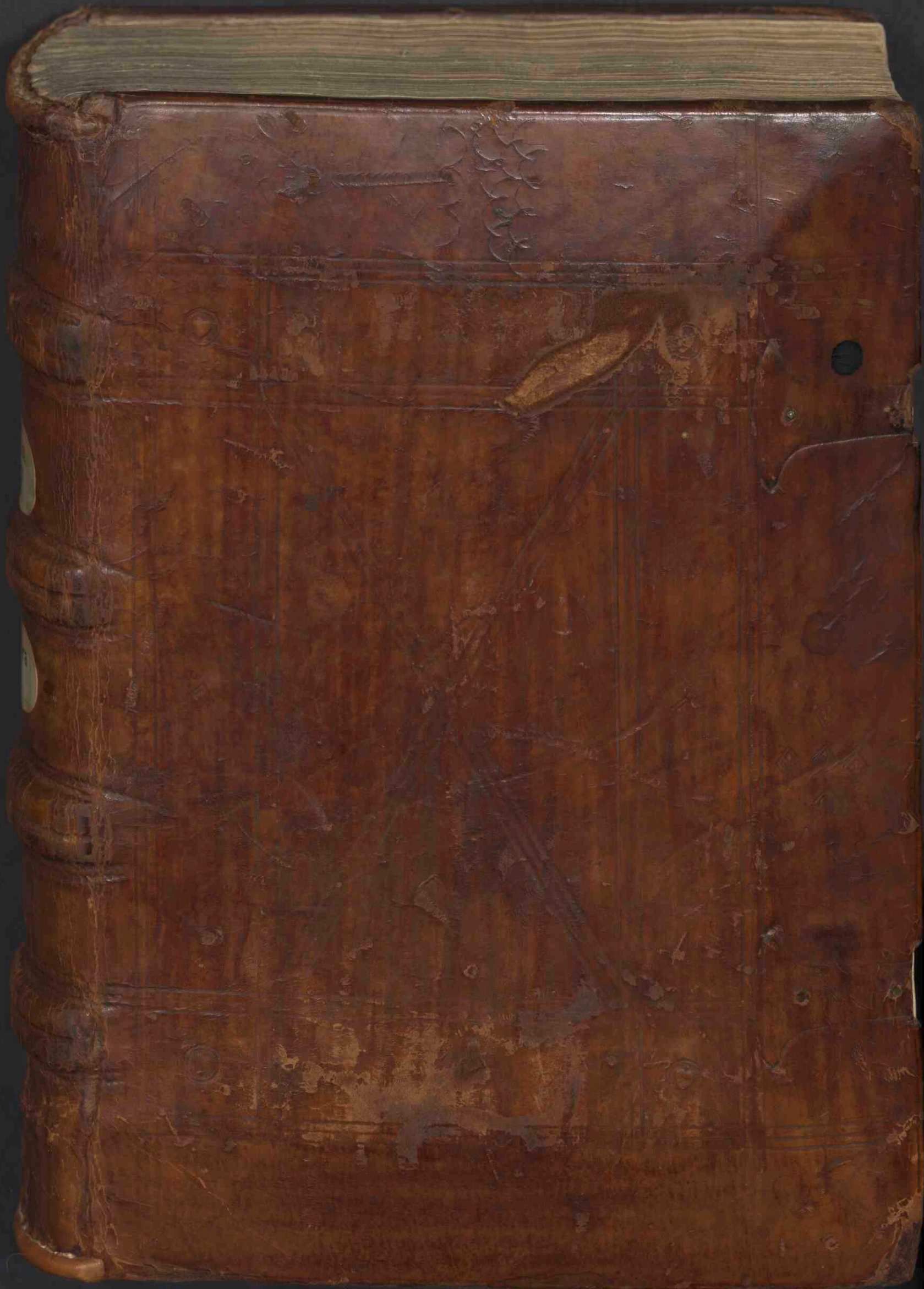

Notabilissimum quadragésimale & in toto suo processu t'me[m]bre

<https://hdl.handle.net/1874/461597>

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Tertio valet ad orationis ipe-
tionem. ecclesiastici decio terti-
o. **O**ratio humiliatis se penetrat
celum. **Q**uarto valet ad iraz
restringendam. Nichil enim i-
ta ire impetuz cohibet sicut hu-
militas. aut verbis placidis re-
spondere aut tacere. quia scri-
bitur. Verba ligat homines tau-
rorum cornua funes. **Q**uin-
to valet ad exaltationem. **V**n-
de lucas decimo octauo. Qui
se humiliat exaltabitur. **P**atu-
it de publicano. **S**exto va-
let ad diuinam placationem si-
cut figurat ex scripturis hēf
de ezechia rege. qui humiliat
flens voluit se ad parietem et
placauit deum. **V**nde vite su-
e adiuncti sunt quindecim ani
vt patz ysaie tricesimo octauo.
Septimo valet ad religiosi
conseruationem. **H**anc enim
profiterentur religiosi omnes. et
banc requirunt omnes patres
nostri veteres. **T**ertio va-
let ad peccatorum dimissionez
Vnde crisostomus. Si mixta
delictis humilitas tam facile cu-
rat. vt iustia superbie cōiuncta
transseat si iustie coniunxerit
eam quo non ibit assistet ipsi i-
bunali diuino in medio angelo-
rum. **V**t ergo xp̄s hanc obser-
naret voluit per proprium san-
guinem introire in sancta. eter-
na redemptione inuenta. **E**t
hoc satis de primo principali. :

Circa secundum pri-
cipale scilicet cōmendationem
humilitatis. **H**ac doctores po-
nunt quatuor que facere videntur
ad ipsius cōmendationem.
Et prima est admonitio quaz
sacra scriptura facit de ipsa. **N**ā
ecclesiastici tertio. Quanto ma-
ior es in omnibus humilia te ip-
sum. **E**t notanter dicit. quan-
to maior es quia meli? sedet hu-
militas in maiorib? qz in mino-
ribus attestante bernardo in li-
bro de consideratione qui dicit.
Cum omni indifferenter perso-
ne humilitas sit quedam turris
fortitudinis a facie inimici. **N**el-
cio quo pacto tamē vis ei? ma-
ior in maioribus am clarioribus
clarior p̄batur. nulla splen-
didior gema in omēs p̄cipue
ornatu summi pontificis. **D**ec
ille. **H**inc est qz de beato mar-
tino legitur. qz post qz fact? fu-
isset archiepiscopus turonens
idem constantissime perseuera-
bat. qui prius fuerat. **E**adem
in corde humilitas eadem in ve-
stitū vilitas fuit. atqz ita imple-
bat episcopi dignitatem. vt
propositum monachi non dese-
reret. **E**t ideo bernardus ad eu-
genium. Salubris copula. vt
cogitans te summum pontificē
attendas te pariter vilissimum
cinerem non fuisse sed esse. **D**ec
ille. **E**t xix. dicitur qz humi-
litas in prelatis ē cōmendabit.

quia nichil fulget in episcopa-
li ordine splendidius qz humi-
litas. **E**t huius cā est quia bo-
ni pastores potius p humilita-
tis mansuetudinē student pec-
cantes reuocare qz per austeri-
tatem in foueam perditionis p-
pellere. sicut patet distinctio de
xlv. **D**ic cadit exempluz de re-
ge cippo quod ponit valerius
in sexto. **Q**ui veniens romam
sensit orta fuisse cornua i capi-
te eius. et petēs astrologū no-
mine rages quid sibi hoc signi-
ficare vellet. **R**espondit qz qz
primum esset rome efficeretur
imperator et omnes qui ex ei?
stirpe prodirent in perpetuum
quia fata sic volebant et dispo-
nebant. qd ille propter humili-
tatem omnino rennuuit. **V**nde ou-
dius decimo quinto methamer-
phoseos in eius laude et memo-
riam hec carmina ponit. **R**ex
ait o salue tibi enim tibi quippe
tuisqz. **D**ic locus et latie pare-
bunt cornibus arces. **T**u mo-
do rūpe moras portusqz mē re-
patētes. **A**ppara sic fata iubēt
nāqz vrbe receptus. **R**ex eris
et scepro tutus pociere pen-
nit. **R**etulit ille pedem toruāqz a-
memb? vrbez. **A**uertens faciem
procul ha procul omnia dixit.
Talia dñ pellant multoqz ego
iustius euum. **E**xul agam qz
me videant capitolia regem.
Dec ibi.

Secundum autem cōmen-
dans humilitatem sunt exēpla
et maxie exemplū xp̄i. qd p̄ci-
piū est iter cetera quia humilli-
mus fuit. **V**nde beatus augus-
tinus. **A**mbula post xp̄isti hu-
militatem vt venias ad eternā
patriā. deus xp̄s patria quo-
imus. homo christus via est q
imus. **A**d illum imus per illum
imus. quid timem? ne errem?
Dec ille. **N**am xp̄ist? suo ex-
emplo docuit humilitatem.
Sed quatuor modis
scilicet nascendo. predicando
miracula faciendo. et moriēdo.
Et primo nascendo quia
ex deo homo natus est. ex do-
mino seruus. ex creatore crea-
tura. **V**nde dicit beatus augu-
stinus. **M**edicina tumoris hu-
mani est humilitas christi. eru-
bescat homo esse superbus qui
a humilis fact? est deus. eru-
bescat homo miles sedere i sca-
mmo si videat regem sedentem
ad terram. **E**t bernardus sic
dicit. **Q**uid magis admiran-
dum? **Q**uid apli? detestan-
dum? **Q**uid grauius pumen-
dum qz videns dei filium sum-
mum in regno angelorum no-
uissimum factuz in regno homi-
num. **A**pponat adhuc magnifi-
care se homo super terraz. **D**ec
ille. **S**ecundo dedit exē-
plum predicando. dixit enim
Discite a me quia mitis sum et

E. fol.
213

Rariora

Cm

Cm

182.

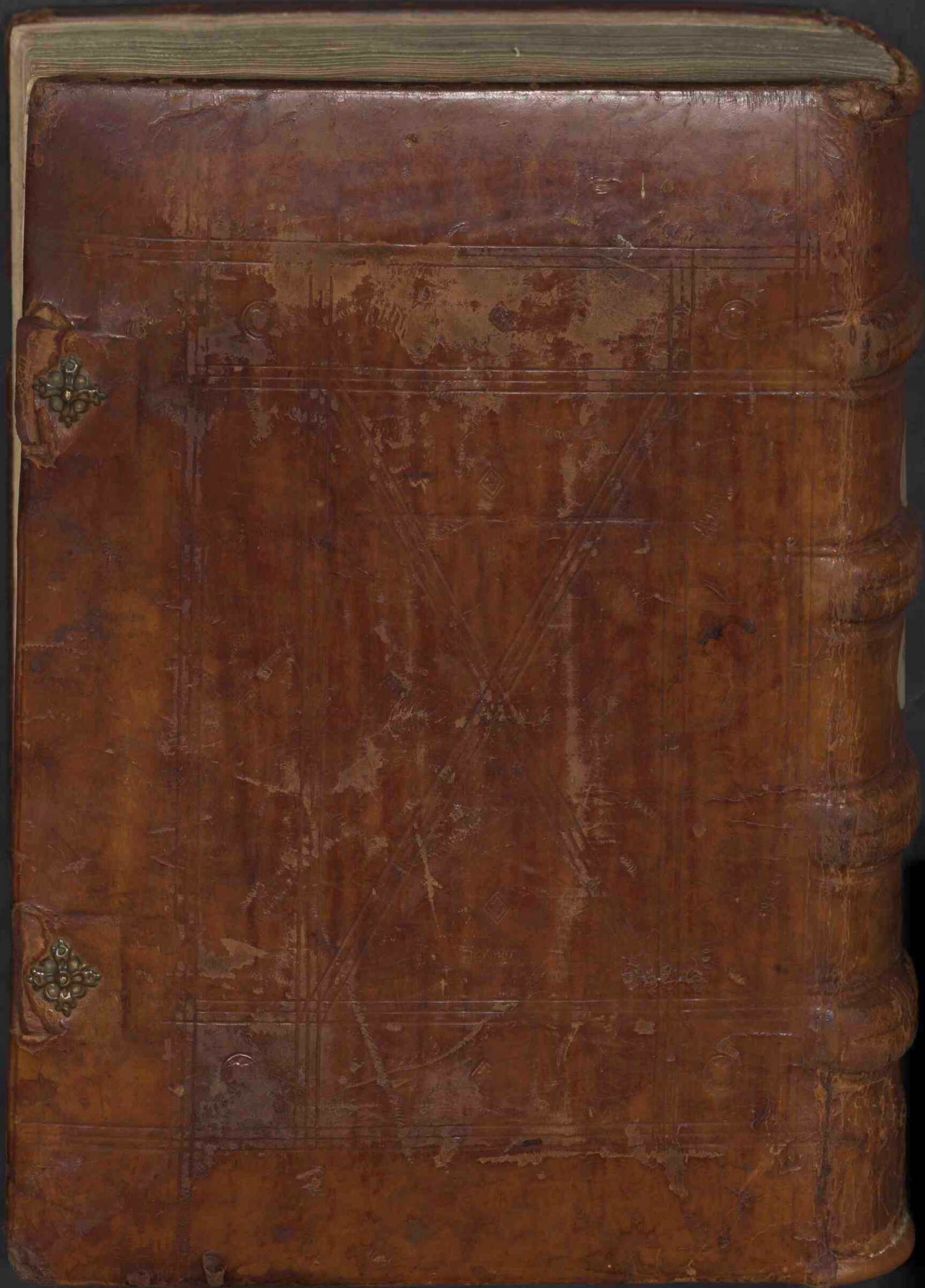
f.

Cm

Cm

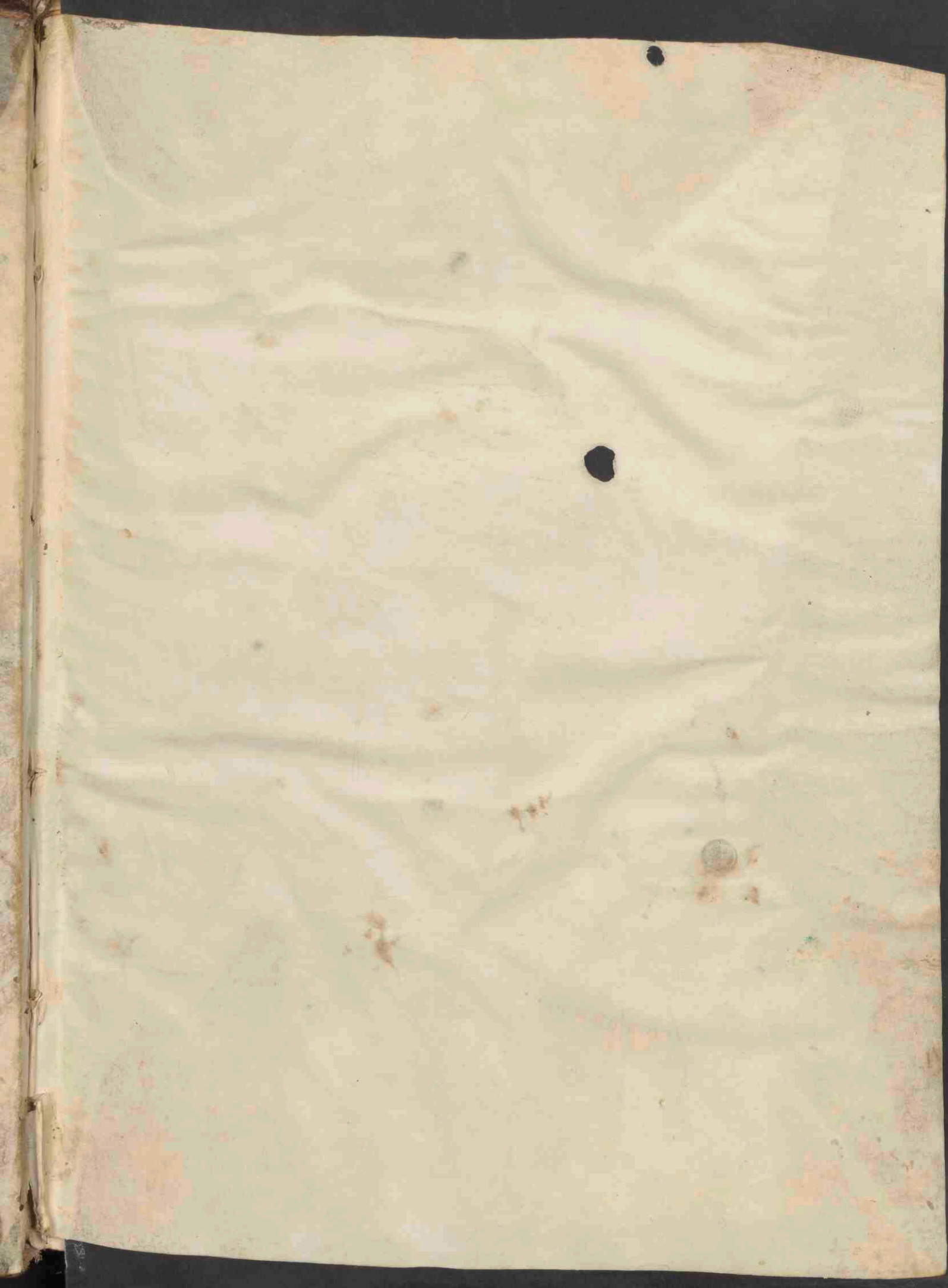

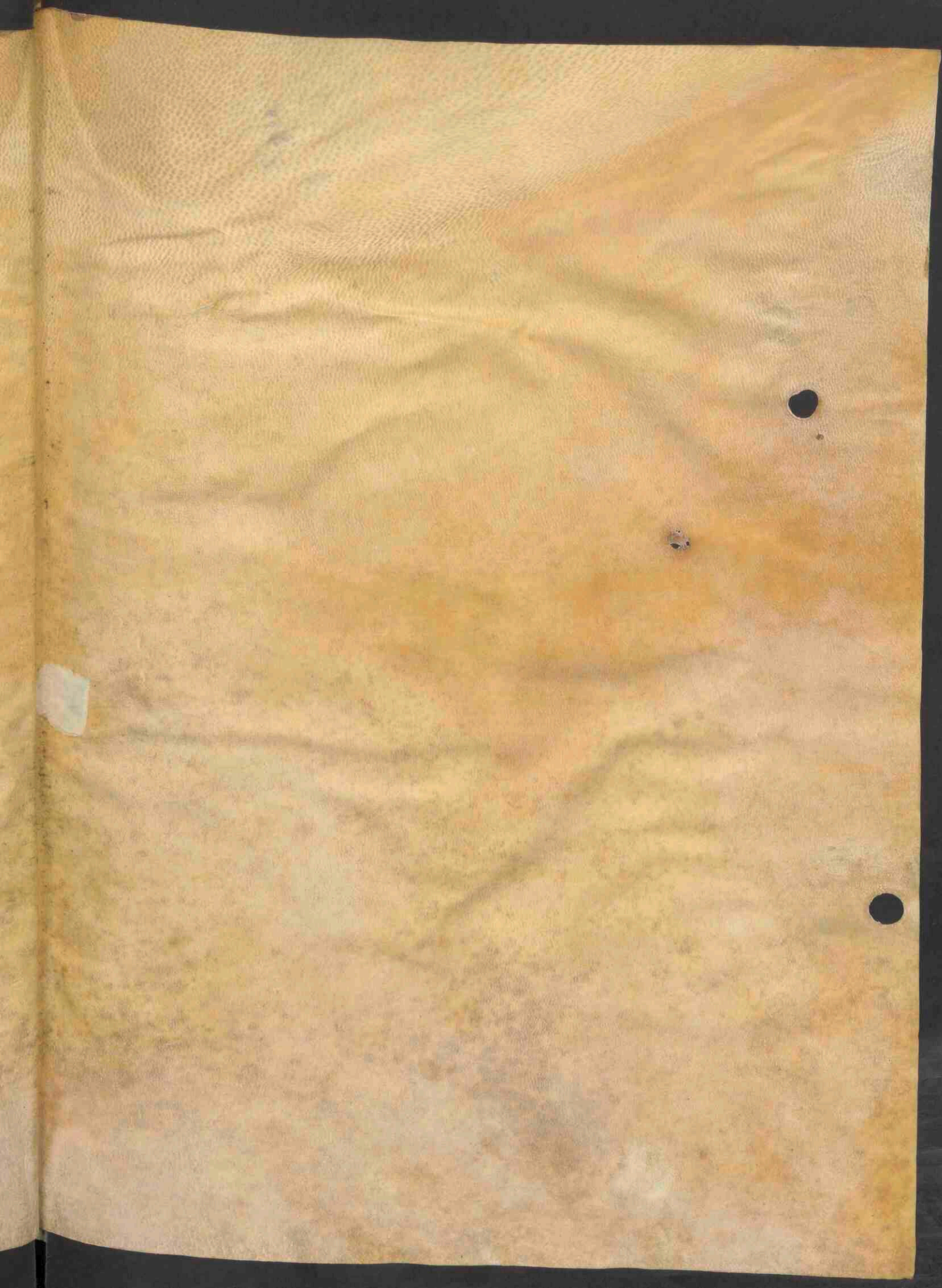
E. fol. 213

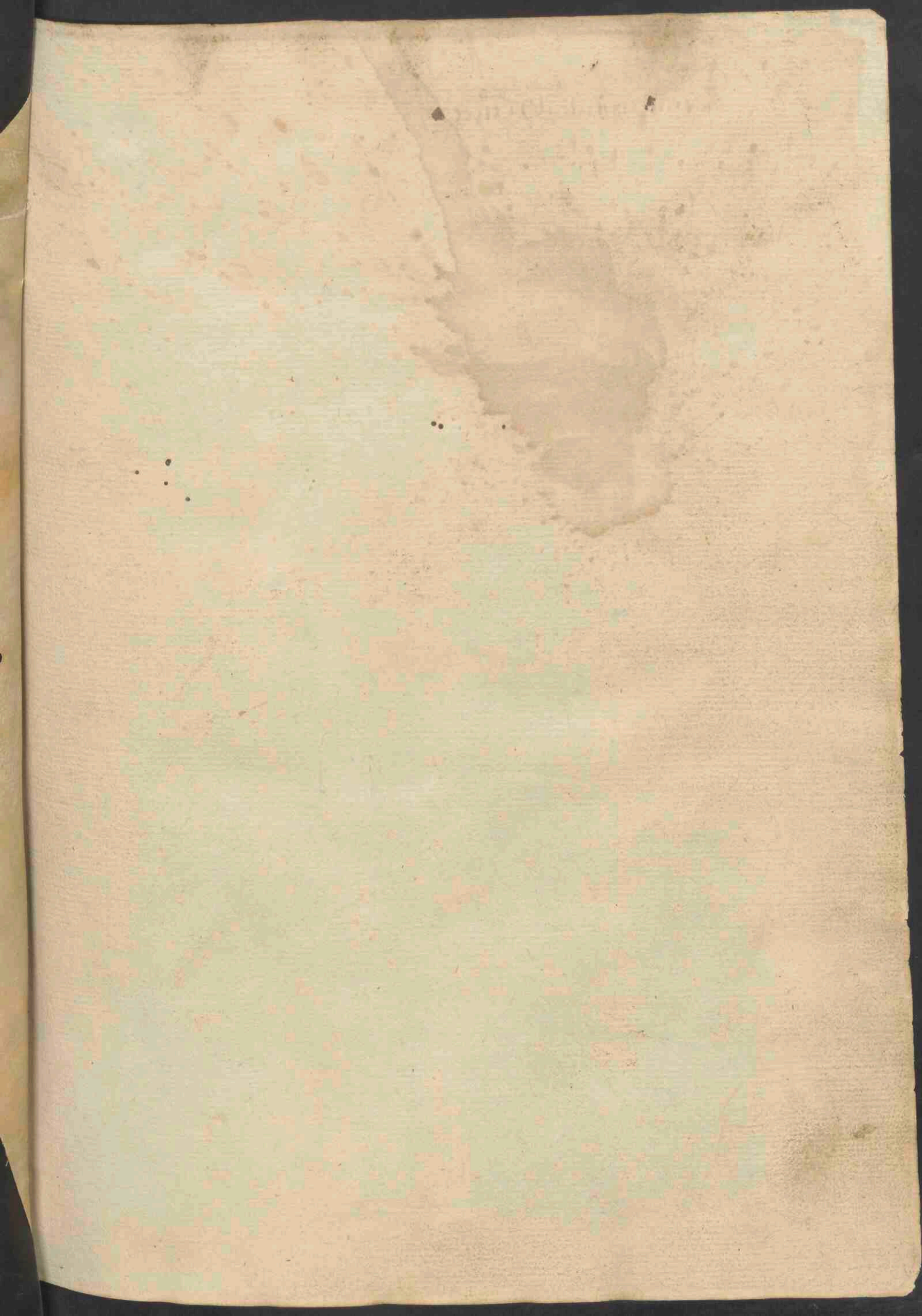
E. fol.
213

RARIORA.

gustavus 25-6-08

Primit regulas et tecto

1 Leonh. de Utino, Quadragesima (Daventriae,
Reich. Paffrict c. 1480) (C. A. 1698)

2 Guillelmus (Havernas) Parisiensis, Postilla evangel.
ac epistol. de tempore et de sanctis (Basilea,
~~Bern. Pichler c. 1480~~) Copinger II 286. Bonn 503.

IDL
2181
3 Blad ^{als} Ludov. de Roma, Singularia juris (Camp
bell N° 11864)

Ināpit tabula subsequen-
tis operis secundum ordinem
alphabeti.

Adulterium q̄z graue
peccatuz sabbato q̄r
te dominice **A**
Adultēātes taz cor-
poraliē q̄z spiritualiter merito
regno dei priuantur a similiter
consentientes ibidem **B**
Adulterium secundum legem
dei plecti deberet morte corpo-
rali. sed hodie adultēa longio-
ri morte finitur sciz ingressu re-
ligiois ibide **C**
Quod adultēa magis peccat q̄z
adultē ibidem **E**
Quod in penā adulteri coiter
adulteriū se q̄tur paupertas a
infamia ibid **D**
An vnq̄z licuit viro causa plis
dormiē cū ali ena **E**t q̄m o d o
veteres excusantur super hoc
Dominica quarta **A**
Aduocatus in tribus casibus
obligat ad restitutionē **F**eria
sexta quarte **Q**
Affcōes mentis quatuor sunt
secūdm q̄s homo bene v̄l ma-
le agit **D**ominica p̄ma **D**
Angeli deputantur hominibz
ad promouēdum in bono vel
ad defendenduz a male. refre-
nādo scz affcōes humanas a
informando **D**ñica p̄ma **B**
Anime sunt quatuor affectio-
nes per quas tāq̄z per portas

bonum a malum intrat in eam

Dominica p̄ma **D**

Quod anima sit immōr̄l pro-
batur rationibz auctoritatibz
a exemplis **F**eria vi. p̄me **C**
Astronomus vnde habet pre-
nūciāē futura dñica. i. **C**

Anaricia q̄z seure iudicabitur
in extremo iudicio **F**eria. ij. **I**

Baptismus est omnino ad
salutem necessarius. Et de tri-
plid baptismo fluminis flamm-
is a sanguinis a q̄s illorum
v̄tuosior **F**eria q̄rta q̄rte **C**
Et de lxxviii bes exempla. **F**e-
ria sexta passionis **C**
Quid efficit ip̄e baptis m̄i hoi-
ne **F**eria quarta quarte **D**
Quis p̄pri? baptis m̄i m̄ster a
q̄ determinata et necessaria for-
ma ibide **F**
Beatitudo perfecta requirit
vt beat? se sciat nō posse dāp-
nari **S**abbato. i. dñice **A**
Beatitudo scōz q̄z desiderabi-
lis **S**abbato scdē dñice **A**
Beatitudinis loc? est in futu-
ra a nō in presenti vita ibid **B**
Et ideo hic querēda est vt ibi
inueniatur
Quomō intelligitur aliquis in
hac vita vidisse dñm ibid **B**
Beatitudo anime consistit in tri-
bus sciz agnitiōe dilcōe a fru-
itiōe a beatitudo corporis in q̄-
tuor scz claritate. ipassibilita-
te agilitate a s̄bilitate ibid **C**
A ij

Blasphe-mia est maximuz pec-
cat orum **F**eria iij. passiois **A**

Blasphe-mia est ppria dāpna-
torū ibidem **B**

Quod tribus modis solet fieri
scicq; affirmād o negādo vsur-
pando. **E**t hoc quandoq; itel-

lectualiter quandoq; cordiali-
ter quādoq; verbalit̄ ibidē **D**

Per duas circūstā-tias blasphe-
mia potest excusari vtpote si ho-
mo nō sit doli capax **A**ut si lin-
gua violentes ibidē **E**

Blasphe-mie peccatū q̄z malig-
num ibidē **B**

Blasphe-mia seuē pūitur a deo
a canone et a iurē ciuili ibidē **D**

De blasphemia creaturaz vide
Maledō

Quāto xlv. p̄m̄e differē-tias
decernit iniungēdas peccatoribz
penitētibz **F**eria. ij. q̄rte **D**

Caritas sola facit opera v̄tutuz
esse meritoria **F**eria sexta a-ne-
rum **A**

Caritas q̄d sit et quomodo di-
uersimode diffinit̄ ibidē **B**

Caritati dirēte opponitur odiū
ibidem **C**

Quod tria sunt impedimenta ca-
ritatis **S**abbato palmarū **E**

Quod tria ad caritatē efficacit̄
inducūt **F**eria vi. a-ne-rū **E**

Cena domini habet quatuor
priuilegia. **D**ominica palma-
rum **C**

Clericos offendere in rebus aut

psom̄is sacrilegiū est **F**eria sex-
ta passionis per totum.

Confessio q̄z necessaria **D**omi-
nica tertia **A**

Qualis preparatio debet pre-
cedere confessionem ibidem **B**

Quanta discretio est habēda
in confessione quantum ad con-
fessoris et temporis electionem
et peccatorum expressionēz ibi-
dem **C**

Quod tribus modis confessio
redditur diminuta ibidē **D**

Quod xv. fructus proueniūt
homini ex confessione **F**eria se-
cunda tertia **B**

Quod ad veram confessionem
cōcurrere debēt. xvi. condici-
ones **F**eria secunda tertia **C**

An aliquādo debet reiterari ibi-
dem **D**

An confessio sit aliquādo reite-
randa ibidem **D**

Confessor aptus debet habere
tria scilicet scientiam potentia-
z et conscientiam. **D**ominica ter-
tia **C**

Confessor quid sua auctori-
tate remittat. culpā scilicet an pe-
nam **F**eria secunda tertia **A**

Quod stricte tenetur celare cō-
fessā et q̄z diligenter conari de-
bet ad iniungendū condignas
penitentias. **F**eria secunda q̄r-
te **A**

Quod omnis penitentia iniun-
genda relinquitur arbitrio con-
fessoris confessionem audientis

Et ideo dicuntur p[ri]me arbitrari
e ibidem

B Que cōfessor tenetur scire ibi
dem

C Quod penitencias a canōe tax
atas secūdu[m] exigētiā p[er]sona
rum ⁊ circūstantiā p[er]sonarū
p[otes]t confessor mutare ibi
dem

E Cōtritiō quando valet sine cō
fessione ⁊ quando nō **B**abbato
tercie

A Contritiō quid sit ⁊ in peniten
te quid quo quare conteratur
ibidem

B Contritiō qualis erit ⁊ de dif
ferentia contritionis ⁊ attritio
nis ibidem

C Quod facile ⁊ difficile secūdu[m]
diuersum r[es]pectu[m] est habere
cōtritionē ibide[m]

D Quanta debet esse contritiō ⁊
de tripli[ci] gradu illius **N**az est
sufficiens eminens ⁊ exuberā[ti]s
ibidem

E Conuersio peccatoris sera q[ua]m
periculosa **F**eria quinta passi
onis

A Quid sit conuersio ⁊ in quo cōsi
stat ibide[m]

B Quid debz q[ui]s conuert[er]i lib[er]alit[er] iteg[re]
lit[er] ⁊ f[er]ialit[er] ibide[m]

C Quid conuersio nō debz differri sex
tupli[ci] r[ati]ōe feria .v. passiōis **D**

Qualis ēit p[er]cc[us]oris conuersio vt
b[ea]t[us] placita sit d[omi]no ibide[m]

B Correctio frat[er] na ad vnuquē
q[ui] ptz feria .iij. terciē **A**

Quid t[em]p[us] mod[us] ⁊ p[er]sona debent
attend[er]e in illa ibide[m]

B Qualis debeat esse qui alios de
bet corrigere **E**t q[ui] propter tri
a correctio redditur indubita
ibidem

C Quis sit ordo in correctiōe ser
uand[us] ibide[m]

D An subditus debet corrig[er]e pre
latum ibide[m]

E Creare quare voluit deus quē
sciuit dampnādum dominica
secunda

D Custodia dei respectu hominis
q[ua]m sollicita ⁊ q[ua]m varia domica
p[ri]ma quadragesime **A**

D Ampnatorum pena re
quir[er]it vt sciant se non posse sal
uari. **B**abbato p[ri]me domini
ce

A Dampnatis deus non est cau
sa dampnationis . dominica se
cunda

C Quare ergo illos creauit ibi
dem

D Dampnati cur ipsi eternalit[er]
punientur feria quinta secun
de.

A Quod dampnatorum locus
sit infernus subtus terram exi
stens ibidem

B De varia pena ipsorum damp
natorum ⁊ quomodo anima
patiat[ur] igne corporali ibide[m]

C Quod oratio sanctorum nullo
modo profit[ur] dāpnatis . sed po
tius eorum penam auget . **E**t

A iij

de traiano impetatore gentili iu
stissimo quomodo ex inferno
sit redemptus et quomodo non
ibidez

Quod dampnati tam inuidi sunt
et tantum dolent de gloria eorum
qui saluati sunt et euaserunt tor
menta que ipsi perpetuo sufferent
quod vellent omnes secum dampna
ri **Feria sexta se cun de**

Quod dampnati deus blasphem
ant **Feria quarta passionis**
Defunctorum anime quomodo
cuius a pena soluentur **Feria sex
ta quarta post**

An etiam sentiant de meritum
anime defunctorum in igne pur
gatorio pro suis peccatis detente
ex tardatione elemosinarum quas le
gauerunt pauperibus erogan
das ibidem

Demonibus an scire possunt futu
rum - feria tertia quarta

Quod triplicem demon ostendit
potentiam ut homines indu
cat in ydolatriam ibidez

Deo cur attribuuntur proprie
tates secundum differentias per
sonarum cum tamen unus deus
sit **Sabbato prime dominice**

Deus vult omnes saluos fieri et
beatitudinem consequi volunta
te antecedente et si non volunta
te consequente **E**t si sacra scriptu
ra contraria appareat quomodo
hoc intelligendum sit **Domini
ca secunda**

Deus dicitur omnia posse et quo

modo hoc intelligitur **Feria qua
ta secunda**

Deus solus remittit peccata - fe
ria secunda tertia

Deus quanta providentia gu
bernat hominem **D**ominica pri
ma

An in hac vita deus potest vi
deri **Sabbato secunde**

Diuinatio **V**ide ydolatria

Eccliam siue ecclesie mini
stros aut ecclesie sacramenta
offendens quantum sacrilegium
incurrat **Feria sexta passionis**
per totum

Qualem penam incurrat qui ec
clesie iniurat ibidem

Ecclia et eius sacramenta sep
templi ratione debent diligen
ter venerari **Feria sexta passio
nis**

Oratio in ecclesia facta quod effi
cax quia in ecclesiis orantibus
promittitur exaudicio super quibus
cunq; tribulationibus et an
gustis ibidem

Elemosina quante virtutis sit
apud deum - **Feria quinta qua
te**

Qui magis obligantur ad eam
et de quo habet fieri ibidem

Quod danda est vniuersaliter
omnibus indigentibus liberali
ter pie et affectionaliter ibi
dem

Quid dari oporteat et quantum
ibidem

Euch ariste sacramentum qui
semel in anno non sumit osten
dit se non esse cristianum **D**
minica palmarum **A**

Item duodecim rationes quare
merito in die cene domini esset co
municandum ibidem **B**

Et duodecim rationes quare
merito in die pasche sit comuni
candum ibidem. **D**

Quia uterque dies convenienter
pascha nominari potest ibi
dem **B**

Reprobatio quorundam dice
tium in paschate preesse com
municare esse necessarium ibi
dem **D**

Que sit pena non communican
tium semel in anno **S**eria quar
ta palmarum **C**

Quod ephra ratione ieiunio sto
macho est communicandum **S**eria
secunda palmarum **A**

Quod septem sunt mirabilia in
hoc sacramento ibidem **B**

Quod in hostia consecrata est
vera caro et verus sanguis cristi
imo tota diuinitas ibidem **C**

Quod aliud est quod quis ibi
dem videt et aliud quod credere
debet ibidem **D**

Quare caro et sanguis christi non
dantur nude et aperte sed sub spe
cie panis et vini ibidem **E**

Quod hostia semper simpliciter
adoranda est et non sub condi
tione scilicet si sit consecrata

Quia ibi non committitur peccatum

latia etiam si sacerdos non co
secrasset illam ibidem **F**

Quod quis dicens se vidisse de
um in missa non mentitur quis
non videat deum ibidem **G**

Quod quatuor cause scilicet ef
ficiens materialis formalis et fi
nalis omnino necessarie sunt ad
consecrationem huius sacramen
ti ibidem **H**

Quod non debet sacra commu
nio alicui denegari peccatori in
si publico et manifesto **S**eria
tertia palmarum **A**

Quod varie hoc sacramentum
sumitur scilicet sacramentaliter
spiritualiter utroque modo et
neutro modo ibidem **B**

Error communicantium in pec
catis et putantium se per hoc pos
se mundari ibidem **C**

Quinque genera hominum ab
hoc sacramento excluduntur i
bidem **D**

Quod decem utilitates et fruc
tus consequitur qui communi
cat digne ibidem **E**

Quod digne volens communi
care sit mundus ab actu carna
li **S**eria quarta palmarum **A**

Quod per quinque quis dispo
nitur ad digne communicandum
ibidem **B**

Quod multipliciter hoc sacra
mentum sit quondam figuratum ibi
dem **D**

Quibusdam super hoc sacramen
tum nauseat quosdam vero

A m

delectat sicut et de figura huius
sacramenti scilicet manna legis
ibidem **E**

Quod hoc sacramentum digne
susceptum corpus ipiguat et spi
ritum ibidem **F**

Cur hoc sacramentum xpc ate
non instituit sed in recessu suo
a discipulis. Feria quinta pal
marum **A**

Quod hoc sacramentum dignis
simum est quia in illo continetur
xpc in tripli substatia scilicet
corporali. spirituali et diuina
li ibidem **B**

Quod hoc sacramentum inter a
lia est dignissimum ratione qua
druplicis cause ibidem **D**

Quod hoc sacramentum super
alia est in quatuor privilegiatum
ibidem **E**

Executores testamentorum te
nentur satisfacere ultimis volun
tibus defunctorum. Feria sex
ta quarta **M**

An ex causa possint executiones
in modico protrahere ibidem **O**

Quod duplex pena est huius qui
negligunt exequi testamenta i
bideni **P**

Fides catholica omnino est ad
salutem necessaria Feria sexta
tertie **B**

Fidei sunt duodecim articuli qui
ponuntur tamquam prima principia
quibus non est contradicendum
in fide christiana Et que sit ra

tio quoniam non probatur ibidem **C**
Fides per quam saluatur homo
tantum una est ibidem **D**

Fidem christianam esse firmis
simam et inuiolabilem sanctam
et bonam multiplici ratione pro
bat ibidem **E**

Fides quodque mortua operatur mira
cula. Feria sexta passionis **G**
Fraudulentia tripliciter fieri so
let scilicet in substantia in qua
titate et qualitate. Feria sexta
quarte **L**

Fur quali pena mulctatur Feria
sexta quarte **I**

Furtum quid sit Et quod sit ge
nius de furto reipublice et rei p
ticularis. Et que condiciones
debent concurrere ad hoc ut ab
latio rei alicuius dicatur furtum
Feria sexta quarte **F**

Furtum committi solet duplici
ex causa scilicet malicie et necessi
tatis. Et secundum hoc iudi
catur eius gravitas vel non ibi
dem **H**

Futura an possit ab aliqua cre
atura preter quam a deo cognosci.
Feria tertia quarta **C**

Gratia dei explicit pulsat ani
mam ad conuersionem et penite
tiam. Feria quinta cinerum **D**
Quod gratia dei non potest ho
mo mereri per seipsum sed libe
raliter datur a deo. Feria sexta
passionis **D**

Quod gratia datur uni copiosi

us q̄z alteri. Et que huius diuer-
situdinis sit ratio. **F**eria secunda pa-
ssionis **E**

Quod quinque sunt effectus q̄s
gratia causat in anima et secundum
hoc dicitur gratia preueniens
vel subsequens. **f**eria secunda
passionis **F**

Gratie infusio an sit eadem cum
remissione culpe **E**t que istarum
alteram precedit ibidem **I** a k

Hominia dicitur non solum
qui alium interficiat manu. sed
etiam qui lingua aut consilio a-
lios occidit **S**imiliter qui iudicet
et detrahit. **F**eria tertia passio-
nis **A**

Hominia triplex est causa scilicet
superna. interna et externa. ibi-
dem **B**

Hominia ab homine iuste et
iniuste fieri potest ibidem **F**

Homo quid sit. **F**eria sexta
prime **A**

Humilitas est fundamentum
totius christiane religionis **D**o-
mima passio **B**

Humilitas nichil aliud est quam
quedam mentis curvatio respectu
dei ibidem **C**

Quod volenti humiliari tria sunt
necessario attendenda scilicet quod
quis et qualis sit ibidem **D**

Ad quid precipue hec humili-
tatis virtus utilis et proficua sit
quia ad octo ibidem **E**

Quod quatuor humilitate red-

dunt commendabilem ibidem **F**

Quod pulchrius lucet in maio-
ribus quam in minoribus ibidem **F**

Quod christus quatuor modis
ducit ad humilitatem ibidem **G**

Quod sunt duodecim gradus
humilitatis per quos quis ascen-
dit videre deum ibidem **I**D

Ieiumium propter tria in-
stitutum est. **f**eria quarta pri-
me **A**

Quale erit ieiunium ut deo sit
gratum ibidem. **B**

Duplex est ieiunium scilicet ie-
iunare a malo et ieiunare a cibo
ibidem **C**

Qui ad ieiunium obligentur
et quomodo ieiunandum sit ibi-
dem **D**

Qualiter peccet ieiunium solu-
tes ibidem **E**

Infernus quod sit et quod subter ter-
ram sit et quod sit locus punitionis
dampnatorum. **f**eria quinta
secunde **D**

Quot sunt pene inferni et quo-
modo agat ignis in animam ibi-
dem **C**

Infidelitas que inter cetera pec-
cata reputatur maximum pec-
catorum triplex reperitur scilicet
iudeorum. paganorum et christi-
anorum. quorum ultima est
deo magis odibilis et maior **f**eria
sexta tertie **A**

Infirmatum hominum et animalium reme-
dia superstitiosa quam illicita sint

Feria tertia quarte **F** et **A**
In iusta vide Restitutio
Inuidia est peccatum pape
 diaboli et dampnatorum qui ex
 inuidia vellent vniuersos dap
 nari **F**eria sexta secunde **A**
Quod inuidia non est semper pec
 catum sed quandoque virtuosa
 ibidem **B**
Quando est peccatum morta
 le ibidem **C**
Quod inuidia ponit homines ex
 tra terminos proprie nature et ne
 mini tantum non est sicut sibi ipsi
 ibidem **D**
Tra dei prouocatur principaliter
 a tribus scilicet ipse iustitia et adiuuacoe
 sera prima **F**eria. iii. aer. **A**
Quod tria sunt peccata propter
 que maxime irascitur deus **F**e
 ria quinta prime **B**
Quid opatur ira dei cognita et
 quod fructuosum sit illam timere
 feria. v. passionis **D**
Iudicium generale cur differa
 tur in finem mundi et quomodo
 differat a particulari quod unus
 quisque percipit immediate post
 dissolutionem corporis et anime
 feria. ii. prime **A**
De particulari iudicio vide in
 deo **M**ors
De triplici iudicio dei. quorum
 duo iam facta sunt et tertium fiet
 ibidem **B**
Qua formidabile dei iudicium
 propter dei sapientiam potentiam et
 iustitiam ibidem **D**

Cuius additionis erit tuba et ig
 nis preces diuinum iudicium
 ibidem **E**
Qua triumphaliter ueniet christus
 ad iudicium et quod triumphaliter i
 iudicio procedet ibidem. **F**
Quanta equitate iudicabit et
 bonos et malos ibidem **G**
Quod illa iudicis sententia irreuoca
 bilis erit ibidem **H**
Iuramentum an licite fieri pos
 sit **S**abbato passionis **A**
Iuramentum qua ratione iure
 tum sit ibidem **B**
Quod tria debent concurrere
 ad hoc quod iuramentum sit licitum
 ibidem **D**
Quod periurium semper com
 mittitur ubi iustitia veritas et
 iudicium deseruntur ibidem. **E**
Iustificatio impij an sit miracu
 losa vel non **F**eria secunda pas
 sionis. **B**
Quod est inter cetera dei opera
 maximum **F**eria secunda pas
 sionis **A**
Quod hac opera principaliter di
 uina gratia ibidem **C** et **G**
Requirit tamen etiam consensu liberi ar
 bitrij ibidem **H**
In iustificatione impij an gratie infu
 sio sit eadem cum remissione culpe ibi
 dem **I**
An iustificatio impij fiat in in
 stanti ibidem **L**
Ex quo opatur circa hominem
Feria. iii. tertia **A**

Quod super omnes leges hūa
nitus datas lex diuina est vtili
or a pl? necessaria ibidem **B**

Quod lex vetus a noua diffe
runt sicut perfectum a imperfe
ctum ibidem **C**

Et cur noua dicatur perfectior
ibidem **C**

Quomodo a qualiter ad vete
ris legis obseruantiam tenean
tur xpiani ibidem **D**

Quomodo lex diuinorum pcep
torum ordinat hominem ad de
um principem suum et ad conā
uem suum scilicet proximum ibi
dem **E**

Liberum arbitrium hominis pōt
flecti ad bonum semper in hac
vita ad quēcūq; etiam hō pec
cata pueniūt s̄ feria quinta cīne
ruz **A**

Consens? liberi arbitrii omīno
requiritur ad iustificationē pec
catoris feria secūda passiōis **D**

Itē qz nulli sine libeo arbitio ē
salus Itō quidam defuncti mise
ricorditer saluandi ad vitam rī
ducti sūt feria .vi. passiōis **C**

Ligua cur diligētissime cobibē
da sit feria .v. prime **A**

Lud? quando illicitus a probi
bitus putat? a quando non fe
ria sexta quartē **k**

Luxuria qz seuē iudicata sit a
deo in diluuiō . feria secūda
pme p? **B**

Maledicere quid sit s̄ feria q̄rta
passiōis **C**

Maledicere creature an semper
sit peccatum feria quarta passi
ōis **F**

Manna quibusdam delectatio
nem quibusdaz vero nauseam
ministrabat . s̄ feria quarta q̄r
te **E**

Matrimonij fides in quo con
sistat et qz sit seruanda tā men
taliter qz corporaliter Domini
ca quarta **B**

Quod duplex est finis matrio
nij scz ple? a vitatio fornicatio
nis Et qualiter peccant q̄ istos
fines in matrimonio pre ocul
non habent quorum multi sūt
ibidem **C**

Quia matrimonium sanctuz ē
Itō honeste a scē q̄libz illo v
ti debet et exequi ibidem **D**

Mendaciuz semper est peccatū
a ideo in nullo casu omittēdum
Et de mendacio vetēs quomo
do excusatur s̄ feria quinta pri
me **A**

An tacere veritatem semper sit
mēdaciū ibidem **C**

Quod tria sūt gñnera menda
ciorum scilicet iocosuz officiosū
a p̄ciosum ibidem **D**

Ministri ecclesiaruz non debēt
ledī in rebus aut personis sub pe
na sacriēgij s̄ feria sexta passi
ōis p totuz

Miraculorum operatio est in tri
pliā differentia quia sūt fan
tastica sūt veracia sūt virtuo
sa . Et ad quid siue per quem

ultima sunt **F**eria sexta passionis

Misericordia dei offendit principaliter a tribus scilicet ab ipse penitentia a re adiuuatione et a sera penitentia. **F**eria quarta cinerum.

Misericordia dei neminem quantum peccatores repellit **F**eria quinta cinerum

Misericordie opera que sunt potiora corporalia scilicet an spiritualia a **F**eria quinta quarta

Mortis hora non est ad penitentiam dum apta. **F**eria tertia prime

Quod varius dolor ex vario respectu occurrit morienti ibidem

Mors duplex scilicet temporalis et spiritualis. **F**eria sexta prime

Mors hominis a triplici prouenit causa scilicet a deo a natura et ab oppressione humana **F**eria tertia passionis

Cur deus horam mortis voluit esse incertam. **E**t cur homines sepe subito et violenter per aquam et fulgure aut alias subtrahit ibidem

Mundus quod periculose colatur **F**eria quinta passionis

Ingromanica quid sit **f**eria tertia quarta

Omnium duplex distingui solet scilicet virtuosum et viciosum

Et quid operatur utrumque **f**eria sexta cinerum

Odium viciosum oritur ex ira et invidia ibidem

Oratio quem habet effectum et qualem virtute. **f**eria secunda secunde

Deus tantum orandus est sed sancti in uocandi ibi

Quamuis deus ubique sit et ubique debeat adorari tamen orationis deputatus et determinatus locus est ecclesia quintuplici ratione ibidem

Quod attentio in oratione est necessaria et quoduplex sit ibidem

Ornatus superfluous siue pomposus virorum et mulierum est diuini offensus. **f**eria quarta quarta

Pascha triplex celebratum est a iudeis. **E**t an christus etiam illud triplex pascha celebrant. **D**ominica palmarum

Pascha secundum quadruplicem sensum sacre scripture dicitur transitus ibidem

Passiones quatuor anime videlicet in dictione affectiones

Peccatum quid faciat irremissibile **f**eria quarta cinerum

Et sabbato prime dominice

Pecatum in spiritu sanctum quid sit **E**t an sit etiam aliquod peccatum in patrem et filium. **S**abbato

prime dominice **B**
Quod sex sunt species peccati
in spiritum sanctum ibid **D**
Quare super peccatis suis meri
to debet quis erubescere **Feria**
quinta passionis **E**
Quod a solo deo peccatum ha
bet remitti tam quo ad culpam
q̄z quo ad penam **Feria** secun
da tertie **A**
Peccatum originale semper ha
buit aliquod remedium apud
veteres sicut apud modernos
habet pro remedio aqua bap
tismi. **Feria** quarta q̄rte **B**
Peccatorum remissio tantū sit
a gratia. **Feria** secunda passio
nis **G**
De qua materia vide plura
Iustificatio impij.
Penitentia quid sit et in quo cō
sistat effectualiter. **Feria** quar
ta cinerum **C**
Penitentia super omnia facit de
um placabilem. **Feria** sexta ci
nerum **A**
Et precipue si fiat liberaliter in
tegraliter et perseveranter **Feria**
a quinta passionis **C**
Penitentia an omnia peccata de
leat vniuersaliter. **Feria** quarta
cinerum **D**
Et **Feria** quinta cinerum **A**
Quod quatuor sunt que meri
to ducunt ad penitentiam. **Feria**
quarta cinerum **F**
Item adhuc quinque mouent
ad penitentiam **Feria** quinta ci

nerum **C**
Quod per penitentiam necessitat
deus dare penitenti vitam eternam
Feria quinta cinerum **B**
Quod valde diuersa et varia ē
penitentia ibidem **E**
Quod plura sunt que retardāt
hominem a penitentia ibidē **F**
Que sit differentia penitentie vi
atorum purgandorum et dampna
torum. **Sabbato** prime domi
nice **A**
Sera penitentia et usq; ad mor
tem pertulata q̄z periculosa **Feria**
tertia prime **A**
Et **feria** quinta passionis **A**
Quod penitentie sunt arbitrarie
et in arbitrio confessoris sūte
Debet tamen cum magna dili
gentia contrariam penitentiam
imponere peccatis. **Feria** secun
da quarte **B**
Omne a canone taxate sūt. xlv.
ibidem **D**
Qualiter sūm bonā discretionē
et sūm exigentiā p̄sōarū et cōsuetū
dinā p̄mē canōes p̄nt limitari
ibidem **E**
Periuirū vide in dōe **I**uramentū
Permissio diuina q̄d sit **Feria** q̄r
ta secunde **E**
Potētia di infinita ē quia omnia
p̄t **E**t quōd hoc intelligit **Feria**
quarta secunde **A et B**
Precepta decē ad q̄d ordinant
hōiem **Feria** q̄rta et de **E**
Predestinatio quid sit. **Domni**
nica secunda p̄ **A**

Qd de? nō ē causa dāpnatiois
alicui? **B**3 vult oīs saluos fieri
ibi8 **B a C**

Quod ad p̄destinationem ali
cuius requiruntur hominis me
rita. ⁊ tamen nō sunt predesti
nationis causa. **D**ominica
secunda **E**

Procuratores rru in aliēarum
ēphat se obligāt ad restitutio
nē f̄eria vi. q̄rte **A**

Providentia dei erga hominem
q̄zta sit ⁊ q̄ non reliq̄t hominem.
Dm̄ca p̄ma **B a E**

Qd sapient p̄uidit hōi de cibo
fm varietatē tpm **F**eria quin
ta palmar **C**

Querendus est de? an mor
tis horaz **F**eria. in. p̄me **A**

Recidivatio puocat iram
dei **F**eria in. anez **B**

Regna duo habet de? scilicet
corporale ⁊ spirituale **D**ominica
p̄ma q̄dragesime **B**

Religionem ingredi plura sua
dent **P**abbato palmar **A**

Quod varie sunt religiones ⁊
ad varia ordinate ibidem **B**

Quod religiosi studiū scientie
debent amare ibid **C**

Quod in religione possunt ha
beri temporalia in cois non in
singulari ibidez **D**

Que religio p̄fectior sit an so
litaria scz an social ibide **F**

Reliquie nulle debent coli nec

ostendi nisi ab ecclia approba
te **F**eria sexta passiois **E**

Quod aliquādo dicūt reliq̄e
scōz q̄ sunt aialiu ibid

Remissio culpe a solo deo est

Feria scda tertie **A**

Et feria secūda passiois **B**

Vide de hoc plura i dictioe **J**u
stificatio impij

Restitutio iniustorum omni
no ad salutem est necessaria fe
ria sexta quarte **A**

Qui sint singl ariter ad restitu
tionē obligati ibidez **B**

Quib? huc p̄ q̄s faciēda ē resti
tutio iniustorum cōtorum mēto

⁊ a p̄domib? eptoz ibid **B**

An sufficit semp simplū restitu
ere qd ablatū est ⁊ an statim
ad hoc q̄s teneat ibid **T**

Sacerdotes honorandi sūt
ab oib? cui? cūq; etiā dignitat
existant q̄zq; mali **F**eria t̄tia
secunde **A**

Cur ab hominibus sic honoran
di sint sex probat̄ ratioib? ibi
dem **B**

Quod potestas eorum supat
potestatem demonum āgeloz
⁊ v̄gis gl̄ose ibidem **C**

Ad illorum venerationem idu
cere debet p̄ceptum diuinū
exemplum dyabolicez et iudi
cium humanum ibide **D**

Quid exprimat auctoritas
soluendi atq; ligandi **F**eria se
cunda tertie **A**

Quā stricte tenet sacerdos ce-
lare confessā q̄ diligens erit
imponē condignas penitētiās.

Feria quinta q̄rte **A**

Quod eius arbitrio relinquūt
penitentie imponēde a quales
merito debet imponere. **Feria**
secunda quarte **B**

Quod penitētiās a canoē tax-
atas potest limitāe secundum
exigentiaꝝ personarū a circū-
stantiaꝝ ibideꝝ **E**

Que obligatur sciē sacerdos i
ibidem **C**

Quantū sacrilegiūz incurrūt
q̄ reboeoz aut personis dāp-
nū inferunt siue lesioneꝝ **Feria**
sexta passionis **D**

Sacrā ante lapsū hominis
non fuerunt necessaria. **Feria**
q̄rta quarte **A**

Sacrā offēdere in materia for-
ma aut ministris quātū sacrile-
giū **Feria. vi. passionis** **B**

Sacrilegiū triplex est pena fe-
ria. vi. passionis **A**

Sacrilegiū quid sit a cā que
omittitur ibideꝝ **B**

Saluā vult deus omnes vide
Deus a Volūtas dei

Sacētia q̄z necia ecclē sabbato
palmarū **C**

Seculū vide mūdus

Seueritas diuine iustitie **Vide**
in dōe **Ira dei**

Simonia q̄z graue peccatū sit
a incurabile. **Feria quinta ter**

cie

A
Cur simonia illicita sit ibideꝝ. **B**

Quod simonia solet fieri t̄bus
modis ibideꝝ **C**

Qd̄ q̄nq; mod̄ a casib; mun;
a manu a lingua a ab obseq̄o
acāpi potest ibideꝝ **D**

Qd̄ multipliciter simonia puni-
atur ibidem **E**

Simulatio non est semp pec-
catū sed licita in religiosis **Feri**
a quarta p̄me **B**

Spirituales vide in dictione
Sacerdotes

Studiūz acquirende scientie
q̄z necessarium ecclē **Sabbato**
palmarum **C**

Superbia q̄z dire iudicata sit
a deo. **Feria secunda p̄me**
post **B**

Superbia fundamentū est o-
mis peccati. **Dominica passio-**
nis **A**

Supersticio varia cristianoꝝ
Feria tercia quarte **F a A**

Temporalia bona tripliciter
dicuntur illiāte acquisita. **Feri**
a quinta quarte **D**

Et quibus debeant r̄stitui feri
a sexta quarte **S a. T**

Testamentorum executores
omnino debēt exequi vltimas
defunctorum voluntates. **feri**
a sexta quarte **A**

An ex neglecta executione ta-
lium rerū defunctus patiat̄
detrimētū **Et an p̄t executor**

in aliquo casu executionem p
trahē Et q̄ pena erit sic protra
hentium executioēz testamen
torum ibidem **N**

Tutores tripliciter in oſcia gra
uāt ur Feria sexta q̄rte **R**

Voluntas diuina aīcedens
est sanctificatio ⁊ beatificatio
mā q̄zuis volūate conſequentē
aliud velit Dominica ſecunda
xl. **A ⁊ B**

Omnia que deus vult illa pōt
Feria quarta ſcde **A**

An pōt p̄ſcitū ſaluāē ſi volūit
ibid **B**

An dīnā volūtatē q̄libet tenet
implere vbi etiā oſtenditur vo
luntas beneplaciti ⁊ ſigni. Et

q̄ p quinq; ſigna p̄t q̄s oſno
ſcere que ſit volūtas dī ibid **D**

An q̄s tenet voluntatem ſuam
omnino oſormare voluntati di
uine ibidem **F**

Et in quo conſiſtat hec confor
tas ibidem **F**

Qued diuina voluntas p̄ſus
eſt immutabilis ⁊ inuariabil

Et licet videat aliquando mu
tata tamen hoc habet ſingl̄ a
rem intellectum ibidem **G**

Vſura quid ſit ⁊ quomodo cō
mittitur communiter. Feria
ſexta quarte **C**

Quod in omni casu ſit vſura illi
cāta.

Et quomodo vetēs ab illa ex
cuſantur ibidem **D**

Quod ommittitur cōmuniter in
eptionibus ⁊ venditionibus in
animalibus ⁊ ſeruitoribus ⁊ ſau
toribus ibidem **E**

Quist? vide in dōe De?

Volatria q̄z merito vitan
da ſit ab omnibus hominibus.

Et q̄ ſunt p̄hibende muliercu
le ſuperſticioſe querentes inde
bite medelam languentibus fi
liis ⁊ animalibus Feria tertia
quarte **A ⁊ F**

Quod ſcientia diuinatōrū ſal
ſiſſima eſt ibidem **B**

F I N I S tabule materia
rum in hoc egregio quadrageſi
mali cōtētan que tabula oſten
dit que materia in quo ſermōe
et in qua parte ſermonis reperi
atur.

DEO GRATIAS.

Napit notabilissimuz
quadagesimalis & in
toto suo processu tunc
bre editum a quodam sacre pa
gie pfecto ordi p dicatoru le
onardo italico qd a suo aucto
re sertum fidei intulatur eo qd i
eo omnes articuli fidei luculen
tissime sparsim per sermones de
claratur. vru vt eo frequenter
faciliusq cuilibet p dicatori hu
iuscemodi sermones viles fiat
no paruo laboris impedio per
dominicas totu anni materia ip
sa deducta est a particulati di
uisa

Item quarta in capite ieiunij. sermo de penitentia.

Arc domine p
ce populo tuo
& ne des here
ditate tuam in
p ditione **Iob**
lis ij. **A**

Secundum sententia sacroru do
ctoru **S**icut no est aliq res q
peccatori deu faciat placabilem
queadmodu pma a peccati sui
cognitio. sic no est aliquid qd
deu faciat magis seueru aduer
su peccatorem sicut impenitenti
a id e nolle penitere. sicut patz
xxij. que. iij. ca. **N**abugodonosor. a sunt verba augustini
vbi dicit **N**abugodonosor peni

tentia meruit fructuosaz **N**one
p innumeras impietates flagella
t? rx iste ve peituit argnu qd
perdiderat ruruz accepit. **O**ba
rao autem in ipsis flagellis du
rior est effectus & perit. hic
michi rationem reddant qui di
uinuz consiliu mimi alie iapie
ti corde diiudicant. cum medi
camentum vni? media. alij ad
interitum. alij ad vitam value
rit & salutez. nisi quia cruli bo
nus odor alius e iuxta aposto
lum odor vite in vitam eternaz
alius est odor mortis in mortez
Quantum ad natura a. nro bo
mines erant. quantum ad dig
nitatem abo reges erant. quan
tum ad penam ambo flagellis
admoniti clementer. quantum
ad causam ambo captiuuz dei po
pulum possidebant. **Q**uid ergo
fines eorum fecit esse diuersos?
nisi quia vnus dei manum senti
ens recordatione proprie iniq
tatis ingemuit. alter libero con
tra dei misericordiaz pugnavit
arbitrio. **h**ec ille. **B.**

Nec minus deum seueruz faciut
qui penitentia pacta misericor
diam consequitur & postea im
mediate readiuant. sicut patet
de penitentia distinctioe tercia
ca. **N**imuite vbi dicit / Nimuite
quoq quos dominus in euage
lio commendat penitentiaz ege
runt in predicatione ioue & ex
imia domini indulgentia consecuti

subuersionis interitū subterfu-
gere meruerūt. **hec ibi** Sed qz
postea ad vomitū sūt reuersi in
priorem penā deuenerūt. **Vnde**
dicit **iberoni** & **hēt** de pīa di-
uī. c. sicut ait **Erodot** **Nimue**
a rēge medoz subuersa ē rignā
te apd̄ hebreos **iosia**. **Vnde** pa-
tet illaz p̄dicāte iona ex peniten-
tia remaz meruisse. sed quia p̄
hoc ad vomitū redijt ex ira dei
subuersa fuisse. **hec ille** **M**nni
sericordē etiam dei faciūt quos
nūquā penitet nisi i fine mortis
qū peccatē nō pnt. **Contē** quos
dicit aug⁹ & **hēt** de penitētia
di. vii. **Si** quis possit in vltia
necessitate sue egritudinis volu-
erit accipere penitētia **et** acci-
pit **et** mox reconciliatur **et** hinc
vadit. fateor vob nō illi negat
quod petit sed non presumim⁹
qz bene hinc exit. sed si securus
hinc exierit ego nescio. penitē-
tia dāe possumus securitatez
dāe nō possum⁹. nūqd̄ dico dāp-
nabit⁹ sed nec dico liberabit⁹.
vis ergo a dubio liberari. vis
quod incertum ē euadere penitē-
tia age dū sanus es. si sic agis
dico tibi qz securus es. quia pe-
nitentiam egisti quādo peccare
potuisti. si autem vis agere pe-
nitentiam quādo peccare nō po-
tes dimiserunt te peccata nō tu
illa. **hec ille** **E**x hijs ergo
habemus qz nos ōnes existen-
tes in peccato penitere debemus

vt deus misereatur nostri **et** be-
nedicat nobis. illuminet vultū
suum super nos & misereat⁹ no-
stri vt dicit p̄pheta in psalmo
Et idem aug⁹ de drūtibz pīaz
et allegat⁹ a magistro **setētiarū**
di. xx. **Nullus** expectet quā-
do peccare nō potest. arbitri e-
nim libertatez querat vt delere
possit cōmissa nō necessitatem.
caritatem nō tātum timorem.
quia nō in solo timore viuit ho-
mo. quē sero penitet oportet nō
solū timere iudicem sed etiam
diligere quia sine caritate nemo
saluus esse potest. nō tātū ergo
timeat penā qui penitet sed anx-
ietur pro gloria. que cōuersio
si contigerit alicui etiam in fine
desperādum non est de eius re-
missione. sed quoniam vix vel
raro est tam iusta cōuersio ti-
mēdū est de sero penitente **I**te
o clamemus ōnes cum iobele
Parce domine p̄e popl⁹ tuo. **et**
nūc maxime tempore isto sacre
quadragesime in cuius p̄ncipi-
o hortamur ad penitentiam tā
in euāgelio qz in epistola. dic
historiam litteralem si placet
triusqz **H**odie circa penitē-
tiam tria notabimus **P**rimo
penitētie diffinitionē seu descripti-
onem **S**ecūdo penitētie po-
testatem seu auctoritatem
Tercio penitētie inductōnem
seu stimulationem **C**
Circa primum principale dicit

aug? a hētur de pe. di. iij. **C**

Satisfactio pñe ē peccōrū cau-
sas excidere nec eorū suggesti-
onibus aditum indulgē. vnde
si vides qd discurrere p vicos ē
causa tue libidinis a suggestio
malarū cogitationū. quiesce i
domo tua. vel aliū accedas ad
locū **E**t idē aug? libro de pe-
nitētia dicit **P**enitentia est que
dā volens vindicta puniens i
se qd dolet commississe **E**t de pe.
di. iij. dicit gregorius **P**eniten-
tiam quippe agere dignā non
possum? nisi modū eiusdem peni-
tentie cognoscā? **P**enitentiā
quippe agere est pterita mala
plangere a plāgenda non per-
petrare. nam qui sic alia deplo-
rat vt iterum alia cōmittat. ad-
huc agere penitentiā aut igno-
rat. aut simulat. quid em? pro-
dest si peccā qsluxurie defleat.
a tñ adhuc auaritie est tibi? abe-
lat **N**am vbi supra dicit. **Q**ui
plangit peccatum suū a iterum
admittit peccatū qī qd lauet la-
terem crudū quem quāto plus
abluat tātō plus lutū facit. vn-
de aug? libro soliloquiorum.
Istamet sententia ē magistri
sententiarum. iij. di. xv. **I**n-
anis est penitentia quā sequēs
culpa cōquinat. **V**nlū? itera-
tū tardius sanatur **F**requentē
peccās a lugens veniā vix me-
retur **N**ichil profuit lamenta si
replicat peccata **N**ichil valet

venia a malis poscere a mala
beniuo iterare. hec ille de pe. di.
iij. **I**deo dicebat psai. **L**auamini
mūdi estote **I**n hoc qd dicit
lauamini plorationē pretitorū
peccatorū insinuat. sed cum di-
cit mundi estote denotat qd ad
vomitum non debemus redire.
Quia vt ait isidorus de summo
bono **I**rrisor est nō peitēs qui
adhuc agit qd penitet. graui?
enim puniet? qui post peccatū
rediuat qz qui primo peccauit
rat. **E**t de penitentia dil tinctio
ne quarta dicit. **Q**uis quis p?
acceptam penitentiam a remis-
sionem ad vomitum redierit tā-
to grauius punietur. quāto ma-
gis benignitate di abui? remis-
sionis adeptē ingratus extite-
rit **I**ohannes os aureum vt pa-
tet vbi supra de penitentia d. iij.
Perfecta penitentia cogit pec-
catorem omnia libenter sufferre
ac sustinere. **I**n corde eius ve-
ra contritio **I**n ore ei? cōfessio
In opere suo tota humilitas.
Vnde ex hīs omnibus su-
pra dictis istas adduco conclu-
siones **P**rima est qd volens a-
gere veram & perfectam peni-
tentiam oportet omnia peccata
dimittere. qd si secus fieret peni-
tentia esse defineret. vt dicebat
venerabilis gregorius vbi su-
pra. **Q**uid enim pdest si pecca-
ta quis luxurie defleat & ad-
huc auaricie estibus anhelet.

Secunda conclusio q non solum oportet peccata preterita plangere sed numq; alia peccata committere Quia vt ait augustinus? Inanis e penitentia qua sequens culpa roinquinat

Tercia conclusio q penitentia debet esse intus et extra. Intus per contritionem exterius per satisfactionem. quia vt dicebat iohannes os aureum In corde contritio in ore confessio **Q**uarta conclusio q volens agere penitentiam oportet causas omnes peccatorum excidere. qa se mota causa remouentur effectus. et sic patet diffinitio pnie et hoc q ad primam partem predicacois.

Circa secundum scilicet circa penitentie potestate et auctoritatem communiter queritur

Q Vtrum per penitentiam omnia peccata relaxentur in presentis statu. etiam peccatum in spiritum sanctum. Ad qd respondetur. q tanta est vis penitentie et auctoritas q ea mediante deus omnia peccata relaxat vt dicunt omnes sacri doctores. Maxime autem sanctus doctor pte. ij. q. lxxxvi. articulo primo dicens. q autem peccatum aliqd non purgetur hoc contingit dupliciter Aut quia aliqs de peccato penitens non potest Aut q penitentia non e sufficiens dele peccata. Primo modo non pnt deleri peccata demonum et etiam hominum

dapnatorum. quia eorum affectus sunt in malo confirmati q non potest eis displicere peccatum in quantum e culpa sed solus eis displicet in quantum est pena qua patitur. ratione cuius penitentiam infructuosa hnt. Juxta illud sapientie vi. Penitentia agentes et pre angustia spiritus gementes Vnde talis penitentia non est cum spe venie sed cum desperatione Tale autem non potest esse peccatum alicuius viatoris hominis cuius liberum arbitrium flexibile est ad bonum et ad malum Vnde dicit q aliqd peccatum sit in hac vita de quo aliquis penitere non possit est erroneum Cuius dicti sunt due rationes Prima quia per hoc tolleret libertas arbitrii quia quilibet posset eligere actus suos. reliquit enim deus hominem in manu consilii sui. Secunda ratio e Quia derogaretur virtuti gratie per quam moueri potest cor cuiuscumq; peccatoris ad penitendum. iuxta illud puer. xxi. c. Cor regis in manu dei sui et quocumq; voluerit vertet illud Secundo modo dicit q omnia peccata non remittuntur propter insufficientiam penitentie est etiam erroneum **C**uius dicti sunt due rationes Prima est quia hoc repugnat diuine misericordie de qua dicitur isto modo Iob. ij. q benignus et misericors e et multe misericordie die et prestabilis super malitia Vnde ceret quodammodo deus ab homine

si homo delei vellet qd de? dele
re nō vellet. **¶** Secūda rati
ō qz hoc derogaret virtuti passi
onis cristi p quaz pnia operat
sicut & cetera sacramēta. a nō
eēt aliud dicē nisi qz passio cri
sti nō fuit sufficiens meritū ad
deleūdō omia pccā hominū cū ta
mē scribit iobe. ij. **¶** Ipē ē ppiā
atio pro pccāis nostris. nō solū
nostris sed etiā toti? mūdi. **¶** Vn
de simpliat dicēdū est qz pnia
deletur omia pccā. nō solū sē i
mo cētes. unde ihero. ad rusti
cū a poitur de pnia di. ij. **¶** Sep
ties in die cadit iustus a resur
git. **¶** Si iustus quō cadit. si ca
dit quō mst? sed iusti vocabu
lū nō pōit qz pnia. s; p rī surgit
a nō solū septies. s; etiā septua
gies septies. **¶** Delinquēt si cōū
tat ad pniaz pccā donant a cui
donat pl? pl? diligit. **¶** Et seqt
David qz p pniaz adnlēti sē
a hominū vā ipetavit dum
dixit p? quinq? gesimo. **¶** Misere
mei de? vsqz. a pccō meo mū
da me. vñ dicit iero. i loco vbi
supra. **¶** Conclufit enim de? omia
sub pccō vt misereat oībo. **¶** Ex
hoc p3 ignorātiā dicētū qz ē ali
qd pccm qd nō rī mittit p peni
tētiā s; pccatū i spm scm. qā
scribit ma. xij. **¶** Qui dixerit v
bū cōt spm sctū nō rī mittet
ei neqz i pscn neqz i futuro. qz
impugnās scūs doctoz dicit qz
illa auctōitas hēt intelligi cu3

limitacōe s; b? verbi de facili.
¶ Et hāc etiā sēctiaz hēm? ab o
mībo doctoz oībo. **¶** Alias declarabi
m? quid sit. a vñ pueiat. a qz
fūt ei? spēs. **¶** Agēt ergo peniten
tiā. pcc dñe pcc populo tuo. &
hec de secūdo principali.

¶ Circa terciū principale qd sci
lic? sit qd nos iuducat ad pniaz
Dicēdū qz qtuor sūt q genera
lit? nos mouēt ad penitētiā. a
omia a dō puemūt s; bñficia.
supplicia. promissa flagella. de
quībo omībo dicit bñardus. **¶** Ni
mīs durū ē cor qd non molliūt
bñficia. nec t rēt supplicia. nec
allicunt pmissa. nec castigant
flagella. **¶** Bñficia pmo nos ia
tāt. **¶** Nam si cōfide? bñficia q in
hac miserabili vita suscepit? qz
to maiora erūt bñficia qm in pa
tā eim? q amittere? in pccō ex
istētes nisi pnia faciat ipm? pcc
cupaem? **¶** Secūdo nos inducūt
ad penitētiā supplicia. quāta
enim sint supplicia nobis data
p pccāis. cōfideā pmiū bñm de
padiſo eiectūz. a totū orbem
diluvio pemptū. quūqz ciuita
tes igne cōbustas. **¶** Tercio idu
cūt pmissa. **¶** Multa nāqz pmit
tūt penitētibz. vñ mat. **¶** Peni
tentiam agite qmiaz appinquat
rēgnū celoz. hui? enim pmissio
nos inducēt debz vt ista faciat
libet. **¶** Quarto iatāt flagella.
vt p3 de dauid cui cū peccasset
dixit propheta. **¶** Non recedet
a in

de domo tua gladius. Unde hoc
flagellū in me diate induxit e
um ad penitentiam. Expectati
one ergo beneficiorum. timore
suppliciorū spe pmissorū. et exē
plo flagellatorum inducamur
ad penitentiam dicentes. Parce
domine pce populo tuo. Quia si
cut dicit aug⁹ et allegatur de
pe. di. vii. Baptisat⁹ ad horaz
securus hinc exit. fidelis bñ vi
uens securus hinc exit. agens
penitentia et reconciliatus cum
sanus ē & postea hinc viuens
securus hinc exit. agēs pñiaz
ad vltimum & reconciliatus si
securus hinc exit ego non sum
securus. penitentia dare possu?
securitate dare non possu? hec
ille. Ergo clamem⁹. Parce dñe
pce populo tuo & cōcede in pre
senti gratia & in futuro glori
am. Amen

Seria quinta post cinerum
De penitentia sermo.

.A.

Huius orōnem tuaz
et vidi lacrimas tuas
psa. xxxviij. Volēt
antiquati et inueterati in pecca
tis duo querē. primo si ipsorū
pñia tam plongata spēt veni
ā. secūdo si pacta penitentia ne
cessitetur de⁹ dare vitā eternā
Primū videtur eis dubitabile
Quorū ratio est. cū enim omne
tps nostre iuuentutis exposue
rimus in lasciujs. et vires nrē

iam ita declinauerūt qd peccatē
nō possum⁹. imo nec aliquod
bonū op⁹ operari valea⁹. quid
acturus est deus de nobis. si p
magnis peccatis peitētijs mag
nas facere nequimus. **A**d hoc
breuiter respondens dico & po
no istam cōclusionem piam. qd
de⁹ acceptat quēcūq; magnū
peccōrem ad se reuertentē etiā
quacūq; detineat etate & iniq
tate. quā cōclusionē pre bo bre
uiter auctoritate ratione et exē
plo. **P**rimo ratione quoniam
qz diu homo ē in hac vita hēt
liberū arbitriū quo pōt se flectē
ad bonū diuina grā precedente
et mouente. sed quacūq; homo
detineatur etate aut iniquitate
sp hēt liberū arbitriū. ergo sep
pōt flecti ad bonū diuina grā
precedente. hanc rationem tāgit
magister finarū li. iij. di. xx.
Declarat auctoritate. nā dicit
leo papa et hēs de peni. d. vii.
Nō desperād⁹ ē cū in hoc cor
pe cōstitut⁹ est qz nōnūq; qd
diffidētia etatis differt cōsilio
maturiorē pficiat. Et deuot⁹ be
nard⁹. **D**eus libet peccōrem ex
spectat. benigne reuocat. mila
riē rapit. omnia peccā dimittit. o
misso grām infundit. infusā mlti
plicat. mltiplicatā cōseruat.
Exēplo at patē pōt de latrōe i
cruce qui post hoc vbu peccauit
meruit ianuas paradisi. et licet
tali tpe cōtustatis plura opari

non valeas cor de? requirit ab
homine nō manum. Ex hac con
fidentia nō differas quia plures
mors decepit q̄ si diu vixissent
penitentia egissent. quā perage
re nō potuerūt supuēte morte

¶ Secūduz aut quod **B**

q̄rebat erat a videbat abiguū

Nā si dicas pacta penitētia ne

cessitat de? daē remiam. ergo

creatura poterit deū coartae. a

sic aliq̄s nō electus poterit sal

uari. a non tractus ad ipsū ire

poterit. cū tamē dicatur per io

hānem **N**emo venit ad me ni

si pater meus qui misit me trax

erit eu? **S**i dicas deus nō neces

sitabit ad hoc. ergo stabit in

suo velle dare michi remissionē

a forte peracta penitentia non

habebō remiā de. mltis nempe

legit q̄ egerunt penitentiaz &

tamen dāpnati reputantur. vt

patet de origine. que? ecclā pu

tat a tenet dampnatum. que?

tamē scim? fuisse virū arūssime

penitentie **¶** Hanc secundā du

bitationem declarās dico. cum

sco tbo. i. sen. di. vi. ar. i. q̄ ne

cessariū dicit duplicat scz abso

lute a cōdionalit. **N**ecessariū

absolutū ē illd qd̄ ita est neces

sariū q̄ nullo mō vitari possit.

sicut necessariū est ōnem homi

nē mori. **N**ecessariū aut ex con

ditione ē illd sine quo aliquid

fieri p̄t tamē cōueniēt? sit per

ipsū. verbi grāa volo padua i

re. vincēdaz equus est michi ne

cessariū. non q̄ sine equo ego

nō possūz ire sed qz cū equo pō

tero cōueniēt? **I**n pposito nō

necessitabitur deus dare remiā

absolute. qz si nollet homo non

posset ipsū coartae. sed necessi

tabit ex conditione q̄a ipse p

misit p̄ pphetā ezechielē cap.

xviii. **E**t si iust? egerit peniten

tia de ōmibz peccatis suis. ōmū

miquitatū eius nō recordabor

Hoc patz in epistola de ezechi

a & in euangelio de centuriōe

quos de? exaudiuit quantūcū

qz peccōres esset. dic historias

si placz a cōclūde thema Audi

ui ac **¶** Circa istaz penitentiaz

tria notabim? isto mane.

¶ Primo penitētie imitacōem

¶ Secdo eius mltiplicitatem

¶ Tercio ei? remocōez **C.**

¶ Circa p̄mūz nota q̄ quinqz

sūt q̄ nos iatant ad hanc peni

tētiāz pagēdaz scz natura. sc̄p

tura. grā. gloia. a culpa. **N**ā

p̄mo iatant natura. qz p̄ma res

qdā natural ē iō nostre nature

cōformis. q̄ t̄plicitatē clamat scz

aptitudie. dictamine. a p̄secu

tiōe **¶** Primo aptitudie. nā dif

fert natura hois a natura āgeli

p̄ aptitudinē peitēdi. si enīz an

gel? peccat nō ē susceptibil p̄ine

lō at apt? nat? ē peitē. ille p̄p̄

natuē lib̄tatez ad qd̄ se cōuer

tut totalit se cōtut sic q̄ macu

la que sel? cadit in intellectu

alterius pñia expurgari possit.
homo vero quia corpore est et
fragilis pñentie susceptibilis
est. **C**õstat ergo qd hec pprie-
tas est vtili homini. imo in tan-
tum vtilis qd si eam dyabolus
habere posset mille martiria su-
stineret. **S**ed stultissimus est
qui rem vtilissimã tenere nescit
aut per negligentiam nõ exer-
cet. **O**miser ergo ipsam exerce-
diat natura. nec in formam di-
abolicam velis te conformari.
quia in illo proverbio scribitur.
Humanum est peccare. angeli-
cum emendare. diabolicum in
peccato perseverare. **S**ecun-
do nos inatit ad penitentia ip-
sa natura dictamine. **N**am homi-
ni impressa est lex naturalis. qd ab
exemplari legis diuine est dicta
ordinem naturalem cõseruari iubet.
Vnde io. damascenus dicit. **I**nse-
ruit nobis iudicator vbi quid ca-
uendum. quid agendum est legi-
mus. **A**b hac lege natia. ab hac
iudicatorio naturali exierunt
leges. emanauerunt iura. dicta
sunt instituta. **Q**uero qd
est huius legis principale dic-
tamẽ. puto innocentiam esse ser-
uandam. et amissã recuperandã
quantum possibile est. adeo vt
nihil nocumẽti relinqtur sine e-
mendatione et satisfactione. nõ
solum in hominẽ sed etiã in dũ.
Quia si iniurias factas in homi-
nẽ arguunt emendatẽ mĩtoma

gis iniurias deo factas. **N**on e-
nim dubitas peccatum factum
esse aut per transgressionẽ diuine
legis. aut per corruptionem su-
e imaginis. **C**lamat ergo inia-
dei lex naturalis. **C**lamat inqz
dictãdo. instigãdo. obiurgan-
do dicens. **P**enitentia age id est
iniurias deo irrogatas emenda.
Tercio clamat natura ple-
cutione et furore. **N**õne natura i-
bene actis parit gaudium. i ma-
le actis parit tristitiam et dolo-
rem. vt dicit seneca. **E**t hec mō-
strant dolores penitenciales. qd
statim incurrimus post peccatũ.
Statim enim dolemus et inge-
mismus. cogente illo seminari-
o iusticie naturalis. **P**atet de ca-
in qui statim post necẽ fratris
sui abel doluit se occidisse et cru-
buit faciem domini. et magnitu-
dinem doloris illius. **t**erribili. **v**er-
bo noiauit. **i**deo dicebat psal.
Corrupti sunt et abhominabi-
les facti sunt. scilicet sibi ipsi
qui peccauerunt. **S**ecun-
do principaliter inatit nos ad
penitentiam scriptura et hoc tri-
bus modis scz misterijs figura-
rũ. verbis pñdicantium. et exem-
plo sanctorũ patrum. **P**rimo
clamat misterijs figurarũ quã-
do eam ita collaudat. dicens pei-
tentia esse ex mortuis resurre-
ctionẽ. de egiptiaca seruitute li-
berationem. de carcere extracti-
onẽ. a vinculis et catenis soluti-

onē. de vetustate renouationē
rume spiritualis releuationē.
vulnerū a plagarū medicatio
nem. ad tribunal iudicis reuo
cationē a introductionē. cum
deo rēconciliationem. ad patrē de
regiōe lōginqua reuersiōem.
hereditatis restitutionē. ad sa
lutis portū deductionē. ouicu
le pōdite inuentionē. ad gregē
pīssimi pastoris rēportationē.
Vnde est hic inclusa illa pabo
la **B**audū est āgelis dei sup v
no peccatore penitentiā agente
Quis ad istas obsurdescat vo
ces **B**auguis tuus super caput
tuū Non vis ex mortuis resur
gere iace a putresce. nō vis de
carcere a seruitute liberari. seq
ris quia vis dāpnari. **S**ecū
do clamat vrb a tubis pōdican
tū. qui quidē sunt ministri vrb
bi dei sequentes pōdicationis mo
dū ihesu cristi dicētis **P**eniten
tiam agite appinquat enim rēg
nū celorum **E**t si vniq; fuerint
pōdicatores nūc sunt p totū or
bem terrarum famosi cōtantes
populos. dei religionē augmē
tantes. ita q; eorum sermo iaz
exiuit in ōnem terram. **Q**uis
fuit beatus vincētus martir.
quis frater manfredus. q; s
frater vrbū. quis frater ludo
uicus de pis. quis reuerend
magister leonardus de vtino.
quis magister angel; de bono
ma. quis magister paulus de

bononia. quis magister bartho
lomeus de labazio quis magi
alexand; de bononia. quis an
thomius macho de fouencia. q; s
magister albertus de parusio.
quis magister venantius de pa
rusio. q; s magister lucas de p
usio. quis frater anthomius on
a de bononia. quis frater āthōi
us de florentia. quis magister
āthōi; de alexādrina. quis ma
gister andreas de pera. q; s ma
gister iobānes de ragusio. q; s
magister iobānes dominici. q; s
magister thomas de vtino. q; s
magister nicolaus de monte in
gro **Q**uis papa benedictus or
dinis predicatorū. quis innoce
tius. quis magister iohannes
de turre cremata. quis magi
ster iobānes de neapoli. quis
magister leonardus de neapo
li. quis frater paulus de neapo
li. quis frater gabriel de roma
quis sanctus bernardinus. q; s
frater aelbertus. quis frater io
bannes capastrana. quis fra
ter anthomius de bitonto. **Q**uis
frater robertus de semis. a ali
innumerabiles aliorum ordinū
Tercio clamat exemplis
Que fuit penitentia iohannis
baptiste de q; saluator ait. **I**nt
natos mulierum non surrexit
maior iohanne baptista **E**t ec
clesia de ipso canit. **A**ntra deser
ti teneris sub annis. **Q**ue fuit
penitentia marie magdalenę

annis xxx. **Q**ue fuit p̄ma ma-
rie egiptiace. **Q**ue fuit penitē-
tia bartholomei q̄ cēties p̄ di-
em ⁊ noctē orauit. que fuit pe-
nitentia ieronimi. que fuit pe-
nitentia pauli heremite. que
fuit penitētia attonij. que fuit
penitentia augustini. que fuit
penitentia gregori. q̄ fuit pe-
nitentia bernardi. b̄ndicti. ba-
silij. dñici disciplinantis se ter-
nocte. fr̄acisci. pet̄ martiris
pempti p̄p̄e fidei. lucie. cecilie.
virginis gloriose ⁊ filij eius
saluatoris nr̄i benedicti. moysi
helie. helisei ⁊ plimorū aliorū
¶ **T**ercio principalit̄ iactat
diuina gr̄a. ip̄a enī est q̄ freq̄ uē-
ti uisitatiōe uenit ad hostiū mē-
tis nr̄e. ⁊ pulsāt de foris. ut is
qui intus est aperiat. **¶** **V**n̄ apo-
cali. iij. **E**go sto ad hostiū ⁊
pulsō. si quis aperuerit mibi in-
troibo ⁊ cenabo cū eo. **¶** **V**ertibi-
le ⁊ reuertibile est liberū arbi-
triū. **¶** **A**pire aut̄ est gr̄e cōsentie
Sz qd̄ est penitē nisi uisitanti
gr̄e cōsētere. **¶** **S**ed ista gr̄a tri-
plici pulsu pulsāt. **¶** **P**rimo mēo-
riam refricando. secundo sollici-
tando intelligentiā. tercio incli-
nando voluntatem. **¶** **P**rimo
refricat memoriā dicens illd̄
ap̄li **M**emor esto v̄n̄ exieris.
⁊ bernar **M**emento homo vnde
uenis ⁊ erubescē. vbi es ⁊ in-
geminisce. q̄ vad̄ ⁊ cōtremisce
⁊ leo papa. agnosce l̄o digni

tatē tuam ⁊ noli te iterum ser-
uituti diaboli subicere **M**emen-
to cuius corporis ⁊ cuius capi-
tis membrū sis. illius equidem
qui te lauit a peccatis tuis in sa-
guine suo ⁊ vulnera nostra su-
o proprio liuore sanauit. **¶** **S**e-
cundo sollicitat intelligentiam
faciens eam salubriter conferre
quantum sit bonum si penitet
opponens ei illud ecclesiasti-
cū **xij** **S**i penitentiam non egeri-
mus omnes peribim⁹. ⁊ si iste
due pulsationes recipiantur ⁊
penitente pulsāt tercio ip̄ingen-
do ⁊ inclinando voluntatem ⁊
tunc conuertitur. **¶** **E**t si q̄ris
quare gratia non intret ad te
Dico quia firmasti ostiū cor-
dis tui uetibus ferreis ⁊ ca-
thēis ⁊ pessimis malis propo-
sitis **¶** **V**nde luxurios⁹ ponit osti-
ariam dominā voluptatem cū
tota sua legione carnalium vo-
luptatum. **¶** **E**t usurarius ponit
ostiarīam dominā auaritiā
cum turba mundanarum cupi-
ditatum lucrorū ⁊ denariorū
¶ **E**t ambiciosus ponit ostiariā
dominā superbiam cum tota
turba elationum mentalium.
⁊ ideo tot obstantib⁹ ⁊ impe-
dimento existentib⁹ gratia nō
potest intrare **¶** **T**ransit ergo ad
ostia pauperum humilium ⁊
simpliciu⁹ quia non alta hui⁹
seculi elegit. sed que infima ⁊
humilia sunt ut patet. i. cor.

Quarto et hoc principaliter vo-
cat gloria & culpa. gloria sine
pena gloria peribimus. Culpa
que per ipsam videtur nos perituros et
in eternum dampnandos. **D**

Circa secundum principale. Multipli-
ce penitentia ponit doctores re-
ptat in variis locis sacre scrip-
turae. Prima est penitentia falsa de qua habetur
in decreto de pe. di. v. et sunt ver-
ba in octavo qui ait. Falsa autem pe-
nitentia est constituta cum spretis pluri-
bus de uno solo agit penitentia. aut
cum sic agitur de uno ut non di-
scedat de alio. Unde scriptum est
per apostolum. qui totam legem ser-
uauerit offendat autem in uno fa-
ctus est omnium reus secundum quantum
ad vitam eternam. Et ibidem
falsa etiam penitentia est quando peccator
ab officio negotiali vel curiali
non recedit quod sine peccatis
agere nullatenus peruallet. aut si of-
fendi in corde gesserit. aut si offe-
so cuiuslibet non satisfaciat. aut si
offendenti offensus non indul-
geat. hec ibi ut supra. **S**e-
cunda est penitentia iniqua sicut fu-
it penitentia iude. Unde per de pe.
di. iij. Accelerator omnibus extitit
iudas quem non penitentia reuocauit
ad dominum sed desperatio traxit ad
laqueum. Et matheus. Iudas
penitentia ductus abiit ad pri-
ncipes sacerdotum dicens peccavi
tradens sanguinem iustum. Unde
de iudas non penituit vere sed
ficta ut habetur de pe. di. iij. v.

ibi dicitur Iudas inquit pecca-
ui tradens sanguinem iustum sed
in pectore habuit ignem alie-
num. quo inflante currit ad la-
queum. indignus autem remedi-
o fuit qui non pura mente peni-
tuit. Unde sequitur ista conclu-
sio quod agens penitentiam non spe-
rans remissionem frustra agit. habe-
tur ista conclusio ab ambrosio
Et allegatur de pe. di. i. ubi
dicitur Nemo potest bene agere
penitentiam nisi qui sperauerit
indulgentiam. **T**ercia peni-
tentia est desperata et ista est pe-
nitentia dampnatorum. qui licet
continue agant penitentiam il-
lam tamen agunt infructuosam.
quia ibi non est auctoritas ne-
que claves petri ut dicebatur su-
pra sapi. v. Penitentiam agentes
& per angustiam spiritus gementes.
et ita sunt indurati quod si vellet per
penitentiam non possent. **Q**uar-
ta est penitentia vera et bona de qua
ait bernardus. O felix penitentium
humilitas O bona spes confitentium
quod facile vincas inuincibile. quod a-
to tremebundum iudicem conuertis
in piissimum patrem. Hanc sequi de
bernardus. hanc amplecti totis viribus
non cessemus. per hanc enim deue-
niamus ad optatum finem. ista
est illa penitentia quam sancti con-
fessores ac patres nostri prio-
res seruauerunt. patet in david
in maria magdalena. **S**

Circa tertium principale sciendum.

q̄ plura sunt quibz retardant
 homines a penitencia agenda et
 sunt ista. **P**uſillanimitas. pu
 dor. horror. delectatio peccandi
 ſpes diu viuendi. deſperatio g̃
 tiam optinendi. timor recidiuā
 di. exemplū delinquēdi. cōſue
 tudo peccandi et cōſuetudo de di
 uina miſericordia. **P**rius puſil
 lanimitas mētos retinet ne ag
 grediāſ ad penitētiā putantes
 nō poſſe tot et tāta ſuſtinē. **C**ō
 ē aut criſt? **maſ. xi. ca.** **I**uguz
 enim meum ſuaue et on? meum
 leue. **I**ſtis nāq; accidit ſicut e
 quo vmbroſo q̄ videns feſtuā
 in via trabē putat. **P**luēs re
 trahit pudor conſitendi. conſide
 rates g̃uitatem ſuoz peccato
 rū. **C**ui opimōi cōtrariatur ope
 ris inuerecūdia. verent? dicere
 ſed nō verētur facē. **O**pponitur
 etiā illud quod habet in gloſia
Verecūdia magna p̄s eſt peni
 tentie. **N**ō nulli habent horro
 rem ſatiſfaciendi. **C**ontra quos
 dicit aplūs. **H**oc momentaneū
 et leue eſt. **Q**uidā aut habent
 delectationem peccandi. **C**ōtra
 quos gregorius. **M**omentane
 um eſt quod delectat eternum
 quod cruciat. **N**ō nulli habet
 ſpem diu viuendi. ſed domin?
 noſter dicit. **S**ecuris ad radi
 cem arboris hominis poſita eſt.
Alios autē retinet deſperatio
 gratiā optinendi. **C**ontra quos
 dicit. **Q**uacumq; hora ingemu

erit peccator exaudiā eum:
Dicut alij habeo timorē recidi
 uādi. **C**ontra quos dicit aug?
Quādo cecidi erexit me. quan
 to ſteti tenuit me. qñ iuu duxit
 me. **P**luēs etiā retinet exem
 pluz delinquendi. ſed ſtult? ē
 qui videt aliquē cadentem ſi nō
 ſit in eodem loco cautior. **N**ō
 nullos etiā cōſuetudo peccandi
 tinet. **C**ōtra quos dicit ieremie
 xij. **S**ic mutare pōt ethiops
 pellē ſuam aut p̄d? varie tates
 ſuas & vos poteritis benefacere
 cū didiceritis malū. **C**ōſiden
 tia q̄de dei mia mētos plerūq;
 retinē ſolet. immo omēs ne ad
 penitētiā currāt. dicētes de? ſe
 at me & ſaluabit me. ego non
 pecco p̄ malitiā ſz ex fragilita
 te in fine dabit veniā. **C**ōtra q̄s
 dicit grego. **M**iſericordiam dei
 debe? erubeſcē ſi iuſtitia ei? no
 lum? formidare. **N**ō ſic ergo i
 pij nō ſic. ſz accedite ad deū &
 illuminamini. ſicut dictum eſt
 in eplā et i euāgelio. et ſic facies
 anime nō cōfundent? vt dicit in
 p̄s. ſed audiet vocē vestrā et vl
 debit lacrimas vestrās ſicut di
 ctum fuit in principio. Amen

Feria ſexta p̄s cōnerū. ſer
 mo de caritate

Ecce ieiunatis ad lites
 et cōtētiōes. p̄ſa. lviij.
 Peccatoribz onſum ē
 in duob? ſermonibz p̄cedētibz

quō ipsos penitere oporteat si
veniam cupiūt de eorum pecca-
tis ppetratis adipisci. **N**unc
sequē quia pnia ⁊ alia bona
facta extra caritatez ad salutis
premium minime valent vt at-
testant sacri doctores. **A**
Et maxime aug⁹ libro de pati-
entia. **E**t allegat de pe. di. iij.
vbi dicitur. **P**otest etiam refer-
ri memoria bonoz vel ad mitio-
rem penam habendam. vt bona
que inter mala sunt non pfi-
ant ad presentis vite vel futu-
re premium optinendum. sed ad
tolerabili⁹ extremi iudicii sup-
plicia subeunda sicut de fide ac
ceteris que sine caritate hnt.
hec ille ibi. **E**t de pe. ibi dicitur a fuit
verba augustini. **S**criptum est
sine caritate neminem saluū esse.
Et de pe. di. ij. capitulo. **S**i se-
mel quis notatus fuerit inuidi-
e. **E**t est autoritas sancti pspe-
ri originalit⁹ de vita cōtemplatiua.
Sicut enim sine via null⁹ pue-
nit quo tendit ita sine caritate q̄
dicta est via nō ambulae pnt
homines. **h**ec ille. **H**ec etiam vi-
detur fuisse sētentia saluatoris
in euangelio dicentis. **D**iliges
dominū deum tuum ex toto cor-
de tuo ⁊ ex tota mente tua ⁊
proximum tuum sicut teipsum.
quasi diceret q̄ amor caritatis
et dilectio precedunt omnes
nostras operationes que meri-
torie esse debent. **O**stenditur

autem ratione. **Q**uoniam ope-
ra vite proueniunt ab habente
vitam. sed existens in peccato
mōli carz vita. ergo ab eo nō
procedunt opera vite. **E**t de
claratur sic ille due propositio-
nes. **P**rima q̄ opera vite pro-
ueniunt ab habente vitam. q̄
nemo dat quod non habet. s̄
q̄ existens in peccato non ha-
beat vitam. nota gregorium
dicentem. **P**langitur corp⁹ a
quo recessit anima ⁊ nō plan-
gitur anima a qua recessit de⁹.
Quasi dicat. ex separatione ai-
me a corp⁹e moritur homo sed
ex separatione anime a deo mo-
ritur anima. que mors aie est
magis plāgenda q̄ mors cor-
poralis. **C**ontra dilectores
huius seculi. qui nō dico deplō-
rant peccata filiorū ⁊ parentū
pmo ad peccata incitant ⁊ hor-
tantur ⁊ cum pei⁹ fecerit glo-
riantur. **H**oc exemplificare po-
tes in pluribus. **O**cultas men-
tis. **O**imbecillitas intellectuā.
O sensualitas bestialis. que ita
hominem obtenebrat vt ista nō
cognoscat. **E**x hoc etiam pa-
tere potest. **N**am arbor vidis
floret ⁊ fructificat arbor sicca
nō floret neq̄ fructificat s̄ mar-
cet ⁊ ignē poit. **S**ic homo vi-
uens hoc est in caritate existēs
floret ⁊ fructificat quia ei⁹ o-
pa sunt meritoria. sed mortu⁹
homo ⁊ siccus hoc est extra ca-

ritatē existens non floēt neq;
fructificat sed marceꝝ ⁊ in ignē
mittitur. **N**ec fuit cristi se nten
tia qꝫ palmites cum areseūt in
ignem mittuntur ⁊ ardeēt. **I**de
o isto mane habendus ē sermo
de caritate ⁊ dilectione ne ꝑpter
ignorantiam ⁊ omissionēz hu
ius virtutis amitteremꝫ quid
quid facturi in ista quadrage
sima essemus scꝫ ieiunia . orati
ones . abstinentias . vigilias . e
lemosinas . ecclesiarūz visitati
ones ⁊ quecumqꝫ alia que no
bis valere possunt ad augmen
tum glorie ⁊ ad diminutionēz
pene. **H**anc virtutez commēda
bat apostolus ꝑmo co. xij. ca.
dicens **S**i linguis hominum lo
quar ⁊ angelorum caritatē au
tem autem non habeam factus
sum velut es sonās . aut cimba
lum tinniens . vsqꝫ michi mihi
prodest. **E**t augꝫ? **S**ola inquit
dilectio discernit inter filios
dei ⁊ filios diaboli . si ergo sig
nent se signo crucis . si respōde
ant omnes amen . cantent om̄s
alleluya . baptisentur om̄s . in
trent ecclesias . repleant ꝑtes
basilicarū . non discernuntur fi
lii dei a filiis diaboli nisi caritate
Qui non habet caritatem non
sunt nati ex deo . qui habent ex
deo nati sunt . hec ille. **I**deo xꝑs
reprehendit nos isto mane in
epistola dicens **E**cce ieiunatis
ad lites ⁊ contentiones id ē ꝑei

tentiam agitis extra caritatem
⁊ in euangelio dicit **D**ico autē
vobis diligite i inimicos vestros
Benefacite hijs qui oderūt vos
hoc est caritatez habetis. **D**ic
historiam vtriusqꝫ si placet vs
qꝫ in finem

Circa istā caritatem tria vi
debimus .

Priō caritatis diffinitionē

Secūdo caritatis oppōnē

Tercio caritatis amorem

Circa primum varios mo
dos vidi iutelligendi caritatē
Et primus est vulgariū. **I**ma
ginantur namqꝫ vulgares cari
tatem eē elemosinam . ⁊ maxi
me deapiuntur . cum vna habe
at rationem contemplatiui ali
a rationem operatiui. **S**ed ista
non pertinet ad nostrum ꝑo
positum. **D**imittendo ergo vi
as vulgariū . ⁊ accipientes
viam sacrorum doctorum inue
nimus varios doctores vario
modo diffinuisse ⁊ descripsisse
caritatem omnes tamen bene.
Nam paulus apostolus dicit ꝑ
mo ⁊ diffinit eam sic. **C**ari
tas est finis precepti . ⁊ corde
puro . conscientia bona . ⁊ fide
non ficta. **E**t sumitur in ꝑo
posito finis cōsummationis quia
caritas est consummatio siue
perfectio omnis precepti . ꝑo
test etiam dici finis terminati
onis omniū ꝑceptorū qꝫ om̄ia

opa que sūt in precepto tendūt
ad caritatem vt magis ac ma
gis habeatur. **S**ecūdo dicit
de corde puro id ē intellectu pu
ro vt ait glosa. **T**ercio dicit
de cōscientia bona id est spē qz
qui puram habet cōscientiā se
cure sperat. **Q**uarto dicit si
de nō ficta id ē simulata vel nō
fragili sed inf aduersa pati for
titer. ita vt propter amorem o
ma tolerantur et sustineantur.
Vnde dicit augustinus et habe
tur de pe. di. in. in fine. **S**iquis
autem non habens caritatem q
pertinet ad vnitatem spiritus
et vinculum pacis quo catho
lica ecclesia congregata cōnec
titur in aliquo scismate cōstitu
tus ne cristus neget patitur tri
bulationes. angustias. famem
nuditatem. sitim. persecutiones
pericula. carceres. vincula. tor
menta. gladiū. flāmas bestias
per ipsam crucē timore gehenne
et ignis eterni. nullo modo i
sta culpanda sunt pmo vero et
hec laudāda est patientia. **N**ō
enim dicere poterimus melius
ei fuisse vt cristum negando
nichil eorum pateretur que cō
fitendo passus ē. sed estimandū
est fortasse tolerabilius ei fu
turum iudiciū qz si cristū ne
gando nichil eorum pateret.
Si tradidero corpus meū ita
vt ardeam caritatē autē nō ha

buero nihil mihi pdest nihil p
belle intelligat ad regnū celoꝝ
optinēd nō ad extremū iudiciū
tolēabili? supplicū subeūd. **E**t
isra. **N**ec at pte caritatez dicta
sūt sine qua i nob nō potest eē
vera pnia. hec ille. **I**ō dicebat
in fide non ficta hoc est simula
ta vel fragili sed inter aduersa
fortiter pati. **S**ecūdos dif
ferens caritatez est beatus pro
sper in libro de vita contempla
tua dicens. **C**aritas est vt mi
chi videtur recta voluntas ab
omnibus terrenis ac pēntibus
prorsus auersa. iuncta deo inse
perabiliter et ignita igne quodā
spiritus sancti a quo est et ad
quem refertur intensa. inquina
menti omnis extranea. corrup
tionis nescia. nulli vicio muta
bilitatis obnoxia. super omnia
que carnaliter diligūtur excel
sa. affectionum omnium potissi
ma. diuine cōtemplationis aui
da. in omnibus sepe inuicta.
summa deuotionum bonarum.
salus morum. finis celestium p
ceptorū. mors criminum. vita
virtutum. virtus pugnatorū.
sanctarum mentium arma. cau
sa meritorum bonorum. premiū
perfectorum. sine qua null? de
o placuit. cum qua non potuit
aliquis peccare. fructuosa i pe
nitentibus. leta in proficiētibz.
gloriosa in perseuerantibus.
victoriosa in martiribz. opere

sa in omibz omno fidelibus . ex
qua quidquid est boni opis vi
uit . **A** qua auctoritate plures
potes cape conclusiones secundū
intelligentiam quam habes
Tercius est magr sen . libro ij . sen
te . di . xxvii . dicens **C**aritas ē
dilectio q̄ diligitur deus ppter
se . proximus ppter deum &
in deo . **Q**uartus est aug⁹ di
cens **C**aritas est virtus qua vi
dere deū & pfrui desideramus
Quintus est beatus thomas secū
da sede . q . xxix . ar . iij . dicens
Caritas ē amicitia quedā ipsi
hois ad deū qua videlicet deus
ppt se a pxim⁹ ppter deū diu
gitur **P**ro cui⁹ declaratione
ē notādū secundū philosophos
viij . et bi . q . nō q̄libet amor ha
bet rationē amicitie . sed amor q̄
ē cū benivolētia q̄n videlicet sic
amam⁹ aliquē ut ei bonū veli
m⁹ . si autē rebo amatis nō bonū
velim⁹ sed ipsū eorū nobis bo
nū velim⁹ . sicut dicimus amāe
equū aut aliquod h⁹modi . nō
est amor amicitie sed cuiusdā
concupiscētie . sed nec beniuo
lentia ad hoc sufficit sed requi
rit quedā mutua amatio . ex e
o q̄ amicus est amico amicus .
talis mutua benivolentia fūda
tur sup aliqua communicationē
Et cū igitur sit aliqua comuni
cano hominis ad deū secundū q̄
nobis suam bonitatem coicat o
portet sup hac cōmunicatione a

liquā amicitia fundari . de qua
loquitur apo . i . ad corin . i . ca .
Fidelis deus per quem vocati e
stis in societatem filij ei⁹ . que
quidem amicitia fundata super
tali cōicatione vocatur caritas .
unde patet q̄ caritas amicitia q̄
dam est hois ad deū **E**t sic pōt
patere diffinitio caritatis scz q̄
sit caritas . et hoc de primo **C**
Circa secundū p̄ncipale **C**
Solet vsus sacre scripture acci
pere odiū dupliciter . primo nā
q̄ accipit odiū pro odio bono
& meritorio & tale est odiū
cōtra prauitates & peccata . se
cūdo accipit odiū pro odio ma
lo & iniquo . de primo loquitur
propheta dauid i psalmo **P**er
fecto odio oderam illos & ini
mici facti sunt michi **Q**ui⁹
odij ponit beatus augustinus
signum **Q**uia in eo discernunt⁹
qui in veritate prauos & iniquos
odiunt . eos fugiunt . non con
uersantur cum eis . etiā si seu
per eorum inimicitias habere de
berent **I**lli vero qui in veritate
non odiant malos & iniquos
sunt qui quamuis detestentur
eorum prauitates a malitias . a
eis non placent eorum mores
nichilominus cū ipsis conuersā
tur . honorant eos . assentunt in
multis eorum voluptatibus &
delicijs . faciunt contractus &
mercantias suas cum ipsis . cō
dunt bibunt a vadunt cū eis .

et quod peius est etiam parente
las contrahunt cum eis. non ad
uerfetes quod ex hoc sequitur ap
probatio et quasi consuetudo &
alleviatio talium malorum. et tal
usus couertitur in consuetudine
et desinit esse remedij locus &
fiunt licita que fuerunt vicia.
Vnde dicit moral seneca ad lu
cium. Desinit esse remedij locus
ubi que fuerunt vicia virtutes fi
unt. Et augustinus in libro encheri
dion ca. viij. Peccata quamuis
magna et horrenda sint tamen
cum in consuetudine venerint aut p
ua aut vilia esse creduntur. ut
quod adeo ut non solum occul
tanda verum etiam diffamanda p
dicandaque videntur. Legimus in
historia gentilium quod due fue
runt ciuitates gentilium magne
quo ad mores et virtutes. quod ex
hij virtutibus ad magnos hono
res et diuitias venerunt. Una
erat in greca scilicet atenas attheni
sum et alia in italia scilicet ciuitas
romana. In prima enim tam diu
durauit prudentia et fama quam diu
sapientes et prudentes habuerunt
prauos odio. sed postquam ceperunt
eos honorare atque defectum eorum
non arguere intantum multiplicata
est prauitas ut ex bonis et
virtuosis pauca remanerent. Ex
hoc enim in breui ciuitas defecta
De roma etiam legitur. prout
declarat augustinus in libro de ciuitate dei
Introducens sapientiam catho

nicam ponit salustius in catheli
nario. Inter bonos et malos di
scrimen nullum. omnia virtutis p
rima ambitio possidet. **N**unc est
quod totus mundus radictus eucl
litur. Quia que solebant homines in
fames facere hodie faciunt virtu
osos. Hodie aggrauantur virtu
tes. exaltantur vicia maxime vicia
in usure inuestatis et spurcie
duplicitatis de quibus est melius ta
ce quam loqui. **O** sapientia huius secu
li quam fatua effecta es o malitia
diaboli quam iniqua de apibus hominem
O malorum prauitates quot reg
norum. quot ciuitatum. quot ho
minum confusione et destructionis
causa estis. **F**igura habetur in
genesis. capitulo de ciuitatibus
gomore quas propter multipli
citatem scelerum et iniquitatum
deus magno furore et igne con
sumpsit. **V**nde circa ista habere
odium virtus est non vicium.
Secundo accipiebatur odi
um pro odio iniquo de quo ps
almus ait. Odio iniquo oderunt me ge
ntes. Et ut declarat sanctus tho
mas secunda secunde. que. xxxv.
Oritur ex duplici causa. prima
est inuidia. secunda est ira. **N**a
scitur namque odium ex inuidia
quia inuidia est tristitia de bo
no alieno ad quam sequitur de
siderium priuationis illius boni
proprie est odium. quia sicut a
mor est bonum velle amico id est
quod amicus habeat bonum ita odium

oppositum amoris est malum
velle odito id ē q̄ oditus p̄ue
tur illo bono **E**t sc̄dm bernardū
istud odiū habet tres fructus
iniquos de quibus loquitur in
vno sermōe sic dicens **I**nuidi
a causat odiū · odiū dampnū ·
dampnū obdurationem · obdu
ratio crudelitatem **P**rimo causat
dāpnū **E**t vt ponit aug⁹ in ser
mōe hodierno sūt septē dāpna
q̄ queit hodie cōtra odiū sc̄z in
fama · in sb̄na · i amicitia · i fami
lia · i cōditione · in patria · i ipso
na **S**ecundo cāt obdurationem
q̄ idurat cor sup̄ inimicū sicut la
pidem · i secundū bernardū de con
sideratione ad enginium · Cor
durum est quod cōtritione nō
sc̄ditur · pietate nō emollit · p̄
cibus nō flectitur · minis nō cē
dit · i flagellis induratur · **A**d
hoc p̄positū recitat fuectonius i
libro de duodecim celsaribz siue
in eutropio de domiciano impe
ratore cuius corpus more anti
quorum vt maneraret igni ap
positum est cuius cor numquā
comburi potuit · & huius causā
inuestigantes philosophi · i sa
pientes qui aderāt · tūc repertuz
est domicianum veneno quodā
subtili mortuuz esse · propt̄ qd̄
cor illud summe induratuū ēat
& quāto magis appropriabat
igni tāto durius efficiebatnr ·
sic cor resperuū uenēo odiū q̄z
to pl⁹ appropriat igni sc̄licet spi

ritui sancto · i caritati tanto du
rius efficitur · ideo dicebat ber
nard⁹ q̄ dampnum causat ob
duratione · hoc patet in odiis i
ueteratis in parcialitatibz que
remanent in eorū cordibus vt
q̄ ad mortem · quod tamē est
contra naturā vt ait seneca ad
seruium de tranquillitate animi
Cū quis pietate natuē mouet
ad egrum corpore tāto magis
ad egrū mēte mouei debet · i bo
eti⁹ de cōsolatiōe dicit **B**onos
inquit quis nisi stultiss⁹ oderit
malos autem odisse ratione ca
ret **T**ercio cāt crudelitatem q̄
a obdurat⁹ cōt̄ p̄ximū efficit
crudel⁹ usq̄ ad dissipationē ip
si⁹ **E**xēplū de t̄bo cōditionibz
fr̄m de q̄bo duos potit scriptum
terciū ponūt cromce atque ro
maōrū **P**rimi fuerūt fr̄es io
seph q̄ ducti i iudicia p̄mo i cist
nā ponē voluerūt · secundo ipm cē
diderūt **S**ecūdi fuerūt capnā
abel q̄rū capnā abel interfecit ·
Tercij fuerūt r̄m⁹ i romul⁹ de
q̄bo in orosio legit⁹ q̄ ex odio
romul⁹ remū occidi fecit a q̄bo
p̄ modū cōta sūt bella itēstia i
roma vt p̄z p̄ aug⁹ i li. de citate
di. vñ roma ad nihilū vēit ·
Secūda cāt odiū erat ira · vñ aug⁹
super psalmum in epistolā di
cit **I**ra cūz veterascit fit odiū ·
cum autem factum est odiū
fit homicidium · quia querit vi
dictam usq̄ ad mortem · ideo

diatur iohannis prima canonica
in .ca. Qui odit fratrem suum
homicida est quo ad voluntate
Et quia facta est mentio de
vindicta nota quod duplex est vin-
dicta scilicet iusta et iniusta. **I**u-
sta quando intentio iudicantis
fertur ad aliquod bonum prin-
cipaliter. sicut est bonum iusticie
contra errantem et contra ledentem bo-
num commune. de qua loquitur apo. ad
rom. quod iudex est dei minister in i-
ram eius qui male fecit. et sicut
est bonum per honorem dei et ecclesie.
sicut queritur vindicta contra il-
los quos et contra persequentes ecclesi-
am. de qua loquitur. Propterea le-
tabitur iustus cum viderit vindi-
ctam manuum suas laudabit in san-
guine peccatoris. **E**xemplum
habetur in .re. i. .ca. de heliseo qui
male dixit pueris ipsum irriteren-
tes. et .ca. .iii. .a. i. .ca. de helia qui
fecit pluuere ignem supra illos qui
venerunt ad capiendum ipsum.
Iniusta vindicta est. quando fit
contra proximum tuum particulariter
per re tibi facta. et non est licita.
unde scribitur leui. .iii. .ca. Non
queras ultionem. nec memor e-
ris iniurie fratrum tuorum. Et hanc
vindictam et odium tangit dominus in
epistola dum dicit. Ecce ieiuna-
tis ad contentiones. numquid hoc
est ieiunium quod elegi. quasi
dicit non
E
Circa tertium principale. Tria
sunt que nos admonent et ad di-

lectionem inducunt. Nam primum
est divina scriptura que varijs vi-
is et exemplis nos docet habere
et amare caritatem. exempla scilicet
rum narrando. miracula recitando.
cominatio et promittendo. unde
augustinus. diuina scriptura nihil ali-
ud precepit quam caritatem. nichil ali-
ud prohibet quam cupiditatem. Ex-
emplum habet de beato stephano. qui
ut dicit maximus in illa perse-
cutione positus per persecutoribus
deum deprecabatur. atque in illa la-
pidum ruina quando alius obliui-
sci poterat etiam suos carissimos
domino commendabat inimicos. propter
itaque tunc dolebat illorum pecca-
ta quam sua vulnere. plus dolebat
illorum impietatem quam suam mortem.
hec ille. unde tanta caritas et un-
tanta dilectio et unum tantus amor.
per certo ut augustinus dicit. Talia er-
go in orationis convivio exhibuit. qui
in sui domini mensa coedit. Exe-
plum etiam est oratio christi in cruce
qui pro crucifixoribus oravit. sed
cum deuotione ista dicas. **S**e-
cundo nos monet natura que do-
cet omnia beneficia suo principio
a quo recipiuntur esse reddenda.
Exemplum de corde respectu aliorum
membrorum et de capite. Ad quod pro-
positum dicit bernardus. O miser e-
go quantum debere diligere deum
meum qui me fecit cum non eram.
redemit cum perieram. non erat de
de nichilo fecit me. non arborem.
non lapidem. non aliquod ex
b .ij.

ex animalibus terre. sed homi-
nem voluit me esse. ut non solū
essem viuerem & sentirem sed
etiam cum angelis intelligere.
que omnia cum diligētē consi-
dero. dolore pariter et rubore cō-
fundor. **T**ercū quod nos mō-
net est diuina gratia de q̄ dicit
ap̄lūs scdo ad cor. viij. ca. **B**e-
tis grāz dñi nostri ihū xpī q̄a
cū esset dñes p̄t nos egenus
fact⁹ ē ut illi⁹ inopia nos diui-
tes eēm⁹. **Q**uarto monz nos
gloria quā promissit de⁹ dilige-
ntib⁹ se. vñ crisost⁹. **N**isi q̄s ha-
buerit illū ignē de quo dñs ait
Ignē veni mittere in terrā id est
caritatē et quid volo nisi ut arde-
at. **I**nflāmemur ergo atq; ar-
deat et dñm et p̄ximū diligētes
ut opa fīda tota ista q̄dragesi-
ma nob̄ cōdōnēt ad p̄miū et me-
ritū et nō ieiunē ad lites et cōtē-
tiōes ut dicebat supra i thema-
te

Sabbato p̄anerū. sermo
de peccō in sp̄m sc̄m

Abstuleis de medio
tui catenā ps̄a. lviij.
ca. **T**estimonio sacre
sc̄pture ad p̄māz peragendam
de peccatis nō solum requiritur
hominē velle penitere et in ḡtia
existē sed etiam veniam prepa-
rā. quia non solum de peccatis
p̄uis. sed etiā de magnis. n̄ so-
lū de venialib⁹. sed etiā de mor-

talib⁹. nō solū de maiorib⁹ sed
etia⁹ de maximis. sicut est pec-
catum in sp̄ritū sanctū. quia
sine sp̄e venie nō proueniret su-
per nos oleum diuie misericor-
die. teste ambrosio ut habetur
de pe. di. p̄ma dicte. **N**ō bñ po-
test agere penitētiā nisi qui
sp̄eat veniā. idō dixit p̄. **S**pe-
ra in domino et fac bonitatem et
pascaris in diuitiis eius. **N**ec
est agere penitētiā cum sp̄e
venie et te sequitur premia vi-
te et ne. q̄ delicie nūcupāt. et de-
clarat hoc sc̄s thomas scda se-
cūde q. xviij. ar. iij. respōsiōe
p̄napali dicēs. **A** q̄ differe-
rentia ē inter p̄māz viatorū. et
illorū qui sūt in purgatorio. et
illorū qui sūt i inferno. **N**ā tam
viatores q̄ in purgatorio exi-
tes sp̄erāt de dīna mia. dāpnati
āt nō sp̄erāt et ratiōez assignat
p̄dcūs doctor vbi supra dicē. **I**lli
sciūt semp se dāpnatos et
nullo mō posse saluari. non sp̄e-
rāt salutē et veniā. sed dāpnati
sciunt se sep̄ dāpnandos et nū-
quam saluandos. ergo nō sp̄e-
rāt saluari nec veniā habere. q̄
aut sciūt p̄batur q̄mā sicut et
ratione b̄titudinis est ut quie-
tetur voluntas. ita de ratiōe pe-
ne est ut id quod pro pena in-
fligitur voluntati repugnet. s̄
illud quod ignorat non pōt vo-
lūtatem quietare aut repugna-
re volūtati ergo et cetēa. **V**ntē

ad veram beatitudinem requi-
ritur vt aliquis sit certus de su-
e beatitudinis perpetuitate. ali-
oquin voluntas non quietaretur.
Et ex hoc dicit aug⁹ sup ge.
ad litteras q⁹ angelus perfecte be-
atus esse non potuerunt in primo
statu ante confirmationem vel
lapsum cum non essent presen-
tissimi euentus a ut sui casus.

Similiter etiam in cum perpetui-
tas dampnationis pertineat ad
penam dampnatorum non vere
haberetur rationem penae nisi volun-
tati repugnaret. quod esse non
posset si perpetuitatem suae damp-
nationis ignoraret. **E**t ideo ad
conditionem miserie dampna-
torum est vt ipsi sciatur q⁹ nullo
modo possunt dampnationem eua-
dere. et ad beatitudinem patrie
peruenire. **V**nde iob xvi. Non cre-
dit q⁹ reuerti possit de tenebris
ad lucem. vbi umbra mortis est
et nullus ordo. sed sempiternus
horror inhabitat. **C**um autem
viatores et mundi presentem ha-
bitantes. nesciant et ignorant
quid ab eterno deus de ipsis or-
dinauerit ordines sue sapientie.
quia vt dicit salom^o ecci. vnde
nemo scit vtr⁹ amore vel
odio dignus sit. ideo sperare de-
bent veram. peragendo penite-
ntiam. quam non sperantes va-
na et inanis esset penitentia. **I**de-
o dicit psalmista. **S**perate in eo
omnis congregatio populi effu-

dite coram illo corda vestra quia
deus adiutor noster in eternum
Et alio psal. xxi. **S**peret in te
omnes qui non erunt nomen tu-
um. id est ducti ad penitentiam
sunt vt quia cognoscunt te pec-
cata relinquunt. relinquentes viam
que in te predicatur currunt. cur-
rimus post te domine ihesu audi-
entes q⁹ non speremus pauperes
peccatores. **S**perent ergo in te
quoniam non relinquis queren-
tes te. **E**t bernardus. **O**mnino ap-
prehensum tuam que in te
predicatur currunt post te domine
ihesu. audientes q⁹ non speremus
pauperem peccatorem. non hor-
ruisti confitentem latronem. non
lacrimantem peccatricem. non sup-
plicantem canancam. non in adul-
terio deprehensam. non sedentem in
theloneo. non supplicante publi-
canum. non negante discipulum.
non persecutorem discipulorum.
non ipsos crucifixores tuos. **E**t
non solum isti sed omnes alii volen-
tes in ipsum sperare saluati sunt.
quia psal. dicit. **I**n eo sperauit
cor meum et adiutus sum. et alibi
Sperauerunt in deo et non sunt con-
fusi. **I**deo o vos peccatores agi-
te penitentiam. sequimini carita-
tem. sperate veram. in illum
qui est fons totius pietatis et mi-
sericordie et cui proprium est
peccatoribus misereri. hoc dicit
epistola. **S**i abstuleris cathenam
de medio tui. id est multitudinem
b. liij.

peccorū q̄ ad se inuicē se hnt ⁊ te
nēt sic catbena q̄ sic vn⁹ anul⁹
trahit aliū ita vnū peccm̄ ē bit
alia. attestātē gregorio. **P**eccatū
q̄d p̄ p̄māz nō diluīt suo pō
dē ad aliud ē bit. **E**ris sicut or
tus irriguus. **D**ic hystoriaz lit
tere si placet. ⁊ in euāgelio cor
ripiūt discipuli de modica spe
die. tñ hystoriaz si placet. **E**t q̄
a spes om̄ū peccorū cōit hē dēp
to peccō in sp̄itū s̄ctū iō de ip̄o
isto m̄ae p̄dicabi⁹. **D**e quo
tā p̄ ordinē videbim⁹.

Pri⁹ q̄d sit peccm̄ i sp̄m̄ s̄m̄
Secūdo vnde sit peccatuz in
sp̄itū s̄ctū

Tercio quāē dicit irremissi
bile peccatū in sp̄itū s̄ctum

Circa p̄mū ē nōndū. **S**
secūdu beatū aug. cō ē faustuz
q̄ peccatū ē ōne dictū factum
v̄ cogitatū cōtra legē dī. **E**t se
cūdum hoc ōne peccatū c̄eūq̄
ḡdus existat ē cōtra sp̄itum s̄
ctū. q̄ lex diuina ē a patre fi
lio ⁊ sp̄itu s̄cto. **E**t ita sp̄i
t⁹ est dē sicut pater ⁊ filius. ⁊
sicut peccatū est cōtra vnāz p̄
sonā ita est cōtra aliam. vnde
sic ōne peccatū est cōtra sp̄itū
s̄ctum. sed tamē p̄ declaratio
ne materie hui⁹ dicēdū ē aliud
esse peccatum in patre. aliud
in filio. aliud in sp̄itū s̄ctū.
vt hē ex doctrīa xpi mat. xij.
ca. **E**t p̄it a magrō sē. ij. di
xlij. **S**z p̄ declaratiōe h⁹ rei ē

cōsiderāduz de mente ang. ⁊ be
rethā similitudinem accipientes
creaturarū. intelligebāt filium
iuniorē patre. ⁊ patrē seniores
filio. vnde negabant vtriusq̄
eternitatem. ⁊ sp̄itum s̄ctū
creaturam quandam eē imagi
nabāt. **E**x hys dicebāt patre
min⁹ potentem filio rati ōe sene
ctutis. ⁊ filium potentiorē pa
tre ratione iuuentutis. **E**t iterū
quia in homine iuvene nō pōt
esse sapientia perfecta secūduz
aristotelem ratiōe pue experie
tie. dicebant filium nō esse ita
sapientem sicut pater erat. ita
q̄ ponebant patrem sapientio
rem filio. **E**t iterum quia sp̄i
tus est nomen pot⁹ furoris q̄
pacis. dicebant nō esse deum
sed creaturam quandā. **C**
Ad tollendas igitur huiusmo
di fatuitates de mētibz eorū la
cri theologi appriauerūt sedz
modū nostrū intelligēdi q̄dā
apprietates diuis p̄sonis quibz
mediātibz hēles ille rimouere
t. **N**ā patri attribuūt potētiam
filio sapiētā. sp̄itui s̄cō clemē
tiā patri potētā ne credat⁹ vt il
li assēbāt ip̄ū esse ipotentiorē fi
lio. filio sapiētā ne credēt ip̄z
esse min⁹ sapientē patre. clemen
tiā sp̄itui s̄cō. ne credēt sp̄itū
s̄ctū esse furorē quā in sc̄p
tura legit⁹ q̄ sp̄s domini irruit
in s̄apson. licz eque bñ filius sit
potens sicut pater. ⁊ pater ⁊

spiritus sc3 sint sapientes sicut
 filius . a pater a filius sint cle
 mentes sicut spiritus sanctus . h
 ista attributa sunt ad r'mouend
 opiniones illas heticas **E**x hys
 accipitur quid sit peccae cōtra
 patrem . quid contra filiū a qd
 sit peccae contra spiritum scm
Nā peccae cōtra patres ē pecca
 re per impotentia3 aut fragilita
 tē nō simplici3 . quia si bō nō p't
 quia fragilis est excusatur . qz
 nō peccat in illo i quo nō pōt .
 te sic patet de isumo nō ieiunā
 per impotentia . hec impotentia
 excusatur . sed impotentia volū
 taria a quodā mō procurata si
 cut ille qui facit se debile3 a im
 potente plus q3 sit nec ieiunat
 dicēs . quando ieiuno n̄ possuz
 dormire . dolet caput nō possuz
 aliquid aliud operari **E**t sic de
 singulis . **P**eccare in filiū ē pec
 care ex ignorantia que sapientie
 cōtradiat . vt cum aliqs credit
 nō facere malū . aut nō tantū si
 cut facit **V**erbi gratia ponit in
 terdictū vniuersale ab episco
 po vt nullus operet die sabbā
 ti post vicesimā quartā horam
 tu laboras peccas . non credis
 peccare ratione cōtrarie consue
 tudinis . vel si credis peccae nō
 credis peccae tñ . quia dicit su3
 pauper . oportet me opari pau
 ptas excusabit me quod tamē
 non facit maxime est sīma exco
 municationis . quia ex cōmuni

catio siue iusta siue iniusta semp
 timda est **P**eccare vero in spi
 ritum sanctuz est peccae p ma
 litiā propriā . vel qñ quis re
 pellit a se omnem curam a r'me
 diū . vnde posset sibi remitti pec
 catum . sicut si eēt vnus infirmus
 qm omnia remedia medicane
 contēpneret . ista malicia a hoc
 peccm est in spiritum sanctum
Ideo dicit mag3 sen . libro . ij .
 di . xliij . q ille peccat in spiritū
 sanctū cui malicia propria pla
 c3 **E**t sic patet quid sit peccm i
 spm scm . **D**

Circa scdm principale ma
 gister sīmarū libro . ij . di . xliij
 poit sex spēs peccati in spiritū
 sanctū sc3 desperatio . p'sumptio
 obstinatio . finalis impiā . iui
 dentia fraterne caritatis . a im
 pugnatō veritatis cognite que
 quide3 sic causant a origināt .
Naz remissio peccati considerari
 pōt tripliciter sc3 aut ex pte re
 mittentis . aut ex parte illi3 cui
 remittitur . aut ex parte mōi p
 quem fit remissio . **S**i considere
 tur ex parte remittētis qui est
 ipse deus sic concurrūt duo sc3
 misericordia a iustitia . contra
 primū est desperatio . que secū
 dum magistrum sīmarū ē **C**ū
 quis diffidit de bonitate dī ex
 istimans suam maliciā diuine
 potestatis excedere magnitudi
 nem **I**n isto peccato fuit cayn
 de quo legitur ge . iij . q cayn
 b nñ

postquaz occidit fratrem suum
abel taz grande peccatum suum
existimauit q magnitudinem
diuine misericordie contēpit .
Vnde et profugus a facie domi
ni fugiebat . **E**t hoc pcessit ex
horrore mentis que non confide
rabat quāta est dei misericordi
a . q tanta est quanta est eius
potentia et bonitas quaruz que
libet est infinita . ideo dicitur ec
clesiastici . xij . **S**ecundū magni
tudine ei? ita misericordia ei?
cuz ipso . accipiendo misericor
diam nō vt est quedam mētis
passio quia sic nō est in deo . s
prout est qdam iclinatio ex su
a bonitate in mensa ad remouē
dū miseria hominum **C**on
tra secundū est presūptio . que
ē excessus spei in consideratione
timoris . qz opat id qd hō non
mēt scz vitam eternā . nō timē
do diuinā iusticiam et timēdo
id qd nō debet timere . **I**ō dicit
magi sē . li . iij . d . xxij . q spes ē
certa exspectatio future beati
tudinis pueniens ex grā et mēi
tis pcedētibz . speraē at sine me
ritis est pprie pūptio . **I**n isto
peccato peccauit rex atioch? q
orauit . sciēs q nō exaudiretur
ratio qz nulla pcedebat grā nec
merita . **S**i at consideret ex pte
illi? cui remittūt sic sūt dno scz
dolor de pterito et firmū ppositū
ad se pcauendū in futuro **C**on
tra pūm ē obstinatio q ē scdm

magm idurate mētis i malitia p
tinada p quā sit homo ipemēs
Cui? induratiois potissima cau
sa est delectatio vel cōplacētia
quā existimat in peccato respe
ctu cui? indurat vel pūtax effi
atur . **E**t tales secundu ppho
sophum dicūt intēperati . quia
ppr habitū acquisitum ex dele
ctatione peccati redeunt ad deli
ctuz . ideo dicitur ieremie . xij .
Sicut ethiops non pū tē . **I**n
isto peccō peccauit pharao vt
patet exodi . xv . **C**ui licet cōti
nue p moyse hūū dñi pūcaet
sēp durior efficiēbat ideo sub
mersus ē in mari cum turribz
et equitibz **C**ōtra scdm est
final ipūa q vt dicit sct? et hō .
scda scde . q . xix . arti . ij . **D**u
plicat sumit pmo p circūstāia
et libz pū . **A**lio mō vt ē pposi
tū firmum nō penitēdi . primo
mō nō ē peccm in spūritum scñ
s secūdo mō **I**n isto peccō pec
cauit indas q abiens laqo se su
spendit . si at cōsidet mod? per
quē peccm rimitit sic sūt duo . s .
fides ecclē . et facmētū in q dat
grā . **C**ōtra pūm est ipugnatio
veritatis agmte . **I**n isto peccō
peccauerūt pharisei tēptantes
xpm . sicut quando petierunt si
licebat censū dari cesari . **C**ōtra
sm est inuidētia fraterne carita
tis que est inuidere proximo su
o aut gratie proximi sui . s inui
dere gratie ē p se velle gratiam

dei sperare aut esse in mundo.
In isto peccato peccauit phariseus? **Luce. xvi.** qui dicit Non fuisse? **vsq.** velut hic publica?

Circa terciaum primapale dico breuiter qd peccatum in spiritum sanctum est remissibile quia omne peccatum remittitur per penitentiam vt dictum fuit supra. sed hoc adhuc probob auctoritatibus sanctorum. **N**am de pe. di. i. habetur. **E**t sunt verba ambrosij dicentis. **E**uidetissime domini pdicatione mandatum est etiam grauissimi criminis se3 peccati in spiritum sanctum reus si ex toto corde et manifesta confessione penitentiam agant sacramenti celestis gratia perfundenda. et eadem di. dicit ille negationes aduerbiales non sepe negationes inferunt. sed difficultate aut raritatem notat. **E**adem sententiam poit magi se. li. ij. di. xliij. **D**icit etiam sanctus thomas qd quando dicitur peccatum in spiritum sanctum est irremissibile non negat omnino da venia. sed ponit difficultas circa veniam ergo sepe sperandum est recipere misericordiam et veniam ex penitentia vt dicebat in principio Amen

Dominica prima quadragesime
Sermo de angelorum custodia.

Non omnibus exhibeam?
nos sicut di ministros
secunda ad cor. vi. ca.

Solet nempe humana fallacia et mundana ignorantia sepius existimare qd homines suis astutijs vigilantibus diuitijs atq; potentijs naturalibus instinctibus et proprijs viribus proprias patrias et proprias ciuitates siue terras custodire valeant penitus et alia virtutis opera possint facere. sed audiunt quod ps testatur dicens. **N**isi dominus custodierit ciuitatem frustra vigilat qui custodit eam. **I**deo hodie considerans qd sine diuina custodia penitentia et alia nostra opera secura esse non possunt. **D**eterminavi de ipsa diuina custodia iam aliquid loqui. de qua ieremie primo capitulo scribitur. **E**cce dedi te in ciuitatem munitam in columpnam ferream et in murum eneam. **E**t sequitur. **E**t bellabunt aduersum te et non preualebunt quia ego tecum sum. quasi dicat ipso custodiente neque poterit contradicere tibi nec obedere. **I**stam autem custodiam qua deus nos custodit poit propheta dauid in psalmo nono dicens. **A**ngeli suis mandauit de te vt custodiant te in omnibus vijs et cetera. **V**nde cuilibet homini datus est vnus angelus bonus ad custodiam suam et conseruationem vt testatur magister sententiarum libro secundo dist. vnde prima dicens. **I**llud quoque sciendum est qd angeli boni deputati

sunt ad custodiam hominū ita
ut vnusq̄ electorū habeat
angelum ad sui profectum at
q̄ custodiam specialiter delega
tū. Vnde in euangelio veritas
a pusillorum scandalo phibē
ait. Angeli eorū semper vidēt
faciem patris. Angelos dicit e
orum esse quibus ad custodiā
deputati sunt. **Decille.** Et ie
ro. **M**agna dignitas animarū
ut vnaqueq̄ habeat ab ortu
natiuitatis sue angelum ad cu
stodiam delegatum. **Decille.**
Et gregori⁹ dicens. q̄ vn⁹ quis
q̄ vnum angelum bonum sibi
ad custodiam deputatū. vnū
malū ad exercitiū h̄z. hoc poit
sanctus thomas sententiarū se
cundo di. xi. sentiens cum ma
gistro. vbi etiam allegat lucā
xxij. capitulo q̄ xp̄o apparuit
angelus confortans eum. Hāc
itaq̄ diuinam custodiam seu
angelicam custodiam tangit a
postolus isto mane dicens. In
omnib⁹ exhibeamus nos sicut
dei ministros scilicet angelos
qui ministri sunt nostrū omni
um id est nos ministerio ange
lorum et eorum seruitio conser
uamus In euangelio etiam di
citur q̄ angel⁹ suis deus māda
uit de te ut custodiant te in om
nibus vijs tuis. Dic historia⁹
si placet. De ista angelo
rum custodia tria videbimus.
Primo angelorum custo

die clementiam.

¶ Secundo angelorum pu
diciē p̄seruatiā.

¶ Tertio angelorum vie dili
gentiam.

¶ Circa p̄mū notādū ē q̄ sū
m̄ dei et eterni regis duo sūt ge
neralia regna scilicet corporale
et spirituale. **¶** Primū consistit
in quatuor elemētis scilicet ter
ra aqua aere et igne. **I**tem i sep
tem planetis scilicet luna. mer
curio. venē. sole. marte. ioue.
atq̄ saturno. **I**tem in trib⁹ cel
scz stellato. cristallino. et em
pyrio. **¶** Secūdū regnū scz
spirituale consistit in animabo
et angelis. Et sicut per influē
tias celorū et planetarū inferio
ra elementa reguntur et guber
nātur. corporalia corporalib⁹
influendo. sic humani spirit⁹ a
deo per spirituales angelos mi
nistrantur spiritualib⁹ spūalia
inspirādo. ut et ipsi ministri sint
gratiarū quarum deus p̄cipal⁹
est doctor. Et sicut corpora
corruptibilia per repugnātiā
quatuor qualitatum scz humidit
tatem et siccitatem. frigiditatem
et caliditatem corrūpētur sine
celestiū corporum influentiā.
sic et temperamentum humani
spiritus in actionibus suis per
quatuor passionē que sūt leticia.
tristitia. p̄sumptio et timor. cor
rūperet nisi diuina grā p̄miste
ria b̄tōz spiritūz administrata

in ordine actionis bone conser-
uaetur. sicut p^r testatur dicens
Benedicite domino omnes an-
geli eius. & subditur **M**inistri
eius qui factis voluntatem ei?
scilicet inspirando hominibz me-
tes. vñ ex hijs constare potest
q^d super homines duplex constel-
latio operatur. secundū q^d ipsi
constant ex corpore & spiritu
Prima est a stellis corpora-
libus que influunt in corpora i-
feriora virtutem motuam. sen-
sitivam & vegetativam. tamē
super liberū arbitrium minime
influere possūt. nec virtutē ha-
bent mutandi hominis volunta-
tem. licet inclinent & disponāt
complexionem hominis. quaz
quidem voluntatez nō habet co-
gere. sed magis & minus i di-
uersis hominibz inclināe. **Q**ua-
re autē celestia corpora i aliquo i-
corporeū nō possit imprimē est.
q^d quodlibet incorporeū virtu-
osius & nobilius ē q^ulibet corpo-
reo. sicut pbat aristoteli. i plerūq^{ue}
q^d locus alit^r non posset omnium
corporum naturas cognoscere. si-
cut nec ocul^{us} pōt omnes colores
videre. si aliquo colore pupilla
esset affecta. **I**mpossibile ē er-
go q^d celeste corpus imprimat
in intellectum humanum. **V**o-
luntas in intellectu a parte est
moueturq^{ue} a bono per intellec-
tum apprehenso. propterea pa-
riratione corpora celestia non

possunt in eam imprimere
Omnes autē actus huāni pri-
cipaliter ex humana voluntate
pcedūt. **N**ō possūt ergo p certi-
tudinem futuri hominum act^{us}
prenosci per celestiu corporum
inspectionē nec psequēs hu-
manarū rē euēt^{us} qm̄ vt p^rimū
ex actibus humanis dependēt
Vnde iere. x. dicit^r. **D**esignis
celi noli metuere que gētes ti-
mēt. **S**ed posset queri vnde est
q^d quandoq^{ue} dicūt veritatez a-
stronomi. **D**ico q^d hoc pōt esse
ex dupli causa. **P**rio ex deo
num malitia. **S**ecdo ex homi-
nū culpa. pmo ex demonum
malitia. **N**ā diabol^{us} vt homines
in errorem trahat operibus eo-
rum qui iudicis astrorū intē-
dunt sepius se immiscet. vnde
aug^{ustinus} libro ij. sup genēsim ad
litterā ait. **F**atendū est quomā-
ab ipsis mathematicis vēa di-
cūtur instructu quodaz occul-
tissimo diaboli q^{ui} nescientes hu-
mane mētes patiūt qd cum ad
decipiēdos hoīes sit spiritūū in-
mūdorū & subductōū operatio
est. quia ergo hō per intellectū
& voluntatem imaginationis fan-
tasmata & sensibilis appetit^{us}
affectiones & passionēs impri-
mere potest in illa necessitate.
Sed tamen non est necessitas
sed inclinatio sola quaz sapiēs
moderando refrenat. vñ quidā
philosoph^{us} noīe ptholomeus.

q̄ sapiens dominabitur astris
id est inclinationi que ex astro-
rum dispositione relinquitur
Secundo dicunt quādoq̄ vera
ex hominū culpa . quia in pec-
catorib⁹ stultis quibus carnal⁹
vita spiritui dominat⁹ . astro rū
dispositio magnū habet efficiē-
tē eo q̄ ratione non vtentes parū
iumentis sunt discordes **Q**uia
scriptum est . **D**omo enim i ho-
nore esset non intellexit . compa-
ratus est iumentis insipientib⁹
& similis factus est illis **E**t q̄
vt dicit eccl̄s . i . **S**tultorum nu-
merus infinitus est . in quib⁹
ratio perfecte non dominatur .
in plurib⁹ hominum inclinatio-
nes corporum celestiu⁹ sortiunt⁹
effectum **P**ropter hoc autē q̄n-
q̄ astroligi ex inspectiōe stel-
larū p̄nūtiāt vera ⁊ p̄pue ar-
ta cōmunes euētus . deficiūt ta-
men ⁊ sepius errāt cū de p̄ticu-
larib⁹ agūt . ⁊ hoc p̄t rationē
que corporalibus nō est subie-
cta **H**oc potest patē exemplo
illius astrologi qui stans ante
dominū suū ⁊ ip̄ū . intuens ince-
pit cōtristari ⁊ mest⁹ eē . quē
considerās eius domin⁹ ait . vñ
tristaris ? **R**ui per deuia ambu-
lans tādē p̄ multa dixit . dñe
mi vīdeo per constellatiōes q̄ i
sto . āno morieris **H**oc audiēs
dominus timēs intrauit lectū
& cepit grauer in firmari ita
vt ex timore fere moreretur . su-

perueniens quidam miles &
audiens causam p̄pter quam do-
minus infirmabatur . inuenit a-
strologum ⁊ dixit . sunt ne
vera que de rege dixi sūt ? **A**it
astrologus **V**era sūt . **C**ui mi-
les dixit **E**t tu quantum viuē
debes ? **R**espondit astrolog⁹
dicens . secundū cursū astro-
rum vitam annis quatuordecim
Ille autem eleuans ensē ip-
sū occidit ⁊ dixit **A**stra te de-
ceperunt . ne hoc tibi ostenderēt
Et hoc immediate retulit regi
volens innuere astrologos ar-
ta particularia sepius errare ⁊
cōualuit rex immediate **E**t sic
patet q̄ ista iudicia sūt falsa vt
plurimum **S**ecunda con-
stellatio siue influx⁹ super ho-
minum spiritus infunditur . que
quidē a deo per angelos in ai-
mas ministrat **V**nde ad hebre-
os p̄mo dicitur **O**mnēs sūt ad
ministratoriū spirit⁹ in ministe-
rium missi p̄t eos qui heredi-
tatem capiūt salutis . quia no-
bis semper adiuu strāt ea que
sunt ad salutem . **E**cce quomo-
do conuenienter custodia age-
lorum super nos posita ē **H**anc
constellationem angelorū seu
custodiam iam dictam t̄git
sanctus thomas secundo sentē-
tiarum distinctione vnde in
articulo primo in responsione
principalī circa finem dicens .
Inter deum ⁊ hominē mediū

est angelica natura a secundū
leges sapientie sue hoc est ordi
natum ut inferioribus per supe
riora provideat. Ideo ipsi an
geli exequentur diuinam pro
uidentiam circa salutem hominū
adiuando ad tendendum in fi
nem. & liberandum ab his que
processum in finem impediunt
Ex hoc exeratio diuine provi
dentie per angelos de hominibus
vocatur angelorum custodia.
hec ibi Et eodem articulo ponit
vnam rationem pulchram ean
dem probantem conclusionem
dicens. deus est promotor ad mi
serendum quā ad puniendum.
sed deus dedit hominibus demo
nes ad exercitium ut habetur per
apostolum ad ephesios ultimo
capitulo Vbi dicitur Non enim
est nobis colluctatio. ergo vi
detur quod multo fortius dederit an
gelos ad custodiendum Et sic
patere potest primum. scilicet
ipsorum angelorum custodie
conuenientiam

Circa secundum principale
est notandum quod angeli preser
uant homines a peccatis ipsos
custodiendo. unde apocalipsis
septimo capitulo dicitur in prin
cipio capituli Vidi quatuor an
gelos stantes super quatuor an
gulos terre tenentes quatuor ven
tos ne flarent super terram.
neque super mare. neque super
vllam arborem. Qui quidem an

geli dicuntur quatuor propter
quadruplex ministerium gratie
refrenantis. quod super homi
num mentes exercent. In autem
quatuor angeli stant super quatuor
angulos terre quia offici
um habent refrenandi quatuor
malas affectiones. a quibus
malis affectionibus omnis ma
la temptatio terrena confurget
ad precipitandum hominem in
peccatis. .D.

Affectiones namque male & ini
que per quas peccata omnia in
nobis veniunt sunt ista quatuor.
gaudium. dolor. spes. & ti
mor. Nam per gaudium quod
est in nobis quedam porta in
trat omnia peccata gaudij mu
dam & vane leticie. scilicet co
messationes. ebrietates luxuri
e. impudicie scurrilitates. im
munditia. & fornicationes. ad
ulteria. stupra. sacrilegia ince
stus. sodomie. abusus vxorum
ludi vani. cantus. coree. som
nolasciui. vanitates iuuenum &
mulierum. & plura alia his co
similia. que omnia gaudia va
na refrenant & temperant in no
bis ipsi angeli per dolorem &
tristitiam. Illuminant enim an
geli ipsi mentem hominis & in
genium ut mens soleat cogni
ta veritate. Ingerunt autem
menti cognitionem suipsius.
cognitionem peccati. etiam in
gerunt ipsi mundi cognitionem

a hoc per cognitionem dei. **I**n
cognitione sui mens huana plo
rat conspiciens in se dei pma
gi nem confirmatam culpe subiu
gatam. gratia priuata. a glo
ria exulatam. in ferno obliga
tam. **I**n cognitione peccati intel
ligit in se peccati turpitudinem
multitudinem. magnitudinem.
a ingratitudinem. **I**n cognitio
ne mundi q. gaudia mundi deci
piunt. fastidiunt. & deficiunt sicut
ps. testat. dicens Ma. sicut her
ba transeat. mane floreat. a tra
seat. vespere decadat induret a
arescat. **E**t augustinus de mudo
loquens ait O mudo inmundice
qui homines illaqueare non desi
mis. quiesce non permittis. rape
omnes queris. promittis vitam
a das mortem. promittis pacem
a das discordiam. gaudium a das
tribulationem. **E**rgo
ille venerabilis pater adā vna
cū filiis suis & vno ore loquā
tur & dicant vtrum vitā sine
morte habuerint. pacem sine di
scordia. gaudium sine tribula
tione. sacietatem sine esurie. **B**e
at? ergo q. tibi resistit. sed bea
tior qui a te illesus recessit.

Ex his omnibus lumen dei r
fulget in tabernaculis mentis
Vnde oritur timor ad deum iu
stum. & amor ad deum piū
Nij angeli semper clamant
mundi contemptum. superbie
luxurie & auaricie despectum

& omnium concupiscentiarum
odium. **I**nde apocalyp. decimo
quarto dicitur **E**t etiam alius
quidam angelus locutus ē di
cens **C**ecidit cecidit babilon.
Babilō ciuitas magna que vi
no fornicationis sue potauit ge
tes omnes. **I**n quibus verbis
clamat omnia mundana gau
dia contempnenda. **E**t primo
auaritiam. cui dicit. cecidit ce
cidit babilō. que confusio iter
ptatur. & designat mundi hu
tus fatuitatem. qua mundani
statuerunt oculos suos in terra
te in terram quos deus creauit
ad celos erectos. **E**t quia auar
us ideo dicit bis cecidit. **N**am
primo cadit per mortem sicut a
it ppheta dauid i psalmo. **D**omi
nerunt sompnu suum & nihil
inuenerunt omnes viri diuitia
rum in manibus suis. **S**ecundo
cadit per mortem spirituales
sicut de diuite epulone scriptum
est luce decimo sexto capitulo.
Mortuus est diues & sepultus
est in inferno. **S**ecundo cla
mat contempnendam eē super
biam & vanam gloriam cum
dicit. ciuitas illa magna. **S**uper
biamq. magnam reputari
se facit. **S**ed deus superbis resi
stet. humilibus autem dat gra
tiam. iacobi quarto. **V**nde ad
superbum per ieremiam quin
to capitulo dicit. **E**cce ego ad
te dicit domine exeratuū reuertent

dies tui. & temp⁹ visitationis
tue. & cadet superbus & corru
et & quis suscitabit eum?

Tercio clamat cōtempnendā
carnis concupiscentiam. vnde
addit. p^omo fornicationis su
e potauit omnes gentes. Con
tra quos dicitur osee q^{to} **F**or
nicati sunt & non cessauerunt q^u
manū deum dereliquerūt **E**t sic
pat⁹ quomodo angeli refrenāt
gaudia vana per dolores & tri
stītam. **P**er dolorem & tristi
tam scilicet mundi intrant ani
mam multa alia peccata que o
mnia sunt terribilia & dolorosa.
sicut sūt guerre. parcialitates.
violentie. secte. homicidia. in
dignationes. odia suspitōes.
perfidie. contentiones. cōtume
lie. maledictiones. detractio
nes murmuratōes. discordie.
diuisiones. iudicia falsa. prodi
tiones. accusationes. rebelliō
nes. persecutiones. inobedien
tiā filiorum. & aliorum superi
orum. iniustitie. vindicte. &
alia hīs similia que omnia per
dolorem & angustiam animā
nostram intrant. **N**ec omnia i
nobis rēfrenant angeli adducē
tes gaudia spūalia in nobis
cum beato apostolo paulo dicē
te **G**audete in domino. **I**terū di
co gaudete **I**natant ad amores
virtutum. ad leticiam conscien
tie. ad contemplationem glori
e beatorum. ingerentes menti

illud dictū beati apostoli pau
li **N**on sunt condigne passionēs
huius temporis ad futurā glo
riam que reuelabitur in nobis
Vnde apocalipsis decimo capi
scriptum est **V**idi angelū for
tem descendente de celo amic
tum nube & nix in capite eius.
& facies eius erat vt sol. & pe
des eius tamquam columpna
ignis. & habebat in manu sua
librum apertum. vnde angeli
succurrunt menti angustiatē p
septēplici gratiā hīs signis de
monstratam **P**rima vocatur
gratia fortificans. vt scilicet for
tes simus contra aduersa. ideo
dixit fortem **S**ecunda voca
tur gratia humilians. vt scilicet
subditi simus diuine volunta
ti. ideo dicebatur superius de
scendente. descensus enim hui
litate & paruitate demon
strat **T**ercia vocat⁹ gratia cō
tristans. scilicet de patientia ha
bita in aduersis. ideo dicebat⁹
de āgelo in loco supra dicto. a
mic⁹ nibe. in nube enim que
pluit doloris lacrima & cordis
tristitia designatur. vnde pro
pheta dauid in psalmo sic loq⁹
tur **F**uerunt michi lacrimę me
ę panes die ac nocte & cetera
Quarta vocat⁹ gratia timō
rans. ideo subdit de āgelo nix
in capite eius **Q**uinta deno
minatur gratia iocundans. ideo
ibidem subdit⁹ facies eius sicut

sol qui suo splendore totū leti-
ficat mundum ¶ Quinta est
inflammans quia pedes eius id
est affectiōes tamq̃ colump-
na ignis eo q̃ inflamat affe-
ctus ad verum gaudiū eterno-
rum ¶ Sexta est gratia irradi-
ans sc̃z a nimam de preteritis p̃-
sentibus & futuris. Ideo sub-
dit q̃ habebat librum apertū
a hoc mō āgeli preseruant per
gaudium secundum deum. do-
lorem secūdum mundum ¶
Per spem scilicet presumptuo-
sam intrant multa alia peccata
q̃ sūt elationes. cōtemptus px-
imi. obliuio dei. admonitionū
cōtemptus. secularis gloria.
fastus. pompa. gloria. malitia
curiositates. irreuerētia. vana
gloria. iactantia. ipocrisis. am-
bitio dignitatum. defensio pec-
catorum. fractio votorū. corrū-
pere malo exemplo proximū.
consuetudo peccādi. assiduitas
readiuandi. q̃ omnia in spem se-
rgentia angeli per timorem de-
i refrenant Vnde scribitur apo-
ca. iij. Vidi alterum angelū
volantem per mediū celi habē-
tem euangeliiū eternum. Et se-
quitur dicens Timete deum &
date illi honorez. quia venit ho-
ra iudicii eius ¶ Tria enim mē-
ti male speranti suadet hic āge-
lus sc̃z dei timorem. dei honore.
iudicii pauorem Dei timorem
dicendo illud qd̃ scribitur apo-

xv. Magna & mirabilia sūt o-
pa tua domine deus omnipotēs.
iuste & vere sunt vie tue domi-
nerex sanctorū. quis nō time-
bit te domine & quia cōtra istos
qui non timent dicit psal. Con-
tritio & infelicitas in vijs eorū
sc̃z qm̃ spem in transitorijs ha-
bent viam pacis non cognoue-
runt quia non est timor dei ante
oculos eorum. Ideo dixit. Ti-
mete deum. quia vt dicit ecci.
xv. Qui timet deum nichil ne-
giligit. Secundo suadet hono-
rem dicens. Date illi honorem
Vnde pro. v. Honora deū ava-
lebis Et cristus Qui honorifi-
cauerit me honorificabit euz pa-
ter meus. Tercio suadet iudici-
i pauorem dicēs. quia venit di-
es iudicii eius sc̃z generalis p-
ditionis & punitionis. vnde p-
iudicia dei abissus multa. qui
a si non statim punit deus & fla-
gellat non tamen est aliq̃s ma-
lus qui impunitus discedat. Et
hoc modo angeli preseruant ho-
mines a spe p̃sumptuosa per de-
i timorem. per dei honorem. &
per iudicii pauorem ¶ Per ti-
morem mūdanum intrant in
nobis multa peccata. sc̃z timo-
res. perplexitates. verecūdia
de bono opere. mendacia periū-
ria. falsa testimonia. dilatio pe-
nitentie. pusillanimitas. torpo-
res circa diuinā precepta. paup-
tatis abominatio. terrenorū

mortificatio . & alia hys simili
a. **D**ec omnia ad inanem timo
rem inducentia angeli repmunt
per diuina spe dicentes cu psal.
Spera in dominus & fac boita
te . & ecci . ij . **R**espice filij na
tiones hominum a scitote qz nul
lus sperauit in domino & confu
sus est . ideo apo . viij . scribit
Et alius angelus venit & ste
tit ante altare habens thuribu
lum aureum in manu sua **E**t se
quitur & impleuit illud igne &
posuit in terram **C**u enim mun
danus timor inuaseit metes ho
minu & frigida eoru cofregeit
corda . merito angeli ardente
spez in remedi tribuit . que q
dem est triplex . **P**rima vocat
credes scz in meritum passiois
cristi i cuius signu dicitur q
angelus stetit ante altare id est
ante cristu glorificatu qui i ce
lo e altae id est alta res qz vt
ait apls ad ephesi . i . **E**st ita
aitus q constitutus est ad dex
teram dei in celestibz super om
nem priapatum . a potestate .
a virtutem a dominatione;
Secunda vocatur prudens q
deus omibz rebz humanis pru
dat merito passiois filij sui .
Ideo dicit q impleuit illud ig
ne altaris id est impletuz oste
dit igne pfecte dilectiois ad
succurrend necessitatibz nris scz
guerris . pestilentijs . & filibz **I**
ta vt qlibet dicere possit illud iere

mie xv . **P**rox mea tu in die af
flictionis mee **T**ercia est
spes incedens scz metem . & ideo
o subditur & misit in terra id e
in mentem timore a frigore co
gelataz quasi dicerz cheteuēga
elfogo dedio quid times? **I**ste
est ignis de quo dicit cristus lu
ca xij **I**gne xpi mittere in terras
& quid volo nisi vt ardeat . **E**t
sic per diuinā spem āgeli amo
uēt anobis mūdānū tōrē . **E**t
sic patet secūdu priapale scili
cet quomodo āgeli preseruent
nos a peccatis **V**bi dicebatur ā
gelorū pudicię preseruantia;
Circa terciū priapale sciēd
E q angeli qz diu fu
in hac vita pēgrinationis nū
qz nos relinquūt . sed sēper no
bis assunt presentes ad adiūuā
oū ne peream? **D**ec est sententi
a sancti thome secūdo sententia
rū di . xi . ar . quarto in respon
sione priapali talem assignās
rationem **C**um ita sit q custo
dia angelorum sit quedaz exe
cutio diuine prouidentie opor
tet idem esse iudiciū de diuina
prouidentia et angelorū custo
dia **D**iuina aut prouidentia nū
quā reliquit hominē ex toto qz
vt dicit gregoriū . **O**mnia in mi
bilū tenderent nisi manus cōdi
toris teneret illa . sed bene verū
est q magis a min? prouidet di
ueris secūdu eorum condici
onem qā iustis bene prouidet
c . i

iuxta p̄s **O**culi domini super iu-
stos ⁊ aures ei⁹ i preces eorū.
quib⁹ adeo p̄fecte prouidet vt
omnia eis coeperentur in bonū
vt dicit ad romāos viij. **S**ed
malos secundum aliquid dere-
linquit inquantū p̄mittit eos
subiacere tribulationib⁹. etiā
qđ grauius est i peccata ruere
vnde ad ro. i. ca. dicitur **P**ro-
pterea tradidit illos deus in re-
bum sensum **S**imiliter etiā an-
geli aliq⁹s magis bene custo-
diūt quos iustioēs cognoscūt
aliquos autem minus custodi-
unt inquantum iusto dei iudici-
o aliquem a peccato non retra-
hunt. nunquam tamen ita dē-
linquūt quin sit aliq⁹s effect⁹
custodie. inquantū aliquod
malum p̄ ipsos prohibetur ⁊
ad aliquod bonum promoue-
mur **H**oc etiā alia ratione pro-
bati pōt qm̄a angeli boni sunt
magis p̄mi ad adiuuandū q̄
mali ad infestandū. sed mali
nunq̄ cessant ab infestatione
vt dicit secūda pet **A**duerſari-
us vester diabol⁹ tanquam le-
o rugiens arcuit querens quē
deuoret. ergo angeli boni nun-
quam cessant quin semper adiu-
uēt ⁊ custodiāt **I**n cui⁹ signū
pluēs boni effectus ex ipsis i
nobis proueniunt **P**rimus
effectus angelorum est impe-
dimenta boni ⁊ occasiones pec-
cati remouere **V**nde exodi dicitur

tur **M**itte angelum precursorē
qui excitat pebuseum. **S**e-
cūda est temptationes mitigare. vnde
daniel iij. dicit **A**ngelus domi-
ni descendit in fornacē **T**er-
cius est contra hostes visibiles
adiuuare vt patet libro regū
vbi heliseus vidit castra āgelo-
rū **Q**uart⁹ ē orōnes nostras
⁊ elemosinas deo p̄sentare ⁊ p̄
nobis orare. patet p̄ tobiam qm̄
orabat cū lacrimis **Q**uint⁹
est viā ostendere p̄ tobiam. **E**-
go ducā ⁊ reducā **S**ext⁹ est
seipsum ⁊ alia secreta reuelare
Thobie q̄rto **B**ū raphael āge-
l⁹ **S**eptim⁹ est a peccatis confur-
gere actūz. xij. **B**urge celo
at **O**ctau⁹ est ad feruorem
excitare. tertij regū xix. **G**ra-
dis tibi restat via **N**onus est
nos in tribulationib⁹ consolari.
thobie x. **F**orti esto animo.
In proximo est vt a deo cure-
ris **D**ecimus est potestates
contrarias arcere. ne tantū no-
cere valeant quantum vellent.
sicut patet in thobia **Q**ualiter
angelus aī modū ligauit **E**c-
ce quomodo āgeli nos semper
custodire laborant. refrenant
⁊ dirigūt. bene ergo dictū est
superius **A**ngelis suis manda-
uit de terra cetera. Amen

Feria secūda p̄me. sermo
de iudicio generali.

Cæ ego ipse requirā
oues meas Ezechie
fimo quarto ca. Non
nullos ad bene operandū & ad
penitendum ducit amor & cari
tas. aliquos spes. xēie. plures
angelorum cultodie. quosdā
vero timor infernalis pene. ad
quā tempore iudicij mittēt. oēs
rei sicut scribit mathei xxv.
Ite vos maledicti in ignem et
nū. & mathei xxij. Ibunt hij
in supplicij eternum. Dñe est
q̄ hodie de diuio iudicio loqui
mitendo. vt si qui sint qui amo
re ad penitendū trahi nō possūt
salteꝝ iudicij timore inducātur.
vnde oratus. Oderunt peccāe bo
ni virtutis amore. oderūt pecca
re mali formidine pene. **A**
Sed atq; ad pticularia descē
damus primo quedam comuni
a videamus que sunt ista
Cum de quolibet homine fiat iu
diciū particulare immediate p̄
mortem & iudicetur iuxta eiꝝ
merita vt patet luce vicesimof
ao de latrone cui dictū est. hō
die mecuꝝ eris i paradi so. qui
immediate post mortem premi
atꝝ est. Et luce decimosexto de
diuine epulone qui cum mortu
us esset sepultus est in inferno
qui immediate condemnatus
est ad penas infernales. cur er
go habet fieri iudiciū genera
le in quo requirit dominꝝ oues
suas vt dicitur in themate. Et

congregabuntur ante eum om
nes gentes. vt dicitur in euan
gelio hodierno. **A**d hoc
posset responderi q̄ iudiciū p
ticulae fit immediate post mor
tem a deo de q̄libet persona sed
iudiciū vniuersale non fiet a
deo sed a cristo ita q̄ sicut sūt
diuersi iudicatores ita varia a
guntur iudicia. **S**ed secundū
sanctum thoma in tercia parte
questiōe. lxx. articulo. iij. in
responsione principali dicitur
q̄ iudiciū de aliqua re muta
bili perfecte dari non potest a
te sui cōsummationem sicut iu
diciū de aliqua actione dari
non potest quousq; non sit cō
summata & in se & in suis effe
ctibus. **S**imiliter de homine nō
potest ferri aliquod iudiciū
perfecte ante q̄ eius vita tēi
netur eo q̄ potest multipliciter
mutari de bono in malum & e
conuerso. vnde apostolꝝ ad he
breos ix. **N**ominibus statutū
est semel mori post hoc autē. iu
diciū. **S**ed cum homo post se
parationem anime a corpore ad
huc viuat. relinquatur q̄ imme
diate post mortē nō potest da
ri perfectum iudiciū de ipso.
Quinq; enī modis viuūt
homo post mortem. **P**rimo i
memorijs hominū viuūt in qui
bus quandoq; contra veritateꝝ
remanet bona fama vel mala.
sicut dicit augustinus q̄ mēta

multa corpora sanctorum venerantur hic in terris quorum anime cruciantur in inferno. **¶** Secundo vivit in filiis qui sunt de substantia patris. secundum illud eccl̃. xx. Mortuus est pater illius et quasi non est mortuus. si nihil enim reliquit post se. **¶** Tercio vivit quantum ad effectum suorum operum. sicut ex deceptione arrii et aliorum hereticorum quorum adhuc vivit memoria propter eorum opera. similiter de fama apostolorum quorum fama exiit in omnem terram.

¶ Quarto vivit quantum ad corpus quod quandoque honorifice tradit sepulture et hic remanet eius memoria propter nobiles exequias. **¶** Quinto vivit quantum ad ea in quibus affectum suum fixit puta in quibusdam temporalibus que magno tempore durabunt ut in edificijs castrorum civitatum et domorum. Omnia autem subduntur existimationi divini iudicii et ideo de hijs omnibus perfectum et manifestum iudicium haberi non potest quia diu huius temporis cursus durat. Et propter hoc oportet esse generale iudicium in novissimo die in quo illud quod ad vnumquemque hominem pertinet quocumque modo perfecte et manifeste diiudicatur. et hoc est quod dicit iobannis xij. Verbo quem locutus sum vobis ille vos

iudicabit in novissimo die. Et de hoc iudicio generali fit mentio in ep̃la. in euangelio. dic hi historias si vis. **¶** Circa istud iudicium et a videbitur. **B.**

¶ Primo occasionem

¶ Secundo indignationem

¶ Tercio executionem.

¶ Circa primum sciendum quod et a sunt peccata horrenda propter que contra rationalem naturam irascitur deus. scilicet superbia. quod offendit deum per spiritum. luxuria quod offenditur deum per corpus. et avaritia qua offendit deum per temporalem substantiam. unde de hijs peccatis dicit ioba. ij. Omne quod est in mundo autem est concupiscentia carnis aut concupiscentia oculorum aut superbia vite. si ergo hec tria peccata et a sunt generalia iudicia dei. **¶** Primum iam factum est contra superbiā et hoc iam factum fuit contra angelos deo rebelles de quibus iudicio apoc. xij. dicitur. Factum est pluvium magnum in celo. et sequitur. Et proiectus est draco ille magnus scilicet angelus qui nominatur diabolus et projectus est in terram et angeli eius cum illo missi sunt. Et paulo ante ait quod draco cauda sua traxerat terciam partem stellarum id est angelorum celi et misit eas in terram. **¶** Secundum factum est contra luxuriam de quo genesis vi. scriptum est. Videns autem deus quod multiplicata malitia hominum esset in terra et cuncta cogitatio cordis

esset intenta ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fecisset in terra. Et sequitur quod induxit diluuium ad delendum omnem carnem dicens delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. **B**ed nota quomodo deum penituit quia penitentia non cadit in deo nec ipse dolere potest de eo quod fecerit quia sic non esset summa sapientia & prudentia. **D**eo dicendum est quod illud habet sano modo intelligi. **N**am cum dicitur penitet me fecisse hominem id est ego penitentiam portabo quia feci hominem. quia Christus filius dei passurus erat propter peccatum hominum qui nunquam peccassent nisi creati fuissent. **T**ercium iudicium futurum est quod quidem fiet contra auaritiam per ignem. sicut per malechiam dominus quarto capitulo ait. **E**cce dies venit succensa sicut caminus & erunt omnes superbi & omnes facientes impietatem sicut stipula & inflamabit eos dies venit dicit dominus exercituum qui non relinquet eis radicem & germen. Et merito in hijs talibus iudicijs condigne date sunt pene. **N**am superbi entes angeli sunt humiliati. & defluentes per lasciuia in defluentibus aquis sunt submersi. Et insatiabiles auarum suis substantijs insatiabiliter concupitis totaliter erunt insatiabili igne consumpti.

busti. **T**anto enim mirabilius erit hoc iudicium quanto alia diuina aliquid reliquerunt. quia de primo iudicio remanserunt due angelorum partes. de secundo remanserunt octo anime. ut dicit beatus petrus in prima canonica capitulum. **B**ed de hoc tercio nullus reliquetur in terra. unde in matheo xxix. ca. scriptum est. Cum uideritis abominationem desolationis que dicta est adariele in loco sancto suo ut qui legat intelligat. ut qui sunt in iudea ascendant ad montem. qui in iherosolima non descedat aliquid tollere de domo qui in agro non reuertentur accipere tunica suam. & in utero habentibus et cetera. **U**nde notanter ieronimus per abominationem idolatriam intelligit qui a sancta ciuitate iherusalem destructa fuit quando pseudolatriam in templo positum est hoc uide clarum in ope aureo beati thome ubi declaratur iste textus per sacros doctores de idolatria per similitudinem dicti danielis de sancta ciuitate iherusalem que uenit in abominationem propter idola. **U**nde notanter aduertit quod nec superbia nec luxuria sunt idola. licet idola dici possint sicut & auaricia que est idolorum seruus ut dicit apostolus ad galathas quinto. ca. **C**um non sint dicta idola desolationis. sed solum auaricia quia ex

c .iiij

iudicio auaritie nulli reliquet
in terra. unde p^r Ignis ante ip
suz pcedet et mflamabit in arcu
itu id est vniuerso mudo muni
cos eius. Hoc enim volens xps
exprimere notater conqueitur
de operibus misericordie no ex
eritatis. hoc e de opibus omis
sionis et propet auaritam dere
lictis in iudicio aget. Quid ez
go de opibus comissionis. i. de
furtis. rapinis. vsuris. pditioi
bus. homicidijs. et similibz. Ve
re de vobis qui hic habetis co
solationem in terra id est in re
bus terrenis vt scribit in apo
ca. Ex hijs breuit l^{et} qua ex
causa de mouet ad hoc iudiciu
generale in quo requiet omes
oues suas. et hoc patet de pmo
principali.

Circa secundu priapale scien
du. q. sicut dominus dedignat
est contra supbia angeloz in ta
tu vt eos ad tartara pcpitaet
et na. Et cof luxuriaz in tm vt
solu octo aine rmanent in ter
ra vt ex pcedetibz patet. sic et q
damo tetrabili dedignabitur
contra auaritia mudi. ita vt no
dicat tantum sicut tpe diluuij
dixit. Me penitet fecisse homine
sed penitet me redemisse homine
De hac vltima indignatioe de
i contra mudum apoca. x. ca. scp
tu est ad littera. Et angelus quez
vidi stante supra mare et super
terram leuauit manum suam ad

celu et iurauit p viuentem in se
cula seculoruz qui creauit celu
et omnia que in eo sunt q. tem
pus amplius non erit. Hoc in
diebus vris septimi angeli cu
cepit tuba canere consummabi
tur misteriu dei. In quibus ver
bis ostendit q. senescente mu
do in sceleribus irascetur cont
eum iudex viuorum et mortuo
rum scz cristus. cuius ire nemo r
sistere potest vt dicitur iob no
no ca. Et inenarrabilis erit illi
furor. Et maxime. **D.**

ppter tria. Primo quia est infi
nite potentie. secundo quia est
infinite sapientie. tercio quia e
infinite iustitie. **P**rimo erit
turbatus cristus contra mudu
in quo est infinita potentia pp
terea punire poterit scelestissi
muz mudu. Et de hoc ait iohan
nes Angelus quem vidi stante
supra mare et supra terram leua
uit manu suam ad celu. Quid p a
gelu huc nisi xpm q. psalm. ix.
ca. dictus est magni consilij an
gelus. qui vita parit ad doctrina
de mudo no diligendo magnitu
dine consilii fecit. supra mare et
sup terram dicitur quia ipsi po
testas maris et terre edita est.
In terra signa fecit et sup ma
re sicis pedibus ambulauit.
Sed conuenientius supra mare
et super terram dicitur ipse sta
re. quia potestatem habet cui
vult et prospera et aduersa dis

tribuere. mare enim amarum et
fluctuosos per aduersa seculi
amarat. **T**erra autem fructifera
ex qua belique crescunt mundi
prosperitatem designat. utriusque
enim fortune dispensator est cri-
stus. teste psalmo. qui de se ait. deus
meus es tu. in manibus tuis sor-
tes mee. nec solus in istis infe-
rioribus potestatem habet sed
etiam in celo. propterea angelus itas
supra terram leuauit manum su-
am ad celum. **Q**uid enim per ma-
nu cristum nisi omnipotentiam eius
que equalis est patri conueni-
entius demonstratur. **H**anc postu-
labat propheta per incarnatio-
nem mitti in mundum cum dice-
bat. mitte manus tuas de alto
usque de manu filiorum alienorum
Et psalmus. **xlvij.** Manus mea
fundauit terram & dextera me-
a mensa est celos. **I**pse enim est
per quem sunt facta omnia & si-
ne ipso factum est nichil. unde et
go manus suam leuat ad celum
quia eandem cum patre habet om-
nipotentiam. **I**deo mathei **xxvi.**
ca. de se ait. **D**ata est michi om-
nis potestas in celo & in terra.
Et iterum psalmus ait. **A**ltitudo man-
us suas leuauit. huius autem man-
us spiritus sanctus digitus est. **D**e
cuius erit turbatus contra mun-
dum quia est infinite sapientie
propterea punire sciet. **E**t ideo
iohannes subdit. **E**t iurauit per
viventem in secula seculorum. **I**n

quo quidem iuramento certitu-
do ostenditur futurorum cum om-
nia que diuino concilio dictata
atque diffinita sunt nequaquam ite-
rari possunt. **Q**ui enim sententiam
propter peccatorum penitentiam va-
riat sicut patet in eodem tercio de in-
iuriis prehabitu concilio de iu-
stificatione vel punitione eorum
nequaquam mutat. unde **xxij. q. .**
xlv. **I**ncommutabilis nominatur
et psalmus ait. iurauit dominus et non peite-
bit eum. **I**nduat ergo iuramentum
diuinum. diuini concilii immu-
tabilem firmitatem. propterea ad
hebr. **vi.** apostolus ait. qui habun-
dati deus volens ostendere polli-
citationes et hereditatem immobili-
tatem concilii sui. in se posuit iu-
ramentum. **E**t hoc habetur quod ne-
mo appellare poterit. unde iob
Non est qui de manu mea possit
eruere. **T**ercio erit turbatus
contra mundum quia est infinite iu-
sticie ideo vult punire malos et
reddere unicuique iuxta opera
sua propterea addit iohannes quod tempus
apostoli non erit. potest enim hoc refer-
ri specialiter ad merita iustorum
et demerita reproborum. **T**em-
pus siquidem presentis vite ad
merendum eternitatem homini-
bus indultus est. **I**deo tempus
amplius non erit scilicet merendi
vite eternam nec apostoli erit
tempus peitendi. quia ut iohannes crisostomus ait
Nec penitentie locus nec satisfacie-
di tempus ideo iohannes ait quod in
c. .nig

diebus uox septimi angeli cū
ceperit tuba canere consumabi
tur ministeriū dei. **I**sta uox sep
timi angeli erit tempe septime
etatis. tūc consumabitur nūm
sterium dei id est ōia que fide
da sunt in iudicio. **E**t hoc de se
cundo **E**

Circa tertiū principale est
notandū q̄ in executione iudi
cij vt p̄r testat. Anteq̄ crist⁹
ueniat iudicare uiuos ⁊ mortu
os. ignis ante ipsum p̄cedet ⁊
inflāmabit inimicos eius. Ter
ribilis nempe erit hic ignis. q̄
a virtute diuina et ignis qui
manet in spera sua atq; ignis
mundi hui⁹ ⁊ purgatori⁹ ⁊ in
ferni simul conuenient preueni
entes faciem iudicis. **E**t in diu
no iudicio fiet q̄ unusquisq; q̄
tūc igniū officium suū exer
cebit. Nam ignis terrestris pur
gabit iustos. pūiet malos.
curabit corpora ⁊ consumet ter
renascentia. **I**gnis autem ele
mentalis elemēta subtiliabit
atq; ad inuolutionē disponet.
Ignis autem purgatori⁹ pur
gabit electos illos q̄bus pur
gatio necessaria erit. **I**gnis at
inferni impios iam incipiet cru
ciare. **P**ost hoc sequitur quod
apostolus primo ad thimothe
um quarto capitulo ait. **I**pse do
min⁹ in iussu ⁊ in uoce archan
geli ⁊ in tuba dei descēdet de
celo. q̄ tuba erit uox cristi dul

cissima iustis. sed terribilis cō
tra improbos. in tonātis ⁊ dīcā
tis. **B**urgite uos mortui ⁊ uen
ite ad iudicium sicut p̄r ait. **D**e
us deorum dominus locutus ē.
Et uocabunt terraz id est totū
humanum genus ad iudiciū
suū. immo ad huius iudicij
sententiam uocabit superos ⁊
inferos uniuersos. dīcēs illud
p̄r. **A**udite celi que loquor. au
diat terra uerba oris mei. **E**t a
libi idem ait. **A**duocauit celum
de sursum ⁊ terraz discernē po
pulū suū. **T**ān nēpe terroris e
rit illa uox cristi. **B**urgite mor
tui uenite ad iudiciū vt iheroni
m⁹ recordatiōe illius uox ter
refact⁹ dicere audeat. **H**uic co
medā siue biba ⁊ siue aliquid
agā semp michi uidetur in me
is aurib⁹ sonare illa uox. **B**ur
gite mortui uenite ad iudiciū.
Tunc ōnes mortui r̄surgēt ad
imperii cristi ⁊ cōparebunt co
ram eius maiestate. sicut apo
sto. ad cor. v. ca. ait. **C**ēs nos
manifestat⁹ oꝝ ante t̄bunal xp̄i.
Sedebit xp̄s in eminentissimo
loco supra uallē iosaphat. ⁊ ō
nes facti cū eo. mali uero ifei
us in terra quam dilexerūt. **E**t
hoc ostēdit in euāgelio hodiern
o in quo ponūtur tria cōsiderā
da. primū est maiestas trium
phal. ibi cū uenit fili⁹ hominis
Secūndum est eq̄tas iustitiae
ibi tunc dicet rex. tertiū est it

reuoabilitas eterna. ibi ibūt
hij in supplicium eternum.

Circa primum nota .f.
q̄ habebit triumphalem adue-
tum a triumphalem processuz
Triumphalem aduentuz oste-
dunt q̄tuor scz incertitudo iudi-
cij. plenitudo. iperij celsitudo.
pulchritudo cōsortij. **P**rimū
ponitur in euangelio euz dicit
enim venerit. vnde tempus non
ponit nec in scriptura ponitur
tempus alicubi. **N**am apostolus
ait. **D**ies domini sicut fur ita ve-
niet. a mat. xxiiij ait. **D**e die
at ista a hora nō scit. a actū.
Nō est vestrū nosse tpa vlt mo-
menta. **S**ecūdū etiā ponit in
euāgelio cū dicit filiis hoīs. vbi
inuitur q̄ erit deus a lō qui iu-
dicabit mūdum. **N**ō aliq̄s alio-
rū hominū erit iudex quia non
sunt filij hominis sed hominum
Nec adā q̄a nō fuit filius hoīs
sed a deo creatus. nec eua qui
a nō fuit filius sed filia. **H**ic er-
gō erit filius hominis scz inteme-
rate virginis ad denotādū q̄ e-
rit deus a homo. **V**nde inq̄natū
deus erit iudex ordinariū. sed
inquantum homo erit iudex de-
legatus. vnde p̄s ait. **D**eus n̄r
manifeste veniet scz in primo
aduētū qui sub vmbra nostre
carnis latuit sed nō filebit scz
in secundo aduentu sicut fecit
ante pilatum quādo non respō-
dit ei verbum. **T**erciuū ponit

in euangelio euz dicitur in ma-
iestate sua scz gloriosa. a licet
iustis apparebit gaudiosus.
dāpnatis tū appaēbt terribilis
Vn̄ in eorū p̄sona iob ca. xiiij.
Quis michi tribuat vt in infer-
no protegas me & abscondas
me donec p̄transeat furor tuus
Et malachie tercio **Q**uis pote-
rit cogitare diem aduentus ei?
a quis stabit ad videndū eum
Et p̄s **Q**uis nouit p̄tatez ire
tue a p̄ timore tuo iram tuā di-
uumerat. vnde dicit grego. q̄
mali mallent eē in inferno q̄
vidē xpm natū. **Q**uartū etiā
ponit in euāgelio vbi p̄it nōēs
angeli ei? cū eo **E**runt ibi btā
virgo a iohā. bap. a oēs ap̄li
a oēs sācti. vñ mat xix. cristus
dicit Amē dico vob q̄ vos q̄ se-
cuti estis me i generatione cum
sedeit filius hoīs i sede maie-
statis sue sedebitis a vos sup sedes
xii. iudicātes xii t̄bo israhel
Circa tūphalem p̄cessū erūt q̄
tuor scz magnitudo tūphi. mul-
tudo collegij. dissilitudo mei-
ti. aptitudo loci. p̄mū p̄it euan-
geliū **S**edebit sup sedez maie-
statis sue de q̄ sede ait p̄s. **T**ro-
nus eius sicut sol in conspectu
meo **E**t alibi **S**edes t̄na deus i
seculum seculi. virga directi-
onis virga regni tui **S**ecundū
etiā ponit euāgeliū q̄a dicit.
Cōgregabūt an̄ eū oēs gentes
Terciuū s̄p̄it ponit. q̄ sepabit

eos ab inuicem scz merito & pe-
na. ones scz iustos & bedos sci-
licet iniustos. **¶** Quartū etiam
ponit euāgeliz q: oues ponet
a dextris bedos aut a sinistris.
quasi dicēt hos approbo qui re-
cta via inceserunt. illos damp-
no qui abona via deuiauerunt.
iuxta quod pro. iij. dicit. **¶** Vi-
as que a dextris sunt nouit de-
us puerse vero que a sinistris
sunt. **¶** Circa secūdū scilicet eq-
ta tē iusticie duo notāda sunt
scz remuneratio iustozū. & pui-
tio malozū. **¶** Circa primū e-
runt quatuor bona. scilicet glo-
rificationis. cōmendatiois. hu-
miliatiōis. approbationis.
¶ Primū ponit euāgeliz ubi ait
Veni benedicti patris mei p-
cipite regnum vobis paratum
a constitutione mūdi. **¶** O vox o-
mni suauitate & iocūditate ple-
na. **¶** O vox gaudiosa. **¶** Secun-
dū ponitur in euangelio ubi di-
citur Esuriui & beditis michi
manducare. ergo frāge esuriē-
ti panem tuum vt dicit psalms
lvij. ca. **¶** Sitiui & bimbim?
tuus fuit potum da illi sicut ait
apls ad roma. xij. Hospes e-
ram & hospites inuicem si-
ne murmuratiōe sicut petr? p-
mā cano. ait iij. **¶** Nud? eras &
Cū videris nudū opī euz & car-
nem tuam ne despexeris isaie.
lv. **¶** Infirm? erā & ergo nō te-
pigeat visitare infirmum ecā.

xi. **¶** In carcere erā & ergo visi-
ta in carceratū exēplo regis be-
quo legitur iere. xvij. q: iere-
miā prophetā in carcere visita-
uit. **¶** De septio nulla mētio fit
q: misericordia fit proximis.
sed hō mortuus nequaq: ē mē-
brum cristi. sicut ait apls ad
hebre. v. cristi? autem semper
viuēs est. **¶** Et nota q: hic spe-
cialiter fit mentio de operibz mi-
sericordie ppe. duo. **¶** Primo vt
nos inuadet ad mīaz. secundo ad
ostendēdum q: mirabilis miseri-
cordia supexaltat iudicium &
vincit rigore iusticie. vñ petr?
rauenas in quodam sermōe ait
In regno celi coram omnibz ā-
gelis in conuētū resurgentium
q: abel passus sit. q: mūdiz sal-
uauit noe. q: abrahā fide mē cu-
stodiuit. q: moyses legem tu-
lit. q: petr? rēsupim? crucē ascē-
dit de? tacet. & clamat qd pau-
pi datū ē dicēs Esuriui & bediti
istis mibi māducaē. q: em miseri-
cors ē. dign? mīa est. hec ille.
¶ Tercū ponit in euāgelio qn iu-
sti indignos se rēputabūt tan-
ta gloria. ubi euāgeliz dicit
Tūc rēdebunt iusti. dñe qn te
vidim? esuriētē vsq: in carcerē
& veni? ad te. hoc aut nō qñ ig-
norātes dicēt sed admirātes su-
p tāta vnitāte capitis & mēbro-
rū cristi. **¶** Quartū etiā ponit in
euāgelio qn subdit. **¶** Respon-
dens rex dicit illis Amen dico.

vobis quod diu fecistis vni de his
fratres meis minimis mihi feci-
stis. **S**ecunda autem retributio e-
rit punitio ipsi omni. **C**irca quam
sequetur quatuor mala. scilicet dampna-
tiois exprobrationis. lamentati-
onis. et confirmationis. **P**rimus
ponitur in euangelio cum dicitur **D**i-
scendite a me maledicti in ignem
et nunc qui paratus est diabolo et an-
gelis eius. **O** infelix discessio et
separatio ab omni bono. o verbum p-
tingens usque ad effusionem ani-
me. **S**ecundum ponitur in euange-
lio quando exprobratur ipsi de impieta-
tibus suis cum subdit **E**suriui et
non dedistis mihi manducare. quasi
diceret mihi non fecistis misericor-
dia prebui mihi. **T**ercium etiam po-
nitur in euangelio quia tanta est ce-
ritas dampnatorum ut domini fallere ar-
bitrentur qui in hoc seculo homines de-
pe consueverunt. id subdit **T**unc
ridebunt ipsi et dicent **D**omine quando te
vidimus? **Q**uartum etiam ponitur
in euangelio ubi cristus inuoluit
rursus dicit **A**men dico vobis quod diu
non fecistis vni de minimis meis
nec mihi fecistis

Circa tercius scilicet sine irreu-
ocabilitate erunt due sine irreu-
cabiles scilicet eterne dampnationis
et infinite glorificationis. quia ait
per **Q**ue procedunt de labijs meis
non faciant irrita. primum tangit in
euangelio christus **I**bunt hi in sup-
plicium et nunc **D**ata hac sententia quod
agent impij peccatores et qui ter-

rore pauescent et qui latibulo ab-
scoderunt qui meroe mescerunt **S**upra
erit iudex iratus. subter infernum
preparatus. iuxta omnes sancti iu-
dicas sententiam approbantes et
dampnatorum crimina cognosce-
tes. contra angelos boni ad tarta-
ra appellantes. a dextris peccata
accusantia. a sinistris demonia
ad infernum trahentia. intus con-
scientia remordens. exterius mu-
ndus ardens. vnde totus ille ignis qui
precessit faciem iudicantis et omnis ca-
lamitas conglutinata. nuoluet
et contrahet peccatores ad infe-
ros. vnde secundus hugo in libro
quarto de anima. **Q**uis putas tunc
in error est. qui tristitia. cum sepa-
buntur impij a consortio sanctorum
a visione dei. et editi in deorum po-
testate ibunt in ignem et nunc. ibi
qui erunt in luctu et gemitu sine
fine. ubi est dolor intolerabilis. fe-
tor incomparabilis. timor horribilis.
mors corporis et anime. sine spe
remie et misericordie. **S**ecun-
dum tangit euangelista cum sub-
iungit **I**usti autem in vitam e-
ternam. ubi nomine eterne vite
datur intelligi gloria sempiter-
na. ubi iocunditas sine meroe
vitas sine diuisione. satietas sine
fastidio. perpetuitas sine tedio
Formositas multum admirabi-
lis. sanctas incommutabilis. lib-
tas summa. dignitas alta et ex-
cella. conformitas voluntatum.
societas dignitatum. securitas

inuariata. & tranquillitas cōfū
mata consistit Et sic patet ter
cium principale Congregabū
tur ergo ante eum omnes gen
tes scilicet tam boni q̄z mali. A
men

Feria tertia prime sermo
de timore mortis

Querite dominum dum
inueniri potest. inuoca
te eum dum prope est.
psa. lv. ca. Licet timore iudicij
tam terribilis vt dictum fuit
beri multi ad bene operandum
inducantur. quia cōtra peccato
res inuitabilis erit illa senten
tia iudicis & de maiore ei? null?
eruere poterit. vt dicit iob Ali
ud tamen est q̄ plēs alios ad
bene operandum & ad peniten
dū matat scz timor mortis. p?
quā mortē? sciūt peccatoēs nū
q̄z posse peccā. nec posse penite
re. vnde psa. xij. Circumdē
rūt me gemitus mortis dolores
infernī circumdederunt me. In
quibus verbis hī duo timores
ponuntur. scilicet timor iudicij
cum dicitur dolores infernī arcū
dederunt me. & timor mortis cū
dicitur circumdederunt me gemi
tus mortis. & non solū mortis
qua anima separatur a corpore
sed etiā mortis qua deus sepa
ratur ab anima. Eandem sentē
tiam ponit iob capitulo x. Pec
cātē me cotidie & nō me peitē

tē timor mortis cōturbat me qz
in inferno nulla est redēptio mi
se rere mei deus & salua me. ibe
o ppheta dicebat

Querite dominum dum inuen
iri potest. id est o homines ante
tempus mortis agite peitētiā
qz tūc inueniē dñs. difficile val
de est ipsū inuenire illo tempo
re quoniam vt dicitur in euan
gelio per matheū xxi. capi. Il
lo tpe cōmota est vniuersa ciui
tas. hoc est tpe mortis cōmoue
tur totus homo qui est ad mo
dū cōtatis vniō & vocat nūq̄z mū
eus vnde dicit aristoteles q̄ di
at microcosm? id ē mund? mi
nor **Q**uō aut cōmoueāt totis
hō patet qz dolet caput dōz cor
pus. dolet labia. dolet membra
eūcta. & viscera cōquassāt. p
pe astat vxor. cōsanguinei. me
dic. & tot? cumulat parentele cu
cūstat. Vn? cōsolat afflictu a
lius spē porrigit sanitatis. me
delat medicus. & ordinat ille. a
li? dat siropos. alter addit em
plastr. fiunt fricationes. aqua
rosea infundit ad man? pedes
& crura fricantur & cūz hīs o
mib? non cōualescit dolēs. tor
quetur corpus & reascēdit. vn
de descenderat. & de tanto ac a
cerbo eructatu ait vxor illō plāt
mi **D**ominus opem ferat illi su
per lectu? dolōis eius. vniuer
sum statum eius verlasti in in
firmitate ei? qz stans in lecto

lamentat. clamat. ululat. heu
heu heu. he he he. unde cum istis
sic tota ciuitas commouetur id
est totus homo ille. tunc non est
querendus deus. cum alias homo
sit occupatus et intentus. ideo in
themate dicebatur **Q**uerite do
minum dum inueniri potest et dereli
quat impius viam suam et vir
iniquus cogitationes suas et re
ducatur scilicet ad penitendum ante
tempus mortis quia tunc tota ci
uitas commouetur ut dicit in
euangelio. unde de pe. di. vi. ca
pi. **N**on est desperandus. dicit
cyprianus. **N**ec dignus est in
morte accipere solatium qui se
non cogitauit moriturum. **E**t
jeromimus. **N**unquam peccat qui
semper se cogitat moriturum
Unde patet quod plures inuolant
ad bene operandum et ad peni
tendum mortis timore. ergo quante
eius et cetera. dic historias epi
stole et euangelij si placeat. **E**t ut
habeatur timor mortis isto ma
ne dicemus de doloribus quos ha
bent in morte existentes
Circa quos dolores tria con
siderabimus

I Primo magnitudinem.

I Secundo maiorem

I Tercio maiorem

B **C**irca primum
tres sunt magni dolores quos
habent morientes. **P**rimus
vocatur dolor cogitationis. **U**n
de quatuor cogitationes cruci

ant mentem morientis scilicet cogi
tatio doloris. amoris. timoris.
et spei. **N**on sunt quatuor cogi
tationum venti de quibus in da
miele scriptum est **Q**uatuor ven
ti pugnabant in mari magno
id est in amaricata mente mag
ni peccatoris. **E**x vna parte in
furgit cogitatio dolorosa. eo quod
mens a corporeo dolore trahitur
et quassatur. unde **g**regorius ait
Egritudine opprimente nichil
de deo cogitare poteris. quia di
rigit tota intentio mentis ubi
sentitur vis doloris. **E**x altera p
arte consurgit cogitatio amorosa
videlicet amor filiorum. uxoris.
amici. diuitiarum. bonorum.
status. et bonorum omnium que
vivens in mundo viciose dilexit
Unde eccl. xxxiiij. **V**ir in multis
expertus siue bonis siue malis co
gitabit multa videlicet secundum
ea que expertus est. **E**x alia parte
insurgunt cogitationes timorose
timet mortem. pauet infernum.
seculum alterum abhorret. ita ut
vix dicere possit cuius pars. **T**imor et
tremor venerunt super me et contex
erunt me tenebre. **D**ifferet tamen
mentis iusti mortis et peccatores.
Nam christus timuit mortem. unde ce
pit tremere et parere. **E**t que sit
differentia exemplo ostenditur.
Nam si esset duo in carcere quorum v
nus expectaret suspendi alius
liberari. alio timerent exire car
cerem ante iudicem. vnus ne moreretur

alius ne recunderetur. sic cō-
tingit de carcere corporali cū in-
de per mortē egrediūtur iusti
& peccatores. vnde apostolus
ad ephē. pmo ca. ait **Cupio di-
solui & esse cum cristo.** Et ps
Educ de carcere animam meā.
sed mali pauescūt ne dampnē-
tur **Ex** alia parte confurgunt
cogitationes spei. sperat enī
peccator infirmus mortem eua-
dere adhuc viuere. & id spēat
sic esse quia quod sperat vellet
Cōtē quos dicit psal. **Viri sū-
guinū & dolosi nō dimidiabūt
dies suos.** Cuius exemplū ha-
betur **lucē xij.** de diuite qui iō-
gam vitā sibi spēdebat dicens
**Aia mea habes mēta bona posi-
ta in ānos plimos r̄quiesce co-
mede. bibe. & i ista spē exultēs
audiuit vocē dicentem O stulte
hac nocte morieris.** **S**ecū-
dus magnus dolor ē priuationis
Nā quatuor reb? priuat. p̄rio
mūdāna gloria. o quantus do-
lor euz se puari cōspiciat mūdā-
na gloria. pompa. & supbia mū-
diali. in quib? posuerat totam
spem suā & videt se expiri qd
psa. iij. septū est. **Omnis caro
fenū & ōnis gloria eius q̄i flos
feni. exsiccātū est fenū & cecidit
flos ei?** **Nā** flos est marces-
cens dū morit̄ qui olim floruit
dū florida etate florido n. l. dō
florido corde stetit. qui flos vt
q̄ cadit dū fenū corporis cōta-

hescit. & etiam verit̄at illd qd
ait ps̄ **Mane** sicut herba transe-
at **et Cūq;** i extremis laborat
& ora pallēt. fatiscit spiritus.
arescūt membra. oculi concuā-
tur. lingua palato adheret. ō-
nes sensus totūq; exhaustum
corpus clamare videntur illud
sapientie v. ca. **Quid** p̄fuit no-
bis supetbia nostra. aut diuiti-
arum iactantia cōtulit nobis.
trāserūt hec omnia tamq; v̄n-
bra. **S**ecūdo priuat̄ delicijs
carnis. dilecta vxore. amans
filijs. probatis luxurijs. cōsue-
tis solatijs. somis. cantilemīs. lu-
dis. vnde hugo libro de anima
Quid proficiat istis iamīs glori-
a. breuis leticia. mūdi pompa.
carnis voluptas. fallē diuitie.
magna familia. & magna con-
cupiscentia. **Vbi** ris? vbi ioc-
cus vbi iactātia. vbi arrogan-
tia. **De** tanta leticia quāta tri-
stitia. per voluptatem tantā
tā grauis miseria. de illa exul-
tatione. ceciderūt in magnā ru-
inam. & in magna tormēto **Et**
psal **Quomodo** facti sunt in ex-
solationem. subito defecerunt.
perierunt propter iniquitatem
suā. **T**ercio priuatur diui-
tijs quas tanto labore acqui-
siuit. tāto timore seruauit. &
nunc tāto dolore reliquit. vnde
iob vicesimus secūdo ca. **Diues**
enim dormierit nihil secū affet.
& aperiet oculos suos & nichil

inuenerunt omnes viri diuitia
rum in manibus suis. Et alio p[er]
Ne timueris cum diues factus
fuerit homo et cum multiplicata
fuerit gloria domus eius. O falsum
testamentum. animam diabolo r[ati]
linquunt. et corpus vermicibus.
diuitias mundanis hominibus.
Vnde p[er] Relinquit alienis di
uitias. Quarto p[ro]uat amicos
in quibus habebat fiduciam. vñ
propheta Maledictus homo qui confidit
in homine. Tercio magnus dolor est
separatio. Non est ita contrarius
dolor in seculo quam separatio anime a
corpe. et ratione assignat augustinus in
libro de anima et dicit Quia ani
ma recedens a corpe trahit omnes
potestas secum imaginacionem. rati
onem. intellectum. intelligentiam. con
cupiscentiam. irascibilitatem.
Ex hijs secundum me ita affia
tur ad dolorem et delectationem.
Hec ibi. et hec de primo satis.
Circum secundum principale tres
maiores labores inuenio. qui
accidunt homini tempore mortis.
Primus vocatur dolor dubitationis.
O quam timor et tremor quando
peccator videt se morti propinquum
et euadere nequaquam posse. Talis
nempe secundum crisostomum
in sermone de patientia moriens
cunctos salutat donec sue me
tis dominus est. donec sua lingua
loqui poterit. Valete inquit ani
me mei et homines pro me orate. Ter
ter enim pergo extraneum quod

nunquam ambulavi. in regionem
longinquam quam nunquam vidi
et in seculum alterum. unde nul
lus reuersus est. et in mansiones
metueudas. ad quas nullus me
comitatur. eo ad iudicem terri
bilē. vbi nescio quid mihi contin
gat. Ecce quero adiutores. et
non est qui me eripiat. quoniam qui
me comitet et nullus mihi com
patitur nec de gentibus est vir
mecum. hec ille. unde verificat
illud quod scriptum est deutero
nomini xxviii. Dabo tibi cor pa
uidum et deficientes oculos et ani
mam consumptam merore. et erit
vita pendens ante te sicut die ac
nocte. unde moriens semper ha
bet dolorem dubitationis.

Secundus est dolor offensionis.
Cum enim anima est quasi a corpo
re libera in momento videt sibi
occurrere omnia quecumque fecit bo
na vel mala. Iusto ad letitiam et
consolationem. peccatori ad mesti
tiam et confusionem. iuxta illud apo
calypso. vii. Diligentibus deum
omnia cooperantur in bonum. eorum non
diligentibus deum omnia cooperantur
in malum sic peccatoribus accidit ipso
igitur sua scelera presentantur. vñ videt
peccatorum suorum multitudinem. et pi
tudinem. magnitudinem. videt quo
infelicias anime deus pavit pulchritu
dinem. Et videt quod coniugata est
peccato. priuata est eterno reg
no. obligata est in sempiternum
inferno. Iuxta dictum quod

deuteronomij iij. scriptū ē **O**c-
current vobis mala i extremo
tempore. ⁊ ecā xi. **I**n fine tem-
poris hominis denudatio operū
illius **T**antus est enī dolor ex
hīs proueniens ⁊ detectio ista
tam grauis q̄ anima turbata
in desperationis baratrum p̄cipi-
tare se cogitur **V**nde clamare
valido lamētabiliter dicit **T**or-
rentes iniquitatis. cōturbauerūt
me **T**ercius est dolor citatio-
nis. p̄sentat se diabol⁹ anime
peccatoris morientis vt illā p̄-
tet domino iudicanti clamoreq̄
valido vocat eā dicens **V**eni cō-
pare **O** quātus timor. o quāt⁹
horror. o quantus stupor. quā-
do ab infelici anima conspicien-
tur demones tamq̄ leōes pre-
parati ad escam **O** anima insen-
sata quis te tenebit in hora tan-
te necessitatis. quis consolabit⁹
quis comitabitur. **A**udi quid
a domino imponitur diabolo co-
ram domino animam ⁊ tanti per
ieremias ca. xv **S**i dixerūt ad
te scilicet anime citate p̄e quo
egrediemur dicit dñs dices **O**-
diabole infernalis qui ad mor-
tem. ⁊ qui ad gladiū. ⁊ qui
ad tormētū ⁊ qui ad captitatē
si ducis etiam supple ducas me
quia semper peccavi ⁊ malū co-
ram deo meo quo citatus suz se-
per feci **N**am peccatum meum
contra me est

Circa terram p̄ncipale ponēdi

sūt tres maximi dolores **P**ri-
mus est dolor p̄sērationis **N**ā
tempore mortis tam vbi q̄ ma-
li comparent coram cristo **I**te
o dicitur obitus. quia obula-
uit anime cristo. **E**x quo tu
sti suscipiūt consolationem. im-
p̄i confusione. maxime erube-
scētes q̄ culpa sua non fuerūt
sanati sanguine cristi **V**nde a
pocalypsis primo capi. scriptū
est **V**idebit eū omnis ocul⁹ ⁊
eum quem pupigerūt ⁊ tūc plā-
gent eum omnes fines terre.
vnde domin⁹ interrogabit animā
secūdū illud mathei xxij. **C**ui-
us est imago hec ē **V**bi sunt
in signa p̄cesse trinitatis.
vbi sūt vestigia diuine longi-
tutinis. vbi sūt incendia p̄tē
caritatis. vbi sūt eloq̄a sup̄ne
ciuitatis. **C**uius est ergo ima-
go hec. **Q**uod est illud hospiti-
um quod tu contulisti. quod ē
illud p̄ciū quod tecum porta-
sti. quod nam est consorcium cū
quo venisti. **V**bi est locus in
quo debes quiescere. vbi est o-
bus quo te debes reficere. vbi ē
causus quo te debes redimere.
vbi est cētus qui te debet defen-
dere. **E**t omnia ista increpate
dicit. **S**ecundus maximus
dolor est examinationis. **N**am
coram iudice constituta anima
examinanda est ⁊ ab aduersa-
riis diuersimode accusanda
Primo accusat eam consciētia

fua iuxta illd apostoli ad ro
ma. ij. Testimoniu illis reddent
te conscientia eoru & int se cogi
tationu accusatum ac defende
tum in die qua iudicabit domi
nus occulta hominum Et ps in
p'sona conscientie loquens ait
Existimasti inique q' ero tui
similis argua te & statuiam con
tra faciem tuam. **¶** Secundo ac
cusant euz opera sua mala. vn
apo. xi. dicitur Beati qui in to
mino moriuntur. & addit opera
enim illoruz sequunt illos. &
ps In operibus manuum suar
cōp'it'us est peccator. sicut ac
cidit euitio qm furat' est poma.
¶ Tercio accusat eum demo
nes. unde apo. xi dicit' diabo
lus accusator fratru qui accu
sabat illos an conspectu dei di
e ac nocte. unde etia aug' di
cit Postremo aderit diabolus
& recitabit verba professionis
nostre qui & obi'et nobis i fa
ciem quidquid fecimus. in q
die peccauimus. in quo loco. O
quantus amne tūc tremor. O
quantus pauor. euz omnia pu
tenda anime nudabuntur. vn
de legitur de abbate agatō q
moriens stetit tribus dieb' o
culis apertis. quez alloquētes
fratres dixerūt Vbi es pater?
Qui dixit. in cōspectu dñi
iudicij. Et illi. Times pater?
Ait ille. Laboravi virtute qua
potui. seruavi mādata dei. sed

nescio si opera mea deo placue
rūt. Nam alia sunt iudicia homi
num a iudicio dei. Quid ergo
faciet infelix peccator cū coraz
diuino iudicio comparebit. vn
de aug' dicit q' diabolus corā
deo & anima astans dicit. Eqs
sime iudex iudica istū esse meū
ob culpam. qui tuus esse nolu
it per gratiam. tuus per miseri
cordiam meus per malitiaz. tū
us per passionē sed meus per
obseruationem. **¶** Tercius do
lor maximus est dampnationis
Cum anima viderit se condemp
natam ad inferos Sicut apo.
xi. ca. scriptum est q' angelus
scz cristus cōdēpnans animam
peccatricē clamat. animaz scili
cet cōdēpnatio quēadmodum
leo rugiet scz sententiam puiul
gando Quis nō timebit scz cū
contra eū talis sententia dāda e
rit Et sequitur Cum clamasset
locuta sūt septem tonitrua que
vniuersitatez cruentum indi
cāt que sūt septem. **¶** Primum
est dāpnū irreuerabile
Secundum est pena intermi
bilis. **¶** Tercuz dolor desperati
bilis. **¶** Quartū confusio isto
lerabilis. **¶** Quintū fetor ter
ribilis. **¶** Sextuz confusio mi
serabilis. **¶** Septimum peniten
tia incurabil'. de hys dicit ps
Etenim sagitte tne transeunt.
vox tonitruū tui in rota Quei
te ergo dominum tēpōe debito

ne pereatis ab exterminio vlti
mo. Amen

Feria quarta prime sermo
de ieiunio

Ambulant in fortitudi
ne cibi illi? vsq; ad mō
tez dei. in reg. xix. ca
pi. Supra diximus quō plēs
timore mortis incitant ad bene
operandū et penitendū. Nūc di
camus quō aliorū exēplo plu
res alij penitentia agunt. Nam
bona exēpla mouent malorū
corda. Verum quia tamen euā
gelio q̄ in epistola proponun
tur nobis exempla nos ad ie
iunandū prouocantia. Nam epi
stola dicit q̄ helias in pauissi
mo cibo per quem significatur
ieiunium ambulauit quadragi
ta diebus et quadraginta noctibus
vsq; ad montem dei per quem
significat vita beata. et in euā
gelio de minutis q̄ pacta pe
nitentia ut p̄ iōne in. meruerūt
a deo liberari. Ideo isto mō de
creui aliquid dicē de ieiunio.

Circa qd̄ p̄mo videbi?
q̄re inuētū fuit ieiunium. Ad qd̄
rūs dico cuius scō thoma scda se
cūde. q. cxlvij. ar. v. i respōsi
ōne q̄ ieiunium institutum ē ab
ecclā p̄t tria. **P**riō ad cōcu
piscētiā carnis cōp̄mēdas. vñ
apo. ij. ad cor. i. dicit In iei
unij. in sciētia. in castitate. q̄a
per ieiunium castitas cōseruatur

Ait enim iero? Bine cerere &
bacho friget ven? id ē p̄ absti
nētiā cibi et potus tepescit luxu
ria. **S**ecūdo inuētū fuit iei
unū ut mens libei? eleuet ad sub
limia cōtemplāda. Vñ de daniel
ut hētur danielis q̄to. post
ieiunium triū ebdomadarū rēue
lationem accepit a deo. **E**t gre
go. in p̄fatione. Qui corporali ie
iunio vicia cōp̄mis. mētez ele
uas. vbi tāgit mentis purgati
ōnez et ipsi? eleuationē in deum
p̄t ieiunium. **E**t eod̄ ar. affligit
rōez q̄re hoc fieri debeat imēdia
te añ pascha q̄ i t̄pi tpe vicia
r̄laxat et mēs i deū eleuat. Re
laxatur vicia q̄ in die sabbati
s̄i q̄n recolitur mēoria dñice se
pultuē fit baptisim? quo medi
ate pccā r̄laxant. **I**n die vero
pasche q̄n recolit mēoria resur
rectionis xp̄i mēs ad eā cōtē
plādā s̄bleuat. **T**ercio ie
iunium inuētū fuit ut idē doct̄or
ponit q̄stioe ead̄ ar. ij. ad pec
catorū satisfactioē. vñ ioh̄. ij.
Cōuertimini ad me in toto cor
de v̄rō. in ieiunio. in fletu. et
plac̄u. **E**t scindite corda v̄
stra q̄ tūc scindūt corda quan
do purgāt pccā. Vñ rationū
p̄ma ponit in ep̄la. tercia in e
uāgelio. dic̄ h̄stoias. **C**irca
ieiunium t̄a videbi? **P**riō q̄lita
tez. **S**ecūdo itēḡtatez. **T**ercio ob
ligatiōez. **B** Circa primū
cōf̄ q̄ntur. Vtrū ieiunium ex

propter factum valeat ad vite eterne premiū. **P**ro cuius declaracione notat scūs tho. secūda secūde que. cx. arti. ij. in respō. ad secundū argumentum. qd qdā simulatio est licita nec est peccatū secūduz rationē finis. sicut pz qd habitus sanctitatis puta religionis vel clericatus significat statū quo qd obligat ad opa perfectionis trāscendere. si p infirmitatē deficiat ab aliquo operibz perfectionis. bonū tñ exis. et ostendat se i omibz perfectū ne videntes oppositū ledant et scādalisent ut nō peccat. **N**emo enim tenet manifestare peccm suū nisi in cōfessione. et qd talis simulatio non sit peccatū. habet in decretis xxij. di. q. xxv. ca. vtilem. **U**bi rero. dicit. **U**t si simulationē p tpe assumēdā eē rgs israhel ieu docet nos excēplū. qui cū nō potuisset alit destrūē sacerdotes baal. finxit se velle colere ido la ipōrū et sic destruxit eos in obsequiū diuini cultus. **E**t ibidē hētur excēplū de dauid. qui cum fugēt a facie saul. fugit in domo amelech regis assiriorū. & dum saul peteret eū finxit se esse fatuū. qui tamen non peccauit qd hoc fecit ut euaderet manus illius per diuinā voluntatem que sic disposuerat. ut patz exēplo **C**ristus carnem peccatricem accepit peccator tamē nō existēs

sed solum similis carni peccatrici. et ut ibidē habetur scilicet vicesimali secūda di. que. ij. eodē ca. **S**ed nota secundum sanctū thomam secūda secūde. que. cx. arti. iij. qd simulatio aliquando est cū peccato mortali. aliquando cum peccato veniali. **U**bi ponit qd in simulatione duo sūt scz defectus. et ostensio ipsius. **U**bi nota qm tali simulatione duobus modis committit peccatū mortale. **P**rimo mō qm in tētoferē nō ad scātatez aut ad veritatem. sed solū vt appareat bonū et sic manifestū est qd hoc ē peccm mortale. qz hoc simulant vt liberi possint vacare peccatis sub tali spē sanctitatis. de qbus dicit ab bto gregorio super iob **S**imulator et callidus prouocat iram dei. quia simulator talia aliud simulat. aliud agit. castitatem profert luxuriā sequit. benedicit pauperti & marsupium replet. **S**ecundo mōdo simulatio est peccatū mortale scilicet qm aliquis intendit si mulare sanctitatem a qua deficiat peccm mortale. vt adipiscatur ecclesiasticam dignitatem. indignū tamen exis. vel qcuqz alia bona cuius finis rpuget caritati di vel proximi. vel qz vult seminare falsam doctrinam. vel quia illis bonis vult vti ad lasciuiam. sic enim est peccatum mortale. **C**ontra qd dicit aug?

d. ij.

de vita cleicorū. Et post i decre-
tis .xij. q. i. ca. nolo. Quicūq;
enim p̄ccrita est mortuū est.
Et ābro. in decretis .xxij. q.
ultima. Caue te fratres menda-
ciū quia ōnes qui amāt menda-
ciū sūt filij diaboli. nō solum in
falsis verbis sed etiam in simula-
tis opibz. Mendaciū est se cri-
stianū dicē a opa cristiani nō
facē. mendaciū est ipsū sacerdo-
tem se p̄fitei a cōtraria huic or-
dini opai. hecibi. a gregorius
Vult p̄ccrita scie diuina eloq;
a nec tñ facē. vult vt dector lo-
qui. nec tñ bñ viuē. Et qz nō a-
git qd nouit. sepe hoc ipm qd
nouit amittit. Et h? sūt due fi-
guē. Prima ē. i. reg. ultimo
ca. de saule. q̄ fecit p̄bitonū sām
uocāe samuelem. Et demō appa-
ruit pallio indut? moē p̄betico
a inentit? est dicēs se esse samu-
elem. Secūda figura hēt in e-
uāgelio de simōe q̄ fuit angari-
atus vt tollēt crucē dñi a eam
portauit a tñ nō est mortuū si-
cut xps. sic isti p̄pocrite viden-
t? portāe crucē a plura alia bōa
facē tamen viuūt in mūdo qā ad
malū finē faciūt. vnde grego.
libro. xv. moraliz. ait. Porta-
uit crucem simon a mortuū nō
est. sic p̄pocrite cruciāt se ipōs
tamen per amorem glorie hu-
mane in mūdo viuunt. Committi-
tur autem peccatū veniale quā-
do intentio fertur ad sanctitatē

a ta qz solum in ipsa delectatur
de quo philosoph? quarto ethi-
corum dicit qz hic denominād?
ē pot? van? qz mal? Et per hoc
patet quid sit dicendum ad id
quod primo querebatur. Vnde
si ieiunium fiat cum p̄pocriti q̄
est peccatum mortale non val?
ad vite eter ne meritū qz bōa fa-
cta extra caritatem & in peccā-
to non valent. Vnde augustinus
contra iulianum sic dicit. Quid
quid ab homine fit a non fit p̄-
ter id p̄pter quod fieri debet id
est p̄pter deum ipso deo non ex-
istente sine peccatum est. Et de
penitentia distinctione septima
capitulo. Nemo desperand? est.
Et sunt verba venerabil? augu-
stini i libro de peccatis. Scriptū
est sine caritate neminem saluū
esse. Et hoc ieiunium reprehen-
sum fuit a saluato ē nostro ihē-
su xpo mathei sexto capitulo
in principio. vbi dicitur. Cū ie-
iunatis nolite fieri sicut p̄pocri-
te tristes. Si vero ieiunū est
cum p̄pocriti que est peccatū
veniale sic est meritorū & fru-
ctuosū qz p̄ peccatū veniale nō
amittitur grā. vbi autē est grā
ibi sūt opa meritoria.
Circa secundū principale
dolet vtri controuersia qd a
inter populaēs. C
Vtrum sine elemosina possint
esse complete virtutes abstine-
re. Pro cuius declaratione

sciendum qd est duplex ieiunium scz nature ⁊ ecclē. **P**rimum ieiunium est abstinere ab hijs que habent impedire aliquam virtutez vñ inataz ad aliqd virtutis. vt verbi grā. Si vides qd cōcedē carnes. ⁊ bibere bona vina ⁊ fortia impedirent aliq modū bona opa. sicut castitatez operationem. ⁊ alia huiusmodi debes abstinere. ⁊ p̄bere opā rei licite ⁊ ab hijs ieiunare. Et istud ieiunium maxime laudauerūt antiqui morales. Et de cōse. d. v. ca. nichil. vbi dicitur. Nichil p̄dest homini ieiunare ⁊ orare ⁊ alia bona religionis opera agere nisi mens ab iniquitate ⁊ lingua obrectationibus cohibeatur. **S**ecundū est ieiunium ecclesie ⁊ istud est semel in die cōcedere ⁊ non vñ. ⁊ est determinatum quo ad personas. quo ad cibos. quo ad tps: quo ad conditionem. quo ad modū. **P**rimo quo ad personas quia solum illi qui peruenerūt vsqz ad vicesimū p̄mum annū obligantur. Quia vt dicunt naturalis natura sepe est in augmento vsqz ad tale tempus. ⁊ ecclesia non vult impedire augmentum alicuius naturale. Et hec est s̄ma sancti thome scda scde q. c. lxxij. Ponit tamen qd iuniores debent assue fieri ad ieiunium ⁊ maxime clerici ⁊ professi in aliqua religione. **S**ecundū

quo ad cibos. qz nō p̄nt cōcedi carnes. nec oua. aut lactuina. **T**ercio quo ad tempus quia per tot ebdomadas ante pascha. vñ de cō. di. v. Et sunt verba gre. A p̄ma dominica ergo qdragesime vsqz in pascha domini sex ebdomade cōputantur. **Q**uarto quo ad conditionez qz mulieres pregnantes. serui laborantes multum. paup̄es de suo sudore viuētes. nutrices ⁊ cursores. ⁊ vniuersaliter omnes qd aliq graui infirmitate grauante nō tenentur ad ieiunium. **Q**uinto est determinatum qd ad modū qz debet fieri in caritate. caritas autē p̄uidet necessitati p̄ximo rū. **D**ixi hijs dico qd si ieiunium debz ēē p̄fectū oportet qd fiat cū elemosinarū largitione. hāc itaqz s̄ma ponit gregorius in omelia p̄me dñice qdragesime dicens. frange esurienti panem tuū. Nemo sibi solā abstinentiā credat sufficere cū bonū per prophetam dicat. Hoc est ieiunium qd elegi. frange esurienti panem tuū. Et seq̄t. **I**llud ieiunium de qd a probat qd ad eius oculos elemosinarū manus leuat. quod cū proximi dilectione agit. ⁊ cū pietate cōdit. hec ille. **V**nde si debes cōcedere duos panes in die comedas vnum cū dum dio ⁊ reliquum des pauperi. ⁊ hoc modo habebis perfectionem ieiunii. **N**āc s̄tentia posuit d. iij.

eristius in euangelio mat. vi. ca. Tu autem cum ieiunas. unge caput tuum & faciem tuam laua. id est ihesuz cristu caput tuum unge oleo misericordie. quod tunc facies quando paup subuenies. quia quod paup ri exhibet cristo exhibetur vt dicitur mathei. xxv. ca. Et sequitur. & faciem tuam laua id est animam tuam lauare debet lacrimis pietatis. Ideo sequitur qd pater tuus qui est in abscondito reddet tibi scilicet premiu retributionis talis operis scilicet elemosine. & hoc de secundo satis patet. **E**

Circa tertium principale notandum qd ieiunia sunt in duplici differentia. Quia quedam in dicta & imposita sunt ab ecclia vt sunt ieiunia qdragesimalia ieiunia quatuor temporu & vigili e sanctorum. Quedam aut sunt ieiunia particularia personaru vt ieiunia que obseruantur per votum aut per quamdam bonaz consuetudinem. sicut sunt illi qui ieiunant die sabbati ppter deuotione beate virginis. Dico ergo qd si velim loqui de pma differentia ieiunij qd ieiunium e sub precepto quod si non obseruet ab illis qui sunt in etate pfecta aliter non impeditis peccat mortaliter. Et est ista sententia ieronimi loquentis de ieiunio ad lucanum dicentis. In vnaquaq; prouincia habundant

tes in suo sensu precepta maiorij leges apostolicas arbitrantur. Si ergo leges apostolice sunt sub precepto. & leges doctoru sunt leges apostolice. ergo leges apostolice de ieiunio sunt sub precepto. **I**ta est sententia sancti thome secunda secunde. q. cxlvij. ar. tercio in corpore questionis vbi dicit. qd si cut ad seculares principes pertinet precepta legalia iuris naturalis determinatiua tradere debet hijs que pertinent ad utilitate communi in temporalibus rebus. **I**ta etiam ad prelatos ecclesiasticos pertinet ea statutis preceptis que ad utilitate communi fidelium pertinet in bonis spiritualibus. unde dictum est qd ieiunium valet ad deletionem culpe & ad eleuationem mentis in spiritualia. **E**t habet de co. di. v. ca. qdragesima. vbi dicit. **Q**uadragesima summa obseruatione e obseruanda vt ieiunium ppter dies dominicos qui subtrahuntur nisi que infirmitas impediunt. nullatenus soluant. **I**tem etiam quatuor tempus e sub precepto vt habet. lvi. d. ca. statum? vbi dicit. **S**tatur etiam vt ieiunia quatuor tempus hoc ordine celebrant. primum ieiunium in inicio qdragesime. secundum in ebdomada post hecostes. tertium in septembri post festum crucis. quartum in decembri post festum lucie. & hoc rationabiliter. quia sicut autem per quatuor voluitur tempus. biemis. ver. estas &

autumpni. sic et nos. quatuor annis
agamus ieiunium per quatuor an-
ni tempora. **hec ibi** **V** Similiter
autem et vigilie apostolorum sunt sub pre-
cepto. Si autem loquamur de se-
cunda differentia ieiunii. sic di-
co quod si ieiunium est ex voto. obli-
gans non ex precepto sed obliga-
ris voto satisfaciendo. ad quod sequi-
tur ieiunium observantia. si autem e-
set ex consuetudine quod fuit longa-
tunc etiam peccatis ratione consue-
tudinis antiqua. plurimum minus sunt
vide patristici spirituales. Isti
duo mores ieiunandi sunt sub pre-
cepto. Et sic per te cum principale
ieiunia ergo et ab ille te ducit
usque ad motem dei scilicet vitam e-
ternam. Amen.

Feria quinta prior sermo
de mendacio.

Habet veritatem et iustitiam
est **Ezechiel** viii. ca. In-
ter cetera que maculae
habent penitentiam nostram a-
ieiunium nostrum de quo heri dixi-
mus est indebitus. modus lo-
quendi. siue sit per adulationem.
siue per detractiorem. siue per
mendacium. ad quod tamquam
ad genus reducuntur omnes alie
species locutionis. Nam detrac-
tere est contra veritatem loqui.
Similiter adulari est etiam con-
tra veritatem. quia scilicet al-
liquis laudat vel aliqua virtu-
te exaltatur et tu dicis ita esse.

non quod ita sit sed ut ei complacere

Et mendacium nichil aliud est
nisi loqui contra mentem. ita quod
lingua unum dicat et mens aliud
sentiat. Nam cotidie isto tempore
sunt contractus. mercede. condi-
tiones. omnes sermones. in quibus
omnibus veritas sepe comprimitur.
et mendacium exaltatur. Ideo ho-
die de ista cohibitione lingue et ar-
ta sermones indebitos loquimur
ut veritas manu teneatur. et men-
dacium comprimat. unde ber-
nardus in quodam sermone sic dicit. Le-
uis quidem sermo quia levis vo-
lat. sed graviter vulnerat. levis tra-
nsit. sed graviter vrit. levis ari-
maz penetrat. sed non levis ex-
at. levis profertur. sed non levis
revertitur. facile volat. ideo fa-
cile violat caritatem. Tenerum me-
brum lingua attamen vix teneri
potest. substantia quidem infir-
mum atque exiguum. sed usu mag-
num atque validum inveniuntur.
hec ille. Et augustinus. **A.**

libro tercio de verbis domini **P**ro-
fuit deus mercedem vitam. dies
bonos. Dies boni sunt vita sine
fine. requies sine labore. Tanta
mercede posita non iussit onera
gravia portare. nec aliquam eri-
gere machinam. nec fodere. Non
iussit rem laboriosam. sed mem-
brum quod inter omnia mem-
bra cito movetur. ipsum tibi pre-
cepit cohibere. **C**ohibe inquit lin-
guam tuam a malo. **N**oli loqui
d. 117

mendacium . noli loqui crimi
nationes . noli loq̄ calumpnias
Noli loq̄ falsā testimonia . noli
loqui blasphemias . cohibe lin
guam tuam a malo **V**ide quō
irascens . si quis de te male loq̄
tur . **Q**uō irascens alteri quan
do alter de te male loquitur . sic
irascere tu tibi quando de altēo
male loqueris **C**ohibe etiā la
bia tua ne loquant̄ solū . **Q**d
est in corde tuo hoc dicatur fo
ris **N**on aliud pectus tegat &
aliud lingua deferat . **hec aug?**
Et hugo libro secūdo de anima
sic ait **L**ingua dicitur quia lin
git adulando . mordet & trahen
do . occidit mentiendo . ligat &
ligari non potest . labilis est &
teneri nō valet . sed labitur vt
anguilla . penetrat vt sagitta .
tollit amicos multiplicat inimi
cos . mouz rixas . seminat discor
dias . vno ictu mltos percutit
& vulnerat & interficit . blan
da est & subdola **E**t sequitur .
Qui custodit linguam suā cu
stodit animam suam . & mors
& vita in potestate lingue sunt
posita . **Hec ille** **I**deo deus per
prophetam suum ezechielem
in thēmate post multas admo
nitiones concludit **F**aciat veri
tatem & iustus est . quasi dice
re vellet . q̄ si omnia que sunt i
epistola conseruaret & cohibi
tio lingue non esset . ita q̄ ipsa
veritas deesset nichil probesset

Et in euangelio dicit saluator
noster q̄ veritas liberabit vos
id est dabit vitam eternā . vñ
de isto manie loq̄mur de mēda
cio quod est proprie contra veri
tatem . licet omnes lingue spēa
es mendacia quodāmodo dici
possint . **C**irca quod men
daqum tria videbimus

I Primo mendaciū deformita
tem

I Secūdo discretionem

V Tercio mltiplicitatem . **P**

Circa primum principale
dicit p̄dorus q̄ mendacium i
dez est qd mendabile verbum
& reprehensione dignum **E**t q̄
a semper habet rationem vicij
nunq̄ aliquo modo & aliqua
circūstantia potest dici mend
acium siue peccato **I**ta etiam ē
sententia beati augustini i ecclē
ridion . & ponitur in dextetis vi
cesimasecunda . q̄ . n . ca . michi
vbi dicitur **M**ichi autem non
absurdum videtur omne quibz
mendacium esse peccatum . sed
mltū interest que animo &
de quibus rebus quisq̄ mentia
tur . ideo dixit salomon prouer
biorum octauo capitulo **V**eri
tatem meditabitur guttur me
um . i . nūq̄ pferā mendaciū ex
quo nūq̄ possūz pferre quī sit
peccatū **O** quoties peccas in di
co . trusa . & similibus de quibus
nunq̄ confiteris . cum te peccat

non credas **C**ontra te dicit per
matheū. **D**e omni verbo odo
so quod locuti fuerint homines
sunt reddituri rationem in die
iudicii. **B**ed huic sententia po
ri duo occurrunt contradicētia
Nam primum quia contrariāt
quedā mendacia que facta su
erunt in veteri testamento et in
nouo per aliquos quibus nō est
imputatū ad peccatū. **N**am abra
ham descendens in egiptū ro
gauit sarā vt sororem suā se eē
mentretur dicens. **N**oui q̄ pul
chra sis mulier & cū viderint te
egipti dicturi sunt vxor illi?
est & interficient me & te conser
uabūt. **D**ic ergo rogo te q̄ so
ror mea sis vt bene sit michi p̄
ter te & viuet anima mea ob g̃
nam tuā. vñ in hoc abrahā lau
datur. **H**oc idem patet de iacob
cum dixit ad p̄sac p̄tentem
& interrogantem. **Q**uis es tu
fili mi? **E**go suz esau filius tu?
primogenitus. & mentit̄ est.
quia ipse erat iacob nec isti im
putatur ad peccatū immo lau
datur. **I**n nouo etiam testamē
to cristus dixit iohannem esse
heliam quem tamen ipse iohā
nes alias negauerat in veritate
se esse. **E**t iudeis cristus dixit
Vos ex patre diabolo estis q̄
tamen non erant filij diaboli.
cum diabolus de se generare nō
possit. **I**ta enim omnia vident̄
esse mendacia ad peccatū tamē

nō imputata. vnde patet q̄ nō
omne mendacium est peccatū.
Secundū qd̄ cōtrariatur huic
est. q̄a ponatur in casu q̄ tu vi
deris sortē mēficere platonez in
aliquo loco secreto et seq̄t fami
lia potestatis inquirens istū. te
quidem p̄mo reperiant & dicēt
Vidisti occisorem hominis illi
us? **S**i dicas vidi sortem occi
dentem illū capitur sortis & de
capitat̄ et sic tu es causa homici
dij. **S**i dicas nō vidi mentiris
quia eras p̄ns. **Q**uid ergo fien
dū tutus est dicē mendaciū an
ocade huius? **E**t sic videt̄ q̄ a
liq̄ casu posita aliq̄ circūstanti
a possit dici mendaciū absq̄ pec
cato. **D**ico ergo sicut p̄ns dcm̄
est q̄ oīe mendaciū est pecca
tum. **E**t vltimū dico q̄ abrahā
iacob et xps non sūt mēti qm̄
ait aug? in questionibus libri
genesi. et post i decretis. xxij.
q. ca. querit̄. **A**brabā nō ē mē
titus licet tacueit veritatez nō p̄
ferendo eā eē vxorē suā s; dicē
do sororē quia sara erat soror su
a cū ipsa esset filia fratris sui et
āquitus filie fratru sorores vo
cabantur. **B**ed cōtra q̄cunq; do
lo loquit̄ mentit̄. sed abrahā
dolo locut̄ est. ergo ē mentit̄?
Dicitur q̄ abrahā nō excusat̄
simpliciter ex verb̄ augusti. vt
ipsa glōsa ponit. sed excusa
tur per auctoritatez dinaz cui
ex inspiratione spiritus sancti

se cōmiserat et in quo sperabat
Similit̃ iacob non ē mētus
Vnde .xxij. q. ij. dicit sed et ia
cob dicendo se esse esau p̃moge
nitū nō est mētus. nō em̃ dicit
it se ēē p̃mogenitū nascendo s̃
ius p̃mogeniture esau vendē
rite adeundo. **S**imilit̃ xp̃s nō
est mētus. ut ibidez h̃etur q̃a
nō dixit iobānem ēē heliaz m̃
p̃sona sed imitatione. **E**t sic
patet quid sit dicendum ad id
quod p̃mo cōt̃r̃i ebat̃r p̃ori
sententie. **C**irca id qd̃ secun
do obiebat̃r. dico cū beato
apostolo paulo et cū b̃ro augu
stino in libro de vera innocētia
q̃ nō sunt facienda mala ut se
quātur bona etiā in magna ne
cessitate. vnde non licet tibi au
ferre alienum ut subuenias ida
genti. nec potest famul⁹ vel fa
mula dare elemosinam domini
fureo inuito. licet sit bon⁹ ei
bare efurte⁹. nec licet tibi fa
cere contractus illicitos cui⁹ bo
na intentione restituendi licet
restitutio sit bona. vnde dicit q̃
non licet tibi dicere mendaci⁹
ut sorte⁹ liberes a morte. sed be
ne potes occultare veritatem si
cut dicimus abrahā fecisse. nō
tamen negare veritatem. quia
si abrahā non dixit illam ēē
uxorem suam non tamē nega
uit. vnde si fuisset interrogat⁹
dixisset eam esse coniunctā s̃
bi coniugio. Posset autem illaz

veritatem sic occultare. verbi
gratia. ambula duos pass⁹ &
dic. postquā sum hic nō vidi a
liquē illum occidere et nō menti
eris. quia quādo fuit interfect⁹
non eras ibi sed ante pass⁹ du
os. **E**t sic patet quāta sit defor
mitas mendaci⁹ quia nō potest
abiq̃ peccato dici. Faciat ergo
veritatem et iustus est ut dicit̃
batur supra. **C.**

Circa secundum p̃cipale
debet ēē magna discretio in mo
do loquendi ut non dicas men
dacia sed etiam nō taceas ea q̃
proferenda sunt scilicet verita
tem. **V**nde solet quēi ista du
bitatio. Quod est maius pecca
tum an tacere veritatem an di
cere mendaciū. **H**anc itaq̃ q̃st̃i
onem solutam ponit aug⁹ in li
bro de verb⁹ dñi libro p̃mo di
cens. **E**que reus ē qui loquitur
mendaciū & qui veritatem
tacet. **I**ste quia nocere cupit il
le quia prodesse non vult. hoc
ille. **E**t pono exemplū tu cū
in concilio & apponitur vna res
iniusta super quam deliberabi
tur quid faciendum. **M**ulti mul
ta mendacia dicent. **A**lij vero
ne displiceant super hoc loquē
tibus tacebunt veritatem. quā
dicētes & rempublicam defēde
tes. nō sequerentur effect⁹ vni
que cōclusionis. **D**ico q̃ in co
fu isto & quolibet simili tātum
offendit ille qui tacet veritatem

ille qui loquitur mendaciū
Et si arguis. ego resisto faba
vel balota more ventorum **D**i
co tibi q hoc nō fū fiat quia fa
ba non loquitur et multa non
informant de veritate sequuntur
mendaciū quod non sequeren
tur si veritatem diceret **I**deo i
decretis dicitur per simachum
pāpam **E**rror cui non resistit
approbatur. & veritas que mi
nime defensatur comprimitur.
Et gregorius in pastoralī ca.
xx. Et ponitur. xliij. d. ca. sit.
Ubi dicitur **S**it rector discre
tus in silentio. utilis in verbo.
ne aut tacenda proferat. aut p
ferenda reticeat **N**az sicut in
cauta locutio in errore pertra
bit. ita indiscretum silentium
eos qui erudiri poterant in erro
re derelinquit **S**epe namq; re
ctores improvidi humanam a
mittere gratia; formidantes lo
qui libere recta pertimescunt.
Tales etiam increpantur a do
mino per psalmam dicentem **C**a
nes muti non valentes latrare
Et iterum per ezechielem bea
moterio capitulo dicentem **N**ō
ascēdistis ex aduerso neq; po
fuistis vos murus pro domo is
rahel. vt staretis i prelio in di
e domini **E**x aduerso quippe a
scendere est pro defensione veri
tatis libere loqui. in prelio sta
re est prauis delectationibus
iustitie amore resistere **E**t mo

ralis seneca dicit **Q**ui nō vetat
peccare eum posset iubet. **E**cce
ergo quomodo discrete loqui
oporteat. ne quis solum mēda
cium non proferat sed etia; ve
ritatem non taceat **H**oc idē
habetur vndeama questione vl
tima capi. **N**olite timere **E**t sic
p3 secundū pūcipale sc3 que de
beat eē discretio ergo faciat ve
ritatem vt dicebatur.

Circa terciū principale sci
endum secundum sententiā au
gustinū q poit i decretis. xxij.
q. ij. **N**ota octo sunt ge
nera mēdaciū. que tamen se
cundum eundē reducuntur ad
tria genera mendaciorum secu
dum q ponit magr in tercio li
bro di. xxxviiij. in principio

Inam primum genus di
cit iocosum mēdaciū. secundū
dicit mēdaciū officiosum id ē
utile. terciū dicit mēdaciū pū
ciosū id ē dāpnabile **M**ēdaciū
iocosū ē falsitas q dicit in ioco
vel dicit solaciose nō rīpēcū al
teius rei q; iocū. nec ē sine peccō
maxime si ioco aliqd dicēt qd
eēt cōt deū aut pūximū. sicut
p3 p greg. in li. dialogorū de
illo puēo qui ludēdo et iocandō
blasphemabat deum fortasse se
cū q audiebat a pūer alijs q
cōuersabāt in domo. et rīceptus
ē de sinu patris et nunq; āplius
visus **E**t ideo nō debet permitti
pueri q loquant ioco vel risu

scurrilia. ne assueti malis operi-
bus velitis eos retrahere quan-
do non poteritis quia iam erunt
duri humeris. & potius frāgē-
tur q̄ plicentur ratione consue-
tudinis. **S**ecundum est men-
dacium officiosum id est utile
Noc quādoq; est ad utilitatez
tuam. quando q; ad utilitatem
amici. vt communiter configit
in emptioib; & venditioib;.
vbi cum mendaciis iuramentis
& alijs fallacijs sunt cōtract;
& mercantie. **E**t nota q; quan-
doq; sciēt cū iuramēto dicas
mendaciū vt plus vendas rem
q̄ valeat. aut vt amico tuo ser-
uias. sepe est peccatum morta-
le & obligaris ad restitutioēz
Et si obiceret q; in sacra scriptu-
ra dñs p̄m̄iauit mendaciū officio-
sum id ē factū ad utilitatē al-
teri? sicut patet exodi. i. de ob-
stetricib; q̄ dicebāt mendaciū
p̄baroni. q̄ mādauēat ōnes i-
fantes maēs hebreoz occidēz
feminas r̄seruari. tamē nō in-
fecerūt eos a mēdaat dixerunt
se eos interfecisse q̄ fuerūt a domi-
no p̄m̄iate. q; vt dicit ibidēz e-
dificauit dominus illis domos.
Ad quod dicitur vt habetur
vicefima secūda que. ij. q; non
fuerunt p̄m̄iate ratioē menda-
ci; sed ratioē timois domi quez
habuerunt. vnde in textu dicit
Quia timuerūt obstetrices do-
minū idō edificauit illis domos.

Non ergo ratione mēdaat sed
ratione timoris p̄m̄iate sunt
Tercū est mendacium p̄m̄ia-
osum id est dāpnosū v; dāp-
niabile **E**t est illud qd fit cōtra
caritatem p̄ximi a in dāpnū
ip̄i? quādoq; in rebo tempora-
lib; vt fraude s. a falsa testimo-
nia. quādoq; cōtra famā. vt cū
quis dicat proximū potatore;
ebriū. proditorem. furē. laici-
uū. a hñs similia. quādoq; in p̄-
sonam. vt cū quis cū mēdaat
procurat mortem proximū. vel
ip̄suū diminiū in aliquo men-
bro. istud enim est pessimū ō-
m̄iu mendaciorum. **E**t hoc sa-
tis de tercio. faciat ergo verita-
tem a iustus est id est nō loq̄-
mendaciū a erit iust? quia ve-
ritas liberabit ōnes ea vtentes
Vnde p̄s volens ostendere qui
habituri sūt vitā et nam dixit
Domine quis habitabit in mō-
te sancto tuo **R**espōdit qui lo-
quitur veritatem. ergo loque-
veritatem vt habeas vitam et
nam. Amen.
Seria sexta prime. sermo
de immōritate anime.

Anima que peccauit ip-
sa morietur. **E**ze. viij.
Antiquit? fuit vna
q̄stio satis dubitata. que nō mi-
nus a modernis est disputata
Questio tal? erat **Q**uid est ho-
mo? vnde p̄s. **Q**uid est homo

q̄ innotuisti ei . aut fili? boni
mis quia reputas eū **I**tem salo
mō eccl̄s . **ij** . Quid est hō vt se
qui possit fact̄ orez suū . **I**te iob
Quid est homo quia magnifi
cā euz . aut quid appois erga
eum cor tuum . vnde putabant
hominem esse vilissimāz creatu
raz . **N**az dauid dixit . homo va
nitati similis factus est . dies
eius sicut vmbra pretereunt .
Et salomon vbi supra **V**idi in
omnibz vanitatem a afflictio
nem animi a nichil manere sub
sole . **J**ob **C**ontra foliuz quod
vento rapitur ostendis potenti
am tuam . a stipulam siccam p
sequeris . **E**t similis adrianus
rex petiuit se a secundo pbilo
sopho . **Q**uid ē hōmo ? **Q**ui r̄spō
dit . hōmo est mācipiuz mortis
viator trāiens a hospes loci
Primo est mancipiū mortis . q̄
a ei tanquam seruus est ob
ligatus . **V**nde seneca de remedi
is fortuitorum sic dicit **M**orie
ris . **Q**uid habeo . quid indigeo
hec verba iurauit . **S**ecundo
est viator transiens quia conti
nue currit ad mortem . **V**nde se
neca sic loquitur **M**orieris . hoc
ago . huc me singuli dies du
cunt . **T**ercio est hospes loci .
quia sicut hospes de hospitio ni
chil portat . sic hōmo dum mo
ritur nichil secum portat .
Hic cadit exemplum de salādi
no rege sarracenorum a duode

am regnorum . qui moriens fe
cit erigi pannum lineum super
basta; preconē dicente **N**ec di
cit rex ducēdam regnorum **E**x
immemis diuitijs meis nichil
porto nisi istud . **V**nde omnes
isti antiqui putauerūt hominēz
vilissimam creaturam . **N**ō min⁹
moderni quorum deus . venter ē
a eorum vita epicurea . vicijs
omnibz plēa . putant hominēz
rem vilissimam . **E**t vt liberi? vi
cis a peccatis vacāe possint inē
dacter dicūt nullā aliā vitā es
se post hanc a animā simul mo
ri cum corpore dicētes illud ec
clesiastica . **ij** . q̄ vn⁹ est interi
tus hominum a iumentorum .
Et illud quod habetur sapien
tie secundo **C**um tedio est t̄p⁹
vite nōstre a nō est r̄frigeriū
in fine hominis a nō est agnitiō
qui sit reuersus ab infēis quia
ex nichilo nati sum⁹ a post hoc
erui⁹ quasi non fuerimus . **E**t
ij . regum deamo quarto . **O**mi
nes morimur & quasi aqua di
labimur super terram que non
reuertitur . **E**t illud quod p̄posi
tum est in themate **A**nima que
peccauit ip̄a moriet̄ . **S**ed q̄a
ista det̄ miatio est cōt̄ fidei nr̄az
Nec ita vit̄ ē hō saltem q̄ ad ai
mā sic isti imagināt̄ . **D**ecaro
sēsū antoitatū istarū . duplicēz
quītē mortem ponūt theologi .
Prima est corporal̄ q̄n̄aia re
dit se a corpore a isto mō vnus

est interitus hominum et eumen
torū scz que ad corp⁹. et stante
mudi machina sicut aqua dila
bimur et nō reuertimur nisi for
te miraculose. nec est inuentus
qui sit reuersus ab. in feris id ē
resurrexit scilicet via naturalis et
in hoc apparet vilitas hominis
quia non potest vitare mortem
Secūda est mors spiritualis
qua scz deus reredit ab anima
per peccatū mortale anime su
perueniens ex qua sequit dāp
natio. unde p^r Mors peccatorū
pestifera **A**d hoc ppositū loqui
t^r ppheta in themate. Anima q
peccauerit ipā moriet scz spū
tualiter. quia naturalit^r aia ē
imortalis **E**t q loquat^r de mor
te spirituali notat euāgeliū v
bi crist⁹ dixit illi p dropico. va
de et amplius noli peccare ne de
terius tibi contigat scz ne dāp
neris **D**ic historias epistole et
euangelij si placet **E**t quia de i
mortalitate anime tetigim⁹ di
cendo ipsam esse immortalez na
turaliter et post hanc vitam es
se aliam **I**deo illud videbitur i
sto mane **C**irca quam im
mortalitatem tria notabimus
Prio rationum pluralitatez
Secundo auctoritatum va
rietatem
Tercio exemplorū claitate
Circa p^mū p^rincipale **C**
p^mo ponam et adducā tres rati
ones theologicās p^robantes am

me immōritate. secundo adducā
tres rationes naturales **T**er
tio tres ratioēs morales **P**ri
ma ratio theologicā ē **C**ū de
us sit sume bon⁹ secū dñ q dicit
dionisius de diuinis nomib⁹
in. ca. bonitatem suā coicat &
maxime amicis suis. **A**nima su
fuit qui faciūt ipse volūtatem
vñ per iobāne euan. ipse dicit
Vos anima mei estis si feceritis
que ego p^rapio v^ris. sed boni
tatem suā nō coicat in p^resenti vi
tā. cū eq^r curā habeat de iustis
et iniustis et solē suū ori faciat
sup bonos et malos ergo eam
coicabit in alia vita **S**ecūda
ratio theologicā ē **A**nima est
creata ad imaginē dei vt pat^r
gen^{is} in. quia corp⁹ nō est ad de
i imaginem sed solū aia vt de
clarat mag^r sen. in i. di. in. per
verba augustini libro xiii. de
t^rinitate. sed de⁹ ē immortalis er
go ipsa anima ē immortalis
Tercia ratio theologicā ē illa
quā ponit lactantius **Q**uia ex
spectam⁹ diuinū iudiciū. sz di
nū iudiciū nō erit de nō ex^ritib⁹
ergo erit de ex^ritib⁹ et per cōse
quēs anima ē immōilis et ē ali
a vita p^r hāc vitā plenā misē
a p^ris et iniquitatib⁹ **S**ecūdo
pono tres rōes naturales osten
dētes immōritatē aia p^r cōse
quēs ponētes aliā vitā p^r hāc
Prima ratio ē ista & ē com
m^r allberti magni. **I**llud qd nō

est cōpositum ex rebus cōtrariis nō est corruptibile. s; anima non est cōposita ex cōtrariis ergo nō est corruptibilē. p̄ma p̄positio habet v̄tatem p̄ s̄cāz oppositi q̄a q̄ue sūt cōposita ex cōtrariis corrūpuntur. q̄aūt lō in statu innoētie etiāz secūdū corp̄ nō fuisset corrupt? hoc fuisset p̄ ḡtiāz. secūda p̄positio habet v̄tatem q̄a ipsa anima nō est elementata ergo **¶** Secūda ratio naturalis est illa. **I**stud qd nō educit̄ de potentia materie nō est corruptibile cū materia. s; anima nō educit̄ de potentia materie ergo ip̄a nō est corruptibilē. q̄aūt anima nō educit̄ de potentia materie: p̄ p̄ ari st. in. de anima cū ip̄a habeat plures opatiōes q̄bus nō indiget corp̄e sicut est itelligē a velle. **T**ercia ratio naturalis est ista. **N**obilior est anima q̄z celū. sed celū est ingenēabile a incorruptibile secūdū ari st. in li. de cō. ergo anima ē immōr̄l. p̄mū pat̄z q̄z qdlibz viuens est nobilius nō viuēte anima aūt est viuēs celū aūt nō est viuens. ergo istis ratioibz naturalibz p̄z aiaz ē incorruptibile a p̄ istaz v̄tatem miserā esse aliā vitam quā mali peccatoēs negāt. **¶** **T**ercio adduco tres ratioēs morales p̄bātes anime immōr̄litatez. p̄ma est ista secūdū macrobiūz. **I**ustitia est q̄ reddit v̄nicuiq̄

qd suū ē. sed de? ē sūme iust? q̄z p̄ ait. **I**ust? dñs & iustitias dilexit. ergo ip̄e reddit v̄nicuiq̄ qd suū est. s; ip̄e in hac vita non p̄miat iustos nec punit malos secūdum eorū merita q̄z interdū bona mal? a mala iust? tradūt. iuxta illd̄ salo. **S**unt impij q̄bo bona pueniūt q̄si facta iustorū egerūt ergo op̄z ēē aliā vitam in q̄ remunerēt̄ oēs secūdū eorū merita. a p̄miat̄ oēs iuxta eorū mala opa. **A**nima ergo ē immōr̄l. **¶** **S**ecūda ratio moralis est ista a ē lactāti. **S**i anima esset mōr̄lis posset negari deus esse. p̄batur q̄z in hac vita nō videt̄ deus ocul? corporeis. nec i alia exspectat̄ videri oculis mēt̄alibus cū anima essz mortua. ergo op̄z dicē ip̄am animā esse immōr̄lē vt si saltem de? nō possz v̄idei in hac vita oculis corporeis saltem videat̄ in alia ocul? mēt̄is. **T**ercia ratio est ista a est dñi albt̄ m̄ḡni. **A**ia ē capax beatitudinis. sed secūdū aug. de? ingenti libtate pro captu r̄plet̄ oēs creaturas ergo debet replere etiā ip̄az animā. sed eaz non replet in hac vita q̄a sēp desiderat. ergo r̄plebit eā in alia vita. s; si morētur nūq̄z r̄plet̄ ergo op̄z dicē animā esse immōr̄lem a p̄ter hāc vitā esse aliā vitam vbi remunerēt̄ aia. deū videat a gloria r̄pleat̄. a hec satis de p̄mo

Circa secundum principale
primo adducit auctoritates sa-
crorum doctorum. secundo auctori-
tates inducit subtilissimi morum
philosophorum. Tercio ponit
auctoritates poetarum moralium.
Prima auctoritas sanctorum
est aurelij augustini in primo
de ciuitate dei ca. xxij. ubi ponit
exemplum de platone in thymeo
de quodam philosopho qui
legens immortalitatem anime
se precipitauit fecit in mari. ut de
hac vita miserabili se transfer-
ret ad aliam vitam. Et in eodem
dicit aug. de alia loquens vita.
Quanta felicitas ubi nullum
malum erit. ubi nullum bonum late-
bit. ubi erit deus omnia in om-
ni bono. **S**ecunda est auctoritas
gregorii in moralibus libro vi
cesimo sexto dictis. Tres vita-
les spiritus creauit omnipotens
deus. Vnum qui carne non tegitur.
Alium qui cum carne tegitur. sed non
cum carne moritur. Tercium qui cum
carne tegitur et cum carne moritur.
Primus est angelorum. secundus ho-
minum. tertius brutorum. **T**ercia
auctoritas est bernardi super ca-
ntica sic inquit. Audistis tres
sanctorum statum. primus videlicet
est incorporeus corruptibilis secundus
sine corpore. tertius in corpore
iam glorificato. **P**rimus est in mi-
litiis. secundus in requie. tertius
in beatitudine. **E**cce quomodo omnes
iste sanctorum auctoritates man-

festant animam immortalem esse et ali-
am vitam delectabilem vult habere
miseram. **S**ecundo adduco auctori-
tates moralium philosophorum
qui concedunt immortalitatem ani-
me et aliam vitam esse. **P**rimus
est plato in thymeo ubi ipse di-
cit quod anima est immortalis et secun-
dum quod vicerit passionem. vel ab ea
is victa fuerit. premiabitur vel
puniatur post mortem. **I**tem in
fredona libro sic vocato. ubi
de anima ipsius fredonis loqui-
tur plato et dicit quod superueni-
ente ree in lemine quod mor-
tale est ipse distinguitur. quod
vero immortale est integrum et
in corruptibile auolat ab eis et
accedens ad locum de quo dubi-
tare non conuenit alicui mentem
habenti. **S**ecundus philosophus
est hermes dicens Omnis
anima humana immortalis est
sed non uniformiter cuncta sed
alio alio modo. hoc dicit prop-
ter merita et demerita. **T**er-
tius est aristoteles in libro de
animalibus dicens Intellectus
solus est ab extrinseco et solus
habet esse diuinum. **I**tem in se-
cundo de anima dicit separatur
autem hoc ab hoc tamquam perpe-
tuum a corruptibili. unde patet
istos philosophos naturales per-
dictos ad inuicem concordare
de immortalitate anime et esse
aliam vitam preter hanc. **T**ercio
adduco auctoritates poetarum

moralium. **P**rimus est tullius
dicens. Nonne lugenda mors
quam immortalitas sequitur.

Et idem dicit premium reserua
ri bonis in alia vita ut patet in
plogo de sompno scipio is su
p libro tullij.

Secunda est
auctoritas senecae dicentis ad lu
cillum Mors ista quaz nō vita
mus sed recusamus vitaz non
intercipit a non exstinguit

Tercia ē auctoritas ovidij su
o libro methamorphoseos di
centis Morte carent anime **E**t i
dem alibi **I**te alacres vestri nū
quam morientur honores **E**cce
ergo quomodo patet aucto ita
tibus sanctorum philosophorum
a poetarum moralium animaz
esse immortalem & esse aliaz vi
tam preter hanc vitam misera
bilem **E**t hec de secundo

Circa terciū principale Mul
ta namq; exempla habemus i
veteri & nouo testamento qui
bus probatur q; anima est im
mortalis a est alia vita preter
istam. Nam genesis. xlv. ca.
dixit plac. Si quid acceperit
ei in via deducetis canos meos
ad iferos **I**te quarto regū i. ij.
beliseus resuscitauit puerum
illum ponens os super os. oculo
super oculos. corpus super
corpus. manus super manus.
si non fuisset alia vita non potu
isset ipsum resuscitare **S**imili
ter a belias resuscitauit vnam

alium filium vidue. **I**n nouo etiā testame
to cristus tres mortuos resusci
tauit scilicet lazarus ut patet
iobannis. xi. **F**ilium vidue ut
patet luce. v. ca. **E**t filiam pri
ncipis ut patet mat. ix. ca. **N**oc
idem etiam patet in tribus pue
ris qui fuerunt positi ad sepul
crum beati ieronimi qui resusci
tati sunt ut narrat crillz ad au
gustinum qui mirabilia de alia
vita dixerunt. ut patet de ma
gistro scolarium qui apparuit
discipulo suo a de multis alijs
qui sunt resuscitati a multa de
alia vita narrauerunt. **E**x qui
bus comprehendimus ipsam a
nimam esse immortalem a esse
aliam vitam preter istam

Cum ergo dicatur anima que
peccauerit ipsa morietur spiri
tualiter habet intelligi scilicet p
peccatum mortale pumet mor
te eternali & non naturali. **I**de
o cristus dixit paralitico p quē
figmificatur peccator **V**ade a a
plius noli peccare ne deterius ti
bi contingat id est ne moriaris
morte eternali a qua nos deus
liberet. Amen.

Sabbato **S**ermonis dominice.
sermo de beatitudine.

Iose autem deus facti
ficet vos per omnia. i.
ad thessalonicenses iij.

capitulum **H**eri declaravi animā
esse immortalem & esse aliam vi-
tam i sta meliorem scilicet pro
bonis. que vocatur vita eterna.
in qua beatificant anime bo-
no rum **H**odie **A**

declabo illam beatitudinem.
qualis sit. que sit & quāta sit.
quia tunc eritis sanctificati per
omnia vt dicitur in epistola. e-
a sanctificatione & beatitudine
qua hodie cristus voluit se t rās
figurare **M**athei. xviij. vnde io-
hannes crisostimus de reparati-
one lapsi declarans conditiones
vite eterne ostendendo quales
erim? in patria dicit **N**ulla erit
in futuro discordia. sed cūcta
consona. & cūcta concordia.
omnium enim sanctorum erit v-
na cōueiētia. nullus ibi diaboli
metus. nulle insidie demonum.
tartaree gehēne procul. mors
neq; corporis neq; anime. sed
immortalitatis munere erit me-
tus vterq; resolutus **E**t bernar-
dus declarans huius beatitudi-
nis substantia; dicit. **I**llud v-
rum & solum est gaudium qd
non de creatura sed de creatore
concupitur. & cum possederis. ne-
mo tollet a te. **C**ui comparata
aliunde iocunditas meror est.
omnis suauitas dolor est. om-
ne dulce amarum. omnis decor
fedum. omne postremo quod
cunq; aliud delectare potest
molestum. hec ille **E**t item ber-

nardus declamans gloriā huius
quātitatem dicit. **O** beata regi-
o paradisi. o beata regio deliti-
arum. ad quā suspiro de valle
lacrimarum. **V**bi sapiētia sine
ignorantia. vbi memoria sine
obliuione. vbi intellectus sine
errore. vbi ratio sine obscurita-
te fulgebit **B**eati qui habitāt
ibi & laudabunt deum in secu-
la seculorū. id est beatitudine
plem sunt q habitant ibi **Q**uis
ergo nollet tantam gloriā.
Quis talez gloriā vellet mu-
tare in infinitam penā? **O** mī-
sata h minū cura **O** mīamis mī-
dana affectio. que pro rebus
transitorijs mittis perpetua.
que oculi non vidit. nec auris
audiuit. nec i cor hominis ascē-
dit. que preparauit de? dilige-
tibus se. sicut t ratur paulus
apostolus in epistola. **E**cce ita
q; desiderabat propheta dauid
dum in spiritu dicebat **S**ituit
anima mea ad te deus quāto
veniam & apparebo ante faciem
dei mei & cetera **I**nmo conquere-
batur q tam diu vivebat. m-
de deo cōiungi non poterat **D**ice-
bat **D**eu michi quia in celatus me
prolongatus est. **I**deo aposto-
lus paul? in principio inuebat
Ipse autem deus sanctificz vobis
per omnia id ē vobis beata vi-
ta; cōcedat. in qua sanctificati
eritis p omnia id est in corpo-
re & in anima qz tunc corpus

erit glorificatum & anima ple-
na omni visione & delectatione.
Quam quidem glorificatione
hodie ostendit christus per tra-
sfigurationem quam apostoli ad-
mirantes ceciderunt in facies su-
as. **D**ic historias eptle & euan-
gelij si placeat. **C**irca istam
beatitudinem tria videbimus.

Primo huius glorie locum.

Secundo huius glorie meri-
tum.

Tercio huius glorie obie-
ctum.

Circa primum principale est
notandum quod gloria beata seu
beatitudo non potest esse in hac
vita miserabili. **C**uius rationes po-
nit thomas prima secunde que-
st. 2. art. 3. in responsione prin-
cipali dicens. Cum beatitudo sit
perfectum et sufficiens bonum
omne malum excludit et omne
desiderium implet. **I**n hac autem
vita non potest omne malum ex-
cludi. Nam multis malis presen-
tia subiacet quod vitari non pos-
sunt. ut ignorantie ex parte in-
tellectus et inordinate affectio-
nes ex parte appetitus. vnde multipli-
ces penales iusticie ex parte cor-
poris. ut augustinus diligent-
er exequitur de amonono de ciui-
tate dei. **S**imiliter ergo etiam in-
desideris hominum in hac vita homo
non potest saturari. **N**aturaliter e-
nim homo desiderat permanenti
a eius boni quod habet. bona

autem presentis vite transitoria
sunt cum et ipsa vita transseat quam
naturaliter desideramus et eam
perpetuo permanere vellemus
& naturaliter homo refugit mor-
tem quam vitare non potest. **vñ**
p **Q**uis est homo qui viuet &
non videbit mortem. Et sic im-
possibile est quod in hac vita vera
beatitudo habeatur. **S**ecunda ra-
tio quod in hac vita haberi non potest
beatitudo est ista. quia si confide-
retur id in quo beatitudo consti-
tuit specialiter scilicet visio diuine
essentie que non potest homini per-
uenire in hac vita quia deus ne-
mo vidit unquam etiam beatitu-
do haberi non potest in hac vita.
Et si obiceretur de pluribus qui
viderunt deum in hac vita. sic
patet genesis. xxxiii. de iacob
qui dixit **V**idi dominum meum; fa-
cie ad faciem & salua facta est
anima mea. Et de moise legitur
numeri xii. qui dixit **P**alaz &
non per emigmata video deum.
ore ad os loquor ei. **E**t dicit au-
gustinus libro. ii. de ciuitate quod locuti
o ista que fiebat verbis modifi-
cabatur & erat tanquam amicus lo-
quentis ad amicum. **D**e iob le-
gitur etiam. xi. dixisse **A**uditur
auris audiui te nunc oculi mei
videt te. **p**salms quoque vi. capi-
tulo dicit **V**idi dominum sedentes
super solium excelsum & plena
erat omnis terra maiestate sua.
Similiter et in nouo testamento

plures viderunt deum. Nam ut patet iohannis primo. Iohannes baptista vidit spiritum sanctum descendentem sub specie colube. Hodie etiam viderunt tres discipuli. Vnde dicit paulus. qui dicit in ad cor. xij. **D**ico huiusmodi hominibus raptum usque ad tertium celum. ubi dicit glossa quod deus ostendit apostolo beatitudinem in qua videndus erat in eternum. **N**one etiam in legimus actuum sexto de stephano qui vidit celos apertos et gloriam dei. unde ex his patet quod vita beata potest haberi in hac vita. cum deus videri possit per essentiam in hac vita. quia hec est vita eterna ut cognoscant te solum deum. ut dicitur per iohannem. **Q**uia respondetur non negando predicationes auctoritates. sed eas declarando. **Q**uia secundum quod dicit sanctus thomas quarto sententiarum distinctione quadragesimo nona articulo quinto. Contingit aliquando divina virtute quod aliqua res miraculose in aliquo producat in quo nullo modo potest per dispositiones naturales sibi inherentes. sicut quod virgo pariat. et quod ignis in aqua comburat. Similiter potest miraculose fieri quod divina virtute aliquis intellectus creatus non bene nisi dispositiones vie eleuet ad videndum deum per essentiam. non tamen ex tali visione potest dici beatus simpli-

ter. sed secundum quid tantum scilicet in quantum coicatur in actu beati et participat beatitudinem. **I**sti ergo qui viderunt deum non perfecte beati fuerunt. sed beatitudinem participaverunt. Et sic patet quod beatitudo non habet locum in presenti vita sed locus beatitudinis est in celo empirio ubi adest deus per suam essentiam. quam videntes electi beatificantur et gloria replentur. **V**nde augustinus in libro de utilitate agende penitentie dicit. Illuc festinate ubi semper vivatis. **S**i enim sic amatis istam miseram fluidam quod vitam ubi cum tanto labore vivatis. ubi vix currere sat agendo. sudando. suspirando. necessariis corporis satisfacitis. quanto magis amare debitis vitam eternam. ubi nullum laborem sustinebitis. ubi semper summa securitas. summa felicitas. felix libertas. felix beatitudo. **U**bi implebitur illud quod per salvatorem nostrum dicitur in euangelio. Erunt homines sicut angelis et fulgebunt iusti tanquam solille. **I**bi ergo perfecta beatitudo et non in hac vita miserrabili ut dictum fuit supra. Et sic patet primo. **C.** **C**irca secundum principale credimus secundum fidem et teneamus quod non solum beatificabitur anima verum etiam corpus beatificabitur. tamen differet. **N**am anima habet tres beatitudines. scilicet cognitionem. dilectionem et inhesionem. quod a quibusdam dicitur

comprehensio et a quibus dā fru
itio. **P**rima beatitudo ē cog
nitio. nam in hac vita anima ē
posita in magna obscuritate et
in multis ignorātiis. et si aliquā
cognitionem habet de deo illa ē
per fidem. et per consequens non est
cognitio scientifica per causas. vñ
apłus. i. cor. iij. **V**ide? nūc per
speculū et in enigmate tūc autē
facie ad faciem. **S**ecūda bea
titudo est dilectio. Nā in priā
tudo alie virtutes deerūt et defi
cient excepta sola caritate q̄ ibi
nūq̄ deficit. vñ apłus. **C**aritas
nūq̄ exadit. **T**ercia beatitudo
ē delectatio. nā p̄mo delectabi
tur a iā vidēdo deū in q̄ omnia a
lia flūct. vñ greg. **Q**uid est
qđ nō vidēat. q̄ vidēte? omnia vi
dēt. **S**ecūdo delectabit cū vi
debit hominē hōis cōditorē. vñ
aug. **O**q̄ pulchrū ēit vidē hō
minē hominis cōditorē. **T**ercio
delectabitur. q̄ ab isto fūmo
bono nūq̄ rimouebit q̄ q̄ sel i
trat nūq̄ exit. **C**orpus vero q̄ tu
or hēbit beatitudines. **P**riā beati
tudo ē claritas. nā in hac vita
duo causāt corporis obscuritatē
scz maseie impuritas et luis pau
ritas. tūc tollet vtrūq̄ scz den
fitas ipsa & obscuritas. **E**t
ideo fient corpora clarissima.
septies clariora q̄ modo sit sol.
Teste psa. xxx. ca. **E**it lux lu
ne sicut lux solis & lux sol sep
templater clarior. **S**ecūda

beatitudo corporis ēit impa
litas. quia tūc nō erūt fames.
sitis. infirmitas. neq̄ dolor. vñ
apoca. **N**ō esurient neq̄ sitient
amplius. neq̄ cadet super illos
sol. neq̄ ullus estus. **T**ercia
beatitudo erit subtilitas. vñ pe
netrare poterunt locum quemli
bet. vt patet de cristo qui intra
uit ianuis clausis. **Q**uarta be
atitudo est agilitas q̄ secūduz
augustinū vbi voluerit spiritus
ibi erit corpus. **V**erūtamen sicut
melior anima corpus habebit lu
cidius sic et agilius. ita tamen
q̄ volūtas scōrū erit omnino cōiū
cta rationi. **H**as autē beatitudines
et alias plures ponit **B**ernardus in
qđam sermōe dicēs. **C**orōa du
odecim stellarū in pacē. supple
erit ibi existētibus. **P**riā stella
memoria sine obliuioe. **S**ecū
da ratio sine errore. **T**ercia vo
lūtas sine perturbatioe. **Q**uarta
impassibilitas in qua corpus no
strū resurget sine corruptione.
Quinta claritas qua cōfigura
bat corpus cristi. **S**exta agili
tas vt secūdu mobilitatē cogi
ta cōmū nostrarū sit agile. **S**ep
tima subtilitas vt qđlibet spīs
sū vel solidū ei penetrabile sit.
Octaua ē diligere p̄ximū suū
in omni veritate tāq̄ seipsū. **N**ō
na ēst videre p̄ximū suū in pu
ritate diligentem se. **D**ecima ē
p̄fecte diligē deū p̄l? q̄ seipsū
Vndeamum ē diligē seipsū
et. et in

propter deū. **D**uo decima erit
videre deū diligentem se. hec b
nardus. Et sic patet quale erit
meritum huius glorie btorum
Et hoc satis de secdo. **D**

Circa terciū pnapale cōueni
it oēs dōct oēs q effectiue de
us ē cā nostre beatitudinis a ip
se est obiectū nre beatitudinis
vt pōit magr i. i. di. i. sed hoc
obiectū scz deus clari⁹ videbit⁹
ab vna anima qz ab alia quia
vna est beator reliq. Et hoc de
claro auctoritate a ratiōe. Na
ic hīs. xij. dicit. In domo pa
tris mei māsiōes multe sūt. p
quas vt aug⁹ dicit diuerse me
ri terū dignitates intelligūt in
vita et na. **P**reterea dion. si⁹ de
āgelica petarchia dicit. q sin
guli a angulis illumināt a p cō
sequēs ibi est meqlitas. ideo v
na aia ē beator reliq. **R**atiōe
aut pbat. Na secūdo magr i. se.
m. i. di. xv. Premiū dat secū
dū accēsiōe caritatis. s. vna ai
ma fuit accēsiō in caritate reliq
ergo vna aia magpmaat reliq.
ergo vna anima ē beator reliq.
Na martēs fuerūt magis ac
cēsi in caritate qz cōfessoēs. hoc
etiā patet. Na sācta ecclā reatā
do sāctorū nomina quēdaz pō
ritatis a postionitatis ordinem
ponit int sāctos. **S**z huic sūe
videt⁹ cōtrariū ēē qd scribit⁹ p
mat. ca. xx. de pmo vite et ne
p similitudinē vinee in q similitudi

ne ponit mat. q d. min⁹ vinee
precepit dari in sero singul⁹ sin
gulos denarios a tantū habu
it qui hora nona iuit quantum
habuit qui de mae iuerat. **I**te
denarius a vñus significat vñū
a idem premiū dari omnib⁹ in
vineā dñi sabaoth lab. ratiō.
Dicit tamen q in beatitudine
duo sūt cōsiderādas scz obiectū
beatitudinis a si bictū. **Q**uan
tū ad obiectū sic dico q non ē
nisi vnus scz denari⁹. vna boni
tas effētiā. Et hic est denari⁹
de q loqitur mathe⁹ qui datur
ōmib⁹ in vineā opantib⁹ qz om
nes obiecto illo beatificantur.
Quātum aut ad subiectū sic
dico q non est idem premiū
omniū quia non est idem sub
iectū. **S**ed quia ōne recipiens
recipitur per modū recipientis
necesse est q obiectum ill⁹ re
cipiatur secundum dispositio
nē anime suscipietis. s. vna di
spositior est reliq quia accēsiō
in caritate vt dictū est. ergo v
na anima est beator reliq. Et sic
p3 qd sit subiectū nre beatitu
dinis a q vna anima est beati
or reliq. Et hoc de tercio pnapa
li. sāctificat ergo nos de⁹ per ō
nia scz i patia in corpe a in ani
ma visione sue maiestatis a ef
fētiē. Amen.

Dominica secūda qdragesi
me sermo de pdestinatione.

Hec est voluntas dei sa-
crificatio vestra. prima
ad thessalonicenses q̄
to ca. **H**eri declaravi q̄litatez
substantiā. & quantitatez vite
eterne & beatitudinis nostre. **N**o-
die est declarandūz quomodo de-
us vult hanc beatitudinē quan-
tum in se est dare om̄ibz per ef-
fectū eam volentibus. **N**az per
ezechielem ca. xviii. dicit do-
min⁹. **N**iquid volūtatis mee ē
mors impij & non magis vt cō-
uertatur & viuat. quasi dicit
om̄iū peccatorū desidero salu-
tem. **P**atet etiam hoc in eplā in
thematē dicitur. **N**ec est volūtās
dei sacrificatio vr̄a. **P**atet etiam
in euangelio mat. xxi. quia cri-
stus venit a simbo t̄p̄ri & fidei s
vt liberaret filiam chanaanē q̄
nō erat de populo suo quā libera-
uit quātū ad corp⁹ & quātū ad
animam. vñ nō facit distinctio
nē int̄ patas & hoīes. cōs emz
ad ipsū venientes acceptat. **H**z
huic sine videt esse cōtrariū illō
qđ scribit ad ephesi. i. ca. Ele-
git nos in ip̄o ate mudi consti-
tutionē. & illud qđ scribit ad
romanos octauo. **Q**uos p̄de-
stinavit hos & vocavit q̄ vocatio
nihil aliud ē nisi qđa; electio
Et illd aug⁹. in libro de p̄desti-
nationē scōrum qui dicit. **P**rede-
stinatio ē dīma electio qua ele-
git quos voluit ante mudi con-
stitutionem. & reliqs eterne pe-

ne adiudicauit. **H**z & filiis
videt q̄ nō om̄ibz de⁹ vult da-
re vitā eternam s̄ tantum ele-
ctis. **H**uic materie tam di. fici-
li respōdens pono duas cōclū-
siones. **P**rima q̄ tantum ele-
ctis dat vitā eternā. quaz cō-
clusionēz probāt auctoritates
inducte. sed ad huc probatur
ratione quam ponit factus tho-
mas p̄ma pte. q. xxiiij. ar. iij.
Quomā p̄destinatio est pars
p̄uidentie. **A**d p̄uidentia aut per-
tinet ordinare res in finē suū in
hil aut ordinat in finē suū nisi
p̄existēte volūtate finis. vñ de
p̄destinatio ali q̄ru; in salute p̄
sup̄poit q̄ de⁹ eorū salutē velit
ad qđ p̄tiet electio & dilectio
Dilectio q̄de in quātū vult eis
hoc bonū vite et̄ne. **E**lectio in
quātū vult hoc bonū aliq̄bo &
non om̄ibz cuz aliq̄s r̄p̄bet vt
iā dictūz est p̄ aug⁹ supra
Secūda cōclusio est. om̄ibz ho-
m̄i m̄ibz vitaz eternā h̄re volēti-
bz nō negat. ista cōclusio pro-
bat sic. **E**x merito passiōis cri-
sti om̄es h̄es merēt vitaz et̄-
naz. s̄ passiō xp̄i est cōs oibz
hominibz q̄ ip̄e est p̄p̄icatio
p̄ pecc̄s n̄ris vt dicit iobis ij.
ca. vt allegatū fuit supra ergo
om̄ibz h̄re volentibz dat vitā
et̄na. **N**ec iste due cōclusio-
nes contradicunt sibi respectu
diuersorū. **N**az licet de⁹ cōi dile-
ctione vllz om̄ibz bonum vite
e. nij

eternae. quia tamen ab eterno su-
a infinita sapientia cognouit hunc
seper bene opaturum. & illum ma-
le opaturum. & nunquam peccatum di-
misurum tanquam in istis illum bene
opantem elegit & male opantem
reprobauit. **C**um hoc tamen stat
quod omnibus daret. nisi eorum pecca-
ta ipsum retraherent. **D**icit ergo
epistola. **N**ec est voluntas dei
sacrificatio vestra. **E**t Christus in
euangelio voluit illam curare quia
venit ad ipsos. dicite bibe et sitis si
placet. **C**irca istam predesti-
nationem tria notabimus.
Primo in predestinatione dei
voluntatem.
Secundo in predestinatione
divina necessitatem.
Tercio in predestinatione cau-
sam efficientem. **B**
Circa primum principale sciendum
quod deus vult omnibus dare vitam eter-
nam ut dictum est & non est aliquid quod
eam habere posset nisi eius volun-
tas concurreret. vii. sapientie. xi. dicitur
est. **Q**uoniam posset aliquid permanere nisi
tu voluisses? **V**ult enim eam dare
bonis & malis. blasphemis. detra-
ctoribus. peralibus. medicis. falsis
testibus. proditoribus. metricis
ebriosis. scismaticis. fornicariis.
furibus. raptoribus. usurariis. lu-
soribus. sodomitis. iudeis. omnibus
sarracenis. hereticis. ceterisque im-
piis. & iniquis. etiam quodammodo
de omnibus offert. sicut scribitur
iobis. ii. ca. **N**on est personarum ac-

ceptio apud deum. **E**t sapientie ca.
vi. **E**qualiter ei cura est de omni-
bus. **E**t inquit. v. **V**olens suum omni-
um facit super bonos & malos. **V**o-
luntatem tamen divinam comite-
tur voluntas humana ut scilicet bo-
nam velit. **N**am puer. vi. **S**cribitur
dominus est amicum parati-
re. quia sicut dicit augustinus? **Q**ui fecit
te sine te. non iustificabit te sine
te. **S**icut enim negligenter apertis os
conueniens est. ut fame pereat. sic
deo volente dare vitam eternam si
negligimus? conueniens est ut beati-
tudinem perueniamus. **I**deo per hanc in-
personam dei dicit apostolus os tuum & im-
plebo illud. id est te parati ad
suscipiendum gloriam beatam.
& ego complebo desiderium tuum.
hoc figurative demonstrat. ii. re-
gum. ii. ca. ubi ponit quod mulier
quidam pauper ad preceptum beata
impleuit omnia vasa que potuit mutu-
o habere in convivio de oleo & sep-
fluxit oleum quousque vasa fuerunt.
Et ponit ibi quod clausit se in do-
mo sua. **E**x qua figura habetur quod bo-
na se recludens id est in interiora pe-
ccatoris sui deveniens. per bonam
conscientiam vasa paratam que mu-
tuo accepit. id est intellectu &
& voluntatem. que quidem vasa
sunt in quibus recordantur bona
spiritualia & electiones ad bo-
num mutuata nobis a deo. quo-
usque vasa hec preparata fuerunt
semper fluit oleum divine mise-
ricordie. attestat per **O**leo sci-

licet misericordie vnxit te vult
tu? quādo scilicet te preparasti
a per liberum arbitrium bonā
electionem fecisti. **I**deo hoc cō
siderans apostolus paulus dicit
ad thimothēum **V**ult deus om
nes homines saluos fieri. **P**ro
dicit. si deus vult omnes homi
nes saluos fieri qui tamen non
saluantur cum sint multi dāp
nati quomodo ergo habet intel
ligi iste modus loquendi. **V**ult
deus omnes homines saluos fieri?
Ad qd ang? rōdens dicit qd il
lud verbum pōt dupliciter intel
ligi. **V**no modo. vt sit distri
buto accommodata scdm hūc
sensū. deus vult omnes homines sal
uos si qui saluant. nō qd nullus
hō sit quē saluū si nō vult. h. nē
saluū sit quē saluū nō vult.
Secundo vt sit distributo p fin //
gulis generū a nō p generib //
singulorū. a secūduz hunc sen //
sum deus vult omnes hōes sal
uos fieri id est deus vult de om
ni statu hominū saluos fieri. id
est mares a feminas iudeos &
gentiles puos a magnos. non
tamē omnes de singulis statib //
hēc aug? **S**ed iohēs da nasce
nē li. ij. a ca. xliij. aliter rōdet.
a iudicio meo mētem audiētū
lucidius clarificat. **D**icit enim
oportet sciē qd deus ātecedenter
vult oēs homines saluari a rē
no eius potiri a fortunari. **N**on
enim ad puniēdum plas māuit

nos deus. sed ad participandū
eius bonitatem vt boni. **D**ecā
tes aut vult puniri vt iustus.
Hec ille. **V**bi damascenus pōt
dupliciter dei volūtatē scz ātecedē
tem a cōsequētem. **E**t hoc non
cōtingit ex ali q diuersitate vo
lūtatē diuine q se p vna est h. p //
t diuersas cōditiones ipi? volū
Nam in qli bet homine dno pnt
considerari scz natura ei? & ar
cūstantia ipsius. vt q est vo
lens a iparās se ad salutem suā
Si ergo cōsideretur in homine
tm natura ipsi? eqūliter bonum
est omē hominē saluari quia tūc
omnes cōueniunt in natura hu
mana. a cū omē bonū sit volitū
a deo hō cōde? vult. **E**t hēc voca //
tur volūtas antecedēs in qua de
us vult omnes homines saluos
fieri. **S**ed si cōsiderē arcūstā
tie hominis. non est bonum q
omnes saluent. qz nolētē a re
sistente in hominē nō est bonū
saluari quia iniustū est. iō talē
hominē istis cōditionib arcū
stationatū nō vult deus saluari.
a vocat cōsequēs. euz ergo dī
dī vult oēs saluos si itelligi h //
de ātecedēte a nō cōsequēte. **E**t
sic patet p mū p rīapale //
Circa secūdu p rīa
pale credit aliqui aliter non p
scrutātes diuina mīsteia q deus
sit causa dampnationis omniū
illorū qui dampnantur a eti
ā sit cā necessaria omiū illorū

qui saluantur assignantes talē
rationem. **De** est sū me sapiens
et ei? sapia est eterna & infini
ta. et p hāc ab eēno anteq; cre
arer sciuit me fore dampnandū
vel saluandū. si ergo ipe sci
uit me fore dampnandū cur
me creauit. si nō creauit me nō
fuissem dampnat? et ex tali cre
atione seq̃r dampnatio mea er
go ipe est causa necessaria dāp
nationis mee. **Et** ratio ista plu
rīb; concludit maxime i diotis
nesciētib; ad hāc ratione rōndē
Ideo p ista materia p re ista
conclusionē catholicā et verā viz
q; de? nō est cā dampnationis a
lic? **Quā** oīdo esse verā q; q; cū
q; fāt de? illa q; cedunt a volun
tate sua vt dicit aug? libro. v.
de trinitate. **Nō** nisi dei volūtas
cā prima est sāmptatis et egritu
dinis p̃miorū at q; p̃carū et ref
buti eum. **Hec** igitur sola est
vnde ortum est quicq; est. **V**o
luntas autē diuina in qua vel
iniusta esse non pōt cum e mū
no sit bona. **Sed** adhuc h. e. de
claro ratione. Nam ex duobus
cōtingit voluntatem alic? a re
ctitudine dei. primo ex ig
norantia. secundo ex affectiōe
peruersa. primum id est ignorā
tia in deum cadere non pōt cum
sit sūme sapiens. **I**gnorantia
ergo non cadit in eo. vnde iob
xij ca. dicit. **A**pud ipsū est sa
pientia & fortitudo ipse habet

cōsilij & intelligentiā. hinc
ap̃lūs. **O** altitudo diuitiarū sa
pientie & scie dei q; incōphensi
bilia sunt iudicia eius. **S**ecun
dum etiam scilicet affectio per
uersa nō potest cadere in deum
Omnis enim artifex naturalit̃
diligat opus suū. iō ē impossibi
le opificē oīū creaturā odiē
aliquam creaturā quia sapientie
n. ca. scribit. **N**ihil odisti corū
que fecisti ergo affectio inor
dinata in eo esse nō pōt et p cō
sequens eius volūtas a rectitu
dine dei. nō pōt. sequit̃ er
go q; ipa non est cā dāpnatio
nis alicui? q; tunc dei actus a re
ctitudine ei esset iniusta cuius
oppositū iā pbatū est. **S**ed
adhuc restat dubitatio q; sta
te q; ita sit q; de? nō sit cā alic?
dāpnatiōis vt pbatū ē. **E**rgo
sciēs me dāpnandū creauit
me. huic petitiōi tā difficili ad
duco q; nq; ratioēs oīdentes q;
re de? sunt nasci illos quos ab
eterno cognouit dāpnandos.
Prima ratio est ista. qm̃ de? ē
iust? et nō debet p̃dere p̃mittere
aliquē saluandū p̃ter aliquē
dāpnandū. s; si ipe non fineret
nasci dāpnandos p̃dēt saluan
dos ergo debet p̃mittere dāpnā
dos nasci. q; aut p̃dēt saluan
dos si nasci nō fineret dāpnā
dos declaratur. **N**am ex multis
dāpnatis nati sunt viri iusti
et sancti qui nati nō fuisset nisi

pmo nati fuisset eorum pres mali
a dapnadi. Na iob ex esau. pe
tr? martir ex hereticis. katheri
na ex gentilibus. aly qz pluēs
Secunda ratio. bonu totu me
li? est qz bonu p?iculae qz bo
nu p?iculae ordinat ad bonum
vniuersale sic impfectu ad pfe
ctu. cu igit natura humana p
generationem cōseruetur. si de
homines dapnados nasci nō si
nēt vl ammā nō ifudēt destru
eret ordinem generationis hūa
ne. a sic bonu p?iculae pponēt
bono vniuersali qd ei? p?udēt
e cōt? dicit **T**ercia ratio est qz
si de? nullu hominem dapnando
nasci pmississet nullu dapnatus
fuisset. a sic duo incōuenientia
secuta fuisset. p?mū qz dei iusti
tia in nullo apparēt. secūd qui
a potuisset hoies credē p vi na
tue sue acqre vitā et nā c? op
positu dicit ap? ad ro. ix. i lō
est volentis neqz currentis sed
dei misericordis. **Q**uarta ratio
est qz meli? est esse a esse cū ali
q defectu qz nō esse simpliciter
vt aug? dicit. h meli? nō debet
p?mitti p?t min? b nū. ergo
meli? est qz mali nascent mali
qz nō nasci simpliciter. **Q**uinta
ratio est vt ondēt diuina sapia
a potētia. si enim de? nō pmissi
h dapnadū nasci. sibi imputai
potui h aut qz nesciui h. aut q
a nō potui h eius malo bñ vti
cuius contrariu? scriptu est sapi

etie. v. **S**apientia vincit mali
tiam. attingit a fine vsqz ad fi
nem fortit. **H**anc ratione? tan
git ap?us ad ro. ix. **A**n nō ha
bet ptatem figul? ex eade? mal
la luti facere vasa vnum i bono
rem a aliud in contumeliam. a
tamen non debet iputari deo qz
potentiam suam ostendat in in
iuriam alicui? qā ppter hoc ne
min? facit iniuriam qz deus non
dat malitiā. sed solū naturā.
vnde ap?us ad ro. v. dicit. Nū
quid iniquitas est apud deū?
Et aug? loquens de dapnan
dis dicit **A** se bñt volūtate ma
lam a deo naturā bonā. **D**at? er
go qz nemo necessario dapnat
qz de? nō vult eorū dapnatione?
Et hoc p? quātum ad scdm

Et **C**irca terciū p?ncipa
le **C**redūt aliq qz merita nra a
opa nra bona sint causa pdesti
nationis efficiēs quod ē falsu?
Primo quia nullū tpale pōt
ēē efficiens alic? ppetui. h pde
stinatio est et nā meita nostra
sūt tpalia. ergo nra meita nō
sūt cā nre pdestinationis. **P**re
terea paul? ad titū. iij. dicit **N**ō
ex operibus iustitie q fecit nos.
sed secundum suam misericordi
ā saluos nos fecit. **E**t secunda
ad corinthios tercio. **N**ō sumus
sufficiētes cogitāe aliqd a nob
qz ex nob h sufficiētia nostra a
deo est. **D**ns enim vrb manife
ste p? qz de? sol? seu ei? vltas

causa est nostre p̄destinationis.
Tamen merita nostra sunt ne
cessaria non quib̄ quia sint cau
sa p̄destinationis. sed vt qđ
deus preparauit nobis nostris
preciis habeamus. vnde grego.
in primo dialogorū dicit a h̄
tur. xxij. q. iij. Optineri inq̄t
neq̄q̄ p̄nt que p̄destinata non
fuerunt. sed ea que hominēs orā
do faciūt ita p̄destinata sunt
vt precib̄ optineant. nam ip̄a
quoq̄ p̄b̄m̄is p̄destinatio i
ta est ab omnipotente deo dispo
sita vt ad hoc electi ex labore
perueniant quatenus merean
tur acipe quod eis omnipotens
deus autē secula disposuit dāe.
hec ille **I**ta factitū ē vt si bene
oraueris bene habearis. **¶** Qui?
dicti figuram habemus in euā
gelio hodierno de cananea. de
qua legimus qđ totiens fuit re
pudiata a cristo & tandem su
scepta post multas preces Ab
eterno enim p̄destinauerat eā
ad vitam eternam. volebat ta
mē qđ hoc precib̄ suis repetitis
optineret dum dicebat. domine
adiuuā me **E**t hoc est contra il
los qui dicunt **E**go possum o
pari bonum & malū iuxta vide
re meum quia ex quo p̄desti
natus sum ita erit vt deus pre
uidit. quia merita mea ad ni
hil valent non intelligentes ne
cessitatem meritorum vt dictū
est **E**t hoc satis de f̄ao **N**ibilo

minus tamē in hac materia lo
qui oportet euz moderatione im
gue qđ nemo mōriliuz vnq̄ sci
uit nec sciet quāe hūc potius
saluet q̄ illum. vñ aug? **C**ur
potius deus hunc q̄ illum libet
scrutetur qui potest **T**am mag
nū profundum misteriorum de
i quāe deus hunc trahat & illuz
non trahat. noli inuestigare si
non vis errare & ad ro. xij. dicitur
Nō pl̄sape q̄ oī sed sape
ad sobrietatē **E**icam? ergo qđ
hec est volūtas dī sanctificatio
vestra vt dictū fuit in thēmate
nostro.

¶ Feria secūda secūda. sermo
de oratione

Eaudi orationē serui
tui **D**aniel. ix. ca. **D**e
ri declarauī volūtate dī
uinā circa salutē humanā & qđ
modo deus nō nostris mēitis no
b̄ cōcedit b̄tūdine. s; solū sua
infinita pietate & mīa & vult a
nob̄ sepe rogari si illuc debem?
trahi vt dicit aug? **O**ra vt traha
ris. ideo de oratiōe erit p̄ns ser
mo exēplo daniel qui orauit
isto mōe ut dicit thēma & sic be
ne orādo nō moriemur in pecca
tis nostris vt dicit xps i euāge
lio ioh̄is. vñ. ca. **I**n p̄cās ve
stris moriemini. vñ aug? dicit
Ne deficias in orōne. de? quod
cōcessur? est si d̄r̄t non aufert.
nō leuitate vti? qui nō facile de
sūa mouet. qđ p̄misit fixū est

filii nō pōt. habz vñ faciat. et
affligor? eandē pferens sē tēnā
dicit **O**ratio posita ē. **A**
p quam ira dñi suspēdit. vñ
a pcurat. pena refugit. et pmi
orū largit? impetrat. cū dñō lo
q̄tur. cū iudicē fabulat. p̄sētē
sibi fāt quē vidē nō pualz. **A**d
penē ē līa iudicis pccōr admitti
t. et null? inde respiciat nisi q̄ in
ea tepid? inuenit. **E**x q̄b? ver
bis habet? q̄ mōs sāt et cōtinue
orāe debet? ne p tepiditatē opti
nē negligamus bñtudinē vite
et ne quam per orationēz habe
re speram? **I**deo dicit apostol? **p**
paul? **S**ine intermissione ora
te. **E**t iero m? in epl̄is **E**gredi
ētes de hospitio armet oratio. r̄
grediētib? de platea occurrat
oratio antequam sessio. nec pri
us corpusculū regescat q̄z ani
ma pascatur. **E**t hui? frequen
tationis causam ponit idē ie
ronimus super abacuc dicens.
Dominus noster sciens clemē
tie sue pondera atq; mōfuras in
terdū non exaudit clamantem
vt eñz probet et magis prouo
cet ad roganduz. et quasi ig
nie excoctum iustiorē et pu
riorem faciat. **H**oc ille. **H**inc est
q̄ damel sine intermissione ora
bat. **O**remus ergo et nos cum
daniele dicētes. **D**omine domi
nus noster qui creasti nos tu
a potentia et fecisti tibi nomē.
Peccauimus. iniquitatem feci

mus in omnem iustitiam tuā.
Anertat? obsecro ira tua et fu
ror tuus a nobis. **P**ropter pec
cata enim nostra et iniquitates
nostras facti sumus in opprob
ium omnib? per arcutum. **N**ūc
ergo domine deus noster exau
di orationem seruorum tuorū
et ostende nobis faciem tuā scz
in vita beata. **I**nclina aurez tu
am et audi. ap̄i oculos tuos et
vide tribulationem nostraz. ne
q̄z enim in iustificationibus no
stris prosternimus preces āte
faciem tuam. sed in multis mi
serationib? tuis. **E**xaudi domine
attende et placare. hoc igit? mo
do de? miserebitur nostri et da
bit nobis vitam eternam vt be
ri dixim? **E**t sic non moriemur
in peccatis nostris id ē nō dāp
nabimur p̄t pccā nrā vt dicit?
in euangelio. **D**ic hystorias si
placet. **C**irca istam orationē
tria notabimus.

I Prius quis ē orādus

I Secūdo vbi ē orōis locus.

I Tercio quō deus ē orādus.

B **C**irca primum
principale sciēdū q̄ ē dñia in
t orōnē et inuocationē. **O**rō autē
soluz siēda ē illi qui est cā bono
rū ōnū. aq̄ sum? et finis p quē
id ē i quo felicit? t̄minat? debet?
hoc autē nō est aliquid at? deuz
quia omnia alia p̄t deū nob
p̄ponūt t̄q; necessaria ad finē
ipse autē est finis noster. sed

quandoq; hoc nomē deus sumi
tur essentialit̄ pro trinitate &
quando p̄ p̄sonalit̄. modo pro
vna p̄sona. modo pro alia secū
dum diuersas proprietates &
attributa. Et ideo quamuis so
lus deus sit orandus. tamen est
orandus diuersimode.

Primo oramus deū trinum & v
nūm cum in letanijs cantamus.
Sancta trinitas vnus deus mi
serere nob̄. Et hoc quia ei est p̄
priū misereri. vnde sicut p̄priū
est igni calefacere sic dei est p̄
priū misereri. Et secunduꝝ p̄
prietatē istam orat eccl̄a cū ait
Deus cui propriū est misereri
semper & parcere. suscipe depre
cationem nostram. & quos deli
ctorū catēna cōstringit misēra
tio tue pietatis absoluat. **D**e
cūdo oramus patrem cui attri
buitur potentia & cōpōtētia
debet p̄ mīaz manifestari. vñ in
letanijs eccl̄a cātat. Dat̄ de celis
deus miserē nobis. Cū enī mlt̄
tis modis ostendit suā cōpō
tentiam. vt in rerū creatione &
in creaturā gubernatiōe. in
miraculorū opatione. maxime
ostendit in peccōrū iustificatio
ne & peccōrū rmissiōe. iō iqt̄ p̄.
Misericordiēs eius sup̄ ōnia opa
eius. Nā ad iustificatiōē impij
magna requirit̄ potētia. vñ au
ḡ sup̄ illud verbū euangelij.
Maiores horū faciet. dicit Mat̄
ē ex ipso facē p̄u q̄z creā celū

& terraz. Et hoc habet intelli
gi quantū ad finem. Celū enī cre
atum est ad bonū natūe muta
bilis. Iustificatio autem impij
fit ad p̄cipacionē eterne felici
tatis. Ad quem sensū orat san
cta mater ecclesia dicens. De
us qui cōpōtētiā tuā parci
do maxime & miserando mani
festas multiplica super nos mi
sericordiā tuā vt dimittas que
conscientia metuit. & adiuuas
quod oratio non presumit.

Tercio orat̄ filiū cui nomen
est verbum id est fons sapiē
tie ex eo q̄ filio attribuitur sa
pientia. veritatis que nullomo
do debet mentiri. Vnde dicit per
p̄phetā. In quacūq; hora iuge
muerit ad me q̄m iqtatū est
nō recordabor. Eze. xviij. Nec
promissio non potest quocunq;
modo falsificari. Ideo bene orat
ecclesia ad filiū in letanijs di
cens. Fili redemptor mundi
deus miserere nobis. Similit̄ ora
tur spiritus sct̄ cum dicitur.
Sp̄ritus sct̄e deus miserē no
bis. vnde concluditur q̄ oratio
solū habet fieri ad deū. Ideo di
cit̄ de cō. di. v. c. Id sp̄. Id sp̄
placuit obseruari vt ōmib; di
eb; post matutinas & vesp̄as
oratio dñica a sacerdote dicatur.
Vnde patet orōne fieri debē ad
deū. Inuocatio autem fit ad san
ctos qui sunt in celo vt cogni
scant petitiōes nostras. vnde

istos non oram? **C**
sed inuocamus ut orent pro no-
bis ut patet. xxij. q. lxxxij.
Quos deus exaudit propter q-
tuor rationes. **P**rima ppter ma-
iorem sanctitatem. sicut enim cor-
pora celestia influunt in corpori-
bus inferioribus et quanto sunt
excellētia tanto magis influ-
ūt. sicut patet de sole in compa-
ratione lune et stellarū. sic sancti
existentes in celo influūt in no-
bis gratias a deo per ipsas peti-
tas in suis orōnibus pro nobis.
Et quanto est maior sanctitas
eorū tanto maiores grās impe-
trāt pro nobis. **S**ecūda ppter
maiorē dignitatem. Magnā
dignitatē habuerunt apostoli
ad edificandū cristi ecclesiā.
sed maior est dignitas ipsorū
quia iam fabrica gaudent para-
disi. **T**ercia propter maiore fi-
dei firmitatē qz p fide regna me-
ruerūt. ut dicit apłs. **N**ā qlibz
eorū dilatauit fide xpi iuxta g-
tiā a dō sibi collatā. **Q**uarta p-
pter declarandā pplō occultā sancti-
tatem. **S**epe vidistis sanctos no-
uellos multis clarē miraculū &
ad ipsorū inuocationē deus mul-
tas petitiones nrās exaudiuit
nos liberādo a plūb infirmitati-
bus nō ppter aliam cāz nisi quia
beatus vult reuelare gloriā ipsorū
et occultā sanctitatē. **D**e? ergo
orād? est. sancti vero inuocādi iō
dicebat. **E**xaudi dñe orōnē nrā.

Et hoc de pmo ptz.

Circāsecūdū pnapale. dico
qz cū de? ubiqz sit p essētiā dās
oibz existētiis esse. et qz cū ubiqz
sit p potētiā. qz omnia obediūt ei
et nō ē qui sue possit resistē volū-
tati. ut hē? hēster. vij. **E**t cū
sit ubiqz p pntiā. quōia sūt ei
nuda et apta. et cū sic cognitū
ē in cognoscēte et desideratū in
desiderate. sic sit p gtiā iqlibet iu-
sto ut patz. i. q. vij. ar. i. sic r-
specū dei ad adorādū nō rgrit
locus dei iniat? s. rspecū hoīs
adorātis dat cert? loc? q ē ecclā.

Et hoc ppter. v. rationes. **P**rima
ratio est ppter peccatorū remissi-
onē. **N**ā i ecclā scē marie de āgel
in ordine predicatorum in aliq-
bus diebus est remissio tercie
partis peccatorum. sicut est ro-
me ad carceres sancti petri dig-
ne visitandis scz vere contritis
et confessis ut ait greg? **L**oc? is-
te sanctus ē in quo erat sacerdos.

Secūda ratio ē ppter sanctorū
deuotionem. **N**ā in ecclesiis de-
pingit passio xpi aliorū san-
ctorū qz imagines maiore deuo-
tionē accēdūt. vñ damascen?

Quia nō ōnes noscūt litteras
nec lectiōi vacāt prēs antiq ex-
cogitauerūt velut qsdā trium-
phos imaginabiliter scribere qz
imagines dicūt littē seculariū

Tercio ppter mortuorū recorda-
tiōz qz ibi vident sepulchra mor-
tuorū vñ mouemur ad deuotiōz

et humilitatem quia secundum
philosophum monumentum dicitur
quod inueniens mentem scilicet
ad considerationem et humilia-
tionem que maxime requiritur
in oratione. **¶** Quarta ratio est
propter diuinam ordinationem

Nam dixit christus Domus mea
domus orationis vocabitur

¶ Quinta ratio est propter concur-
rentium frequentationem. Nam
sicut frequentantes mercatum con-
citant hominem ad negotiationem
in. sic locus sanctus incitat
ad deuotionem propter sancta
et que ibidem celebrantur. Et
sic patet quod considerando oratio-
nem quantum est ex parte dei
sic ubique orare possumus. sed re-
spectu nostri in ecclesia orare
debemus. Et sic patet secun-
dum principale

¶ Circa tertium principale so-
let queri. Vtrum quando oratur
ad deum requiratur de necessitate
attentio. Hanc questionem sol-
uens sanctus thomas secunda
secunde questione. liij. arti.
ij. dicit quod necessarium dicitur a
licet dupliciter. Vno modo pro
quod melius peruenitur ad fi-
nem. et sic attentio orationis ne-
cessaria est. **¶** Alio modo dicitur
aliquid necessarium sine quo res
non potest consequi effectum su-
um. Unde effectus orationis
est triplex. **¶** Primus est com-
munis omnibus actibus caritate in-

formatus quod est mereri. Et
ad hunc effectum non ex neces-
sitate requiritur quod orationi at-
tentio sit. sed vis prime inten-
tionis qua aliquis ad orandum
accedit reddit totam orationem
meritoriam. sicut in alijs acti-
bus meritorijs accedit. ut dicitur
elemosinam ex consuetudine a-
liam tamen pre manibus habens
orationem et ad elemosinam mul-
tam habens intentionem nisi ha-
bitualem quemadmodum po-
nit sanctus thomas in primo sen-
tentiarum in principio. Et ad hunc
modum dicebat per. Cor meum
dereliquit me scilicet dum esse in
oratione. **¶** Secundus effectus
orationis et proprius est impet-
trare. et ad hunc etiam effectum
sufficit prima intentio quam deus
principaliter intendit. si autem
prima intentio desit oratio neque
meritoria est neque impetrativa
qua ut dicit gregorius. Illa
oratione deus non audit cui il-
le qui orat non intendit. Et pro-
pter hoc patet quod si sacerdos accedat
ad altare ut per aliquo ore pri-
cipali sua intentione. si in me die
tate misse cor vagetur non mi-
nus impetrat. **¶** Tertius effectus
orationis est quedam spiri-
tualis reformatio mentis. Et ad
hoc de necessitate requiritur at-
tentio. unde dicitur prima ad
cor. xiiij. Si orem lingua mea
sine fructu est. Et ad hunc

seſum loquitur aug? ſuper p^r
lxxxv. dicens **T**unc porro in to
to corde oratur quando aliunde
non cogitatur **B**ed ſciendum
eſt q^d triplex eſt attentio que o
rationi vocali poteſt adhiberi.
Vna qua attenditur ad verba
ne quis erret **S**ecunda qua at
tendit ut ad ſenſum verborum
Tercia qua attenditur ad finez
orationis ſc^{ilicet} ad deū a hec max
ime neceſſaria eſt **E**t quandoq^{ue}
hec tantum abundat q^{uod} omni
um aliorum mens obliuiſcitur
Ut dicit hugo de ſanſto victo
re **P**atet ergo qualiter deū ora
re debemus. inceſſanter igit^{ur} ip
ſum oremus quoniam ſicut di
cit aug? **O**ratio anime ſancte p^{ro}
ſiduum eſt. angelo bono ſolati
um diabolo ſupplicium. gratū
deo obſequiū. penitentie a reli
gionis laus tota. p^{er}fecta glo
ria ſpes certa. ſanctas incorrup
ta **E**t ſic poſſemus ingredi i vi
tam eternam quam preparauit
deus diligentibz ſe **I**lli emz ip
ſum diligunt qui eum orāt **E**t
hoc patet de primo principali.
Exaudi ergo nos hic per gra
tiam a in futuro p^{ro} gloria **A**me

Feria tertia ſecūde. ſermo de
honore ſacerdotum

Ecce iuxta verbum be
lie. iij. regum ca. xvij.
Deri dixim? de orōne

declarādo quomodo deus eſt o
rād? ut hēam? vitam eternam
Nunc vero cōſideram? q^{uod} in om
nes orōnes orōnes ſacerdotum
ſūt meliores a deo gratiores ut
hētur in decretis. & ſunt verba
greg. i. q. i. vbi dicit **I**psi ſac
dotes p^{ro} populo interpellāt. &
peccata populi comedūt. quia
ſuis p^{ro}bis ea deſunt atq^{ue} conſu
munt. quia quanto digniores
ſuerint tanto ſacilius in neceſſi
tatibz pro quibz clamant exau
diūtur **E**t. iij. q. i. ca. **N**ulli du
biū eſt. hoc idem habetur. **E**t i
dem habet. x. q. i. ca. quia ſac
dotes. **D**e deo determinauit hodie
aliquid loqui de honore ipſis
ab omibz exhibēdo. ut habeant
occaſionem pro omnibz orādī
De deo dicitur in eplā. q^{uod} mulier
fecit iuxta verbū helie per quē
ſacerdos ſignificatur. & ſic ipz
honorauit ei obediendo **E**t in e
uāgelio dicit **A** **Q**uidq^{ue}
vobis dixerint ſeruate a ſacite
ut patet mat. xxij. volens in
nuere q^{uod} honor eſt exhibendus
ſacerdotibus & eis obediendū
eſt quantumcūq^{ue} ſint mali. cū
cristus dixerit **S**ecundūz ope
ra eorum nolite facere. **N**am ut
ait criſoſtommus **F**requenter de
homine malo bona doctrinā p^{ro}
cedit **E**cce terra vilis p^{re}cioſūz
aurum p^{ro}ducit **N**ūquid p^{ro}p^{ter} ter
rā vilem p^{re}cioſū aurū contempni
t? **N**on. ſ. ſicut aurum eligitur
f. i

a terra relinquitur. sic a nos do
ctrinam debemus accipere a vi
tam & mores relinquere. Et nō
solum a minimis personis hono
rari debet. sed etiam a dominis
regibus. principibus a cunctis
fidelibus. cuiuscumque sit status
ut patet xi. quest. i. ca. Sacer
dotibus. ubi dicitur Sacerdoti
bus autem nō ex terrena pote
state dominus noster rex mau
ritius indignetur. sed excellen
ti consideratione propter eum
cuius serui sūt. ita eis domine
ē ut etiam debitam reuerentia
impēdat. Nam in diuinis eloquiis
sacerdotes aliquādo dñi. aliquā
do angeli nūcupantur. hec ibi
contē quosdā qui paucas occu
pati curis sep̄ de sacerdotibus ob
loquūtur a cōt̄ eos indignā.
ac si eorū famuli eēnt. velut no
sint sacerdotes? sūt iporū a aliorū
dñi. a oēs opz ad eorū manus
pueniē a viuū a mortuū. immo
in eorū domibus staē a ab ip̄s sa
cerdotibus pedibus suis conculca
ri. Ideo hec mulier omnia ista cō
siderans fecit iuxta verbū helie
p̄phete q̄ ut sacerdos habet. ut di
cit in ep̄la. Et ne hec a nobis
cristianis p̄mitteret x̄ps in
euāgelio p̄cepit dicēs de sacer
dotibus. Quidq̄d dixerint vob̄
hec facite. Dic historias si vis.

B Circa honorē sacerdotibus
exhibendū tria notabimus.

I Primo venerationem.

Secundo potestatem.

Tercio obligationem.

Circa p̄mū p̄cipale poit p̄
us papa. vi. q. i. ca. oues ubi
dicitur Oues pastore suū nō rep̄
bendār. plebs ep̄m nō accuset
nec vulgus eum arguat q̄ non
ē discipulus sup̄ maḡm. hec il
le Nam ex sacris codicibus et po
tui cape sex colligūtur rationes
quare venerandi sūt sacerdotes
quas in principio in mediū ad
ducā. **P**rimo ratione dignita
tis. sunt enim vicarij dei in ter
ris ut animas sanguine cristi
redemptas seruent. curent. &
pascant. In cuius signum ait
dominus petro iohānis viceio
p̄mo capitulo. Simon iohānis
amas me? Cui petrus. Dūe tu
oia scis. tu scis q̄ amo te Cui
dñs Pasce oues meas Ecce q̄
mō a dño cōmissa ē petro cura
aia rū in p̄sona aliorū sacerdotū
qui vicē dei in animabus pascen
dis gerunt in terris. Propter
a ecā quinto dicitur In tota ai
ma tua time deū a sacerdotes il
lius sacrificia. Honora deū ex
tota aima tua. a honorifica sac
dotes. Et contra spernētis di
cit dñs luce. xi. Qui vos sper
nit me spernit. Narrat maḡ
historiarū q̄ cum alexāder
capta gaza iret ierusalem sum
mus sacerdos orabat pro gēte
sua Cui dominus dixit ut con
fidet a citatē tapetibus ornaret

& pontificalibus indutus obui
am pergeret alexandro. **Q**d
a teat cum sacerdotibus & cui
um multitudine magna obuiā
ei transiens. **Q**uem cū alexan
der videret pontificalibus indu
tum atq; conspiceret supra la
mīa aurea que portauit scrip
tum nomē domini thettagrama
ton. **D**escendit de equo solz q;
eum adiit. & nomen domini ad
orauit atq; post hoc sacerdotem
domini suū o venerabatur afse
Atu. **P**otentibus autem quare sa
cerdotem iudeorū adorasset dix
it. **N**ō hūc adorau. se d deū; cu
ius principatum tenet. **N**am p
sompniū vidi deū; tali habitu
qui michi principatum p̄sarum
se daturum in visione promisit.
Secundo honorādi & vene
rādi sūt sacerdotes ratiōe medi
atiois v̄l mediatitatis. sūt em
mediatores inter populum et
deum. **N**az malaachie secūdo. **S**a
cerdos āgelus domini nuncupa
t̄ est. **S**icut enim angelus me
dius est inter deum & ipsam a
nimam. sic & sacerdos mediali
tatis tenet officiu;. **N**unc dicit
sacerdos quasi sacrum dās. qui
a domino sacra suscipit q̄ po
pulo tribuit. **E**t
licet peccator sit tamen gr̄am
in alios ifundit v̄t ponit magi
ster sētētiarū i. n.ij. distm. c. iōe
de amiana. vbi ait aug. **D**i
cū ē a domino in numeris ad

moisē & aarō sacerdotes. **V**os
ponite nomē meū super filios
israhel. **E**go dominus & bene
dicaz eis. v̄t gr̄am ita de? per
misterium ordinati transfūdāt
hominib; **N**ec volūtas sacerdo
tis obesse vel prodesse possit sed
meritum benedictionem peten
tis. hec ille. **T**ercio venerādi
sūt sacerdotes ratiōe principa
litatis. **O**fficiū namq; capitis
habent qd membris vitaz & se
sum administrat. **N**az sacerdos
& sensum dei & vitam gratie po
pulo suo dispēlat. p̄pterea dici
tur sacerdos q̄si sac̄ dans. **E**t si
dixeris quando caput dolet ce
tera membra languēt. hoc est
si habemus malum sacerdotem
omēs languemus propt̄ capi
tis defectum. **R**espōdeo q; me
lius est habere caput fractum
q̄z abscissum. hoc est melius ē
habere tales q̄z nullum simpli
citer. **N**ec propter hoc debes ces
sare a veneratione ipsorum quo
maz v̄t dicitur. xvi. questio ē
vi. ca. **S**i formosis. **P**relatis in
utilibus est debita reuerentia
exhibenda. nam ad mēbra nō
pertinet caput ledere vel impug
nare sed a leſione p̄tegere & de
fensare. **Q**uarto venerandi
sunt sacerdotes ratiōe vtilitatis.
Sacerdos namq; populum per
absolutionem purgat & tanq;
spūal̄ medic; a varijs lāguoi
bus sanat. hinc ecā. xxxviij.
f. ij

scriptum est **D**onora medicū
ppter necessitatez enim creauit
illum dominus **E**t p mat. domi
nus dicit. **xviij.** **Q**uecunq; alli
gaueritis super terrā erunt liga
ta a in celo **E**t quecunq; solue
ritis super terram erunt soluta
a in celo. **H**omo ergo magnā
consequitur utilitatem ex sacer
dotibus. **¶** **Q**uinto venerandi
sunt sacerdotes ratioe nobilita
tis. sunt enim reges a eteri re
gis filij propter gradum quez
habēt. sicut ait propheta **E**go
dixi dñ estis. & filij ex celi o
nes **I**n cuius signum tonsuraz
quasi coronam in capite gestāt
Cur enim nō debent dici reges
cum illi seruiāt ei seruire rē
nare est hinc ecclesiastica dea
mo scriptum est. **S**uper faciez
scribe id ē cuius libet sacerdotis
imponet deus honorem suum.
ut patet de beato & minime cui
stellam micantem posuit deus i
fronte **¶** **S**exto venerandi sūt
sacerdotes ratione exemplari
tatis. **¶** **V**bi bona opera & ubi re
ligio cristiara & ubi sanctitas
ubi orationes & ubi deuotiones
Vbi omnia bona exempla in
in sacerdotibus a clerici. **I**deo
cristi dicit. **S**ic luceat lux ve
stra coram hominibus ut videant
opera vestra bona & glorificet
patrem vestrum qui in celis est
Istis ergo predictis sex ratio
nibus honorandi sunt sacerdotes

& est eis obediendum ut fecit
mulier. **E**t secundum q salua
tor nñ cristus dixit ubi supra
Et hoc satis de pmo

C **¶** **C**irca secundū
principale. **V**alde magna est
potestas sacerdotuz quia ipsi so
li sacerdotes habent potestatem
corpus dominicum consecrare.
ut habetur de consecratione di
stinctione pma capitulo **S**icut.
ubi dicitur. **S**icut non alij q
sacerdotes domine cōsecrati de
bent missas celebrare. nec super
altare sacrificia offerre. sic nō
alij q domo sacris locis mis
sa cantare aut sacrificia offerre
licet. **¶** **H**ec ibi. **E**t sexta questio
de prima capitulo. sacerdotes.
ubi dicit. **S**acerdotes qui pro
prio ore corpus dominicum cō
ficiunt ab omnibus sunt obedi
endi a timendi nō dilacerandi.
aut detrahendi **¶** **Q**uia a quibus
se populus domini benedici. sal
uari aut instrui cupit. nullatenus
debet eos arguere. nec vulgus
in eorum accusatione suscipi.
Populus enim ab eis docendus
imbuendus est & corrumpiendus.
non ipsi sacerdotes a populo.
quia non est discipulus supra
magistrum ut testatur dominus
noster in euangelio **D**eus ergo
ordinationem accusat qui eos
qui ab eo constituunt sacerdo
tes accusat. vel dampnare be
siderat. id ē hñ homines qui non

sunt pdonei nō suscipiantur in
accusatione et omēs qui aduer-
sus patres id ē sacdotes armā-
tur infames esse censemus. Pa-
tres id est sacdotes sunt vene-
randi nō respuendi aut acusan-
di vel insidiandi vel infamādi.
Hec ibi. Tanta autem est hec
potestas q̄ primo superat pote-
statem demonum. secūdo pote-
statem angelorū. tercio pote-
statem beate virginis. **Nā** pri-
mo superat potestatem demonū
quoniam dēones toto suo studi-
o ac conatu dant operā claudē-
re celum hominibus ipsis iniuri-
as & temptationēs infligentes
ut patet sapientie primo Inui-
dia diaboli mors introuit i or-
bem terrarū. h̄ sacdotes sacra-
mēta ecclesie hominibus mini-
strando demones superant et pec-
catoribus confitentibus ianuās
paradiſi aperiunt in cuius sig-
nū cum sacdotes ordinantur
ab episcopo recipiunt potesta-
tem clauium & character eis cō-
fertur. ut patet quarto senten-
tiarū distinctio de decima nona
ubi dicitur. **Hec** clauēs per mi-
steriū episcopali cui in pro-
motione sacerdotij dantur. Cū
recipit ordinē sacerdotalem h̄
& has clauēs scilicet aperiēdi
celum accipit. **hec ibi.** **Hec** cū
do potestas sacerdotalis supe-
rat potestatem angelorū. licet
enim vnus angelus possit vnū

celorum mouere iuxta sententiā
doctorū in secūdo secretarū ta-
men nō potest vnū celorū ad
terā tā cito trāſferre sicut radi-
us solis emittitur ab ipso sole.
sacdotes vero suo ministro
trāſferūt verū corpus cristi de
celo empirio vsq̄ ad locū alta-
ris in tā breui spacio sicut est
diffusio radij solaris sicut dicit
quarto sententiarum di. viij. v-
bi dicitur q̄ prolatis illis quin-
q̄ verbis immediate est i alta-
ri corpus cristi. **S**uperat et-
iam potestatem archangelorū
Nā ut habetur de angeli a re-
rarchia Archangeli possūt mit-
tere āgelum aliū ad terram. h̄
sacerdos potest etiam angelorum
choros de celo ad terram vocare
cū diuina celebrat sacramenta
ut patet gregorius. **E**t allega-
tura magistro secretarū in q̄r-
to distinctione. xi. ubi dicitur
Quis fidelium habere dubiū pos-
sit in ipsa imolationis hora ad
sacerdotis vocē celos aperiri In
illo cristi misterio āgelorū cho-
ros ad eē sūma et ima cōſocari.
hec ille. **T**ercio superat pote-
stas sacerdotalis potestatem vir-
ginis glorioſe & omnium cre-
aturarū **Nā** licet virgo glo-
riosa suscepit in se verum filium
dei in q̄ erat diuinitas coniun-
ta humanitati. nichilominus
nō tā cito sic sacerdos q̄ ut p̄
luce primo **M**pta fuerūt verba
f. in

inter virginem et angelum ante quam descenderet in ipsam filius dei. sed sacerdos paucissima proferendo verba que numero sunt quinque mouet verum corpus christi de celo empirio usque ad terram et hoc super altare. Nec ergo dixerim de potestate sacerdotum ut de cetero curetis eos honorare et non in vituperium ducere. scio quod nemo vellet nec debet vituperare angelos. nec archangeli. et multo minus beatam virginem. ergo nec sacerdotes cum eorum potestas maior sit eorum potestatibus. Et hoc de secundo patet

Circa tertium principale plura sunt que obligationem honorandi sacerdotes inducunt. Nam primo obligat preceptum diuinum. secundo exemplum diabolicum. tertio iudicium humanum. Precepit namque deus moysi. ut patet numeri. Et ponitur. xi. q. prima. Labia sacerdotis custodiunt scientiam et iustitiam. et legem requirere de ore eius. quia angelus domini exeratuum est. Et in eodem libro dicit. Hiis non debetis sed sacerdotibus. Et per prophetam dicit. Nolite tangere cristos meos. et in eos nolite malignari. Deinde obligat nos exemplum diabolicum. Nam tempore beati renigij cum se deferret corpus christi eundem infirmo obuiauit ei diabolus. que

diabolus intuens subito se prostrauit. postquam autem reuertebatur iterum occurrit ei diabolus que intuens non se prostrauit ad terram sed genuflexit. Cui licet? imitatus. Cur primo prostatus es et nunc genuflexisti. Respondit deus. Quando ibas deum meum deiebas cui me prosternere debeo. nunc vero tibi tamquam eius ministro genuflecto. Deinde ergo sumus diabolus. cum non dicat quod ipsi sacerdotes non loquuntur sed vituperant. Tertio obligat nos exemplum beati. Nam ut beatus. xi. q. prima. ca. sacerdotibus. Ponitur exemplum de constantino. coram quo versabantur lites et discordie que dum iter sacerdotes et episcopus quidam audiens constantinus dixit. Iter et iter vos causas vestras disponente. quia dignum non est ut nos iudicemus deos. hec ibi. unde ex hiis patet magnam esse obligationem ad honorandum sacerdotes. Ideo dixit christus in euangelio. Quidquid dixerit facite. Et si sunt mali secundum opera eorum nolite facere. Et sic per tertium principale. Rogemus ergo deum ut

Feria quarta secunda. sermo de voluntate diuina.

In ditioe tua cuncta sunt posita. et non est qui possit resistere voluntati tue. beatus octauo capitulo

Hec diximus de honore sacer
dotum qui pro nobis interpel
lant apud deum ut voluntas su
a circa nos impleatur. **N**unc bo
die reuertamur unde sermo di
gressus est ad ipsam diuinam
voluntatem. in cuius diuine cū
cta sunt posita & non est qui
possit resistere voluntati eius ut
dicitur in themate. unde psalmi
sta. **O**mnia quecumque voluit fe
cit. **N**am deus voluit creare to
tam mundi machinam id est ce
lum & terram & omnes ornatu
ipsum & creauit. ut patet ge
nesi primo secundo & tercio ca
pitulis. & sine ulla resistance.
quoniam ait **p**r. **D**ixit & facta
sunt. mandauit & creata sunt.
Item voluit deus de impio facere
iustum. & fecit. **N**am apostolus
paulus furis inuectus iuit ad
principes sacerdotum & petijt
ab eis epistolas in damascum
ut si quos inueniret huius vie
viros & mulieres scilicet cristi
anos vinculos perduceret in ier
usalem ut patet actuum quin
to capitulo. unde fuit maximus
ecclesie persecutor & per conse
quens impius. **D**eus voluit ip
sum facere iustum & fecit. **N**am ipso p
ambulante in damascum iuxta
commissionem impetratam a pri
cipibus subito circumfulsit illum
lux de celo & cadens in terram au
diuit vocem dicentem sibi. **D**au
le saule quid me persequeris?

durum est tibi contra stimulum
calciare. **E**t subito paulus. **D**o
mine quid me vis facere? id est
que est voluntas tua circa me.
Sum paratus facere quidquid
vis. & scio quod non possum con
tradecere voluntati tue. **U**nde de
impio fecit iustum. & paulus
effectus est vas electionis ex
persecutor. **I**tem voluit deus
resuscitare lazarum quadridu
anuum ut patet iohannis duode
cimo & resuscitauit ad vitam ip
sius vocem dicendo. **L**azare veni
foras. **I**deo dicit psalmista. **M**a
gna opera domini exquisita in omnes
voluntates eius. ideo concludit
in themate quod in ditione tua deus
omnia sunt posita. & non est qui
possit resistere voluntati tue. **E**t
saluator noster in euangelio li
bro primo. ut patet mathei vicesi
mocompitulo. quantum ad huma
nitatem loquens. petente muli
ere pro filiis ut scilicet unus ad
dexteram & alius ad sinistram
staret. **D**ixit discipulis suis.
Sedere autem ad dexteram vel
ad sinistram non est meum da
re vobis sed quibus paratum est
a patre meo. id est tantum illi
regnum possidebunt quos pater
meus celestis vult possidere ita
quod hoc pendet in voluntate sua.
unde magister sententiarum li
bro primo distinctione. xl. di
cit. **V**oluntas quippe dei semper
efficax est ut fiat omne quod vult.
f. nñ

et nichil fiat quod nolit. que de
homine semper implentur quo
cumque se vertat. Et aug⁹ de libe
ro arbitrio. Nichil constitutum
superat voluntatem dei. **B**

Ped hic est vnus breue du
bitium scilicet an deus si vellet possit pre
scitum saluare ex quo in ditione
sua cuncta sunt posita. Dicit bre
uiter obmissis responsionibus que
dantur secundum leonem copositum
et dimissum quod eius dictione est
respondendum quoniam in sicut dei est
duplex potestas. scilicet absoluta
et ordinata. Ita duplici modo fi
enda subiacent eius voluntati.
scilicet absolute et ordinate. unde di
co quod absolute possit deus fa
cere sed non ordinare. quia hoc con
tradiceret eius iustitie. et deus
non potest ea facere que implicat con
tradictionem. Ita etiam eius volun
tati nichil repugnat facere et vel
le nisi illa que contradictionem
implicat. Cum ergo dicitur In ditione
ne sua cuncta sunt posita. intelli
ge sine implicatione contradic
tionis. Dic historias fidei episto
le et euangelium. **C**irca diuinam
voluntatem tria notabimus.

Primo voluntatis impletionem

Secundo voluntatis conformitatem

Tercio voluntatis immutabi
litem. **C**

Circa primum principale ponit
albertus magnus in compendio theo
logie tractatu. i. Et sanctus thoma
mas. i. se. di. xlv. ar. iiij. quod se

cum dum nostrum modum intelligendi
duplex est diuina voluntas scilicet
et voluntas signi. et voluntas be
neplaciti quousque rationaliter et essentiali
ter in rei veritate non est nisi vna
sed nos eomodo quo possumus eam
declaramus. **V**oluntas bene
placiti est vna omnino et immuta
bilis. de qua dicit apostolus ad e
ph. primo. Secundum propositum
voluntatis sue. Et infra. Secundum
consilium voluntatis sue. et tali vo
luntati nichil potest resistere sed in
ditione sua cuncta sunt posita. quod
idem est omnino quod diuina essetia.
Et ista est efficax recta et irre
prehensibilis. In hoc quod est effi
cax denotatur quod contra illam ni
hil potest efficere. unde augustinus
in libro encheridion. et allega
tur a magistro sententiarum in
primo di. xlv. dicit. Illa volun
tas semper impletur aut de no
bis aut a nobis. De nobis im
pletur sed tamen non impletur
eam quando peccamus. A nobis
impletur quando bonum facimus.
ideo enim facimus quia scimus
placere deo. In hoc quod est recta
denotatur quod nullus est rectus
nisi ei conformetur. Unde apostolus
ad rom. xij. ut probetis que
sunt voluntas dei bona benepla
cens et perfecta. que data est per
gratiam. In hoc quod est irreprehensi
bilis denotatur quod nichil potest
aut permittit nisi iuste. Nichil
agit aut consulit nisi bene

Secūda aut voluntas dicitur voluntas signi. quia per certa signa eā cognoscim⁹. **A**hec voluntas metaphorice de deo dicitur. verbi gratia **C**um videm⁹ aliquem punire alium dicim⁹ illum esse iratum contra alium. **S**icr cū videmus deum punire aliquem dicimus deū eē irat⁹ contra illum. et hoc metaphorice dicim⁹ de deo. **S**icr cū videm⁹ aliquem dominū precepit aliqd dicimus illam esse voluntatem illius domini quia illud pceptū quod facit signat talem esse voluntatem suam. **P**ari mō pceptum diuinum quādoq; dicitur voluntas diuina. vnde ma. vi. scribitur **F**iat voluntas tua. id est pceptum tuū. **E**t hec voluntas signi siue voluntas ostensa p signa. **N**az p qñ que signa ostēdit deus voluntatem suam. vt ponit sanctus thomas pmo sēntentiā dīstīnctiōne. xlv. ar. iij. scz pceptiōne. prohibitionē. consilio. pmissiōne. et operatione. **P**recepto vt p exodi secūdo vbi dēz pcepit **D**onora patrē tuū et matrem tuam vt sis lōgeus sup terrā. **N**ō occides. nō mechaberis. non furtum facies. nec loqris cōtra pxiμū tuū sēm testi moniū. **D**īs enī pceptis diuina voluntas ostēditur. **P**rohibitionē etiam deus ostēdit suā voluntatem. **N**ā phibitio obli-

gationem dicit ad vitādūz malum. prohibet euim deus per pphetam. **N**e declines cor tuum ad verba malitię. **P**er consiliū etiā nobis ostenditur qđ factūi sumus vt vitam eternā acquiramus. **S**icut est. **B**eatī pauperes spiritu quoniam ipōrum est regnum celorum. **E**t illud. **Q**ui non reliquerit patre matrem. fratres. aut sorores. uxore et filios non est me dignus. **O**mnia ista sunt consilia q diuinā voluntatez expmūt. nō tamē obligāt. quia sine ip sis potest homo saluari. saluat tamen conuenienti⁹ per hec consilia. **O**stendit etiam deus plures suā voluntatem per pmissiōnem. pmissiō dicit pmissiōnem cōhibitionis. et est signū voluntatis diuine nō respectu in aliquod permittitur. sed respectu boni quod ex malo permisso sequit⁹. quia dicit aug⁹. qđ deus est adeo bonus qā non fineret aliquod malūz eueniē nisi ex ipō eligeret aliquod bonum. **V**ic adit exemplū de heremita. **F**uit quidāz heremita. qui deo seruierat longo tempore. et captus tedio recessit de heremo. **C**ui ato obuiat angelus domini i forma hominis. **Q**uem alloquens angelus dixit heremite. **Q**uo vadis bone pater? **C**ontinuo respondēs dixit. **V**ado ad ciuitatem.

Cui angelus **E**t ego tecum **E**t
associati sunt **P**eruenientes de se
ro ad hospitium bene tractantur
& recipiuntur. **D**e mane nihil
soluerunt. & discedentes ab ho
spitio angelus furatus est val
de pulchram tunicam quam hospes
habebat & omnibus remediis
anteponere. **Q**uod videns he
remita dixit eundo per viam. tu
debere esse malus homo. **I**lle au
tem se excusauit quantum potuit
Perueniunt ad aliud hospitium
ubi male tractati fuerunt & re
cedentibus angelus donauit tu
nicam illam hospiti. **E**t peruene
runt ad aliud hospitium in quo
quidam antiquus non habens
nisi unum filium in cunabulis re
cepit eos. **M**ane autem recedentes
angelus suffocauit puerum quod
videns heremita cepit clamare.
Omnique quid fecisti? **N**olo te
cum amplius ambulare. **E**xclusas
autem se angelus adhuc simul
iuerunt. **P**eruenientes autem ad
hospitium ubi transibat quoddam
flumen stans super aquam. ve
nit famulus hospitis pro aqua.
quem apprehendens angelus sub
mersit. **T**unc heremita incepit
fugere & currendo angelus in
sequebatur ipsum. **A**d quem an
gelus cum appropinquasset dix
it. **N**e cognoscis me? **C**ui here
mita. **V**tinam te nunquam vidis
sem. **C**ognosco te pro malo vi
ro & pessimo. **C**ui angelus. **E**

go sum vnus angelus ad te mis
sus vt ostendam tibi permissi
ones diuinas. **N**am ille primus
hospes a quo tunicam surripuit
nullum aliud peccatum habebat
preter vanam gloriam illius ta
cie. ne ergo sciret in isto pecca
to & per eam dampnaretur ipsa
recepit. **H**ospes autem cum eam re
ceperat erat desperatus & ex pau
pertate volebat se suspendere a
fuisse dampnatus. habita ta
cia exiuit illam sartariam & sal
uabitur. **I**lle autem antiquus
cui occidi filium antequam ha
beret filium illum erat elemosi
narius. sed postquam ipsius ha
buit factus est miser & auarus.
Ne ergo in auaritia moriatur
& dampnetur occidi filium &
redibit ad priores elemosinas
suas & saluabitur. **F**amulus
autem quem submersi illa nocte
erat occisurus dominum domus
qui est in peccato mortali & fu
isset dampnatus. & captus fuisset
famulus ab illis de domo & oc
cisus fuisset sine confessione & per
consequens dampnatus fuisset.
Ipsam submersi ne hospes oc
cideretur. & ipse famulus non
dampnaretur. nam ipsum tunc
dum in aqua tenui quod ipsum penituit
& saluus est. **P**ermissiue enim
voluit deus omnipotens ista fie
ri & sic angelus ipse disparauit.
Et heremita ad heremum est re
uersus. **C**ontra illos qui volunt

intelligere archana dei qđ sunt
de deo cōquerētes dicēdo. de?
ē iniustus. facit hoc facit aliud.
ignorantes eius permissiōem
Deus dixit catbo. **M**itte archa
na dei celūq; inquirere quid sit
Cū sis mortalis que sunt mor
talia cura. **V**ltimo ostēdit
suam voluntatem per operatio
nem quando facit id quod vult
Ista autem voluntas signi nō
semper impletur quantum ad
illa tria priā scz quantum ad p
ceptum. prohibitionem. a con
siliū. quia semper sunt in fieri
Nam deus omnipotens semper
precipit. semper prohibet & se
per consiliatur. **S**emper tamē
implet quo ad duo vltima. q
a semper sunt in facto esse. pri
me ergo voluntati nihil resistit.
secunde vero aliquid resistit.
Et hoc satis est de primo prin
cipali

Circa secundum principale
ponit sctus thomas vbi supra
in pmo sctētarum q omnes te
nemur conformare voluntatez
nostram voluntati diuine. & p
bat per rationes. **Q**uoniam ad
illud pprie quis obligatur qđ
si nō facit peccatu; incurrit. sed
si nō cōformemur voluntatez no
stram voluntati diuine peccatū;
incurrimus. ergo obligamur
cōformare voluntatem nostram
voluntati diuine. q; autem incur
rimus peccatum probatur **N**ā

per augustinum **P**eccatum est
omne dictum. factum vel cogi
tatum cōtra legem diuinā. &
lex diuina est eius volūtas vt
iam dictum est. ergo obliga
mur conformare voluntatem no
strā voluntati diuine. **P**reterea
ōnes tenemur obedire deo. &
habere rectam volūtatē ad
ipsū. sed nō possumus habere
rectam volūtatē ad ipsū in
si cōformemur cum ipso. ergo
debemus cōformare volūtatē
nrāz volūtati diuine. sicut fecit
abraham in immolatiōe filij. li
cet ei displiceret in quātum fu
it pater. placebat tñ quia erat
volūtas dei. **S**ed hic insurgit
vna dubitatio scilicet i quibz
stat ista cōformitas **V**bi notā
dū ē q; volūtas nostra tenetur
cōformari volūtati diuine in q
tuor. vt ponit sanctus thomas
vbi supra. **P**rimo modo
vt nos velimus id quod deus
vult **S**ecūdo vt velimus id qđ
deus vult nos velle **T**ercio vt ve
lim? p id qđ deus vult. **Q**uarto
vt velimus eo modo quo deus
vult. **P**ropter primum conuei
ebant iudei cum voluntate di
uina. que volebat cristūz mo
ri. quāz mortem & iudei deside
rabant. sed aliter & aliter. quo
nam mors cristi a eius passio
duo in se habebat. vnum q; e
rat saluatiō hūam generis. & sic
habebant rationē boni. scđm erat

afflictivam innocentis et sic ba-
lebat rationem mali. primo mo-
do deus volebat mortem cristi
et eius passionem. sed iudei eam
desiderabant secundo modo. scilicet
secundum quod erat afflictiva in-
nocentis. **P**ropter secundum
nos convenimus cum deo quia
deus vult christianos omnes se-
qui sua precepta que etiam voluit
servare. unde conveniunt in voli-
to et etiam volunt id quod deus
vult eos velle. tamen non confor-
mantur quia deus vult ea servari
a christianis ex caritate. et obser-
vant ea ex timore. **P**ropter ter-
cium possumus conformari in
volito et in modo. quamvis potest
dari elemosinae quod deus vult
dari. unde deus vult dari elemo-
sinam propter finem bonum scilicet ex
caritate qui modus deo placet.
Vbi non conformabilis in fine qui
dat elemosinam propter vanam
gloriam quam deus vult dari propter bo-
num finem id est vitam eternam. **U**nde
brevisiter dico quod si quis habet con-
formare voluntatem suam volunta-
ti divine necesse est ut simul et
se in hijs omnibus conformetur.
quia istarum una conditio de-
ficiente non esset vera conformitas.
Et hoc satis bene declarat magi-
ster smaragdinus in .i. di. ultia ubi di-
cit **I**llud quod non est permittens
quod aliquando dei voluntas bona per
malam hominis voluntatem imple-
tur ut in crucifixione hominis sa-

crum est quem deus bona voli-
tate mori voluit. **I**udei vero im-
pia voluntate crucifixerunt. **E**t e-
adem die dicit. **O**portet attendere
re quid congruat illi velle et quo
fine. **E**t hoc patet de secundo pri-
ncipali. **S**

Circa tertium principale est
notandum quod numeri .xxiiij. scri-
bitur. **N**on est deus quasi homo
ut metuas. nec ut filius hominis
ut timeas. **E**t per prophetam. **E**go
deus et non mutor. **S**ed hic
occurrit una dubitatio. **N**am se-
renie .xviij. dicitur. **R**epete lo-
quar adversum gentes et adver-
sus regnum. ut eradicet et destru-
am et disperdam illud. **S**i peni-
tentiam egerit gens illa a malo
suo agam et ego penitentiam
super malo quod cogitavi ut e-
i facerem. ergo videtur quod ipse
sit mutabilis. **I**tem psalmista tri-
simo octavo. **D**eus adjuvit e-
zechielem quindecim annos ad vi-
uendum quem tamen sententi-
averat moriendum ut ibi patet.
Item genesi sexto capitulo di-
citur. **P**oenitet me fecisse hominem.
Hys enim et similibus videtur
dei voluntatem esse mutabilem.
Duobus primis modis respon-
dens quia primum solutus est su-
pra facta secunda prime domini
et dico quod duplex est sententia
scilicet comminativa et determi-
nativa. **S**ententia comminativa
nullam ponit permanentiam et

per consequens nec mutationē
Sententia autem determinatā
ponit permanentiam & per con
sequens in ea potest reperiri
mutatio quia pōt mutari de sic
esse in sic nō esse. **M**odo dico q
illa dicta pphetarum in perso
na dei non sunt nec fuerunt det
minata quia sic oportuisset fuis
se. sed solum comminatura ut
reuerterentur ad bene agendū
Dico ergo conclusionaliter q
voluntas diuina est omnino im
mutabilis & quidquid deter
minate vult oportet illud esse.
Et sic patet tercium principale
In ditāe ergo sua cuncta po
sita sūt & nō est qui possit resi
stere voluntati eius aī

Feria quinta secūde. sermo
de penis dāpnatorum.

DO vnicuiq; iuxta vi
am suā & iuxta fructū
adinuentionū suarum
ieremie. xv. **H**is diebus elap
sis locuti sumus de ipsa vita be
ata & de predestinatis ad ipsas
& quomodo nostris orationib;
deum oramus ut ipsas habeat.
& quō sacerdotes honorādī sūt
ut ipsi pro uobis interpellēt a
pnd deum cuius voluntati nō
resistē pōt ut dictū est bei. **H**o
die cōsequēter de morte eterna
dāpnatorū dicem. in q; deus
dabit vnicuiq; iuxta viā suā

& iuxta fructū adinuentionū
suarum. sicut patet dedisse diui
ti epuloni. qm iuxta suas adi
uentiones id est iuxta ipsi; ma
la opera punitus est ut patet i
euāgelio in quo clamat. cruci
or i hac flāma luce. xvi. **I**n q;
bus etiam punientur penis om
nes male opantes **A**

Vnde greg. libro q̄rto dialo
gorū **I**niqui ideo cū sine deli
cunt. quia cum sine vixerunt.
Nā voluissent utiq; sine sine vi
uere ut potuissent sine sine pec
cāe. **O**stendūt enim quia in pec
cato semper viuere cupiūt quia
nunquam desinunt peccare dū;
viuūt. **A**d magnā ergo iudici
tis iustitiā pertinet ut nunquā
careant pena quia nunquam in
hac vita voluerunt carere pecca
to. **H**ec ille. **E**t quia non solum
corpus peccauit. immo etiam a
anima ideo non solum retribu
et dominus adinuentiones per
corpus factas id est mala opa
corporis sed etiā adinuentiones
aīe. vnde idem gregori; libro
vicefimo moralium dicit **I**ustū
est ut quos culpa simul inqui
nat par etiā pena simul constri
gat. & qui nequaquam disper
si sunt iniquitate polluti ne
quaquam tormento crucientur
disperfi. quatin; simul damp
natio comburat quos simul ela
tio subleuabat. **E**t beatus au
gustinus vicefimoprmo libro

de ciuitate dei dicit ca. ix. **Q**uod
igitur de sepiterno iudicio dāp
natorum per suum pphetā do
minus dixit. fiet omnino fiet.
vermis eorum non morietur et
ignis eorū non exstinguetur. **I**g
nis quo ad corpus. vermis au
tem quo ad animam. **E**t magis
sententiarum libro quarto di.
l. dicit. **I**lli qui erūt in supplicio
o ignis eterni cum diabolo &
angelis eius deputati. sicut nū
lam ulterius habūt requiem sic
bonaz nullatenus poterūt habere
voluntatem. **E**t sicut coheredi
bo cristi dabit perfectio ad e
ternam gloriam ita consortio
diaboli cumulabit ipsa malig
nitas penā quando exterioribus
deputati de nebris nullo illustra
buntur interiori lumine verita
tis. **h**ec ille. **E**cce quō dabit v
nicuique iuxta fructū adinuen
tionū suarū vt dicitur in thema
te. et hoc patet in euāgelio vbi
ponitur retributio illis diuitis.
Dic historias fivis. **C**irca
retributionem horum dampna
torum tria notabimus.
Il. **P**rimo dampnatorum mā
sionem.
Il. **S**ecundo dampnatorū pe
nalitatem.
Il. **T**ercio dampnatorū iremis
sibilitatem. **B**
Circa primū principale di
cendum qd vnum queritur & a
liud preponitur. **Q**ueritur emz

de mansione dampnatorū &
presupponitur qd talis mansio
sit scz mansio infernalis. **I**tem
primo declaro qd infernū sit. et
in hoc clarificabuntur mētes nō
credentiū infernum esse putan
tes ista adinuenta fuisse potius
ad terrorem qz ad veritatem.
Et hoc probō. **P**rimo quia
omnis scriptura sacra demonstrat
Nam p̄ ait. **I**n inferno quis cō
suebitur tibi. **E**t iob. **I**n inferno
nulla est redemptio ergo est in
fernus. **S**ecundo hoc idē p
bo per iustitiaz dei. que hoc ex
igit. **N**am vt cōstat deus iustus
est. omnia ergo mala puniēte
esse est. iustitia enim nullū ma
lum vult impunitū remanere.
sicut videmus in iustitia legali
que furem suspendit. homicidā
interfici. et sic de alijs. **S**i ergo
iustitia legalis hoc requirit qd
tomagis diuina iustitia qm in
nari nō potest. cuius regula o
mnis alia regulat iustitia mēro
ergo plus iustitia dei puniēte nō
p̄mittit. sed certū est qd mē
ti nō puniūtur in hac vita imo
habēt omnia mūdi bona et ma
li sūt. ergo puniēdi sūt in alia
vita. **A**ut dicendū est qd nulla
dei est iustitia quod idē ē ac
si diceret dñs nō est. **T**ercio
hoc idē probō quia cautela te
admonet dicens. **A**ut infernū
est aut non est quia de quolibz
est affirmatio vel negatio vca

secūdu aristootelem . si autē ē
q nō credis magno discrimini
te expōis . quia velis nolis ea
passurus es . que non credis . si
autē nō est credere ipsū non
est periculū . ergo cum ex du
abus pars tutior tenenda est .
cōstat securius esse ipsū credē
esse q nō esse . q ex hoc vitas
multa peccata que non vitas
¶ Quarto hoc idē probō ex
emplo . Nam gregorius in q̄r
to dialogorum dicit **S**uperna
pietas ex magna misericordie
pietatis sue largitate dispo
nit vt nō nulli post egressum
a corpore repente ad corp⁹ rede
ant q inferni tormenta que au
diti nō credebant saltem visa
pertimescant . **V**nde ibidem po
nit beat⁹ gregorius . q quidā
monachus nomine petrus pri
usq̄ heremum peteret molestia
corporis interueniente defunct⁹
est . sed protinus corpori resti
tutus inferni supplicia atq; in
numerabilia penarum loca &
flammarum se vidisse testatur
¶ Hīs ergo quatuor vijs p
batum satis puto infernum es
se **V**bi autē sit infernus dicit
sanctus thōmas quarto sētenti
arum distinctione quadragesi
ma quarta articulo tercio in re
sponcione tercie questionis q
infern⁹ est sub terra **E**t hoc pa
tet ex ipso nomine . Infernus e
ni dicit⁹ ex eo q inferius ia

et **H**unc vidit iobānes in apo
caliphi vt patet quinto cū dicit
Nemo poterat neq; i celo neq;
in terra neq; sub terra aperire li
brum . **P**er hoc q dicitur in ce
lo refertur ad sanctos qui sūt
in celo . **P**er hoc q dicitur in ter
ra refertur ad homines viuētes
in terra **P**er hoc q dicitur sub
terra refert⁹ ad animas existē
tes in inferno . **E**t hoc quidem
congruum est vt scilicet infer
nus sub terra sit **¶** Primo
quia hoc cōpetit statui damp
natorum **N**am sicut dampnati
fuerūt a deo remotissimi per cul
paz . quia vt dicit propheta in
psalmo **L**onge a peccatoribus
salus . ita loc⁹ dampnatorum
sit remotissimus a deo scilicet in
centro terre **¶** Duas alias rati
ones ponit sanctus doct⁹ ibi
dem allegans augustinum sup
genesim ad litteram . xij . **V**na
est . quoniā anime dampnato
rum carnis amore peccauerunt
Ideo ipsis exhiberi debet quod
carni mortue exhibetur . sed ca
ro sub terra recondita est . ergo
q anime sub terra recondi debet
¶ Secūda ratio est quia infe
riora sūt viliora q terrestriora
superiora vero sūt gaudiosa q
meliora . ideo cōueniens erat q
hīs qui se vilibus subiecerunt
per culpam . loc⁹ vilissimus da
retur in penam . **T**alis siquidē
locus est ipsis valde odiosus .

tum quia sciunt ipsum eis deputatum a diuina iustitia quaz odunt. tum quia illius loci vilitas est representatiua sue obligationis ad perpetuitatem penam. tum quia est continuus ignis quo affliguntur et ex tali odio talis pena accidentaliter magis ac magis augetur. Et sic patet que sit mansio dampnatorum. & ubi sit ipsorum mansio. et ubi ipsis retribuatur iuxta fructum adinventionum suarum. Et hoc satis de primo

Circa secundum **C** principale multe solent ponere dampnatorum scilicet ignis. sulphur. fetor. frigus. fames. tortor. horror. vinculum. tenebre. **D**e prima dicit **Job. xx.** Deuorabit eos ignis qui non succendetur. de secundo dicit **ps.** Ignis sulphur spiritus prellarum per calicem eorum. Et in hoc tangit tercia pena. De quarta dicit **mat. xiiij.** Erit fletus et stridor dentium. De quinta patet in euangelio hodierno de diuitibus qui petebat guttas aque & habere non poterat. de sexta dicit **math. xviij.** Tradidit illum tortoribus. de septima dicitur **Job. x.** Semper ignis horror inhabitat. De octaua et nona dicitur **mathei xxij.** Ligatis pedibus & manibus mittite eum in tenebras exteriores. **B**ed in his non tam facio difficultatem. sed to

ta difficultas est intelligere quomodo anime patiantur ab illo igne. Nam omnes theologi conueniunt quod anime patiantur ab illo igne. quia ut dicitur **mat. xxv.** Ignis ille est paratus diabolo et angelis eius. et anime sunt angelis inferiores ergo pati ab igne sicut et ipsi angeli. **B**ed est disconuenientia quomodo patiantur. Nam aliqui dicunt eo animas pati quia videtur illum ignem in quo cruciari debent. unde **greg. in iiij. dialogorum** dicit Ignem eo ipso patitur anima quo videtur. **B**ed secundum sanctum theodorum quod sententiarum hoc non sufficit. Quia quodlibet visum in eo quod videtur perficitur. & sic anima visionem tali non patiretur. sed perficeretur. Ideo alij dixerunt quod anima patitur quia videtur & comprehendit ignem illum tamquam sibi noxium & ex tali timore afficitur ut ipse prophetia illud **Trepidauerunt timore ubi non erat timor.** unde **greg. in quarto dialogorum.** Quia anima cremari se conspicit crematur id est affligitur. Neque hoc sufficit quod secundum hoc anima non patiretur secundum rei veritatem sed secundum apparentiam ut dicit **aug. super gen. xij.** Ideo alij dixerunt quod anima patitur realiter ab illo igne corporeo. unde **greg. in iiij. dialogorum.**

Colligere ex dictis euangeli-
as possumus q̄ incendiū anima
non solū videndo sed experimē
to patitur. **S**ed circa hoc dicūt
quidam q̄ ignis ille potest du-
pliciter cōsiderari. **P**rimo vt ē
quedam res corporea et sic non
agit in animā. quia corporeū
nō potest agere in incorporeū.
Secundo potest accipi vt est
instrumentum diuine iustitie.
et sic agit in virtute agentis pri-
cipalis scilicet dei & non virtu-
te sua. **E**go autem credo q̄ ille
ignis agat secundū se. **E**t pro
corroboratione dicti mei assūo
dictū magistri in quarto di-
x. **E**t dictū augusti. xxi.
de ciuitate dei. x. **N**az dicit ma-
gister Si viuētis hominis in
corporeus spiritus tenetur i cor-
pore. cur etiā anima post mor-
tem corporeo igne nō cruciatur.
Et aug? dicit aia in hominis
cōiunctione iungitur corpori vt
dans ei vitā quāvis illud sit spi-
rituale & hoc corporale et ex illa
cōiunctione vehementer amorem
cōcipit ad corp? sic ligat? ignem
vt accipiens ab eo penam et ex
illa cōiunctione cōcipit horro-
rem. **h**ec ille. **N**oc etiam patet
in euangelio de anima diuitis
q̄ clamabat. **C**rucior i hac flā-
ma. **P**atet ergo que sit penali-
tas dampnatorū. **E**t hoc satis
de secundo principali. **D**
Circa terciū principale au-

gustinus. xxi. libro de ciuita-
te dei discernit opinione; plato-
nicorum qui dixerunt animas
puriri sed per penam posse pur-
gari. et hoc idem ponit magr vt
ibidem ponit aug?. **S**uper hoc
fundo quandam questionē sci-
licet q̄ dāpnatis nulla sit remissi-
o nec eis prosunt suffragia p-
nos facta. & hoc etiam acciden-
taliter habet ipsorū penā aug-
mentatē. q̄ suffragia eis non p-
sint. vide diuiniū. vii. et ec-
clesiastice ierarchie. vbi dicit
Summus pontifex pro imundis
nō orat quia in hoc auerteret
a diuino ordine. et ibidem dicit
q̄ peccatoribus nō orat remissi-
onem quia non audiretur pro
illis. **E**t greg? libro. xxiii.
moralium dicit **E**adem causa ē
cur non oret tunc pro hominib?
et nō igne dāpnatis. que nūc
causa est vt nō oretur pro dia-
bolo et angelis eius eterno sup-
plicio dāpnatis. **Q**ue etiā nūc
est causa vt sancti nō orent pro
hominibus infidelibus impijsq;
defunctis. quia de eis utiq; q̄s
eterno supplicio iam dāpnatos
nouerunt ante illum iudicis con-
spectum orationis sue meritū
cessare cognoscunt. **h**ec ille **E**t
aug? dicit **Q**ui sine fide operan-
te per dilectionem. eius q; sa-
cramentis de corpore exeūt fru-
stra illis a suis huiusmodi offi-
cia impenduntur. **E**t hoc hēt

distinctione. xxv. ca. vnu. Vbi
dicitur infra Quicumque enim ali
quid de istis peccatis in se age
re vel de minimis cognouerit et non
digne emendauerit. et si habu
erit spatium longo tempore peni
tentia non egerit. largas elemo
sinas non erogauerit. et peccatis
istis se moribus non se absti
nuerit. illo transitorio igne de quo
apostolus ait purgare non po
terit. sed eterna illum flamma si
ne ullo remedio crucabit. hec
ibi. ¶ Sed quid dicemus de
trapano imperatore per quo ora
uit beatus gregorius et a magistro consecu
tus est. Sicut et alios qui tra
ianus non fuit in inferno peccator
post mortem quia nunquam inde ex
iisset cum in inferno nulla sit re
demptio. sed deus sciens beatum
gregorium oraturum pro ipso
ipsum in alio loco seruauit in
quo tamen sustinuit penas damp
natorum usque ad orationem bea
ti gregorii. Non tamen propter hoc desi
stendum est orare pro mortuis et e
lemosinas facere quia nescimus ut
trius in inferno sint. aut in purga
torio. In quibus duobus locis deus
dat unicuique iuxta adiuuenti
as suas ut dicit in themate.
Et hoc patet de tercio principali
Rogemus ergo deum amen

¶ Feria sexta secunde. sermo
de inuidia.

Uendiderunt israhelitis
Gen. xxxv. Veri dix
imus & declarauimus
penas dampnatorum et tementium
et ostendimus penas illas non esse
se satisfactorias plures dicitur
sacre scripture in tercia parte per
dicationis. Hodie vero conside
rans quod dampnati uellent omnes
dampnari. quia inuident omni
bus salute. determinauit loqui
de inuidia. est etiam in hoc pri
cipio inuidiam esse proprie pecca
tum diaboli licet et hominum damp
natorum. & per consequens qui
libet tale peccatum sequentes di
abolus appellabimur. aut certe
ipsum dicemus habere signa su
e dampnationis. quod autem in
uidia sit peccatum diabolicum.
Nota beatum augustinum. de
doctrina christiana. ubi dicit. In
uidia uicium diabolicum quo
seculo diabolus reus est. et in ex
piabiliter reus. Non enim dia
bolo dicitur ut dampnetur. Ad
ulterius commisit. furtum fe
cisti. villam alienam rapuisti.
falsum testimonium dixisti.
sed hominum statui inuidisti.
Hec ille. quod autem sit peccatum
dampnatorum declarat gregorius
libro tercio moralium ubi dicit.
Dum electi perficiuntur repro
bi ad rabie furoris exacerantur.
et bona nascentia que uolunt imi
tari persequuntur. hec ille. Et
ex his duas concludit quod inuidia

est ipse peccatum demonum &
dampnatorum. unde tanta est
eorum inuidia quod desiderant et cu-
piunt quemlibet dampnari &
eas penas pati quas ipsi patien-
tur. quia iuxta commune pro-
verbium. Baudium est miseris so-
cios habere penarum. Item omni-
ditur ratione quam ponit bona-
uetura quarto sententiarum. di-
cit. Quia inuidia insurgit ex de-
fectu caritatis & amore proprii
boni. sed utrumque in dampnatis
est ergo in eis maxima inuidi-
a viget. sed inuidus nullum vult
videre bonum. ergo dampnati
nolent videre aliquem saluum
cum saluatio sit quoddam bonum
ergo. Et si obiceretur de illo di-
uites de quo facta est mentio be-
ni in euangelio qui petebat ut
lazarus mitteretur in domum fra-
trum suorum ne & ipsi venirent in
hunc locum tormentorum. Di-
co secundum quod dicit sanctus
thomas in quolibet quoddam quod damp-
nati vellet omnes dampnari per
se. per accidens autem cupiunt
salutem aliquorum. Ratio quo-
nia dampnati sciunt non omnes
esse dampnandos sed aliquos
esse salvandos. ideo si aliqui salua-
ri debent ex quo contradicere non
possunt potius vellet de suis sal-
uari quam de alienis. et hoc per acci-
dens est non autem per se. Ego
autem dicerem non contradicen-
do patri meo cuius doctrine non

quam contradixi. quod dives iste
cupiebat per accidens salutem
fratrum suorum non ut voluisset
eos saluari. sed quia per ipsos
nolebat magis cruciari. cum fratres
ipsius frequenter exercebant peccata
que iste eos docuerat et ipsi ex-
erantibus peccata ipsius pe-
nam augmentabant ipsi. quia
ipse erat causa peccatorum fratrum
suorum. Patet ergo quod dampna-
ti cupiunt ex inuidia dampnati-
onem omnium hominum. Ideo
inuidia est peccatum demonum
et dampnatorum. De hac inui-
dia fit mentio in epistola beati fili-
is iacob qui rediderunt fratres
suum ioseph ex inuidia. Et in
euangelio fit mentio de opera-
toribus vinee. qui inuidentes bo-
no domini sui occiderunt seruos
suos & tandem filium suum here-
dem. Dic historias si placet.
Circa istam inuidiam tria no-
tabimus.

Primo bonitatem.

Decundo malignitatem.

Tercio exterminationem.

B. **C**irca primum
principale notant doctores sa-
cti quod inuidia est tristitia siue
dolor de bono alieno. ad quem
sequitur desiderium privationis
illius boni. Que definitio sic nu-
da et simpliciter accepta non ha-
bet veritatem & ideo oportet quod
sano modo intelligatur. Unde
ego dico secundum quod ponit sanctus

thomas secūda secunde questi
ōe. xxxvi. ar. i. q. ij. q. bonū
alterius accipitur. ut diminuti
uuz proprii boni. unde quedā
tristitia causatur. Et aliquando
causatur ista tristitia ratione ti
moris. Aliquando autem ratioe
priuationis. quorūz neutrum est
peccatum. **N**am primo causa
tur tristitia de bono alterius rati
one timoris. quando quis timet
ex bono & sublimitate alterius
nocumentū sibi & alijs bonis
posse prouenire. & ut dicit phi
losophus secundo rethoricorūz
talis tristitia potest esse effectus
timoris quā inuidia. & potest ef
se sine peccato. unde gregori⁹
vicefimo secundo moralium dicit
Euenire plerūq; solet ut non a
missa caritate invidia nos ruina
letificet. rursus eius gloria si
ne inuidie culpa contristet. euz
corruente eo quodam bene erigi
credimus. & proficiēte illo ple
resq; iniuste opprimi formida
mus. Et ideo in sacra scriptura
de perfectis legitur qd de mor
te inimicorūz suorū letabātur.
non ut de malo ipsorū confēta
rentur. sed ex hoc qd remota e
rat oportunitas nocēdi bonis.
sicut populus dei de morte pha
raonis ostendit leticiā dicens
Cantemus domino gloriose e
nim magnificatus est. equum
& ascensorem proiecit in mare.
ut patet exodi decimo quinto

capitulo. **H**ic dauid & saul can
tabant de morte philistinū
ut patet primo regum xxi. v. amos
v. Et de morte heloferis
factum est gaudium in omni
bo finibo israhel ut patet Judith
xij. Et ad istum sensum dicit
iohānes in apocalypsi. vi. capi
tulo. **V**indica sanguinem nostrum
domine deus noster. **N**ō qd vel
lent vindictā. sed remotionē
malorum & persecutorūz bono
rum. **I**deo propheta dauid in psal
mo. **L**etabitur iustus euz vide
rit vindictam. manus suas la
uabit in sanguine peccatoris.
Et sic quis potest uideat tristitia
de prosperitate inimici sine pec
cato. **S**ecundo causabitur tri
stitia de bono alterius respectu
priuationis. quādo quis priuatur
bono quod habet alter. & delet
qd illud deē sibi. nō autē delet qd
aliē hēat. Et ista est potest zelus
quā inuidia. ut dicit philosophus
secundo rethoricorum. Et si est circa
bona honesta & virtutes lauda
bilis est. **I**deo dicit apostolus p
ma ad corin. xij. **E**mulanini
spiritualia cauti. Et ierem⁹ scilicet
bens ad alethā de instructione
filie dicit. **D**abrat socas a quibus
addiscat. quibus inuideat. &
quarum laudibus ipsa morietur.
Et hanc inuidiam quisq;
debet sibi procurare meditando
legendō mores & gesta y. seru
sanctorum. **I**nter d. & scētes non

habere fidei iohannis baptiste.
feruorem petri. caritatem pau-
li. patientiam apostolorum. hu-
militatem confessorum. castitatem
& puritatem virginum & ita
discurrendo per mores & vitam
sanctorum noui & veteris testa-
menti. hinc prouerbiorum vi-
cesimono. **C**um impij supererit
principatu gemit populus? **E**t p[ro]
Zelus domus tue comedit me
Datet ergo inuidiam non sepe
esse peccatum ex hijs que dicta
sunt. **E**t hoc satis de primo.

Circa secundum **C**
principale notat sanctus thomas
secunda secunde q. xxxvi. ar. i. ij. &
tercio. q. inuidia est peccatum
mortalis. ratio quoniam illud qd
est contrarium caritati est peccatum
mortalis. sed inuidia est contraria
caritati qz p[er] ipsam solz q[ui]s de bono
proximi. ergo est peccatum mor-
tale. **E**t iob. v. scribitur Daruu-
lum occidit inuidia. sed nichil
spiritualiter animaz occidit ni-
si mortale peccatum. ergo inuidia
est peccatum mortale. **E**t vt ponit
idem doctor ubi supra. duobus
modis contingit inuidiam esse
peccatum mortale. **P**rimo mo-
do quando quis tristatur de bo-
no alterius respectu indignita-
tis. **S**ecundo modo quando tri-
stat de bono alterius respectu
granditatis. **N**am tristatur q[ui]
de bono alterius respectu idig-
nitatis cum videt h[uius]modi t[er]re ho[m]i[n]es

esse illo bono indignum. que q[ui]
dem tristitia non potest omni ex
bonis virtutibus ex quibus aliq[ui]s
iustus efficitur. quia talia non
dantur indignis. sed merenti-
bus. sed tristitia est solum de
illis bonis que possunt prouenire
dignis & indignis. vt bona te-
poralia. **Q**ue inuidia reprehensi-
bilis est secundum doctrinam
fidei. **N**am temporalia bona que
indignis proueniunt ex iusta
dei ordinatiōe disponuntur. vt
ad eorum correctionem vel ad e-
orum dampnationem. unde di-
cit augustinus in primo de ciui-
tate dei. **D**eus quibusdam con-
fert temporalia vt ex talibus be-
neficijs boni efficiantur. & cor-
rectis erroribus ad dei redeant
amiciciaz vt probat in libro de
agone christiano. **Q**uibusdam
vero confert ista bona tempora-
lia ad agram dampnationis ef-
ne vt percipiant q[ui] propter que-
dam bona que faciunt hic premi-
antur. quasi scilicet hic habentes
paradisum suum in vita. hec il-
le. **E**t de malis suis in hac vita
non puniuntur quia debent ha-
bere infernum in alia vita. ideo
eis magis compatiendum est
q[ui] inuidendum. **I**deo dicit domi-
nus per prophetam suum dauid
in psalmo Noli emulari in malig-
nantibus. neq[ue] zelaueris facien-
tes iniquitatem. **E**t de seipso lo-
quitur dauid. **P**ene effusi sunt

gressus mei . quia zelavi super
eos pacem peccatorum vi
dens . **S**ecundo causatur tri
stitia de bono alterius respectu
granditatis alterius . Et est quā
do quis tristatur & dolet quod ali
quis in aliquo bono maior est
eo . cupiens illud qui habet illo
bono privari . De qua invidia
dicit iob quartum capitulo . Par
vulum occidit invidia . Et pro
verbiorum . xiiij . dicitur . Qui
festinat ditari alius invidet . &
ista invidia est communiter in
ter equales respectu illorum bo
norum que possunt esse commu
nia . Quia ut dicit philosophus
secundo ethicorum . Non in
videbit servus domino de domi
no . nec subditus regi . sed ser
vus seruo . per beneficium sibi
collatum a domino . & subditus
subdito per respectum ad bono
res distribuendos . Ex qua se
quuntur aliqui pestiferi & mor
tiferi defectus quos ponit beatus
gregorius libro tercio moralium .
qui sunt odium . susurratio . de
tractio . tristitia in prosperis .
leticia in aduersis . Que omnia
tangit cassiodorus dicens Inui
dis aliena prosperitas aduer
sa . aliena aduersitas prospera
iudicat . Non in aliena gratula
tione tristantur . in aliena tristi
tia gratulantur . Isti suas in ali
ena paupertate diuitias . suam
paupertatem in aliens diuiti

is metuntur . Isti autem alie
ne fame serenitatem detractio
ne nubilare conantur . aut eius
dem gloriam sola taciturnitate
furari . hec ille . Istis ergo mo
dis invidia est peccatum mortale
& est vicium diabolicum . Et
hoc satis est de secundo principa
li . **D**

Circa tertium principale no
ta quod invidia exterminat homi
nem id est extra terminos sue
nature trahit . Nam homo est a
nimal rationale mortale risibi
le & sociale secundum philoso
phum . Et invidia primo ex
trahit ipsum ab animalitate .
Nunquam lectum fuit quod aliquod
animal secundum naturam no
ceat sibi ipsi . Inuidus autem in
vidia comburitur intus & ex
tra . unde crisostomus super ma
theum omelia vicesima prima
dicit Omnia que sibi ipsi est
inimica . nam qui invidet sibi ip
sum ignominiam facit . illi aut
em invidet gloriam parat . Et
quod peius est . non uno ictu per
cutit invidus unum . sed multos .
Ideo bene inquit prospere li
bro tercio de viciis & virtutibus
Tantos ipse inuidus habet in
ste pene tortores . quantos vir
tuosus habuit laudatores . nam
inuidus suo gladio . sua retor
ta sagitta seipsum ferit & vul
nerat . Et hoc idem est quod
per bugonem dicitur Invidia

60
est in suum actorem recipiens
de bono alterius tabescens cru-
ciatus. Inuidia nil iustius. q̄p-
tius ipsum auctorem suum ex-
cruciat. **S**ecundo inuidia po-
nit hominem extra rationem. nā
rationabiliter homo debet trista-
ri de malo proximi quia quod
tibi non vis fieri alteri ne fece-
ris. sed inuidus gaudet de aduer-
sitate proximi ut ponit sanctus
thomas secundā secūde. q. trix
summa sexta articulo. ij. in fine re-
sponsionis. **T**ercio trahit ho-
minem a mortalitate. Nam ho-
mo superbus inuidet prosperi-
tati proximi dum exaltatur. et
vivit quasi ipse nō sit mortalis.
Ideo inquit aug⁹ de verbis do-
mini. Inuidia est filia superbie
que nescit esse sterilis. ubicūq;
fuerit continuo parit. suffocata ma-
trem et non erit filia tibi.
Quatto trahit ipsum hominem
extra risibilitatem. Nam ipsa ri-
sibilitas sequitur quocūq; ho-
mo homini presentatur. sed si ho-
minem presentatur inuidus non ri-
det immo tristatur. **Q**uin-
to extrahit ipsum a socialitate.
Quia cum proximo debet sta-
re in concordia & pace & inuidi-
a facit ipsum inimicum prox-
imi sui. Unde super iohannem di-
cit. Tolle inuidiam & tuus est
quod habeo. tolle inuidiam et
meum est quod habes. Et q̄
moueat socialem amicitiam nota

illud quod dicit petrus ratiōnas
Est inuidus vultus plenus mina-
rum. toruus aspectus. pallor i
facie. in labijs tremor. in dētib⁹
stridor. in lingua verba rabida
& effrenata ad cōuicia. manus
ad violentiam prompta. **H**ec
ille. Patet ergo hominem esse
extra terminos nature sue pro-
prie per peccatum inuidie. sicut
patet fuisse in fratribus ioseph
qui non egerunt ut animalia.
non ut rationales. non ut mor-
tales. non ut risibiles. non ut
sociales. non ut pii & misericor-
des. sed ut diabolici nō compa-
tientes patri cui ioseph erat ad-
solatus. non compatibles fra-
tri deprecanti. ipsius israhelitis
vendiderunt. & tanquā crude-
les tunicam eruantantes patri
optulerunt. Quos bene extermi-
natos id est in bestias transfor-
mados iacob prophetavit dicens
Fera pessima id est societas fra-
trum filiorum meorum deuora-
uit filium meum ioseph. Simi-
liter agricolae interfecerūt filiū
heredem vinee sicut habetur in
euangelio. Ecce ergo quomo-
do inuidia ponit hominem extra
naturam suam. Et hoc satis est
de tercio principali.

Sabbato tercie dominice.
sermo de contritione.

Mihi quoque obsecro
ut benedicas. genesis
viceſimonono capitu
lo. Veri declaravi mundiam ee
peccatum mortale et extrahens
hominem extra naturam suam.
et peccatum proprie conueniens
demonibus et dampnatis. unde
concludebam quemlibet inui
dum aut esse diabolum aut ha
bere signa sue dampnationis.
Hodie considerans quia prop
ter illud peccatum multi damp
nantur determinavi loqui de con
tritione qua quis solet de isto
peccato et de alijs. ex qua deus
immediate parat peccatori. unde
psalmista **Dixi** confitebor ad
uersum me iniustitiam meam
et tu remisisti impietatem pec
cati mei.

Sed hic solet moueri una que
stio. si sine confessione possint re
mitteri peccata ex sola contritione
Quibusdam autem videtur quod
sic. Nam beatus ambrosius di
cit et allegatur a magistro sen
tentiarum in quarto distinctione
decima quinta **Et** post in decretis
de penitentia distinctione prima
Petrus soluit et flevit quia er
rant ut homo. non inuenio quod
dixerit. scio quod fleuerit. **Lacri**
mas eius lego. satisfactionem
non lego **I**tem iohannes crisos
tostomus **Lacrimae** lauant delictum
quod pudor est confiteri. **Et** p
phetam in psalmo. **Sacrificium**

deo spiritus contribulatus cor
contritum et humiliatum deus
non despicies. **Unde** voluntas
pro opere reputatur et accepta
tur ut patet de penitentia distin
ctione prima capitulo **Pericu**
lose. **Et** sunt verba **augustinus**
ubi dicit **Periculose** se decipit
qui existimant tantum eos esse
homicidas. qui manibus homi
nem occidunt. et non potius eos
per quorum fraudem et consiliu
et exhortationem homines ex
tinguuntur. **Nam** iudei nunquam
dominum proprijs manibus in
terfecerunt. sicut scriptum est
Nobis non licet interficere quem
quidem sed tamen illis dominus mortis
imputatur. quia ipsi lingua eius
interfecerunt **Qui** ergo hominem
tradit ille in terfecit eum. domi
no dicente **Maius** peccatum ha
buit qui tradidit me tibi. **hec**
ille **Et** psalmista. **filij** hominu
dentes eorum arma. et sagitte e
orum gladius acutus **Sed** ip
sa contritio est in voluntate. ergo
premiatur sine confessione. **Et**
eadem distinctione capitulo. o
mis. **Et** sunt verba ieronimi ubi
dicitur **Omnis** iniquitas et op
pressio et iniustitia iudicium san
guinis est. **Et** licet gladio non
occidas tamen interficias. **hec** ille
super psalmum. patet ergo ex hijs so
lam contritionem sufficere ad
remissionem peccati sine confes
sione **Respondeo** quod possumus con

derare hominē penitentem dupli-
citer. **V**no modo in statu neces-
sitaris. **A**lio modo in statu pro-
speritatis & sanitatis. **P**rimo
modo dico q̄ sola contritio pōt
ad hoc sufficere. quia vt deus
ait per ezechielem pphetam de
amō octauo capitulo. **I**n qua
cūq; hora ingemuerit peccator
ad me exaudiam eum. **S**ecū-
do modo dico q̄ sola contritio
non sufficit licet deus per vtraz
contritionem peccata dimittat
indulgeat. vt iste auctoritates
testantur. sed etiam necessaria
est confessio vbi aīit commodi-
tas sacerdotis. licet confessio nō
sit illa que peccata dimittat. p̄-
ma est necessaria vt deus indul-
geat. secunda est necessaria vt
homo penitentem se ostendat
& ecclie mandatā custodiat. **I**n
ta respōsio habet de penitentia
distinctione p̄ma capitulo. **S**i
cui infra vbi dicitur. **N**ō ergo
in confessione peccatum remitti-
tur. quia iam remissum eē pro-
batur sc̄ per contritionē. **S**it ita
q̄ confessio ad ostensionem pei-
tentie non ad impetrationē ve-
nit. **E**t sicut circumcisio data
est abrahe in signum iustitie &
non in causam iustificationis.
sic confessio sacerdoti offertur i
signum venie acceptę. non in
causam remissionis accipiente.
Hec ibi. **E**st etiam mandatum
ecclesie vt patebit crastina die

quando de confessione p̄dicabitur

Non ergo sola contritio sufficit
ideo ponitur in epistola q̄ elau
plorans amissionem benedicti-
onis paterne per quem signifi-
cat̄ pccōr q̄ aīit dī bñdictiōez
iuit ad p̄rē per quem significa-
tur sacerdos & dixit **M**ibi quo-
q; obsecro benedicas. id est o-
stende me absolutum per tuaz
auctoritatem. **I**n euangelio et-
iam habetur de filio prodigo q̄
in se reuersus dixit. **T**u ad pa-
trem meuz id est ad sacerdotē
Dic hystoriam si placet. **C**ir-
ca istud tria notabimus

Primo contritionis q̄ditate.

Secundo contritionis qua-
litate.

Tercio contritionis quātitate

Circa primum principale po-
nit sanctus thomas quarto sen-
tentiarum distinctione decima
quinta diffinitionē contritionis
que sic diffinitur. **B**

Contritio est dolor voluntarie
assumptus pro peccatis cum p̄-
posito confitendi & satisfaciēdi
Nam cor ipsius confiteri dicitur
cum affectus peccati secunduz
omniem sui partem in eo tota-
liter constringitur. & cum pec-
cator ipse perfecte a peccato
suo resilit. **E**t quia talis resiliti-
o dolor quidam est. **I**deo con-
tritio per dolorem tanquā per p̄x-
imum genus diffinitur siue de-
scribitur. **A**ddit at voluntarie

assumptus tāq; differentia ab alijs doloribus non assumptis voluntarie. Et additur pro peccatis tanq; materia specificans. Additur cum proposito confitendi & satisfaciendi ad ostendendum q; sit pars penitentie sacramentalis. Sed secundum sanctum thomam quarto sententiarum distinctione decimaquarta questione secunda tria sunt consideranda. primo quid contemnitur. Secundo cum quo conteritur. Tercio quare conteritur.

Circa primum nota q; duo conteritur debet scilicet cor & culpa. primo debet conteriri cor. qd ad litteram in vera contritione teritur premiis angustia & dolore & indignatione quam contra peccata sua concipit. unde iobelis secundo dicitur.

Bandite corda vestra. Secundo conteriri debent culpe. q; quidem dolore illo conteruntur id est simul & totaliter teruntur. Unde ps. Effundite coram illo corda vestra. Et ieremias trenorum secundo Effundite sicut aqua cor vestrum. Et ieremie quarto Lava a malitia cor tuum.

Circa secundum sunt duo quibus cor conteritur scilicet spes divina & timor dei. que sunt quasi due mole. Prima mole scilicet diuine spei est inferior eleuans seculum ad speciem veniens ex consideratione misericordie dei ne mens a peccatis obruta desperet. unde psalmus. x. scriptum est

Qui ambulauit in tenebris scilicet peccatorum. & non est ei lumen spiritus in nomine domini & imitatur super deum suum. Et psalmus. xlv. aie peccatrix dicit. Tolle molam scilicet spem & molem salutem. Secunda mole timoris dei est superior deprimens. quo animam timet penam ex consideratione diuine iustitie recolens quod apostolus ad hebreos. x. ait. Quam horrendum est incedere in manus dei uiuentis. Due mole signate sunt apoc. x. ubi ponitur. Et angelus posuit pedem dextrum super mare & sinistrum super terram. Quid per angelum angelica contritionis gratia a deo per angelum missa. qui pedem puritatis seu benignitatis dei ponit super materiam mentis amariate ne de iustitia dei desperet. Et sinistrum super terram mundialis & criminose mentis ne de diuina misericordia dei presumat. Ideo propheta in psalmo. Spera in domino hoc est ne desperes & fac bonitatem. hoc est de diuina misericordia non in malis presumas. horum enim duorum alterum sine altero ad ruinam non ad salutem est. In figura cuius dictum est moysi deuteronomio. Ne accipias loco pignoris inferiores aut superiorem molam. sed utramque vel nullam. quia nec sperandum est sine dei timore. nec timendum est sine diuina misericordia. Nam cayn & iudas molentes sola mola timoris iterierunt. quos alij plures

sequitur **B**ealetissimi quoque
peccatores continue in sceleibz
existentes sola mola diuine mi
sericordie molentes etiam pere
unt. **I**deo apoca. deamo quarto
dicitur q angelus per mediu
celi volans clamabat alta voce
Time deum. **C**irca terciu
duo sunt propter que mens hu
mana conteritur. **P**rimu q
a anima e delicata & decora ad
dei imaginem facta. ppter ea a
it illi domin? canticorum quarto
Tota pulchra es amica mea. &
macula non est in te scilicet ex
natura a me formata. sed ex
malitia a te patrata macula co
traxisti. **S**ecundu e qz anima
contritioni no affueta fit in pec
catis putrefacta & peccatum a
nimu indurat sicut morbus car
nem. unde **J**ob deamo quarto
capitulo dicit **I**ndurabitur cor
ei? q lapis. ideo dicit gre. **C**o
tritio apostema pugit. confessio
aperit. satisfactio emplastrum
ponit. & ex hys tribus patet
primu pncipale. **C**
Circa secundum pncipa
le scz arca qualitatem contritio
nistria consideranda sunt. scili
perfectiorem. facilitatem. &
difficultatem. **C**irca primu
ponunt doctores differentiam
inter contritionez & attritione
Attritio nascitur ex timore pe
ne & est quando quis dolet de
peccatis aliquibus. non autem

de omnibus. sed tantu de mag
nis sicut de homicidio. proditio
ne. incendijs. blasphemijs. per
iurijs. vsuris manifestis rapis
adulterijs. sacrilegijs. stupris
& similibus. **D**e paruis autez
culpis licet mortalibus non mul
tum curat. nec de ipsis multu
dolet **S**icut de venditione ter
mini & acquisitis per illu. de
frequentatione mundanorum
iuramentorum. de mensuris.
de ponderibus falsis. de acqui
sitis per ludum. q non audierit
tempore debito missas. q no ce
lebrauit festa a pluribus alijs
similibz. **S**imiliter & mulieres
non multum dolent de superflu
is vestibus preciosis. curiosis
vanis. de capilloru intorturis
lasciuis & alijs similibus.
Contritio autem nascitur ex
consideratione diuine offense.
& est quando aliquis dolet de
peccatis omnibz. magnis. par
uis mortalibus & venialibus
Ita q dolz fregisse diuina pre
cepta. dolet peccasse in septem
peccatis mortalibus. in quinqz
sensibus corporis. & vniuersa
liter de omnibus peccatis que
possunt committi corde. ore. &
opere. & de bonis omissis. **E**t
ista est a gratia diuina proce
dens. & de hac loquitur pbe
ta in psalmo **S**acrificium deo
spiritus contribulat. a cetera
Que omnia exeplo pate pnt.

Nam sint duo monticuli vnus
ex collectione lapidum . alius
ex collectione puluerum lapi
dum . tangatur vterq; baculo
primus faciet rumorem . secun
dus non . Quare ante in hoc sit
ratio est quia p^m monticulus
est de lapidibus tritis . secundus
vero de lapidibus contritis . sic
cor tritum & non contritum mur
murat . recalcitrat . est iobediens
penitentis confessoris sui Cor
vero contritum nullum rumorem
facit . sed se iugo penitentie sub
iat

Circa secundum scilicet faci
litatez . magna est facilitas ex
parte nostra ad habendum co
ntritionem . Nam vt habetur ex
tra de remissionibus capitulo p^m
mo Vnquodq; per quascu
q; causas nascitur per eas de dis
solvitur . Cum autem peccatus
per voluntatis actum sufficien
ter potest nasci . sufficienter au
tem per voluntatis actum scilicet
per displicentiaz & dolore qua
tum est ex parte nostra potest
tollī Et cum habere dolorem se
per sit in hominis potestate . non
autem habere dolorem sensibi
lem Ideo deus non requirit do
lorem sensibilem de contritionis ne
cessitate . licet sit ad eius perfe
ctionem secundum factum tho
mam & alios doctores . facilis
est ergo contritio ex parte nos
tra quia a voluntate pcedit que est

libera Nā ecā . xv . dicitur De
us ab initio constituit homines
& reliquit illum in manu consilij
sui .

Circa tertium scilicet circa
difficultatem Licet enim in lib
tate voluntatis ratiois electio
cōscois cōsistat . ex altera tamē
pte difficillimū ē habere veram
contritionem Nam secundum sa
ctum thomam in quarto disti
cti de . xvi . ar . ij . Dolor iqtu
est displicentia rationis in vera
contritione mensuratur secundū
quātitate caritatis que tāta ee
debet vt sup omnia deū etiā supra
seipsum diligat . hoc aut sit cum
pro nullo cōmodo vel incōmo
do deus offendere velit . & hoc
intelligendum est de displicen
tia rationis . unde debet peccatus
displicere rōi in tātū q; nullo pa
cto nullo cōmodo p cōmodo ve
lit cōfessisse vt etiā cōfessio in
ipsum . qm voluntas que ex aliq
cā consentit in culpam iustam
nime esse pōt Verumptamenē
necesse nō est habere caritatem
velle mori p cristo . sed in casu
in quo oporteret ipsū amittere
caritate per corporeā vitā . tūc
tenetur magis mori p cristo q
amittere caritatem . sic in pposi
to intelligendū est secundū eum
Ex hijs dās sū thome infero
tam cōclusionem . q; ille qui
conteritur principaliter propter
timorem inferni nō ppter amorē

dei nō est in statu salutis. quia
non dolet amore dei. sed amore
sui unde si cessaret dampnatio
cessaret contritio **U**nde licet ad
contritionem concurrere debeat
timor humilians. prius tamē
concurrere debet amor inflam
mans. **E**t in hoc apparet diffi
cultas contritionis. quia diffi
cile est habere tantam caritatē
quantā est necesse habere **E**t
hoc satis est de secūdo principa
li.

E

Circa terciū principale scili
cet circa quantitatem contritio
nis **T**res nēpe sunt gradus con
tritionis **E**st enim contritio suf
ficiens. eminens. et exuberans.
Contritio sufficiēs est quia do
let quis de omnibz peccatis su
is secundum displicentiam rati
onis **C**ontritio autem eminēs
non solum est displicentia rati
onis & voluntatis. sed etiā pas
sio affectionis in sensualitatē
resultans. **T**alis autē dolor se
cundum sanctum thomam in
quarto distinctione. xvi. nō
est necessarius nec in potestate
humana et nō sequitur amorē
sed affectionem. **I**gitur q̄ ho
mo magis doleat de peccatis su
is q̄ de amissione vlt̄ totius substā
tie. vel ip̄e vite. hoc quidē es
set p̄fectionis et cōgruū. nō aut
obligationis. et necessarium.
Hanc habuit dauid cui dixit
fuerunt michi lacrimę mee pa

nes die ac nocte. et cetera. **C**ō
tritio vero exuberans vocatur
quando tantū augetur displic
entia rationis & dolor sensiti
u? & affectionis q̄ in presen
ti vita remittitur omnis p̄ea q̄
debetur pro culpa que paucis
concessa est. & quando concedi
tur est magnū donum **D**e hac
dicit ieronymus **L**acrima extin
guīt infernalem ignem. quem
non tota aq̄ oceani extingue
ret **E**t beatus bernardus **O**bu
milis lacrima. tūum est regnū
tua est potentia **A**nte cōspectū
iudicis non vereris accedere. so
la si intraueris quidquid petie
ris obtineb **A**ccusātibz silētū
pois. de ore p̄ncipis sm̄az rapis
Quid plura? **V**inas inuindibi
lem. **H**ec ille **H**anc contritionē
exuberantē habuit ip̄a beata ma
ria magdalena quādo ei dictū
fuit luce quinto capitulo. **R**e
mittūtur tibi peccata tua. et ce
tera **E**t in hīs gradibus mani
feste apparet quantitas contri
tionis **E**t hoc satis est de tercio
principali. **D**icamus ergo deo
omnipotenti. **M**ichi quoq̄ ob
secro vt benedicas id est cōtri
tionem cōcedas. **A**men

Dominica tercia q̄dragiesie.
sermo de cōfessione

Omnis imūditia nō no
mies in vob **A**d ephē.

quāto. **V**eri declarari q̄ per ve-
ram cōtritionem deus immedia-
te peccata dimittit. & q̄ vlt̄ cō-
tritionez in habentibus prospe-
ritatem & sanitatem necessaria
erat confessio. nō quideꝫ ad im-
petrationem venie sed ad ostē-
sionem penitentie. **H**odie reuez-
tendo. vnde. **A**

secundo probo ex dictis & cō-
rum cōfessionem esse necessariā.
Nam et habetur extra de peni-
tentis & remissionibus. **E**ccele-
sia primo hoc precepit dicens.
Ois v̄t̄usq; sexus fidel̄ postq̄
ad annos discretionis venerit
tenetur semel in anno proprio
sacerdoti confiteri peccata sua &
eucharistiam sumere saltem in
pascate. **I**dem dicit ambrosius
in libro de paradiso & ponitur
i decretis de penitentia distincti-
one prima capitulo. **S**i cui ista
vbi dicitur. **N**on potest a pecca-
to iustificari quisq; nisi fuerit a-
te peccatum cōfessus. **E**t ieroni-
m̄ supra exo. **E**t allegatur de
pe. di. p̄ma. ca. vbi supra dicit
Venit inq̄t aaron & omnes p̄s-
biteri de israhel manducare pa-
nez cum socero moysi in cōspe-
ctu domini. **O**mnia ergo que fa-
ciūt s̄cti in cōspectu domini fa-
ciūt. peccatores aut̄ a cōspectu
dei fugiūt. **D**eniq; septuaḡ q̄
adam postquā peccauit fugit
a cōspectu dei & interrogatus
respondit. **A**udiui inquit vocē

tuam & abscondi me. quia nu-
dus eras. **S**ed & cayn de fratri-
cidio cōdempnatus a deo. **E**x-
iit inquit a facie dei habitauit
in terra naym. **E**xiit ergo a fa-
cie dei. quia indignus erat suo
cōspectu. sancti autem mandu-
cant & bibūt in cōspectu dei &
omnia que agunt in cōspectu
dei sunt. **E**x hijs dictis ieroni-
mi habetur q̄ quidquid agunt
sancti id est sacerdotes in cōspe-
ctu dei ē. q̄ tradita ē ip̄s p̄ te-
stas soluendi atq; ligandi. vt
dicit magister in quarto cōsi-
deratione. viij. **V**nde ambrosius
in libro de paradiso. & ponitur
de penitentia di. p̄ma. ca. vbi su-
pra dicit. **V**erbum dei dimittit
peccata. sacerdos est iudex. s̄c-
tos quidem officium suum ex-
libet & nullius potestatis iura
exerceꝫ. **E**t paulo post. **D**ominus
par uis & soluendi esse voluit &
ligandi. & vtrumq; p̄i cōdi-
tione permisit. ergo qui soluē-
di ius nō habet nec ligandi. **E**t
infert. **I**us enim hoc solis p̄s-
fuz est sacerdotibz. **H**ec ille. **C**ō-
fessio ergo necessaria est p̄ter
contritionem vt docet ordo pla-
cet. **A**d hanc nos hortatur apo-
stolus i themate allegato dicens.
Omnis immūditia nō nominet̄
in vobis. **T**unc enim fiet hoc cū
per veram cōtritionem & cōfel-
sionem fuerimus purgati a pec-
cato. **E**t sic confitēdo aperiemus

os a loquemur coram sacerdote
que muti tacuimus longo tem
pore & tunc mirabuntur turbe
demonum dicentes. **E**cce q̄z a
to perdidimus illud quod lon
go tempore acquisiuim? **Q**uia
in euāgelio scribitur. **L**ocut⁹
est mutus idest peccator. qui
diu abscondit peccata sua. ex
qua taciturnitate dicitur mut⁹
& admirata sunt turbe scilicet
demonum. **D**ic historias euā
gelij & epistole si placet

Circa hanc confessionem tra
a notabimus

Primo confessionis prepa
rationem.

Secundo confessionis discre
tionem

Tercio confessionis integri
tatem.

B **C**irca primū
principale ponit psalmus tricesi
mo octauo modum quo homi
nes se preparare debent ad con
fessionem faciendam hīs verb
Re cogitabo tibi oēs ānos me
os in amaritudine aīe mee **E**x
quibus verbis triplex prepa
ratio veri penitentis insinuat

Prima est recogitationis
cum dicit. recogitabo **S**e
cunda est recordationis. cum
dicit. tibi oēs annos meos.

Tercia est amaricationis. cum
dicit. in amaritudine anime mee

Prima quidē est recogitatio
nis id est iterū a iterū cogita

bo. cōtra multos insensatos qui
ad confessionem impeditate
accedūt. a de peccatis suis nul
lam sollicitiam atq; r̄ cogitatio
nem faciunt. cui tamen in veri
tate constet ista maiora esse ne
gocia quibuscunq; alijs que in
hac vita habere possint **S**unt e
nim tanto examine digna q̄ p
eis dei filius passus est. vt atte
statur augustinus super illud
ad thimotixum p̄mo capitulo
Venit cristus in hūc mundum
peccatores saluos facere. **N**ulla
causa fuit ueniendi cristo domi
no nisi peccatoēs saluos facere.
Tolle morbos. tolle vulnera.
& nulla erit medicine causa **E**t
pro istis examinandis iterum
ueniet ad iudiciū cum sena
toribus terre vt dicitur per ma
theū vicehmo quinto capitulo
vbi dicitur **C**um uenerit filius
hominis in sede maiestatis sue
congregabuntur ante eum om
nes gentes. a disceptabit cum
eis eorum peccata **O** insensata
hominum cura. que secularib⁹
negocijs occupata de anima
propria obnuiciatur. **D**uo nā
q; recogitanda sunt a vero pe
nitente **P**rimū beneficia re
cepta **S**ecūm ē mala cōmissa
Priō q̄dē recogitāda sūt ōma
bñficia scz bñficiū creatōis gu
bñficiois. r̄dēptiois. a reconfi
liationis. **I**terū deb; cogitāe ō
ma bñficia p̄ticularia secūdum

diuersos status & conditiones
Naturale quidem est qd cogi-
tatio boni ducit in amorem dā-
tis & in cognitionem luminis ve-
ri. Hoc figuratū est leuitica sex-
to. vbi p̄cepit dominus. Ignis
in altari meo sēp ardebit quē
nutriet sacerdos subiciens ma-
ligna per singulos dies. Quid
per ignem nisi ardens dilectio
dei significatur. Altare quide-
quasi alta res altitudinem hū-
ni cordis aperte significat. in il-
lo semper ardere debet ignis di-
uini amoris quem sacerdos id ē
rationalis intellectus conseruat
& fouet. & ligna bñficioꝝ r̄cep-
toꝝ p singulos dies r̄cogitādo
cotidie magis i amorē diuino fer-
uescit. Secundo r̄cogitāda sūt ma-
la cōmissa & bona omīssa. Inq̄z
cogitatio ombꝝ non diu immorā-
dum est sed curam percurren-
da sunt ne mentes labē n̄ ficiāt.
Nam prouerbiorum decimo ter-
cio scriptū ē. Qui tetigerit pi-
cem scilicet per tactum cogita-
tionis morose conquinabitur
ab ea. Talis namq; r̄cogitati-
o peccatorum facit venie in odi-
um mundanarum rerum & dete-
stationem vite p̄terite. Vnde ie-
renie secundo dicitur. Vide vi-
as tuas & scito quid feceris. Sci-
licet o cursor qui taz in p̄medi-
tate curris ad confessionem.
Secunda p̄paratio est r̄corda-
tionis in omnes annos que qui

dem in se difficilis est cum me-
moria labilis sit & cito prete-
ritorum obliuiscatur maxime
in illis qui diu i peccato perma-
serunt. **S**ed nota septē bre-
ues cogitationes quibus recor-
dari poterit homo omnium suo-
rum peccatorum que commiserit.
Primo cogitet vitam suam
secundū diuersas etates scili-
cet pueritie. adolescentie. iuue-
tutis. virilis. & senectutis. &
i hys scilicet discurrat peccata
que committuntur in pueritia
& alijs etatibus nominatis.
Secundo cogitet diuersos sta-
tus scilicet virginalem. vidua-
lem. & matrimonialem. & cum
hys omnia peccata que cōmitti
possint in hys statibus. **T**er-
cio cogitet diuersas fortunas
scilicet prosperitatis & aduer-
silitatis. sanitatis & egritudinis.
diuitiarum & paupertatis. si
equo animo illa tolerauit.
aut quomodo i istis se reficiē-
uit. **Q**uarto cogitet diuersa
officia que plerumq; exercuit
puta si fuit potestas. capitaneus
cancellarius & quomodo artem
suam fecit id est iuste vel iniuste.
Quinto cogitet diuersa
loca in quibus fuit. quid egit in
ciuitate. in rure. in domo. i pla-
tea. in viis. in ecclesiis. & simi-
libus locis. **S**exto cogitet
diuersas societates cum quibus
cōuersatus est & que peccata per

ipſos commiſit de die de nocte
et ſimilia **S**eptio cogitet diuer
ſum modū peccādi ſcilicet aut
contra fidem aut cōtra præcepta
diuina aut in peccatis mortali
bus et ſic de ſingulis **E**x cōſidera
tione horum vniuerſaliū ſacili
me deuenietur in recordatione
omnium peccatorum **Q**uonia
ſecundum ariſtotelē **E**x cogni
tione vniuerſalium venimus in
cognitionem particulariū. **E**t po
teſt et in exemplum auicēne de
homine veniēte a lōge quem p
rimo cognoscim⁹ q̄ ſit ens. ſecū
do q̄ ſit ſubſtantia. tercio q̄ ſit
animal. quarto q̄ eſt hō. vltio
q̄ eſt hic homo **I**ta etiam con
ſiderando. verbi gratia ſtatum
matrimoniale in vniuerſali ve
nit cōſequenter in particulari in
cognitionem peccatorū que in
matrimonio cōmitti poſſūt **I**te
o eccl̃. xiiij. dicitur **T**emp⁹ col
ligendi lapides. & temp⁹ di
ſpergendi. temp⁹e totius ani
peccata diſperguntur h̄ temp⁹e
cōfeſſionis peccata colliguntur.
faciendo recordationem in om
nes annos ſuos **T**ercia pre
paratio eſt amaricationis ſine q̄
precedente vana eſt cōfeſſio. ad
quam amaricationem ieremias
tercio hortatur dicens **S**tatue
tibi ſpeculum. pone tibi amari
tudines. dirige cor tuum in vi
am rectam **N**āc amaritudines
ſcīebat dauid cum ait **R**ugi

ebam a gemitu cordis mei. **E**t
nota ſecūdum ſanctū thomā
i ſuis quodlibetis. et in quarto
ſenarum q̄ debet eſſe tāt⁹ dolor
peccatoris vt diſponat de cete
ro prius velle mori ſi eſſ⁹ neces
ſe q̄ aſſentire peccato mortali. cu
ius ratio eſt quia magis amare
debem⁹ deū q̄ nos. et ideo debet⁹
potius velle deſerere corpus no
ſtrum q̄ ipſū deū. immo dico
q̄ ſi nō eſt tāta amaritudo pec
cati quāta fuit delectatio q̄ ibi
nō eſt vera contritio nec per cō
ſequēs cōfeſſio **Q**uius exēplū
habemus de ſulanna que pot⁹
volebat mori q̄ relinquē lege
dei **E**t hec vocatur preparatio a
maricationis vera. **E**t ſic patet
primum p̄cipale

Circa ſecundum p̄cipale
ponit p̄ q̄ homo magnā debet
habere diſcretionem in cōfeſſio
ne dū dicit **C**ogitatio hominis
cōfitebit⁹ tibi. **N**am in hoc q̄ di
cit hominis diſcretionē indicat
Nam hō eſt animal diſcretum
& rationale. ideo in cōfeſſione
diſcretus eſſe debet **C**

Triplex nāq̄ diſcretio necesſa
ria eſt vere penitenti. prima eſt
electionis. ſecūda eſt ſollicita
tionis. tercia eſt modificationis
Prima quidem eſt diſcretio
electionis vt ſciat ſibi eligere
cōpetentem confeſſorem ſecūd
veram cōſcientiam **T**ria autem
ſūt cōfeſſori neceſſaria vt poſſit
h i

penitentibus providere. primū
est scientia. secundum est con
scientia. terciū est auctoritas
Alter non est sine periculo pe
nitētiæ & confessionis. **P**rimo
est ei necessaria scientia. vt ha
beat claritatem cognitionis. si
cut dicit augustinus de penitē
tia distinctione sexta capitulo
Caveat vbi dicit. Caveat sibi
iudex spiritualis vt sicut nō cō
miserit crimen nequitiæ. ita non
careat munere scientiæ. **O**portet
enim q̄ sciāt quid iudicāre debe
at. **I**udiciaria namq; potestas
hoc expostulat vt quod iudi
care debet discernat. hec ille.
Sicut enim in lege domini of
ficium sacerdotis erat iudicāre de
lepra & differentiis eius. ita
vnusquisq; leprosus mūdus iu
dicabitur iudicio sacerdotis. vt
dicitur leuitica trigesimo secūdo
capitulo. **E**t post de penitentia
distinctione sexta. **H**ic sacer
dos euangelicus iudicare debet
de lepra spirituali scilicet de pec
catis & differentiis peccatorum.
Sacerdos enim sine scientia
est sicut ductor cecus in vi
a. **V**nde dicitur mathei decimo
quinto. **S**i cecus ceco ducatum
prestat ambo in foueam cadūt.
scilicet si sacerdos ignarus confiten
tes ignarū audiat ambo in infer
nū vadunt. vñ paralipomenon
xix. p̄apiens iosophat iudicia
b? ait. **V**idete quid faciatis. nō

enim hominis exercetis iudiciū
h̄ di. quia quiddā iudicaueritis
in vos redūdabit. sit tior dei vo
biscū. **N**ō est ars maioris picu
li ad dēdū sicut est ars confi
tendi. vnde greg? **Q**uis enim
cogitationum vulnera acutiora
esse nesciat vulnerib? viscerū.
& tamen sepe qui precepta spi
ritualia non nouerunt cordis
se medicos profiteri non metu
unt. dūq; vim pigmentorum
seu confectionum vires nesci
unt. videri medici cordis non e
rubescunt. hec ille. **C**onfessor e
nim quocūq; se ad audiēdas cō
fessiones ponit totiens se offert
ad respondendū de quolibet.
& interdum de casibus inopia
tis & alias non auditis. qui ta
men si foret in locis publicis nō
auderet respondere. & sic non i
ste consulendo cadit in foueam
cum confitente. vnde confessor
debet habere competentem sciē
tiam. vt ponit magister in q̄r
di. xv. vbi dicit. **S**ed curetis
quisque sacerdotē querere qui
sciat ligare & soluere. talem
enim esse oportet qui aliorum
crimina iudicat. **N**am secundū
doctores omnes. **S**oluere
& ligare est penitenti ostende
re que requiruntur ad absolu
tionem a peccato & ligare eū
penitentia competenti. vnde cō
fessor debet h̄re talem sciāz vt
sciat q̄ p̄tinēt ad dispensationes

absolutiōes et rēstitutiōes rei il
licite acq̄site ad bella principū.
ad gabellas. ad earum exactio
nes. et intelligat contractū mez
catorum vtrum sint liciti vel illi
ci. Et per hoc sciat vtrum pro
hibere debeat confitentem a com
mune. vel suspendere. Et si
tenetur ad restitutionem et cui
et quomodo contra quosdam q̄
querūt confessores ignaros vt
de eterna dampnatione optine
ant forū melius. Contra quos
dicit augustinus. et allegatur
a magistro sententiarum libro
quarto di. xv. Et ponit de pei
nitentia di. vi. ca. Quam penitet
vbi dicitur. Qui vult confiteri
peccata vt inueniat gratiam q̄
rat sacerdotē qui sciat ligare et
soluere nesci cum negligens et
se existerit. negligatur ab il
lo qui eum misericorditer mon
uit ne ab eo foueā cadāt. **hec**
ille. **¶** Secundo sacerdos debet
habere conscientia et id est vita et
bonam. unde beatus bernar
dus sic loquitur Tu frater cui
nōdū firma est caritas. sed ad
eo tenera et barundinea vt om
ni flatu cedat. qua frōte aliēa
vulnera curare aut ambis. aut
acquiescis. Noli eē nimis iustus
sufficit tibi diligere proximum
tū sicut et ipse. **hec ille**. **¶** Dñs
verbis appaēt q̄ sacerdos debet
esse talis vt ab alijs reprehendi
non possit. **¶** Sed aliquis di

ceret. si non sunt confessores iu
sti cui ergo cōfitebor? **Ad** hoc
respondit augustinus de penite
tia distinctione sexta. Qui er
go omnino confitetur meliori
q̄ potest confiteatur. **¶** Tercio
sacerdos debet habere auctorita
tem qua possit penitentes absol
uere. Que auctoritas habetur
a proprio sacerdote. vt habetur
de penitentia distinctione sexta
capitulo placuit. Proprius au
tem sacerdos est papa et legatus
a latere. episcopus diocesanus.
sacerdos parrochialis. fratres
predicatores. et fratres mino
res. qui libere audire possūt cō
fessiones ex priuilegio benedi
cti vnde cū. Et cōfirmat iohā
nes andree libro sexto capitu
lo. Si episcopus? Et sua extraua
gante questione. xxij. Que
incipit. Vas electionis. Puto e
tiam q̄ alij mēdicantes habeāt
priuilegia mihi ignota q̄ hic nō
adduco. **¶** Nota tamen q̄ sunt
plures casus in quibus propri
us sacerdos auctoritate caret sci
licet excommunicatio. suspensi
o. heresis. dampnatio et similia.
¶ Secunda discretio quā ho
mo debet habere est sollicitudo
scilicet preuentio temporis a te
quadragesimam vel in principio.
Quomā scribit puer. viij. Iu
stus in principio accusator est
sui. Et p̄ Preoccupem? faciem
eius in cōfessione. Stultus nāq̄
b ij

laborem totius quadragesime
pducit propter negligentiam unius ho-
re in qua posset confiteri. plus e-
nim valet unum ieiunium in gratia
quam mille in culpa. si autem secundum
quosdam hoc posset fieri per contri-
tionem. dico quod securius fit per con-
fessionem. Qui autem prolongat
usque ad finem quadragesime sunt
quasi hi qui lauant manus non
in principio sed in fine mense.

Tercia est discretio modifica-
tionis. hoc est habere modum di-
cretum dicendi peccata sua.

Sunt enim quedam peccata gra-
uia. quedam grauissima. que-
dam leuia. & ista peccata pro-
nuntianda sunt ordine quodam.
ut leuia leuiter proferantur. &
grauia cum dolore dicantur. con-
tra illos qui fabulosam faciunt con-
fessionem et quando maximum
scelus commiserunt subribsent eorum
proferunt.

Circa tertium principale scilicet
circa integritatem confessionis
dicit psalmista. **C**onfitebor tibi
Nam confiteri est simul omnia
fateri. **T**riplex namque defectus
committitur in confessione ex quibus
confessio non est integra. **P**ri-
mus est malitie. **S**ecundus
circumstantie. **T**ercius negli-
gentie. **P**rimus quod defectus est ma-
litie. cum scilicet homo maliciose aut ex
verecundia aliquod peccatum mor-
tale scilicet celat. contra quod dicit or-
do de ameterao. Absconditum est

peccatum eius. dolores perueni-
tis venient ei. ipsum reter quere
conscientia sua. **E**t sicut beda be-
statur. **Q**uid prodest si tota ci-
uitas custodiatur & unum fo-
ramen per quod hostes intraret
iniquatur. **F**errum quidem
diu in vulnere est non profuit
vnguentum. **Q**uid enim est pecca-
tum celare nisi ignem in sinu por-
tare. **H**ec ille. **S**ed sicut in pro-
uerbijs scriptum est. **Q**ui abscon-
dit scelera sua non dirigit. qui
autem confessus fuerit & reliquit
ea misericordiam consequetur.
Et **augustinus** **M**ira dei bo-
nitas. **V**eniam non dimidiat. nam
aut totum aut nihil propiciando do-
nat. **E**quidem summa iniquitas
est de eo qui est bonus. **D**imidi-
am sperare veniam. **H**ic
cadit exemplum de mortali illa
que voluit videre fratrem suum
qui erat dampnatus propter
tauturmitatem unius minimi
peccati. **S**ecundus defectus est
circumstantie quando scilicet aliqua
gravis circumstantia peccati non
dicitur confessori. **N**am sicut so-
let fieri ignis non solum ex trun-
cis arborum sed etiam ex ramis.
sic gehennali igne cremari po-
test anima non solum ex prima-
palioribus culpis. sed etiam ex
circumstantiis. **N**on enim sufficit
ei qui mille marcas rapuit di-
cere. **E**go furatus sum. quia
hoc verificari posset si duos tantum

solitos quis rapuisset sed oportet dicere rapui mille marcas Multas namque circumstantias tangit aug⁹ de penitentia distinctione. v. ca. pmo Que continetur in hys versibus Aggrauatur in hys personis. scilicet tempore. loco. persona. scientia temporis. Etas. conditio. numerus. mora. copia causa. Et modus in culpa status altus. Intra puilla Que omnia sic intelligi possunt. Ordo hoc est clericus continens vel monialis. Loc⁹ hoc est si est sacer. si est communis sicut platea. Persona hoc est cuius gradus cuius conditionis existat. Etas hoc est si ignoranter vel scienter fecit Tempus. hoc est si in quadragesima. si in solempnitate. si tempore interdicti Etas. hoc est si puer. iuuenis. vel antiquus. Conditio hoc est si nobilis. si pauper. Numerus. hoc est quotiens peccauerit Mora hoc est si magno tempore fuit in peccato Copia. hoc est quantum accepit multum vel paucum et sic de singulis. Unde in confessione oportet omnia ista confiteri ut dixi. **¶** Tercia defectus est negligencie Ad cuius intelligenciam queri solet. Vtrum qui in confessione obliuiscitur alicuius peccati et ad tempus recollit teneatur de necessitate illud confiteri. Dico ad hoc quod talis obliuio aut fuit ex insufficientia. aut ex negligentia si prius modo tunc dico quod ob

ligatur confiteri. sed non priori sacerdoti sed ipsi vel alteri. si autem ex ignorantia que non potest esse nisi ignorantia affectata vel crassa Dico quod obligatur prior sacerdoti. vel si alteri oportet non solum illa peccata confiteri. sed etiam omnia alia peccata que priori sacerdoti confessus fuerat Et hoc satis de tercio principali. Confiteamini ergo et omnis immunditia non nominetur in vobis ut dictum est in principio. Amen

¶ Feria secunda tercie de confessione et fructibus eius

¶ Ade et lauare septies in iordane. in. regum. v. Dei declaravi quod ultra contritionem necessaria erat confessio sacerdoti sicda et per quem modum fieri habeat. Nunc hodie videbimus ad quid valeat auctoritas sacerdotis in confessione. Vtrum scilicet dimittat peccata. an penam eternam ad quam peccatores obligantur propter ipsorum peccata. Nam ut ponit magister se. in. in. di. xviij. Quidam imaginati sunt. **A** quod sacerdos sua auctoritate dimittat non quidem culpam cuius peccata remittat per ipsum deum ut dictum est per contritionem. sed solum dimittit penam mutando penam eternalem in penam temporalem. Quod probantes dant signum de resurrectione **b in.**

lazarū quē xp̄s p se interius vi
uificauit. deī foras exiē iussit.
eūq; adhuc ligatū soluē apl̄is
p̄cepit. p quā solutionē dat̄ in
telligi q; sacerdotes aliquid sol
uere habeāt. nō culpā ergo pe
naz. Deinde arguit sic Petro
a successōibz suis date sūt cla
ues regni celozū. Quēcūq; liga
ueritis super terrā erunt ligata
a in celo. a quēcūq; solueritis
sup terram erūt soluta in celo.
sed ista auctoritas non exten
ditur ad r̄missionē culpe. ergo
extēdi debet ad d̄missionē pe
ne. alit̄ ista auctoritas frustra
data fuisset sacerdotibz. Et in
hac op̄mōe puto eē ōnes ydi
otas a false. Nam vt ponit ma
gister in. m̄. di. xviij. Volus
deus est ille qm̄ r̄mittit culpā
a penam. cuius ratio est talis.
Nam idē est iudiciū de vno
sacramento quod de alio circa e
andem rem. sed per baptisimū
deus illuminat animā sua grati
a. & simul & semel liberat eaz
a pena eterna. ergo & in sacra
mento penitentie nō solū deus
culpā r̄mittit. s; etiam penā et
nale. **I**tem quicūq; est in
gratia debet carere pena eterna
sed deus dimittens peccata per
contritionē veram ponit homi
nem i gratia. ergo liberat ipsū
a morte eterna. **h̄c ille.** Om̄e
sunt auctoritates sanctorum.
Nam beatus augustinus expo

nens illud psalmi Quozū recta
sunt peccata dicit Si enim tex
it deus peccata noluit aduerte
re. Et si noluit aduerte no
luit animaduerte id est pun
re. sed ignoscere. Ita ergo a
deo tecta sunt. vt nō videat id
est eternaliter punit. **V**idē
em̄ deū peccata est ad penam
imputare. auertere autem fa
ciez a peccatis hoc est ea ad pe
nam non seruare. **h̄c ille.** Et
beatus ieronymus. Quibus de
us dimittit peccata tegit ne in
iudicio reuelētur. Et alio
rus Qui graua habent alijs
iustitiam deus imputat. alijs
per misericordiaz non imputat.
Ex hys manifeste apparet q
solus deus est ille qui peccata
dimittit. & a morte eterna libe
rat. vnde secūdum magistrū se
tentiarum in q̄rto vbi supra. Nō
autem hoc sacerdotibz concessit
quibz contribuit potestatem li
gandi a soluendi id est ostē
dēdi homines ligatos vt solutos.
Vn̄ a domin⁹ leprosum p̄us sa
nitati per se restituit. deī ad
sacerdotes misit quozum iudicio
ostenderetur mūdatus. Ita et
am lazarū iam viuificatus ob
tulit discipulis soluendū. q; si
aliquis apud deum sit solutus
non tamen in facie ecclesie solu
tus habetur nisi per iudiciū sa
cerdotis. **N**ec tñ illa auctoritas
est frustra q; scdm magistrū

ubi supra. **L**igant quoque sacer
dotes dum satisfactionem peni
tentie confitentibus imponunt. sol
uunt cum de ea aliquid dimittunt.
vel per eam purgatos ad sacra
mentorum admittunt communi
ones. **hec ille** Omnia autem que
dicta sunt figuraliter habentur
in epistola in qua heliseus nolu
it imponere manum suam super
Naaman leprosum ad curandum
ipsum quasi ex se non habes au
toritatem mundandi lepram
cum soli deo hoc ipsum conueniat.
sed ordinauit ut lauaret in ior
dane. per quam lotionem dabat
intelligere quod sacerdos ostende
ret tantum peccatorem absolu
tum esse in conspectu ecclesie.
De eodem fit mentio in euange
lio. **D**ie historias si placet. **D**e
o sacerdotibus confitendum est.
Non quia peccata aut mortem
eternalem capiant a peccatore.
sed quia ipsi de peccata aliquid di
mittunt. **C**irca istam confessi
onem adhuc tria notabimus.
I Primo confessionis fructifi
cationem.
I Secundo confessionis modi
ficationem
I Tercio confessionis reitera
tionem
Circa primum principale
diligenter notavi in plerisque li
bris a maxime in decretis de pe
nitentia di. iij. **E**t inueni quod sancta
confessio. xv. fructus suauissi

mos penitentibus tribuit. **N**am
primo a morte liberat. & in hoc
valde differt a confessione fori
contentiosi. **N**am in confessione
fori contentiosi confitens peccatum
suum occiditur. sed in confessio
ne fori spiritualis confitens li
beratur a morte. unde augustinus super
ps. lxij. **E**t ponitur de peniten
tia di. iij. dicitur **E**t sicut corpus vi
uere non potest anima absente i
ta nisi deo presente anima uiue
re non valet. habet itaque anima
sibi deum presentem per gratiam
que uiuens peccatum suum con
fitemur. eaqueque vitam que deus est
inhabitat. **hec ille.** **S**ecundo
deum homini manifestat. Nam
longe a peccatoribus salus ut
dicit propheta in psalmo. ergo
prope est salus confitentibus qui
a sine peccatis sunt per confessi
onem. sed illud quod est prope
manifestatur. ergo per confessi
onem deus manifestatur. **U**nde
augustinus **S**i nollem confiteri
non absconderem me tibi. sed
te michi. **T**ercio vulnera me
tis sanat. unde gregorius in pa
storali **V**ulnera clausa plus cru
dant. **C**um putredo que interi
us feruet eicitur. ad salutem dolor
aperitur. **Q**uarto paradysum a
perit. unde augustinus a ponitur de pe.
di. iij. **O** breue verbum peccati
quod portas aperit paradysum. **E**x
emplum de latrone in cruce. **Q**uin
to peccatum tegit. unde augustinus super
b. iij

iobannē. Verū? peccati quo fu-
git secū se trahit. quocūq; fu-
gerit seipm mala cōscientia ne-
scit. nō est quo eat. sequit im-
mo vero recedit a se. peccatum
enim qd fecit intus ē. Vis ergo
audire cōsiliū? Si vis a deo fu-
gere fuge cōfitendo nō ab ipso
latēdo. cōfiteri enim potes. latē
nō potes. hec ille. ¶ Sexto mi-
sericordiāz diuinā emollit. vn-
de glōsa super versūz illū. Deli-
ctū meū cognitūz tibi feci dicit.
Si hō agnoscit deus ignoscit.
Et ambro. sup. Bti immacula-
ti dicit. Cessat diuin a vidicta
si pcurrat confessio buāna
¶ Septio animū iocūdat. vñ p?
In voce exultationis & cōfessi-
onis sonus epulātis. Et seneca
ep̃la. lñj. dicit. Omnia vicia i
aperto leuiora sūt. Morbi quo-
q; ad sanitatem tunc inclinant
cū ex abdito erūpunt. ¶ Octa-
uo intercessores multiplicat. vñ
confessores orāt p sibi cōfessis.
Vnde iobelis secundo. Inter ve-
stibulum & altare plorabunt
sacerdotes. Parce domine parce
populo tuo. ¶ Nono cōscienti-
am mūdāt. vnde augustinus.
Cōfessio fit homo de fedo pul-
cher. ¶ Deamo confessio
fedus diaboli rumpit. vnde au-
gustinus in libro de penitentia
dicit. Cōfessio est sal? animarū
dissipatrix viciorum. restaura-
trix virtutūz. oppugnatrix de-

monū. Quid plura? Obstruit
os inferni. portas aperit para-
disi. ¶ Vnde amo animam deo
coniungit. vnde cassiodorus su-
per illum versum. Cōfiteantur
tibi populi deus dicit. Illis nō
iudex sed aduocatus est crist?
qui se propria confessione dāp-
narunt. ¶ Duodecimo in viam
salutis dirigit. Vnde salomon.
Qui abscondit scelera sua nō
dirigetur ab eo. ergo qui ma-
nifestat dirigetur ab ipso.
¶ Deamo tercio peccatū delz. p?
Dixi confitebor aduersum me
iniustitiam meam domino & tu
remissi ti impietatem peccati me-
i. ¶ Deamo quarto satisfactio-
nem supplet. Vnde super mathe-
o. Iubemus confiteri peccata vt
erubescantiam habeam? pro pe-
na. ¶ Deamo quinto malum p-
canet. Dicit enī dēs putridus
alios in aculat. sic mens pecca-
tis putrida de die in diem mag-
maculatur. sed si dēs extrahu-
tur alij custodiuntur. sic si ani-
ma a peccatis per confessionem
purgatur ab alijs p̃cauet. vñ
ambrosi? super Beati immacu-
lati. Qui se accusat & si pecca-
tor sit iustus eē inapit. quia
nec sibi parat & dei iustitias
cōfitetur. Qñ enim sunt fruct?
quos ex confessione habemus.
Et hoc satis est de primo prin-
cipali. C

¶ Circa secundū priapale scz

confessionis modificatione potest
scilicet thomas quarto sen. di.
xv. q. confessio habere debet. xv
conditiones que continentur in ver-
bis istis. **S**it simplex. humi-
lis confessio pura fidelis. Atque
frequens. nuda. discreta libere
verecunda. **I**ntegre. secreta. lac-
rimabilis. accelerata. Fortis. ac-
cusans. sit & parere parata
Nam primo debet esse simplex.
hoc est propria & non commu-
nis. quia peccata sua quis con-
fiteri debet. & non aliena. vii ps
Deus vitam meam annuncia-
ui tibi. posuisti lacrimas meas
in conspectu tuo. **S**ed dices
nunquid quis potest confiteri al-
terius peccata. **D**icitur quod sic in ca-
su in quo propria peccata vel eo-
rum gravitatem confiteri non pos-
set nisi alterius peccata expone-
re. verbi gratia **C**um quis cogno-
uerit sororem suam ipsa volen-
te. certum est quod non potest dicere
gravitatem peccati sui nisi etiam
dicat peccatum sororis. **N**on quod
idem ad excusationem peccati su-
i. sed ipsius gravitatem decla-
randam. **E**t psalmista. Dic tu ini-
quitates tuas ut iustificeris.
glosa & non aliorum demptis
casibus necessitatis. **S**ecundo
debet esse humilis ita quod omni care-
at superbia. in verborum prola-
tione ne disputare velit cum ip-
so sacerdote. & i habitus depor-
tatione. ut ibi nulla sit pompa

ubi eiatur omnis culpa. sed se
miserum peccatorem dicat cum
ps. Quoniam iniquitatem me-
am ego cognosco & peccatum
meum contra me est semper

Tercio debet esse pura. id est
absque aliqua malicia sed ut con-
tritione plena. **N**am secundum
prophetam in psalmo **C**ontri-
tio & infelicitas in vijs eorum
qui viam pacis non cognoverunt.
id est qui puram penitentiam
non egerunt. quia non est timor
dei ante oculos eorum. **Q**uar-
to debet esse fidelis. ut scilicet
spem habeas misericordiarum op-
tinendi. **N**am dicit beatus iero-
nimus. quod plus peccavit iudas
desperando quam fecerit cristus tra-
dendo. **Q**uinto debet esse fre-
quens. hoc est quod sepe confitea-
ris. quia omnis procrastinati-
o est mortalis. unde proverbio
rum **N**e tardas converteri ad deum.
nec differas de die in diem. ne
subito preoccupatus morte non
invenias locum penitentie.

Sexto debet esse nuda. non verbis
palliatum nec absconditum. quia ut ait
salomon. Omnia videt oculus
eius. **E**t psalmista. Quo ibo a
spiritu tuo. & quo a facie tua fu-
giam? quasi dicat non possum
verbis me abscondere. quia si ascen-
dero in celum tu illic es. si descen-
dero ad infernum ades. **S**i
superero pennas meas diluculo
& habitabo i extremitate maris

Et enim illuc manus tua deducet me & tenebit me dextera tua.

¶ Septimo debet esse discretus & o modo quo dictum est

¶ Octavo debet esse libens. hoc est voluntaria scilicet ut non fiat ratione timoris gehene. unde ps. Tior et tremor venerunt super me & contexerunt me tenebre. **¶** Nono debet esse verecunda quia ut augustinus dicit & ponitur de penitentia distinctione tertia. Verecundia est maxima pars penitentie. **¶** Decimo debet esse integra ut nullum peccatum siue circumstantiam dimittas. quia secundum augustinum divina misericordia aut omnia aut nihil donat. **¶** Undecimo debet esse secreta quantum ad confessionem & quantum ad confitentem. Licet tamen aliquando reuelare peccatum non tamen ipsum peccatorem in casu quo ex tali peccato sequeretur contra bonum civitatis. aut contra bonum particulare. scilicet quando immineret periculum hominibus. **¶** Duodecimo debet esse lacrimabilis. non quidem sensualiter quia secundum quod dictum est hoc non est de necessitate. sed de perfectione sed spiritualiter. unde ps. Laboraui in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectum meum id est conscientiam meam. et lacrimis meis stratum rigabo id est longamimitatem peccatorum in quibus

quiesci rigabo. **¶** Tredecimo debet esse accelerata. hoc est quod subito quod es in peccato mortali confitearis. quia secundum apostolum **¶** Stipendia peccati mors est. Et mat. Estote parati quia nescitis qua hora dominus veniet.

¶ Decimo quarto debet esse fortis accusas. hoc est quod nullomodo te excuses sub nomine alterius. Hoc fecit adamas dum corripitur a deo. Sodas quam dedisti mihi seduxit me. ita mulieres faciunt. dicendo fuit vir meus qui sic voluit. ego non possum contra ipsum et econverso. **¶** Decimo quinto debet parere parata esse hoc est obedire sacerdoti in satisfactione penitentiae. quia sine satisfactione nihil valet penitentia. Unde iohannes os aureum & allegatur a magistro in quarto distinctio de decimasexta dicit Perfecta penitentia cogit peccatores omnia libenter ferre. In corde eius contritio. in ore confessio. in opere humilitas tota. Nec est fructuifera penitentia ut sic deus tribus modis offendimus. tribus modis satisfaciamus. **¶** Nec ille Et in hijs apparet modificatio confessionis. Et sic patet secundum principale.

¶ Circa terciū principale ponit magister sententiarum i. n. d. i. xv. quod quanto quis pluribus confitetur in spe venie turpitudinem criminis tanto facilius consequitur

70
remissionis. **I**psi enim sacer-
tes plus iam possent proficere.
plus confitentibus parcere. **h**ec
ille **V**bi nota q magister ex
hys verbis nullaz poit obliga-
tionem ad reiterandum confelli-
onem debite factam. tamen co-
sulit. quia quanto in hac vita
maiora pondera a sacerdotibus
tafo minora tormenta a demo-
nibus sustinebis. **S**unt tamē
aliqui casus quibus necessariū
est omnino confessionem reite-
rare. **N**am duo sunt ex parte
confessoris. **E**t duo ex parte co-
fidentis. **P**rimus est ex par-
te confessoris si confessori deficiat
clauis potencie eo q non habet
auctoritatem peccatorem ab
illo peccato absolueret. te enim
hoc sciente debes confessionem
iterare. **S**ecundo si confessori
deficiat clauis scientie qā nescit
discernere inter lepraz a leprā-
te enim hoc sciente debes confes-
sionem iterare. **P**rimū autē
ex parte confitentis est si confi-
tens dimidiauerit confessionez
vel subtraherit aliquod pecca-
tum scienter vel negligenter.
Secūdū si contempsit vel
neglexit satisfactionem. **I**stis
duobus stantibus de necessita-
te oportet confessionem iterare.
Sed est dubium cū quo sacer-
dote habeat reiterare confessioez.
Dico q quilibet sacerdoti pōt i-
terare confessionem. sed diffe-

renter. **N**am illi priori sacerdoti
sufficiat dicere peccata in gene-
re vel in specie. & solum pecca-
ta neglecta particularizare. in-
tellige quādo habet clauēs sci-
entie a potencie. quia si non ha-
beret vana esset confessio. **S**i
autem sit iteratio alteri sacerdo-
ti. tunc dico q obligaris nō in
genere aut in specie confitei ite-
rum peccata tua. sed omnia in
particulari. **E**t hoc satis est de
tercio principali. **V**ade ergo a
lauare septies in iordane id est
reitera confessionez septies si ne-
cessarium fuerit. **R**ogemus er-
go deum. a cetera

Feria tertia tercie sermo de
fraterna correctioe.

Redde creditori tuo.
q̄rto regū. nñ. **V**eni a
nudiūstera? locuti fu-
im? de sacram to cōfessionis. q
mediāte peccā relaxātur a pena
dimittitur. **H**odie cōsideras q
nō solū p cōfessores peccā redar-
guūt. s etia p quēlibet pximū
nostri. **D**eterminaui loqui de
correctioe fraterna. ad quaz
quilibet obligatur. vt probat
sanctus thomas secunda secū
de questione tricesimotercio ar-
ticulo tercio in responsione ta-
lem assignans rationem. **Q**ui-
libet obligatur ad habendum
caritatem vt patet p paulum

apostolum ad corinthios. xij.
Caritatem autem non habeas
nichil michi pdest. **S**ed corre
ctio pximi pertinet ad caritatē
quia elemosina quedaz spiritu
alis est vt eadem questione ar
ticulo pmodicit. ergo correcti
o fraterna pertinet ad omnes.
Et hoc cōfirmatur. xxij. que
stione tercia vbi dicitur **T**am
sacerdotes q̄ reliqui fideles om
nes summā debent habere curā
de hīs qui per eunt. quatenus
eorum redargutione. aut corri
gantur a peccatis. aut si incorri
gibiles apparent ab ecclesia se
pentur. **h**ec ibi. **P**otest tamen
aliquando p̄termitti fraterna cor
rectio meritoie a sine peccato.
vt ponit s̄ctus thomas vbi su
pra articulo secūdo in respōsiōe
ad tercium argumentum. **E**t
hoc est quando ex caritate ali
quis correctionem obmittit vt
dicit augustinus libro p̄mo de
ciuitate dei **S**i p̄pterea quisq̄
oburgandis & corripiendis
male agētibus pat. quia op̄r
tūmus tempus inquitur. vel
eisdem ipsis metuit ne deterio
res ex hoc efficiātur. vel ad bo
nam vitam & piam erudiēdos
impediant aliquos infirmos &
p̄mant atq̄ auertant a fide nō
videtur esse cupiditatis occasio
sed consilium caritatis. **h**ec ille
Et ad hoc p̄positū loquitur be
atus augustinus p̄mo libro de

ciuitate dei dū dicit. q̄ nō solū
inferiores verū etiam hī qui
superiorem vite gradum tenēt
ab aliorum reprehensione se ab
stinent **S**ed istis causis exclu
sis. quilibet proximum nō cor
ripiens peccat aut mortaliter.
aut venialiter. vt vbi supra po
nit sanctus doctor **M**ortaliter
quādo scilicet formidatur vt di
cit augustinus vbi supra iudi
cium vulgi & carnis cruciatio
vel peremptio. dum tamen hec
ita dominant in animo q̄ frat
ne caritati preponātur. **E**t hoc
videtur contingere quando ali
quis p̄sumit de aliquo delinquē
te probabiliter q̄ posset eum a
peccato retrahere tamen p̄pt̄
timorem vel cupiditatem p̄t̄
mittit. **V**enialiter autem pecca
tur quando timor & cupiditas
tardiores faciunt ipsum homi
nem ad corrigendum delictū
fratris **N**on tamen ita q̄ si con
staret q̄ fratrem posset a pecca
to retrahere propter timorem vel
cupiditatem hoc non dimitteret
quibus in animo suo preponit
caritatē fraternam **E**t ideo isto
mane heliseus in epistola dicit
cuiuslibet nostrum in particulari
Redde creditori tuo id ē sicut
obligaris restituere pecunias
creditori tuo quando mutuo ac
cepisti. ita obligaris ex carita
te reddere proximo tuo debitū
caritatis. que ostendit in fīna

correctione de qua fit mentio i
euangelio. Dic historias epi
stole & euangelij si placet

Circa fraternam correctio
nem tria notabimus.

Primo correctionis obliga
tionem

Secundo correctionis per
fectionem.

Tercio correctionis ordi
nem

Circa primum principale
ponunt facti doctores correcti
onem fraternam ita obligare
hominem qd eam ponunt cadere
sub precepto. Unde beatus au
gustinus in libro de verbis domini
dicit. Si neglexeris corripere
peior eo factus es qui pecca
uit. sed hoc non esset nisi aliqd
per eius negligentiam aliquod
preceptum frangeret. ergo ca
dit sub precepto. Et sanctus
thomas secunda secunde questi
one tricesima tertia. articulo se
cundo in responsione principa
li dicit. qd differentia est inter
precepta negatiua & affirma
tiua. quoniam precepta nega
tiua obligant ad semper & p
semper. quia omni tempore &
omni hora quis tenetur non oc
cidere. non odire proximum.
non furari. non desiderare rem pxi
mi. non mechari. non concupiscere
uxorem proximi. Mandata vero
affirmatiua obligant non ad se
per. & pro semper. sed p loco

& tempore. quia non semper qd
obligat ut adorare deum. hono
rare patrem suum. sed quando
tempus & hora requirunt. sed
de dilectione proximi est manda
tum secundum qd exponunt sa
cti doctores. Diliges proximum
tuum sicut te ipsum. & illud bo
num velle proximo quod quis
vult sibi siue sit bonum spirituale
aut temporale. Et qd vellet etiam
a proximo remoueri quod vel
let remoueri a se ipso. siue sit
spirituale vt peccatum. siue te
porale. vt aduersitates. & infir
mitates corporis. Et sic obliga
tur quilibet christianus ad corre
ctionem proximi in quantum
illa correctio habet remouere
malum & peccatum proximi.
Sed quia est affirmatiuum p
ceptum obligat pro loco & te
pore. Quia in correctione frat
na secundum beatum augustinu
tria debet attendi. scz tps.
modus. & persona. **B.**

Nam primo debet attendi tepus.
scz quando persona est corrigibi
lis. & quando non. cum vna per
sona melius corrigatur vno te
pore qd alio. Nam persone extra
iram melius corripiuntur qd i
ra positi. quia secundum catho
licum. Ira impedit animum ne pos
sit cernere verum. Et secundum ari
sto. Ira est accessio sanguinis ar
ca cor. **S**ecundo debet atten
di modus. vt scilicet dulciter

& amabilius corrigatur non
verbis asperis aut contumelio
sis. Nam secundum poetam Ver
ba ligant homines taurorum cor
nu a fures. Et apostolus paulus
Si preoccupatus fuerit homo
in aliquo relicto vos qui spiri
tuales estis instruite huiusmo
di in spiritu lenitatis. Et max
ime fieri debet a iis qui sunt tul
lium libro de amicitia reprehen
dendi sunt et etiam obiurgandi.
ita tamen quod reprehensio contu
melia careat. Et seneca ad lucil
luz epistola. xxvi. dicit. De com
muni tecum malo colloquor et
remedia comunico. Sic itaque
me audi tanquam mecum loquor
in secretum meum te admitto
et te adhibeto mecum. Exigo cla
mo mihi ipse. Numera annos tu
os et pudebit eadem velle que vo
lueras puer. eadem parare. Hoc
denique tibi ante diem mortis pre
ta. moriantur ante te vicia.
dimitte istas voluptates tur
bidas magno lauandas. non ve
ture tantum sed preferte nocent
hec ille. Tercio debet attendi
persona. Quia non quelibet per
sona est reprehendenda. sed tan
tum quam estimas corrigibilem.
Ideo dicit aprianus. Melius ex
istimo errantium imperitiam si
lentio spernere quam loquendo me
tis insaniam prouocare. Unde
sicut moralis seneca cognos
cens luellum discipulum su

um corrigibilem aiebat de ipso
epistola tricesima. Agnosco lu
ellum meum. incipit que primi
serat exhibere. sequere illum
impetum animi quo ad optima
quodque vis calcatis populus
bas. non desitero maiorem me
lioremque te fieri quam moliebans.
fundamenta tua multum loci
occupauerunt. tantum effice quod
tum conatus es. et illa que te
cum in animo tulisti tracta. et
sequi tur infra. Fac te ipse feli
cem. facies autem in si intellexeris
bona esse quibus admixta est
virtus. et turpia quibus mali
tia coniuncta est. hec ille. Cor
rectio ergo si aterna hiis tribus
attentis que diximus est sub pre
cepto et per consequens obligat
hominem quod erat declarandum.
Et hoc satis est de primo prin
cipali.

Circa secundum principale
scilicet circa correctionis perfe
ctionem. perfectus et bonus
esse debet qui habet alios corri
pere. Nam moralis catholico dicit.
Turpe est et acrius culpa
darguit ipsius. Et seneca episto
la vicesimasexta ad lucillum. Tu
me inquis mones iam te enim
tu ipse monuisti. Et huius
ratione pernit sanctus thomas
secunda secunde questione tri
cesimasexta articulo quinto di
cens. quod propter tria offertur in
pedimentum correctionis ex parte

hominis iniustitia imperfecti.
Primo quidem quia ex peccato
precedenti indignus redditur
ut alium corripiat. & precipue
si maius peccatum commisit
non est dignus ut corrigat
alium de minori peccato. **V**nde
super illud mathei quito. Qui
videt festucam. & cetera. **D**icit
Ieronimus. De his loquitur
qui cum mortali crimine detra
neantur obnoxia minora pecca
ta fratribus non concedunt.
Secundo propter scandalum
quod sequitur ex correctione
si peccatum corripientis sit ma
ifestum. quia videtur quod ille qui
corripit non corrigat ex caritate.
sed magis ad ostentationem
scilicet ut ostendam? nos scire
discernere inter bonum et malum.
Vnde super illud mathei quin
to capitulo. Quomodo dicitis fra
tri tuo. exprobit crisostomus? **I**n
quo proposito puta ex caritate
salues proximum tuum non quod
a teipsum ante salues. **V**is ergo
non alios saluare sed per bonam
doctrinam malos actus celare
& scientie laudem ab hominibus
querere. **T**ercio propter su
perbiam corripientis. scilicet
inquantum aliquis propria peccata
pauca seipsum proximo perfert
in corde suo austeritate di
iudicans ac si ipse esset iustus.
Vnde dicit augustinus libro
de sermone domini in monte. Ac

ensare vicia officium est bono
rum virorum & beniuolorum.
Quod cum mali faciunt alias
partes agunt. **E**t ideo sicut di
cit beatus augustinus in eodem
libro. **C**ogitemus cum aliquem
reprehendere nos necessitas co
egerit. utrum tale vicium sit
quod nunquam habuimus? si non tunc
cogitemus nos esse homines &
habere potuisse. vel tale quod
habuimus & iam non habemus?
& tunc taceat memoria communis
fragilitas. ut illam cor
rectionem non odimus sed mi
sericordia precedat. si autem
inuenerimus nos in eodem vicio
esse. non obiurgemus sed con
gemiscamus. & ad equaliter
deponendum inuitemus. **I**deo
dicit psalmus & summo bono.
Non debet aliorum vicia corri
gere qui est vicis subditus.
Et ad romanos secundo dicit.
In quo alium iudicas. teipsum
condempnas. **E**adem enim a
gis que iudicas. **E**x quo pre
dictis apparet quod correctio re
quirit perfectionem in ipso ho
mine volente corrigere alium.
Tamen conceditur aliquando
ipsi peccatori ut possit corrigere alium
ut ponit sanctus thomas ubi
supra. **Q**uia correctio alicuius
hominis delinquentis pertinet ad
aliquem inquantum in ipso ha
bet vigorem iudicium rectitudi
nis. peccatum autem non tollit ita

totum bonum natūe quā rēma
neat in peccāte aliquid de recto
iudicio rationis & secūduz hoc
pōt sibi competere delictum in
subditis arguere. **A**lter nūquā
possit aliquis alium corrigere.
cum omnes simus peccatores.
iuxta sententiaꝝ iohannis dicen
tis **S**i dixerimꝫ quia peccatum
nō habemus ipsi nos seducimꝫ
& veritas in nobis non ē. **H**anc
ergo intelligendū est peccato
res nō debere alios corrigere.
quia omnes peccatores sumus
sed de magnis peccatoribꝫ itel
ligendū est & quorum peccata
maxime sūt manifesta pluibꝫ
Et hoc satis patet de secūdo pri
cipali. **D**

Circa tertium principale sci
licet correctionis ordinem du
o quidem pensanda sunt. p̄rio
p̄sari debet ordo correctionis.
secūdo p̄sari debet ordo corre
ctoris. **C**irca ordinem cor
rectionis ponit s̄ctus thomas
secūda secūde. q. xxxiii. ar. v.
in respōsione principali. q̄ pec
cata certo ordine sunt corrigē
da. quia peccata aut sūt publi
ca. aut occulta. si publica sunt
non est tantum adhibendū re
mediū ei qui peccauit vt meli
or fiat. sed etiam alijs in quorū
noticiaꝝ deuenit vt nō scandali
setur. & ideo talia peccata sūt
publice arguenda. secūduz illd.
apostoli ad thimothēūz quinto

Peccātem corā omnibꝫ argue
vt ceteri timorem habeant. **Q**uod
intelligitur de publicis peccatis
vt aug⁹ dicit i libro de verbis
dñi. si v̄eo sint peccata occulta
sic videtur habere locum quod
dominus dicit **S**i peccauerit in
te frater tuus corripe eum inter
te. & ip̄sū solum. **I**ntellige si pec
cauit occulte in te. q̄a si peccat
set manifeste. deberes ip̄sū ma
nifeste corripere. sed q̄a in pec
catis occultis pōt pari p̄ximo
rum offensa. ideo ad huc disti
guendum videtur. **Q**uedam e
nim sunt peccata occulta q̄ sūt
in nocūmentum proximorū vt
corporale vel spirituale. puta si
aliquis occulte tractaret quō
cuius tradatur hostibꝫ. vel si
hereticus homines priuatum a se
de auertat. sed quia ille qui sic
peccat nō solum in te peccat sed
in alios. oportet statim ad tēti
nationem p̄cedere. vt huiusmo
di impedimentum remoueat
nisi forte aliquis firmit̄ existi
ret. q̄ statim p̄ secretā mōitionē
possit huiusmodi mala impedi
re. **Q**uedam vero peccata sunt
solum in malum peccantis & e
ius in quem peccatur vel qui a
peccante leditur. vel saltem ex
sola noticia. & tunc solū ad hoc
t. et dandum est vt fratri subue
niatur. **E**t sicut medic⁹ corpora
lis sanitatem confert. si confert
re potest sine alicui⁹ membri

abscissione. si autem non potest ab-
scidit membrum minus? necessari-
um ut vita totius conseruetur.
Ita etiam ille qui studet emen-
dationi fratris debet si potest sic e-
mendare fratrem suum quantum
ad conscientiam ut fama eius con-
seruetur. quia pre timore infamie
multi a peccato retrahuntur.
Vnde quando se infamatos con-
spiciunt irrefrenate peccant. vnde
hieronymus dicit **C**orripied?
est seorsum frater ne si semel pu-
dorem aut verecundiam amiserit
permaneat in peccato. **E**t augustinus
in libro de verbis domini
exponens illud **C**orripe ipsum
inter te et ipsum solum. **S**tudet
correctioni parce pudori. for-
te enim pre verecundia incipiet
defendere peccatum suum. et quod
vis facere meliorem facies peio-
rem. **H**ec ille. **D**ebet etiam conser-
uari fama peccantis. quia infamatus
vno alio infamatur. secun-
dum illud augustinus in epistola ad
plebanum proponens. **C**um de aliqui-
bus qui factum nomen profitentur
aliquid criminis et falsi iurame-
nti vel veni par erit. instat lata-
git. ambuit. ut de obo hoc cre-
datur. **V**nde ex his patet qualis
ordo seruandus est in correctione
fraterna. **C**irca autem ordinem cor-
rectionis communis queri solet. an
subditi possint corrigere suum su-
periores. quando ipsum peccantem
vident. **A**d hoc dicit sanctus tho-

mas ubi supra ar. iiij. q. cor-
rectio fraterna includit duos ac-
tus scilicet actum iustitie et actum
caritatis. si autem dicat actum ius-
titie. tunc ad subditum non potest
corrigere prelatum quia subditus
non potest punire prelatum suum.
Si autem dicat actum caritatis tunc
subditus potest corrigere prelatum suum
quia omnes obligantur caritate ha-
bere. ut patet de paulo apostolo. qui
cum esset subditus petri ipsum tamen
correxerat circa circuncisionem non
fiendam post resurrectionem. quam
permittit petrus. tamen ut di-
cit sanctus thomas. **M**aiores non
sunt increpandi nisi cum mag-
na reuerentia. vnde apostolus
prima ad thymotheum. iiij. dicit
Maiorem te non increpaueris
sed tanquam patrem obsecra.
Et sic patet qualis sit et esse de-
beat ordo correctionis. quia pro-
prie ad superiores pertinet cor-
rigere. **E**t sic patet primum pri-
ncipale. **R**edde ego creditori tu-
o. Amen.

Feria quarta tercie. Sermo
de lege diuina.

Honora patrem tuum et
matrem tuam **E**xodus
vicesimo capitulo. **D**e
ri declarauit quomodo fieri ha-
bet correctio fraterna. et ad quod
spectat ipsa. **H**odie consideras
quod nulla est correctio melior quam
eius quis considerata lege diuina.

corripit seipsum **D**eterminati
loqui de ipsa . quoniam secun
dum aristotelem primo libro
politicorum . **O**mnium animalium p
fectissimus est homo . iustitie
& legi coniunctus . sed separa
tus a lege & iustitia . pessimus
Et brevis rationem ponit . scilicet
thomas prima secunde questio
ne nonagesima secunda articu
lo primo . ostendens quod lex est illa que
homo bonos facit . quoniam una
queque lex ad hoc ordinatur ut
ei obediantur a subditis . **E**t hoc
est proprium legis inducere sub
ditos ad propriam legum da
tarum virtutem **E**t cum virtus
sit que bonum facit hominem se
quitur quod proprius effectus le
gis sit bonos facere homines que
bus datur vel simpliciter vel se
cundum quid . **N**am si intentio
ferentis legem intendit ad ve
rum bonum quod est bonum co
mune . secundum divinam iusti
tiam regulatum . sequitur quod per
talem legem fiunt homines bo
ni simpliciter . **S**i vero intentio
legislatoris ferat ad id quod
non est simpliciter bonum . sed
utile vel delectabile sibi repug
nans iustitie diuine . tunc lex
non facit bonos homines simpli
citer . sed secundum quid scili
cet in ordine ad terre regnum . **S**ic
autem bonum reperitur in per
se male . sicut dicitur aliquis bo
nus . latro . unde vniuersaliter

lex facit homines bonos . **N**am
dicit philosophus in secundo ethi
corum quod voluntas cuiuslibet legis
latoris est ut faciat homines bo
nos **E**t seneca in puerbijs . **I**bi
populus valet ubi valet lex .
sic per oppositum ubi non est lex
ibi omnia mala **D**e lege igitur
ista loquendum est . **S**ed quia
lex est multiplex ut ponitur di
stinctione prima . **N**aturalis quia
canonica siue diuina . de lege di
uina loquemur . quia ipsa est
excellenter omnibus alijs ut per
dicitur . x . ubi dicitur **L**ex imperatorum
non in omnibus ecclesiasticis contro
uersis utendum est . preterea cum
inueniat euangelice ac canonice sa
ctionis aliquoties obuiare **L**ex
imperatorum non est super le
gem . sed subter . imperiali iu
dicio non possunt ecclesiastica iura
dissolui . **H**ec ille . **H**anc legem
petebat propheta in psalms . dicens
Legem pone mihi & minue vias
iustificationis tuarum . & exequi
ram eam semper **D**e hac fit me
tio in epistola in qua precipitur nobis
Honora patrem tuum & matrem
tuam **E**t in euangelio reprehende
duntur transgredientes legem
hanc diuinam in qua dicitur **Q**uare
vos transgredimini mandatum dei
id est legem dei . **D**ic histori
as si placet **C**irca istam lege
tria videbimus .

Primo habet legem necessitatem
Secundo habet legem vnitatem .

Tercio legis huius comita-
tem.

Circa primū pnapale mē-
te tradite fuerunt leges ab anti-
quis vt ponitur in decretis di.
vi. in principio vbi ponitur.
Moyses gentis hebraice primū
omnium diuinas leges sacris
litteris explicauit. **F**oroneus
rex grecus primus leges iudici-
aq; composuit. **M**ercurius ter-
tius primus leges egip-
tias tradidit. **S**olon primus le-
ges atheniensib; dedit. **L**igur-
gus laeterno iura ex a-
pollinis auctoritate confluxit.
Numa pompilius qui romulo
successit in regno pimus roma-
nis legem dedit. **E**t plures ali-
as leges addiderunt imperato-
res. **Q**ue omnes a si bone a ne-
cessarie fuerint ad bene morali-
terq; viuendum. **N**ulla tamen
ita necessaria fuit sicut lex di-
uina. propter sex rationes quas
ponit sanctus thomas prima se-
cunde in plerisq; questionibus
Sed in .q. xci. articulo quar-
to ponit .iiij. rationes quarum
Prima est ista. **Q**uia per le-
gem dirigitur homo ad actus
proprius in ordine ad vltimū
finem. **E**t si qd; homo ordina-
retur tantum ad finem qui nō
excederet proportionem natu-
ralis facultatis hominis non o-
porteret q; homo haberet aliqd
directiuum ex pte rationis su-

pra legem naturalem a legem
humanae positaz que ab ea
deriuatur. **S**ed q; hō ordinat
ad finem bñitudinis que exce-
dit rationem facultatis huane
iuxta apłm dicentem. **Q**uia o-
culus non vidit. nec auris au-
diuit. nec in cor hominis ascen-
dit. que preparauit de; diligē-
tibus se. **I**deo necessariū fuit vt
vltra omnes alias leges pone-
retur lex diuina qua homo pos-
set duci in finem suum vltimū
qui est vita eterna. **S**ecūda
ratio est. ppter incertitudinem
humani iudicij. & pape de r-
bo cōtingetibus i particularibus. **N**ā
diuersorū hominū diuersa sūt
iudicia ex qbus etiā diuersae le-
ges a cōtrarie pcedūt. vt ergo
hō absq; omi dubitatione scire
possit quid ei sit agēdū a quid
vitādū. necessarium fuit vt in
actibus propriis dirigeretur
per legem diuinitus datam.
de qua constat q; non potest ei-
rare. **T**ercia ratio est quia
de hīs potest hō legem fer-
re de quibus potest iudicā. iudi-
ciū at hominis uō pōt eē de itio-
bus hōis motibus q; latēt s; solū de
exterioribus hominis motibus
qui apparent. **E**t tamē ad pfe-
ctionē virtutis requirit q; in
vtrisq; actibus hō rectus exi-
stat. **E**t ideo lex humana non
potuit cohibere a ordinare suf-
ficiēter interiores actus. sed

necessariū fuit q̄ superueneret di-
uina lex que hoc faceret.

Quarta ratio ē. quia sicut au-
gustinus dicit in primo de libero arbi-
trio Lex humana non potest que fi-
ūt mala punire vel prohibere. qui
a deo auferre vellet omnia mala se-
queretur quod etiam multa bona tol-
lerentur et impediret utilitas ho-
mini communis quod est necessarium
ad conuersationem humanam. ut
ergo nullum malum impunitum et in-
prohibitum remaneat necessarius
fuit superuenerit legem diuinam per
quam omnia peccata prohiberentur. **I**ste
quatuor rationes tanguntur in primo
ubi dicitur. Lex domini immaculata
conuertens animas testimonium domini fi-
dele sapientiam prestans paruulum. Nam
quia est immaculata nullam pec-
cati turpitudinem permittit. qui
a est conuertens animas deno-
tatur quia non solum exte-
riores actus sed etiam actus in-
teriores dirigit. quia est testi-
monium domini fidele: certitudi-
nem veritatis et rectitudinis
ponit. quia est sapientiam pre-
stans paruulum ordinat homines
ad finem supernaturalem et di-
uinum. **Q**uinta ratio est.
Quia omnis alia lex a lege di-
uina procedit. Nam prouerbi-
orum octauo capitulo dicitur
Per me reges regnant et legum
conditores iusta decernunt. Et
augustinus in primo de libero
arbitrio dicit. quod in temporalis regno

nihil est iustum ac legitimum
quod non ex eterna lege homi-
nes sibi deriuauerunt. Et declaratur
ratione. quia in omnibus
mouentibus ordinatis oportet
quod virtus secundi mouentis de-
riuetur a virtute mouentis pri-
mi. quia mouens secundum non
mouetur nisi secundum quod mo-
uetur a primo. sed deus est pri-
mus legislator. ergo omnes
alie leges sunt a lege diuina.
Hanc rationem quantam posuit
sanctus doctor ubi supra quæsti-
o de nonagesimater ca. ar. iiij.
Sexta ratio ē quia omnis
lex mutabilis est preter legem
diuinam. sed immutabile ē ma-
gis bonum et necessarium quod sit
mutabile. ergo lex diuina est
necessaria ultra omnes alias le-
ges. Et hoc satis est de primo
principali.

Circa secundum principale scilicet
et legis unitatem. communiter
queri solet. An lex vetus et no-
ua sint una lex. an plures. et an
obligentur christiani obseruare
legem antiquam vel solum nouam.

Respondeo secundum sanctum the-
mam prima secunde quæstione no-
nagesime prima ar. v. quod lex ve-
tus et noua sunt due leges. quoniam
ut ait apostolus ad hebreos quito
translato sacerdotio necesse ē ut
translatio legis fiat. sed sacerdo-
tum est duplex prout ibidem

dicatur scilicet sacerdotum leui-
ticum et sacerdotum christi. ergo
lex diuina est duplex. Scilicet
vetus et noua. Nec tamen sunt
distincte hec due leges speci-
fic sicut est homo et equus. sed
sicut perfectum et imperfectum
in eadem specie sicut puer et vir.
Vnde ad galathas quarto. a
postolus comparat statum ve-
teris legis statui puerili exi-
stenti sub pedagogo. statum
autem noue legis comparat sta-
tui viri perfecti. qui iam non
est sub pedagogo. Vnde ista per-
fectio et imperfectio legis at-
tribuitur penes tria que ad legem
pertinent. Primo enim ad le-
gem pertinet ut ordinetur ad
bonum commune. sicut ad finem
Quod quidem bonum potest es-
se duplex scilicet bonum sensi-
bile et terrenum. et ad tale bo-
num ordinabatur perfecte lex
vetus. Vnde exodi tercio. in
principio legis inuitatur popu-
lus ad regnum terrenum chana-
neorum. ubi dicitur. Et educe
rem de terra illa in terram bonam
et spaciosam. in terram que flu-
it lacte et melle. ad loca cha-
nane et hethei et amorrei et fereze
et cananei et iebusei. Vel bonum in-
telligibile. et ad hoc ordinatur
lex noua. Vnde statim christus
ad regnum celorum in sue pre-
dicationis principio inuitauit
dicens. Penitentiam agite ecce

appropinquat regnum celorum
ut patet per euangelistarum ma-
theum quarto capitulo. Et ideo
dicit beatus augustinus in quarto
contra faustum. quod temporalium
rerum promissiones in te-
stamento veteri continentur. et
ideo vetus appellatur. Sed eter-
ne vite promissio ad nouum per-
tinet testamentum. **¶** Secun-
do ad legem pertinet dirigere
humanos actus secundum or-
dinem iustitie. in quo etiam su-
perhabundat lex noua legi ve-
teri interiores actus ordinan-
do. secundum illud mathei quinto
capitulo. Nisi habundauerit ius-
titia vestra plus quam scribarum
et phariseorum non intrabitis
in regnum celorum. Ideo dicit
quod lex vetus prohibet manum.
lex noua amittit. **¶** Tercio
ad legem pertinet inducere ho-
mines ad obseruandas manda-
torum. et hoc quidem lex vetus
faciebat timore penarum. lex
autem noua facit hoc per amorem.
Et ideo dicit beatus augustinus
ad amantem manichei discipu-
lum. quod breuis est differentia
legis et euangelii scilicet timor
et amor. Ex his dictis habet
quod due sunt leges. scilicet lex ve-
tus. et lex noua. non quidem
specificae differentes. sed sicut
perfectum et imperfectum in ea-
dem specie existentes. Quibus
sic declaratis. **Q**

faciliter intelligi potest qd cristiani non obligantur ad obseruantiam legis veteris. quoniam nullus obligatur ad imperfectum seruandum si potest seruare perfectum. sed iam dictum est qd lex vetus est imperfecta. et noua lex perfecta. ergo nullus christianus obligatur ad legem veterem seruandam. **¶** Sed pro maiori declaratione rei huius attendendum est. qd in lege veteri quatuor continebantur scilicet moralia. que ordiabant hominem ad perfectum statum sicut precepta decalogi. **¶** Quedam sacramentalia. que hominem ordinant ad cultum diuinum. sicut est ritus sacerdotalis. **¶** Quedam ceremonialia. que pertinebant ad ritum humanum. Cerimonialia sunt que secundum se non habent in se manifestam rationem sue utilitatis. vt non arabis cum boue & asino Non indueis vestimentum lino lanaq; contexto. **¶** Quedam iudicialia. que pertinebant ad directionem populi. sicut illud. Dentem pro dente Oculum pro oculo Vnde dico qd sacramentalia. ceremonialia & iudicialia consummata sunt & ad ista nullus christianus obligatur. **¶** Moralia vero quia pertinent ad salutem anime non sunt consummata. & ad illa obligamur. que sunt decem precepta

decalogi. de quibus fit mentio in epistola et in euangelio Et ista colliguntur ex tribus articulis sancti thome prima secunda questione centesima quarta Vnde de ceremonialibus allegat apostolum ad galathas secundum capitulum. qui dicit Si data esset lex que posset viuificare. christus gratis mortuus esset id est sine causa. sed hoc est inueniens. ergo ille ceremonialium iustificabant. & per consequens cum nunc habeamus per gratiam christi iustificationem. multo minus ipsis indigemus. imo nec vti debemus. vt ibidem etiam dicit allegans apostolum paulum ad colossenses tertio capitulum qui dicit Nemo nos iudicet in cibo aut in potu. aut in parte diei festi. aut neomenie aut sabbatorum. que sunt umbra futurorum. De iudicialibus autem loquitur item doctor. qd euacuata sunt per aduentum saluatoris nostri ihesu christi. aliter tamen quam ceremonialia. Nam ceremonialia adeo sunt euacuata vt non solum sint mortua sed etiam mortifera obseruando per christum. maxime post euangelium diuulgatum. Precepta autem iudicialia sunt quidem mortua quia non habent vim obligandi. non tamen sunt mortifera. quia si quis preceptum in regno suo illa iudicialia vellet obseruari non peccaret.

nisi forte hoc modo obseruaren-
tur vel obseruari mandarentur
tanq̃ obligantia ex institutio-
ne & veteris legis mandato
Tunc intentio est mortifera. **H**i
militer autem de sacramentali-
bus dicit. Verum q̃ ista omnia
possunt aliquando continere in
se aliquid morale. & tunc pos-
sumus obseruare ipsa. non vt
cerimonialia aut sacramentalia
aut iudicialia. sed inquantū
a nobis appareant. aut aliqua iu-
dicialia. vt est verbi gratia cō-
ficere eucharistiam cum pane
azimo & tritico. que cerimonie
sunt. aut bigamum aut boni
quidā nō posse sacer dotari. que
iudicialia sunt. aut sacramen-
ta offerre per sacerdotes. que
sacramentalia sunt. nō tamen
facimus tanq̃ precepta vete-
ris legis quia hoc modo iudai-
sarem. sed solū inquantū sūt
ritus & sanctiones legis noue.
Et hoc satis est de secūdo prin-
cipali.

Et circa terciūz principale po-
nit sanctus thomas prima secūde
q̃ omnia precepta moralia re-
ducūt ad decem precepta deca-
logi. & sufficienter posita sunt
& ordinata. Nam homines ta-
li modo ordinari debent in mū-
do sicut in vna cōmunitate vel
ciuitate. **A**d hoc autem q̃ in
vna ciuitate omnia bene ordinen-

tur duo requiruntur. **P**rimū
vt homo se bene habeat ad pri-
ncipem. **S**ecundum q̃ bene
habeat ad cōcives ciuitatis. Ita
in lege diuina. **P**rimo ponunt
quedā precepta ordinata ad
principem scilicet ad deū. **S**e-
cundo ponuntur q̃dā p̃cepta or-
dinata ad cōcives id ē ad pro-
ximos. **P**riniceps autēz ciuitatis
tria requirit a subditis scilicet
fidelitatem reuerentia & famu-
latum. **F**idelitatem v. scilicet
subditi principatum ad alium
non trāferant. Et quantum ad
hoc accipitur primum p̃cep-
tum in quo dicitur. Non habe-
bitis deos alienos. **R**euerentia
vt scilicet nichil iniuriosum cō-
mittatur contra eum. & quantū
ad hoc assumitur secundūz p̃-
ceptum. scilicet. Non assumes
nomen dei tui inuane. aut iu-
rando false. aut blasphemando
aut maledicēdo. q̃ oīa irreueren-
tiā dicūt. **F**amulatum scz in re-
cōpensationē bñficiorum q̃ a do-
mino subditi percipiunt. &
ad hoc ponitur terciūz p̃cep-
tum de sanctificatione sabbati.
Ad quod reducuntur omnes
festiuitates que a sancta ma-
tre nostra ecclesia precipiunt.
Et hoc propter multiplicia be-
neficia que ab omnipotenti deo
& sanctis eius p̃cepimus.
Ad proximum autem homo be-
ne se debet habere scz i generali

et speciali in speciali ad illos qui
bus est debitor. Et quantum
ad hoc est preceptum de honore
parentum scilicet. **H**onora pa-
trem tuum & matrem tuam. In
generali quantum ad omnes
ut nulli uocementum inferat.
nec opere. nec ore. nec corde.
Opere nocumentum inferitur quando
quod proximo in personam propria
Et propter hoc datur quintum
preceptum. **N**on occides & in
hoc includitur omne nocumen-
tum in personam factum. sicut
percussio. vulneratio. Quando
quod vero in personam coniunctam
quantum ad propagationem
prolis. Et hoc prohibetur cum
dicitur **N**on mechaaberis. quod
est sextum preceptum Et in hoc
includitur omnis concubitus
cum secunda persona preter quam
cum uxore. et etiam cum ipsa
quando inhoneste agitur. Unde
dixit papa dicit quod adulter
est etiam proprie uxoris om-
nis impudicus amator ardenti-
or. sed de hoc alias loquemur.
Quando quod inferitur nocumen-
tum proximo in rem possessionem
et propter hoc datur quintum
preceptum. scilicet **N**on furtum faci-
es. Ore inferitur nocumentum
proximo cum indebite contra e-
um loqueris. Et propter hoc da-
tur octauum preceptum **N**on
loquaris contra proximum tuum
falsum testimonium. in quo in-

cluditur omne nocumentum
quod sit ore contra proximum
sive sint accusationes. sive falsae
testificationes. sive infamiae. sive
mendacia. **C**orde etiam infer-
tur nocumentum proximo. in
deo duo dantur precepta contra
ea que communiter corde deside-
rantur. Ideo nonum et decimum pre-
ceptum sunt **N**on concupisces
uxorem proximi tui. nec reproximi
tui. Et in his apparet boni-
tas legis diuine. qua mediantem
homo ordinatur quantum ad om-
nes actus suos. primo circa de-
um. secundo circa proximum ut
patet. Quare ergo transgredimini
mandatum dei tam utile et ne-
cessarium. tam iustum & perfe-
ctum. tam bonum & honestum.
propter traditiones vestras. I-
gitur ut dicitur in epistola. Do-
nora patrem tuum Et singula pre-
cepta que ibi ponuntur. Et ha-
bebis regnum eternum Et hoc sa-
tis est de tercio principali

Feria quinta tercie domini
de sermo de hiis nomina

Templum domini. templum
domini. templum domini
est iheremie quanto ca-
pitulo. In his duobus diebus de

claraui q̄ plēs corripunt cor
rectione fraterna & lege diui
na. **H**odie vero considerans q̄
quedā sunt peccata que nūq̄
vel raro corripuntur & emen
dāt. nec correctione fraterna.
nec lege diuina. **V**t verbi grā
tia. **E**st peccatū simonie quod
nūq̄ in clericis aut in laicis e
mendatur. vel si emendatur in
laicis in clericis raro emenda
tur. **V**nde determinauī loq̄ de ip
so vt illi q̄ lege corripī solit sal
tem intelligant q̄z graui pecca
to subiaceant. **A**

De isto peccato loquit̄ salua
tor noster per p̄phetam suū e
zechielem vicesimo secūdo capi
tulo. vbi dicit **S**acerdotes ei?
polluerūt sanctuaria mea. inter
sanctum & prophānum nō po
fuerūt distinctionem inter mū
dum & immundum nō intellex
erunt. **I**deo effudi super eos i
dignationem meā & in ira mea
consumpsi eos. **E**t q̄ consump
serit eos p̄ exōdi q̄rto. regū
quinto capitulo. vbi ponitur
q̄ deus omnipotens lepra per
cussit giezi per mediū belisei
prophete. eo q̄ rēpit vestimē
ta & pecnias naaman princi
pis regis assirorū. **V**bi dicitur
per ipsum beliseum p̄phetā ad
giezi. **Q**uando recepisti argētū
& vestes vt emerēs tibi olue
ta & vineas. oues & boues p̄
te & filijs tuis. nonne spiritus

meus p̄sens erat **I**deo lepra ad
heredit tibi in eternum. **E**t ab
eo egressus est leprosus quasi
nix alba. q̄ vero aliquis ra
ro emendatur de isto predicto
peccato simonie declaratur sic.
Quoniam vnum peccatum di
citur non emendari. vel saltē
raro emendatur propter duo.
Aut quia est inueteratum & in
consuetudine deductum. **A**ut
quia est incognitum. **D**e pri
mo dicit cassiodorus. **I**nuetera
ta crimina incurabilia sūt quo
dammodo & innata. id est in
naturā ipsius peccatoris cōsa
ta. **D**e secundo dicit moralis se
neca **Q**ui se peccare nescit id ē
non cognoscit se peccare corri
pi non vult. **M**odo hoc peccatū
supradictum simonie. **P**ri
mo est antiquissimum. **N**am p̄
mus committens hoc peccatum
simonie fuit esau. qui v̄didit
primogenita sua fratri suo iā
cob pro vna scutella lentium.
in qua quidem primogenitura
includebatur ipsum sacerdotiū.
Nam omnis primogenitus vs̄
q̄ ad tempus legis fuit sacer
dos & sic esau vendendo suam p̄
mogenituram fratri suo simul
vendidit sacerdotiū & in hoc
fecit simoniam. **S**ecundo ē incog
nitum quia paucissimi clerici & p̄
lati. ac etiam multi seculares
vnuquam faciūt sibi ipsi consci
entiam de simonijs cōmissis.

Vnde ex hijs duob? quodam
modo sunt incurabiles. Sicut
enim infidelis cum difficulta
te ad fidem reduatur. sic simo
niacus cum difficultate simo
niam relinquit. quia simonia q̄
dam infidelitas est vt patet p
ma questione p̄ma. Et sunt ver
ba gr̄gorij in registro. vbi di
atur. Cum omnis auaritia p̄do
lorum sit seruitus. quisquis
hanc maxime in dādis ecclesi
asticis honoribus vigilāter nō
precau? infidelitatis perditioni
subiatur. et si tenere fide? quaz
negligit videatur. **hec ille** De
o dominus noster volens h. e
viciū extirpare dicit per pro
phetam suum tribus viabus.
Templum domini. templum do
mini. templum domini est. Et p
hoc dat intelligere. q̄ qui ven
dit templum a ea que pertinet
ad templum. iniuste vendit.
Et ideo quidquid acapit pro
sacris reb? iniuste retinet. Qui
a simonia secūdum magistrū
sententiarum in quarto distin
ctione decimaquinta. Et habe
tur a beato augustinio in decre
tis. q̄ simonia est studiosa vo
luntas emendi vel v̄dendi spi
rituale vel spiritali annexum.
Et in euangelio dicitur q̄ sal
uator noster cristus intrauit i
domū simonis. Et socrus simo
nis tenebatur magnis febrico
& liberauit eaz. Vxor simonis

est sancta mater ecclesia. So
crus est sinagoga iudeorum.
que ifirmabatur peccato simo
nie. Et eā xp̄s liberauit. dū se
ipsum in cruce optulit. et san
guis de eius pect̄ oē emanauit.
Ex quo omnia sacramenta ec
clesia sancta exhaussit. Vnde sa
cramenta ipsius cristi sunt &
non sacerdotum. Dic historias
epistole a euangelij si placet.
Circa hanc simoniam tria
notabimus.
I Primo ipsius simonie co
tationem.
II Secundo simonie concessio
nem.
III Tercio ipsius simonie pun
tionem. **B**
Circa primum p̄cipale po
nit sanctus thomas secunda se
cunde questione cētesima tres
solempnes rationes quae spi
ritualia aut ānexa spiritalib?
vendi prohibentur. Et prima
ratio fundatur in p̄cio rei. se
cunda in proprietate. tertia in
liberalitate. **I** Prima ratio qua
re spiritalia nō possunt vendi
vel eni. Quia talia nō possunt
appreciari. cum nunquā potest
p̄cium attingere ad valorem
taliū. Nam spiritalia primo
tantum valent quanti fuerunt
empta. sed fuerunt emptā san
guine cristi. qui fuit iñfinitē vi
tutis ratione persone. quia erat
deus a homo. qm̄ vt ait petrus

prima canonica. **N**on auro aut
argento empti estis. sed pre
cio sanguine domini nostri ihu
esu christi. ergo nulla res tempo
ralis potest sacramentis in pre
cio equari pro quibus tam pre
ciosus sanguis christi effusus e
st. **S**ecundo quia tantum valet
sacramenta quantum est bonum
quod homo consequitur ex ip
s. sed talia spiritualia ducunt
ad vitam eternam ut inquit a
postolus. ergo tantum valent quia
tantum valet vita eterna. **I**deo dix
it petrus simoni mago actuum
octauo dum simon portaret pe
cunias aucte apostolos & dicet
Date mihi hanc gratiam. ut cu
icunque manus imposuero accipi
at spiritum sanctum. **C**ui petrus
ait. **S**imon pecunia tua sit te
cum in perditione. quia existi
masti bonum dei posse pecunia
comparari. **E**t ponitur in decre
tis prima questione prima. Et
sunt verba beati ambrosij in li
bro de penitentia. ubi dicitur.
Petrus cum simoni magice ar
tis consuetudine deprauatus pu
tasset quod gratia christi per impo
sitionem manuum & gratia spiri
tus sancti pecunia comparetur a
it. **N**on est tibi sors aliqua ne
quod pars in hac fide. quia cor tu
um non est rectum apud deum.
Hec ille. **S**ecunda ratio.
quia spiritu alia non possunt e
mi vel vendi est ratione impro

prietatis. quia non sunt prop
ria ministrorum sed christi. **E**t ideo
ministri non possunt illa vende
re. cum actus venditionis & p
rietatis sint actus proprietatis
veri domini. **I**deo dicitur ad co
rinthios quarto capitulo. **P**ro
nos existimet homo ut ministros
christi & dispensatores ministe
riorum dei. **S**ed cum eodem a
postolo apparet mihi quod dicere
possumus. **I**nter dispensatores
fidelis quis inueniatur? **Q**uia
maxime beneficia & dignitates
non nisi per pecuniam dispen
santur. **Q**uis enim pauper quan
tumcunque virtuosus habebit
hodiernis diebus beneficium si
ue dignitatem? **Q**uis inuirtu
osus habens pecuniam volens
inuenire beneficium non inueni
et? **E**t maior practica fit in curi
is & palatibus prelatorum de
beneficiis quam in seculo de merca
tibus. **D**e ista negotiatione in
tendebat propheta dum dixit
secundum translationem beati
iheronimi. **Q**uia non cognouit
negotiationes. introiit in po
tentias homini. **T**ercia ratio
quare spiritualia emi vel vendi
non possunt consistit in liberta
te. **N**on enim propter merita
nostra que peragere valeamus
nos debentur nobis peccatori
bus sacramenta & gratie. simi
liter & alia bona spiritualia. **H**
ista habemus ex bonitate &

donō dei qui dat omnibz affluenter & nō improperat vt dicit beatus iacobus. Et ideo vult vt etia; gratis & sine precio donemus. Ideo dicit saluator per matheum quarto capitulo **G**ratias accepistis. gratis date. Cuius oppositū; hodie fit in ecclesia. Nam estimantur missae. estimatur baptisimus. estimatur confessio. Nam pro missis beati gregori dātur tres libre. pro baptismo octo solidi. pro confessione quatuor vlt octo solidi. Et sic oia spūalia in estimatione hominū sunt posita. **¶** Que estimationes sunt simonia. a simone mago dicte vt ponit raimundus. qui estimauit gratiā dei posse pecunijs vendi & emi quod non est v. rum. vt patet ex rationibus ante dictis. Et hoc satis est de primo principali.

¶ Circa secundum principale scilicet simonie concessionem si concessio dia debet. Ponit raimundus in tractatu de simonia. qd simonia fit tribus modis scilicet a manu. a lingua. ab obsequio. vt potest trahi ex glosa super illum locum psalme tricessimotercio. Beatus qui excutit manus suas ab omni munere. Non dicit solum a munere sed ab omni munere. vt omnia illa includat. vt patz prima questione pma. Sunt nonnulli.

¶ Simonia a manu fit per pecuniā. Simonia a lingua est fauor vt patet pna questione pma vbi dicitur. Sunt nonnulli qui quidem nūmorum premiā ex ordinatione non recipiūt & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur. atq; de ipsa largitate sua laudis solummodo retributionem querunt. **¶** Nō miruz qd gratis acceperunt gratis non tribuūt quia de impenso officio sanctitatis minimum expetunt fauoris. **¶** Hec ibi. Et sunt verba gregori. Simonia ab obsequio vt ibidem dicit. est seruitus in debite impesa. Nota qd munus a manu in quinque casibus dari & accipi sine crimine potest.

¶ Primus casus ē. qm datur non pro spiritualibus sed gratis vt patet pma questione prima vbi ponitur. Quidquid inuisibilis gratie consolatione tribuitur nunq; quolibet quibuslibet premijs vendari debet. dicente domino. Quod gratis accepistis gratis date. Ideo quicunq; deinceps in ecclesiastico ordine constituitur. aut p baptisandis consignandis qd fidelibus crismate vel promouendis graduum. pre ca queribet vel premia nisi volūtarie oblata pro huiusmodi ambitione suscepit. **¶** Emdem si sciēte loca episcopo tale qd qz a subditis

fufceperit Equidem fi sciēte lo
a epifcopo tūc quicq; a subdi
tis perpetratum fuit. idēz epif
copus duob; menfibus excom
municatōi fubiaceat. hec ibi.
I Sextus cafus eſt qñ datur
vlt acapit mun? pro opib; &
laboib; ſpiritualib; ad que nō
tenetur ex officio vt patet. **xij**
q. ij. Caritatem vbi dicit **V**iſi
tatores eccliarum clericiq; eorū
qui cum ipſis per ſue ciuitatū
procuras fatigantur aliquid
laboris ſui capiant te diſponen
te ſubſidiū. **I**uſtum nanq; eſt
vt illi conſequantur ſtipendiū
qui pro tempore ſuū cōmodatē
reperiūt obſequiū. hec ibi.
I Tercius cafus eſt p quib; dā o
pib; ſpūalib; debitis puta cu;
epiſ cōſecrat ecclāz vlt viſitat e
piſcopatū poteſt exigere pec
tationem moderatam. vt patet
x. q. tercia **R**elatum vbi dicit
Subiectis vris nō graueſ ſtu
beatis exiſtere **E**t ca. ſequenti
immediate dicitur q; epifcopi
tantum grauent quātūz medi
ocritas cuiuſq; loci permittit.
I Quartus cafus eſt p vita e
terna & peccatorum remiſſiōe.
Vnde daniel q̄rto **P**eccata tu
a elemoſinis redime **Q**uint?
caſus eſt qñ dat mun? pro rēdi
menda vocatione que ſibi ſit in
iūſte ſuper iure ſpirituali. exē
de ſimonā **D**ilect? filiū. **n.**
prepoſitus expoſuit. q; elocacē

ſis archidiacon? eū mltis gra
uariis afficere nō ceſſat.
promiſit ergo ei certam quāti
tatem pecunie ſe daturū ſi ab
eius leſione deſiſteret. hec ibi.
Munus ab obſequio poteſt
etiā dari vel recipi. **S**ed di
ſtinguendum eſt. **Q**uia aut
eſt obſequiū corporale. aut
ſpirituale **I**n primo caſu ſi ob
ſequium eſt honeſtum poteſt
Vt ſi eat romani pro eccleſia
vel ſeruiat alicui epifcopo vel
eccleſie in licitis & honeſtis dū
tamen hoc ſine pacto fiat. **S**i
inhoneſtum non poteſt **S**i ſpi
rituale non debet facere tale ob
ſequium pro beneficio vel alio
ſubidando. niſi cum tale obſeq
um poſitum fuerit ipſi beneficio
Verbi gratia. alicui prebende
eſt impoſitum hoc onus. vt q
cunq; eam habuerit cantet de
beata virgine maria miſſam co
tidie. vt patet extra de preben
dis. **S**ignificatum eſt nobis.
q; cuiſdam ſacerdoti prebendā
vnam in eccleſia vltra commu
ni volūtate dedisti in qua miſ
ſam de beata maria virgine ni
ſi in infirmitate ſit conſtitutus
debeat cotidie celebrare & cetēa
Munus a lingua poteſt eti
am dari vel recipi. **S**ed diſtin
guendum eſt. vt verbi grā in
ordinibus ſacris. aut ordinat
quis prebuis ſuis & aliis **I**n
primo cāu q̄tūcūq; ſit dignus

ē simonia vt patz octaua . q .
 pma . In scripturis vestris vos
 magnopere requiez quehisse nar
 ratis . sed per hoc ad pastoralē
 sollicitudinem vos congrue ve
 nite ostēditis . quia sicut locz
 regiminis desiderātibz negan
 dus est ita fugientibus offerē
 dz . sicut scriptum est ad hebre
 os . v . **Nec quisqz sumat sibi bo
 nores . sed qui vocat? ē a deo tā
 quā aaron .** **hec ibi** Et sunt ver
 ba gregz . in registro In secū
 do casu . aut ille preces sunt car
 nales . aut spirituales . Si car
 nales et sūt pro indigno simo
 nia est . i . q . i . de ordinatioibz
 quia tunc preces succedunt lo
 co premij . vt pz . i . q . i . sunt
 nō nulli vt allegatū fuit supra
 Si vō sunt carnales pro dig
 no nō committitur simonia duz
 modo ordinator non habeat re
 spectum ad preces . sed solum
 ad deum & merita persone . vt
 patet prima questione prima .
Latorem presentium per inter
 cessionem vestre sanctitatis ac
 colitum sequis . **S**icero sunt
 spirituales pro digno non est
 simonia . Ecce ergo patere pōt
 quomodo mūera a manu ab
 obsequio & a lingua dari pos
 sunt & accipi . Et hoc satis est
 de secundo principali .

E Circa tertium
 principale scilicet simonie pūi
 tionem . Multe leguntur in sep

turis sacris pūitiōes quas be
 us & sancta romana ecclesia
 dat simoniacs **Q**ue patere pos
 sunt satis clare prima questioe
 prima per totum . **A**lquas ta
 men adducam de mēte doctozū
 allegatorum vbi supra . **N**am
 gregz . nazanzenus dicit . **Q**ui
 studet donū dei pao merari . i . la
 cro ordine de cetero nulla ratio
 ne permanere aut reuocari posse
 dubium nō est . **T**alis a cōm
 mune omni modo abscidatur
Nā spiritus sancti donum peca
 o cōparari quid aliud est qz ca
 pitale crimen et simoniaca here
 sis **Q**d qz detestabilē i vtroqz
 testamēto vidiatū sit expūne
 tomul torum et exemplis facile
 apparet **S**icē gratiaz sanitatis
 naaman siro vendidit . eandem
 qz gratiam sanctitatis heliseo
 vindicāte leprosus factus ami
 sit **J**udas omnium redemptore
 vendidit . mox laqueo suspē
 sus eādem redemptionis gratia
 non optinuit . **E**t merito quia
 nemo potest retinere quod ven
 didit . **S**imon etiam dicit? ma
 gus cum eandem spiritus san
 ctī gratiam emere vellet damp
 nationis sue sententiā a beato
 petro apostolo audiuit . **P**ecu
 nia tua tecum sit in perditionē
 quia donum existimasti pecu
 nia possidere . **D**ominus etiam
 vt vendentes & ementes huius
 gratie exptes ostēderet cūctos

peccatores per gratiam in tem
plo dimisit. singulariter colum
bas vendentes et ementes in cre
pans et flagellans de templo e
iecit. in quo venditores et ep
tores gratia spiritus sancti con
stat destitutos esse et vacuos.
Quos enim in eiecit de templo non
quid spiritus sanctus facit si
bi templum? hec ille ubi supra
Gregorius autem dicit quod simo
niac sunt maledicti. dicit enim
Camiliqueat banc heresim an
te omnia radice pestifera subrip
sisse. atque in ipsa sua origine a
postolica esse detestatione damp
natam. cur non cauetur? cur non
perpenditur. quia benedictio
illi in maledictionem conuer
titur. hec ille. Immo non so
lum sunt maledicti simoniaci.
sed etiam eorum pecunia simo
niace acquisita est maledicta
et in viliori pretio quam sit pecuni
a meretricum. quia meretrices
possunt facere elemosinam de pe
cunijs meretricio acquisitis. si
non simoniaci. ut patet prima
questione prima. ubi dicit gre
gorius. Non est putanda elemo
sina si pauperibus dispensetur
quod ex illicitis rebus acquiri
tur. quia qui hac intentione ma
la accipit ut bene dispense gra
uatur potius quam iuuetur. Unde
etiam certum est. quia si mo
nasteria vel xenodochia vel ali
quod aliud ex pecunia que p

sacris ordinibus datur constru
antur. non proficit mercedi.
hec ibi. Et sic discurrendo pos
sem multa inducere. Tamen
hoc satis sit de tercio principali.
Amen.

Feria sexta tercie. sermo
de ipsa fide.

Audite rebelles et incre
duli. Numeri secundo
capitulo. Veri declara
ui quod erat quoddam peccatum in
quod nunquam aut vix corri
gebatur scilicet peccatum simo
niace. quod nec lege diuina nec
correctione fraterna emenda
tur. Hodie considerans quod est e
tiam aliud peccatum vix corri
gibile et omnibus notum. scili
cet peccatum infidelitatis. De
terminavi loqui de ipso peccato
infidelitatis. Ideo vocantur om
nes per moilem isto mane. Au
dite rebelles et increduli. Vbi
notandum est quod secundum sa
ctum thoma secunda secunda q.
x. ar. tercio Infidelitas est max
imum peccatorum. Cuius di
cti ratio est. Quia per quodli
bet peccatum homo auertit a deo
et quanto magis auertit tanto grauius
est peccatum. Cum autem nullum sit pec
catum quod ita auertat homi
nem a deo sicut peccatum infidelitatis
ergo ipsa est maximum peccatorum.

Et q̄ infidelitas maḡ auertat
hominem a deo declaratur i laz
licet p̄ quodlibet aliud peccatū
homo a deo auertatur . reman
tamen aliqua cognitio ipsi? dei
Per auersionem autem quam
ponit infidelitas nulla remanet
dei cognitio . patet quia falsam
habet op̄inionē de deo . **E**t hoc
est quod dicit augustinus ex
ponens illud iohannis . **S**i non
venissem & locutus eis fuisset
peccatum nō haberent **M**agnū
inquit quoddam peccatum sub
generalī nomine vult intelligi
hoc enim est peccatum infideli
tatis quia per hoc peccatum ge
neraliter auertitur homo a deo
Ped nota breuiter . q̄ tri
plex est infidelitas . scilicet pa
ganorum . iudeorum . & cristi
anorum . **N**am pagani sunt in
fideles . quia nullam habent de
deo fidem . **I**udei sunt infideles
quia fidem habent nobis conf
riam . **N**am credunt verbi gr̄a
filium dei incarnandum quem
nos credimus incarnatum **C**ri
stiani autem sunt infideles qui
a corruptam habent fidem . &
hec infidelitas est peior cunctis
infidelitatibus . ex eo q̄ cristi
ani non reddunt deo rectā vi
tā . sicut p̄miserūt in baptismo
Iō ecā . v . Displicet deo infide
lis & stulta p̄missio **E**t secūda
petri . & ponitur . xxij . questi
ōe quarta **M**elius erat illis nō

cognoscere viam iustitie q̄ p̄
agmitam retrorsum conuer
quia seruus qui scit voluntate
domini & nō facit plagis vapu
labit multas luce . xij . **I**deo di
cit p̄pheta **I**gnis succensus est
in iacob & ira dei ascendit i
nabel quia non crediderūt in de
o . **E**t ecā secūdo dicitur . **N**e
dissolutis corde . quia nō credi
derūt . & ista p̄p̄e ē infidelitas q̄
ē it̄ p̄cā maximū peccatorum
Et hāc infidelitate cristiano
p̄p̄e reprehendit sacra mater
ecclesia in epistola dicens . Au
dite rebelles scilicet cristiani &
icreduli . ne stētis sēz in infide
litate . sed habeatis corde cor
bo & opere veram cristi fidem .
quāz hodie immediate habuit
samaritana . & omnes illi de sa
maria qui samaritane dixerūt
Iam non propter tuam loque
lam credimus . . **I**psi enim
audimus & vidimus . **E**t
ut libere fidei adhaerere possit
infidelitatem dimittēdo de ipsa
fide loq̄mur hodie . dic histon
as epistole & euangelij si pla
cet . **C**irca quam tria nota
bimus . **I** . **P**rimo fidei necessitatem
I . **S**ecundo fidei vnitatem
I . **T**ercio fidei bonitatem
Circa primum priapale po
nunt doctores septem rationes
p̄pter quas ostendunt fidē cri
stianam esse necessariam quia

de alijs modis fidei nullam pr
sus volo facere mentionem. quia
a non spectat ad presens pro
positum. **P**rima ratio est ista
Necessarium est homini cogno
scere creatorem suum. sed impos
sibile est hominem sine fide deum
cognoscere. ergo fides est ne
cessaria homini. **N**am illud non
potest cognosci ab homine quod
excedit facultatem naturalem in
tellectus. sed deus est huiusmo
di. quia dicit Dionysius quod deus
est id supra quod cogitari non
potest. & nichil agit ultra suam
speciem. ergo homo ex se deum
cognoscere non potest. oportet
ergo quod ipsum ex fide cognoscat.
ut attestatur apostolus ad ro
manos. **P**er fidem enimambu
lamus & non per speciem.
Secunda ratio est ista. **I**llud
est necessarium homini sine quo
non potest placere deo. sed sine
fide homo non potest placere de
o. quia iacobi quarto capitulo di
citur. **S**ine fide impossibile est
placere deo. ergo fides est homi
nibus necessaria. **T**ercia ratio est ista
Illud est homini necessarium si
ne quo homo non potest consequi
suum finem. **F**inis autem ipsius
hominis est vita eterna. ut ait
augustinus. **C**reavit deus ho
minem ut summum bonum in
telligeret. intelligendo amaret.
amando possideret. & possiden
do frueretur. sed sine fide impos

sibile est habere vitam eternam
ut ponit beatus augustinus de
verbo domini dicens. **N**ulle ma
iores diuitie. nulli thesauri. ne
que honores. nulla maior est sub
stantia quam est fides catholica. quae
peccatores homines saluat. caecos
illuminat. infirmos curat. cathe
cuminos baptizat. fides mortu
os viuificat. penitentes reparat
iustos augmentat. martyres
coronat. virgines et viduas et
coniugales casto pudore conser
uat. clericos ordinat. sacerdotes
consecrat. in eterna hereditate
cum sanctis angelis collocat.
Hec ille. **E**rgo fides est homini
necessaria. **Q**uarta ratio est
Illud est homini necessarium
quod si non haberet dampnationem
incurreret. sed sine fide ho
mo dampnatur. ergo fides est
necessaria. **N**am **M**arcus ultimo
capitulo. scribitur. **Q**ui crediderit &
baptizatus fuerit saluus erit.
Qui vero non crediderit con
dempnabitur id est dampnabi
tur. **Q**uinta ratio est ista
Illud est homini necessarium
quo mediante potest homo ip
se subuenire proximo suo. **E**t
quod si non haberet proximus
detrimentum pateretur. sed me
diante fide homo subuenit prox
imo suo. ergo fides necessaria
est ipsi homini. **N**am per mar
cum euangelistam ultimo capi
tulo dicitur. **D**igna autem eos

qui crediderint hec sequuntur.
In nomine meo demonia eici-
ent. **L**inguis loquentur no-
mis. **S**erpentes tollent. **E**t si
mortiferum quid biberint non
eos nocebit. **S**uper egros ma-
nus imponet et bene habebunt.
Que omnia sunt ad utilitatem
proximi et simplicius. **¶** **S**exta
ratio est ista. **I**llud est ho-
mini necessarium sine quo homo
incurreret ingratitudinem con-
tra deum suum. **S**ed sine fide ho-
mo ipse incurrit ingratitudinem
contra deum ergo fides est ne-
cessaria. **N**am dicit beatus au-
gustinus **I**lla fides sana est que
credimus nullum hominem siue
parue siue maioris etatis salua-
ri posse a contagio peccati. nisi
per unum mediatorem dei et ho-
minum iesum christum. hec il-
le. **N**isi enim haberemus fidem
ipsam. ingrati essemus tanti be-
nefici scilicet redemptionis.
Septima ratio est ista. quia
quod diu homo manet in mundo
necesse habet credere quia pre-
terita recesserunt. futura non
dum venerunt. presentia sunt
in tanto fluxu quantum celum
velociter mouetur. **vnde iob.**
Dies nostri velociores fuerunt
cursores. transierunt quasi na-
uis. et quasi aquila volans ad
tescam omnia ista velocissime
transierunt. **E**t quia omnia in
am velocissimo transitu. dixe-

runt quidam philosophi. **N**on
nullus poterat de re aliqua di-
cere veritatem. quia antequam
ba explerent illud quod in me-
te conceperant mutatum erat.
Et ponebant exemplum de flu-
vio rapido. de quo non potest
homo dicere aqua hec est hec.
Qui autem sunt in celo non ne-
cesse habent fidem. quia in spe-
culo trinitatis omnia videt ut
presentia. quia ibi non est pri-
us et posterius. **S**ed cum fides
acquiratur per diuersa tempora
et successiue. ergo necesse est e-
am habere. ut credamus que
transierunt et sunt et que futura
sunt. **V**nde gregorius dicit. quod
secundum incrementa temporum
creunt scientia sanctorum primum
et quanto viciniores aduentui
saluatoris fuerunt tanto sacramen-
ta salutis plenius preceperunt. **C**
Dominus ergo rationibus patet fide
esse homini necessaria. **Q**ue tota est
de deo et filio incarnato. **I**deo
dixit christus per euangelistas
iohanem. **C**reditis in deum et
in me credite. **C**uius sunt duo
decim articuli. ut ponitur extra
de summa trinitate et fide catho-
lica qui omnibus preponuntur.
tanquam prime virtutes et prima
principia quibus non est contradicere in fi-
de catholica. **E**t ideo in fide christi-
ana supponuntur et non proban-
tur. sicut in vnaquaque scientia
prima principia supponuntur. **N**am

sex sunt pertinentes ad diuinitatem. & sex ad humanitatem.

Primus pertinet ad diuinitatem est qd sit vnus deus.

Secundus qd in vno deo sūt tres persone.

Tercius qd omnia sūt facta a deo.

Quartus est effectus gratie in ecclesia dei per spiritum sanctū. sub quo comprehendunt omnia sacramenta ecclesie & remissio peccatorū.

Quintus est resurrectio mortuorum.

Sextus est effectus glorie scz vita eterna.

Pertinentes ad humanitatem sunt

hij. primus est incarnatio. secundus est passio. tercius est descensus ad inferos. quartus est resurrectio. quintus est ascensio.

Sextus est iudicium generale per cristum fiendum.

Quare autem nō probentur articuli si dei plures possunt assignari rationes.

Prima est quia plures articuli nullo modo possunt probari vt sunt articuli pertinentes ad trinitatem personarum & humanitatem cristi pertinentes. qz

uis omnes possunt defendi.

Secundo quia si adhuc possent probari omnes non possunt vacare philosophie. & ideo omnes non possent eos probare.

Tercio qz si oēs pbivacare possent ad noticiam ipsorum nō pueniretur nisi post lōgum tempus. & homines essent senes atqz intelligerent articulos fidei

¶ Quarto si omnes possent vacare philosophie. & in breui tempore possent ad fidei noticiam puenire perderetur meritum qd homo consequitur ex fide. **V**ngreg? **F**ides nō habet meritū vbi humana ratio prebet experimentum. **I**deo melius fuit vt omnes supponerentur & acciperetur tanqz prima principia. **E**t sic patet primum principale. **D**

¶ Circa secundū principale scilicet fidei vnitatem **S**eptem rationes sūt quibus ostendi pōt tantum eē vnā fidem. quarū priā est **F**ides est de deo. cū sit substantia rerum sperandarū argumentum nō apparentium **S**ed nō ē nisi vn? &? ergo nō est nisi vna fides **H**anc rationē tangit apostolus dicens. **V**n? de? vna fides. vnus baptisma. **¶** **S**ecunda ratio ē **F**ides ē de xpo. qz de ipso ponit sex articuli. **S**i crist? est vn? ergo fides ē vna. **H**āc ratio etz tangit athanasius in simbolo suo dicens **N**ā sicut anima rational? & caro vn? est hō. ita deus & hō vnus est xp̄s. **¶** **Q**ui passus est p salute nostra descendit ad inferos tercia die resurrexit a mortuis. **I**n quibus verbis pmo ponit vnitatem. secundo ponit fidem numerando fidei articulos. qui ad cristum pertinet. **S**ed ex his forte argueretur dicendo

Deus est vnus. .Xps est vnus
et hi sunt duo. ergo sunt duae
fides. Hanc dubitationem so-
luit cristus dicens Ego et pater
vnu sumus. et sic est vna fides
et non duae. **T**ertia ratio est
ista secundum aristoteli. in secun-
do ethicorum. Donor et meri-
tum dantur in premium virtutis
Sed meritum fidei est vnum.
scilicet vita eterna. ut dicitur
in archi ultio capitulo. Qui cre-
diderit et baptisatus fuerit sal-
uus erit id est salutem eternam
habebit. Ergo fides est vna.
Hanc rationem tangit atthana-
sius in simbolo suo dum dicit.
Quicumque vult saluus esse ante
omnia opus est ut teneat catho-
licam fidem. Et quod meritum sit
tantum vnum declarat. quia
deus est vnus cuius visio est
vita eterna. ut dicit beatus au-
gustinus. Et allegatur a magi-
stro sententiarum in primo di-
stinctione prima Visio est tota
merces nostra. **Q**uarta ra-
tio est ista. Fides sequitur ec-
clesiam sanctam. quia in articu-
lis fidei dicitur. Credo in spiri-
ritum sanctum. sanctam matrem eccle-
siam Sed ecclesia est vna. er-
go fides est vna Hanc rationem
tetigit cristus heri dum intra-
uit in domum simonis que est
sancta ecclesia et socrus simonis
et iudeorum synagoga tenebat
magis febribus. **Q**uinta

ratio est ista. Fides est autem
ergo est vna aut plures. Non plures
cum fides sit de deo ut dictum est et
deus est vnus simplex eternus
et incommutabilis ut ponitur ex-
tra de summa trinitate et fide ca-
tholica. et de ipso contraria non
possunt verificari. quia contra-
ria non verificantur de eodem si-
militer et semel ut concedunt omnes
philosophi. que contrarietas reparetur
in variis modis credendi ut di-
ctum sunt supra ergo est tantum vna
fides Hanc rationem tangit apostolus
ad galathas. in. Is qui secun-
dum carnem natus fuerat persequen-
tes eum qui secundum spiritum Iu-
dei enim erant filii dei secundum
carnem. quia semper ad promissiones te-
renas traherentur. vnde deus
dicit. Si feceritis mandata bo-
na terre comedetis. Nos autem
sumus filii secundum spiritum
Ideo ducimur spiritu. Et ipse
ininitua ecclesia. fides hebraea
erat secundum carnem. perse-
quebatur fidem nostram que est
secundum spiritum Nam caro spiritui
resistit ut dicebat apostolus Video
aliam legem contrariam legi me-
is mee. **S**exta ratio est
ista Vnus regnum vnus debet
habere fidem et legem non sibi
ipsi contrariam Sed tota mun-
di machina est vnus regnum.
ergo vnus debet habere fidem
non sibi ipsi contrariam. Tertia ratio
capitur luce. xi. ex vrbis cristi

dicentis **O**mnem regnum in seip-
sum diuisum desolabitur. **N**am
si essent plures modi credendi
contrarij in regno dei. **N**ecesse eēt
regnum dei annihilari. quod
nō est dicendum recte sentien-
ti. ergo est tantum vna fides.
Septima ratio est ista. **O**m-
nes homines habent cōuenienti-
am in natura. in desiderio. vt cō-
iungātur vltimo fini. vt ponti-
ficius de cōsolatione dicens.
Inserta est homini summi boi
cupiditas. sed in hoc seculo nō
cōiungimur deo nisi per bonū
fidei ergo omnium hominum ē
et eē debet vna fides. ex quo v-
nanatura & vnum desiderium
hāc ratio dēz tāgit paulus apo-
stolus dum dicit. **C**upio dissol-
ui & esse cum cristo. **E**t dauid
in psalmo. **S**ituit anima mea
ad te deus. **E**t hinc habetur qd
nō quilibet potest saluari in fide
propria. sed solum in vna fide
saluatur. hōēs. que est fides cri-
stiana que est bona vt patebit
i tertia parte. Et hoc de scdo pri-
cipali.

E
Circa tertiū priapale scz fi-
dei cristianae bonitatem. septem
occurrūt rationes pbātes fidem
cristianā esse bonam & oibus ali-
is meliorem. **P**rima ratio ca-
pitur ex diuturnitate. **N**am se-
culum aristotelem. **N**ullūz vi-
olētum perpetuum & malum &
falsum nō possūt oī tempore du-

rare. vñ videm⁹ oīa regnā mu-
tata & destructa & magnas ci-
uitates subuersas ppter mala
que fiebāt in eis. **C**um ergo fi-
des cristiana ab initio mūdi in-
ceperit & duret vsqz modo & du-
rabit vsqz ad finē mūdi impos-
sibile est ipsam esse falsā. **N**am
fides cristiana quam tenemus
ab initio mundi fuit prefigura-
ta per ora omnium pphetarum.
Et fides nostra est fides antiq-
rū patrū qz qd illi ipiare v sub
quodam velamine credebant
nos explicite & in claro lumine
credimus. vnde sicut nos in e-
nigmate cognoscimus ea que
sunt in patria. **I**ta patres vete-
ris testamenti habēt se respe-
ctu nostri ppter aliquos maio-
res qui specialiter fuerunt illu-
minati. **S**icut abraham moises
& dauid. viderunt clare per fidē
diem cristi sicut & nos modo
videmus. **N**am de abraham di-
atur iohānis. vi. per os cristi
Abraham exultauit vt videret
diem meum. vidit & gāuisus
est. **D**euteronomij autem moi-
si dicitur. **P**rophetam suscita-
bit vobis deus ipsum tanquāz
me audietis. **E**t propheta iste
suscitatus fuit filius dei incar-
natus. super quem audita est
vox dei patris dicentis. **H**ic est
filius meus dilectus. in quo
mihi bene complacui. ipsū au-
dite. vt mathei. xviij. capitulo
k. m.

Omnis autem alia fides est de-
structa et innouata. et modo
credūt vnum. modo aliud. **F**i-
des autem iudeorum que bona
erat non est destructa. sed cō-
pleta. a qua propter peccata
sua ipsi exciderūt et nos succes-
simus. **V**nde ad galathas quaz-
to apostolus ostendit nos esse fi-
lios abrahe per r̄promissionez
natos. sicut ysaac. **E**t si obi-
ceretur de fide machumeti que
tantū durauit et durat. **D**icitur
q̄ nō durat iō quia sit bona h̄
quia est delectabil̄ in cōcupi-
scentijs et pluribus alijs que i
honestatez inducunt vt potest
patere. **S**ecūdo apparet bo-
na ex miraculorum factione.
Nā ab origine mundi fides hec
fuit confirmata miraculis. et
maxime tempore p̄phetarum.
quando eam p̄phetabant. **E**t
tempore apostolorum quādo
eam predicabāt. **Q**ue quidez
miracula sunt quasi quoddam
sigillum dei super litteras cōti-
nentes fidem. **I**n nulla autem
alia fide sūt miracula. quia de-
us nō cooperatur cū mal̄. cū
sit fūme bonus. **N**ā vt aug⁹ di-
cit. **D**eus est in quem peccatū
cadere nō potest. **T**ercio ap-
paret bona ex manifestatione
doctrinē et doctorum clarita-
te. **I**n nulla fide sunt maiores
doctores. et clauisicut in fide c̄-
ristiana et sēp fuerūt. **C**ōsidera

augustinū Gregoriū Hieroni-
mū ambrosiū. thomā de aquino.
basiliū maximū. leonē papā.
petrū damianū. gregoriū na-
zenzenū. iobānez damascenū.
et alios q̄z pluēs quorū dicta r̄-
dacta sūt in scriptis. et patēt o-
mibo. qui dāpnant omnem ali-
am fidem pret fidem uostraz.
In q̄ cotidie disputat. et sunt
xp̄iani sēp parati ad respon-
dēdū omnibo contradicere vo-
lētibz. vñ petr⁹ in sua canonica
dicit. **P**arati sēp reddere ra-
tionē de ea q̄ nob̄ est fide. **E**t q̄
a veritas seipsam defendit sig-
num est q̄ fides est vera. **N**on
sic est in fide aliorum. **I**mmo in
lege machumeti est pena capi-
tis disputāe de tali fide. **E**t hoc
facit diabolus ne falsitas talis
fidei deprehenderetur. quia in
illa lege sunt manifesti erroēs
et supra naturā. et contra sc̄p-
turā. **Q**uarto fides nostra
a patet bona ex spiritu p̄pheti-
e. **I**n nulla enim alia lege a no-
stra fuerūt prophete. et sancti
inspirati et illuminati ex spiritu
scō nisi in nrā. **N**ec aliq̄ secta
habet sicut scōs nos habem⁹.
Et si dicatur de iudeis.
q̄ habent sanctos et p̄phetas.
Dicēdū ē q̄ illi sūt s̄cti nri. et
i eorū fide nos stam⁹. s̄ iudei
ab illa fide exciderūt vt dictū
est. **E**t si qui fuerunt in alijs
sectis prophete et illuminati

a spiritu sancto illi perhibue
runt testimonium fidei nostre
Vt balaam et sibilla que multa
predixerunt de christo. **V**nde te
pore constantini fuit inuentum
vnum sepulchrum in quo lami
na sculpta aurea erat super pe
ctus mortui in qua scriptum erat
Cristus nascetur de virgine et
credo in eum. **O**sol sub helene et
constantini temporibus iterum me
videbis. **Q**uinto apparet bona
ex christianorum persecutione. **N**am
multa fuerunt regna ex perse
cutione destructa. ut fuit regnum
assiriorum. grecorum. et romano
rum. et hoc fuit propter maio
rem potentiam. **S**ed ecclesia et
fides nostra decem habent mag
nas persecuciones ab imperato
ribus romanis et non potuerunt
eam extirpare. immo semper
crescebat. hoc autem nullo mo
do fieri potui. **S**ed nisi deus eam
roboraasset. **S**exto apparet et
se bona ex omni fama. quia ut
dicit philosophus. **F**amaque qua
plurimi populi famantur impossi
bile est esse falsam. sed omnes se
cte ultra fidem suam laudant
nostram. immo in lege macha
meti dicit. quod christus fuit mag
nus propheta. et magnus ani
mus dei. et quod illi qui sequuntur
perfecte christum saluentur. ex
quo apparet quod fides nostra sit
bona. **S**eptimo apparet bona
ex suis consecutione. **N**am hec

fides saluat homines. ut patet
luce decimo sexto. **F**ides tua te
saluam fecit. vade in pace. **D**e
audite increduli et rebelles et
cognoscite huius fidei necessita
tem. unitatem. et bonitatem. **E**t
hoc satis est de tercio principa
li. **A**men.

Sabbato quarte dominice
Sermo de adulterio

Melius est in deum in ma
nus vestras quam peccare
in conspectu dei. **D**ani
elis decimo tercio capitulo. **D**e
ri declaravi multa de fide christi
ana. qua anima deo desponsat.
Intra illud propheticum. **O**see
vicesimo octauo. **S**pousabo te
mihi in fide. **H**odie loquimur
de fide matrimoniali qua vir de
spousat uxorem suam et econ
tra. **Q**ue continetur in matrimo
nio. et corrumpitur per adulte
rium. de quo proprie erit sermo.
In cuius principio declarabimus
vnam breuem petitionem que
est ista. **S**i mulier oppressa ab
adulterio debet potius se occidi
permittere quam adulterio consen
tire. **D**icunt quidam quod stante
hoc casu mulier debet consentire
adulterio. et frangere fidei vi
ro suo. **Q**uorum ratio est ista.
In omnibus male fideis minus
malum semper eligi debet ut per
xxij. q. iiij. **N**on solum **S**ed maius
k. iiij

est peccatum homicidij q̄z ad
ulteriū . ergo pot̄? mulier debz
adulterio consentire q̄z homici
dio **E**t q̄ homicidium sit mai?
peccatum adulterio triplici ra
tione ostenditur **P**rima est
ratione generis quia homicidi
ū est in genere peccatorū spūi
tualiū . ⁊ adulteriū est i gene
re peccatorum carnalium **S**z
secūdum gregoriū . xxx . mo
ralium . Peccata carnis sunt
minoris pene q̄zq̄z maioris in
famie **S**ecūda ratio est rati
one minoris impulsus . quia mi
nus impellitur quis ad occide
dum q̄z ad adulterandum . cū
vnum sit naturale . ⁊ aliud cō
tra naturam **T**ercia ratio ē
ratione rei lese Nam in adulte
rio offēditur corpus . in homi
cidio offēditur vita . modo
melior est vita q̄z caro . **E**t ex
hoc cōcludunt conclusionē iā
dictā **S**ed ista opinio nō est
sana sed abicienda ⁊ nō tenen
da tāq̄z in consona dictis do
ctorum . **V**bi nota secūdū tho
mam . iij . sēten . di . xxxij . in
questionē de scandalo ar . iij .
in responsione secūdi argumen
ti p̄me q̄stionis . **vbi dicit** . q̄
homo nō tantum nō debet com
mittere peccatum mortale vt
vitet peccm mortale pximi . s̄ e
tiā non debet peccare venialit̄
nec tenetur nec bene facit com
mittendo . quia ad vitandum

peccm nō iclimamur ex dāpno
pprio . quia hoc est desistere a
peccato timore pene . sed incli
namur ne deum offendamus .
cuius offensa est etiam pecca
tum veniale quāvis non sit ita
magna sicut mortale . null? ta
men debet deuz offēdere pa?
ne ali? offēdat multum . qui
a homo debet in iñmītū deū pl?
diligere q̄z pximū . vñ nullus
debet cōmittere peccatū venia
le ad euitand? peccatuz morta
le pximi . ⁊ ex isto cōcludi pot̄
q̄ null? debz cōmittere pecca
tum mortale min? ne pximus
cōmittat maius . ergo pz q̄ si
non sit oppressa ab adultero
nō debet consentire adulterio
vt vitz homicidiū pximi quia
ip̄o facto q̄ cōsētīt eligit pec
catum . ⁊ sic est volūtarium
Sz dicis si non cōsētio sequi
tur homicidium q̄d est maius
peccatum **D**ico q̄ hoc est per
accidēs quoniam mulier non i
tēdit consentire homicidio . s̄
intendit nō displicere deo per
peccatum adulteriū ⁊ sic homi
cidium non est sibi imputādū
s̄ interfectori . hoc patet in epi
stola de susanna . que dixit in
vbis p̄positis **M**elius est mibi
incidere in manus hominum q̄z
derelinquere legem dei mei . q̄
a de adulterio a semibus illis
molestabatur . **E**t mulier illa
que adulterio consenserat fuit

ducta per phariseos ad xpm
vt iudicaretur. **D**ic historia
si placet. **C**irca istud adulteri
um tria notabimus.

Primo penam eternalem

Secundo mortem corpalem

Tercio confusionem mun
dalem.

Circa primum principale
notandum qd sicut adulterium
facit iuste perdere bona terrena
quia est contra leges munda
nas. in quibus legimus qd prop
ter delictum commissum contra
hominem mortalem. mulier do
tem perdidit temporalem. vt
patet **C**odice de repudijs. lege
consensu. et lege iubemus. li
bro quinto. et debet oibz bonis
viri priuari. non obstante con
suetudine contraria. ita anima que
spoliosa christi facta in baptismo
in fidei susceptioe **I**uxta illud
osee secundo **S**poliabo te mibi
in fide. propter idem adulterium
perdidit dotem eternam. et om
nia bona mariti eterni quia est
factum contra maritum eternum
immortalem. et contra preceptum
suum **E**xodi. xx. **N**on me habeb
ris. et acquirit sibi ipsi dampnationem
eternalem. quoniam vt ait apostolus
ad hebre. vi. **S**tipendium pecca
ti mors est **E**t sicut pater terre
nus potest iuste exhereditare
filias que ipudice et immunde viuunt
de hereditate eterna. ita et pater ce
lestis animam de hereditate cele

sti prouat. vnde ad eph. v. scri
bitur **N**oc autem scitote intel
ligentes quia omnis fornicator
aut auarus. aut immundus.
non habet hereditatem christi
Et ad cor. vi. dicitur. **N**eqz
adulteri. neqz molles neqz ma
sculorum concubitores. neqz
fures. neqz ebriosi regnum dei
possidebunt **S**ed vbi erunt ostē
dit iohannes in apocali. xxi.
vbi de talibus loquens ait **P**ars
illorum erit in stagno ardenti
igne et sulfure quod est mors
Et non solum ipsi adulteri pri
cipales sunt in loco iam dicto
sed etiam omnes consentien
tes. vt matres. vetule medie
lenones. litteras et cartas scri
bentes. portantes. ambasia
tores. quocumqz modo con
sentientes. vel associantes.
de die et de nocte. quia agentes
et consentientes pari pena pu
niuntur **D**ictum est enim supra per
moralem senecam. **Q**ui non p
hibet peccare cum possit iube.
Ergo quicumqz adiuuat pec
cat. **E**t hoc est quod dicitur p
prophetam dauid contra istos
tales cuiuslibet in particulari lo
quentem. **E**t cum adulteris por
tionem tuam ponebas. **N**am
portio cum ipsis adulteris po
nitur tunc. quando eis adiu
torum in male agendo datur
Et ideo hoc considerans susan
na noluit adulterio consentire

sed clamauit voce magis ne dampnaretur eternali pena. senes vero a quibus egressa est iniquitas condemnati sunt ad mortem. non solum corporalem. sed etiam eternalem. ut patet per damielem in discursu epistole. Et hoc satis de primo priapali

Circa secundum principale mortem corporalem mandant omnes leges ad preceptos mortis sententie subiacere. Nam secundum legem dei deuteronomi vigesimo secundo mandatur Si inquit dormierit vir cum uxore alterius uterque morte moriatur ut auferas malum de medio israel. Et leuitici vigesimo dicitur Si quidem quis meebatus fuerit cum uxore alterius et ad alterum perpetraverit cum uxore proximi sui morte moriatur. Et huius executio ponitur iudicium deuteronomio. ubi legitur ex leuitibus quidam descendit cum uxore et famulo in gabaa beniamin rediens a socero suo. et veniens et intrans civitate non reperit aliquem qui eius hospitio reciperet. stante sic in platea superuenit quidam bonus homo de villa. et videns illum fore se et extraneum. misericordia motus excepit illum et duxit eum secum in domum suam. Nocte autem quidam filii belial venerunt volentes et petentes illo iuvene abuti. Quod videns ille antiquus

et tantum scelus ablorens per minori malo ipse et maritus iuuenulam illam istis traderunt cui iuencule delubentes ribaldi per totam noctem dimiserunt. Que veniens ad domum ubi recepta fuerat quasi propinqua morti posuit se ad iacendum in ostio et mortua est. Mane vero surgens maritus volens recedere cum famulo. aperto ostio videns uxorem et putans eam esse viuam vocabat eam. Et illa non respondente perpendit eam esse mortuam. Et sine alio strepitu posuit eam super axellum suum et portauit domum. ibi quod dimisit corpus in duodecim partibus et transmisit ad fines omnium tribuum israel partem suam. Ex qua re commoti parapietes tantum scelus videntes tres processerunt ad pugnam contra eos de gabaa. Et quia illi de tribu beniamin voluerunt malefactoribus gabaonitas defendere. una cum illis in tribus preliis factis adinuicem ex illa caula sex milia virorum interfecti sunt. Et civitas. et quicquid intus erat igne combusta. hec enim fuit omnipotentis dei saluatoris nostri et ipsius legis sententia. Similiter etiam et leges antiquae mandant huiusmodi adulterantes morti subiaccere. siue sint masculis siue femine. Hodie vero tantum masculis.

Sed non mulieres. Nam in muliere hodie est immutatum. ut mulier ponatur in monasterio quā maritus si vult potest recipere infra biennium. ut patet in celsima secunda questione prima de benedicto. Post mortem vero viri vel si non vivit debet recludi in perpetuum in monasterio cui si non habet liberos vel parentes bona mulieris applicatur. Sed si habet filios due partes bonorum sunt filiorum. tertia pars monasterii. Si vero non habeat filios. sed parentes. tunc parentibus applicatur tertia pars bonorum illius mulieris ad ultimum. Alie due sunt monasterii. Sed si nulli sint liberi vel parentes tunc omnia bona sunt monasterii. Et hec notatur in autentica. Hodie. codice de adulteriis. Vnde secundum omnes leges adulteri merentur mortem. Et si diceret. hoc mutatum est in muliere ut dictum est. ergo adulterantes non subiciuntur morti corporali. Dicitur quod duplex est mors corporalis. Una violenta et alia naturalis siue voluntaria. Nam licet mulier adultera non moriatur morte violenta. quam moritur tamen morte voluntaria. quam potius vellet semel mori quam perpetue tali verecundie subici. Hoc dico si est capax rationis. Et hoc satis est de secundo principali.

D

Circa tertium principale scilicet confusionem mundialem. due sunt confusiones mundiales quibus subiacent adulterantes in hac vita preter eternas confusiones quibus subiacebunt post hanc vitam in inferno. Prima vocatur paupertas. Secunda vocatur infamia. quas confusiones tangit ysai. xviij. dicens. Duplici contritione id est confusione conterere eos. **P**rimū videmus? frequenter quod mulier propter adulterium a viro suo diuisa in magnā cadit paupertate. quia quando recedit a marito adultera maritus non tenet eam recipere nec alere. ut patet in celsima secunda quod i. ubi dicitur. Illam vero siquidem maritus suus sine dolo aliquo recipere forte voluerit tua ordinatio sub cautela recipiat nullum duntaxat de cetero simile committenti periculum illaturus. **S**i vero eam omnino recipere noluerit in alium quendam locum in quo ei non liceat male vivere eam provida dispensatione constitue. **Hec ibi.** Ita nec deus omnipotens adulteros corporales vel spirituales alit gratia. nec gloria dum eum derelinquunt. Vnde iheremie decimo octavo dicitur. Qui te derelinquunt confundentur. quia cadunt in paupertatem duplicem scilicet spiritualement et corporalem. De confusione infamiae.

et aliarum miseriarum que ex ad
ulterio consequuntur. satis exp
se videri potest distinctione qu
quagesimasexta **S**i ges. vbi
diatur. **S**i gens anglorum si
cut per istas prouincias diuul
gatum est et nobis in francia et
in ytaliam imperatur. et ab ip
paganis improprie nobis ob
icitur sprete legalibus conu
bijs adulterando et luxuriando
inordinate. ad instar sodomiti
ce gentis sedam vitam duxerit
de tali commixtione meretricum
estimandum est degeneres po
pules et ignobiles et furentes
libidine fore procreandos. et
ad extremum vniuersam plebem
ad deteriora et ignobiliora ver
gentem. et nominis nec bello se
culari forte in. nec in fide stabi
lem. nec hominibus honorabilem
nec deo amabilem esse venturam
sicut alijs gentibus hispanie p
uintie et burgundionum populus
contingit. qui sic a deo receden
tes fornicate sunt donec iudex ta
lium criminum vltiores penas
per ignorantiam legis dei. et p
sarracenos venire et seruire permi
seit. **h**ec ibi. **I**n hijs enim que
dicta sunt considera quot sint infamie
que sequuntur. Et hinc ca
pitur vna ratio quare magis pec
cat mulier adulterans quam vir ad
ulterans quando vterque committit
adulterium. Quoniam vbi
plura sunt retrahentia a peccato

ibi est maius peccatum. sed plu
ra retrahunt mulierem quam virum
ergo magis peccat mulier quam
vir Nam secundum augustinum
in encheridion Quatuor sunt re
trahentia ab adulterio mulierem
scilicet timor dei. custodia viri
Verecundia. et erubescencia mun
di. et pena legis. **M**odo vir non
subiacet custodie mulieris nec
verecundie mundi. sed tali confusi
oni mulier subiacet Et si non es
set aliud retinens nisi timor dei
Quot fierent adulteria. sed
ista verecundia et erubescencia
plures retinet. Et hoc satis est
de tercio principali. Amen

Dominica quarta quadra
gesime. sermo de matrimonio

Scriptum est quoniam
abraham duos filios ha
buit. vnum de analla
et alium de libera ad galatas
quarto capitulo **V**eri locutus
sum de adulterio. de quo plura
dixi. **N**odie consideras quod contra
ria iuxta se posita secundum ari
stotelem magis elucescunt. **D**e
terminavi loqui de matrimonio
o quam intellecto clarius intelligemus
multa plura de adulterio **I**n cu
ius principio videtur honestum
et vtile declarare **S**i liceat viro
habenti uxorem ex qua non pot

fufcipe plem dormire cum an
cilla vt conseruetur parentela
Et quibodā videt q̄ sic. quā
do vxor est sterilis. vt patet
xxxij. q̄stioe q̄ta vbi dicit̄.
q̄ autem ex ancilla propter vx
oris sterilitatez filios q̄rere a
licui liceat exemplo probat̄
abrahā qui propt̄ sterilitatem
vxoris sue fare ingress⁹ est ad
agar egiptiam. vt ex ea filios
fufciperet. **hec ibi** Et patz ge
nesis decimosexto capitulo. ⁊
vbi supra ponitur. **I**tem cum
iacob ex rachel filios habē nō
posz ex ancilla eius filios sibi
fufcitauit. **N**ec solum ppter ste
rilitatem. verum etiam propt̄
fecunditatem cessatē legit̄
ad ancillam hē intrasse. ⁊ ex e
a filios genuisse. scilicet gath
et aser. vt patet genēsis tricesi
mo capitulo. **E**x quibus omni
bz colligitur propter sterilita
tem vxoris siue ex ancilla siue
ex qualibet alia licite filios q̄
ri posse. **A**lioquin ipsius adulte
rii macula abrahā ⁊ iacob
notabuntur. **Dec ibi.** **S**ed in
rei veritate non licet alicui cuz
altera stare muliere preterq̄z
cum vxore sua. vt patet eadez
questione capitulo. **N**emo **E**t
sunt verba beati ambrosij. vbi
dicitur infra. **N**ulli licet scire
mulierem preter vxorem. **I**te
oq̄ cōiugij tibi datum est iu
ne in laqueum incidās. et cum

alia muliere delinquas. **hec ibi**
Et capitulo **R**ecurrat **E**t sūt
verba beati augustini vbi dici
tur infra. **N**ec illorum exem
plo preter coniugale debitum
fecunditatem in aliqua mulie
re licet alicui q̄rere. **E**t capi.
Bi. eadez questione. **E**t sunt
verba beati augustini ad clau
dium contra iulianum. vbi di
citur. **S**ed non sūt faciēda
adulteria etiam voluntate fili
os generandi. quemadmodū
nec furta sūt faciēda. etiam
voluntate pascēdi pauperes.
quod tamen faciendum est.
non furta perpetrando sed be
ne v̄fēdo māmōna iniquitat⁹
Et sequitur. **E**cce q̄ nullo mo
do licet alicui viuente vxorē su
a. vel ex ancilla. vel ex alia q̄
libet filios recipere. **Dec ibi.**
Et ideo i epistola dicitur. **E**i
ce ancillam ⁊ filium eius.
Et cum obicitur ⁊ instatur de
abrahā et iacob. **D**ico tibi
q̄ abrahā et iacob excusan
tur quadruplici ratione vt po
test capi tūcesima secunda.
questione quarta. **P**rima
ratio accipitur ex capi. dixit
Et sunt verba beati ambrosij
in libro de patriarchis. vbi di
citur. **D**ixit sara ad abrahā
Ecce conclusit me dñs vt nō
pariam. **I**ntra ergo ad ancillaz
meam vt filium facias ex ea.
Vnde abrahā non fecisset

nisi de voluntate uxoris sue

Secunda ratio accipitur in eodem capitulo. Quoniam ante legem non erat prohibitum ire ad aliam mulierem dimissa uxore. unde ibidem dicitur. **C**onsidera quod abraham ante legem moysi et ante euangelium fuit. **N**on duz interdictum adulterium videbatur. **P**ena criminis ex tempore legis est que crimen inhibuit. nec ante legem ulla erat rei dampnatio sed ex lege. **N**on ergo in lege commisit abraham sed legem preuenit. **D**eus autem in paradiso coniugium laudauerat. non adulterium dampnauerat. hec ibi. **T**ercia ratio accipitur in eodem capitulo quia abraham hoc non fecit ex libidine sed solum causa prole habendi. **U**nde ibidem dicitur. **N**on ardore aliquo vage succensus libidinis. nec petulantis forme captus decore adale contubernio coniugale postposuit thorum. sed studio querente posteritatis. **Q**uarta ratio accipitur ex capitulo. **R**ecurrat. ubi habet hanc fuisse dei voluntatem ut ostenderet nobis omnem modum generationis esse bonum. et non solum illos natos esse bonos qui ex bonis nascuntur. sed etiam illos qui de malis nascuntur. **N**am ibi dicitur. **R**ecurrat nunc animus noster ad abraham isaac et iacob. **I**n istis tribus inuenimus parere liberos. parere autem

illas. inuenimus ibi partus ancillarum et liberarum. **A**ncilla mibi boni significat. **U**nde eice ancillam inquit et filiam eius. **I**n uenimus rem miram in istis generationibus liberarum et ancillarum. quatuor sunt genera bonorum. in quibus quatuor generibus completur figura totius populi christiani. ut non sit mirum quod in illis tribus dictum est. **E**go sum deus abraham. et iacob. deus isaac. **I**n omnibus christiani fratres attendite. **A**ut per malos nascuntur boni. aut per bonos boni. aut per malos mali. **D**ec ibi. et sequitur. **I**nuenimus ibi bonos filios ex iacob de ancillis natos. **H**ic ut habetur. xxxi. q. i. **I**n veteri testamento quedam permittantur causa infirmitatis et sacramenta futurorum. que non permittuntur lege euangelij. et aliter nunc saturantur homines qui tunc. quia nunc ab eo spirituali. tunc ab eo corporali. **U**nde in huius figura dicitur in euangelio. **U**nde emimus panes ut manducent hi. **Q**uasi dicat. **V**eteres faciamus quibusdam. quibus eis uti condebam. sed pro illis qui lege noua reguntur oportet emere alios panes. id est alium modum viuendi. dic historiam si placet.

Circa istud matrimonium tria notabimus. **P**rimo fidem.

¶ Secundo prolem.

¶ Tercio sanctitatem

B Circa primum principale scilicet circa fidem matrimonij. Tāta debz eē fides cōiugatorum interse. **¶** Primo qz nulluz alterū diligat. **¶** Secūdo qz nec cū altēo cui nō est maritata peccatum cōmittat. **¶** Pri- mū scilicet qz nullū alterum di- ligat est quia matrimoniū siue coniugiū est viri mulierisqz cō- iunctio indiuiduam vite con- suetudinem retinēs. vt ponit magister sentētiarum in quar- to. Et vt ponit. xxv. q. ij. c. primo. Vnde debet esse tāta cō- iunctio inter eos qz nunqz pnt ab inuicē separari. nec alter e- orum sine licentia alterius po- test abstinentiam psteri. vel orationi vacare. Immo a vx- or non est relinquenda. nec p- ter sterilitatem. nec ppter ceci- tatem. nec propter leprā. nec ppter aliquam infirmitatez vt patet tricesima secūda q. v. c. Si quis. Et sunt vba augu- stini. vbi dicit. Si quis vxorē habeat sterilem. siue deformē siue debilem. vel surdā. vel clau- dā. vel si quid aliud. siue mor- b9. vel laboribus. doloribus qz confectam. a quicquid ex- ceptataz fornicationis excogi- tari potest vehementer horribi- le pro societate fide qz sustine- at. Dec ibi. Et capitulo. prece-

pit. eadem questione iberoni9 ait. Precepit dominus vxorē non debere dimitti excepta cā fornicatiōis. Et si quo mō vir r- liquerit vxorem vel vxor virū dempta causa fornicationis v- terqz priuatur cōmuniōe vt patz tricesima secūda questio- ne. v. ca. Preceptum vbi dici- tur. Preceptum domini est vt excepta fornicatiōis causa vx- or a viro suo dimitti non debe- at. Et ideo qcūqz extra culpā criminis supradicti vxorez su- am quacūqz occasione relinqui- rit quia quos deus coniunxit ille separare disposuit tam diu ab ecclesiastica cōmuniōe priuatus. a a cetu omnium c- ristianorum maneat alienus qz diu societatem relicte cōiugis sincerit amplectatur et foue- at. Dec ille. Ideo apostol9 ad corinthios quinto capitulo di- cit. Nolite fraudari inuicem. q- a mulier alligata ē legi. quāto tēpōe vir eius viuit a econuer- so. **¶** Secundum videlicet qz cum altero cui non est marita- ta nullomō peccatum cōmitte- re debeat est quia nulla partiū cōiugatoruz debet adulterari. nec matrimoniū ipsū frangere quia quotienscūqz aliquis il- lorum coniugatorum adulte- riū fecerit peccat mortaliter. a totiens frangit fidem huius sacramenti quoties adulterat

ut patet tricesima secunda qstione
tercia capitulo Nemo. Et
sunt verba ambrosij ubi dicitur.
Nemo sibi blandiatur de legi-
bus hominum. omne stuprum
adulterium est. Nec viro licet
quod mulieri non licet. Eadem
a viro que ab uxore debetur ca-
stinoma. Ruidquid in ea que
non sit legitima vxor commis-
si fuerit adulterij crimine dāp-
natur. **hec ibi** Et ista fides non
solum habet seruari quantum
ad corpus. sed etiam quantum
ad animam. quia non tantum re-
quiruntur ad matrimonium qd
corpus datum sibi inuicem com-
municari non debeat. ut patet p-
ma ad corinthios quinto capi-
tulo. ubi dicitur Vir sui corpo-
ris potestatem non habet. sed
mulier. Et e converso mulier non
habet potestatem sui corporis.
Sed etiam qd animo sibi inuicem
fidem seruet. ne vir aliam mu-
lierem concupiscat. neq; vxor
alium virum. Ideo dicitur leui-
tica secundo. Non concupisces vxo-
rem proximi tui. Et ex hoc ser-
uatur consuetudo ponere anulum
in quarto digito sinistrem a-
quia ut refert macrobius ibi
est quedam vena in illo digito
cordi respondens. ad dandum
intelligere qd fides et amor matri-
monij debet esse in corpore quia
ponitur in digito corporali. et
debz esse in corde p- vena corre-

spondente cordi qd est in illo di-
gito Et hec fuit sententia p-
in libro de officiis capitulo de
amosexto Et ponitur in decem
tis. xxx. q. v. ca. **Femie.** ista
ubi dicitur. Item qd in p-
nulus a sponso sponse datur.
sit mirum vel propter mutu-
e dilectionis signum vel ob id
magis ut eodem pignore eoru
corda iungantur. Unde in q-
to digito anulus inseritur ideo
qd in eo vena quedam ut fertur
sanguinis ad cor vsq; permeat.
hec ibi Et ex hinc dicitur qmo-
do committatur adulterium
Primo. nam fides est de ratio-
ne matrimonij ut patet non so-
lum quo ad corpus. sed etiam
quo ad animam ut dictus est.
ergo quotienscumq; frangitur
ista fides seu corporalis seu meta-
lic committitur adulterium. Dicitur
repheduntur viri qui relicti
vxoribus cum eoru natus in to-
mo sine huius seculi substantia
seu pane vino indumentis & si-
milibus. tota nocte currunt cu-
meretricibus et inonestis muli-
eribus exponentes omnem co-
rum substantiam viuendo lux-
uriose. cum sint minime fragiles
mulieribus. & p- consequens na-
gis fortes ad resistendum ut
p- xxxij. q. vi. ca. **Indignatur**
Et sunt verba aug- in libro de
adulterinis coniugijs ubi ponit
Indignatur mariti si audiant

adulteros viros pendere simili
les adulteris feminis penas .
cum tanto grauius eos puniri
opteat . q̄to magis ad eos p
tinet et virtute vincere . et exē
plo regere feminas . Hinc etiā
reprehenduntur mulieres . que
et si fidez obseruent corporale .
potius propter mundi verecun
diam q̄ p̄tet dei timorem . mē
talem tamē fidem nō obſuāt .
in quorum mentibus multipli
cantur sepe carnalia desideria .
et si adēet facultas non desiste
rēt a peccato . **H**ec enī adulteri
um cōmittūt . quia intentio p
opere reputatur . vt patz de pe
nitentia distinctione tertia ca
pitulo . Omis . vt allegatum fu
it supra in exordio sermonis
de contritione . **E**t pbatur rati
one . Nam non inquinatur cor
pus nisi de consensu mentis . er
go sequitur q̄ consensus men
tis cōiūnat corpus . **I**mo di
co q̄ si vir opprimeret mulierē
uxorem alteri . et eam cogno
scret . ipa non consentiente .
dico q̄ solum cōmittitur adul
terium ex pte viri et non mulie
ris . vt patz tricesima secunda
questiōe quinta capi . **P**ropo
sito **V**nde mens est illa q̄ inquit
nat hominem . mulier ergo nup
ta alium desiderans virum pre
ter maritum cōmittit adulteri
um . fides ergo seruanda est ex
pte vtriusq̄ et mente et corpo

re . Et hoc satis de primo princi
pali . . .

Circa tercium principale
scilicet prolem . Duo dicuntur
ēē fines matrimonij s̄m docto
res . **P**rimus est proles . et ad is
tuz finem principaliter institu
tum fuit matrimoniu . vt patz
genes̄ sc̄do . quando deus dix
it primis parentibz . **C**rescite
et multiplicamini . et replete
terram . **E**t patet . xxxij . q . ij
in principio . et sunt verba iēo
nimi . **V**bi dicitur . **Q**d autē con
iunx nō sit q̄ sola causa mēti
nentie ducitur hinc videt̄ pos
se pbari . q̄ a cōiugiū p̄paga
tionis non explende libidis cā
a deo institutuz est . **N**ec nāq̄
fuit benedictio iugij . **C**resci
te et multiplicamini . **H**ec ille .
ibi . **E**t ambrosi⁹ sup lucā et po
nit̄ vbi supra . **Q**ui ergo nō cā
pcreande soloz sed explēde li
bidis sibi inuicem copulantur
nō tam iuges q̄z fornicarij vi
dentur . **H**ec ille ibi . **E**t ad istū
finem fuit institutuz in paradiso
vbi non erat peccatuz . q̄z finis
matrimonij quo ad habenduz
filios debet esse vt impleat̄ para
disus . ad cui⁹ finem mat̄moni
um semp est meritorium et sine
peccō . vt p̄z . xxxij . q . ij . cap .
Hic infra . **E**t sūt vba iēo . **V**bi
d̄z . **P**riā institutio iugij i pad
iso facta est vt essz immaculatus
thorus . et honorabiles nuptie .

ex quibus sine ardore concupiscentie accipent et perent sine dolore **N**ec ille ibi. **B**ed hic est una brevis dubitatio Omnis delectatio carnalis est peccatum. **S**tans cum uxore sua causa habendi filios suscipit delectationem in coitu ergo peccat et sic matrimonium non erit meritorium et sine peccato. ut dictum est **R**espondetur breuiter secundum magistrum sententiarum in quarto distinctione. xxxi. quod non omnis delectatio siue concupiscentia est peccatum. licet omnis delectatio siue concupiscentia sit mala. quia est pena peccati. **E**t ponit exemplum quod aliquando vir sanctus in aliqua re suscipit delectationem. ut ubi gratia requiescere post longum laborem. aut comedere post magnam esuriem. tales delectationes non sunt peccatum nisi forte essent immoderate. **H**ic et delectatio que est in coitu coniugali. cui assunt et bona illa que ponit augustinus de bonis coniugii. ut ponit a magistro eadem. d. secundum fides. ples. et sacramentum non est peccatum saltem mortale. **E**t per consequens potest esse meritorium quia peccatum veniale non remouet gratiam merendi sicut facit peccatum mortale **N**ec etiam est sententia gregorii allegata a magistro ubi supra dictis **S**i quis vero sua coniuge non cupidie voluptatis raptus. sed

tamen creatorum librorum gratia vitatur iste perfectio siue de ingressu ecclesie. siue de sumendo dominici corporis misterio suo est iudicio relinquendus. quia prohiberi a nobis non debet accipere. quia iugine potest nescit ardere **C**uius vero non amor precreante solus sed voluptas dominatur in opere coniunctionis: habent coniuges etiam de coniunctione sua quod defleat **N**ec ille **V**nde appetit quod matrimonium ad finem per factum est meritorium et sine peccato. si malo sine finem est peccatum. ut videbitur infra **P**er hoc finis matrimonii ut ponit magister sententiarum. et factum est in quarto sententiarum. d. xxxij. articulo. **E**st vitatio fornicationis. **V**nde per plus ad cor. v. dicit. **V**nde quod habet uxorem propter fornicationem vitandam **E**t. xxxij. questione secunda **E**t hunc ubi a iero. ubi dicit. **E**x hac ita quod cum sit ut coniugati se sibi iuicere debeant nec sibi se negare possint. **V**nde apostolus **N**olite vos fraudare iuicere. nisi forte ex consensu ad te per. ut expediti vacetis orationi et ita fuerit in idipsum. ne forte temptet vos satanas. **N**ec autem dico propter continentiam vestram **Q**ui ergo propter continentiam in naturale usum rationis monetur. per quod non tamen propter filiorum precreationem misceri iubetur **N**ec ibi **E**t isti duo fines sunt in tanta necessitate. quod si quis contraheret ad alium sinez. non esset matrimonium

90

in conspectu dei. **N**unc reprehenduntur iuvenes qui antiquas mulieres in uxores recipiunt nec propter filiorum procreationem non propter fornicationem vitandam. sed solum propter ipsarum dicitur. **N**on in conspectu dei non habent rationem coniugii. et obligantur ad restitutionem illorum bonorum quae ex dote habuerunt. **N**unc etiam reprehenduntur viri qui abutentes matrimonio in vase debito non coeunt. **V**nde nec ad procreationem filiorum faciunt. nec ut fornicationem vitent. quia tunc fornicantur in talibus actibus. **I**nsuper hinc reprehendunt mulieres vario modo procurantes quod semen viri non habeat efficaciam in generando. dum se subtrahunt retro dum emissionem seminis sentiunt. aut varia aromata comedunt ne ignoscant. **N**ec fornicarie sunt. et aduersus paradiso ne ipleant. contrarie angelis ne reparetur. nimice omnipotenti deo ne eius imago videatur. **E**t ista ponuntur tricesimo secundo questione secunda. **E**t sunt verba ibi. **D**e nuptiis et de cupiscen-
tiis ubi dicitur. **A**liquando eo usque peruenit libidinosa crudelitas vel libido crudelis. ut etiam sterilitatis venena procurat. **E**t si nichil valuerit conceptus fetus intra viscera aliquo modo extinguatur. **N**ec ille ibi. **V**nde breuiter de omnibus hijs do-

istam conclusionem quod in coniugio commiscentes demptis hijs duobus finibus iam dictis semper peccant mortaliter. **E**t in hac sententia conueniunt omnes doctores. nisi forte alter eorum faceret causam reddendi debitum. quia ille non committit peccatum. qui reddit debitum. ut patet per vicesima quinta questione secunda capitulo **S**i tu. **E**t hoc satis de secundo principali. :

Circa tertium principale scilicet sanctitatem. **M**atrimonium namque sanctum est. quia est unum de septem sacramentis ecclesie. **E**t sacramentum idem est. quod rei sacrate signum. **S**ignificat enim unionem christi ad ecclesiam id est ad fideles qui sunt in ecclesia. **V**nde apostolus 1° ad cor. quinto dicit. **D**espōdi enim vos vni viro virginem castam exhibere christo. **E**t per hoc datur intelligi quod sicut christus est virgo et ecclesia pura et immaculata. quod vir et mulier qui matrimonio copulantur debent esse virgines et puri. in cuius signum prime nuptie benedicuntur et non secunde. quia illis debet esse virginitas et puritas.

Et quia matrimonium sanctum est ideo honeste et sancte uti debet. **P**rimo quo ad dilectionem. **S**ecundo quo ad tempus. **T**ertio quo ad rationem. **Q**uo ad dilectionem quod maritus debet habere

uxorem suam in dilectione et
in debita disciplina. ut patet
tricesima secunda questioe qui
ta capitulo ultimo. Et sunt ver
ba ambrosij in libro de paradi
so ubi dicitur Nec illud ociosum
est. quod non de eadem terra qua
plasmatus est adam. sed de ipsius
ade costa facta sit mulier ut sci
remus unam in viro et muliere
corporis esse naturam. Vnde fon
tem generis humani Ideo non
duo in principio facti vir et mu
lier. neque duo viri. neque due
mulieres. sed primum vir. dei
de ex eo mulier. **De ille** Ideo
dicit apostolus ad ephe. quin
to. Vnusquisque uxorem suam di
ligat sicut seipsum. uxor autem
timeat virum suum. **Secun**
do quo ad tempus. quia sanc
to sacramento coniuncti sacris
temporibus debent retrahere se
a corporali delectatione. sicut est
tempore communionis. ut patet
tricesima. q. quarta capi. pri
mo. ubi dicitur **Iduo et triduo**
orationibus vacet et castitate
custodiat **Item** in die natali domini
aut reliquis festiuitatibus christi et in
alijs festiuitatibus ut patet xxxij.
q. iiij. ca. Quocienscumque sunt ver
ba augustini. ubi dicitur Quociens
cumque aut dies natalis domini. aut re
liquis festiuitates adueniunt. non
solum ab infidelium concubinarum con
sortio sed etiam a proprijs uxoribus
abstinere debemus. **Item** tempo

re ieiuniorum ut patet eadem que
stione capitulo. Apostolus.
ubi dicitur. Apostolus nec ad
tempus vacare orationi nisi ex
consensu voluit coniuges car
nali inuicem fraudari debito.
Tertio quo ad rationem. vi
delicet quod omnis corporalis dile
ctio quam coniugati habent in
ter se reguletur ratione quod scili
cet fiat causa proles procreande.
aut causa vitande fornicationis.
aut causa reddendi debitum. et
nullo modo causa libidinis ex
plende. tamquam cum adultera. quod sic
est peccatum mortale. ut patet xxx
ij. q. iiij. ca. **Origo.** et causa libe
rorum. ubi dicitur **Adulter** est qui inquit
in uxorem propriam amator arde
tior. **Hinc** reprehenduntur qui
ad coniugium vadunt immun
di et maculati mente et corpore
ut patet tricesima questioe qui
ta. capitulo **Qualis.** et sunt ver
ba leonis pape ubi dicitur **Qualis**
debeat esse uxor que habet
da est secundum legem. uirgo
casta et desponsata in uirginitate.
Hinc reprehenduntur mariti.
qui magis alias mulieres quam uxo
res proprias amant et diligunt
cum una caro sint ut dictum est
Hinc etiam reprehenduntur om
nes illi qui in profestis diebus
et ieiuniorum tempore petunt
debitum. quia matrimonium sanc
tum est. ut dictum sunt supra
Et hoc de tertio principali.

Feria secunda quarte...

Sermo de penitentia in iugē
da peccatoribus.

Hodiū itaq; omnis israhel iudiciū qđ iudicabit rex. tertio regū. ca. tertio. Dñs diebo elapsis locutus sum de fide que habenda ē p hominem ad dñm que vocat fides xpiana. et de viri et mulieris que vocatur fides matrimonij. Hodie vero locuturus sum de fide que debet esse inter sacerdotem et confitentem. Que duobus modis posset corrūpi. Primo si sacerdos reuelaret peccata confitentis quod facere non potest nec debet. et si faceret eēt infidelis et puniretur pena perpetua. vt patet de penitētia distinctione sexta capitulo. **S**acerdos. et sūt verba gregori. vbi dicitur. **A** sacerdos autem ante omnia caueat. ne de his qui ei confitentur peccata sua alicui recitet. non p pini quis. non amicis. nō extraneis. neq; quod absit pro aliquo scandalo. **N**am si hoc fecerit deponatur. et omnibus diebus vite sue ignominiosus pegrinando pgar. **N**ec ille ibi. **E**t exē de penitentia et remissionibus. in ca. **O**is vñ usq; in fine capli. **S**cdō corrūpit fides quando sacerdos non adignas ipōit pe

nitentias confitenti pro peccatis ex qbus decipitur confitens cum p talez penitentiam satisfacere non valeat. **V**nde sacerdos infidel dicitur. et tal penitentia est falsa. vt habetur de penitentia. d. quinta capi. **F**alsas. **E**t sunt verba gregori. vbi dicit. **F**alsas penitentias dicim? que nō sū auctoritates sanctoruz priuz pro qualitate criminū imponuntur. **D**ec ibi. **E**t de hac fide pprie que huic infidelitati opponitur intendo loq. si de iudicio seruando in dandis penitētijs et rectis iudicijs conscientiarum exempla salomonis q fu per peccatores rectuz tradidit iudiciū. vt patet in epistola. **E**t exemplo xpi qui fecit fimum per quez significatur penitentia et percussit vendentes in templo per quos peccatores significantur. **D**ic historias si placet...

Circa istas penitentias in iugē das tria notabimus. **P**rimo legis sanctionem. **S**ecundo legis expressionem. **T**ertio legis limitationem. **B**

Circa primum principale. **V**arij doctores varias ponūt opiniones iter quas repio vnaz que verior et comunior est alijs videlicet omnes penitentie sūt arbitrarie hoc est ad arbitriū iudicis ipōnēde et redigēde scđm eonē papā. xxvi. q. v. capi. :l: in

tempora penitudinis vbi dicit
Tempora penitudinis habita
moderatione constituenda sunt
tuo iudicio. prout conuerso rū
animos prospexeris esse deu
tos: piter etiam habentes eta
tis semel intuitū. et piculorum
quorū cūq; aut egritudinum r
spicientes necessitates. in qui
bus si q̄s ita grauiter vrgeat.
vt duz adhuc penitet de salute
ipsius despētur. oportet ei per
sacerdotalem sollicitudinē coi
omis gratia subueniri. **Dec ille**
Et eadem questione ca. **P**eni
tentib? **Sr.** Penitentibus fm
differentia peccōz epī arbitrio
penitentie tempora decernātur
Et capitulo **Sacerdos** **E**t ca
pitulo **De hīs** idem habetur
Et de penitentia **distinctione**
pīna capitulo **Mensuram.** **E**t
sunt verba ieromimi vbi dicit.
Mensuraz aut temporis in agē
da penitentia idcirco non satis
apte p̄figunt canones pro vno
quoq; crimine. vt de singul di
cant qualiter vnumquodq; e
mendandum sit. s; magis id in
arbitrio sacerdotis intelligētis
relinquendum statuunt. quia
apud deum non tam valet mē
sura temporis q̄z doloris **Dec**
ille. **E**t hoc idēz habetur extra
de penitentis et remissionibus
in capitulo **Omnis** vtriusq; . v
bi dicitur. **Sacerdos** autē sit
discretus et cautus vt more pi

ti medici supereffundat vinū
et oleum vulneribus sauciati.
Dec ibi. et capitu. **S**ignifica
uit per totum. **E**t hanc opini
onem consuetudo approbat.
et cōmuniter ab omnib? serua
tur penitencias iniungentibus
vt satis discurrenti patere pōt
Sed huic sententie videtur cō
tradidere beatus gregorius.
in tribus suis dictis **N**am de pe
nitentia distinctione quinta.
dicit. **F**alsas penitencias dici
m? . que non secundum aucto
ritates sanctorum patrum p
qualitate criminis impositae sūt
Idem etia; beatus gregorius
de penitentia distinctione terti
a dicit. **P**rolixior debet esse pe
nitentia q̄z fuerit culpa. **E**t idē
beatus gregorius. et etiam ie
ronimus dicunt distinctione
q̄dragenima sexta **T**anto tem
pore peccatores debent esse i pe
na quanto tempore fuerunt in
culpa **D**ñs dictis respondetur
secundum hostiensē in summa
dicendo q; prima auctoritas
vera in se est nisi ex aliqua cir
cūstantia temperaretur. que
quidem temperatio est posita i
arbitrio cōfessoris. **S**ecūda
autē auctoritas habz intelligi
de pīna intēiori. que consistit
i cordis contritiōe qz quādo cūq;
peccōr recordatur de peccis. sp
dz dolē i corde suo. **T**ertia au
ctoritas pōt glosari theologicē

dicendo penā debere esse maio
rez culpa. intensius. et non extē
siue quia est de mēte sancti tho
me. q̄ si nō ē maior dolor pecc
q̄ fuerit delectatio. contritio
non esset sufficiens. nec bona
et hoc posset sufficē p̄ tertia au
toritate. Tamen sequendo vi
am lōstiensis in hac tertia auc
toritate sicut in duobus p̄mis
dico q̄ p̄ quolibz peccato mōr
li debet septēnis penitentia ipoi
vt patet tricesima tertia q̄nesti
one secunda capitulo. **H**oc ip
sum p̄ totū. Et hoc sumitur a ra
tione q̄ domin⁹ p̄cepit mariā
p̄phetissam sororem aarō lepra
p̄cussaz p̄pter detractionē quā
fecerat contra moysen poni p̄
septē dies extra castra. vt ba
betur numeri duodecimo. vbi
accipitur dies pro anno. **H**oc
itē patet vicesima secunda q̄
stione prima capitulo. **P**recan
dum p̄ totum. vbi potes vidē
si placz. litteram non pono cā
breuitatis. p̄terea sicut pecca
tor per peccatum septiformem
gratiam amittit spiritus sancti
sic septennē penitentiam debz
recipere. vt pena culpe coeque
tur. **N**isi forte maior vel minor
penitentia a canone pretaxata
inueniatur. **I**n quo casu si cri
men sit publicum publica debz
iponi penitentia que nec sit ma
ior nec minor q̄ sit pretaxata
nisi ex magna causa dispense

tur. vt habetur extra de penitē
tijs et remissionibus capitulo.
¶ **Q**uesitum per totum. i quo
infra dicitur. **N**on tamen pu
blica scilicet penitentia. nisi in
publicum id veniat scilicet pec
catum penitentia debet imponi
Hec ibi. **S**i vero occultum sit c
men. tunc in distincte arbitra
rie imponuntur penitentie. **E**t
cum dicit tertia auctoritas q̄
tanto tēpore peccatores debēt
in penitentia esse. quanto stete
runt in peccato. intelligo nisi
iudex aliter arbitretur. **C**ertū
enim est. q̄ maior causa requi
ritur in peccato publico. vt di
spensetur q̄ in peccato occul
to. **I**n vtroq̄ tamen minor pe
nitentia ex causa potest impoi
consideratis criminis qualitat
bus et quantitatibus persone.
considerando etiā dignitatez.
conditionem. sexum. officiū.
paupertatem. infirmitatem. de
bilitatem. consuetudinem. cō
plexionem. societatem. contri
tionem. loci regionem. tempo
ris qualitatem. et alias circum
stācias que adesse possent. vt
patet extra de penitentijs et re
missionibus capitulo. **S**ignifi
cavit vbi dicitur. infra. **A**tten
dentes q̄ pro libertate sua et ec
clesie deuotione hoc fecerit. sci
licet quia q̄tuor castra destru
xerat quare in hys talem debe
tis discretionem habere. . vt
:l: nñ

alij et ipse item p austeritate
peitentie a seruitio ecclesie nul
latenus retardentur. nec aliqd
salutis periculuz debeant formi
dare. **Dec ibi** **P**acerdos tamen
cōsulat peccatori tu cōmisist
tot. et talia et pro quolibz pec
cato deberes sic penitere. sed q
a vita tua ad hoc perageuduz
non sufficeret iniungo tibi pro
omnibus talem penitentiaz. et
quodcūqz bonum feceris sit ti
bi ad remissionem peccatorum
Et pro penitentia que tibi veni
ret imponenda omnia bona q
feceris. et omnia mala et adu
sa que tolerabis pro deo iniun
go tibi pro penitētia. et bona
que in tali statu penitentie fe
ceris proficient tibi ad vitam
eternam possidendam. **E**t si in
terim moriaris auctoritate dī
et beatorum apostolorum pet
et pauli et sancte matris eccle
sie absoluo te ab omnibus pec
catis tuis que confessus es. et
ab hīs de quibus non recorda
ris. ita q si qd purgandum re
manserit in purgatorio purge
tur secundum dei misericordiā
et voluntatem. **P**acerdos ta
men secundum gregorium qz
contrarijs contraria curantur
imponat penitentiaz peccatis
contrariam. **S**uperbo humilē
orationē. auaro elemosinaruz
largitionē. **A**ccidioso peregrī
nationem. guloso et luxurioso

abstinentiam et macerationē
carnis. suspecto de heresi here
ticorum persecutionem. male
dicenti benedictionem. et lin
gue refrenationem. et alijs sa
tisfactionibus loci mutationē.
vt patet octogesima prima di
stinctione capitulo **V**ale lo
ci mutatio et persone elongati
o. **O**mnia tamen sunt in arbit
rio confessoris et eius iudicio po
nenda. vt dictum est. **E**t hec
sunt que per sacros canones sa
ctita sūt circa penitētiā pec
catoribus iniungēdas. **E**t hoc
satis de pmo principali.
Circa secundum principa
le scilicet legis expressionem.
ponit **augustinus** tricesima o c
taua distinctione capitulo.
Que iphis. **C** **Q**uod sa
cerdos obligat scire canones
qbus speciales penitentie impo
nūtur. quos si ignorauerit vx
nomen sacerdotis habebit **V**n
de dicit. **Q**ue iphis sacerdotibz
necessaria sunt ad sciendum.
scilicet sacramentorum liber.
lectionarius. antiphonarius.
baptisterium. cauones penitē
tionales. **Dec ibi**. **E**t ideo hoc
loco intendo ponere oēs peni
tētiā canonū determinatas.
que numero sunt quadraginta
quinqz. vt si qui sacerdotes ne
sciant addiscant. et seculares
sacerdotibus ignorantibus nō
omittant. **D** **P**rima peni

tētia est de presbiteris fornicariis qui debēt iuxta sanctiōes apostolorum priuari. tamē secundum beatum siluestrum si depofuerit crimen suum debet per decemū penitentiari. vt p3 lxxxij. distinctione capitulo Presbiter. vbi dicitur. Presbiter si fornicationem fecerit q3 q3 secundum canones apostolorum depoi debeat. tamen iuxta auctoritatem siluestri pape si in vicio non perdurauerit et sua sponte confessus fuerit. adiecit vt resurgeret. decem annis ibi. **V**ide totum capitulum si placet. Quidam tamē intelligunt illum canonē de adultēio et incestu. quidam de simplici fornicatione. **S**ecundus canō imponit penitentiam sacdoti cognoscenti filiam spiritualem scilicet quam baptisauit. confirmauit. vel in penitentia audiuit. vt pat3 tricesima questione pma capitulo Si quis sacerdos. Vbi dicitur Si quis sacerdos cū filia spiritali fornicatus fuerit. sciat se graue adulterium commisisse. Idcirco femina si layca est. omnia relinquat et res suas pauperibus tradat. et cōuersa in monasterio deo vsq3 ad mortem fuiat. Sacerdos autem qui malum exemplum dedit hominibus ab omni officio deponatur. et pe

regimando duodecim annos peniteat. **P**ostea vero ad monasterium vadat ibiq3 octis diebus vite sue seruiat deo. **D**ec ibi. Et eadem questione ca. **N**ō debet p totū. **T**ertius canon imponit penitentiam sodomitis scilicet laycis et clericis vt patet extra de excessibus prelatorum. capitulo Clerici. vbi dicitur. Clerici quicūq3 illa incontinentia que contra naturā est. propter quam ira dei venit in filios dei. Fidentie et quicūq3 ciuitates igne cōsumpsit de prebensi fuerint. deiciantur a clero vel ad agendam penitentiam in monasteriis detrudantur. Si layci excommunicati omni subdantur. et a cetu fidelium fiant penitus alieni. **D**ec ibi. Hoc enim peccatum maius ē q3 stare cum propria matre. vt patet tricesima secunda questione quinta capi. Adulterij vbi dicitur. Adulterij malum vincit fornicationem vincitur autē ab incestu. peius est enī cum matre q3 cum aliena vxore cōcumbere. Sed omnium horum pessimū ē qd contra naturā fit **D**ec ibi. **Q**uartus canō imponit penitentiam agentibus nuptias clā destinas. vt p3 de clādestinis despons. ca. Cū ibi bicō. vbi dicitur infra Si quis vxo clādestina vel it deā coniugia nē psumpsit iēdu phibito etiā ignorat sololes

detali coniunctione suscepta.
p. sus illegittima censet. **Dec**
ibi. vbi plura ponunt vide ca
pitulum p totum. **¶ Quintus**
canon est. **¶ Si** quis votum sim
plex violauerit. vt patet xxv
distinctione capitulo **¶ Si** vir.
vbi dicitur. **¶ Si** vir votum vir
ginitatis habens adiungitur vx
ori. postea non dimittat vxo
rem. tribus annis peiteat **Dec**
ibi. **¶ Sextus** canon. **¶ Si** q̄s ex
communicatus celebrauerit. vt
patet decimatertia questiōe t
tia capitulo **De illis.** vbi dī.
q̄ illi quos bene penitet potest
dari coio et ecclesiastica sepul
tura. sic i oppositum si excomu
nicatus celebrauerit. ipsū non
penitet. et ideo comunione dī
p̄uari nisi aliter emendetur. et
cadit in irregularitatem.
¶ Septimus canō. **¶ Si** quis aliū
iniuste accusat ad mortem. vt
patet extra de accusatorib⁹ ca
pitulo **Accusasti** **¶ Vbi** ponitur
pena septēmis et paīs et aqua
p dies quadraginta. **¶ Et** quin
ta questione sexta. capi. **¶ Qui**
vbi dicitur. **¶ Qui** calumpniā
illatā non probat penam de
bet incurrere quam si probat
sustineret utiq; reus **Dec ibi.**
¶ Octauus canon est. si quis
cognouit comatrem suā spiri
tualem. vt patet tricesima que
stione et in ca. **¶ Si** p̄ vt patebit
infra vbi anotabit text⁹ legis

¶ Nonus canō est. si q̄s de spō
satam alteri accepit in vxorē.
vt p. 3 extra de sponsa duorum
ca. **Accepisti.** vbi dicitur. **Ac**
cepisti illam vxorem tibi quā
alter sibi habuerat desponsatā
dimitte illam. quia nunq; tibi
potest fieri legitima. et q̄dā
ginta diebus in pane et aq̄ peni
teas **Dec ibi.** **¶ Decimus** ca
non est. **¶ Si** quis cognoscit du
as comatres vlt̄ duas sorores
sue vxor fuerit mortua sue vi
uat. vt patet tricesima questio
ne quarta in capitulo **¶ Si** pater.
vbi dicitur **¶ Si** pater aut filius
aut duo fratres cum vna muli
ere. aut si quis cum matre et fili
a. aut cum duabus sororibus.
aut cum duabus comatibus ali
quis concubuerit secundum anti
quam et hūaniorē sententiā.
octo annis peniteat **¶ Undecim**
us canō. de homicida volūta
rio. vt p. 3. l. d. ca. **Miror.** vbi
ponit. q̄ tal nullomodo pōt
esse sacerdos lege ibi litterā
¶ Duodecim⁹ canō est de ca
tuali homicida. vt p. 3 eadē. d. ca.
¶ Si qua. **¶ Vbi** ponit q̄ quinq;
ānis peniteat et a comunione in
terim sit p̄uat⁹ **¶ Decim⁹ tertius**
us canō est de homicida p̄t ne
cessitate. vt p. 3. l. d. capi: **De**
hijs vbi dī. q̄ occidēs aliū ex
necessitate adhuc dī se cauere
a celebratiōe: licet hoc nō p̄cipi
at: s; solū det i filiū. vbi pōt

exemplum de sacerdote xpiano
occidente sacerdotem paganum
pro defensione sua propria

¶ Decimus quartus canon est de
matricida. ut patet tricesima
tertia questione secunda in ca
pitulo Latozem. per totum. in
quo breuiter habetur quod talis de
bet penitere per decem annos
et in primo anno nunquam potest i
trare ecclesiam. sed semper in fo
ribus ecclesie esse debet. et per tri
ennium est priuatus communio
ne. et omnibus decem annis nun
quam debet comedere carnes nisi in
magis festiuitatibus. ibi vide
litteram que longa est. **¶** De
cimus quintus canon est de pui
rio sexta questione prima ca.
¶ Quicunque ubi dicitur. Quicunque sci
ens se purauerit quadraginta di
ebus in pane et aqua et septem
sequentes annos peniteat. et
nunquam sit sine penitentia. nunquam in testi
monium recipiat. communio
tamen post hoc recipiat. **¶** Dec
imus sextus canon
est de falsa mensura. ut patet ex
tra de emptione et venditione
capitulum. Ut mensure ubi dicitur.
Si quis iustas mensuras et iu
sta pondera lucris causa mutare
presumpserit triginta dies in pa
ne et aqua peniteat. **¶** Decimus
septimus canon est de
sollemniter peccatore dum redit ad vo
cationem. ubi dicitur. **¶** Hoc autem ad pro

um vinitum reuersi fuit ut et
pecunias darent et ambirent
rursus ad miliciam. isti decessum
misunt inter penitentes estiman
di. **¶** Decimus octa
uus canon est de eo qui deuotam
suam scimonialem agnoscit. ut
patet vicesima quinta questio
ne prima ca. De filia. Et capi.
deuota. **¶** Vbi dicitur. Deuota
peccantem non recipiendam esse
in ecclesia censetur. ubi pecca
re desierit. et si desinens egerit pe
nitentiam aptam decem annis
recipiat communionem. Prius au
tem quam in ecclesia admittatur
ad orationem. ad nullius conui
uium christiane mulieris acce
dat. quod si admissa fuerit. etiam
hec que eam receperit habea
tur in abstentia. Corruptor em
etiam par pena constingat.
¶ Decimus nonus canon
est de caritate missa et non coicacate
ut patet de consecra. distinctio de
cunda capitulum Relatum. ubi
dicitur. Quicunque ergo sacerdo
tus deiceps domino altario sacrifi
cium oblaturus accesserit et se a
coione suspenderit ab ipsa qua
se intercedit priuauit gratia coionis
vno anno impulsu se nouerit. **¶** Dec
imus vicesimus canon est de sacerdo
te qui clericum mortuum inuoluit in pa
no altaris ut patet de 3. di. 1. ca.
Nemo per ignorantiam ubi dicitur.
quod ille qui hoc fecerit. si fuerit
diaconus tribus annis cum dimidio

erit priuatus altari . si autez fu
erit sacerdos . decez annis a me
sibus quiq; excommunicat? sit .
Dec ibi vide totum capitulum
Vicesim? primus canon est
de comittente sacrilegiu . vt p 3
xij . questione secunda capitu
lo **De viro** . vbi dicitur . q tal
septem annis peniteat . **Primo**
sit totaliter extra ecclesiam . a
isto tpe nuq; bibat vinu . nec
comedat carnes . ceteris vero
annis tribus vicib? in ebdoma
da carnes non comedat . **Dec**
omnia habentur in lra . vide ea
q; longa est **Dec ibi** . **V**ice
simus secundus canon est **Si**
pentes frangant sponsalia fili
orum . a filij consentiant similiter
sunt i culpa . vt patz tricesima
prima questione tertia capitu
lo **Si q pentes** . vbi dicit . **Si**
qui pentes fidem fregerint spo
salioruz . tenn? tempore a comu
mione abstineat . **Si** vero spo
sus et sponsa in illo graui crimi
ne non fuerint deprehenfi exco
municati erunt parentes . si ve
ro in eodem vicio polluerint se
consentiendo . superior sententi
a seruetur **Dec ibi** . **V**icesi
mus tertius canon est de illo q
duxit in matrimoniū illaz quā
polluit p adulterium . vt patet
tricesima tertia questione pua
capitulo **Si vidua** . vbi dicit
Si vidua fuerit mechata . teū
de postea habuit maritū . **P?**

quinquennij temp? acta legit
tima pma . placuit eam ad co
munionem reconciliari **Dec ibi**
Vicesimus quartus canon
est de maledictione contra de
um vel aliquem sanctoruz blas
phemando . vt patet extra de
maledictis ca . statuim? . vbi
dicitur **Statuimus** vt si quis
contra deum et aliquez sancto
rum suorum a maxime beatā
virginem linguā in blasphemā
am publice relaxare psumpe
rit . p episcopum suū pene sub
datur inferi? anotate . vt septē
dominici? diebus p forib? ec
clesie in manifesto : dum agun
tur missarum sollempnia blasphe
mus existens ultimo eoruz die
dnico palliū et calciamēta nō
habeat . ligatus corrigia circa
collum . septemq; pcedentib?
sex ferijs in pane et aqua iei
net . ecclesiam nullatenus ingre
surus quolibz quoq; pdicto
dierum tres si poterit . alioquin
duos reficiat pauperes siue v
num . a si nec ad hoc eius suppe
tunt facultates . id in penā aliā
mutetur . **Et** si renouerit pera
gere penitentiam supradictaz
ecclesiastica sepultura careat
Dec ibi . **V**icesimus quintus
canon est de sacerdote denūti
ante eū quez audiuit i cōfessione
vt p 3 de pma . d . vi . ca **Sacer**
dos vt i principio fuit allegatū
Vicesim? sextus canon est .

de eo q̄ conditionaliter piurat
si liber sit vlt̄ seru? . viceſima ſe-
cunda questione quinta capi-
tulo Qui cōpulfus . vbi dicit .
Qui cōpulfus a domino ſciens
piurat . vt q̄ ſunt periuri a do-
mino et miles . dominus quia
precepit . miles quia dominus
pl? q̄ animā ſuam dilexit . Si
liber eſt quadraginta dies pe-
niteat in pane et aqua . et ſeptē
ſequentes annos . ſi ſeruus ei?
deſ tres quadageſimas et legit-
imas ſerſas peiteat Dec ibi
Viceſim? ſeptim? canō ē de eo
q̄ piurat i manus ep̄i aut ſuper
cruce . vt p3 . xx . q . vi . capi .
Qui piurat . vbi dicit Qui perui-
rat ſe in manib? ep̄i aut in cru-
ce cōſecrata tres ānos penite-
at Si v̄eo i cruce tm̄ nō conſe-
crata vnum annū peniteat .
Qui incaut? fuerit et ignorās
et poſtea cognōſcit duas qua-
dragēſimas peniteat . Dec ibi
Viceſim? ſeptim? canō ē de
eo q̄ falſū iurat ſcienter vel aliū
iurare cōpellit . vt patet viceſi-
ma ſcda questione quinta ca .
Si q̄s coact? . vbi dicit . Si q̄s
coact? p̄ vita redimenda vel
q̄z cauſa vlt̄ neceſſitate piurat
q̄ pl? corpus q̄z animā dilexit
tres quadageſimas peniteat .
ali? v̄eo iudicant tres annos .
vñ in pane et aqua Dec ibi .
Viceſim? non? canō eſt de
eo q̄ diſcrepat a cōſuetudine

romane eccleſie . Inducendo
nouas horas canonicas vt xi
di . capi . De hijs . vbi dicit q̄ ta-
lis emendet ſe cum lacrimis et
ſex menſibus peniteat . vide lit-
teram q̄ longa eſt hanc ſolā
cōtinens ſententiam . Tri-
ceſim? canō eſt de ep̄o ordina-
te clericum inuitū . ſine cauſa p-
ciſe vlt̄ cōdicionaliſ . vt patet
lxxij . di . ca . ij . vbi dicit . Ep̄s
q̄ mutum aut reclamātē ordia-
re preſūperit ānuali p̄mie ſub-
dit? miſſas facē nō preſumat .
Dec ibi Triceſim? p̄mus ca-
nō eſt de ep̄o q̄ venditiōez mi-
niſterio eccleſie diſſimulat . vt
p3 p̄ma . q . p̄ma ca . quicquid
inuiſibilis . vbi ponit vt dic-
tū fuit ſupra . q̄ ep̄s duobus
mēſibus ex cōmunicatiōi ſubici-
tur Dec ibi Triceſimus ſecū-
dus canō eſt de ſortilegis et ſor-
tilegij vt patet extra de ſorti-
legij capitulo In tabul? . vbi
dicitur . In tabul? vlt̄ codicib?
aut alijs ſorte ſurta nō ſūt iqui-
rēda nec diuinaōes aliquas i
aliqb? ſc̄b? q̄s obſuāē p̄ſumat .
qui at cōtra fecerit q̄dragita di-
es peniteat Dec ibi Triceſi-
m? terti? canō eſt de vidente in
aſtrolabio . vt patet extra de
ſortilegij ca . Ex tuarū tenōē
littera vbi dicit q̄ p̄ma ānual
tribuat̄ vel maior ſi viſum fu-
erit : vide litteram quia longa
eſt . Triceſimus q̄rt? canon

est de eo qui per negligentiam
aliquid de sanguine xpi stilla
uerit in terram vel in tabulam
adherentem terre lingua laba
tur locus et radetur. et peniten
tia imponitur. ut patet in capitu
lo. Qui per negligentiam. et de
consecratione distinctione se
cunda capitulo. Si quis per ebrie
tatem ubi dicitur. Si quis per ebrieta
tem vel voracitatem eucharistiam
euomuerit quadraginta diebus pe
niteat. si laicus fuerit clerici vel
monachi subdiaconi presbiteri
lxx. diebus peniteant. epi. xc
Si per infirmitatis causa euomu
erit. septem diebus peniteat
Tricesimus quintus canon est de
interfectione presbiteri. ut patet ex
tra de penitentibus et remissioni. ca
pitulo Qui presbiter occiderit.
ubi dicitur. Qui presbiter occi
derit duodecim annorum penitentia
ei secundum canones imponatur.
Decimus. **Tricesimus** sextus ca
non est de incendente domum et
aream. ut patet vicesima terti
a questione prima capitulo Des
fima Vbi ponitur quod quicumque fece
rit ex odio sit excommunicatus
et per annum peniteat. vide litte
ram ibi **Tricesimus** septimus
canon est de comunicante here
ticum scienter vel ignoranter.
ut patet vicesima quarta ques
tione prima capitulo. Si quis
dederit. ubi dicitur. Si quis de
derit. aut acceperit comunio

nem de manu heretici. et nescit
quod ecclesia catholica contradicit
et postea intelligens. vnum a
num integrum peniteat **Decimus**
Tricesimus octauus canon est
de illo qui cognouit duas sorores
vel matrem et filiam vel amica
et nepotem. ut patet tricesima
tertia questione secunda capi
tulo Si quis cum duabus so
dicatur. Si quis cum duabus so
roribus fuerit fornicatus. aut
cum hijs personis de quibus scri
pta scriptura prohibet. si tal
dignam egerit penitentiam et casti
tatis non valuerit continenti
am sustinere. liceat tali legit
timam in coniugio uxorem ac
cipere. similiter et mulier que ta
li lapsa fuerit scelus ut fornicati
onis. non perducatur ad cha
stam **Decimus**. **Tricesimus** non
nus canon est de coeuntibus cum
brutis et incestuosis. ut patet
tricesima tertia questione secu
da capitulo Hoc ipsum. Vbi
dicitur. quod tales septem an
nis peniteant Vide ibi **Qua**
dragesimus canon est de patre
no qui dilapidat bona ecclesie
ut patet decima sexta questione
quinta capitulo Filij. ubi po
nitur quod sint excommunicati ta
les per annum Vide litteram ibi.
Quadragesimus primus canon est de
illo qui illustrat domum suam cum
in cantationibus magicis ut patet. xx
vi. q. v. ca Qui dimittit ubi

dicitur. **Q**ui diuinationes expe-
tūt a morē gentiliū subsequū-
tur. vel in domos suas huiusmo-
di homines introducunt causa
exquirendi aliquid arte magi-
ca sub regula quicquid iace-
at. **Hec ibi** **¶** **Q**uadragesim?
secundus canon est de hijs qui
non bene custodiunt corp⁹ cri-
sti. vt negligentia eorum mus-
si. vel alius vms comederit ipsius.
¶ **Q**uadragesimus tertius
canon est de sacerdote perden-
te corpus cristi. de hijs duobo-
patz de con. distinctione secū-
do capitulo **Q**ui bene. vbi dicitur:
Qui bene nō custodierit sacri-
ficium vms vel aliquid aliud
comederit quadraginta dies
peniteat. **Q**ui autem per dide-
rit illud in ecclesia aut ps eius
cecidit nō inuenta fuerit tri-
ginta dies peniteat. **Hec ibi**.
¶ **Q**uadragesimus quart?
canon est de pūrio. adultēio.
homicidio. a fornicatione sin-
gulariter. quib⁹ dantur quicq;
anni. vt patet vicesima secūda
questione prima capitulo **P**re-
cauendum. aliter predicandū
vide litterā **¶** **Q**uadragesim?
quintus cano n est de eo q sciē-
ter rebaptisatur vel p vicio be-
ref. vt p salute corpis ob tinē-
da. vt patet. de. 3. d. n. ca.
Qui bis baptisat. vbi poit pei-
tētia septēmis. n. et. vi. feria
Vide ibi litterā qz plena ē **E**cce

ergo canones pmales sūm legi-
sactiōes datos q̄s oportet quē-
libet sacerdote in scire vt dcm̄
est supra p augustmū. **E**t hec
satis de scdo pzincipali.

Et **¶** **C**irca tertium prim-
cipale. scilicet legis limitatiōez
Debet nāq; confessor conside-
rare qualitatem persone circa
huiusmodi penitētiā iūgen-
das. a iam pretaxatas vt dic-
tum est. **E**t videre an peccans
sit seruus vel liber. si seruus
consideret si fecit timore domi-
ni sui. aut libenter a voluntari-
e. si primo modo tunc mitti se
debet habere. vt patet xxij. q.
v. ca. **Q**ui opuls? allegato su-
pra **E**t xi. q. iij. ca. **D**ñs. a ca
Qui resistit. **S**i secūdo modo
tūc acius debet puniri. vt pz
duodecima **q**uestione secūda
ca. **Q**ui manu mittitur. **S**i ve-
ro est liber tunc debet imponē
penitētiā a iure taxatam si
fieri potest et explere possit. vt
patet vicesima sexta questioe
quinta capitulo **S**acerdos. v-
bi dicitur. **S**acerdos pma3 implo-
rati abiq; psonaz acceptione
pma3 sūm leges iūgat **Hec ibi**
Sed ex causa p̄t ipaz modera-
re. **S**i diues sit caute inqrat q
causa mouit ipsū ad peccādū
et si puē confiteat tūc remiā p-
mittat vt pz de. pe. d. vi. ca. i
vbi dicit **S**ēp eū adiūuet leuan-
do. solādo. spem pmittēdo

Nec ibi **V**nde ei imponere debet
ieiunium orationes elemosinas
Et si sit delicatus tunc ieiunium
non imponat ut patet .xli. d. ca.
Non cogantur **V**bi dicitur. **N**on
cogantur diuites pauperum
cibis vesci. utantur consuetudine
infirmis sue. sed doleant ali
ter se non posse sustentare. si con
suetudinem mutant egrotant
Nec ibi. **S**i peccator sit platus
et publice peccauerit acriter quod
alij puniri debet in exemplum al
iorum. ut patet .xi. questione
et tunc capi **P**recipue. vbi dicitur
Infradeterius in populis plati
delinquant. ac per hoc ipsi cru
delius quod ceteri puniantur. ut ait
beatus gregorius. **S**ciens plati
debent quia si peruersa unusquisque per
petrant. tot mortibus digni sunt
quot ad subditos suos perditionis
omnis exempla transmittunt. **N**ec
ibi. **S**i autem eius peccatum
sit occultum tunc ipsum miter
punit ut patet .ij. q. i. capi.
Si peccauerit vbi dicitur. **S**i
peccauerit in te frater tuus va
de et corripe eum inter te et ipsum
Si peccator fuerit religiosus et
fregerit regulam acriter punit
Nam secundum gregorium.
Magis delinquit quod ananias et
saphira qui spiritui facto sunt
mentiti ut patet .xij. q. i. **E**t si
habeat proprium moneatur et terre
atur quod dimittat. quia religiosus
neque sine licentia neque cum licen

tia sui superioris potest proprium
habere. ut patet extra de re
tu monachorum in capi. **M**ona
chi. **S**i peccator esset monialis
tunc distinguatur. si est professa
si est conuersa. si est sacra. a
hoc ultimo modo est maior pec
catum ut patet .xxv. q. i. ca.
i. **S**i sit secularis mulier confi
deret si est puella virgo sub po
testate patris et minus lasciuia
et tunc affligat eam ieiuniis ne
cadat in peccatum luxurie. **N**am
luxuria mulieris non est feren
da. primo acriter est quod virorum.
et ideo est acriter puniendus ad
manda. ut patet .xxxij. q. iii.
capitulo **M**eretur. **E**st tamen
nichilominus si peccauerit con
solanda. quia sexus mulierum
magis debet moneri quod terretur.
ut patet .xxv. questione prima
capitulo **I**udeis. **S**i autem sit
coniugata tunc puniatur quod sine
scandalo viri penitentia im
ponatur. sed quod in absentia viri se
affligat disciplinis atque ieiun
net. et presertim si maculasset
thoracem ut patet .xxxij. q. v. ca.
Est ergo. **E**t in presentia viri
abstineat non a qualitate sed
a quantitate ciborum. **E**t si ali
quod crimen publicum commiserit
quod bene constat viro. ut quod op
pressit filium vel simile. tunc sub
pretextu talis peccati potest sic
fieri quod etiam de occulto peniten
tiam agat. sic quod potius mereatur

uol casta q̄ adultera vt pat̄
tricesima secunda questione p̄
ma capitulo **N**on erit. Et si sit
vidua aggrauet ipsam ieiun
is a orōnibus. magis q̄ alias
mulieres. Nam tales orationi
bus suis a mentis debent reliq̄s
adiuare vt patet. lxxxix. di.
capitulo. **V**idue. Et ideo si vi
dua non potest ieiunare est ora
tionibus aggrauanda. vt pat̄
tricesima p̄ma questione capi
tulo. Quoniam virginibus **B**i
meretrix est inducat eam vt cel
set a peccato. eidem si de cetero
nō peccauerit veniam pollicēdo
Alioquin si abstinere nō velit
saluari non poterit. si dicat non
posse abstinere. Tunc danda ē
ei penitentia nec potest absolui
Debet tamen consuli vt faciat
elemosinas. Et omnia bona si
bi profint. Et dominus eam re
spiciat a illustret eius cor ad
penitentiam faciendam. vt pat̄
de penitentia distinctio sexta
capitulo ff. de iur. **S**ic ergo
hec conclusio. Quamuis cano
nes in certis casibus imponunt
certas penitencias. possunt tamē
augmentari a diminui considera
tis circumstantiis de quibus su
pra dixi. Et illo modo leges ca
nonice imitari habent. sacerdo
tes ergo tale iudicium de pecca
toribus facientes recte iudicant
Et hoc iudicium auditur ab o
mni populo. Et potius debent vel

le esse misericordes q̄ crudeles
vt patet vicecima sexta quēsti
one quinta capitulo Alligant.
Et sans de tercio p̄cipali.

Feria tertia quarte. sermo
de idolatria.

Hecerunt vitulum cōfla
tile a immolantes dix
erūt **D**ñs sūt dñs tui isra
hel Exodi. xxxi. cap. **F**ecit mul
tas discretiones hys diebus e
laphis dñi de vario modo fidei a
infidelitatis locutus sum. sicut
fuit de fide viri a mulieris. que
in matrimonio consistit. a de fi
de sacerdotis. a ipsius infideli
te circa peccatorem. **N**ūc hodie
reuertens vnde sermo p̄cipal
erat scz ad fidem cristianaz. de
ipsius infidelitate loqui intēdo
que vocatur ydolatria. in qua
cristiani sequētes ritum a more
iudaicum faciūt vitulum cōfla
tilem. ipsū q̄ adorant dicentes
a cetera. **C**ontra quos dicitur
exodi vicecimo **D**ominum deū
tuum adorabis. a illi soli serui
es. Et sunt verba cristi matthei
i quarto **E**t nō sic fatientes ido
latrā committūt. quia idola
tria nichil aliud est q̄ idōl pre
bere cultum latrē. qui soli deo
est exhibendus. **C**ontra quos
dicitur apocalipsis nono **N**isi e
gerint p̄niā de opibz manūz
suarum vt adorēt demones &

sacrificia aurea et argentea et
rea lignea et lapidea. neque vide
re possunt neque audire nequeambu
lare. Ideo dicit aug? Et ponit
xxvi. q. v. ca. Admoneant.
Admoneant fideles sacerdotes
populos ut nouerint magicas
artes incantationes que quibus
libet infirmitatibus hominum
nihil posse remedium conferre. non
animalibus languentibus claudi
cantibus que vel moribus etiam
quicquid mederi. Sed hec esse la
queos et insidias antiqui hostis
quibus ille perfidus genus hu
manum decipere nititur. Et si
quis hoc exercuerit clericus de
gradetur. laicus anathematizetur.
Dec ille. Et hoc idem habetur
extra de sortilegiis capitulo.
In tabulis ut fuit dictum beati
in quadragesimo primo canone.
Et ideo ponit sanctus thomas
secunda secunde questione. xxiij
articulo. iij. q. ydolatria est
maximum peccatorum si consideretur
ex parte peccati. quoniam in
hoc peccato offenditur deus cum
seruanda est fides. Nam ille ho
nor qui debetur deo datur homi
nibus. Et notanter dicit ex par
te peccati. quia ex parte pec
cantis maius est peccatum he
resis quam peccatum idolatrie. quia
a idolatra potest esse ex ignorantia et
heresis semper est ex malicia. modo
maius est peccatum quod ex ma
licia committitur quam peccatum quod ex

ignorantia perpetratur. Ideo propter
hoc peccatum deus accessus est fu
rore contra populum suum quem
actus punisset nisi fuisset oratio
moysi. ut patet in epistola. Christus etiam
reprehendebat iudeos. quia ipsi
non venerabatur ut verum filium
dei. ut patet in euangelio. De
historias si placeat. Circa
hanc idolatriam tria notabimus.
Primo falsam scientiam.
Secundo fictam potentiam.
Tercio occultam maliciam.
Circa primam
pale scilicet falsam scientiam.
Demoni seminauerunt in mu
do ydolatriam per falsam scien
tiam. per diuinationem homo
num. qua futura quedam et al
ia occulta predicere videbantur et
per hoc veram diuinitatem ha
bere creduntur. Unde diuinati
o quasi diuinitatis imitatio dea
est. Bolius enim est diuine in
telligentie et sapientie occultum
nosse et reuelare. Ideo dicitur
vicesima sexta questione quinta
capitulo ultimo. Qui diuinati
ones expetunt et morem gen
tilium subsequuntur. aut in do
mos suas huiusmodi intro
ducunt exquirendi aliquid au
te malefica. aut expiandi cau
sa sub regula quinquennij iace
ant secundum gradus penite
tie prescriptos. Dec ibi. Hoc i
dem etiam patet extra de sortile
giis capitulo. In tabulis. ubi

dicitur nec dirinationes aliq̄s
 in aliquibus rebus quis obser-
 uare p̄sumat. qui aut̄ contra fe-
 cerit quadraginta dies abstine-
 at. hec ibi. **B**ed ad intelligen-
 tiam eorum que demones p̄sciē
 possunt. **N**ota secundum bonauē
 turam in secūda distinctione
 quinta. q̄ futurorū triplex est
 genus. **P**rimo sūt quedam
 futura que habēt determinataz
 & infallibilem causam. **C**
Secundo sūt quedam
 que habent determinatam cau-
 sam sed fallibilem. **T**ercio q̄
 dam sūt que habent causam in-
 determinatā & fallibilem. p̄ma
 sc̄z que habent causā determinatā
 & infallibiles possunt sciri non
 solum a deo & deo. sed etiam a
 creatura. & hoc in sua cā. sicut
 cognoscitur tēpus eclips̄ per in-
 terpōnem terre inter solem & lu-
 nā. **V**nde quocūq̄z astrolo-
 gi cognoscūt ex motu corporū
 supiorum debere fieri interpōnēz
 vatiōnāt̄ eclipsim eē futuraz.
Consilia enim p̄nt futurari &
 cognosci. **S**ecūda autem q̄
 bnt causā determinatā s̄ fallibi-
 lem pos sūt sciri a creatura sed
 nō ita certitudinalit̄ sicut a de-
 o. verbi gratia seminans bonū
 frumentum in terra bñ pingui
 scit se habiturum largas frū-
 ges. quia hoc cognoscit ex de-
 terminata causa. ex bono frumē-
 to & pingui terra tamen quan-

toq̄ fallitur. quia ex intempe-
 rie aeris. quādo veniunt p̄celle
 & tempestates & impediunt ef-
 fectuz. **T**ercia vero q̄ habēt
 causam indeterminatam & falli-
 bilem. sicut sunt ea que proce-
 dunt a voluntate nostra que q̄
 dem indeterminata est propter
 hoc quia est fallibilis. **E**nam
 quia possunt volenti p̄ficere ml̄-
 ta impedimenta occurrere. &
 talia non possunt certitudinali-
 ter sciri ab aliqua creatura in
 se ipsa. sed solū a deo p̄per r̄ue-
 lationem diuinam. vnde dicit
 damascenus libro secundo capi-
 tulo quarto. q̄ futura neq̄ an-
 geli. neq̄ demones nouerunt.
 scilicet naturali cognitiōe. **D**u-
 ius autem ratio est quia cogni-
 tio creature pendet ex re cum o-
 mis nostra cognitio ortum habe-
 at a sensu. sed res incerta est i-
 se & in sua causa. **I**deo creatura
 non potest certitudinaliter cog-
 noscere aut p̄scire. **D**iuina at̄
 cognitio non dependet a re aliq̄
 immo omnia dependent a cog-
 nitione. vnde magister in p̄mo
 sententiarum distinctione tēci-
 ma octaua. **N**on ideo nōuit de-
 res quia sunt. sed ideo sunt qui
 a nouit. **I**deo deus potest habē
 & de facto habet cognitionem
 omnium futurorum contingen-
 tum vt bene declarat sanctus
 thomas prima parte. **E**t ideo si-
 cut certissime nouit ita potest

certitudinaliter demonstrare et
reuelare. **V**nde cum talia futu-
ra predicuntur predictio illa
diuinitas nuncupatur. quia a-
ctus talis est diuinus. **S**ed
quia demones superbi maxime
desiderant honorari ut deus co-
nantur hoc ostendere in se ha-
bere. **E**t ideo dicere quod demones
per seipsos futura contingen-
tia certitudinaliter presciant
hoc est eis attribueretur quod de-
i omnipotentis est. et per conse-
quens ibi idolatria est annexa.
ideo diuinitas prohibetur om-
nino. **S**ed no-
tandum est quod quamuis ipsi de-
mones non possint per seipsos
certitudinaliter scire futura ta-
men frequenter dicunt vera.
quia euentum futurorum ali-
quomodo presciant. **Q**uod quod
dem quatuor modis continge-
re potest secundum beatum au-
gustinum super tercio gen ad
litteram. **P**rimo sensus seu ige-
nii acrimonia. ut quando vi-
detur et diligenter considerat ad quod
inclinetur affectio nostra vel
que sint inducentia vel retrahē-
tia. **H**anc autem acrimoniam
sensus perficit celeritas motus.
quam declarans beatus augu-
stinus vicesimasexta questio-
ne quarta capitulo primo ait.
Predicti demones acuminis sen-
sus et celeritate motus multa
ante cogitata prenunciāt que

homines pro sensu terreni tar-
ditate mirentur. **N**ec ibi. **S**e-
cundo demones futura predicunt
longa experientia. **V**nde aug?
ubi supra eodem ca. ait. **A**ccel-
sit etiam demonibus per tam longum
tempus quo eorum vita protendi-
tur rerum longe maior experientia
quod potest hominibus propter breuitatem
vite peruenire. **E**t subdit. **A**lii autem
non quod ipsi faciunt sed que naturali-
ter signis futura prenoscent que
signa in hominum sensu peruenire non
possunt ante predicunt. **E**x his patet quod
tam longo tempore naturas humanas et di-
uitias et infirmitates earum et di-
spositiones rerum experti sunt possunt fu-
tura predicere et operari multa que
humanus sensus ignorat.
Tercio cognoscit demon futu-
ra dolosa cautela quando pro-
ponit aliquid facere et illud pre-
dicere. quasi id aliud sit factu-
rus. **Q**uarto cognoscunt de-
mones aliena doctrina cum
iusto diiudicio permittente ad-
discunt aliquid ab angelis ho-
minibus. **E**x his ergo dictis patet
quod licet demones non possint fu-
tura certitudinaliter cognosce-
re possunt tamen probabiliter
illa presentire. **E**t hoc satis est
de primo principali.
Circa secundum principia
apparuerunt demones idolatriam
ficta potentia. **T**riplicem namque
ostendunt potentiam propter quam indu-
cunt homines ad idolatriam. **E**

Primam placandi contrarie
tates et turbationes. sicut patu
it in romais qui pro victoris
obtinendis aduersarius q; sed a
dis idolis immolabant & inde
postulata plerumq; obtinui
se arbitrati sunt sicut in valeri
o maximo & alijs historiogra
phis patet. Et i veteri testamto
de saule q petiuit suscitari spm
samuelis qui fuit spiritus dia
bolicus. Et primo mentit? est
dicens se esse samuelem. Inter
cristianos autem aliter operat
sicut patet de quibusdam astro
logis et mathematicis. **¶** De
cuncto demones ostendunt se ha
bere potestatem sedandi tempe
rates et fluctuationes. Et di
uinitis paganorum ludibrijs ad
solos cristianos diuertamus
sermo em. **¶**
Nam ille incantat feruidum te
pus quibusdam coniurationib?
euaginato ense & posita in me
dio circuli in cruce. Alius super
ostium sue domus ponit cathe
nam que appenditur super ig
nem. Alter frustum combusti
ligni in die natalis. & multa
que stultitia plena sunt. Quid
dicam de nauigantibus mare.
qui certis obseruatis diebus ex
vana superstitione non inopent it
nec de proprio loco abirent. dies
obseruantes et horas contra qd he
tur vicimafexta questione
quinta capitulo. **N**on obseruetis

vbi dicit. Et sunt verba aug?
Non obseruetis dies qui dicu
tur egiptiac. aut kalendas ia
nuarii in quibus antilene que
dam et comestationes adinuice
bona donantur quasi in principi
o anni boni fati augurio. aut a
liquos menses aut tempora. aut
anos aut menses et lune solisq;
curfus. quia qui eas aut qual
cuq; diuinationes. aut facta.
aut auguria obseruat. aut at
tendit. aut consentit. obseruanti
bus inutiliter & sine causa et ma
gis ad sui dampnationem q; ad
suam salutem intendit. hec ibi
¶ Tercio ostendunt potentiam
demones sanando infirmitates.
Et in hac idolatria est tot? mu
dus infectus. quia ad omnes
infirmitates inuentum est ali
quid diabolicum. Nam contra
fluxum sanguinis vel per nares
aut aliunde vtuntur quibusdam
lapidibus contra dolorem den
tium tagunt dentem cum dente ho
minis suspensi vel osse altero a
licuius hominis defuncti. Con
tra malum lumborum stat infir
mus pronus in terra quasi dia
bolum ipsum adorando. et mulier
q duos filios ex vno partu p
duxit duos collos in manib?
tenes calcando pedibus lumbos
eius tribus vicibus pertransit que
dam digna risu dicendo. Et sic
contra omnes infirmitates que
dam adinuenerunt remedia.

Et quod peius est sunt quedam
venenose mulieres et viri iniqui
simi asserentes se in diebus quibus
dam cum diana equitantes
super varias bestias dicentes
quibibere sanguinem puerorum
in cunabulis. Et quod transformantur
in alia animalia et plures
simplices muliercule credunt
hoc esse possibile. Contra quod
dicitur. xxvi questione. v. ca
pitulo. Episcopi ubi dicitur.
Illud etiam non est obmittendum
quod quedam scelerate mulieres
retro post sathanam conuerse
demonum illusionibus et fatas
matibus seducte credunt se et
prostituntur cum diana noctur
nis horis dea paganorum vel
berodiade et innumera multitu
dinem mulierum equitare super
quasdam bestias et multarum
terrarum spacia intempeste no
ctis silentio pertransire et cer
tis noctibus ad eius seruitium
vocari. Sed utinam hec solei
perfidia sua possent et non multos
secum ad infidelitatis inte
ritum pertraxissent. Nam etiam
innumera multitudo hac falsa
opinionem decepta hoc vera esse
credunt et credendo a recta fi
de deuiant et errore pagano
rum inuoluuntur. Hec ibi. Et
hoc satis est de secundo princi
pali.

¶

Circa tertium principa
le demones dilatauerunt idola

triam occulta malicia. Nam quod
datur scientia est que in gromacia
vocatur ex qua fiunt quasi mi
raculosa quedam opera que re
uera opera naturalia sunt sed
nobis ignota nota autem deo
inibus qui naturas omnium re
rum cognoscunt et putantur
facta dei omnipotentia ab igno
rantibus. Et ista arte utitur
anticristus quia omnia ope
ra que faciet faciet in virtute
huius artis ut ponit glossa su
per apocalypsim decimotercio
capitulo ubi dicitur Magica
arte faciet et statuam loqui et
futura predicere faciet. Et sic
dicitur apoca. decimotercio.
Faciet ignem de celo in terras
descendere ubi glossa id est ma
lignum spiritum faciet super fi
os descendere ut loquantur va
riis linguis et descendet in eis
in conspectu omnium sicut be
scendit spiritus sanctus in aposto
los christi. Vnde dicit albertus
magnus quod illo tempore bonum
erit sciuisse artem magicam quod
a per eam cognoscetur ea que
anticristus operatur. Vnde homi
nes ignari hac arte multa fieri
ab hominibus diabolica virtu
te credunt que in rei veritate
sunt instinctu nature. Semi
nant ergo ipsi demones inter
huiusmodi mundi homines
idolatriam per occultam mali
ciam. Non ergo faciet vitulum

Neq; adorabitis sculptile. Et
hoc de tercio principali

Feria quarta quarte sermo
de baptismo.

Lauamini a mudi esto
te. psal. pmo. Veri lo
cuti fuimus de idolatri
a quam sequitur cristiāi. Nūc
hodie considerans qd primum de
structionis idolatrie est baptis
mus. quia in eo renūtiamus pō
pis satbane. & sacrificijs dia
boli. **I**deo de ipso iodie loque
mur. **U**bi
notandum qd ante lapsum ge
neris humani vt ponit sanctus
doct or quarto sententiarum di
stinctione prima. Non fuerūt
necessaria sacramenta a per con
sequens nec baptismus. cuius
dicti sunt due rationes. **P**ri
ma ratio est quoniam secundū
sententiam cristi. mat. ix. Non
est opus sanis medic? vl medi
cina. Sed ante lapsum omnes
erant sani. ergo non indigebāt
medicina sacramentali. vnde di
ct hugo de sancto victore. qd
sacramenta sūt vasa mediana
lia. **S**ecūda ratio quoniam
sacramenta sortuntur virtutez
ex passiōe cristi. vnde de lateie
ipius fluxisse dicūtur. sed si
hō nō peccasset. cristi passio nō
fuisset ergo nec sacramēta ne
cessaria fuissent. **I**deo poitur de

co. di. iij. a sūt verba aug? .i
libro de baptismo puulorum
Per baptismum cristi id agit
vt caro peccati euacuetur. **E**r
go ante lapsum peccati nō fuit
rūt necessaria sacramenta. **I**deo
infertur qd post peccatum in q
statu fuimus a nos necessaria
sint sacramēta. qd mediāa vul
nēis debz eē pporionata. sicut
nus peccati deueniat in humāo
genere v qd ad corpus in quo
habitat lex peccati vt dicit ad
ro. v. ca. ergo debuit mediāa
p aliqua corpalia ei parari. &
huiusmodi sūt sacramēta q corp
alia sūt sicut est baptismus. iō
de co. di. iij. dicit. **E**t sūt verba
greg. in moralibz. **Q**uod apud
nos valz aqua baptismatis hoc
egit apud veteres vel p puul
sola fides. vl p maioribz vtus
sacrificij. vl p hys qui de abra
he stirpe pdierūt misterijz ar
cumationis. hec ille. **N**ā patet
omnes istos veteres aliquid i
medij sūpisse post lapsum. quia
paruuli fidem parentū. puecti
sacrificiū. semē abrahe circūsci
sionem. **N**os ergo aquā sacra
mentalem accipimus. ideo isto
mane hortatur nos psaias in e
plā de sacramento baptismi lo
quens. **L**auamini a mudi esto
te id ē baptismi a ecce sequi
t vob mūdificatio peccati. **E**t in
euāgelio cristi dicit deo nato
a natiuitate p quem significat
m. n. j.

peccator a principio sue creati
onis **V**ade ad natatoria filioe
qd interpretat missus. et lauare.
et recipies sanitatem **H**oc est acce
de ad baptismum qd missum di
citur quasi emissum. quia a late
re cristi emissus. et lauare et re
cipies mundationem peccati a
principio natiuitatis tue tecum
nati. **D**ic historias si placet e
pistolae et euangelij **C**irca
baptismum tria considerabimus

I Prius baptismi necessitatem.

I Deinde eius efficacitatem

I Tercio eius formalitatem.

Circa primum principale potest
factum thomas quarto se. di. iiij.

Et parte tertia q. lxxvi. **E**t po
tur de eo. di. iiij. ca. ffilius.

Cum qd omnes homines ita
obligantur ad baptismum qd sine
ipso quisq saluus esse non potest
Et istam conclusionem probat
auctoritate et ratione **N**am xps
iobannis tercio dicit **N**isi quis
renatus fuerit ex aqua et spiri
tu sancto non potest introire in
regnum dei **E**t augustinus in libro de
ecclesiasticis documentis dicit
Baptismatis tutum iter salutis
esse credimus **E**t de eo di. iiij.
dicit iobannes crisostomus. **N**on potest
quis gratiam vite celestis accipe
re nisi purgatus fuerit ab omni sor
de peccati per penitentiam confessionem
et per donum baptismatis
salutaris domini et saluatoris
nostri iesu cristi qui est benedi

ctus in secula seculorum. **H**ec ille
Sed per rationem declaratur
Quoniam ad illud omnes
homines tenentur. sine quo sa
lutem suam sequi non possunt. sed si
ne baptismo homines non possunt
consequi qui finem vite eterne ut di
cit apostolus ad galatas. iiij. ca.
Quicumque in christo baptizati
estis christum induistis ergo omnes
homines ad ipsum tenentur **S**ed
nota secundum sanctum thomam
parte. iiij. q. lxxvi. ar. xi. q. est tri
plex baptismus. scilicet aque san
guinis et flammis. ut patet glo
sa super illud ad hebraeos. vi **B**aptis
matum doctrina. glossa plurali
ter dicit. quia est baptismus a
quo primum et sanguinis **D**e primo i
dem est iob. iiij. **D**e secundo dicit
apoc. viij. **N**on sunt qui venerunt
ex magna tribulatione et laue
runt stolas suas in sanguine agni
De tercio dicit psalmus. quarto. **S**i
abstulerit sordes filiarum sion
et sanguinem iherusalem lauerit
de medio eius in spiritu iudicii
et spiritu ardoris. **E**t cypria
nus dicit. **N**on leue documen
tum assumit. quia etiam atque etiam
considerans inuenio non tantum
passionem pro nomine christi
id quod baptismus debet posse
supplere. sed etiam fide conversionem
cordis si forte ad celebrandum mi
sterium baptismi in agustino tempore
succurri non potest. **H**ec ille. **S**ed
inter ista baptismus sanguinis

est excellētiōr quo ad effectū
licet non quo ad sacramentum
baptismo aque. cui? dicti po
nit rationē sanctus thomas in p
te tertia questione sexagesima
sexta articulo duodecimo Quo
mam omnes baptismi habent
efficaciam a passione cristi. et
a spū sancto. q̄ duo virtuosū?
operatur i baptismo sanguinis
q̄ aque: quia passio cristi ope
ratur in aqua per quandam fi
guralem representationem. in
baptismo autem sanguinis o
peratur per imitationem op̄is.
Similiter et virt? spiritus sanc
ti operatur in aqua per quādā
virtutem latentem vtputa ca
racterem impmendo. sed in
baptismo sanguinis operatur
per potissimum dilectionis effe
ctum et affectionis feruorez.
secundum illud iohannis decio
quinto **M**aiorem hac caritatē
nemo habet vt animam suā po
nat q̄s pro amicis. Et hec fu
it sententia augustini in libro
ad fortunatū dum dicit **B**ap
tismus aqua confitetur fidez su
az coram sacerdote. martir co
ra psecutore. **I**lle p? professio
nē suā aspergit aq̄ hic sāguine
Ille per impositionem manus
ōstendit caput spiritū sanctū.
hic tēplū efficit spūs sci. **D**ec
ille. **Q**uā ergo dī in pncipio q̄
sine baptismo nō salu? eē pōt
nō solū hoc bz itelligi de bapti

smo aque. sed de aliquo isto?
Nā pluēs sūt martires de q̄b? nō
legit̄ vnq̄z alit̄ eos baptizatos?
fuisse nisi baptismo sāguis idō
pōit̄ marci ultio **Q**ui credidēit
et baptizat? fūit salu? erit **Q**ui
vero nō credidēit cōdēpnabit̄.

Vbi nota q̄ in scda locutione
nō facit mētionē de baptismo
aque q̄ solū sufficit credē cuz
baptismo aut sanguis. aut fla
minis. quando haberi nō pōt
baptismus fluminis **S**i autem
obiceretur illud quod scribit̄
ad ephe. quarto vbi dicitur.
Vnus deus. vna fides. vnum
baptisma **D**icitur q̄ baptisū
opat̄ i ordine ad sbcm. et. in or
dine ad obcm. **S**i quidem cō
paretur in ordine ad sbcm. tūc
possunt esse plures. **S**ed si con
sideretur in ordine ad obcm.
tunc nō est nisi vnus baptisū?
Et de hoc baptismo loquitur a
postolus sic considerato **E**t sic
patet p̄mū pncipale.

DUcitur fm pncipale sci
licet efficaciam baptismi **N**am
de 3. di. iij. ponūt̄ pl̄es effec
t? baptismi ex q̄b? valde appre
ciari d̄z **N**ā p̄m? effect? equia
purgat a peccō originali in q̄ om
nes hoies peccauerūt p̄t xp̄z. vt
de 3. di. iij. vbi supra i. c. **F**ir
missie. vbi dī **F**irmissie tene et
nllaten? dubites oēz hoiez q̄ p
scubitu viri et mulieris accipit cū
originali peccō nasci impietati

subditum mortisq; subiectum.
& ob hoc naturaliter ire nati
filium. de qua dicit apostolus.
Eram? enim natura filii ire. si
cut et cetera a qua ira nullus libe
ratur nisi per fidem mediatoris
hominis et dei ihesu christi. **P**ec
catum autem originale contrahere se
cundum sanctum thomam inter duo di
stinctiones est. **1.** **E**st origi
nalis fuisse in adam secundum rati
onem seminalem. unde ad rom. v. di
cit apostolus. **O**mnes peccauerunt in
adam id est omnes fuerunt in adam se
cundum seminale rationem. **E**x quo
apparet beatam virginem con
traxisse peccatum originale quia
et ipsa fuit originaliter in semine
ade. cum per coitum concepta sit ex
anna et ioachim. quia de spiritu
sancto non est concepta sicut cri
stus. **2.** **H**uius opinionis contra
rium est verum quod determinatum est in
consilio basilien. per solennes do
ctores purissimam virginem mari
am sine labe originali criminis
esse conceptam. **E**t quod per baptis
mum purgetur peccatum origina
le patet ubi supra in ca. **E**x quo
Et sunt verba augustinus ad valerium
contra iulianum ubi dicit. **E**x
quo instituta est circumcisio
in populo dei. que erat tunc sig
naculum fidei iustitie dei ad sa
nctificationem purgationis va
lebat paruulum originalis veteris
que peccati. sicut et baptismus.
ex illo tempore valere cepit ad

in nouationem hominis ex quo
constitutus est. **H**ec ille. **E**t ideo
dicit sanctus thomas quarto
se. di. iiij. **P**aruuli quidem in
baptismo mundantur ab origina
li et dantur eis virtutes in habi
tu sed non in usu. adultis autem
fit remissio omnium peccatorum
non solum originalis. sed etiam
aliorum et totius pene. nec requi
ritur alia penitentia. **S**ecun
dus effectus est quia facit renunda
re diabolo et pompis eius. ut pa
tet ubi supra in ca. **P**rimum. **E**t sunt
verba rabani ubi dicitur. **P**ri
mum interroget paganus si abre
nunciet diabolo et omnibus damp
nosis eius operibus atque fallaci
bus cunctis. ut primum respu
at errorem. **E**t sic appropinquet
ad veritatem. possitque iuxta a
postolum deponere veterem ho
minem secundum pristinam con
uersationem. qui corrumpitur
secundum desideria erroris ab
negans impietatem et secularia
desideria. **H**inc reprehendun
tur omnes pompe tam virorum
quam mulierum quibus renuncia
uerunt in baptismo. et non obser
uant. **I**nvenientes cotidie novas
vestes. noua indumenta. et no
uas satuitates capillorum et ge
marum. alligantes homines ad
lasciuia. **C**ontra quos scrip
tum est per prophetam ysaia
tercio capitulo. **P**ro eo quod ele
uate sunt filie syon et ambulauerunt

rectento collo. et nutibus ocu-
lorum ibant et plaudebant et a-
bulabant pedibus suis et con-
cito gradu incedebat. decalua-
bit dominus verticem filiarum
sion et dominus crinem earum
nudabit. i die illa auferet do-
minus ornamentum calciamen-
torum et lunulas et torques et
monilia et armillam et mitras
et discriminalia et picchidas
et muremulas et olfactoriola et
inaures et anulos et gemmas
in fronte pendentes et palliola
et linteamina. et ac? et specu-
la. et erit pro suau odore fetor
et pro zona fumeul? et p cris-
panti crine caluicium p fascia
pectoralis calicium. **P**ulcher
rimo quoq viri tui gladio ca-
dent. et fortes tui in prelio. et
morebunt atq lugebunt porte
eius. **Hec ille.** Sed nunquid
omnis ornatus mulierum est il-
licitus. Dico secundum sanctu-
tho. secunda secunde questione
ceteris sexagesianona q cca is-
tu ornatus attendenda sunt ea q
comunitur circa exteriores cul-
tus dicuntur. scilicet q non sit
preter consuetudinem. aut ex
mordinato affectu. aut ultra
q valeas et huiusmodi. **Hoc**
casu stante mulier potest ope-
ram dare. vt viro suo compla-
ceat ne per eius contemptum i
adulterium labatur. **Vnde pri-**
ma ad corinthios. septimo dicit

apostolus. **M**ulier que nup-
ta est cogitat que mundi sunt
quomodo placeat viro. et hoc
sine peccato. sed in ornatu in-
debito semper est peccatum.
Et pluries est mortale. maxie
quando mulieres non habent
viros quibus complacent. s
tantum ornant se vt animas
intuentium se irretiant et eos
suis laqueis capiant. vt dicit
prouerbiorum quinto capitulo
Mulier occurrit illi ornatu me-
tricio pparata ad capiendas a-
nimas. **C**um hoc tamen stat q
tales mulieres possunt se orna-
re alio fine. vt scilicet propter
vanitatem aut iactantiam. et
sic no semper erit peccatum mor-
tale sed aliquando veniale. **V**
trum autem se possint colora-
re et alia figmenta facere. **D**i-
xit enim sanctus doctor. vbi
supra q tales fictiones no pos-
sunt esse sine peccato. sed non
semper mortali. sed solum qua-
do fit propter lasciuiam. aut
propter dei contemptum. **A**li-
ud tamen est occultare et aliud
fingere. **O**ccultare licet. sed no
fingere. vt patet prima ad co-
rinthios. duodecimo vbi dicitur
Que putamus ignobiliora me-
bra esse corporis. his honorez
habundantiorum circumdam?
Hec ibi. **T**ertius effectus
est quia liberat homines a mor-
te corporali in tantu q si aliq

iudeus vel paganus commisset
crimen pro quo deberet mori si
esset coram iudice convictus. si
anteq̃ iudicaretur baptisaret.
totum ei remitteretur. vt patet
distinctione. xxxvi. capitulo De
inde. vbi dicitur infra. Crimi
na tantum in baptismo dimitt
tuntur. Si tamen constaret iu
dici q̃ iste timore pene baptisa
ri se faceret et nō amore dei. nō
deberet ipsum dimittere. quia
nō cōceditur gr̃ia nisi ipsam habe
re volēti. Nōn tamē omnes pe
nalitates remittuntur in baptis
mo. Quoniam enim per baptis
mum homo incorporatur cristo
et efficitur membrum eius cōse
quens esse videtur vt mēbrū su
o capiti cōiungatur et assimilē
tur. sed cristus licet fuerit ple
nus virtute & gratia. habuit
tamen corp⁹ passibile. sc̃z per
mortem. demū habuit gloriosā
resurrectionem per quam ipassi
bilis fact⁹ est. sic et cristianus
in baptismo gratiam cōsequit̃
quātū ad animam. habet tamē
corp⁹ cū quo possit pati cū cri
sto. a quo tādē resuscitatus
ad ipassibilitatē deducet̃. vnde
ap̃l⁹ ad romanos. viij. dicit.
Qui suscitauit iesum cristū a
mortuis uiuificabit corp⁹ mor
talianost̃ra p̃pter inhabitatē
sp̃m ei⁹ in nob̃. vñ nō auferet o
nes penalitates vt p̃z. Et hoc
de secūdo prinapali.

Circa terciū prinapale sci
licet arca formā baptismi. Tri
sūt breuiter vitenda. Primo
quis possit hāc formam tribuē
Secūdo que sit forma. Tercio
si licet aliquo modo mutāe hāc
formam. **C**irca primum dicit̃
dum secundum omnes theolo
gos q̃ sacerdotes proprie sunt
ministri. vt patet de cōsecratōe
di. iij. ca. Cōstat baptisma so
lus sacerdotibus esse traditum e
ius q̃ ministerium. nec ipsis di
acomibus explere est licitum.
hec ibi. Sed in casu necessitatē
quilibet pōt baptisāe sc̃z diaco
nus. sub diacon⁹. laic⁹. mulier.
homo. gentilis. et pagan⁹. dū
mō habeat intentionē cōfere
di sacramentum. vt patet de cō
secratione di. iij. ca. In necessi
tate. vbi dicit̃. In necessitate cū
ep̃i aut p̃biteri aut quilibz mi
nist̃ro. u nō inueniūt et vrgēt
periculum eius qui p̃t̃. ne si
ne isto sacramento hanc vitā
finiant. Etiam laicos solere audire
re sacramentum solemus audire
hec ibi. Vnde pro regula gene
rali dicendum est. q̃ vbi sacer
dotis copia est laicus hoc nō fa
ciat. & vbi ē aliq̃ vir mulier
hoc nō faciet. vt patet de conse
cratione di. iij. ca. Mulier. Et
capitulo Romanus. Et hec est
sententia sancti thome tercia p
te questione. lxx. **C**irca
secundū cōueniūt omnes hanc

esse formam baptismi. **E**go te
baptizo in nomine patris et fili
i et spiritus sancti. Amen ut patet
extra de baptizatis ca. i. unde
secundum sanctum thomaz in
quarto se. di. iij. **T**anta est vis
huius forme quod alicui non licet
eam mutare quantum ad id quod
est de essentia forme. **E**t si mu
tatur. nihil agitur preterquam quod
culpa incurritur. Si autem mutatur
aliquid quod pertinet ad formam exso
la determinatione ecclesie non mi
nus est sacramentum. sed tamen
incurritur culpa. **E**t si dicetur
quod apostoli baptizabant in no
mine christi. Dicitur quod non fuit
mutata forma quantum ad in
tellectum. quia in christi nomi
ne tota trinitas intelligitur. si
solum quantum ad vocem. nec
hoc fecisset nisi ut nomen christi
amabile redderetur. **E**t hoc eti
am nunc ecclesia posset. si spe
ciale mandatum haberet a spi
ritu sancto. sed non auctorita
te propria. Similiter si dicetur
Ego te baptizo in nomine tri
nitatis non esset baptismus. quod
aibi non exprimuntur nomina
personarum. Unde oportet quod
semper exprimantur nomina
personarum. Que expressio eti
am si fieret corrupte non sana
gramatica. aut ex defectu lin
gue dummodo nulla esset ibi
malicia. dicendo in nomine pa
tris et filias non minus esset bap

tismus ut patet de consec. disti
ctione quarta capitulo. **R**etu
lerunt. Immo dicunt quidam
quod adhuc si ibi esset ordo retro
gradus in nominatione perso
narum quod non minus est bap
tismus dummodo non mutaretur
sensus verborum. Patet ergo
que sit forma baptismi quod erat
secundum. **E**t quod non licet eam
mutare nisi hijs modis qui no
minati sunt. **E**t hoc satis de ter
cio principali. Amen

Feria quinta quarta sermo
de elemosina.

Tolle filium tuum. **R**e. iij.
ca. **V**eni locuti fuimus
de baptismo quod pon
pis diaboli resistere promitti?
et huic seculo renunciamus et
veris operibus fidei vacare ob
ligamur. **H**odie considerans quod
inter cetera opera religiosa et ca
tholica opera misericordie sum
me placent deo. et hijs potissime
ducimur in deum. **I**deo de ope
ribus misericordie erit presens
sermo. **C**irca cuius principium quere
dum est quod sint meliora opera mie
an spiritualia an corporalia. **A**
Cui respondet sanctus thomas. secunda secunda
q. xxxij. arti. iij. quod licet opera
me corporalia in aliquo casu particula
ri sint magis necessaria et meliora spi
ritualibus tamen absolute loque
do spiritualia corporalibus preeminet.

Et de hoc plures possunt assigna-
ri rationes. **P**rima quarum est
ratio materiae que datur. Nam li-
cet utrumque sit impatum a volun-
tate. utrumque repatum a caritate.
utrumque ad vitam eternam ducat
attamen in materia est differentia max-
ima. quia maius donum est sa-
piencia quam abusus corporis. et maior
est remissio peccati quam denarius ma-
terialis. **S**ecunda ratio est ra-
tio subiecti. Quoniam subiectum
corporali operationum misericordi-
e est corpus. spiritualium est a-
nima. que tanto nobilior est cor-
pore quanto celum est nobilius ter-
ra. et quanto aurum est nobilius li-
mo. **T**ercia ratio est ratione ac-
tionis. quoniam opera misericor-
die corporalia pertinent ad vitam
actiuam. et spiritualia ad vitam
contemplatiuam que est excellen-
tior et melior vita actiuam pa-
tebit in sermone crastino.
Quarta ratio est ratio durationis.
quoniam opera misericordi-
e corporalia durant durante hac
vita. sed spiritualia durabunt
etiam in patria. et si non omnes
saltem aliqui. ut verbi gratia
est oratio. Nam nunc in patria
sancti orant pro electis. ut po-
nit sanctus thomas secunda se-
cunde. questione octagesima
tercia articulo. **V**nde rabanus.
Qui esurientem pane verbi re-
fiat. et sitientem potu sapientie
refrigerat. qui errantem in domum

patris reuocat. qui innocentem
protegit. qui infirmum sibi a-
struit et confirmat. qui tribula-
tione oppresso subuenit. compa-
tendo et consolando certam di-
lectionem implet. **E**cce ille. Ni-
hilominus quia pridie de vno
istorum operum spiritualium
tetigimus dum de correctione
fraterna locuti sumus. **N**obis
tantum de opibus misericordi-
e corporalibus loquar non qui-
dem de omnibus. sed de quadam
sub cuius communitate alie o-
nes continentur scilicet de ele-
mosina de qua dicit augustinus.
B. **E**lemosina immu-
dat peccata. quia ipsa interpellat
pro nobis ad deum. quia quic-
quid dederimus pauperibus ip-
sum integre possidebimus. **E**t ideo
bis quarto. **F**iducia magna est
coram summo deo elemosina o-
mnibus facientibus eam. **E**t luce
vnde dicit dominus dicit. **R**es-
ponde super est date elemosinam. et o-
nia munda sunt vobis. **A**d hanc
hortamur in epistola vbi dicit
quod heliseus fecit elemosinam vi-
dum sibi restituendo suum filium
vium. que fuit elemosina cor-
poralis. **S**imiliter christus red-
didit filium viuum illi vidue.
vnde in epistola dicitur. **T**olle
filium tuum per heliseum. **I**n eu-
angelio dicitur. **R**eddidit il-
li placet epistolam et euangelium.

Circa istam elemosinam tria
videnda sunt

Primo quem daretur opus.

Secundo cui daretur opus.

Tercio quantum daretur opus.

Circa primum principale
videndum est quis sit ille qui
obligatur dare elemosinam.

Dicendum
est simpliciter quod omnes illi qui
habent de superfluo obligantur
Et probatur ratione et auctoritate
Ratione quidem. Quoniam omnes
obligantur ad dilectionem
proximi. Sed dilectio proximi requiritur
quod proximo subueniatur in
necessitate. ergo omnes obligantur
dare elemosinas qui habent de
superfluo. **T**ercio dicitur iobis ter
cio capitulo. Fratres diligite
inuicem. neque lingua. neque ver
bo. sed opere et veritate. **H**anc
rationem ponit sanctus thomas
secunda secunda questione tricesima
secunda. Auctoritate patet deute
ronomii decimo quinto capitulo
Non deerunt pauperes in terra
qua dominus deus tuus daturus est
tibi. **D**ecirco ego hodie precipi
o tibi ut aperias manum tuam
egenis et pauperi. ut omnino
indigens et mendicus non sit
inter vos. **D**ec ibi. **A**d hoc enim
vult abundare ut aliorum de
fectuum eius abundantia fi
at supplementum. ut dicitur se
cunda ad cor. viii. vult videri in
omelia. **R**ue in precepti videtur ha

beret ad dispensandum nobis commissum
fuit. **E**t dominus dicit. Cui multum da
tum est multum ab eo requiritur. **H**ic
tria per ordinem videnda sunt
Primo si quilibet habens de su
perfluo obligetur et debeat fa
cere elemosinam. secundo quid
sit habere de superfluo. tercio
qui sint magis obligati ad ele
mosinas faciendas. **C**irca primum
breuiter dicitur. quod quilibet
habens de superfluo et non de
alieno debet facere elemosinam
Quia puerbiorum tercio dicitur
Honora deum tuum de tua substantia.
scilicet et non de aliena. quod si de aliena
substantia facis elemosinam ob
hoc non placatur deus. **V**nde di
cit beatus augustinus in libro de vrbis
domini. Nolite velle elemosinam
facere de fenore. de usuris. **S**i
tibi dico quibus corpus cri
sti erogamus. **D**ec ille. **V**nde
de illicite acquisito elemosina
fieri non debet vel potest. neque
de alieno ab eo qui habet. neque
de tali superfluo. **D**icit tamen
sanctus thomas secunda secun
da. q. xxxij. quod tripliciter potest
aliquid illicite esse acquisitum. **D**
In primo modo quando id quod illici
te acquiritur debetur ei a quo est ac
quisitum. nec potest ab eo retine
ri qui acquisiuit. sicut conuenit in
rapina. furtis. et usuris. et de
talibus cum homo tenetur ad restitu
tionem elemosina fieri non potest
Alio modo est aliquid illicite

acquisitum quod habens non
potest tenere. nec illi a quo ha-
buit tenetur restituere. quia v-
nus contra iustitiam accepit. al-
ter contra iustitiam dedit. sicut e-
pecunia acquisita per ludum.
restitutio de hys non debet fieri
sed in elemosinas erogari. et po-
nitur. xi questione. v. **T**er-
cio dicitur aliquid illicitate acqui-
situm non quod illicitate acquiratur. sed
quia per opus illicitum acqui-
ritur. sicut est pecunia que ac-
quiritur a meretrice. que iniu-
ste acquiritur. quia de iniusta
re. tunc iniuste. quia de iusto la-
re. de hac etiam potest fieri elemo-
sina. Cum ergo dicitur. quod de male-
acquisitis non potest fieri elemosina.
intelligendum est de hys que per ra-
pinam et furtum acquiruntur. que
restituere oportet illi a quo habuisti.

Circa secundum notat sanctus
thomas ubi supra. quod superfluum
est omne illud sine quo staret sta-
tus et conditio persone potest bene
nobiliter vivere. Tamen si re-
necessario aliquid daretur esset ad
perfectiorem non ad necessita-
tem. Et si quandoque dicatur in
euangelio. Vade et vende omnia
que habes et da pauperibus.
hoc dicitur perfectis. quia talis
actio esset de numero perfecta-
rum.

E
Circa tertium Inter omnes qui
obligantur ad elemosinas ma-
gis ceteris. Video tres status

hominum esse ad hoc potiores.
Primi sunt episcopi habentes
largos introitus. et quibus
ultra vitam suam et reparatio-
nes episcopatus multa super-
sunt. et thesaurizare parentibus
non debent. ut patet. xij. q. prima.
Episcopi. ubi dicitur. **Ep**
scopi vilem suppellectilem et
victum ac mensam pauperum
habere debent. Vnde omnia papium
tur dare pauperibus. Vnde et pa-
tres pauperum nuncupantur.

Secundi sunt sacerdotes qui ma-
thei quinto scribit. Sic luceat
lux vestra coram hominibus. ut vi-
deant opera vestra bona. Et ratio
nabiliter hi debent esse potiores
vnde ceteros ad caritatem inducat
vnde iohannis primo dicitur. Si
quis substantiam huius seculi
habuerit. et viderit fratrem suum
necessitatem pati et clausit
viscera sua ab eo quod cari-
tas dei est in illo.

Tercii sunt diuites matthei. xxv. Qui-
cunque habuerit et elemosinas
non fecerit. profecto peribit.
Patet Luce. xvi. De diuite e-
pulone qui sepultus est in in-
ferno. non quia aliena rapuit.
sed quia propria non iuxta pre-
ceptum dei distribuit. vnde arbor
stetit succiditur et in ignem mit-
titur. Et iustus negotiator dapa-
nat. Et sic patet quod oporteat da-
re elemosinam de necessitate. Ta-
men omnes secundum suam facultatem aliquod

dare debent ut possint redimere
peccata sua. iuxta illud daniel
q̄rto. **P**eccata tua elemosinis
redime. Quia secundum grego
rium. Sicut aqua extinguit
igne; ita elemosina extinguit
peccatum. Et hoc patet de pri
mo principali. **E**
Circa secundū principale scili
cet Cui danda sit elemosina.
Credo q̄ omnib; illis qui sunt
positi in indigentia. Nam ubicū
q̄ sacra scriptura suadet elemo
sinas pauperibus et egemis dai
Vnde dictum est deuteronomi
i dea in quinto capitulo. Nō e
rit indigens in terra quā domi
tus tuus daturus est tibi. Et
in euangelio dicit cristus. Cū
facis cenam vel prandium noli
vocare amicos vel fratres neq̄
cognatos neq̄ vicinos diuites.
Sed voca pauperes claudos de
biles et cecos. qui non habent
vnde tibi retribuere possint. **L**
uc. xiiij. Et psal. lviij. **F**rāge
esurienti panem tuum. et egēos
vagos q̄ induc in domum tuā
Cū videris nudum operi eum
Quibus tripliciter dari debet.
scz cū summa liberalitate. cū mag
na pietate. cū sincera affectiōe
Vrmo modo est summa libera
litate ut figuratū fuit in jache
o qui dixit Ecce dimidium bo
norum meorum do pauperibus
Non dicit vendo ut faciunt q̄
dam mulieres. que quibusdā

pauperibus feminis tribuūt ele
mosinas ut seruicia exinde reci
pant. sed decipiunt quia capi
unt mercedem suam. Sed au
diant quid scribitur luce. xiiij
vbi supra. Et abrohius in libro
de officijs. Qui sine respectu e
gestatis erogat. elemosinam
non facit. **S**ecundo debet esse
cum magna pietate ideo dixit
jacheus. pauperibus. Et psal.
Cum effuderis esurienti animā
tuam. & animā afflictā im
pleueris bonis tūc orietur lux
tua in tenebris. **S**ed hic est
vnum dubium. videlicet si pau
peribus propinquiōribus est e
lemosina hec facienda. Ad qd̄
dicit sanctus thomas secunda
secunde questione tricesimase
cūda q̄ propinquiōribus elemo
sina dari debet. allegans apo
stolum p̄ma ad thimothēum
dicentem. Si quis suorum max
ime domesticorum curam non
habet fidem negauit. et est infi
deli deterior. ut patz distincti
one quadagesimaseptima. Et
aug. in libro de doctrina eu
stiana dicit. Illi qui sunt nobis
magis coniuncti quasi quādā
sorte nobis p̄ueniunt ut eis p
uidere magis debemus. Dicit
tamen doctor sanctus. q̄ cum
coniunctio sit triplex scilicet sā
guinis. sanctitatis. & utilita
tis. q̄ potius subueniendū est
p̄ximo coniuncto in sanctitate

aut i vtilitate ecclesie q̄z cōiū
cto sanguine. nisi forte esset in
cōiuncto sanguine magna ne
cessitas. **Tercio** debet eē cū
sincera affectiōe vt scilicet p̄
ter deum fiat. In elemosina e
nim plus pensat deus animum
p̄m q̄z datum. Sicut patet
quadragesimalis cōda distictiōe
ca. Quiescamus **I**deo dicitur
mat. v. Cum facis elemosinā
noli tuba canere ante te sicut
ypocrite faciunt. i sinagogis
et vicis orantes vt honorificē
tur ab hominibus Amen dico
vobis receperunt mercedem su
am. Tunc enim tuba canitur
q̄n cum fastu et gloria eīe tū
buuntur. Vel quando quibus
dam diebus ordinatis cōgre
gant pauperes pro elemosinis
suscipiendis. **N**on omēs canūt
tuba ante se. Sed quidam ca
nunt tuba post se. sicut qui
ordinant fieri capellas calices
hospitalia cum eorum armis i
piete sculptis et alijs similibus.
Vbi notatur magna huius se
culi infamia. qui non solum vo
lunt peccare dum viuunt. im
mo etiam post eorum mortem
Ideo dicitur prima ad corin
thios decimo tercio. capitu
lo. Si distribuero omnes fa
cultates meas in cibos paupe
rum caritatem autem non ha
buero nichil mihi prodest Si
cere ergo et non prop̄ aliquā

causam nisi propter deum debz
fieri elemosina. Et hoc patet
de scdo principali. **S**
Circa terciū principale scz
quātū dare. o. duo videntur
Primū quid dari opteat. Ad
quod dicitur q̄ illud dabitur
q̄d pauperi necessariū cognō
scit. Et hoc ostendit dñs in eu
āgelio mat. xxvi. dñi dicit E
suriui et dedistis michi mādū
care. Sitiui. et dedistis michi
bibere. Hospes fui et collegi
istis me. Nudus et vestistis me.
Infirmus et visitastis me. **I**deo
dicit greg. homelia. xxviii. Mi
sericordia miseris ē necessaria.
Tolle famē. et cui frāg panē.
Tolle pēgnationē. et cui exhi
bes hospitalitatē. Tolle nud
tatē. et cui p̄paras vestē. Non
sit egritudo. quem visitas. Nō
sit captiuitas. quem redimis.
Non sit mors. quem sepelis. Et
si dicat q̄ elemosina est faciē
enda secundum indigentiam
quam videt in proximo tuo.
Hinc patet q̄ vbi non est ege
stas et indigentia ibi non est e
lemosina. **S**ecundum est
quantum dari oporteat. Dicē
dum. large. si ad est possibili
tas. Stricte. si fuerit paupertas.
Vnde iobie quarto capitulo.
Si multū fuerit tibi bñd anter
tribue. Nam nunq̄z p̄pter hoc
vidimus aliquem venisse i pau
ptatē nisi p̄ volūtate prop̄am.

Et ite3 dicit ambrosi3 in libro
de officijs Et poit distinctioe
lxxx. vbi dicitur **Necessitate**
aliorum quantum possumus ui
uemus. et plus interdum q3 pos
sumus. Cuius rationem affigit
apostolus paul3 scda ad cori.
non dicens Qui pce seminat
parce et metet. et qui seminat i
benedictionibus de benedicti
onibus et metet. exemplo cristi
qui cum omnia donasset nobis
finaliter in cruce expansis bra
chijs obtulit seipsum. iohannis
tercio Sic deus dilexit nu3du3
ut filium suum unigenitum da
ret Hanc largitatem legimus
fecisse beatum dominicum qui
eius omnia sua pauperibus ero
gasset voluit seipsum vendere
ut subueniret pauperibus xpi
Tribuente ergo fuit elemosine
largiter et alacriter. quomaz bi
larem datorem diligit de3. Et
beatus vir qui intelligit super
egenum et pauperem. in die ma
la liberabit eum dominus ut di
cit ps Et crist3 Date et dabit
vobis Et hoc de tercio principa
li. et cetera

**Feria sexta quarte. sermo
de restitutionibus.**

Reddidit illi3 matri sue
in regu. xv. ca. Veri
locuti sum3 de elemo
sina et declarauimus quomodo

elemosine non possunt fieri de
male ablati3 ut sunt rapine. v
fure. et omnia per falsos contra
ctus acquisita. sicut fuit false
mercantie. exspoliatio vidua
rum et pupillorum. Ideo de iu
storum bonorum restitutionibus
intendo hodie loqui **A**

Circa quas datur ista con
clusio. q3 qui non restituit male
ablata non potest habere vitam
eternam si ipsi adest possibilitas
restituendi. Cuius rationem
ponit sanctus thomas secunda se
cunde q. lxxij. ar. ij. Quoniam
restitutio est act3 iustitie. sed
iustitia consistit in quadam e
qualitate. vnicuique quod suum
est reddens. et ipsa est necessari
a ad salutem. ergo et ipsa resti
tutio erit necessaria ad salutem
eternam Ideo dicit aug3 Non
dimittitur peccatum nisi restitu
atur oblatum. Ad hanc restituti
onem hortatur omnes leges Nam p
mo lex diuina per prophetas p
hibuit tenere aliena In ezechi
ele. xviij. legitur. Qui ad vfu
ram non accommodauit. pig
ni3 debitori reddiderit. per vin
nichil rapuerit. hic iustus est.
Dauid quoque in psalmo. Do
mine quis habitabit i taberna
culo tuo? Respondit. Qui iu
rat proximo suo et non decipit.
qui pecuniam suam non dedit
ad vfuram. et munera super ino
centes non accepit. Et leuitica

xviii. Non facietis furtum. nō
morabitur op? mercenarij tui
apud te vsq; mane. ¶ **S**ecun
do lex naturalis precipit Qd
tibi non vis fieri alteri ne fece
ris. Et quod tibi vis fieri alte
ri feceris. Sed nolles q; aliq;.
vltra voluntatem tuam de tuo
per vim aliquid raperet. Et si
raperet velles vt restitueret.
ergo et tu si aliena rapuisti de
bes restituere. ¶ **T**ercio lex
canonica precipit vt patet ter
cia questione prima capitu
lo Reintegranda. i. quo dicit
Reintegranda sunt omnia ex
poliatis. Et infra Fūditi? re
uocanda sunt quacunq; con
ditione temporis. aut captiui
tate. aut dolo. aut violentia
malorum. vel per quascunq; i
iustas causas suas substanti
as perdidisse noscuntur. **D**ec
ibi. Postreō lex ciuil? phibet
et punit aliena rapientes iusti
tias varias administrando.
¶ **V**n aug? .iiij. libro de ciuitate
dei ca. iij. dicit Remota iusti
tia qd fuit rēna nisi mag? latro
cinia. Ex quib? deducitur cō
clusio prior videlicet q; qui alic
na non restituit priuabitur vi
ta eterna. attestate angustio
i epistola ad macedoniū. vbi
dicit Dires aliena propt? quā
peccatum est cum reddi possz
nō redditur. nō agitur penitē
tia. sed fingitur. Si autem ve

raciter agitur non remittitur
peccatuz nisi restituatur abla
tum. sed vt dixi cum restitui
potest. **D**ec ille. Ideo in episto
la dicitur q; behas resuscitauit
filium illius mulieris mortuū.
per quem significatur mortuū
interius: vt proprie fuit illi q
aliena possident et restituere pos
sent si vellet. Vnde dicitur q;
restituit matri sue filium. hoc
est qn restituitur vero possessō
ri res sua. In euāgelio idē tē?
Dic bistorias si placz vtrius
q;. ¶ **C**irca istas restituti
ones tria videbimus.
¶ **P**rimo qui sint illi qui obli
gantur ad restitutionem.
¶ **S**ecundo quibus restitu
tio fieri habet
¶ **T**ercio quantum et quo tē
pore restitui oporteat.
¶ **C**irca primū principale
datur vna conclusio general?
q; quilibet alienum possidens
tenetur ad restitutionem.
Sed qui sint
in particulari loquendo nota
Nam multe sunt generationes
que obligantur ad restitutio
nem scilicet vsurarij. fures.
lufiores. fraudulēti. simoniaci
Vltimarum voluntatuz execui
tores. ecclesiarum et hospitali
um dilapidatores. pupillorū
viduarumq; et rusticorum co
meatores. ¶ **E**t primi igitur v
surarij sūt. ¶ **C**irca

quos videnda sunt tria. **Pri-**
mo quid est usura. **Secundo**
si usura est illicita. **Tercio** q
modo. et circa quas res commit
tur usura. **Circa** primu di
ct raimundi. q. usura est lu
crum ex mutuo pacto debitum
vel exactum. **Gofredus** autez
dicit. **Usura** est quicquid sor
ti accedit. intentione preceden
te vel pacto. **Ex** quibus diffi
nitombus eligo tres conclusio
nes. **Primam** ponit sanctus
thomas secunda secunde q. lviij.
que est. q. propter res que usu co
sumuntur non solum non licet acci
pere pecunias vel aliquas ali
as res ultra sortem. sed etiam
non licet aliquid recipere serui
tio manuali. **Et** in hoc reprebe
duntur aues et nobiles. qui suis
rusticis pecuniis mutuantes ex
quirunt ab ipsis opera seruilia.
verbi gratia. **Mutuo** tibi tan
tu et tu portabis mihi ligna vel
paleas cum curru tuo. **Secun**
dam conclusionem ponit idem
sanctus thomas eadem questio
ne dicens. q. si cut non licet ex
spectari vel exigere munus a
mutuo pacto tacto vel expresso. i
ta nec munus ex lingua vel ab
obsequio. quia utrumq. pecuni
a estimari potest. **Terciam**
conclusionem ponit idem doctor
eadem questione q. licet ex pe
cunia mutuata expectare mu
nus a manu obsequio vel lingua

non quasi ex obligatione. sed
ex benignitate que sub estima
tione pecunie non cadit. **Et** in
istis conclusionibus concordat
gofredus. et archidiaconus di
stinctione quinquagesimaqui
ta. **In** singulis. **Et** lix. **distinctione**
Si officia. **Et** sexagesima
ma distinctione. **Quid** pderit.
Enim enim quis mutuatur libera
liter scire potest debitorem sibi
naturaliter obligari ad antido
ta. **Quando** vero sub spe recipi
endi mutuatur pecuniam si alias
non erat mutuatur? quicquid
gratis postea accipit usura est.
Circa secundum asserunt omnes
doctores maxime sanctus do
ctor ubi supra. q. accipere usu
ram pro pecunia mutuata secun
dum se est iniustum. quia vendi
tur id quod non est. **Pro** cu
ius declaratione sciendum est.
q. quedam res sunt quarum v
sus est ipsarum consumptio. si
cut est vinum. frumentum. & ce
tera similia. **Et** in talibus non de
bet computari usus rei a re ipsa
sed cuiusq. conceditur usus &
hoc ipso conceditur res. **Et** pro
pter hoc per mutuum transfertur
dominium. **Si** ergo aliquis vel
let vendere vinum seorsum ab
usu venderet eandem rem bis.
vel venderet id quod non est.
Vnde manifeste per iniustitiam
peccaret. **Et** simili ratione iniu
stitiam committit qui mutuatur

vinum aut frumentum vel triti-
cum petens sibi duas recōpen-
sationes. **V**nam quidem resti-
tutionem equalis rei. aliam ve-
ro vsus qđ vsura dicitur. **Q**ue-
dam vero res sunt quarum v-
sus non est ipsius rei consump-
tio. sicut est vsus domus. **E**t
in talibus seorsum potest utrū
q; concedi. **P**uta cum aliquis
concedit alicui vsum domus re-
seruato sibi eius dominio. **E**t
propter hoc licite potest homo
accipere precium pro vsu do-
mus. **A**preter hoc petere domū
accommodatam. sicut patet i
conductione et locatione do-
mus. **P**ecunia autem secundū
philosophum secundo ethico-
rum et primo politicorum prin-
cipaliter inuenta est ad cōmu-
tationes faciendas et ita prop-
us et principalis vsus pecunie
est ipsius consumptio siue di-
stractio. secundum q; in mu-
tationes expenditur. **E**t prop-
ter hoc secundum se illicitū ē p-
vsu pecunie mutuate accipere
precium quod dicitur vsura.
Et sicut alia iniuste acquisita
tenetur homo restituere pecuni-
am quam per vsuram accepit.
Quod autem lex moysaica cō-
cessit iudeis recipere vsuram a
gentilibus. **D**icitur q; permissū
fuit ad vitandum maius malū
scilicet ne a iudeis deum colenti-
bus vsuras acciperet propter

auariciam cui dediti erant. **D**i-
cit tamē guillelmus. q; illa ac-
ceptio vsure a gentibus inter
quas iudei habitabant potius
erat rei sue recuperatio. q; vsu-
ra. quia tota illa terra data fu-
erat illis a domino. **S**ed ista
secunda responsio data non
multum valet. quia iudei ad
hoc respondent dicentes. q;
deus non permisit vsuras prop-
ter illos. sed propter alias ge-
tes. ideo prima solutio que est
sancti thome est melior. **E**t si
diceret Leges cūles permit-
tunt vsuras et legibus subeun-
dum est. ergo vsura est licita
et non iniusta. **R**espondetur
secundum raymundum q; vsu-
re nullo modo valent nec ob-
seruari debent. **E**t hoc osten-
do quadruplici ratione.
Prima ratio est. quia vsu-
re prohibite sunt auctoritate
dei que supra omnes leges est.
Nam cum par in pem non ha-
beat imperium. vt patet ex
tra de electione capitulo **I**n-
notuit. multo minus minor in
maiorē. ergo iperator terrenus
non potuit condere legem con-
tra deum. **D**e hac materia loq-
tur p̄r vbi supra. **Q**ui pecuni-
am suam non dedit ad vsuram
Et dicitur luce sexto. date mu-
tuum nichil inde sperantes.
Secunda ratio est. q; est con-
tra naturalē iusticiā **N**ā vedit

id quod nō est . sed contra ius
naturale nulla lex valet vt pa
tet di. viij. **E**t sūt verba augu
stini libro primo confessionū
vbi dicitur **R**ue circa moēs bo
minū sūt flagicia pro morum
diuersitate sunt vitāda . vt pa
tet inter se gentis aut ciuita
tis cōsuetudine aut lege firma
tum . nulla ciuium aut pere
grinilibidme violetur **N**oci d
patet tricesima secūda questio
ne. iij. ca. **F**lagicia . vbi dicit p
augustinum libro tercio confes
sionū . **F**lagicia que sūt contra
naturam vbiq; ac semper repu
dianda atq; punienda sunt

Tercia ratio quia in iure ciuili
dicit lex . q; sacre leges non de
dignantur imitari sacros cano
nes specialiter i; matrimonijs
& vfuris **Q**uarta ratio qui
a iurat imperator āplecti qua
tuor cōsilia vniuersalia adō vt
per ipsa suis legibus derogetur
Sed in meo cōsilio qd est v
nū de illis quatuor reprobatur
vfura vt patet di. xlv. quasi p
totum ergo vfura est cōmbus
modis illiata **N**isi forte esset cā
alienius intereē mutuātis . qui
a tūc liceret . vt vbi gratia . vo
lebā emē terrā valentem singu
lis annis . x . a ad instantiam
tuā cessāui a mutuauī tibi hoc
mō q; soluas mibi tū vel tan
tū sicut reddēt expedite illa ter
ra de ductis sūptibus a lauoē a e

tiam periculo quia tunc licet . a
hec est sententia raimūdi . guil
belmī . a ostiensis a sancti thōe
secūda secūde questione . lviij.
Similiter si emerem vel emē
vellet mercēs . tu ad instantiam
tuam fecisti me cessare a parte
emptionis vt tibi mutuarē **E**t
ego dico & volo q; reddas mi
hi tantum quantum e. tem ha
biturus in tali loco de merabo
si eas illuc deferrem . reapio ta
men in me periculum non est v
sura . q; vt dicit sanctus doctor
vbi supra . **H**omo nō facit causa
lucris vsus pecuniarum . sed cau
sa dampni recompensandi qd
suscipit ex tali mutuatione

Et circa tercium videlicet
circa quas rs committitur vfu
ra **D**icitur q; licet in multis casu
bus particularib; cōmittatur vt po
nūt doctores tamen in genera
li loquēdo duob; modis cōmitti
tur manifeste scz a latēter . de
manifesta nō loquor ad p̄sens
que omnib; nota est **S**ed vfu
ra latens tribus modis cōmitti
t . primo in emptiōib; a cōdi
tiōib; . secūdo in animalib; . t
cio in seruitōib; a fautorib;

Circa venditiones vt sūt illi
qui vendunt ad terminū . qui
a secūdu raimūdu . si ppter
dilationem res vendatur maio
ri p̄cio . licet nō sit vfura ex for
ma ē tū vfura ex fraude . vñ ven
ditor tenetur ad restitutionem

quasi usuram fecissz . nisi forte
esset dubium qz merces vendi
te tempore solutionis debeant
plus aut minus valere . quia
tali casu posito non obligaret
ad restitutionem ¶ Circa au
tem emptiones sicut de hijs q
emunt frumentum oleum vinu
a vniuersaliter omnes segetes
tempore quo rcolliguntur . vt
postea vendant carius . b cō
tractus est usurarius ex se . po
test tamen esse contractus li
citus . ¶ Vn de est notandum
qz emens sic potest hoc facere
propter quinqz causas . inter
quas causas aliquę sunt licite
¶ Prima cā potest eē propf
bonum commūe . sicut ioseph
emit frumenta vt posset proui
dere populis tempore famis .
vt patet in genesi . Et hoc me
ritorium est ¶ Secunda cau
sa est propter prouisionem su
am a suorum sicut si qz nūc
emat timens ne postea oportē
ret eum carius emere pro se a
suis . a postea qā non idigu
it vēdidit sicut in foro commu
niter vendebatur . a hoc licitū
est ¶ Tercia causa potest esse
ppter pietatem scilicet vt de lu
cro pūdeat pauperibus a hoc
est licitum dummodo ita mo
derate faciat qz cōmunitas nō
patiatur caristiam ¶ Quarta
cā pōt eē propf exercedā iustā
cōmutationem per modū mer

catoris nō vt intēdat caristia
inducē sed solū suā negociati
onē exercē . a hoc est licitum .
maxime qñ est propa ei? ne
gociatio ¶ Quinta causa pōt eē
propf auariciā scz vt cari? vē
dat nllā alia necessitate vel v
tilitate pēfata . aut vt caristiaz
inducat a congreget . ita qz
coguntur ab ipso homines
emere . et ipse possit ad libi
tum vendere Et tal' emptio il
licita est ¶ Hoc idē intelligendū
est de quacuuqz alia mercanti
a . unde tale inconueniens se
qui possit Nota tamē secūduz
ramūdum qz licet talis homo
obligatur ad rstitutionem ta
mē nō obligatur alicui psonē
pticulari . sed solum obligatur
cristi paupibus . a caus pns
¶ Circa animalia possūt locari
animalia a ponē pactū de dāp
no vel lucro dummodo vtrum
qz sit commune inter datorē
a receptorem . Quādo autem
ista nō sunt commūia contra
ctus est usurarius . sicut si qz
daret certa capita ouium esti
mata certo precio . hoc pacto
qz rusticus non accipiat aliquā
utilitatem donec qui debet r
ceperit prius totam sortem .
Similiter autem est cōtractus
iniustus . si quis paciscatur
qz antequā rusticus accipiat
aliquid ipse debet restaurare
de fetibus omia mortua . quia

his pactis est tradere oues im
mortales. **V**nde concludo na
turaliter et generaliter loquen
do ubicumque non est comune
dampnum et utilitas contrac
tus est illicitus. **C**irca fauto
res est commune prouerbium
quod agentes et consentientes pa
na pena puniuntur. sed facien
tes vsuras iniuste faciunt et pec
cant mortaliter. ergo fautores
ipsorum circa vsuras peccant
et iniuste agunt. **S**icut sunt i
qui ciues cristiani. qui ut infa
miam vitent mutuant pecuni
as feneratoribus. ut fenerari
possint expectantes partem lu
cri. quam obligantur restituere.
Et hi peiores sunt iudeis. qui
cum cristianis fenerantur quod
iudei cum iudeis nec possunt face
re. ideo grauius puniuntur.
Nam in epistola canonica pe
tri dicitur. **M**elius est non nos
se veritatem quam post cognitam
retrosum conuertere. **D**e
cundi qui obligantur ad resti
tutionem sunt fures.
Circa quos tria vi
tenda sunt. **P**rimo quid
est furtum
Secundo quot modis commit
tatur furtum.
Tertium quod est pena furti.
Ad que respondens cum sac
to thoma secunda secunde que
stione xxxv. ar. ij. **D**ico quod si
cut bona temporalia que possunt per

uenire in dominium hominis sunt
in duplici differentia. quia que
dam dicuntur bona communia
et pertinentia ad omnes illos que
sunt in ciuitate. sic quod non sunt
plus vni quam alterius. sed om
nibus et singulis communia. que se
cundum beatum augustinum
libro secundo de ciuitate dei.
vocantur res publica id est res
populi. que ita necessaria est
ciuitatibus et populis. sicut cor
poribus vita. ut probat sanctus
polycarpus. **Q**uia sicut cor
pus in se sine vita non habet mo
tum nec sensum. nec membra
illius valida sunt ad quascum
que virtutes. sic res publica hic
inde dilacerata augmentum ha
bere non potest. **E**t quedam
sunt bona particularia que pri
uate possidentur. ut aggeres.
domus. vestes. pecunie et simi
lia. et ista ita necessaria sunt ho
mini. ut sine ipsis homo in sta
tu pacifico vivere nequeat. quod
ut dicit sanctus thomas videmus
quod qui communiter et indiuisi ali
quid possident frequentius ha
bent iurgia et lites. et econuer
so. **U**nusquisque re sua contentus
est. **I**ta et furtum duobus mo
dis diffiniri potest. **P**rimo
videlicet secundum quod pertinet ad
re communem. **S**ecundo secundum quod per
tinet ad re particularem. **F**ur
tum rei publice. ut ponit vicetia
tertia questione nona. est peculatus

Peculatus enim dicitur furtū
de re publica. **V**el possumus di
cere q̄ est usurpatio cuiuslibet
boni communis. que est grauis
fima secundum aēlūm. quia
non offenditur vna persona s̄
omnes participantes. **E**t po
nit exemplū polycarp⁹ de corpo
re. **Q**uoniam si a corpore aue
res alimenta. vlt̄ partem alimē
torū. non solū lederetur corp⁹
verum & omnia corporis mem
bra. **E**t tanto graui⁹ peccat⁹
est quanto nūquam aliquis fa
cit sibi cōscientiam de restituti
one talium bonorū. cū non sit
qui repetat. **E**t potest fieri du
ob⁹ modis directe & indirecte.
Directe quando quis bona cō
munia sibi propria facit. **I**ndi
recte quando per vias iēptas
bona communia consumit.
Et de hīs poit aug⁹ quinto de
cit̄ate dei capitulo decimooct̄a
uo exemplū. q̄ quidam nobis
roman⁹ qui fuerat bis cōsul.
ex quo repert⁹ fuerat seruasse sibi
bi decem talenta auri priuat⁹
fuit perpetuo cōsul atu. **E**t de
scipione affricano legitur. q̄
cū accusat⁹ fuisset ab emul⁹ de
ma la pertractatione boni com
munis dum fuit cōsul contra
carthaginem excusauit se in se
natu dicens. **N**ichil de partib⁹
illis enī infinitos thesauros
potuisset licite abstulisse. abstu
lit nisi tantū cognomē q̄ affri

canus vocabatur. eo q̄ ab ipso
eēt africa subuigata. **S**im
liter de eius fratre legitur. q̄
ab asia quā subiugauerat nihil
tulit nisi tantū cognomen. **I**n
asiaticus dicebatur. **N**on fue
runt veri amatores reipublice
& tam diu durauit illa respub
lica q̄ diu furata & dissipata n̄
fuit. **S**ed cum bonum cōmune
factum est particulare omnia
in nichilum tenderunt. vlt̄ ponit
salustius in catilinario. **F**ur
tum autem rei particularis vt
habetur de furtis lege prima.
est subtractio rei aliene mo
bilis & corporalis inuito domi
no fraudulose lucrificandi gra
tia. **S**exto sex cō
ditiones ponuntur que habent
iudicare aliquam fraudulentā
esse furtum. **P**rima conditio
o est q̄ sit subtractio id est a
licuius rei realis ablatio. **N**am
per solum verbum non commit
titur furtum. **D**eo leuitici se
cundo capitulo. aliud est pre
ceptum. **N**on furtum facies
quod opus respiciat. **A**liud est
preceptum quod remouet vo
luntatem sicut est hoc precep
tum. **N**on concupisces rem pro
ximī tui. quamuis apud deum
sic posset esse graue illud furtū
in voluntate sicut opere. tamē
non obligaretur ad restitutio
nem. sed solum ad satisfactio
nem. **S**ecunda conditio est

160
rei aliene. quia in re propria non
committitur furtum. quod in
telligitur nisi alius in re illa ha-
ret us. puta quod essent pignora
aut res accommodata. quod ac-
cipiens fraudulenter capiēdo
furtum committit. ut dicit san-
ctus thomas. **Tercia** co-
ditio est. quod res sit mobilis et
corporalis. quia in rebus im-
mobilibus non fit furtum ut in
domo vel in agro. eo quod talia
non possunt contrahi.

Quarta conditio est quod sit frau-
dulenta. quia si aliquis crede-
ret rem suam que non erat. non
committit furtum. licet teneat
ad restitutionem. **Quia**

conditio est quod fiat iure domini.
Quia si scit dominum permis-
sum non est furtum. ut patet
potest de uxore respectu vi-
ri. quando uxor haberet ali-
quam causam credendi quod vir
suis esset contentus posset ac-
cipere aliquid de bonis mariti.
si vero non crederet virum suum
permissum non posset per se
nec per alios pauperibus nec
parentibus subuenire. et si ali-
quid accipit committit furtum
nisi forte de eius propriis labo-
ribus faceret.

Secunda co-
ditio est quod fiat lucri causa. qui-
a si aliquis alienam acciperet
ancillam non causa lucri. sed
libidinis. non committit furtum.

Committitur

autem furtum duobus modis
scilicet ex malicia et ex necessi-
tate.

Furtum ex malicia
semper est peccatum mortale
tam in rebus parvis sicut et in
rebus magnis. dummodo pre-
sumatur esse contra voluntatem
domini. quia est contra dilecti-
onem proximi tui cui inferitur
nocumentum. Unde in rebus
minimis si aliquis habeat ani-
mum furandi et inferendi nocume-
tum proximo erit peccatum
mortale ut dicit sanctus doctor.
Secunda secunde questionis sex-
agesime sexte. **Et in furto** ma-
licie non solum peccant domi-
ni verum etiam et servi qui furan-
tur ad voluntatem dominorum
suorum. quando ipsi domini
non habent iurisdictionem
super bona illa que ipsi furari
faciunt. Et ad hoc reducuntur
omnes guerre illicite. quia si
huiusmodi guerre illicite sumun-
tur contra aliquem populum
non solum stipendarii et damp-
nificantes rapinamque faciunt
obligantur ad restitutionem.
sed etiam precipientes et ordi-
nantes. **Hecus** esset si talis do-
minus haberet iurisdictionem
super bona que facit furari. sic
patet exodi capitulo undecimo
de filiis israel quibus precepit
dominus noster ut caperent
mutuo vasa aurea et argentea
ab ipsis egyptiis. et cum illis

aufugerent. & non fuit furtuꝝ
quia omnia erāt sub iurisdic-
tione dei. **F**urtū autē ex necessita-
te extrema nō est peccatum ut
ponit s̄ctus doctor secunda se-
cūde questione sexagesimasex-
ta. **N**am in tali casu omnia sūt
communia ut dicitur quarto se-
tentiarū distinctione q̄drage-
sima quinta. **E**t ponitur de cōse-
cratione di. v. ca. **D**iscipulos
vbi dicitur **D**iscipulos cū per-
legētes trāsēūdo euellere n̄t sp̄i-
cas ⁊ ederent ipsius cristi uox i-
nocentes uocat. q̄ coacti fame id
fecerunt. **I**dem dicit iheronim⁹
Et allegatur eodeꝝ loco **Q**uic-
quid enī necessitate sit cito sol-
uit. qđ uolūate recipit p̄seue-
uerat. **D**e pena autem
furti legitur iosue quinto capi-
tulo vbi ponitur. q̄ iosue post
q̄ cepit ciuitatem ierico prece-
pit ex parte dei q̄ omnia illius
ciuitatis tam homines q̄ bona
eorum bestie aurum ⁊ argentū
⁊ simpliciter oēs possessiones ig-
ni traderentur. preter q̄ raab
cum amicis suis. que absconde-
rat exploratores populi dei in
domo sua. **V**nus autem de gene-
re iude nomine actor abstulit
pallium de purpura ⁊ virgā
argenteā. quem reum inueni-
ens iosue fecit lapidibus obru-
i de mandato dei propter furtū
quod fecerat. **I**deo dicit p̄phe-
ta. **N**ec est maledictio que e-

greditur super faciem omnis
re. quia omnis fur iudicabitur
Tercij qui obligantur ad
restitutionem sūt lusores.

Circa quos dicitur.
q̄ ludus est in tripliā differen-
tia. **N**am quidam est vitiosa
bilis. quidam tolerabilis. qui-
dam laudabilis. **D**e primo
dicitur tricesima quinta di. **E**-
piscopus. aut presbiter. aut di-
aconus. alee atq̄ ebrietati des-
uiēs. aut desinat. aut certe dāp-
netur. **S**ubdiacon⁹ aut lector
aut cantor similia faciēs aut de-
sinat. aut a communione priue-
tur. **S**imiliter ⁊ laicus. hec ibi
Hoc ideo patet extra de vita ⁊
bonestate clericorum. vbi dicit
Clerici officiales uel commera-
a secularia non exerceant max-
ime illos estā. nimis ioculato-
rib⁹ ⁊ histriomb⁹ uō intēdāt.
Et infra **A**d aleas ⁊ taxillos
non ludant. nec huiusmodi lu-
dis intersint. **D**e secūdo dicit
glosa super illo capitulo. **Q**ui
venatorib⁹. distinctione octo
gesimasexta. **V**enari luxurie
causa peccatum est. **V**enari ne-
cessitatis causa non est peccat⁹
sed supple est tolerabile. hoc ta-
men est intelligendum de secu-
laribus ⁊ non sacerdotibus. q̄
a ipsis prohibitum est ut patet
tricesima q̄rta di. ca. presbiteri
Et etiam q̄ fiat diebus non p̄-
hibitis. q̄ tpe quadragesimali

et ieiuniorum non debet fieri ut
patet **lxxxvi. di.** Qui venato
ribus. **De** tercio dicit glosa su
per c. illo **Donare. di. lxxxvi.**
quod ludere in organis in ecclesia de
est laudabile **Iuxta illud Lau**
date eum in timpano et choro.
laud eum in cordis et organo.
Sed intentio nostra non est de
his duobus ultimis ludis lo
qui. sed de priori quem iam dix
imus esse illicitum **Et** quod di
ctum est de aleis intelligendi
est de omni ludo fortune **L**
Quarti qui obligantur ad
restitutionem sunt fraudulenti
que fraudulentia tripliciter fi
ri potest ut possit sanctus thomas se
cunda secunda questione septuage
simaseptima **Primo** scilicet in sub
stantia. secundo in quantitate.
Tercio in qualitate **In** sub
stantia quando venditur vna
res pro alia. puta vinum aqua
mixtum pro puro et bono. fru
mentum esca mixtum pro bo
no. argentum alchimicum pro
probato. pannum grossum pro
subtili. **Contra** quos dicitur
psalme primo **Argentum** tuum
fum est in scoriam. et vinum
tuum mixtum est aqua
Secundo committitur defectus
in quantitate quod committitur
in pondere et mensuris quicun
que sunt illi ut aromatarum. ma
cellat oves. frumetarum. pisto
res. tabernarum molitores ca

selim. et mercatores. lanarum.
et piscatores. **Et** vniuersalit
omnes illi qui in eorum artibus
utuntur mensura et pondere.
Non omnes fraudulentum sunt.
Contra quos dicitur **deutero**
nomini **vice**simocinque capitu
lo. **Non** habebis in sacculo di
uersa pondera maius et minus
Nec erit in domo tua modius
maior et minor. **Abominatur**
enim dominus omnipotens e
um qui facit hoc. et aduersatur
omnem iniustitiam. **T**
ercio committitur defectus in qua
litate. quando scilicet venditur
aliquod animal infirmum puta
bos vel asinus pro animali sa
no. **Pannus** tinctura combu
stus pro bono. et sic de pluribus
aliis similibus. **Utrum** autem
homo semper teneatur dicere
defectum rei vendite vel ven
dende. **Ad** hoc dicit sanctus
thomas ubi supra. quod semper
est illicitum dare occasionem
alicuius periculi vel dampni a
licui homini tamen sine peccato
potest subtrahi defectus rei.
sed cum ista distinctione. qui
a aut huiusmodi defectus est
evidens et manifestus. aut oc
cultus. si sit defectus ille mani
festus non semper obligatur
dicere. si tamen subtrahat de
pretio rei. nec est fraus. si tamen
esset occultus defectus teneat
dicere quantumcumque subtrahet pretium

ratio est ex tacturmitate poss;
fufcipere detrimentum vt sal
tem nō consequi intētum suum
Defimonia autem satis dictū
est supra feria quinta tercie do
minice. ibi de hac materia req
rendum est **M**

V Sexto obligantur ad rīsti
tutionem vltimarū voluntatū
executores vt scz sint fideles.
vt bona defuncti nō in pompo
sis exequis. que plus solacia
sūt viuorum qz subsidia mortu
orū. sed in elemosinis tradāt.
vt patet. xij. q. ij. ca. **A**nime
Et sūt verba greg. vbi dicit.
Anime defunctorū quatuor
modis soluiūt. aut oblationi
bus sacerdotum. aut precibus
sanctorū. aut carorum elemosi
nis. aut ieiunio cognatorum

Curatio vero funeris. conditio
sepulture. pompa exequiarum
magis sūt viuorum solacia qz
subsidia mortuorum. hec ille.
Et beatus augustinus in libro
de cura agēda pro mortuis. &
ponitur de materia quaestioe
secunda. **N**on existimemus ad
mortuos pro quibus curaz ge
rim? perueniē. nisi qd pro eis
siue altaris. siue orationū. siue
elemosinarum sacrificiis solēp
niter supplicam? quāuis nō p
quibus sūt omnibus profint:
sed his tantū pro quib? dum
viuūt cooperant? vt profint. s;
quia non discernimus qui sint

oportet ea pro regeneratis om
nibus facere vt nullus eorum p
termittatur ad quos beneficia
hec a possint & debeat perueni
re **E**t sequitur **C**orpon autem
humano quicquid impēditur
nō est presidium salutis sed hu
manitatis officium. scilicet af
fectus quo nemo vnqz carnem
suam odio habuit. hec ille. **I**te
o machabeorū duodecimo. **E**a
a salubris est cogitatio pro be
functis exorare **N**

Circa quos tria videnda sūt
V Primo an defunct? sentiat
detrimentū quia tardantur ele
mosine quas legauit. **S**ecū
do an executor debeat tardae
distributione? vt res defuncti
melius vendatur. a elemosine
largioēs fiat. **T**ercio que pe
na debeat heredib? qui tardant
facere legata defuncti. **A**d
primum dicit sanctus thomas in
quolibet dicens. qd defunctus
quantū ad meritū elemosine
nullū detrimentū patitur ex p
dicta tarditate. maxie si qd
in ipso fuit curam adhibuit vt
huiuscemōi elemosine cito da
rentur. **E**t hui? ratio est. **Q**uia
meritū principaliter ex volūta
te & intentione dependet. **S**ed
quantū ad ipsum effectū. nō
mosine patitur detrimentū. nō
qui dem vt pro hui? tarditate
puniatur defunct? sed quia i
medium ei non adhibetur du;

suffragia differuntur. quibus
plurimum iuuaretur. Et exem-
plariter potest patere. Nam si
esset aliquis in carcere pro cen-
tum ducatis et ordinaret qd sol-
uerentur. si solutio tardat. tar-
datur etiam exitus illius a car-
cere. tamen quodcumq; por-
tabuntur ducati licet tarde por-
tentur. non perdet meritum. qd
immediate iste exibat car-
ceres. Similiter non patitur de-
trimentum si differatur resti-
tutio quam defunctus manda-
uit fieri immediate. et licet tar-
de executioni mandetur.

Quod secundum dicit
sanctus thomas doctor. i. quo-
libet qd in mora modici tēpō
non videtur esse magnum peri-
culum. Unde si executur per
modicum tempus elemosinas
pro anima testatoris defuncti
dare differat. vt rebus defunc-
ti melius venditis ampliores e-
lemosinas dare possit laudabi-
liter hoc facit. Si vero ecōuer-
so per multum tempus diffēat
elemosinas distribuere. vt in
modico ampliores elemosinas
faciat. non videtur idēco esse
absq; culpa. quia forte defun-
ctus interim a purgatorio libe-
ratur in quo dum esset remedi-
um suffragiorum ei necessariū
fuit. Hoc tamen relinquit pri-
uatis executoris examini. vt sci-
licet consideratis dilatione tem-

poris. et conditione persone.
que citius vel tardius liberāda
est. et etiam quātitate augmē-
ti elemosinarum. faciat qd vide-
rit expedire defuncto delegan-
ti.

Pro **A**d ter-
tium dicitur qd hēdibus q non
faciunt immediate legata du-
plex pena datur. Eternalis. in
quantum scilicet peccant mor-
taliter. ad quod sequitur dāp-
natio et pena temporalis. quia
de iure priuantur administra-
tione tali. Et multotiens pri-
uantur vita corporali. quia de
plerisq; auditum fuit. qd prop-
ter minas quas receperunt in
sompnis mortui sunt. et aliqui
eorum ex permissione diuina
in membris signati remansēit.
Sicut legimus in hystoria sā-
cti ludouici de illo milite qui re-
liquit equum suum tradendum
per cognatum suum in elemosi-
nas si moreretur in prelio. qui
cum negligens fuisset dare e-
quum illuz. in fine anni apar-
uit miles cognato suo dicens.
Nunc vado ad paradysum p-
quam per annum in purgatori-
o purgatus sum. Sed quia hu-
ius rei causa fuisti cras te i pra-
dio existente cum vxore tua
dyabolus te arripiet. **L**egi-
mus etiam. qd tempore beati
thome de aquino quid ā venēa-
bil' mgi pīfēs nri ordīs p'dica-
tor. rēmasit executor testamēti

cuiusdam militis . qui propter oc-
cupationes lectionum negligens
fuit adimplere voluntatem
militis illius **E**t in tempore mor-
tuis est parisiis et apparuit be-
ato thome existenti neapoli que-
rituens beatus thomas ait **R**e-
uerende magister quo vadis? **I**lle
respondit se esse mortuum . et fuisse
se . xv . diebus in purgatorio quia
negligens fuit in executione
legatorum illius militis . sed il-
lo tunc volabat ad paradysum diuini
na ordinata misericordia

R **S**eptimo obli-
gantur ad restitutionem sacri
legi qui furantur et debite pos-
sident bona ecclesiastica de qui-
bus alias in isto opere fiet sermo
Octavo obligantur ad re-
stitutionem illi qui comedunt
bona pupillorum et viduarum .
sicut sunt aduocati . procuratores
commisarii . et tutores . **U**bi
nota quod aduocati in tribus casi-
bus obligantur ad restitutio-
nem secundum raymundum et
wilhelmum **P**rimo quidem
omnium que illi contra quos ad-
uocabat propter ipsius patrocinium
iniuste amiserunt seu dam-
nificati fuerunt . **V**nde per cauila-
tionem suam abstulit aduer-
sario bonam causam . vel etiam
si ipsum grauauit petendo dilati-
onem superfluum . aut allegan-
do falsum et contra conscientiam .
vel faciendo positionem cauillo-

sam . vel instruendo falsum teste
aut instruendo clientulum de
negando veritatem . et similiter
tenetur ad restitutionem . et in-
ter esse **S**ecundo tenetur illis
quibus prestant auxilium super
suam infidelitatem vel negligen-
tiam iniuste amiserunt **T**er-
cio tenetur eis dem si amiserunt
propter suam ignorantiam . et
hoc quando iactabat se scientem
et non erat .

Que etiam tria possunt dici de
procuratoribus ut patet **C**om-
missarii autem viduarum et tu-
tores pupillorum tripliciter in
conscientia grauantur **P**rimo
quando acceptant tutelam quam
de iure habere non possunt . sicut clerici
et qui secundum iohannem an . di-
lxxxvi . ex testamento habere pos-
sunt licet tutelam legitimam non
possint suscipere . **E**t hoc est pri-
mum legum clericorum quia licet possint
succedere alicui ab intestato .
non tamen tenentur recipere tu-
telam . **S**ecundo quando ac-
ceptant et negligunt . et propter ipso-
rum negligentiam in multum bo-
na pupilli **T**ercio quando ac-
ceptant et suscipiunt ut bona pu-
pilla adaugeant et bona pupillo-
rum diminuunt **M**ulta etiam
adiungenda forent circa hos re-
stitutores . sed ad presens ista que
predicta sunt sufficiant . **E**t
hoc satis est de primo puncto
principalis **S**

Circa secundum principa
le scilicet quibus fienda est re
stitutio. Dicendum breuiter q
bona que habent restitui sūt in
triplici dzia. Quia aut sunt bo
na incerta. aut certa. aut par
ti certa aut parti incerta. Si r's ē
incerta sicut sunt vsure. rapine
fraudentie. tunc secundum
raymundum debet in pias cau
sas erogari. tamē de consilio di
ocelani. aut capellani prochi
alis. quibus note sunt tales in
digentie. vt patet xx. questio
ne secunda capitulo. Concesso v
ob. vbi dicitur. Concesso v
bis quez petitis antistite f'ze iā
et coepiscopo nostro iuliano:
necessarium fuit eidem iuliano
ad ecclesiam suaz mox remisso
ad vs pariter nostra scripta
testimari. quibz agnosceretis
eidem fuisse preceptum. ne vn
qz ordinationes psumat illici
tas. Et in terra reddit? et obla
tiones fidelium in qtuor partes
diuidat. Et ca. Quatuor idē
babetur. Cum qua opinione
concordat sanctus thomas se
cunda secunde questioe sexa
gesima secunda dicens sic. Si
ille cui debet fieri restitutio sit
omnino ignot? debz homo r'sti
tuere secundum q potest. sci
licet dando in elemosinas pro
salute illius siue sit mortuus.
siue viuus premissa tamen dili
genti inquisitione de persona ei?

Nullam tamē mentionem faci
endo de diocesano. Et addit
vnum raymundus q tales ele
mosine fieri debent in diocesi
vbi tales rapine facte sunt.

Quod tamen exponēs guillem
mus. dicit hoc potius esse de cō
filio qz de necessitate ita q vbi
libet fieri possunt. vbi cōmodi
us videtur. Similiter et hostie
fis dicit q restitutio male abla
torum est vnus de casibus per
tinentibus ad episcopum. vt
patet secundum eum extra de
iudeis. Tamē in rei veritate. vt
patet vicesima secunda questio
ne secunda capitulo. De lay
cis. episcopus non debet se in
tromittere. sed quilibet iuxta
conscientiam suam debet facē
maxime si est certa persona de
terminata a testatore super fa
ciendis et a fortiori principali
or obligat? ad restitutionē p
t sine episcopo facere. vt placet
iobanni andree in autentica.
Et si dicitur q plures decreta
les remittant ad episcopū. vt
patuit supra. Dico q ille decre
tales intelliguntur de dispensa
tionibus iudeorum. que suspec
te sunt et talis dispensatio suspe
cta ab ecclesia diocesano me
rito committitur. Sed de dis
pensationibus a christiaīs hē
dis. vbi nō possit suspitio oriri
nulli dubium est. q possunt si
ne diocesano fieri. Hoc idem

Videtur domio simoni de mar
uilla capellano pape et audito
ri domini portuensis. **C**redo e
go tamen quod tutius fiat cum di
ocesano. **T**amen siue cum dioce
sano siue non. pauperibus om
nia bona incerta erogari debet
Si vero aliquis obicit de vfu
ris iustis que teneri possunt et
nemini restitui. **A**llegantes am
brosius. ut patet decima quar
ta questione quinta qui ponit
vfuras licitas dicens. **A**b illo
exige vfuram cui merito noce
re desideras. cui iure inferunt
arma. **Q**uic legitime auferun
tur vfure quem vincere bello
non potes. **A**b hoc vfuras exi
ge quem non sit crimen occide
re. **S**ine ferro dimicat qui v
furas flagitat. sine gladio se
de hoste vlciscitur. qui fuerit
vfurarius exactor inimici. er
go ubi ius belli ibi ius vfure.
Dicendum breuiter quod vfura
nullo modo est licita. ut dictum
fuit supra per illas quatuor ra
tiones et per consequens nec
talita per ipsam acquisita meri
to teneri possunt. nec etiam iu
ste. **Q**uod autem dicit beatus
ambrosius sane intelligendum
est. **U**bi nota quod sanctus am
brosius illo tempore malos ha
bebat clericos. qui volebant v
furis omnimode operam dare
et non poterat eos aliter reuo
care. **Q**uare proposuit istud

ta quod problema dices. **V**os vul
tis vfuras exigere. **A**b illis er
go exigatis quibus merito no
cere potestis et contra quos ar
ma iuste mouetis. et quos non
sit crimen occidere. **S**ed a con
fuso sensu vobis non licet ista.
ergo nec vfuras exigere pote
stis. et per consequens vfure
omnino sunt illicite. et per con
sequens acquisitum per vfuras
est illicitum. et non potest reti
neri cuius salute anime siue sit ac
quisitum ab inimico siue ab eo
qui non est inimicus. sicut nemini
licet nocere nec aliquis occidere.
Omnia ergo ex vfuris acquisi
ta pauperibus erogari debent
sicut alia bona incerta. ut dic
tum est supra. **B**ona ve
ro certa sunt in triplici differe
tia quia aut sunt certa ita quod re
tinens et ille a quo ablata fue
rat illi peccato vnamittere con
senserunt: sicut est in ludo tax
illorum et alearum. ad quem
et vincens et perdens consenti
unt. aut sunt nota solum retine
ti iniuste. non consentiente do
mino ad quem spectat. aut
sunt nota retinenti iniuste con
sentiente domino ad quem spe
ctat. **S**i autem primo modo
due occurrunt opiniones.
Prima opinio est quod talia
bona non debent erogari per
denti. sed solum pauperibus et
pijs casibus. **S**ecunda opinio est

q̄ potest repeti id quod i lucro
alearuz perditur vt patet dige
stis de aleatoribus lege finali .
Sed raymundus has duas cō
cordat opiniones . et cum disti
nctione respondet q̄ vbi quis
ex voluntate et ex cupiditate lu
sit qd̄ perdidit nō est ei redde
dum . sed pauperibus erogan
dum cum sit ipar causa turpitu
dis et hoc intendebat prima o
pinio **S**ed si quis ludat inuit?
et tractus per vim vel per nimi
am alteri importunitatem tunc
si amisit potest petere . si lucra
tus est . non tenetur reddere p
tenti sed in pias causas et i pau
peres exponere **E**t hoc intende
bat secunda opinio **D**e ludenti
bo vero qui alienant res . non
pertinentes ad ipsos . sicut sūt
pueri maxime pupilli qui nō p
uenerunt ad etatem viginti qui
q̄ annorum . serui . subditi . furi
osi . mente capti . et omnes qui
laborant aliquo morbo perpetu
o . **D**icit sanctus thomas secun
da secunde questionis tricesima
secunda **Q**uod si aliquis lucre
tur ab hīs qui rem suam aliena
re non possunt illicitū est . et cō
tra ius diuinū et obligatur hīs
talibus ad restitutionem . non
tamen simpliciter hīs sed suis
presidentibus vel gubernatori
bus . **N**ec eadem sentit innocē
tius in glosa extra de emumita
te ecclesiarum . **S**i secūdo mo

do tunc restituendum est per
sone perbenti . et non potest de
hīs elemosina fieri . quia nō po
tes dispensare bona aliena . si p
dens est presens . si vero non es
set presens sed a longe . tunc
secundum sanctum thomam se
cunda secunde questionis sexa
gesima secunda considerandū
est quia aut res est magni va
loris . aut parui . si magni tunc re
ponenda est in aliquo loco vs
q̄ ad eius aduentum vel ei mit
tatur **S**i vero esset parui valo
ris tunc similiter reseruanda ē
ad tempus reuerfiois . q̄ si nō
reuerteretur et expense essent
magne ad mittendū tunc pau
peribus est erogandum . **S**ed
vbiq̄ in similibus potest
haberi dominus rei . res ipsi re
stituenda est . **S**i tertio modo
non obligatur quis ad restitu
tionem vt declaratur est supra
cum res non sit accepta inuito
domino . q̄ sic non causa fur
tum . hec patent de reb̄ certis .
¶ Quantum vero ad res par
tim certas et partim incertas .
Sicut sunt vbi gratia bona p
stipendiarios tēpore geuerra
rum furata que nō ti q̄ furata
sunt . et nescis cui furata sint .
Tamen emis . **D**ico breuiter
cum raymundo q̄ si emisisti bo
na intentio ē vt redderes per
benti si ad tuā perueiret noticiā
obligaris illi ad restitutionem

vel pauperibus si ille nunq̃ re
peteret omnia illa que emisisti.
et que ex hijs lucratus fuisses
vt pensionem. fructum. merce
dez et similia. **R**atio est quia de
bes vt iliter rem expoliati per
tractare ex quo bona intentio
ne emisisti. **E**t ille obligatur re
stituere tibi quicquid exposue
ris pro re sua recuperanda et
manu tenenda. **S**i vero emisisset
mala intentione. puta ex cupi
ditate causa lucrandi. et vt al
teri venderes obligaris ad resti
tutionem rei illius et omnium
que ex tali re lucratus es. nec
liberaris ab obligatiōe si eā al
teri vendidisses. et ille cui? sūt
bona non obligatur tibi satisfac
cere in aliquo qd̃ i tali re expo
sueris. et hoc ideo quia mala in
tentione et mala fide emisisti im
mo si res talis male emptā peio
raretur in manibus tuis de tali
peioratiōe obligaris ad resti
tutionem. **E**t ad hunc casum
possunt reduci omnes adiuuan
tes furari. vt sunt consiliarij p
ticipantes. muti non obstan
tes et nō manifestantes. q̃ ip
sis notum est bona illa esse ma
la intentione et fide possessa. ig
norant tamen ad quez pertine
ant. **D**e quibus similiter dico
q̃ obligantur ad restitutionē
maxime si presupponunt q̃ ta
lia non fuissent facta. nisi ip̃s
mediantibz. illis ad quos illa

bona pertinent vel pauperibus
si ignorant. **V**trum autem ob
ligentur in partem vel in totū
si multos consortes et partici
pes habuerunt in ablatione re
rum alienarum puta si decem
vl̃ duodecim abstulerit alicui
summā pecunie vtz q̃libet sa
tis facit rēdo portionē pceptā
Dico q̃ quilibet obligatur in
solidum. si quilibet de p se por
tionem ei venientem non resti
tuit. **V**nde ad romanos prio
dicitur. digni sunt morte nō so
lum qui faciunt sed q̃ consenti
unt facientibus. **E**t hec pro
nunc de secundo sufficiant p̃
cipali.

Circa t̃ciū p̃ncipale
sc̃z q̃tuor a quo tempore resti
tui oporteat. **D**icit enim bea
tus thomas secunda secunde q̃
stione sexagesima secunda ar
ticulo tertio. q̃ sufficit tantū
restituere quantum quis acce
pit. **E**t assignat rationē quom
am restitutio reducit ad equa
litatez id quod inequaliter ab
latum est. sed aliquis reddet
do quod accepit reducit ad e
qualitatem. ergo solum tenet
restituē quātū accepit. **E**t si
quis obiceret allegando vet?
et nouum testamentum. quia
in veteri testamento dicitur ex
odi vicesimo secundo. **S**i q̃s
furat? fuerit ouē aut bouē oc
ciderit vel vēdidit. v. boues

pro vno boue restituat. et quatuor oues pro vna oue. Et in nouo testamento luc. xix. scribitur de facieo qui dixit xpo. Ecce dimidiū bonorū meorū do pauperib? et si quid aliqūe fraudauit reddo quadruplū dicitur q? vet? testamētum nō obseruat quātū ad legalia. vt fuit dictū supra. nisi q? de nouo conderet eandem legem ad terrore fori iudicial? . q? quātū ad forum iudiciale? esset licita et ista esset lex humana et non diuina. **S**acheus vero dixit illud se facturum nō. quasi obligatus. sed sua sponte sicut ex suis bonis volebat medietatem dare. **S**ufficit ergo tantum restituere quātū quis accepit: vt patet. **¶** Quantum vero ad tps quo restitui oporteat. dicitur q? immediate debz quis restituere cum possidet alienum. etiam si deberet medicare. de hoc poit fact? doctor tres ratios secundā secūde questione sexagesima secūda articulo octauo. **¶** Prima ratio est ista. Quoniam eadem ratio videtur esse in omnibus que sunt restituenda. sed ille qui conducit operarios non potest retinere mercedem vsq? ad diem crastinum. vt scribitur leuitici. decimum nono. Non stabit op? mercenarij tui apud te vsq? mane. ergo nec in alijs restitutio

inibus faciendis potest fieri dilatio sed statim restitui oportet. **¶** Secunda ratio est ista. Sicut accipere rem alienam ē iniustum. ita et retinere eam. sed immediate postq? homo iniustia? fecerit obligatur satisfacere. ergo et qui aliena possidet debet immediate restituere.

¶ Tertia ratio est quia homo semper tenetur cauere peccatū et immediate postq? fecerit tenetur satisfacere p? peccato. vt scribitur ecclesiastici vicefimo Quasi a facie colubz fuge peccatum. **S**ed tenere aliena est peccatum. ergo retinens obligatur immediate restituere vel saltem petere dilationem ab eo cuius sunt illa bona. **E**t si diceretur sic precepta affirmatiua non obligant ad semper. sed restitutio rei aliene est preceptum affirmatiuum. ergo non obligat ad semper. et per consequens ad immediate restituendum. **D**icitur q? restitutio licet videatur ex vi verborum esse preceptum affirmatiuum. tamen in rei veritate continet in se negatiuum: videlicet non retinere rem alterius. **P**atet ergo quantum et quo tempore sit restituendum.

Et hoc satis de tertio principali

¶ Sabato passionis:

¶ Sermo de iuramento.

OEdi te in fedus popu
li. ysa. xliij. capitulo

Veri locuti fuimus de
restitutionibus que debent fie
ri per usurarios. lusores. frau
dulentos. et omnes illos qui
alienum possident. **N**odie con
siderans quod in hijs vicijis scilicet
ludo. fraudulentia. aduocati
onibus et procuratoriis.
multa sunt iuramenta et con
iurationes multo tiens indebi
te. **D**eterminaui loqui de iura
mento et coniuratione **P**ro cu
ius principio datur ista conclu
sio scilicet quod est licitum iurare
et accipere sacramentum in ne
cessitate. **A**

Hanc conclusionem declarat
sanctus doctor tercio sententi
arum distinctione tricesimano
na ar. iij. assignans talem rati
onem. **Q**uia ille actus qui ca
dit supra debitam materiam est
licitus. sed iurare est actus ca
dens supra debitam materiam
Ergo iurare est licitum in ne
cessitate. **E**t deuteronomij sex
to **D**ominum deum tuum time
bis. et per nomen eius iurabis
Et magister sententiarum libro
tercio distinctione xxxix. dicit
Si autem queritur utrum iura
re sit malum **D**icimus aliquan
do malum esse. aliquando non
Sponte enim et sine necessita
te iurare vel falsum iurare pec
catum graue est. ex necessita

te autem iurare scilicet ad asseren
dam innocentiam vel ad federa
pacis confirmandum. vel ad
persuadendum auditoribus.
quod eisdem est utile malum non
est. quia necessarium **N**ec ille
Et aug. **T**rametum faciens
est in necessarijs cum pigri sint ho
mines credere quod est eis v
tile **I**uratio non est bona non
est tamen mala dum est neces
saria **E**t. xxij. q. i. dicit. **T**u
non malum facis qui bene vte
ris iuratione. que et si non bo
na tamen necessaria est ut alte
ri persuadeas quod utiliter p
suades. **h**ec ibi **E**t si diceret
quod exustus prohibuit iurationem
ut patet mat. quanto tamquam ma
lam. dum dicit **N**on iurare om
nino. **A**d quod respondens di
cit sanctus doctor. iij. se. di.
xxxix. quod aliquid potest esse il
licitum dupliciter **V**no modo
in genere. ita quod est ita illicitum
quod nunquam potest esse licitum.
ut est verbi gratia. actus for
nicationis qui nunquam aliquo
modo est licitus **A**lio modo a
liquid est illicitum in se tamen
respectu finis erit licitum. sic
incisio manus est illicita. ta
men si incidetur quia putri
da esset ne alia membra inficeret
licet eam abscidere **H**ic est in p
posito de iuramento. quod licet iura
mentum de se sit illicitum. ta
men respectu necessitatis aut eorum

que possunt venire in utilitatez
credentium est licitum **E**t con
firmatur ista respōsio p augu
stinuz super ad galatas . vt po
nitur vicefima secunda questi
one prima vbi dicitur . **N**on est
contra preceptum dei iuratio .
que a malo non iurantis est . h
incredulitatis a quo iurare co
gitur **N**am homini intelligitur
ita dominum prohibuisse a iu
re iurando . vt quantum in ipo
est quisqz nō iuret qd multi fa
ciunt in ore habētes iuratiōez
tamqz magnum atqz suauē ali
quod . **N**am vtiqz apłus nouit
preceptum domini . et tamen
iurauit **D**ec ibi . **E**t idem oītra
factum dicit **I**n scriptis ergo
vbi est consideratio maior plu
ribus locis apostolum iurasse
inuenitur . ne quisquā putaret
etiam verum iurando pecca
ri . sed potius intelligerz huma
ne fragilitatis corda non iurā
do tutius a pūrio conseruari
Dec ille **P**atet ergo qd licitum
est iurare in necessitate vt dic
tū est . **I**deo in epistola dicitur
Dedite in fedz . quia iuramen
tū est federis confirmatio . **I**n
euangelio etiā xpō dicitur **T**e
stimonium tuum nō est vep .
Nam iuramentum est deum in
testem assumere quem iudei as
sumere volebant dicentes testi
monium suum non esse verum .
Dic historias si placet .

Circa quod iuramentū tria
videbimus .

Primo necessitatem .

Secundo veritatem .

Tertio falsitatem .

Circa primum principale
ponit sanctus doctor secunda
secunde . q . lxxxviii . duas ra
tiones ppter quas fuit necessari
um ad iuvenire iuramentū **B**

Prima ratio ē ad testificationez
veritatis . qz homines nō valen
tes vidē secreta cordis a scien
tes qd aliud potest dici lingua
et aliud esse in corde vt homies
possent credere sibiphs reptū
est vt daretur in testem veri
tatis ille qui mentiri nō potest
scilicet ipse deus vel veritas p
ma p vt lucet i scripturis **V**n
de iurare est dñm in testē aduo
care . ppter quod iuramentum
non debet fieri nisi per deū . aut
per ea in quibus consistit veri
tas dei . sicut sunt sacra euange
lia : vnde in veteri testamento
iurabatur . viuit de? a viuit a
nima mea . idest sicut ē verum
qd viuit de? et viuit anima mea
ita illud quod dico est verum
Et in primitiua ecclesia iuraba
tur **T**estis est michi de? **S**imi
liter et christus iurabat **A**men
amē dico vobis id est in verita
te . **H**anc rationem tangit bea
tus augustinus in sermone de
periurio qui incipit . **Q**uisquis
est prauus et peruersi cordis et
:o: m

allegatur a magistro sententi
arum libro tertio distinctione
tricesimanona ubi dicitur **R**e
diculuz est putare . si dicas per
deum iuras . si dicas testis est
michi deus . non iuras . **Q**uid
est per deum . nisi testis est mi
chi deus . aut quid est testis e
michi deus . nisi per deum . qd
est autem iurare . nisi ius deo
reddere . quando per deum iu
ras ius scilicet veritatis . et no
falsitatis . **N**ec ille . **S**i autem
queratur quis magis teneatur
ad iuramentum . an qui per de
um . an qui per euangelium iu
rat . **D**icit magister sententi
arum ubi supra qd magis obli
gantur qui per deum iurant .
qz qui iurant per sacra euange
lia . et ratio est . quia euangeli
a facta sunt per deum . **V**nde io
hannes crisostomus . **S**i qua
causa fuerit . modicum videtur
facere qui iurat per deum . qui
vero per euangelium maius ali
quid fecisse videtur . **Q**uibus
dicendum est . stulti propter
deum scripture sacre sunt . non
deus propter scripturas . **N**ec
ille . **C** **S**e
cunda ratio propter quam in
uentum fuit iuramentum fuit
ad vitandum ydolatriam . ne
iphi iurantes non volentes iura
re per deum iurarent per creatu
ras estimantes aliquid esse di
uinitatis infusum in hijs creatu

ris velut quoddam medium qd
esset reuerentia deo exhibenda .
et exinde incepit error ydolatrie .
et vt dicitur in historijs . **V**ide
tes enim homines rudes imagi
nes quorundam hominum vene
rari inceperunt et eis diuinum
tribuere honorem . et ipsas in te
stimonium inuocare . **V**nde di
cit beatus paulus ad hebreos . vi.
qd omnes per maiores suos iu
rant . propterea dixit christus
mathei quinto . **N**olite iurare
per celum neqz per terram . ne
qz per creaturam aliquam . vt
daretur intelligi . qd neqz in ce
lo neqz in terra esset aliquod
cuius virtus minime deficeret
posset . quia sic celum esset deus .
et terra esset deus qd non est ve
rum . **H**anc ratione tangit ma
gister in tertio distinctione tri
cesima nona **E**t vicecima secu
da questione prima dicit ieroi
mus . **C**onsidera qd saluator non
per deum iurare prohibuerit .
sed per celum et terram et per
ierosolimam . et per caput tuum .
et hoc iudis quasi paruulis fue
rat lege concessum . vt quomo
do victimas immolabant deo
ne eas immolaret ydolis sic iu
rare permitterentur per deum .
non quia recte hoc facerent .
sed quia melius est deo illud
exhibere qz demonijs . **N**ec il
le . **E**t hoc de primo principali
D **C**irca secundum

principale scilicet circa verita-
tem iuramenti ponit beatus ie-
ronimus vicefima secunda que-
stione prima . q̄ tria sunt ne-
cessaria ad hoc vt aliquod iu-
ramentum sit verum . scilicet
iusticia . iudicium et veritas .
vt scribitur ieremie quarto .
Iurabant inquit domino in
iusticia . iudicio ⁊ veritare .
Et sunt ita simul coniuncta .
vt vnum siue altero esse nō pos-
sit . **E**t primo requiritur
iusticia . hoc est q̄ illd qd iura-
tum sit iustum . quia iuramen-
tum de malo non debet seruari
Ideo si iuro facere furtum vel
homicidium vel nunq̄ loqui
cum vicino meo . non solum nō
obligor seruare . sed obligor
non seruare . vt poit magister
sentenciarum in tertio distinc-
tione tricesimanona . **A**llegan-
do **psidorum** in sententijs vbi
dicitur . **N**on est obseruanduz
sacramentum quo malum icau-
te promittitur . vt si quis adul-
tere perpetuam fidem cum ea
manendi polliceatur . tolerabi-
lius est enim non implere sacra-
mentum . q̄z permanere in stu-
pro . **D**ec ibi . **E**t vicefima se-
cunda questione quarta dicit
beda . **N**on est seruandum si a-
liquid forte nos incantius iura-
re contingat quod obseruatuz
peiores vergat in exitum .
libere illd salubriori cōsilio mu-

tanduz nouerimus . ac magis
instāte necessitate peierandū
nobis . q̄z pro vitando periuri-
o in aliud crimen grauius esse
vertendum . **D**ec ille . **V**bi ca-
uendum est caute quid inter-
dum homo promittit . ⁊ ad qd
se obligat per iuramentuz **V**n-
de possit sequi scandalum vel
dampnum . quia in tali casu
peccat iurādo ⁊ peccat seruā-
do **I**deo **psidorus** dicit . vt pa-
tet vicefima secūda questione
tertia . **I**n male promissis rescī-
de fidem ⁊ in turpi voto muta
decretum . **Q**uod incante vo-
uisti ne facias . impia est pro-
missio que in scelere adimple-
tur . **D**ec ille . **N**ec enim exem-
plo patere possunt . **N**ā **dauid**
inrauit per deum occidere na-
bal virum stultum et impiū
atq̄ omnia que ad euz pertine-
bant demoliri . **B**ed ad primā
intercessionem **abigail** femine
prudētis mox remisit iniurias
renocauit ensem . neq̄ aliquā
culpam se pro tali periurio cō-
misisse doluit . vt patet in libro
regum . **I** **S**ecundo requi-
ritur ad veritatem iuramenti
iudicium idest discreta exami-
natio eius quod promitti debz
vt sit secundum vtilitatem aut
necessitatem . **E**t ideo quis nō
debet iurare aliquid quod pos-
sit peruenire in dampnū sui vel
proximi . **P** quod potest vergē

in deterius . exemplūz primi .
vt si q̄s intraret nunq̄z se ingres
surum religionem . vel nunq̄z
effici clericus . vel similia . in q̄
bus casibz peccat iurando . q̄
a ponit obicem spiritui sācto .
et ideo melius est non implere
Ideo dicit ysidor⁹ . vt poitur
vicefima secunda q̄nestiōe q̄r
ta . **S**i quis ausus fuerit vt dif
finiat agere aliquid eorūz que
non placent deo penitentiam a
gat . et quod contra mandatū
domini statutum est irritum
reuocetur . **N**ec ille **E**xemplū
secūdi scilicet quādo iuramētū
potest vergi i deterius . hoc est
quando aliquid de nouo cāf
malum quod fuit imp̄medita
tum . sicut iurando seruare ho
mini q̄d peteret et ille peterz in
iustum **S**icut herodes male iu
rauit promittendo se daturūz
puelle saltanti quicquid petet
et petijt caput iohannis bapti
ste . in quibus iuramentis sem
per debet esse intentio . vt intel
ligatur cum debita conditiōe .
videlicet si peteret aliquid lici
tum et hoc vocatur iudicium .
Tertio requiritur ad verita
tem iuramenti veritas . scilicet
q̄ iuret v̄x et non falsū . q̄ iu
rare falsū semp ē pccm̄ mōrle .
vt poit scū⁹ doctor vbi supra
q̄z ip̄ortat quendā c̄tēptū dei .
nec excusat a pccō mōrli etiāz
si q̄s iocose piurat . q̄z nō deui

tat diuinam irreuerentiam sic
patet vicefima secunda q̄nesti
one quarta . vbi dicitur **N**eces
se est vt male iurans dignam
penitentiam agat eo q̄ nomen
domini contra preceptum illi
us sumpsit in vanūz . quia i ex
odo scriptum est . **N**eq̄ enī
in sortem habebit euz domin⁹
q̄ assūpsit nomē dei sui frustra
Nec ibi **E**t hoc de sc̄do p̄ici .
Circa tertiu⁹ principale . sci
licet falsitatem iuramenti que
nichil aliud est q̄z piuriū . **D**i
co q̄ semper omittit̄ peruriū
quando deest in iuramēto ali
quod triuz prenominatorum .
Et primo quādo deest veritas
que deficere potest in iuramen
to dupliciter **P**rimo quādo
iurans credit esse falsum quod
iurat . et tunc semper peccat
mortaliter . ratio est quia iurat
cū itētiōe decipiendi **S**ec̄do
quādo iurās iurat falsū credēs
ill⁹ eē v̄x . et hoc casu si appo
fuit debitā diligētia nō ē piur⁹
vt poit aug⁹ in encheridi . a po
mit̄ . xxij . q . ij . vbi d̄r **I**s at̄ q̄
mentit̄ c̄tra id q̄d aīo sentit̄ .
loq̄t volūate fallēdi **E**t vtiq̄
verba p̄pria sūt instituta . nō vt
p ea hoīes se iuncem fallāt . s̄ vt
eis q̄s q̄z in alteri⁹ noticiā cogi
tatiōes suas pferat **V**erbis er
go vti ad fallaciā nō ad quod
sūt instituta peccatū est . **N**ec
iō vllū medaciū putandūz est

non esse peccatum. quia possu-
mus aliquando alicui prodesse
mentiendo. possumus enim et
furando prodesse si pauper cui
palā datur sentit commodum
et diues cui clam tollitur non
sentit incommodum. nec ideo
tale furtum quisq; dixerit pec-
catum non esse. Et infra. Ne
mo mentiens iudicandus est q̄
dicit falsum quod putat verū.
quia quantum in ipso est non
fallit ipse. sed fallitur. Dec ille
In quibus verbis beat⁹ augu-
stinus declarat quomodo com-
mittitur periurium et quomodo
non. quando deest veritas
Secundo committitur periuriū
quia deest iustitia. q; quicūq;
iurat illicitum. ipso facto falsi-
tatem incurrit et obligatus est
ad contrariū faciendum. nec
potest fieri sine peccato. Et
hic cadit error vulgi cōmūis.
quia siue bonum siue malum. si
ue licite. siue illicite iurent. cre-
dunt ad illud obseruandū ob-
ligari. non considerantes quia
nemo potest obligari ad malū
faciendum. immo quilibet est
obligatus ad ipsum fugiendū
Iuxta illd̄ prophetiū. Declina
a malo et fac bonum.
Tertio cōmittit̄ piuriū quādo
deest iudiciū. Hoc est cū q̄
indiscrète iurat et nō discernit
si ē vtile v; dāpnosū. sic cū mu-
lier iurat q; non comedet per v

nā septimanam et similia. Et
hoc periurium est graue pecca-
tum. Et vt ponitur vicesimasē
cunda questione prima. Pre-
dicandum est etiam vt periuri-
um fideles caueant. et ab hoc si-
mopere abstineant. scientes
hoc grande scelus esse et in lege
a prophetis et in euangelio pro-
hibitum. Dec ibi. Et huius g̃
uis peccati poit̄ pena iosue sex-
torvi dicitur. Quod ciues ciui-
tatis ierico fuerunt infideles de-
o. et qd̄ iurauerūt seruaē nolu-
erunt. Idecirco precepit iosue
dominus. vt euerteret totam
illam cimitatem. et omnia ig-
ni traderentur qd̄ et factum est
Ideo zacharie sexto dicitur.
Veniet ad domum iurantisi
nomine meo menda citer et cō-
fimet eam. et ligna eius et lapi-
des eius. Et hoc satis de tertio
principali.

Dominica in passione
Sermo de humilitate.

Quod propriū sāgui-
nem semel introiuit
in sancta eterna re-
demptione inuenta Ad hebre.
nono capitulo. Veri locuti fu-
mus de iuramento et piurio qd̄
fit cēa bona tēporalia acquirē-
da indebite. Hodie considerā

q̄ ista bona tēporalia causāt
et generant in hominibus super
biam. vt dicit augustinus.

Vermis diuitiarum est superbi
a. difficile est vt non sit super
bus qui diues est et fugat hūi
litem. **H**inc est q̄ de humili
tate loqr̄ hodie ostēdens q̄ntū
de o placeat. et quomodo ad e
ternam beatitudinem perducatur
et per cōsequens quātū superbi
a deo displiceat. **P**ro cuius pri
cipio datur ista cōclusio. sicut
superbia est initium omnis pec
cati. vt dicitur ecclesiastici: x

Ita humilitas est principium
omnium virtutum. **A**

Prima pars patet secunda se
cunde questione. clxi. quoniam
in omni peccato est auersio a
summo bono. sed auersio a sū
mo bono est superbia. ergo o
mnis peccati superbia est princi
piū. ideo dicit gregorius trice
sima prima moralium. **R**adix
quippe cuncti mali et regina o
mnium viciozū superbia est. de
qua scriptura attestante dici
tur iūctum omnis peccati super
bia. **S**eptem principalia vici
a de superbie virulenta radice
proferuntur scilicet inanis glo
ria. inuidia. ira. tristitia. a
narcia. ventris ingluuies et lu
xuria. **H**ec ille. **S**ecū
da pars patet auctoritate au
gustini. de verbis domini qui
dicit. Cogitas magnam fabri

cam erigere celsitudinis prius
cogita de fundamēto humilita
tis. totius enim spiritalis edifi
cij fundamentū est sancta hu
militas. super qua construi et
erigi debet omnium virtutum
edificium spirituale. qua sēmo
ta et sublata etiam coadunate
et congregate omnes virtutes
ruunt. et quasi puluis ante faci
em venti dissipantur et disper
guntur. **C**onfirmante gregori
o qui dicit. **Q**ui sine humilita
te virtutes congregat in vētūz
puluerē portat. et vnde aliqd
ferre credit inde deterius ceca
tur. **H**ec ille. **I**deo sapiēs archi
tectō dominus ihesus christus
volens in animabus discipulo
rum et fidelium a deuotorum
xpianorum structuram et edi
ficium sanctarū virtutum eri
gere. quibus ad vitam eternā
peruenire possint. et exemplo
et verbo. induit seruili habitu.
et abiectis huius seculi cūctis
honoribus et dignitatibus. fac
tus obprobrium hominum et ab
iectio plebis. ad hanc sanctissi
mam virtutem et omnibus ho
minibus summe necessariā nos
iūctat dicēs. **M**a. xi. **D**iscite
a me q̄ mitis sū et hūil̄ corde.
Que vba exponēs aug⁹ dicit.
Putabas forte sapiāz dī dictū
rā **D**iscite quō celū feci et a sē
quō creator sū. nō. s̄ pot⁹ illd
qm̄ mitis sū. et humilis corde.

Vis cape celsitudinem dei ca
pe prius humilitatem. Dec ille
Dicitur est q*i* epistola dicitur
q*uod* per p*ro*u sanguine se*l* intro
iuit in sancta eterna r*e*ceptione
iuncta. Et in euangelio. suscepit
multas iniurias. humili*l* fusti
nuit. Et t*am*en volentes ipsu*m* iu
dei lapidare abscondit se et exi
uit de templo. Dic historias si
placet. **C**irca istaz humi
litate*m* t*am* notabimus.
Primo diffinitione.
Secundo comedatione.
Tercio gradu itatem.
Circa p*ri*mu*m* prin
cipale vari*o* doctores differ*en*
t*er* diffiniunt humilitate*m*. Et p*ri*
mo aug*ustinus* describit e*am* h*is* v*er*bis
Humilitas est ex intuitu p*ro*prie
conditiois in sui conditoris noti
cia metis inclinatio in suo ordi
nabili ad suu*m* conditore*m*. Humili
tas est velut quedaz metis in
curuatio seu genuflexio coraz
deo euz semper venerans. **N**ac
propriam conditionem intu e
batur abraham gen*esim* decimo o
ctauo capitulo dum diceret.
Loquar ad deum cum sim pul
uis et cinis. Et iob decimo sep
timo capitulo. Putredim dixi
pater meus es m*er* mea. et so
ror mea vermibo. **I**deo michee
vi. scribit. Humiliatio tua in
ma*n*u tua. Et debz esse respectu
conditoris sui in quo nullus e
defectus. **V**n in c*om*paratione

eius magis appare*nt* defect*us*
nostri. attestante iob vice*si*
mosexto qui dicit. Stelle non
sunt munde in conspectu eius.
quanto magis homo putredo
et filius hominis vermis. Et be
atus gregorius. De pe iustitia
nostra ad exam*e*n diuine iusti
tie deducta iniustitia est et sor
det in districtione iudicis q*uod*
fulget in estimati*o*e operanti*um*.
Et beatus bernardus. **N**un
q*uam*q*ue* se melius deprehendit mo
dus humane imperfectionis
q*uam* in lumine vultus dei in spe
culo diuine visionis. Dec ille
Ex quibus verbis predictis
apparet humilitatem ipsam
semper consistere in sui vilipe
sione. quia sicut palea locum
supremum tenet non sui nobili
tate. sed vento et sui vanitate.
Granum vero quod preciosu*m*
est tenet locum infimum. **H**ic
superbia vilis elationis opini
one vel ambitionis presumpti
one super alios se extollit. Du
militas vero remanet i*n* infimo
loco. **H**oc enim figur*al*iter
manifestum est per lucam eu
angelistam decimonono capi
tulo de phariseo et publicano.
quorum phariseus voluit pre
superbia et ambitione super ali
os stare dicens. Gratias tibi
d*omi*ne ago. quia n*on* s*un*t sicut cete
ri hominum raptores. iniusti.
adulteri velut hic publicanus

ieiuno bis in a daco . decimas
do ōniūz que possideo . **P**ubli
c an? vero nec audebat oculos
ad celum leuare sed respiciens
ad terram cognoscens ppriam
conditionem suam et se esse in
multis defectuosū respectu cō
ditoris sui . percutiebat pectus
suum . suaz humilitatem osten
dens dicens . **D**eus propicius
esto michi peccatori **E**t seq̃r
q̃ p̃bariseo in sua ambitione p
manente publicanus descendit
iustificat? ab illo **V**nde homo
semper debet tria considerare .
secundum bernardum scilicet
Quid sit . **Q**uis sit . **Q**ualis sit .

D **Q**uid sit scilicet in na
tura . q̃ a rationale et mortale
est **R**ationale vt considerz cre
ator em suum perfectissimum .
et seipsum in perfectissimum .
mortale vt fugata huius seculi
ambitione se humiliet . sciēs se
non posse morti resistere **Q**uis
sit scilicet in persona quia ci
bus vermium est **Q**ualis sit sci
licet in moribus . quia in omni
bus defectuosus . **B**ernardus
vero in libro de duodecim gra
dibus humilitatis eaz sic descri
bit : **H**umilitas est virtus qua
homo verissima sui cognitione
habita . sibi ipsi vilescit . **E**t s̃
ctus doctor secunda secunde
questione vicesima sexta arti
culo quarto eam sic diffinit .

Humilitas nichil aliud est .

q̃z quedam moderatio seu rfre
natio spiritus seu motus i mag
na tendentis . **E**ffrenis em ap
petitus hominis semper sperat
ac tendit in magna . cui appeti
tus ne nimis in altum tendens
tanto periculosius ruat . quan
to voluerit altius intendere . ipo
ne de sunt habere humilitatis .
ne ipsuz nimis alte volare sinat
Et ita humilitas est q̃ frenuz
appetitus tendentis in magna
et volentis se in altum leuare .
Sicut enim mansuetudo repri
mit motum ire et continetia mo
tū luxurie . sic er humilitas mo
tum spei tendentis in magna
Et hoc intellexit aristoteli . quā
to ethicorum . vbi dixit q̃ huius
qui in pua secundum suum mo
dum non est magnanimus sed
temperatus id est humilis secu
dum nostrum modum loquen
di **G**reci enim humilem tempe
ratuz siue moderatum vocat .
Quemadmodum origenes di
cit super lucam loquens de hui
litate **S**i vis nomē huius auti
re vtutis . quo modo a p̃phetis
appelletur ausculta eādem esse
humilitatem quam respicit d̃
que ab illis metrodīs dicit idē
mensuratio siue moderatio .
Moderatur namq̃ appetit? cō
siderando defectus naturales
et acquisitos : **N**aturales q̃
ex ignobilissimis elementozum
cōstat . et qd̃ per generatiōez

eductus est que prouenit ex
humani seminis feditate . pro
qua dictum est . **H**omo putre
do a filius hominis vermis **I**te
q est fumus quo ad duratio
nem . a q finaliter i putredine
est resoluendus **V**nde ppheta
in psalmo **M**iser factus sum . a
curuatus sum vsq in finem to
ta die contristatus ingredie
bar **I**tem consideret defectus
acquisitos sine quibus nemo
hominum reperitur . **V**nde psal
mista dicit **Q**uoniam lūbi me
implete sunt illusionibus a nō
est sanitas in carne mea **D**ñs
enim refrenatur appetitus ne
tendat in alta . **N**ec sunt iste p
dicte diffinitiones differētes .
quoniam diffinitio beati augu
stini vult . q homo debet confi
derare naturam suam . qua cō
siderata humilietur a refrenet
eius appetitus . **E**t diffinitio
beati thome idem dicit . immo
priorem diffinitione declaratur
vt manifestum est ex hīs que
dicta sunt . **A**duertendū
tamen q hominis humiliatio
seu refrenatio eius appetitus
potest ex duplici causa proce
dere . scilicet a causa extrinse
ca a causa intrinseca . **S**i a cā
extrinseca tunc non est virtus
sed pena . puta cum aliquis
ab aliquo superiori seu domi
no deicitur . **E**t ad hoc proposi
tum scribitur ecclesiastici vice

simonono capitulo **E**st qui ne
quiter se humiliat . **E**t in psal
mo propheta . **H**umiliauerunt
in compedibus pedes eius **S**i
a causa extrinseca tunc est vir
tus . puta cum aliquis confide
rans suum defectum tenet se
in infimis secundum suum mo
dum . sicut abraham dixit ad
dominū **L**oquar ad dominū
meum cum sim pulvis a cinis

Et **N**ec enim
virtus ipsi homini valde neces
saria est . quia pluribus rebus
proficua est . **E**t primo valet
ad virtutū conseruationem .
dicente beato gregorio in dia
logo **D**eus in perfectis dimit
tit aliquos defectus vt ex illis
accipiant occasionem humili
tatis ad virtutem custodien
dam **E**t ponit figuram quādā
de filiis israhel . qui debellatis
chaneis q ipis fortiores erāt
non potuerunt expugnare ip
sos philisteos a superare qui
erant infirmiores . vt aduerte
rent chaneos quos vicerāt
non pro suis proprijs viribus
superasse ac vicisse . **S**e
cundo valet hec virtus predi
cta ad ipsarū virtutum infu
sionem **I**pa enim inflationem
mentis nostre euacuat a super
bia que impedit ingressum vir
tutum a actionem gratiarum
Iacobi quarto **S**uperbis de
resistit . humilibus dat gratiā

Tertio valet ad orationis impet-
tionem. ecclesiastici decioterti
Oratio humiliatis se penetrat
celum. **Q**uarto valet ad iram
restringendam. Nichil enim i-
ta ire impetum cohibet sicut hu-
militas. aut verbis placidis re-
spondere aut tacere. quia scri-
bitur Verba ligant homines tau-
rorum cornua funes. **Q**uin-
to valet ad exaltationem. **V**n-
de lucas decimo octauo. Qui
se humiliat exaltabitur. **P**atu-
it de publicano. **S**exto va-
let ad diuinam placationem si-
cut figurat ex scripturis beatus
de ezechia rege. qui humiliatus
flens voluit se ad parietem et
placauit deum. **V**nde vite su-
e adiuncti sunt quindecim anni
ut patet per prophetam tricesimo octauo.
Septimo valet ad religionis
conseruationem. Hanc enim
profiterentur religiosi omnes. et
hanc requirunt omnes patres
nostri veteres. **T**ertio va-
let ad peccatorum dimissionem.
Vnde crisostomus. Si mixta
delictis humilitas tam facile cu-
rat. ut iustitiam superbie conuictam
transeat. si iustitiam coniunxerit
eam quo non ibit assistet ipsi fi-
niali diuino in medio angelo-
rum. **V**t ergo christus hanc obser-
naret voluit per proprium san-
guinem introire in sancta. eter-
na redemptione inuenta. **E**t
hoc satis de primo principali.

Circa secundum pri-
cipale scilicet commendationem
humilitatis. Hanc doctores po-
nunt quatuor que facere viden-
tur ad ipsius commendationem.
Et prima est admonitio quod
sacra scriptura facit de ipsa. **N**am
ecclesiastici tertio. Quanto ma-
ior es in omnibus humilia te ip-
sum. **E**t notanter dicit. quan-
to maior es quia melius se debet hu-
militas in maioribus quam in mino-
ribus attestante bernardo in li-
bro de consideratione qui dicit
Cum omni indifferenter perso-
ne humilitas sit quedam turris
fortitudinis a facie inimici. **N**es-
cio quo pacto tamen vis eius ma-
ior in maioribus quam clarioribus
clarior comprobatur. nulla splen-
didior gemma in omnes precipue
ornatu summi pontificis. **D**ec-
imo legitur. quod postquam factus fu-
isset archiepiscopus turonensis
idem constantissime perseuera-
bat. qui prius fuerat. **E**andem
in corde humilitas eandem in ve-
stita vilitas fuit. atque ita imple-
bat episcopi dignitatem. ut
propositum monachi non dese-
reret. **E**t ideo bernardus ad eu-
genium. Salubris copula. ut
cogitans te summum pontificem
attendas te pariter vilissimum
cinerem non fuisse sed esse. **D**ec-
imo. **E**t xix. dicitur quod humi-
litas in prelatibus commendabitur.

quia nichil fulget in episcopa
li ordine splendidius q̄z humi
litas. Et huius cā est quia bo
ni pastores potius p humilita
tis mansuetudinē student pec
cantes reuocare q̄z per austeri
tatem in foueam perditionis p
cellere. sicut patet distinctione
xlv. Dic cadit exempluz de re
ge cippo quod ponit valerius
in sexto. Qui veniens romam
sensit orta fuisse cornua i capi
te eius. et petēs astrologū no
mine rages quid sibi hoc signi
ficare vellet. Respondit q̄ q̄z
primum esset rome efficeretur
imperator et omnes qui ex ei
stirpe prodirent in perpetuum
quia fata sic volebant et dispo
nebant. qd̄ ille propter humili
tatem omnino rennuuit. Vnde ou
dus decimo quinto methamer
pholeos in eius laudē et memo
riam hec carmina ponit. Rex
ait o salue tibi enim tibi quippe
tuisq̄. Dic locus et latie pare
bunt cornibus arces. Tu mo
do rūpe moras portusq̄ mē re
patētes Appara sic fata iubēt
nāq̄ vrbe receptus. Rex eris
et scepro tutus pociere penm
Retulit ille pedem toruāq̄ a
membz vrbez. Auertens faciem
procul ha procul omnia dixit
Talia dñj pellant multoq̄ ego
iustius euum. Exul agam q̄z
me videant capitolia regem.
Dec ibi.

Hecundum autem cōmen
dans humilitatem sunt exēpla
et maxie exemplū xp̄i. qd̄ p̄ci
puū est iter cetera quia humilli
mus fuit. Vnde beatus augus
tinus Ambula post xp̄isti hu
militatem vt venias ad eternā
patriā. deus xp̄s patria quo
imus. homo christus via est q̄
imus. Ad illum imus per illum
imus. quid timem? ne errem?
Dec ille. Nam xp̄ist? suo ex
emplo docuit humilitatem.

Siquatuor modis
scilicet nascendo. predicando
miracula faciendo. et moriēdo
Et primo nascendo quia
ex deo homo natus est. ex do
mino seruus. ex creatore crea
tura. Vnde dicit beatus augu
stinus. Medicina tumoris hu
mani est humilitas christi. eru
bescat homo esse superbus qui
a humilis fact? est deus. eru
bescat homo miles sedere i sca
mmo si videat regem sedentem
ad terram. Et bernardus sic
dicit. Quid magis admiran
dum? Quid āpli? detestan
dum? Quid grauius punien
dum q̄z videns dei filium sum
mum in regno angelorum no
uissimum factuz in regno homi
num Apponat adhuc magnifi
care se homo super terraz. Dec
ille. **S**ecundo dedit exē
plum predicando. dixit enim
Discite a me quia mitis sum et

humilis corde. **Q**ue verba ex
ponens beatus augustinus in
libro de virginitate dicit. Non
dicit. discite a me mundum fa
bicare. aut mortuos suscitare
sed quia mitis sum et humilis
corde. **O** doctrinam salutarem
o magnum donum mortali
um. quibus mors poculo super
bie propinata atque transfusa
est. **N**oluit docere quod ipse
non esset. noluit iubere quod
ipse non faceret.

Tertio
miracula faciendo. **N**am dum
se transfiguravit precepit disci
pulis ut alicui dicerent visioem
illam ratione humilitatis.

Quarto moriendo. quia ex
mamiuit semetipsum formam
serui accipiens factus obe
diens patri usque ad mortem. in qua
cum iniquis deputatus est. ideo
dicit cristus iohannis decimo
tertio. **E**xemplum enim dedi
vobis. ut quem admodum ego fe
ci ita et vos faciatis. **E**t prop
ter hoc dicit ipse matthei vicesi
mo. **V**enit filius hominis mini
strare et non ministrari. prop
ter hoc dicit beatus augustinus.
Quid igitur iutumescis homo.
o pellis morticina. in quid ten
deris. o insanes feda quid infla
ris. princeps tuus humilis est.
tu vero superbus. **H**ec ille.

Tertium autem commen
dans humilitatem est divina
complacentia. **N**am cantico

primo scribitur. **C**um autem
esset rex in accubitu suo nardus
mea dedit odorem suum. **N**am
nardus propter sui parvitate
humilitatem significat. et sicut
species aromaticae cum in pul
verem rediguntur vehementer
resolentur. sic etiam bona hominis cum per
humilitatem quae commutata fuerint do
sunt gratiora et ieronimus ponit
exemplum de sancto paulo qui
quanto plus se deieciat tanto
magis a christo subleuabatur.
Vnde dicit beatus bernardus.
Quod est inquit quod sola ab an
gelo videtur commendari hu
militas. et respondit. **F**orte spe
cialius commendat angelus
humilitatem. quia ruentibus
ceteris per superbiam ipse in hu
militate stetit. aut certe pro
pter cetera celitus nuntiatur humilitas quod est
si propter autem digne exhibenda ma
iestati propter cetera humilitas deus est fide
lissimus. bona enim dei non usurpat
sibi. **H**ec ille ibi.

Quartum commendans humilitatem
est proficuitas humana. de qua
dictum est in prima parte ser
monis huius. quia ad multa va
let. **E**t hoc satis de secundo prin
cipali.

Circa ter
tium principale ponit sanctus
thomas doctor. secunda secunda
de questione centesima sexage
sima secunda. unam scalam
humilitatis habentem gradum. xij.

quam etiam ponit beatus bene-
dictus in regula sua. quā ascē-
dentes xpiani cum duodecim
apostolis deū videbunt per effē-
tiam in patria. habentes illam
coronam duodecim stellarum
in capite de qua fit mentio apo-
calipsis vicesimo primo. **E**t p-
mus gradus scale humilitatis
est corde et corpore humilitatē
ostendere defixis in terram ocu-
lis. iuxta illud. **D**omine nō est
exaltatum cor meum neq; ela-
ti sunt oculi mei. quia elatio o-
culorum ad superbiā deducit
et maxime vt attestatur salo-
mon a deo odio habetur. quia
sex sunt que odit deus et septi-
mū detestatur aia eius scilicet
oculos sublimes. linguam me-
dicem. manus effundentes sa-
guinem innoxium. cor machi-
nans cogitationes pessimas.
pedes veloces ad currendum
in malum. proferentem mēda-
cia testem fallacem. et eum q̄
seminat inter fratres discordi-
as. **H**anc humilitatem legim⁹
habuisse beatum bernbardum
de quo scribitur q̄ stetit in mo-
nasterio quodam. in quo erat
quedam fenestra ante quam
cotidie transibat et plurib⁹ an-
ni ratione depreffionis oculorū
eam nūq̄ cōsiderādo viderat.
Secundus gradus scale
humilitatis est pauca et ratio-
nabilia verba loqui ita q̄ i ser-

monibus murmur nō resonet.
non querimonia. sed corde ta-
cito mens bene conscia conser-
uet patientiam. **H**anc legim⁹
habuisse dominum nostrum ie-
sum cristum ante pilatum. qui
cuq; aliqua necessaria et pauca
locutus fuisset. et postea a pila-
to de pluribus alijs rebus obp-
briosis peteretur siluit et non re-
spondit ei verbum. **I**deo dicit
de ipsius taciturnitate. **Isay.**
q̄ tauq̄z ouis ad occisionem
duct⁹ est et nō aperuit os suū

Tertius gradus scale hu-
militatis ē difficultas ad risū.
nam facilitas risus arguit in ho-
mine stulticiā. quia in prouer-
bijs salomon dicit. q̄ risus ha-
buadat in ore stultorū. et stul-
ti humiles esse non possunt. nisi
ex pena. quia nō possunt refre-
nare suos appetitus. et humili-
tas nichil aliud est nisi refrena-
tio appetitus. **H**anc humilita-
tem legimus habuisse lazarum
qui postq̄z resurrexit nūq̄z ā-
pius risisse a quoq̄z visus est.

Quartus grad⁹ scale hu-
militatis est taciturnitas vsq;
ad interrogationem. **Q**ui enī
se in animo suo paruipendit et
cognoscit defectus suos non
debet multum in verbis habun-
dare. et specialiter. vnde pos-
sit reputari prudens et sapiens.
Hanc humilitatem legim⁹ ha-
buisse beatuz thomam de aqno

qui hos mut? vocabatur in scolis alberti in agni.

¶ Quintus gradus scale humilitatis est omnia in comuni habere. si est religiosus in monasterio. si secularis in re publica. Inter religiosos legimus beatos franciscum et dominum cum omnia in comuni posuisse. Inter seculares legimus in historiis romanis de pluribus qui pro re publica omnia sua posuerunt.

¶ Sextus scilicet gradus scale humilitatis est credere et pronunciare se alijs viliozem absque fictione. Unde beatus augustinus Existimate aliquos in occulto superiores quibus in manifesto estis meliores. Sicut exemplariter patet de beato steffano et paulo. quorum stephanus erat pro tunc melior maieste paulus vero pro tunc iniquior. et tamen in mente diuina paulus erat stephano superior.

Septimus scilicet gradus scale humilitatis est ad omnia se indignum et inutilem confiteri. et non querere primos recubitus sicut fecerunt pharisei.

¶ Hanc legimus habuisse beatum gregorium qui cum eligeretur in summus pontifex reputans se indignus aufugit. Et de pluribus alijs sanctis qui honores ad quos eligebantur fugiebant.

¶ Octauus gradus scale humilitatis est confessio pec-

catorum. iuxta illud Cum omnia bene feceritis dicite. quia serui inutiles sumus. Hanc legimus habuisse petrum in nauim dum dixit cristo. Exi a me domine. quia homo peccator sum. Et centurionem. qui dixit. Non sum dignus ut intres sub tectum meum.

¶ Nonus gradus scale humilitatis est obedientiam in duris et in magnis patientiam amplecti.

Hanc legimus habuisse iob. dum perdidisset cuncta dixit. Dominius dedit dominus abstulit. sit nomen domini benedictum aeternum.

¶ Decimus scilicet gradus scale humilitatis est ut cum obia se subdat maioribus in rebus tamen licitis et honestis. sicut legimus fecisse omnes sanctos monachos et religiosos et de beato matheo qui secutus est cristum ad suam uocationem. Unde dixit. sequere me.

Undecimus gradus scale humilitatis est uoluntatem propriam non implere. sed in manibus prelati aut sui superioris relinque. Hanc habuit cristus dum orauit. quia non mea uoluntas fiat sed tua.

¶ Duodecimus scilicet gradus scale humilitatis est deum semper timere. quod sic dicit propheta dauid in psalmo. beatus vir qui timet dominum.

Hanc habere docebat thobias antiquior thobiam iunior.

dum dicebat. **T**ime deum. ca
ue ne vnq̃ peccato cōsentias
His enim duodecim gradib?
perambulatis facillime poterit
haberi vita eterna. vnde criso
stomus. **Q**uisquis gradus p
prie celsitudinis amat. humilita
tis cultum in moribus diligen
tissime teneat. **N**am qui ab hu
militatis operibus recedit a di
gnitatis fastigio tumoris pon
dere cadit. **D**ec ille. **E**t hoc sa
tis de tertio principali.

Feria secūda // **S**ermo
de iustificatione impij:

Qonuersi sunt a via sua
mala et miseri est po
pulo suo dominus de
noster. **T**ercio capitulo.
Deri locuti sumus de humilita
te que est scala ad vitam eter
nam progrediens. **H**odie cō
siderans q̃ principium infusio
nis gratie ex parte hominis est
humilitas mentis ratiōe dispo
sitionis ex parte suscipientis.
determinaui loqui in hoc ser
mone de iustificatione impij
et quomodo peccatoribus de
peccata relinquit gratia; ifun
do. **P**ro cuius principio da
tur ista conclusio q̃ iustificati
o impij est opus maximum nō
tamē miraculosum. **A**
Huius conclusionis prima ps
declaratur a beato thoma p̃ma

secunde questioe ducentesima
decima quarta. **Q**uoniam ius
tificatio impij pertinet ad diui
nam misericordia; sed in p̃s
scribitur **M**iserationes eius su
per omnia opera eius. ergo ē
op̃ maximuz. **P**reterea i col
lecta dicitur. **D**eus qui omni
potentiam tuā parcendo max
ime et miserando manifestas
Et **augustinus** super illud io
hannis. xiiij. **M**aiora hominū
faciet. dicit q̃ maius opus est
vt ex impio fiat iustus q̃z cre
are celum et terram. **Q**uam
auctoritatem declarans fact?
doctor vbi supra dicit. q̃ ali
quid potest dici magnum du
pliciter. **V**no modo ex parte
modi agendi et sic maximuz ē
op̃ creationis in quo ex nichil
lo fit aliqd. **A**lio modo potest
dici opus magnum propt̃ ma
gnitudine; eius quod fit. et se
cundum hoc maius opus est iu
stificatio impij que terminatur
ad bonū et nū sine p̃cipacoi?
q̃z creatio celi et t̃re q̃ t̃minat
ad bonum nature mutabilis a
ideo beatus augustinus cuz di
xisset. q̃ magis est vt ex impi
o fiat iustus q̃z creare celuz et
terram subiungit. **C**elum emz
et terra transibit. predestina
torum autem salus et iustifica
tio permanebit. **E**t iterū mag
num potest dupliciter sumi.

Vno modo secundum quanti
tate; in

tatem absolutam et hoc modo
donum glorie maius est quam do-
num gratie iustificantis impi-
um. et secundum hoc glorifica-
tio iustorum maius est quam
iustificatio impij. Alio modo
dicitur aliquid magnum quan-
titate proportionis sicut dicitur
mons parvus et milium mag-
num. et hoc modo donum gra-
tie iustificantis impium est ma-
ius quam donum glorie beatifica-
tis iustum. quia plus excedit
donum gratie dignitatem im-
pij qui erat dignus pena quam do-
num glorie dignitatem iusti qui
ex hoc ipso quod est iustificatus est
dignus gloria. Et ideo beatus
augustinus dicit. Judicet qui
potest utrum maius sit iustos
angelos creare quam impios iusti-
ficare. certe si equalis est utrius-
que potentie hoc maioris est mi-
sericordie. De ille ibi.

Secunda pars conclusionis declara-
tur a beato thoma ubi supra.
Quoniam in operibus miracu-
losis tria consueverunt inueni-
ri. quorum unum est ex parte
agentis. quia sola diuina virtu-
te fieri possunt. et ideo sunt sim-
pliciter miracula quia habenti-
a causam occultam. Et secun-
dum hoc tam iustificatio impij
quam creatio mundi. et vniuersali-
tate opus quod a deo solo fieri
potest miraculosum dici potest

Secundo inuenitur quod forma
inducta sit supra naturalem po-
tentiam talis materie. sicut in sus-
citatione mortui vita est su-
pra naturalem potentiam talis
corporis. Et quantum ad hoc
iustificatio impij non est mira-
culosa. quia naturaliter eo ip-
so quod est facta ad ymaginem
dei. capax animae est dei per gra-
tiam. ut dicit beatus augustinus.
Tertio inuenitur ordinem
solitum et consuetum ordinem
causandi effectum. sicut cum
aliquis infirmus sanitatem con-
sequitur subito perfectam pre-
ter solitum cursum sanationis
que fit a natura vel arte. Et
quantum ad hoc iustificatio
impij quandoque est miraculosa.
quandoque non. Est enim iste
communis cursus et consuetus
iustificationis. ut deo mouen-
te interius animam homo con-
uertatur ad deum nostrum.
Primo quidem conuersione im-
perfecta. ut postmodum ad
perfectum deueniat. quia cari-
tas inchoata meretur augeri.
aucta meretur perfici. ut dicit
augustinus. Quandoque vero
tam vellemus deus animam mo-
uet. ut statim quandam perfecti-
onem iusticie assequatur. sicut
fuit in conuersione pauli. bita ei
miraculosa prostratione.
Et ideo conuersio pauli tanquam
miraculosa in ecclesia celebratur.

sed hic modus ultimus non est
ita consuetus. Et ideo dicitur
in epistola. **C**onuersi sunt a via
sua mala et misertus est popu-
lo suo dominus deus noster.

Ex hoc quia eorum anima sus-
ceptibilis est gratie et iustifica-
tionis. et per consequens opus
illud non est miraculosum. licet
tamen sit magnum ut dictum
est. In euangelio etiam dicitur
per christum. Si quis sitit ueniat
ad me et bibat quasi dicat.
quia potus iustificationis datur
ab ipso. Dic historias si placet
vtriusque.

Circa hanc iustificationem
tria notabimus.

Primo gratiam preuenientem

Secundo voluntatem consentientem

Tertio effectum consequentem

Circa primum prin-
cipale ponit sanctus doctor in
questionibus de veritate in fine et
prima secunde questione cen-
tesima decima quarta. quod ad ius-
tificationem impiorum requiritur
diuina gratia preueniens sine
qua impius nullo modo iustifi-
cari potest. Et circa hoc tria vi-
denda sunt. primo quis est qui
datur istam gratiam. secundo quod
sit ista gratia. tertio quomodo
est necessaria ista gratia.

Circa primum ponit sanctus
doctor prima secunde que-
stione centesima duodecima
istam conclusionem quod solus de-

us est ille qui dat nobis gratiam
et quod nullus per se ipsum po-
test mereri gratiam. Quod pro-
bat per talem distinctionem.
quia potest homo considerari
secundum statum innocentie
sue. verbi gratia. sicut fuit ad-
antequam peccaret et sic non potest
mereri gratiam. et ratio est.
quia nichil agit ultra suam spe-
ciem. Unde ignis nunquam possit
frigidificare quia nature sue est
calefacere. cum causa semper
sit et esse debeat potior suo effe-
ctu. sed donum gratie excedit
omnem capacitatem humane
nature cum nichil aliud sit nisi
participatio diuine nature que
excedit omnem aliam naturam.
et ideo est impossibile quod aliqua
creatura causet in aliquo gratiam
Dum dicitur per prophetam. gratiam et glo-
riam dabit dominus. Et apostolus
prima ad corinthios. secunda
Nec oculus vidit. nec auris au-
diuit. nec in cor hominis ascen-
dit. que preparauit deus diligenti-
bus se. Potest secundo homo
considerari secundum statum
peccati in quo statu minus po-
test mereri et causare gratiam.
quod ut scribitur ad ebraeos. vi. stipen-
dia peccati mors est. ergo neces-
sario dicendum est quod solus deus est ille qui
dat gratiam nobis. Et si dicatur
quod gratia et veritas per ipsum christum fa-
cta est. ut dicitur in iohanne. i. et christus fuit ve-
rbum ergo homo potest causare gratiam
:p: m

dicatur secundum damascenū
in tertio q̄ humanitas christi
est sicut quoddam organū de
iunitatis eius. instrumentū au
tem non agit actionem agen
tis principalis propria virtute
sed virtute principalis agētis.
et ideo humanitas christi non
cāt gratiam virtute propria.
sed virtute diuinitatis adiunc
te. ex qua actiones humanita
tis christi sunt salutares

E **¶** Et hanc gratiam
dat deus maiorem vni q̄z alteri.
et ista diuersitas maioritatis et
minoritatis non est ex pte obie
cti ipsius gratie quia idem ob
iectum est vtriusq̄. nec etiam
ex parte preparantis se ad gr̄a
am suscipiendam. quia prepa
ratio ad gratiam non est homi
nis nisi in quantum liberum ar
bitrium eius preparatur a deo
Vnde causa huius diuersitatis
accipienda est ex ipso deo qui
diuersimode sue gratie dona
dispensat ad hoc q̄ ex diuersis
gradibus pulchritudo et per
fectio ecclesie cōfurgat. sicut
etiam diuersos gradus rerum
instituit vt esset perfectus vni
uersū. vnde apostolus ad ephē.
quarto **V**niciq̄ data est gra
tia secundum mensuram dona
tionis christi. et subiungit enu
meratis diuersis gratijs ad cō
summationem sanctorum in e
dificationem corporis christi.

Et si diceret quia non prepa
rat michi liberum arbitrium
sicut facit illi. dic sicut habes
in sermone de predestinatione
dominica secunda quadage
sime in tertia parte sermonis.
¶ Secundo videndum est
quē sit ista gratia.

S **¶** Dicit sanctus do
ctor q̄ est gratia gratum faci
ens **E**t potest vocari gratia p
ueniens et subsequens. quia si
cut gratia diuiditur in operan
tem et cooperantem secundū
diuersos effectus. ita etiam di
uiditur et in preuenientem et
subsequentem qualitercūq̄
gratia accipitur. **¶** Sunt
autem quinque effectus gratie
in nobis. quorum primus est
vt anima sanetur. secundus ē
vt bonum velit. tertius est vt
bonum quod vult efficaciter o
peretur. quartus est vt in bono
perseueret. quintus est vt ad
gloriam perueniat. **E**t ideo gra
tia secundum q̄ causat in nob
primum effectū vocatur pre
ueniens respectu secundi effe
ctus. et prout causat in nob
secundum effectum vocatur
subsequens respectu pmi effec
tus. et sic vnus est posterior v
no effectū et p̄or altēo **I**ta gr̄a
p̄t dici pueniens et subsequens
eundē effectū respectu diuersorū.
Et hoc ē qd̄ aug⁹ i lib. de natu
ra et gr̄a dicit **G**r̄a puenit vt sa

ne mur. subsequitur vt sanati ve
getemur. preuenit vt vocemur.
subsequitur vt glorificemur. In
p̄ etiam habetur Misericordi
a eius preueniet me. et iterum.
Misericordia eius subsequetur
me.

6 **T**er
tio videndum est quomodo is
ta gratia necessaria ē iustifica
tioni impij. ita q̄ sine ipsa ipso
sibile sit impium iustificari. Ad
quod declarandum ponit sanc
tus doctor in quōlibet de veri
tate q̄ tria sūt concomitantia
se. ratione quorum sine grati
a remissio peccatorum fieri nō
potest. scilicet auersio. offensa
dei. et reatus. Auersio nanq̄ i
telligitur a bono incommuta
bili quod quis poterat habere
ratione cuius se impotentē se
cit. alias auersio nō esset culpa
bilis. Non ergo potest predic
ta auersio amoueri nisi fiat con
iunctio ad bonū incommuta
bile a quo homo per peccatum
discessit. Nec autem coniunc
tio non est nisi per gratiam. p̄
quam deus mentes inhabitat.
et mens ipsi deo per amorem ca
ritatis inheret. Vnde ad sanan
dam predictam auersionem re
quiritur gratie caritatis infusi
o. sicut ad sanationem cecita
tis requiritur restitutio potētie
visive. Ideo apostolus ad ro.
tertio. Iustificati gratis per
gratiam ipsius. Offensa etiam

que ex peccato sequitur sine gra
tia aboleri non potest. siue ac
cipiatur offensa ex parte homi
nis in quantum homo peccando
deum offendit. siue ex parte
dei. secundum q̄ a peccatore ē
offensus. secundum illud p̄.
Odisti omnes qui operantur i
iquitatem. Quicūq̄ enim rem
aliq̄ digniorem indigniori p̄
ponit. facit iniuriam digniori.
et tanto amplius quanto res ē
dignior. Quicūq̄ enim in re
temporali sibi finem constituit
mortaliter peccat. quia ex hoc
ipso quantum ad affectum su
um preponit creaturam creato
ri. diligens plus creaturam q̄
creatorem. Sed quia in infini
tum deus creaturam excedit e
rit peccatum mortale contra
deum infinita offensa. ex par
te dignitatis eius cui per pec
catum quodammodo iniuria
fit. dum ipse contemnitur et
eius preceptum violatur. Vn
de ad hanc offensam abolēduz
non sufficiunt vires humane.
sed requiritur diuina gratia.
Reatus etiam peccati non
solum est obligatio ad penam
sensualem. sed precipue ad pe
nam dampni. que est carentia
glorie. Vnde reatus non tolli
tur quamdiu non datur homi
ni. unde possit ad gloriā eternā
peruenire. Nec autem est gra
tia. q̄ iuxta apostolū paulū

gratia diuina eterna. ergo sine
gratia non potest homo iustificari
Noc etiam tetigit per dum dixit
Spiritus vadens et non rediens
glosa per se vadens in peccatum
non rediens per se a peccato.
ergo. **E**t hoc satis de primo prin-
cipali.

Circa secundum principa-
le. **C**onueniunt omnes quod ad
iustificationem impii ultra gra-
tiam preuenientem ex parte dei
requiritur consensus liberi ar-
bitrii ex parte impii in adultis.
quia secus est in pueris **E**t de
hoc ponit sanctus doctor tres
rationes in questionibus de ve-
ritate **P**rima sumitur ex ha-
bitudine agentis et patientis
ad inuicem. **P**atet enim in cor-
poralibus quod actio non fit sine
aliquo contactu quo vel solus
agens tangit patientem quando
patientis non est natum tange-
re agens. sicut cum corpora su-
periora agunt in ista inferiora
tangunt ea et non tacta ab eis
Vel mutuo se tangunt a-
gens et patientis quando utrum-
que natum est tangere et tangi.
sicut ignis tangit in aqua vel e
conuerso. **V**nde et in spiritua-
libus quando natus est esse mu-
tuus contactus. non comple-
tur actio sine contactu mutuo.
alioquin sufficit quod agens tan-
gat patientem. **I**pse deus qui ius-
tificat impium tangit animam

gratiam in ea causando **V**nde
et in per dicitur. **T**ange mon-
tes. glosa scilicet gratia tua.
Mens autem humana quodam
modo tangit deum cognoscen-
do vel amando **V**nde et in adul-
tis qui possunt cognoscere et a-
mare requiritur aliquis usus li-
beri arbitrii quo deum cognos-
cant et ament. et ista est ouer-
sio ad deum **D**e qua dicitur za-
cha. primo. **C**onuertimini ad
me et ego conuertar ad vos.
Pueri autem carentes usu libe-
ri arbitrii non possunt deum cog-
noscere et amare. **V**nde in eis
sufficit ad iustificationem quod
tangantur ab eo per gratie in-
fusionem. **S**ecunda ratio
sumitur ex ipsa ratione iustifi-
cationis. **I**usticia enim secun-
dum anselmum in libro de vir-
tute **E**st rectitudo voluntatis
propter se seruata. **V**nde iustifi-
catio est quedam voluntatis im-
mutatio. **V**oluntas autem ac-
cipitur et pro ipsa potentia et
pro actu potentie. **A**ctus au-
tem potentie voluntatis immu-
tari non potest. nisi ipsa coope-
rante. **S**i enim non esset ab ip-
sa non esset actus eius **I**psa ve-
ro potentia voluntatis sine sua
cooperatione potest immutari
In adultis autem requiritur ad
iustificationem. **S**unt enim
per actum voluntatis ad aliquod

inordinate conuerſi. **Q**ue qui
dem conuerſio immutari non
poſteſt niſi per actum cōtrarie
voluntatis. **E**t ideo ad iuſtifi
cationem adultorum actus li
beri arbitrii requiritur. **B**ed
quomam deus neminem obli
gat ad ipſiſſime. **E**t quia pu
eri q̄ per originale peccatū amiſe
rūt iuſtitia indigēt iuſtificati
one quam non poſſunt conſeq̄
per conuerſionem liberi arbitrii
i ad deum. **I**deo deus ex ſua in
ſinita miſericordia ordinauit q̄
pueri qui non habēt per actū
voluntatis proprie voluntatez
ad aliquid conuerſam. ſed ha
bent ſolum potentiam volunta
tis culpa originali iuſtitia deſti
tutam. poſſunt iuſtificari ſine
motu proprie voluntatis.

Tercia ratio ſumitur ex ſimili
tudine diuine operatiois in re
bus corporalibus. **D**eus enim
aliquem effectum producēs
quem iterū poſteſt producere
natura ſecundū eādem diſpo
ſitionem producit ſicut a natu
ra. **S**ed ſi deus aliquem mira
culose ſanet. ſanitatez in eo cā
bit cum quadam adequatione
humorum. quam etiam non o
perando interdū ſanat aliquē
ſecundum illud philoſophi in
ſecundo pbificorum. **S**i natu
ra faceret opus artis eodez mo
do faceret ſicut ars facit et ecō
uerſo. **E**x naturalibus autem

homo iuſtitiam aliquam habe
re poſteſt dupliciter. **V**no mo
do vt naturalem vel innatam
ſecundum quod quidaz ex ip
ſa natura ſunt promi ad opera
iuſtitie. **A**lio modo vt acquiſi
tam. **I**uſtitie igitur acquiſite
ex operationibus. ſimilis eſt
iuſtitia infuſa per quam iuſtifi
cantur adulti. **V**nde ſicut in iu
ſtitia politica requiritur act⁹
voluntatis. quo quis amat iu
ſtitiam. ita etiam in adultis iu
ſtificatione nō completur ſine v
ſu liberi arbitrii. **I**uſtitia vero
infuſa per quam iuſtificantur
paruuli ſimilis aptitudini na
turali ad iuſtitiam que etiam i
pueris inuenitur a ad euiden
tiam vſus liberi arbitrii requi
tur.

Preter tamen has ra
tiones iam assignatas poſſūt
alie quinqz rationes assignari

Prima ratio eſt iſta. **Q**uo
niam gloſa ſuper illo paſſu ter
cij regūz. **P**oſtula a me quod
vis vt dem tibi dicit **G**ratia de
i omnipotentis liberum arbitri
um requirit. ſed iuſtificatione fit
per gratiaz dei. vt habetur ad
romanos tercio capitulo. **E**r
go ſequitur q̄ ad iuſtificatione
nē requirit vſus liberi arbitrii

Preterea dicit beatus b
nardus. q̄ iuſtificatione tā abſ
qz conſenſu non poſteſt eſſe re
cipientis qz abſqz gratia dan
tis iuſtificationem. ſ. cōſenſus

recipientis est actus liberi arbitrii. ergo absque libero arbitrio homo iustificari non potest.

Preterea ad receptionem forme requiritur aliqua dispositio in recipiente. non enim quelibet forma in quolibet recipitur. si actus liberi arbitrii se habet ut dispositio ad gratiam. ergo ad receptionem gratie iustificantis requiritur liberum arbitrium.

Preterea in iustificatione ipsius contrahitur quoddam spirituale matrimonium hominis ad deum.

Juxta illud osee secundo **H**omo salu te michi in fide. sed in matrimonio carnali requiritur mutuus consensus ergo multo fortius in iustificatione ipsius. **P**reterea iustificatio ipsius non fit sine caritate. qui a proverbi. sexto scribitur **U**niversa delicta operis caritas. sed caritas cum sit quedam amicitia exigit mutuorum amorem. quia amicitia est cum redamatione ut dicit philosophus octavo ethicorum.

Mutuus amor requirit in utroque usus liberi arbitrii. ergo iustificatio sine usu liberi arbitrii esse non potest. **U**nde per conclusionem huius materie est advertendum quod iustificatio est motus a deo in animam positus inclinans de statu culpe ad statum gratie. **E**x qua evidenter comprehenditur. quod sicut ad motum naturalem quicquid concurrunt.

ut declarat aristoteles tertio physicorum. scilicet movens mobile. terminus a quo et terminus ad quem et locus in quo fit motus. ita ad iustificationem peccatoris primo requiritur movens quod est deus dans gratiam ut dictum est. mobile quod est anima. locus est pars rationalis in quo includitur liberum arbitrium. terminus a quo quod est status culpe. terminus ad quem quod est status gratie.

Ex quibus verbis habetur una mirabilis et notabilis conclusio que talis est **Q**uod quicquid homo sit liber. et habeat liberum arbitrium. non tamen ex se ipso potest per electionem liberi arbitrii recedere a statu culpe ad statum gratie. nisi primo deus moverit liberum arbitrium ad electionem talis hominis. **E**t hec fuit sententia christi. iobannis sexto. **N**emo potest venire ad me. nisi pater meus qui misit me traxerit eum. **D**uo ergo ista ita necessaria sunt ad iustificationem ipsius quod unum sine altero non valet. videlicet quod deus det gratiam prevenientem et moventem. et homo habeat voluntatem consentientem per liberum arbitrium.

Et hoc sufficit de secundo principali.

Circa tertium principale scilicet effectum consequentem

Sequitur enim gratiam datā
et liberum arbitrium motum
remissio peccati. **C**irca
quam remissionē tria videnda
sunt. **P**rimo si remissio culpe
est eadem cum infusione grati-
e. **S**ecundo presupposito qd
non sint eadem. **Q**uid sit prius
an infusio gratie. an expulsio
culpe. **T**ercio an ista fiant
in instanti.

Ad primum dico qd infusi-
o gratie non est eadem cum re-
missione culpe. cuius dicti rati-
o est ista. **Q**uia quecumque
se habent qd vnus potest es-
se sine altero illa sunt distincta.
Sed infusio gratie potest esse
sine expulsionē culpe. **E**rgo se-
quitur qd non est idem actus i-
fusio gratie et expulsio culpe.
Nam i saluatore nostro cristo
fuit infusio gratie. tamen in ip-
so nō fuit expulsio culpe. cum
cristus nunquā peccauerit.
nec in peccato etiā natus aut
conceptus est. **P**rima petri.
Qui peccatum non fecit. nec
est inuentus dolus in ore eius.
Similiter in angelis fuit grati-
e infusio. et tamen in ipsis nun-
quā fuit culpe expulsio. loquē-
do de illis angelis qui nō pec-
cauerunt. secus esset de angelis
illis qui peccauerunt.

Ad secundum dico qd
grā precedit expulsionē culpe
quod ostendo pluribus ratio-

bus. **P**rima ratio est ista.
Quoniam causa naturaliter p-
cedit suum effectum. sed gra-
tie infusio est causa remissionis
peccatorum. **E**rgo gratie infu-
sio naturaliter pcedit remissio-
nem culpe. **S**ecunda ratio est quo-
niam agens naturale non ex-
pellit formam contrariam ali-
quam nisi per hoc qd inducit si-
militudinem sue forme in mate-
ria. ergo eadem ratione et de-
us omnipotens non remouet cul-
pam ab anima nisi per hoc qd si-
militudinem sue bonitatis scili-
cet gratiaz in ea inducit. et sic
infusio gratie naturaliter pre-
cedit remissionem culpe.

Tercia ratio est. quoniam sic
quandoq; culpa remittitur p-
gratiam. ita aliquando grati-
a expellitur per culpam prece-
dentem. sed gratia expellitur
per culpam precedentē expul-
sionem gratie. **E**rgo similiter
culpa remittitur per gratiaz p-
cedentem remissionem. **Q**uar-
ta ratio est quoniam gratia cre-
ādo infundit et infundendo cau-
sat. sed creatio gratie pōt est
naturalit̄ qz remissio culpe ergo
Quinta ratio ē agēs natura-
lit̄ pōt ē patiēte. s̄ in iustifica-
tione ip̄i gratia ē ex pte agen-
tis. culpa ex parte patientis
seu recipientis. ergo prior est
naturaliter gratie infusio qz re-
missio culpe.

L Ad tertium dico q*uod*
iustificatio impij fit in instāti
Cuius dicti plures sūt ratiōes

I Prima racō est quia iusti-
ficatio impij est quedam spiri-
tualis illuminatio sed illumina-
tio corporalis fit in instanti nō
in tempore. cum ergo spiritua-
lia sint simpliciora corporalib*us*
et minus tempori subiecta. er-
go videtur q*uod* iustificatio impij
fiat i*n* indiuisibili instāti

I Secūda ratio est q*uoniam* quan-
to agens aliquod est potenti*us*
tanto in minori tempore suum
effect*us* producit. sed auctor
iustificationis est deus qui est
infinite virtutis ergo iustifica-
tio impij est in instāti.

I Tertia ratio est q*uoniam* in libro
decaus*us* dicit*ur* Substantie spi-
ritualis cuius modi ē aia et sub-
stantia et actio est in momen-
to eternitatis et non in tempore
sed iustificatio pertinet ad ac-
tionem anime. ergo non est in
tempore sed in instāti.

I Quarta ratio est q*uoniam* in eod*e*
instāti in quo est dispositio cō-
pleta in materia. est et forma.
sed motus liberi arbitrii q*ui* in
iustificatione requirit*ur* ē dispositio
cōpleta ad gratiā ergo in eod*e*
instāti in quo sunt illi mot*us*
ē gratia. Et sic p*er* p*ri*mū p*ri*nci-

Seria tertia. *De homicidio.*
Sermo de homicidio.

T Rabe nobis daniēlem
aliter interficiemus te
et domum tuam. *Danielis p*ri*mo.*
Heri locuti sumus de
iustificatione impij hodie con-
siderans q*uod* inter ceteras homi-
num impietates est esse homici-
dam. quia tali impietate offē-
ditur corp*us* et anima. determi-
nauit loq*ui* de homicidio

Pro cuius principio pono
istam conclusionem videlicet.
q*uod* non solū homicida ē qui ma-
nualiter et corporaliter aliq*uem*
interficit. sed etiam qui lingua
aut consilio homines occidi fa-
ciunt. ista conclusio capit*ur* a
beato thoma secunda secunde
questione sexagesima quarta
et ponitur de penitentia distin-
ctione prima In capitulo Pe-
riculose: Et sunt verba angu-
stini superius iam allegata
ibi dicit*ur* Periculose se decipi-
unt qui estimant eos tantū ho-
micias esse. q*uoniam* manib*us* homi-
nem occidunt. et non potius e-
os per quorum consiliū et frau-
dem et exhortationem homines
extinguunt*ur*. Nam iudei do-
minum nunq*uam* propriis mani-
bus interfecerūt. sicut scriptū
est. Nobis non licet interficere
quenq*ue* . et tamē illis mors
domini imputatur. quia ipse
eum lingua interfecerunt. *Hec*
ibi. Et ibidem beatus augusti-
nus dicit. Noli putare te nō eē

homicidam quando fratri tuo
male persuades . si fratri tuo p
suades male occidis **E**t ut sci
as quia occidas audi prophetaz
in psalmo **S** filij hominum deto
coru arma et sagitte . et lingua
eorum gladius acutus . immo
apud deum non minus pumi
tur unus qz alter . ut ponitur v
bi supra capitulo **H**omicidio
rum . ubi dicitur . **H**omicidio
rum vero tria genera esse dice
bat petrus . et penaz eorum pa
rem esse dicebat . **S**icut enim
homicidas interfectores fra
trum . ita detractores quoqz e
oru eosqz odientes homicidas
esse manifestabat . quia et qui
occidit et qui odit fratrem su
um et qui ei detrahit homicida
pariter esse monstratur . **I**nc
dit qd dominus noster i prebe
dit tales per psalam prophetā
primo capitulo . ubi dicitur .
Quomodo facta est meretrix
ciuitas fidelis plena iudicio .
Iustitia habitabat in ea . nūc
autem homicide . propt̄ quod
consolabor super hostibus me
is . **D**e hys fuerunt viri babilo
nici . qui petebant danielē ut
occiderent eum . alias volebāt
occidere regem . ut ponitur in
epistola **S**imiliter cristum q
rebant iudei interficere . ut di
citur per euangelistam in euā
gelio . **Q**uia nolebat in iudeaz
ambulare . quia iudei querebāt

ipsum interficere . **D**ic histori
as si placet **C**irca istud homi
cidium et a notabim? . **B**

Il Primo causam supernam .

Il Secundo causam internā

Il Tercio causam externam .

Circa primum prin
cipale scilicet causam supernā
que est predestinatio eternal
sciendum est . qd prima causa
mortis est superna causa qui
est deus omnipotens . **Q**ui
a cuiuslibz homini statuta est ho
ra . dies . locus et modus sue
mortis ex eterna predestinati
one infallibiliter . **I**deo dicitur
per iob **B**reues dies hominis
sunt . et numerus mensium ei
apud te est . constituisi t̄mi
nos eius qui preteriri non po
terunt . **Q**uod ideo factum est
ut ait beatus greorius sexto
capitulo moralium . ut homo
melior fiat dispositus semper
respectu mortis **V**nde beatus
bernardus sic loquitur **P**oraz
inquit vltimaz idcirco deus vo
luit esse occultaz ut semper no
bis esset suspecta . ut dum illā
ignoramus ad eam sine inter
missione preparemus nos **I**de
o super hoc salomon sic ait **N**e
scit homo finem suum . sed sic
aues capiuntur laqueo . et pi
sces bamo . sic homines capi
unt tpe iniqui **E**t pmittit̄ et
na lege non solum fieri morte
naturalem tali loco et tpe . sed

etiam mortem violentam . ideo
dicit ipse deus . ultimo capitu
lo . **E**go occidam et ego uiuē
faciam . percutiam et ego sanabo
et non est qui de manu mea pos
sit eruere . **E**t ideo si aliquis cito
et statim moritur fulgure celesti
aut submergitur aqua . aut su
bito suffocatur . aut gladio occi
ditur impē cogitate . nō est effe
ctus iste remouendus a deo .
Quia ut potest trahi ex augu
stino in libris de ciuitate dei . ex
triplici fine hoc pōt attingē .
Primo attingit ad vindicandum
rebelles . sicut uidetur est ab
infidelibus ydola adorantibus
quos diuersis stragibus fecit
occidi . ut patet in libro numeri
Iosue et iudicij . et in pte libri
regum . **E**t istam causam assignat
augustinus fuisse quare de
us dedit potestatem romanis
subiciendi sibi orbē terre . **V**n
de tot effusiones . tot spersiones
sanguinis fuerunt q̄ per eos tan
q̄ p̄ executores sue iusticie vo
lunt rebelles et ipsos punire
Secundus finis quare dicitur
mortem violentam aliquorum
est ad puniēduz peccātes . ut
sit mors illa in satisfactione pec
cati . sicut p̄mittit multos inno
centes mori et crudeliter occidi
ut illa pena sit eis purgatoria :
ut augustinus dicit in p̄mo de
ciuitate dei . **E**t contra faustū
de illis q̄ i captiuitate ciuitatuz

et tyrannorum mortui fuerunt .
Imo etia si merentur illā mor
tem violentam credi debet q̄ i
satisfactionem peccati et i bonū
illius q̄ moritur deus illā ordina
uerit . **Q**uot enim homines con
fessi et bene dispositi mortui sunt
morte violenta q̄ fuissent forte
mortui desperati . et sine con
fessione . **I**deo dicit basilus q̄
magnum beneficiū a deo conse
quitur . q̄ in quocūq̄ vite statu p
mortem violentam a deo voca
tur **E**t sanctus thomas dicit q̄
mortalit̄ patienter tolerata
que penalis est et vltimū terribi
liū ad magnam satisfactionem
eis imputatur . **T**ertio finis q̄
re talis mors a deo ordinatur . est
ad coronandum fideles . quia
per talem mortem p̄bant . ideo
dicit apostolus ad hebreos .
Lapidati sunt . secti sunt : temp
tati sunt . et in occisione gladii
mortui sunt . et hī omnes testi
monio fidei p̄bati inuenti sunt
Per mortem enim sanctorū et
iustorum non solū ipsi . sed etiā
alii fideles inuāntur et coronant̄ .
in quantum merita ipsorum trans
funduntur ad alios . **I**deo dicit
augustinus in encheridion . q̄ talis bo
nus est deus q̄ nō sineret aliquis
malus nisi ita esset omnipotens .
ut ex illo eligeret bonus . **N**ec
ille **E**t idem in libro de vita ci
uitiana . **N**escis quia hora ueniat
ut sepe vigiles ut quia nescis

quando veniat patū te inueni
at cum venerit. Et ad hoc for
te nescis quando veniat. vt se
per paratus sis. **Hec ibi.** Et be
atus bernhardus. **Miser** homo
quare te non omni hora dispo
nis. cogita te iam moriturū.
quē scis de necessitate moriturū
distingue qualiter oculi vertē
tur in capite. vene rumpentur
in cor et cor scindetur dolore.
Et hoc sufficit pro primo prin
cipali.

Circa secundū pri
cipale scilicet causam inēnam
que est natura corporalis. **Sci**
endum qd homo ex natura sua
corporali est mortalis natura
liter. Nam vt phūs dicit in pri
mo de generatione. **Mors** natu
ralis procedit ex defēctione v
tutis naturalis. que consistit i
humido et calido proportiona
tis. **Et** quia continue deficit hu
midum naturale quāuis rēstau
retur per humidum cibale ordi
natur a natura nō sufficit. qz
nō est eius de ratiois. neqz tran
sit in naturā illius. sicut patz
in exemplo lampadis. qz lam
pas plena oleo tam diu cōserua
bit lumen ibidem accensuz quā
diu est oleum. et si qz tum con
sumitur de oleo tantūz appone
retur de aqua. semp esset eius d
quātitatis de humido a lāpade
h nō de oleo tantū. et tū posset
mētiplicari aq et oleū deficere.

q finaliter lampas extingueretur. sic est in corpōe hōis. quia
quāuis humidum cibale rēstau
ret quantum deperdit de humi
do naturali tamen humido na
turali consumpto a calido existi
guetur lumē vite. **Et** ideo dicit
aug? i libro de questionibz no
ui et veteris testamti q i statu
inocentie corpus hominis de se
fuiſſet mortale ex natura sua.
h nō fuiſſet mortuūz quamdiu
nō peccasset. qz ex dono iusti
cie originalis immortalitate vige
niſſet. **Nō** em̄ inquit erat cor ei?
in dissolubile p aliquēz imorta
litate vigore i eo existentē sed
inerat anime vis quedam sup
naturaliter diuinitus data. p
quā potēat corp? ab oi corrup
tione pseruari. quādiu ipi deo
sbecm māſſſz. **Hec ille.** **P**retere
a **O**mnē cōpositū ex cōtrarijs est
corruptibile. h corp? hōis cōpo
sitū est ex qtuor elemētis i qui
bz icludit cōtrarietas scilicet ca
lōditatis. frigiditatis. siccita
tis et hūiditatis. ergo corpus
hōis naturaliter erat corrup
tibile et est naturalit mortale.
Sic et corp? xpī naturalit e
rat corruptibile i sepulchro p
naturā cū eēt eius de rōnis cū a
lijs corpibz. tamē nūqz fuiſſet
corruptū ex dīma vtute sup ex
istēte. **E**t **h**ic posz qri
vna dubitatio q est ista. si ppe
pccm pmi hōis secuta ē mors

anime et corporis . cur filius dei
incarnatus per passionem suam
non reddit hominem immorta-
le quod ad corpus sic reddidit ipsi in
mortale quod ad animam . ipsum iusti-
ficando et liberando eum a ser-
uitute peccati . quia ex peccato incur-
rit mortem anime et corporis .

Dicendum quod filius incarnatus
et passus non redemit immortalita-
tem corporis rationabiliter .
quia state causa debet stare ef-
fectus . si causa huius mortis
fuit peccatum . quia in quacumque ho-
ra comederitis de ligno vite mo-
rie minimi et peccatum remansit sal-
tem originaliter . ergo iste effe-
ctus scilicet mortis remanere de-
buit . **E**t si diceretur quare non
remouit causam scilicet ut omnes
nasceremur sine peccato origi-
nali . **A**d hoc plures possunt esse
rationes . **P**rimo ut homo
cognosceret infirmitatem suam
ne superbiat . si humiliaretur . quod
a si homo semper immortalis re-
mansisset cogitare potuisset hoc
esse ex natura ipsius et non ex gra-
tia dei . **S**ecunda ratio est
quia maius bonum non debet
amitti propter minus bonum .
si maius est posse consequi vi-
tam eternam . quam habere immor-
talitatem corporis . quia priua-
remur vita eterna . quia si nun-
quam moreremur nunquam beatificaremur
et impediretur finis ad quem cre-
ati sumus . ergo non debuit Christus

facere ex morte sua remouere cau-
sam mortalitatis . **T**ertia
ratio est quia deus et natura in-
cibilis frustra operantur in principi-
o fuit creata anima immortalis ex
natura sua . et corpus mortale
ex natura sua . ne ergo operati-
o sua fuisset frustra . voluit cris-
tus remanere causa quod corpus
posset esse naturaliter natura su-
am . et purificare animam per mortem
ne nullo modo moreretur . per ergo
quod causa secunda mortis est interna . quod
a natura corporalis . **E**t hoc de
secundo principali .

Circa tertium principa-
le causam externalis quod est opprobrium hu-
manum . **D**uobus modis potest
opprimi homo ita ut moriatur .
Primus est a lege ordinata
Secundus est ab hominis perversi-
tate . **L**ex namque ordinauit homi-
cidium fieri ad conseruationem
totius corporis rei publice . qui
a sic medicus iustissime absci-
dit membrum putridum a cor-
pore ne corrumpat residuum
corporis . sed ut preseruetur i-
santate . ita oportet iudicem et
ministrem legis abscidere ini-
quum et reum a corpore civili .
Ideo dicit sanctus doctor in
libro quod dicitur de regimine princi-
pum quod magnum meritum iu-
dex consequitur reum occidens
sicut magnum supplicium me-
retur innocentem dampnans et ideo
ubi hec iusticia seruata est cōe

corpus ciuile semper fuit sanū. et ubi relaxata est semp fuit in firmū et finaliter corruptū. sic patet de roma de q̄ dicit aug⁹. q̄ tam diu valuit quādiu iusticia viguit. Et patet hodiernis tēpib⁹ de venetis quoz status ultra iaz mille ānos securus fuit et firmus. quia iusticia nemi in p̄cit. siue sit de statu siue nō. quia eos de capitāt. oburūt sus pendūt. ponūt ad perpetuū exiliū. dāpnāt ad ppetuos carceres et similia. ¶ Secundus modus opprimendi hominē est a pueritate hominis. qui ex odio venit ad occidendum p̄ximū. Et istud dicit⁹ coiter homicidium p̄hibitū a deo. vt patet i leuitico. xxi. vbi dicit⁹. Nō occides et ē p̄hibitū a natura. quia nullus debet alteri facere quod sibi nō vult fieri. et est p̄hibitū a lege ciuili qz ē p̄turbatiuū communis pacis et communis hominis. et ē peccatū ḡue et s̄m circūstātiā p̄t ēē ḡuissimū peccatū i quātū p̄ homicidiū nō solū p̄uat hominis vita. sed dampnatur ad infernum anima. Et potest fieri exp̄liciter scilicet a manu. a lingua. et a consensu. Et fit a manu dupliciter non solum actu tollendo vitam. sed etiaz ponēdo hominem vt moriat⁹ sine cultoris. sicut in manu crudelis rectoris. aut in carcere vbi moriatur. Potest etiam fieri a lingua

et hoc dupliciter vel precipiēdo vt fiat. vel suggerendo aut cōsulēdo. sicut iudei fecerunt pylato de xp̄o. Potest etiam fieri a consilio dupliciter. aut consentiendo expresse in mortē alicuius. aut non ipediendo cum possis. ¶ Ideo de omnib⁹ talib⁹ dicit deus p̄ p̄phetam Sanguinem eorum de manu tua requiram. quia omnis istorum sanguis clamat ad deum de terra. sicut sanguis ab el dicens. Vindica domine sanguinem nostrū. Et hoc proprie vocatur homicidium i. hominis scissio. scinditur nāqz vita p̄ separationem anime a corpore. Et hoc patet de tertio principali.

Feria quarta ¶ **Sermo**
de blasphemia. . .

Non pollues nomen dei tui. leuitici decimo octauo capitulo. Verilo cuti sumus de impietate qua fit homo crudelis erga proximum suum videlicet de homicidio. Hodie v̄eo loquemur de impietate que fit deo ab homine que vocatur blasphemia in qua polluitur nomen dei nostri ihu cristī. Pro cuius principio dā ista conclusio videlicet qz blasphemia est maximū peccatum. Quam conclusionem p̄bo pluribus rationibus. **A**

Prima est ratio. Quoniam ordo peccatorum sumitur ex ordine preceptorum. et quanto preceptum est prius. tanto peccatum quod fit contra tale preceptum est grauius sed blasphemiam reducit ad preceptum primum et secundum. quia remouendo a deo quod ei conuenit est peccatum idolatrare. et blasphematio est eius nom en in vanum assumere. ergo blasphemiam est grauissimum peccatorum. **S**ecunda ratio est. Quoniam illud peccatum est grauius ad quod committendum est minor impulsus. quia quanto impulsus est minor tanto peccatum est magis voluntarium et per consequens magis graue sed ad blasphemiam dei et sanctorum nullus est naturalis impulsus. ergo blasphemiam est grauiissimum peccatorum. **D**icit beatus gregorius quod peccata carnis licet sint maioris infamie. sunt tamen minoris culpe. et hoc ideo est. quia ad peccata carnis magis est impulsus naturalis. **S**ed cum ad blasphemiam nullus sit impulsus ut prius dictum est. ergo ipsa est grauissimum peccatorum. **T**ertia ratio est. Quoniam omne peccatum tanto est grauius quanto fit contra maiorem caritatem. sed nulla maior est caritas quam homo debet deum diligere. quia plura

ipsum quam alia anima tenetur diligere. immo omnia alia propter deum tenetur diligere. ergo cum blasphemiam sit contra deum erit grauius peccatum quia contra maiorem caritatem.

Quarta ratio est quoniam peccatum tanto est grauius quanto est durabilius. sic enim per oppositum tanto virtus est maior quanto durabilior. sic patet de caritate que durabit usque in patria respectu aliarum virtutum que non remanebunt ibi. sed peccatum blasphemie durabit usque in infernum. ergo est grauiissimum omnium peccatorum. **V**nde apocalypsis decimo quinto ubi dicitur. **E**stuauerunt homines estu magno et blasphemauerunt nomen domini habentes potestatem super plagas. ubi dicit glossa quod in inferno positi quamuis sciant se pro meritis puniri. dolebunt tamen quod deus tantam potestatem habeat quod plagas eis inferat. hoc autem esset eis blasphemiam in presenti. ergo etiam in futuro.

Quomodo autem hoc possit esse quod dampnati deum blasphemant declarat sanctus doctor secundum da secundae questione decima tertia articulo. quarto dicens. **A**d rationes blasphemie pertinet de testatio diuinitatis. illi autem qui sunt in inferno retinebunt pueriam

voluntatem auersam a diuina
iusticia in hoc q̄ diligunt ea p̄
quib⁹ puniuntur et uellent eis
uti si possent . et odiunt penas
que pro huiusmodi peccatis in
figunt. **D**olent tamen de pec
catis que commiserunt non q̄a
ipsa odiant sed quia pro eis pu
niuntur . sic ergo tal⁹ detestati
o diuine iusticie est in eis cor
dis interior blasphemia **E**t ere
dibile est q̄ post resurrectiōez
erit in eis etiā uocalis blasphe
mia sicut in sanctis uocalis lau⁹
dei. **D**ec ille. **¶** Quia ratio
est illa quam ponit sanctus do
ctor ubi supra . Quoniam infi
delitas est maximum peccato
rum secundum genus suū sed
blasphemia dicit infidelitatem
quia opponitur confessioni fidi
ergo est ipsa grauissimum pec
catorum. **V**nde apostolus pri
mo ad thi . primo . Prius fui
blasphemus ⁊ persecutor ⁊ p̄
ea subdit Ignorās feci in cre
dulitate . Ideo precipitur in e
pistola . Non pollues nomē dei
tui propter magnitudinē pec
cati . In euangelio etiam dicit⁹
De bono opere non lapidam⁹
te sed de blasphemia . **D**ic hy
storias si placet.

¶ Circa istam blasphemiaz
tria considerabimus .
¶ Primo eius diffinitionem
¶ Secūdo ei⁹ malignitatem
¶ Tercio ei⁹ penalitatem .

¶ Circa primum principale .
Credūt vulgares ⁊ populaēs
nullam esse differentiam inter
blasphemiam et maledictiōez
et capiunt vnum pro altero in
differentes sed decipiuntur :

¶ Quoniam maledictio
ut ponit sanct⁹ doctor secūda
scde . q . lxxvi . est p̄ quam pro
nūtiat malū oīa aliquem vel i
p̄cando vel optando . quod se
cundum se repugnat caritati .
et est peccatum mortale . Sic
esset dicendo ego p̄cor deū ⁊
sanctos q̄ interficiaris aut mo
raris morte subitanea et simili
a . Ideo dicitur prima ad cori
sexto Neq̄ maledici regnum
dei possidebūt . Et tanto graui
us est peccatum quāto p̄sonā
cui male dicimus debemus ma
gis venerari et amare . sicut ess⁹
maledicē patri aut matri . Po
test etiam esse peccatum venia
le quando ex leui cā aut ex lu
do procedere . **¶** Blasphe
mia vero secundū augustinū
et ambrosium est quando ali
quis attribuit deo q̄ ei non cō
uenit . vel quando negatur a
deo quod ei conuenit . vel quā
do aliquis sibi vsurpat quod
dei est . Exemplum primi dicē
do q̄ deus op̄s est proditor
vel partialis . vel ut dicebant
iudei quod erat demoniacus ⁊
peccator . Exemplum secūdi
ut dicendo : de⁹ non posset facē
: q : iij

istud vel illud. vel dicendo q
non est iustus vel ipsum male
dicendo et similia. **Exempluz**
tertij vt dicendo in respectuz
dei ego faciam hoc vel illud. **Cō**
tra primum exēplum est scrip
tura dicens. **N**on est perso
rum acceptio apud deum. **I**o
hannis secundo **E**t p̄. **N**on ē
qui se abscondat a calore eius
Contra secundum exemplum
ē p̄. qz ipe dixit et facta sunt
ipse mandauit et creata sunt.
Contra tertium exempluz est
apostolus dicens. **¶** Quid ha
bes quod nō accepisti. quod
si accepisti vt quid gloriaris
quasi non acceperis. **E**t p̄.
Non nobis domine non nobis
sed nomini tuo da gloriā. **E**x
quibus patet tria esse peccata
blasphemie. quoruz primum ē
affirmatiuum. secundum ne
gatiuum. tertium vsurpatiuū.
quia primum deo attribuit qd
non est. secundum autē rmo
uet quod est. tertium vsurpat
qd nō debet. **D**ec vero blasphe
mia tripliciter fieri potest. pri
mo respectu dei. secundo respe
ctu creature. tertio respectu
dei et creature. **B**lasphemia
respectu dei est maximum pec
catorum. vt dicit glosa super
ysa. decimo quarto. **I**te ad po
pulum terribilem. **E**t rationes
sup̄ ei? allegat p̄bauerūt. **E**t
p̄t fieri ē b? moīs scz itelectua

liter. cordialiter et vocalit.
¶ Et primo itelectualiter sicut
fuit quando dyabolus voluit v
surpare sibi honorez propter su
am superbiā blasphemauit de
um et eiectus est de celo sicut
patet ysa. decimo quarto. **¶** Quo
modo cecidisti lucifer qui ma
ne oriebaris. **E**t apocalip. du
odecimo. **P**roiecit? est ille dra
co magnus. **¶** Vnde si lucifer q
erat ita magnus fuit expulsus
et eiectus de celo. quia vsurpa
uit dei honorez. quomodo blas
phemus poterit illuc accedere?
Certe rex celestis uullo modo
p̄mittit illū intrare in r̄gnū suū
qui suuz honorem sibi vsurpat.
¶ Secundo cordialiter.
Et hoc potest esse a duplici cā
scilicet a demone et a malicia
tua. **A** demone puta quando
in mēte tua occurrit aliqua tur
pitudine contra deū. et aliqua
irreuerentia contra res ecclesia
sticas. sicut legitur in vitispa
trum de quodaz iuvene qui cō
tinue temptabatur vt deum
blasphemaret talis temptatio
non est peccatum sed merituz
si ei fiat resistentia. **A** propria
malicia sicut faciebant iudi nō
credentes miracula ihesu cristi
dicentes. quis est qui etiam
peccata dimittit. et hoc ē at ma
licia. quia mala intentione fa
ciebāt. **¶** Tertio qn fit vocalit
Sicut faciunt plures ribaldi

qui essent digni vt terra aperi-
retur et absorberet eos. Et is-
ta est blasphemia de qua legitur
mathei duodecimo. Qui dixe-
rit blasphemiam contra spiritum
sanctum. non remittetur ei
Et Verum nota quod circa istos
duplex est attendenda circum-
stantia. **I** Prima quod ille qui
blasphemauit sit doli capax et
discernat quid loquitur blasphe-
mando. **I** Secunda circum-
stantia est quod lingua non violen-
ter. propter primam excusantur
pueri demones et fatui et ebrio-
si quia nesciunt quid dicant.
Et si obiceretur de punitione il-
lius pueri de quo loquitur bea-
tus gregorius in dialogo quod ar-
reptus est a diabolo de sinu pa-
tris quia blasphemauit dominum
Alias respondi super hoc dicen-
do quod punitum est corpus ad
punitionem patris eius cuius
corpus erat. anima tamen pu-
nita non fuit. sed si baptisatus
erat credi debet ad paradysum
euolasse animam illam. Et ad
istum casum reducitur etiam
blasphemia frenetici cuius sit ex-
tra proprium sensum. Propter
secundam circumstantiam ex-
cusantur oppressi a demone quia
sepe demon cui commissa est po-
estas super corpus mouet lin-
guam ad blasphemandum san-
ctos et deos. quia violentat lin-
guam interius. Hecus esset de

violencia exteriori quia nunquam per ali-
quam violencia exteriori deus blas-
phemari deus. aut quoquomo-
do negari. Ideo legitur in hy-
storia eusebii quod cum quidam
christianus cogeretur a iuliano
apostata dixit cristianus. vt
scias qualem potestatem ha-
bere poteris in me ad negandum
christum cito tibi ostendam. et ab-
scisa lingua cum dentibus illam
in faciem eius proiecit. **S**
I Secundo potest esse blasphe-
mia contra creaturam et diffe-
renter quia potest esse contra in-
tellectualem et sic est angelus
vel potest esse contra rationa-
lem et sic est homo. vel potest
esse contra irrationali et sic est be-
stia et tanto maior est blasphe-
mia quanto creatura est digni-
or et maior. Vbi tamen confi-
derandum quod si non fiat cum in-
tentione optandi malum cui ma-
ledicatur vel blasphematur cum
ibi non sit mala intentio non est
semper mortale peccatum. sic
contingit quandoque de patre
et matre respectu filii. Vel etiam
blasphemando alia quibus nol-
lent possessores euenire que im-
precantur eis. Immo quando-
que fit blasphemia ad honorem
diuine iusticie vel in bonum eius
qui blasphematur que blasphe-
mia non est peccatum. Sicut
imprecando quod tyrannus perdat
: q: m

potentiam malignandi . aut pec
cator malefaciendi . Et isto mo
do reperitur in scriptura sacra
vt dicit albertus q̄ sancti ma
ledixerūt hominibus . sicut ysa
ac persecutoribus filiorum dei
quando dixit . Qui maledixe
rit tibi sit ille maledictus . Vel e
tiam ratione peccati . Sicut da
uid maledixit moti gelboe duz
dixit . Montes gelboe nec ros nec
pluuia veniat super vos vbi ce
ciderunt fortes israhel . Simili
ter et heliseus maledixit pueris
sibi illudentibus . vt patet q̄r
regum quarto . Sed mala inten
tione nullo modo licet blasphemare
creaturas . Ideo ad ro
dicatur . Benedicite et nolite
maledicere . **T**ertio po
test esse blasphemia contra de
um et creaturas . et hoc est quā
do imprecando et blasphemando
includitur deus et creatura .
Sicut dicendo . Maledictus
sit ille qui fecit te nasci aut ve
nire in mundum . et similia . Et
ista ē prop̄a blasphemia dāp
natorum quia vt dicitur apo
calipsis decimo sexto . Maledi
cunt se et qui creauit eos et qui
conseruat et tenet eos in vita .
Et isto modo grauatur blas
phemia que est ad sanctos et
specialiter ad matrem dei . qui
a non potest blasphemari sanc
tus quoniam etiam blasphemetur
ipse deus qui est in sanctis suis

sicut non potest blasphemari
homo quoniam etiam blasphemetur
anima . Et isti blasphematores
habent in se signum sue
dampnationis . Quia sicut p
positum in proposito ita opposi
tum in opposito . sed qui habent
signum sue salutis benedicunt
deum . ita qui maledicunt habent
signum sue dampnationis . Po
tēco dicit sanctus iohannes in a
pocalypsi . q̄ illi qui habebant
signum dei viui benedice
bant viuētem per infinita se
cula seculorum . Habentes ve
ro characterem bestie id est be
monis signum . maledicebant
nomen sanctum dei . Et hoc sa
tis de primo principali .

Circa
secundum principale scilicet
malignitatem blasphemie .
Tanta nepe est malignitas
in blasphematore q̄ propter
ipsam blasphemiam incidit in
sex magna peccata . **P**ri
mum autem est peccatum pro
ditionis . quoniam blasphemator
est maior proditor quāz fu
erit iudas traditor cristi . **S**i
vis videre signum considera q̄
iudas tradidit eum in statu hu
manitatis et non erat certus q̄
esset deus quia non tradidisset e
um . quod patet quia cum cog
nouit laqueo se suspendit . sed
blasphemator tradit deum in
maiestate sue diuinitatis et non

pl² peccat. eo q^d est certus p
ea que secuta sunt scilicet per
eius resurrectionem et ascensi
one. quia sedet ad dexterā dī
patris et est verus deus. Nam
gravius peccat et gravius pui
tur qui offendit regem q^m mili
tem. et plus punitur crimen le
se maiestatis q^m alia crimina.

Unde sicut crimen tanto graui
us est quanto ille qui peccat
maior est. sic etiam tanto gra
uius est quanto ille contra quē
peccatur maior est unde tanta
ē offēsa q^m et ille qⁱ offenditur

Secundum autem pec
catum est peccatu^m malignita
tis. Maior enim malignitas in
blasphematore est q^m in iudeis
christum crucifigentibus. Nam
si iudei cognouissent christum
esse deum non malignati fuif
sent contra eum. vt aposto
lus secunda ad corinthios di
cit. Si enim cognouissent nū
q^m dominū glorie crucifixi sūt
Et dicit sanctus petrus Pro
p^{ter} principes fecerunt propter
ignorantiam. sed blasphema
tores bene cognoscunt q^d ipse
est vere rex glorie et sciunt ip
sum esse creatorem ac deū om
nipotentem. Ideo magis ma
lignantur q^m iudei et per conse
quens deberent esse magis ex
osi q^m iudei.

Tertium
autem peccatum est peccatu^m
offensionis. Cū enim qui blas

phemat deum blasphemat et o
nes alias creaturas. quia om
nes alie creature esse habent et
viuere ab ipso. Unde ex blas
phemia sequitur offensio om
nium aliarum creaturarum.
sicut offensio principe offendū
tur omnes eius subditi.

Quartum peccatum est
peccatum heretice prauitatis.

Nam maior est blasphemia q^m
heresis. Nam hereticus errat in
aliquo credēs esse verum quod
credit. quia si sciret esse falsum
et se errare non crederet illam
heresim. Sed blasphemator
scit deum et credit in eū que
blasphemat scienter. Et cū
peccatum ex scientia semper
maius sit q^m peccatum ex igno
rantia sequitur q^d blasphemia
sit maius peccatum q^m heresis.

Quintum peccatum est
peccatū fidelitatis. quoniam
vt dicit sanctus doctor in ques
tionibus de peccatis. Inter o
mnia illa in quibus possunt parti
cipare fideles et infideles et que
sunt eius cōmunia peccatum
tāto est maius quanto est ma
ior cognitio dei. Cum igitur
maiores noticiā habeant cri
stiani q^m infideles. plus offen
dunt blasphemando. quia fa
ciunt contra fidem q^m faciant i
fideles et pagani. Unde blas
phematores peiores sūt q^m per
fidi pagani. et rō ē quia maiore

ostendunt ingratitudinem cū
maiora susceperunt beneficia.

Nam legitur in vitis patrum.
q̄ abbas macharius reperto
quodam osse capitis mortui in
silua ⁊ interrogato cuius caput
fuisset. respondit. q̄ cuiusdā
sacerdotis ydolorum. interro
gatus qualem penam haberet
respondit q̄ magnam. Inter
rogatus si maiorem q̄ xpiam
respondit q̄ non. quia xpiam
in inferiori igne cruciabantur
q̄d verus est respectu omninꝝ
peccatorum decepta infidelita
te. vt exponit sanctus doctor

Sextum peccatum est oc
cisionis maius est enim pecca
tum blasphemie q̄ homicidiū
Et probatur per rationem pri
mo tactā in probemio scilicet
ratione ordinis preceptorum
Propter ista tria dicitur iob
decimosexto Imitabis linguā
blasphemantium et condēpna
bit te os tuum ⁊ labia tua rēde
bunt tibi **E**t sic apparet pecca
ti huius malignitas: **E**t hoc de
secundo principali.

Circa tertium principale.
Tres leguntur pene generales
peccati huius nequissimi.

Prima est pena dei. de qua le
gitur leuitici vicequarto.

Vbi dicitur de filio illius mu
lieris israhelite quem pepererat
ex viro egyptio **E**duc blasphe
mum extra castra et lapidet e

um omnis populus. **E**t flagel
lauit et pumuit hoc peccatum
deus mirabilis. vt patet iudith
incipiendo a capitulo secundo
vsq̄ ad decimū quitū capitu. i
quibus legitur q̄ holofernes
princeps regis assiriorum vult
obsidere totam terram iudeorū
et omnes eorum ciuitates. pp
ter quod missi sunt ambasciato
res ad eum vt supplicarent ei
vt intuitu dei quem colebant ⁊
adorabāt vellet eos non oppri
mare. **Q**uod ille indignanter
audiēs prorupit in blasphemiam
domini dicens q̄ non erat al
ius deus nisi nabugodonosor.
et nesciebat quis esset iste deus.
et datis indutijs sex dierum vo
lebat experiri potentiam suam
propter quod deus iratus. q̄a
blasphemauerat inspirauit iu
dith mulierem pulchram et sa
pientem vt intraret campum
eius. que ingressa et magnam
habens apud holofernem gra
tiam ingrediendi ⁊ egrediendi
papilionem suū propter eius
pulchritudinez. finaliter absci
dit eius caput et populus dei
mansit victoriosus. **R**ecitat e
tiam elimandus in cronica de
moribus gottorum. q̄ tempore
alarici regis gottorum erat q
dam blasphemator dei magnus
qui dum semel esset cum rege
teneret ensē ante ipsum. ve
nerunt quidam nigri homines

qui cum eum caperent . cepit
tristari? auxiliū r̄gis implorāe atq;
clamare . **A**diuuā me rex . q̄
cum vellet ipsum adiuuare au
diuit vocem neminem tamen
videndo . **Q**uietere rex . q̄ iste
noster est ⁊ diu dimisimus eū
tibi . et hīs dictis asportauē
runt eum . ⁊ fuit dampnatus
perpetuo propter blasphemiam
Tineāt ergo omnes blasphe
matores sententiam districti
iudicis qui seuerissime crimen
blasphemie vindicabit . nec re
linquet ipsū impunitū quāuis
interdum pena ad tempus dif
feratur **D**iuina enim benigni
tas lento gradu ad vindictā
procedit . s̄ ipsam tarditatē g̃
uitate supplicij compensabit .
Secunda pena est sancte
matris ecclesie . et poit̄ extra
de clerico maledico . capitulum
Secundū? **V**t si quis cōtra de
um ⁊ aliquem sanctorum suo
rum ⁊ maxime beatam virgi
nem linguam in blasphemiam
publice relaxare presumpse
rit per episcopum suum pene
subdatur inferius anotate . vi
delicet vt septem diebus domi
nicis preforibus ecclesie in ma
nifesto dum aguntur missarū
solempnia blasphem? existēs
ultimo illorum die dominico
pallium ⁊ calciamenta nō ha
beat . ligat? corrigia circa col
lum . septemq; precedentibus

sextis ferijs in pane ieiunet et
aq̄ u a ecclesiam nullateuus in
gressurus **Q**uolibet quoq; pre
dictorum dierum tres si pote
rit . alioquin duos reficiat pau
peres siue vnum . **E**t si nec ad
hoc eius suppetant facultates
id in penam alia commutet .
etiam si rennuerit recipere vel
peragere penitentiam supradi
ctam ecclesie sibi interdica
tū ingressus ⁊ in obitu ecclesiasti
ca sepultura . **D**ec ibi . **T**er
cia est pena legalis . que vt
plurimum est pecunialis vt po
nitur extra de maledicis in e
odem capitulo . vbi dicitur .
Per temporalem preterea po
testatem coactione si necesse
fuerit episcopi diocesani adbi
bita circa eam . blasphemus si
diues fuerit . lx . solidos ali
oquin triginta siue viginti .
Et si ad id non sufficiat quin
q; solidorum vsualis monete
pena multetur nullā in hac mi
sericordiam habiturus . quod
inter alia communitatum sta
tuta ponatur **D**ec ibi . **Q**uar
ta pena est pena infernalis . q̄
a vt dixi blasphematores ha
bent in se signum siue dampna
tionis . quia vt dictum est ma
ledici regnū dei nō possidebūt
ergo ad regnum diabolicum
dampnabuntur passuri cum
diabolo . **S**icut patet fuisse de
illo stipendario blasphematoe

magno. q̄ pluries corrept⁹ pe
ior efficiebatur. tandem vna di
erum dum sic blasphemaret di
aboli ipsum de societate per vi
rapientes ⁊ in aera ferentes.
piciebant in terraz sotulare⁹.
caligas. diploꝝ deꝝ vsq; ad ca
misiā demum ipsum cum ani
ma ⁊ corpore ad tartara depor
tauerunt. vbi cruciatur in per
petuum. Et apud quem cruci
abūtur omnes pessimi blasphe
matores inimici dei omnipotē
tis eius matris marie ⁊ omnū
sanctorū. Et hoc de tertio prin
cipali.

Feria quinta. // **S**er
mo de conuersione peccatoris

Domine ne auferas mi
sericordiaz tuam a no
bis daniel tertio capi
tulo. Dñs diebus locuti sumus
de iustificatione impij et de qui
busdam magnis impietatibus
sic fuit de homicidio et blasphe
mia. Hodie reuertendo vnde
sermo digressus est loquemur
de conuersione ipsius peccato
ris qui non est multuz differē⁹
a iustificatione. sed sunt quasi
materie concomitantes. pro
cuius principio datur ista con
clusio scilicet q̄ conuersio pec
catoris nullo modo differri de
bet. **A** **Q**uā conclusio
nem t̄bus psuadeo rōib⁹. pri

ma q̄z sumit⁹ a ratiōe difficul
tatis qz ille q̄ est inuēt⁹ atus in
peccatis est sic testa aut lapis
cui non potest imprimi sigillū p
ter duriciē. sic et peccator inue
teratus in peccatis non potest
nisi cum difficultate conuerti.
Vnde p⁹ **A**ruit tāquam testa
virt⁹ mea a lingua mea ad hēsit
faucib⁹ meis ⁊ in puluerē mor
tis deduxisti me q̄a q̄ differēt
conuerti ante q̄z conuertantur i pul
uerem dissoluūtur. **P**z conuersio
tēpestiua est sicut cera mollis
cui facile imprimi sigillū. **V**nde
p⁹. **F**actum est cor meum tā
q̄z cera liquefcens in medio vē
tris mei. **N**am canis antiquis
catbene assuefieri non potest.

Secunda ratio sumitur a
ratione dubietatis. valde enīz
dubitandum est de salute talī
vnde beatus augustinus aalle
gatur de penitentia distinctio
ne quinta vbi dicit **B**aptizat⁹
ad horam securus hinc exit. si
delis bene viuens securus hinc
exit. agens penitentiam ad vlti
mūz si securus hinc exit. ego
non sum securus. vis a pericu
lo liberari **A**ge penitentiā dur
sanus es. quia etiā supra ostē
sum est q̄ penitentiā serotina ē
dubia. ne ergo sit ista dubie
tas conuersio festimanda est ⁊
non differenda. **T**ertia
ratio sumitur a ratione impos
sibilitatis. **N**ā dei iusto iudicio

permittit vt qui noluit conuer
ti ad deum quādo potuit nō cō
uertatur quādo voluerit. **Vn**
de puer. pmo Vocauit a rēnu
tis. extēdi manū meam a nō
fuit qui aspiceret. **Et** sequitur
Tūc iuocabūt me a non exau
diam eos. mane confurgent a
non inuenient me. eo q̄ exosā
babuerint disciplinam meam
Et beatus augustinus. **Nac**
animaduē hōe percutitur pec
cator. vt qui dum viueret obli
tus est dei moriendo obliuiscā
tur sui. **I**deo daniel propheta
promptus erat ad petendum
misericordiam pro populo dei
qui volebat conuertere ad domi
num dicens **N**e auferas miseri
cordiam tuam a nobis qui scili
cet conuertere cupimus. **Et** ma
ria magdalena vt ostenditur
in euangelio cum esset magna
peccatrix corpore a anima.
cogitatione a operatione. qui
a corporaliter peccauit. vt po
test sumi ex v̄bis leonis pape
in sermone dicentis **A**nte pro
ditionis tempus meretrice vn
gentur super domini caput ef
fudit. grādem fidem. multam
reuerentiam. mirandam corre
ctionem ostendit. **E**t quādo
discipulus gebennam intrauit
Quando illa mercedem sui cor
poris abdicabat. tunc iste pre
cium magistri sāguinis postu

labat **D**ec ibi. **I**uit tamen ad
cristum vt cognouit q̄ esset in
domo simonis a flens cepit la
crimis rigare pedes ei? petēs
misericordiam cum erubescen
tia. quia se posuit retro. a cuz
festinantia. quia vt cognouit
id est sciuit immediate iuit. **D**ic
historias euangelij et episto
le si placet

Circa istam conuersionez
trā notabimus

Primo quid

Secundo quare

Tercio qualiter

Circa primum principale
scilicet quid est conuersio po
nit gracianus de penitencia di
stinctione p̄ma. q̄ conuersio
est v̄ndiq̄ cordis v̄sio. nam
si cor v̄ndiq̄ ab omni malo ad
deum couertitur. mox sue cō
uersionis fructum consequit̄

Vnde apostolus ostendens q̄
modo talis conuersio h̄is ad
deum debeat fieri sic loquitur.

Sicut exhibuistis membra v̄
stra seruire immunditie a mi
quitati ad iniquitatem **I**ta ex
hibete membra v̄stra seruire
iustitie in sanctificatione. vt
de omnibns per que peccaue
runt homines deo de omnibus
satisfaciant. **V**erbi gratia **S**i
mala cogitarunt in corde tunc
bona cogitent. **S**i male locu
ti sunt. tunc de h̄is que dei sūt
loquantur. **S**i ocl̄os ad malū

uñ sunt conuertunt ad bonum
ne videant vanitatem vt dicit
ps̃. **S**i vestibus pomposi et mo
tibus suis et actibus versi sũt in
superbiã conuertantur ad hui
litate ita q̃ in incessu . statu
habitu . agat qđ sanctos decet
Vnde vniuersaliẽ loquendo ab
oĩbus in quibus implicati erāt
p peccatum se caueant et ouer
tatur ad deum. **I**deo scribitur
ieremie tertio capitulo. **C**ouer
timini filij reuertentes dicit do
minus . q̃ ego assumã vos et in
troducã vos in sion. **H**yon e
nim interpretat̃ specula et signifi
cat beatam vitã in qua beati
speculantur faciẽ diuinam . ad
quam non introducunt̃ nisi illi
q̃ conuertuntur. **E**t ezechi . de
cimo octauo. **C**onuertimini et
agite penitentiam ab omnibus
iniquitatibus vestris et nõ erit vo
bis in ruinam iniquitas . **E**xem
plum huius conuersiois fuit ma
ria magdalena de qua beatus
gregorius in omelia eius de 3 di
cit **L**iquet fratres q̃ illicitis ac
tibus mulier prius intenta . vn
guentuz sibi pro odore carnis
sue adhibuit . **Q**uod ergo sibi
turpiter exhibuerat . hec iã do
laudabiliter offerebat . oculis
terrena concupierat sed hoc iã
per penitentiam conterens fle
bat . **C**apillos ad compositio
nem vultus exhibuerat . sed iã
capillis lacrimas f̃gebat . **O**re

superbia dixerat . sed petes
domini o sculãs locum recepto
ris vestigia figebat. **Q**uod ergo
i se habuit oblectamẽta tot te
se inuenit h̃ locausta. **D**ecille
C Sed nota q̃ ista ouer
sio tres debet habere socias sci
licet liberalitate; : integralita
tem . et p̃petuitatem. **P**rima
socio vocatur liberalitas . **L**ibe
raliter em̃ conuersio fieri debz
ita vt homo non vendat eam si
cut sũt illi q̃ pro tẽporali p̃spe
ritate deo seruiunt . quia ad tẽ
pus credunt et in tempore tem
tationis recedunt . vt dicit lu
ce decimo octauo sed liberalitẽ
faciat homo . motus a sola diu
na bonitate et nõ ex amore me
cennario . q̃ principaliter req̃
rit cor ab homine. **V**nde p̃uẽ
biorum vicesimo tertio scribit̃
Fili prebe michi cor tuum . et
vocat filium honorem per crea
tionem . per informationem . et
per redemptionem. **H**anc secũ
assumpsit beata maria magda
lena quia non coacta nõ vitia
cta . sed sua sponte itrauit ad
christum vt cognouit q̃ recu
buisset in domo simonis. **V**nde
beatus gregorius in omelia de
ea loquens dicit **Q**uia turpitu
dis sue maculas aspexit lauãda
ad fontẽ mie cucurrit . **D**ecil
le **I**n q̃ cursu denotat̃ mentis li
bẽalitas. **S**ed a socio ouer
sionis vocat̃ integralitas sc̃z vt

integre homo cōuertatur. **N**az
mat. xxij. scribit. **D**iliges do
minu deū tuū ex toto corde tu
o ⁊ ex tota anima tua ⁊ ex to
ta mētē tua ⁊ ex totis viribus
tuis. q̄ om̄ia integritatē cōuer
sionis notāt. **Vñ** aug? Totum
hominē fecit de? vt totum possi
deret. **N**am cor q̄tuor affectio
nes habet. que sūt dolor. gau
dium. timor ⁊ spes. Totum
cor suum deo dat qui de nullo
dolet nisi de offēsa dei ⁊ p̄ximi
De nullo gaudet nisi de hīs q̄
dei sūt. nullum timet nisi iusti
tiam dei. in nullo sperat nisi in
misericordiā gratiā ⁊ gloriā
dei. **H**anc secum assumpsit ma
ria magdalena. vñde greg? in
omelia de ipsa loquens ait. **C**ō
uertit ad virtutum numerum
numerū criminū. vt totū serui
ret deo in p̄m̄a. qđ ex se deum
cōtempserat in culpa. **D**ec ille
Tertia socia conuersionis
vocat̄ perpetualitas. quia scri
bitur. **N**on qui inceperit. s̄ qui
perseuerauerit vsq; in finem b̄
saluus erit. ita qđ deus semper
possideat cor nostrum om̄i tem
pore. om̄i statu. om̄i etate. om̄i
aduersitate vsq; ad vltimū
vite. **H**āc secum assumpsit ma
ria magdalēa. q̄a de ea scribi
ē. **D**ec ē que discipulū terga v̄
tentibus cuz domino in cruce
posito remāsit. nec a mortuo po
tuit separari quousq; eū in sepul

chro collocari prospexit. **O**
speculum amoris. **O** vera con
uersio. **O** spes penitentium. **O**
via peccantium. **Q**uis te nō in
tueatur? **Q**uis est q̄ in te non
speculetur. **Q**uis est cui peni
tentia tua in exemplum non ē
buat? **Q**uis est qui tecuz pecca
ta sua non defleat? **Vñde** gre
g? in omelia dicit. **C**ogitantū
mibi de marie penitentia flere
magis libet q̄z aliquid dicere.
Cuius enim vel saxeum pect? **I**
ille hui? meretricis lacrimae ad
exemplum penitendi nō emol
liant. **D**ec ille. **E**t hoc de p̄mo
principali. **D**

Circa secundum principale
sc̄z quare homo conuertere debet
sex venari possūt ratioēs inter
doctores p̄pter quas homo de
bet conuertere. **P**rima est p̄pter
furorem iudicis eterni. **N**az cor
impunitum thesaurizat sibi irā
dei. **N**am furor dei eiecit primū
angeluz de celis. primos parē
tes de paradiso. totum mundū
aqua submersit. sodomitas ig
ne consumpsit. datan ⁊ abirō
terra deglutiuit. egiptios int̄
fecit. **I**deo dicit propheta in
psalmo. **N**isi conuersi fueritis
gladium suū vibrauit. arcuz
suū tetendit ⁊ parauit illuz.
Et in eo parauit vasa mortis
sagittas suas ardentibus effe
cit. **P**er ista enim dicta pro
phete in psalmo datur itelligi

q̄ dura pena p̄parat̄ hīs q̄ no
lunt auerti a furore dei. **B**ed q̄
timent furorem dei et conuertū
tur cōsequuntur misericordiā. **V**n
de **I**oe tertio **C**onuertat̄ vir a
via sua mala et ab iniquitate q̄
est in manibus eorum quis scit
si conuertatur et ignoscat de?
et reuertatur a furore ire sue et
nō peribimus. **D**ec ibi **I**deo da
uid hoc timens dicebat **D**omi
ne ne in furore tuo arguas me
neq̄ in ira tua corripas me.
Propt̄ hunc timorem conuersi
sunt minime vt patet iōe ter
tio. **C**onuersus est dauid post
quam cōmisit adulteriū et ho
micidium cōuersus est achab
vt patet. **iij. Reg. xxi. vbi di**
cit̄. Nonne vidisti achab hu
miliatum coram me. Dūc timo
rem habuit maria magdalena
quando sp̄retis huius mūdi va
nitatib⁹? secuta est xpm credēs
ipm̄ esse rex̄ deū. q̄ nūq̄ ip
sam reliquit sed semp̄ ipsā asse
ciuit. ¶ Secunda ratio qua
re homo conuerti debet ad deū
est propter pudorē vitij. Naz
si tantum erubescit sponsa que
mentita est viro suo fornicādo
quantomagis erubescere debz
anima ad imaginem dei facta
que propter peccatū cum dia
bolo fornicata ē derelicto xpo
sponso suo Nonne erubuit mu
lier deprehensa in adulterio sic
habetur iohannis decimo. Nō

ne erubuit petrus post trimam
negationem et fleuit amare vt
patet mathei xxvi. **D**anc eru
bescentiam habuit maria mag
dalena. vt dicit gregorius in
omel. **N**az quia semetip̄ā gra
uiter erubescerat intus nichil
esse credidit qd̄ verecundaret̄
foris. **D**ec ille. **¶ Tertia ratio**
quare homo debet conuerti ad
xpm̄ est ppter amorē regni ce
li. Vñ beatus gregorius i omeli
at̄ cesimaq̄ta dicit Maius de
peccatore cōuerso q̄z de iusto
factū est gaudiū icelo quia et
dux in p̄lio plus illum militem
diligit. qui p̄ fugā reuersus ē
et hostem fortiter p̄mit q̄z illuc
qui nūq̄z terga p̄buit etnūq̄z a
liq̄d fortiter fecit. Sic et ago
la illā pl⁹ terraz amat. que p̄
sp̄mas vberes fructus p̄fert.
q̄z eā que nūq̄z sp̄mas habuit
Dec ille. **B**ed amor debet esse
r̄ciproc⁹. ergo et peccōr debet
gloriam illam amare et diligē
Dunc amorē habuit maria q̄a
de ea dicit̄ **D**imissa sunt ei pec
cata m̄ta quom̄ā dilexit mul
tum. **D**ui⁹ amoris r̄ciproc⁹ sig
nūz fuit cū infremuit sp̄ritu vi
dens eū corruentē ad pedes ei⁹
et plorantem sup̄ fratre mortu
o. vt patet iohis. xij. capitu.
¶ Quarta racō quare pec
cator debet ad deū auerti ē ppter
deceptionē p̄sentis seculi q̄z dif
ficulter p̄t cōstare in hoc seculo

sine peccato . cum septies in di
e cadat iustus . **N**am beatus
anthelmus vidit mundum totū
plenum laqueis . **V**nde beatus
bernardus de mundi deceptioe
loquens ait . **O** munde immun
de cur sic mundos immundas
Quid auertere conaris . dum
viberis nichil es . dum exalta
ris sumus es . dum appares vni
bra es . quid faceres si manēs ?
Decille . **I**deo in mundum cō
fitemur non est sed ad deum
conuertendum **I**deo de maria
magdalena dicitur in euange
lio **V**t cognouit . i . cognitionē
habuit . supple de mūdo q̄ erat
labilē a transitorio iuit ad cris
tum discumbentem vt a ipā di
cumbere posset cum eo diuinā
misericordiam . **¶** **Q**uoniam
ratio quare homo debet con
uerti ad deū est propter amis
sionem diuine gratie . **V**nde cri
stus dicit . **Q**ue mulier habēs
decem dragmas a si perdidit
vnam nonne accendit lucernā
euerit totam domum vt inue
niat dragmam illam ? que pul
chrior dragma q̄ dei gr̄ia . q̄a
sicut bernardus ait . balsamuz
purissimum est . **E**t debet inq̄
ri lucerna accensa . i . intellectu
caritate perfusa . **H**anc q̄rens
maria magdalena sedebat se
cus pedes domini a audiebat
verbum illius . **Q**uod erat Si
quis sitit veniat ad me et bibat

potum scilicet gratie salutaris
¶ **S**exta at ratio quare ho
mo debet conuerti ad deum est
ppter penam inferni quam pa
tiuntur qui ad ipsum non con
uertuntur . quia talibus per cri
stum mathei vicesimosexto di
citur : **I**te maledicti in ignem
eternum . qui preparatus est
dyabolo a angelis eius . **M**ari
a vero optimam partem elegit
scilicet conuerti ad cristum a
sequi contemplationē diuinā
vt fugeret eternam penā **D**ixit
ergo rationibus debet homo cō
uerti ad deum . quia ecclesiasti
ci decimo quinto scribitur . **C**ō
uertē ad deū a relinque pecca
ta . precare aū faciem dñi a mi
nue offendicla **E**t hoc de secū
do principali .

¶ **C**irca tertium principale
qualiter homo cōuerti habeat
Sex circūstantie pnt assigna
ri quibus ostendit qualiter ho
mo conuerti habeat . **¶** **P**ri
ma vocatur festinantia quia ec
clesiastici quinto scribitur . **N**e
tardes conuerti ad dominum a
ne differas de die in diem . subi
to enim venit ira illius a in tem
pore vindicte disperdet te **D**ec
ibi . **E**t aug⁹ in libro de utilita
te agende pñe dicit **N**olite ne
gligere q̄ vos pius dominus
peccantes sustinet . quia quan
to diutius expectat vt emēdetis
tāto gr̄ius iudicabit si neglexe

ritis **Dec ille** **¶** Secunda circumstantia vocatur dolorosa. Nam per sa. xxxvi. scribitur **Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee.** ita quod tantus sit dolor in conuersione. quanta delectatio fuit in peccato. **¶** Qui autem ut dicit augustinus in libro de penitentia. Ad agenda penitentiam non sufficiunt mores in melius commutare et a malis factis recedere. nisi de his que facta sunt satisfaciat domino per penitentie dolore. per humilitatis gemitum. et per cordis sacrificium cooperantibus elemosinis. **Dec ille** **¶** Tercia circumstantia vocatur integritas. ut homo non velit simul seruire deo et mundo. et habere unum pedem in celo et alium in inferno. quia nemo potest duobus dominis seruire ut dicit christus. qui autem unum odio habebit et alium sustinebit. aut unum diliget et alium contempnet. impossibile est enim in pluribus contrariis occupari et omnia benefacere. **¶** Dicit enim in communi proverbio Pluribus intentus minor est ad singula sensus. et hoc patet in pluribus. **¶** Quarta circumstantia vocatur stabilitas. ita quod homo non facilius recidat in peccatum. unde ieronimus. Nemo mittens manum suam ad aratrum dignus est regno dei. **¶** Et superius psalmista ait. Irrisor est non penitens qui adhuc agit quod perimit. nec re-

cte conuersus est qui iterat quod male fecerat. **¶** Quinta circumstantia vocatur lacrimositas. **¶** Unde augustinus. Defleat peccator quia perseveranter peccavit et donec lacrima lauet delictum quod pudor est confiteri. **¶** Et psalmus. Laboravi in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis stratum meum rigabo. **¶** Sexta circumstantia vocatur fidelitas. Quoniam deus omnes penitentes recipit et nullum reprobavit peccatores quantumcumque magnus sit. Quia benignus et misericors est et prestabilis super malicia. **¶** Tobie secundum capitulum. Unde beatus augustinus. Si quis alter cayn vel iudas vel pilatus omnia peccata fecisset et de dei misericordia desperasset et deus veniam negare iurasset. si penitens veniam postulauerit adhuc deus periturus veniam non denegabit. **Dec ille.** **¶** Ideo beata maria magdalena volens conuertere debite ut decebat voluit cum his circumstantiis conuertere. Nam ipsa primo fuit festina in conuersione sua. Quia immediate tunc conuersa est ut cognouit quod ibi esset in domo simonis. **¶** Secundo fuit dolorosa. quia stans retro lacrimis cepit rigare pedes eius. **¶** Tercio fuit integra. quia capillis capitis

fuit tergebatur et osculabatur pedes eius et vngento vnguebat
¶ Quarto fuit stabilis. quia non fuit commota ad verba simonis nec ad cristi disputationem. **¶** Quinto fuit lacrimosa. ut dictum est. **¶** Sexto fuit fidelis et sperans. quia dimissa sunt ei peccata multa. quoniam dilexit multum. **¶** De o sancta mater ecclesia cantat. **¶** Iesu dulce refugium. spes vna penitentium. pro peccatricis meritum peccati solue debitor. Et hoc satis est de tercio principali.

¶ Feria sexta **¶** Sermo de sacrilegio

Qonfundantur qui me persequuntur et non confundar ego. **¶** Iheremie xx. ca. Veri locuti fuimus de conuersione peccatoris. **¶** Dodi et consideras quod inter et eos qui conuerti deberent sacrilegi grauius conuertuntur quod est quasi peccatum incognitum. id est de sacrilegio exit presens sermo. **¶** A. Pro cuius principio notandum est quod peccato sacrilegij aposita est pena plurima. ut si homines ex dei timore non retrahantur saltem pena compescantur. **¶** Et posuit sanctus doctor secunda secunde. quod nonagesima nona articuli. in quod huic peccato non solum aposita est pena

spiritualis. sed etiam temporalis et pecuniaria. ubi ponit quod in peis infligendis duo sunt consideranda. **¶** Primo quidem equalitas ad hoc quod pena sit iusta. ut scilicet per quod quis peccat per hoc et torqueatur. ut dicitur sapientie. xxi. et hoc modo conueniens pena sacre legis qui sacris iniuriam infert est excommunicatio per quam a sacris arceatur. et ista est pena spiritualis. **¶** Secundo autem consideratur utilitas. Nam pene quasi quedam medicine infliguntur. ut hiis terribili homines a peccando desistant. **¶** Haec crilegi autem qui sacra non reueretur non sufficient videtur a peccato arceri per hoc quod sacra ei interdiciuntur de quibus non curat. **¶** Ideo secundum leges humanas adhibetur capitis pena. secundum vero ecclesie sententiam que mortem corporalem non infligit adhibetur pena pecuniaria. ut talibus penis homines a sacrilegio reuocentur. **¶** Ideo ponitur decima octaua questione quarta. Si quis contumax vel superbus fuit de alio ecclesie abstraxerit per vim non gentos solidos componat. **¶** Et ibidem subditur. Quisquis inuentus fuerit reus sacrilegij triginta libras argenti examinati purissimi componat. **¶** De cibi. Et in veteri testamento de mirabiliter peccatum hoc puniuit. ut legitur in

daniele quinto. ubi legitur quod balthazar rex babilonie fecit grande conuiuium optimatibus suis mille. et precepit ut portarentur vasa aurea et argentea preciosa que portauerat pater eius de iherusalem de templo dei Et biberent in illis rex et mille optimates eius uxores et concubine eius Quibus sic conuiuati-
bus apparuit regi quedam manus in superficie parietis aule regie scribens. qua visa facies eius commutata est et cogitationes perturbauerunt eum Unde fecit venire aruspices et magos ut dicerent quid significaret scriptura illa promittens interpretanti purpureum vestimentum et torquem auream in collo et quod esset tertius in regno suo. Quibus nescientibus interpretari ad suggestionem regine vocatus est daniel propheta et rogatus ut interpretaretur. dixit daniel regi. Tu rex secutus es superbiam patris tui et abominationem fecisti aduersus dominatores celi et vasa domus eius contaminasti. quia tu et primates tui uxores et concubine tue bibistis in eis. laudantes deos ligneos Unde deus vult tibi reuelare quod venturum sit. et penam tui criminis imponere Ideo significat hec scriptura quod hodie complebis regnum tuum et aliam subsequenter te

in regno quid et factum est quod a eadem nocte interfectus est balthazar et darius successit ei in regno **Hec ibi**. Et hoc ideo quia leuitici vicesimo secundo capitulo precepit dominus Omnis homo qui accesserit ad ea que consecrata sunt. in quo est immundicia peribit coram domino Ideo deus per prophetam in epistola dicit Confundantur qui me persequuntur et non confundar ego. Nam dei gloriosum persequuntur. qui aut ipsum aut ministros suos aut vasa ministroz suorum aut ea ex quibus ministri viuere debent polluunt. et tales confundantur et non deus. neque ista que nominata sunt. Ideo iudei qui hodie fecerunt consilium contra christum ut moreretur confusi sunt. Sic historias si placet

Circa sacrilegium tria notabimus

I Primo sacrilegij diffinitionem.

II Secundo modificationes.

III Tercio rationabilitatem.

B Circa primum principale scilicet diffinitionem sacrilegij varij doctores vario modo diffiniunt sacrilegium. Diffinitur enim sic primo per raymundum. **I** sacrilegium est sacre rei lesio. aut sacre rei usurpatio. **Aliter ysidorus**

diffinit sic. **S**acrilegium est
quasi sacrum ledens. vel sacrile
gium est quasi sacrum legens
id est tollens et furas. **E**t scū
doctor secūda secūde questio
ne nonagesima nona articulo
primo sic diffinit: **S**acrilegus
est sacras ledens res. **P**icut exē
plum habemus secundo regus
de actu impudice tangentis
archam federis in qua contine
bantur res sacre. sacrilegus mor
tuus est. **E**t secundo macha.
sexto capitulo scribitur. **Q**ua
liter antiochus rex misit quen
dā senē antiochenū ad expellen
dos iudeos ad ydolatriā et pro
phanauit tēplū dñi. **V**n de? p
cussit eū plaga insanabili et ver
mibus scaturiebat corp? eius
cuius fetore totus exercitus g
uabatur et ipse met. sicq; mor
tuus est. **E**t potest cōmitti tri
bus modis scilicet in materia.
in forma et in ministro. **Q**ue tri
a requiruntur ad omnia sacra
menta. **N**am materia est illa i
qua fundat? forma sicut i bap
tismate aqua naturalis. in cō
firmatione crisma. in extrema
unctione oleum sanctum. in
sacramento eucharistie panis
triticeus. in sacro pñe peccōr.
in sacro matrimonij vir et mulier.
Et ista matēia ē ita necessari
o requisita. vt vbi deficiat sacra
mentum esse non posset. q; si a
liqs baptisat cū aq; rosacea aut

aqua distillata sacramē nō ē
C **E**t similiter si non eēt
peccator sub statu libēi arbiti
non posset absolui. ideo legit?
q; d? reseruauit aliquos viuos
vt suo tpe ad gloriā fidei et
baptismatis illos viuificaēt. si
cut de traiano dicit iohannes
damascenus q; reductus ē ad
vitā. vt baptismate suscepto
saluari posset. **E**t narzat dñs
petr? de palude se audiuisse ab
homīe fide digno q; in ciuitate
lugduni reptum est a fodienti
bus fundamentum cuiusdam
magni palacij. **R**eptus quoq;
est vnus os cui? labia erāt vi
ua et recētia et lingua et dentes
quod videntes et admirantes
audierunt vocē dicentem eis
Ite ad episcopum vt buc vēi
at ad saluandū vnā animā.
qd vbi illi admirātes et stupe
tes audissent accesserunt ad e
piscopum narzantes que vide
rant. qui veniens et interrogā
quis esset et quid habere vell?
respondit. **C**aput ego fui iudi
cis legum. et vixi virtuosē. sci
enter neminem offēdi. nunq;
bedi falsum consilium. nuuq;
aduocaui contra iusticiā.
nunq; legem extorh. nunquā
falsitatem dixi. gentilis fui et
sine fide cristi discessi. de? a
nimam posuit in hys labijs et i
ista lingua vsq; ad istam diē.
Nunc volo te deprecari vt ex q

tempus michi aduenit debeas
indulgere et misereri mei et sa-
crum baptismum dare. Et hoc
tibi signum quod anima mea vola-
bit ad celum. quoniam suscep-
to baptismo os. labia. et lin-
gua in puluerem redigentur.
quod sic factum est. **Dec** ille.

Respectu materie com-
mittitur sacrilegium scilicet qua-
do quis uteretur materia sacra-
menti ad peccatum. sicut ad fa-
ciendum facturas vel ad inter-
ponendum amorem inter homi-
nem et mulierem dando sibi co-
medere materiam aliquorum sa-
cramentorum. Similiter si quis
uteretur tali materia ad acqui-
rendam sanitatem corporalem.
ut multi faciunt de aqua baptis-
matis. quando innouantur fon-
tes. vel utendo crismate pro
sanitate oculorum. Ad idem re-
ducitur. Si quis ossibus mor-
tuoarum aut terra ciniterum con-
secrati in aliquem usum bonum
et malum utitur. **F**orma vero sacra-
menti est illa quam reliquit cri-
stus scilicet. Ego te baptizo vel
absoluo in nomine patris et filii
et spiritus sancti. de qua alias
diximus supra. Et respectu hu-
ius forme potest committi sac-
rilegium. ut si quis non uteretur
forma debita vel mutando for-
mam ut dictum est. **M**inister
vero horum sacramentorum in
quibusdam est episcopus de

necessitate ut in sacramento ordi-
nis et confirmationis. **I**n qui-
busdam quilibet simplex sacer-
dos ut in sacramento eucharis-
tie. **I**n aliis autem sacramentis
in necessitate utendum est ut di-
ctum est supra in sermone de bap-
tismo. Et respectu ministerie
cuiusque sacramenti doctor secundum
sedem questionis nonagesimano-
na tribus modis potest committi sac-
rilegium. **P**rimo modo ratione
rei temporalis ex qua suscitari de-
bet minister. et hoc est quando
temporalia et fructus huiusmodi posses-
sio vni iniuste suscitatur au-
fertur. in quo offendunt omnes
deum grauantes pauperes ele-
ricos in bonis temporalibus in-
tantum ut auferatur victus e-
orum de ore ipsorum. Et sunt
excommunicati ut possunt. **xv.** q.
stione quarta. **O**mnes ubi
dicitur. **O**mnes ecclesie raptos
atque suarum facultatum alie-
natores a liminibus eius. **m**a-
tris ecclesie anathematizamus
apostolica auctoritate pellimus
et dampnandos atque sacrilegos
esse iudicamus. et non solum e-
os. sed etiam omnes consentien-
tes eis. Quia non solum qui fa-
ciunt rei iudicantur. sed etiam
omnes illi qui facientibus con-
sentiant. **P**ar enim pena et ip-
sos agentes et consentientes
comprehendit. **Dec** ibi. **S**ecun-
do modo ratione rei que pertinet ad

sum ministeriū. hoc est cum
 dampnificatur vasa consecra-
 ta vel ymagines sacre et scōru
 reliquie. in quibus quodāmo-
 do ipse persone scōru venerā-
 tur et honorantur. Et cū violan-
 tur ecclesie et moniales polluan-
 tur. Cōtra quos dicitur decima
 quinta questione quarta capi-
 tulo. Ad epōs ubi dicitur. Ad
 epōs cunctos direximus iussio-
 nem ut eos qui ecclesias violas-
 se perhibentur accessu earum in-
 iudicet indignos. **Dec ibi.**
 Tercio modo circa personas
 puta quando persona clerici le-
 ditur aut dampnificatur i cor-
 pore. quod sacrilegiū multuz
 grauat in iure. quia si esset vul-
 neratio secundum leges pena ē
 decapitatio. Et in isto sacrile-
 gio proprie fuerunt iudei quia
 cristū ledere et capi et morti tra-
 cebant. Et contra tales sacri-
 legos dicit deus per euangelis-
 tam. qui vos tangit me tangit.
 et qui vos tangit tangit pupil-
 lam oculi mei. Et dauid pphē-
 ta in persona dei dicit. Nolite
 tāgere xpōs meos et in eos no-
 lite malignari. Et hec est rati-
 o quare deus grauitur punit q̄s
 cūq̄ tāgētes suos ministros.
 ut patet de multis persecutori-
 bus ecclesie. quibz omnibz ma-
 le successit. ut exemplificari p̄t
 in pluribus. Et hoc satis de pri-
 mo principali.

E Circa secundū
 principale scilicet modifica-
 tionem i moduz venerandi sacra
 et sacra. Dico q̄ publice et so-
 lempniter non debemus hono-
 rare et venerari. nisi illud quod ap-
 probatum est per scāz ecclesi-
 am romanam. ut patet extra
 de reliquijs et veneratiōe scōrū
 capitulo. Audiuimus. ubi dicitur.
 Quod etiam si per aliquē defū-
 ctuz ab ecclesia non canoniza-
 tum fierent miracula non licet
 nobis ipsum pro scō absq̄ auc-
 toritate romane ecclesie vene-
 ri. quia miracula quandoq̄ fi-
 unt per malos. et ideo dicitur
 extra de reliquijs et veneratiōe
 factōrū. capitulo Audiuimus.
 q̄ quidaz ebrius faciebat mira-
 cula et pro scō celebratur. Ad
 vitandum ergo tantos erro-
 res et tantas ydolatrias non debe-
 mus venerari pro scō quēquā
 miracula facientem. nisi per ro-
 manam ecclesiam prius fuerit
 per legitimostestē approba-
 tus. ut patet vicesima quarta
 questione prima. **Dec est fides**
papa beatissime q̄nam i catho-
 lica didicimus ecclesia. quāq̄
 semper tenuimus. in qua si mi-
 nus perite aut parum caute
 forte aliquid positum est emen-
 dari cupimus a te qui petri et fi-
 dem et sedem tenes. **Dec ibi.** et
 capitulo. Quoniam vetus. idē
 habetur. **Bed** heu hodie p̄pter

auaritiā inlātiabilem multe
venerunt deceptiones in eccle
sia dei. eūz aliqui demonstrant
aliquas reliquias defunctorū
sanctorum que potius sunt ani
malium. **C**ontra quos dicitur
extra de reliquijs et veneratiōe
sanctorum. **capitūlo.** Cum ex
eo. **Q**uidam sanctorum reli
quias sic exponunt venales vt
vt eas passim ostēdant. vt cri
stiane religioni detractū sit se
pius ne in posterūz detrahatur
presenti decreto statuim⁹. vt
antique reliquie a modo extra
capsam nullatenus ostendant⁹
nec exponantur venales. **I**n
uentas autem de nouo nemo
publice venerari presumat. nisi
prius auctoritate romāi pon
tificis fuerint approbate. **P**re
lati vero non permittant eos
qui ad ecclesias eorūz causa vē
ditionis accedunt varijs figmē
tis aut falsis documētis decipi.
sicut in plerisq; locis fieri consue
uit. quia ut dictum est supra i
sermone de simonia talia com
mittentes et consentientes sūt
simoniaci. vt patet prima que
stione prima. **Q**ui studet **E**t q̄
a dictūz est q̄ mali faciūt quā
doq; miracula **I**deo declaro se
cundum doctorem sanctūz se
cunda secunde questione cente
sima quinquagesima octaua ar
ticulo vltimo **F**

¶ Quomodo mali possunt mira

cula facere **P**onit enim sanct⁹
doctor q̄ miracula sunt in tri
plici differentia. quia quedā
sūt facta fantasmate id est nō
vere quibus ludificatur homo
vt videat⁹ ei aliquid quod nō
est et demones possunt ista fa
cere **¶** Quedam sunt vere
re facta. sed non habent vere
rationē miraculi. quia sunt vir
tute aliquarum causarūz natu
raliū. et ista possunt fieri per de
mones. qui cognoscunt natu
ras multarum rerūz. et etiā p
homines valde exptos et max
ime assuefactos pactis eūz de
monibus a quibus suscipiunt
plures magnāz doctrināz
¶ Quedam sunt vera miracu
la que non possunt fieri nisi vir
tute diuina que operatur deus
gloriosus ad vtilitatem homi
nūz **E**t hoc duobus modis **V**
no modo ad veritatis predica
te affirmationem. Alio modo
ad demonstrationem siue ostē
tationē sātatis illi⁹ quem deus
oipotens vult in exemplum p
ponere virtutis. **P**rimo mō mi
racula possunt fieri p̄ quēcūq;
qui veram fidem predicat et no
men sui saluatoris christi iuo
cat quod etiam interdum per
malos fit. secundum hūc mod⁹
Vnde super illud euangeliste
mathei primo capitulo **N**omme
in nomine tuo prophetauim⁹
Dicit iheronimus **P**rophetae

vel virtutes facere et demonia e
icere interdum non sunt meriti
illius qui operatur. sed inuoca
tio nominis christi hoc agit
ut homines deum honorent.
ad cuius inuocationem sunt mi
racula. **S**ecundo modo non
sunt miracula nisi a sanctis.
ad quorum sanctitatem demon
strandam ipsa miracula fiunt.
vel in vita eorum vel post mor
tem siue per eos siue per alios.
Legitur enim actuum decimo no
capitulo. quod deus faciebat vi
tutes per manus pauli et etiam
super languidos deferrebant
de corpore eius sudaria et rece
debant ab eis languores. **E**t sic
etiam nichil prohibet per ali
quem hominem peccatorem mi
racula fieri ad inuocationem a
licuius sancti. que tamen mira
cula non dicuntur ille facere. sed
ille ad cuius sanctitatem demon
strandam hec fiunt. **N**ec thomas
Et si per aliquem obicere
tur et diceretur quod deus peccato
res non exaudit. et fides sine o
peribus mortua est. **D**icendum
est quod oratio ipsius hominis pec
catoris non exauditur ex meri
to peccatoris orantis. sed ex de
i omnipotentis misericordia. sic
patet de publicano per lucam et
euangelistam decimo octauo ca
pitulo. vel etiam aliquando ad
gloriam dei. **S**
Et similiter licet fides sit mortua

a fine operibus quia per eam
non vivit homo vita gratie potest
tamen homo operari opera vite.
Nam per instrumentum aliquod
mortuum res viva operari potest
sicut homo operatur per bacu
lum. **E**t hoc modo deus operatur
per fidem hominis peccatoris.
Datet ergo ex hijs que superi
us dicta sunt quod peccatores et
mali possunt facere miracula. **E**t
hoc est quod apostolus dicit ad co
rintheos de primo capitulo
Si habuero omnem fidem ita ut
montes transferam caritatem autem
non habuero nichil sum. **S**ed qui
cumque non habet caritatem est in
peccato mortali. quia secundum
beatum augustinum. **N**ec sola
diuidit inter filios dei et filios
perditionis eterne. ergo videtur
quod mali possunt facere miracula.
Datet etiam in euangelio. qui
a cayphas licet esset malus pro
phetavit tamen. **C**um esset po
tifex anni illius et cetera. **E**t
hoc satis est de secundo prin
cipali.

Circa tertium principa
le ponunt sancti doctores sex
rationes quare sacra debent ve
nerari et ecclesia et etiam omni
a sacramenta ecclesiastica.

Id. **P**rima ratio
est. **Q**uia ibi est dei gloriosi ha
bitatio. **V**nde propheta in psal
mo. **D**ominus in templo sancto
suo. **E**t alibi. **I**ntroibo in domum

tuam adorabo ad templum sa-
ctū tuū. q̄a si ad domū domi-
ni terreni stas reuerenter mul-
to magis ad domum dei cele-
lestis. **I**deo dicit dauid deo.
Domine quis habitabit in ta-
bernaculo tuo. **E**t subdit **Q**ui
ingreditur sine macula. **E**t a-
postolus. **I**n illa non intrabit
aliquod conquinatum. **O** ma-
ligni peccatores peiores dia-
bolo. qui cognoscēs se diuina
gratia priuatum noluit intrā
ecclesiam. immo nec apud ip-
sam transire. vt patet in legen-
da sancti **cristofori**. **Q**uid er-
go dicetur tibi o nequam muli-
er que tot obruta peccatis va-
nitatibus et luxurijs intras ec-
clesiam. **A**mice quomodo buc
intrasti non habens vestem
nupcialē quia anima tua pec-
catis pluribus lacerata est.
Vnde ligatis tibi manibus et
pedibus eicieris ad tenebras
exteriores vbi erit fletus et stridor
dentium. **O** homicidarij.
quorum manus plene sunt san-
guine. qua reuerentia quo tio-
re deum colitis. **I**deo dicit da-
uid in psalmo. **Q**ui habitat in
celis iridebit eos. et dominus
subsannabit eos. **S**ecun-
da ratio est. quia ibi est ange-
lorum repletio. **N**am omnes an-
geli sunt presentes quando e-
leuatur corpus cristi. vt dicit
magister sententiarum in quaz

to distinctione vntecima **E**t de
consecratione distinctione se-
cunda. **Q**uid sit. vbi dicitur.
Quis enim cristifidelium ha-
bere dubium potuit in ipsa im-
molationis hora ad sacerdotis
vocem celos apiri. et in illo ibi
su cristimisterio electos ange-
lorum adesse. summa et ima
sociari. **H**ec ibi. **E**t prima ad
corinthios secundo. **M**ulieres
in ecclesia velatur caput habe-
ant propter angelos et non con-
crimibus mortuorum. **T**er-
cia ratio est. quia ibi est bene-
ficiorum largitio. **O** cristiane
qui fuisti paganus vbi effectus
es cristianus. in ecclesia. vbi
cristi maritus. in ecclesia. vbi fusi
pis remissionem peccatorum
tuorum. in ecclesia **V**nde pro-
pheta in psalmo. **S**uscipimus
deus misericordiam tuam in me-
dio templi tui.

Vnde figuratē secundo pa-
lippo. sexto **E**t tercijs regum
viii. legitur. q̄ postq̄ templum
fuit cōpletum stabat salomon
ante in conspectū eccē israel
et expandit manus suas respi-
ciens in celo. et reddēdo deo gra-
tias in dō templo apt pmo **E**x-
audi domine i loco isto preces
populi tui. **S**ecundo. parce do-
mine offense te deprecantur.
Tercio. si ipse peccauerit vt
fugiat ad domū istā pce de ce-
lo **Q**uarto si nō placuerit ipse

peccata aperiantur celi et pluat
super terram. **¶** Quinto si fa-

mes fuerit mitte opulentiam
¶ Sexto si pestis fuerit et a-

er corruptus expelle.
¶ Septimo si erugo vel locusta

ad deuastanda terrenascentia
uenerit remoueas. **¶** Octauo

si gens gentem obsiderit et populus
rogauerit te in isto loco expel-

latur et effugiatur. **¶** Nono
si plaga et vniuersa infirmitas

inualerit contra eam exaudias
te deprecantes. et illumina faci-

em tuam in loco isto. **¶** De-
cimo si alienigenae te adorauerint

audiat. **¶** Undecimo si
populus ad bella exierit exau-

dias in loco isto. cum ingenti
gloria. **¶** Duodecimo si

propter peccata inimici oppres-

serit populum et penitentes te
inuocauerint exaudi domine

deus israel. de patrum nostro-
rum. Et completa oratione ge-

nu flexo ante altare benedixit
omni ecclesie israel et deo celi ut

babetur nono capitulo eiusdem
libri. Apparuit ei secrete domi-

nus et dixit. Exaudiui oratio-
nem tuam et sanctificaui domum

istam et posui nomen meum ibi.
et conuertam populos meos

dicentes.

k

¶ Quare fecit sic deus terre huic
et domui huic? Et responderunt

quia dereliquerunt dominum
patrem ergo quia magnum dona-

lar gatur deus in domo ista. Et
econtra quanta mala incuriat

in domo domini malefacientes.
¶ Caueant ergo homines comit-

tere peccata in domo domini.
quia si non licet committere pec-

cata in loco profano multo mi-
nus licebit in ecclesia quae domus ora-

tionis ad cultum domini specialiter de-
putata. **¶** Quarta ratio est quia i-

bi est sanctorum exemplificati-
o. **¶** Unde christus ihesus qui est

norma nostra et dux et via et
veritas semper honorauit tem-

plum. ut patet mathei vicesimo
primo quando expulit venden-

tes et ementes. **¶** Legitur eti-
am de pompeyo romano qui

circa templa deorum exstiterat
valde reuerens et deuotus quod sub-

iugauit sibi viginti duos reges
et semper triumphauit contra

hostes suos. sed dum propheta-
uauit templum dei in israel se-

per fuit debellatus usque ad ca-
pitis detractionem. **¶** Legitur

etiam tertii regum duodecimo
quod manus ieroboam regis desic-

cata est. volens capere hominem
dei ipsum reprehendentem offe-

rentem super altare boues. et
scissum est altare et subuersum

et cinerem et instituta est sibi man-

propter preces serui dei. **¶** Quinta ratio. quia est ibi diuinorum officiorum cantatio. Nam omnes missae. omnes hore canonicæ. omnes orationes deuote fiunt in ecclesia. Ibi benedicitur deus. ibi descendit tota trinitas cum ierarchiis angelicis. Ibi fit vnus populus ecclesie triumphantis et militantis. Ibi fit vnus pastor et vnus ouile. **Vnde ps.** Preuenerunt principes id est angeli coniuuati psallentibus in medio iuuentularum tympanistrarum. id est sacramentorum animarum in ecclesia militanti existentium. **¶** Sexta ratio. quia ibi est sacramentorum conseruatio. Nam ibi conseruantur omnia sacramenta. calices. reliquie. paramenta. et maxime eucharistia sancta. ut patet extra de custodia eucharistie. Sed hodie non solum mali cristiani non uerentur sacra. sed insuper etiam porci fodiunt sacra cimiteria. et canes mingunt ad altare. Vnus furat calices. alius libros. alique conuant in ecclesia. alique iurant super cruce. aliqui fornicant. Alii lenocinia faciunt. alii ludunt ad taxillos in clauistro. alique cantant uana. Et sic de singulis. **Vnde sacramenta paruus honorantur.** Confundantur ergo ut dicitur in principio. Et hoc satis est de tercio principali.

¶ Sabbato palmarum. sermo de religione.

Non peribit lex a sacerdote. **¶** Iheremie decimonij. Verilocuti sumus de saclegio quod est peccatum quod fit contra res sacras. puta sacramenta ecclesiastica. sacerdotes et bona temporalia siue uetusticia ecclesiarum. **Hodie** consideras quod religio cristiana maxime pendet a sacerdotibus. et maxime religiosus. quorum uita scientia et doctrina fere tota fides catholica manet. **Determinaui** loqui de ipsa religione seu ingressu ipsius. ut sacramenta magis uenerentur. et fides extollatur et tueatur. **A.** **¶** Pro cuius principio hodie te inuito mecum ad religionem. **¶** Quam inuitatione plura tibi persuadere debent. **¶** Primo cristi doctrina matthei decimonono capitulo. ubi dicit. Si vis perfectus esse ueni et uende omnia que habebis et da pauperibus. et habebis thesaurum in celo et ueni et sequere me. **¶** Secundo eiusdem cristi sequela. quia te inuitat dicens. Qui uult uenire post me abneget semetipsum id est propriam voluntatem suam. quod fit per ingressum religionis ubi uoluntas est in malis.

platorū et sequatur me. **Nā** ut
ipse de se ipso dicit mathei viij.
Vulpes foueas habent et volu-
cres celi indos. filius autem ho-
minis non habet ubi reclinet ca-
put suum. **T**ertio persuadet
inspiratio intrinseca. quia apo-
stolus scribitur. **E**go sto ad ho-
stium et pulso. si quis audierit
vocem meam et aperuerit michi ia-
nuam. intrabo ad illum et cenabo
cum illo et ipse mecum. **V**nde ix.
questione ij. **D**ue sunt. dicit.
Quod pura intentione volens
religionem ingredi a spiritu sanc-
to trahitur. et quis est qui pos-
sit digne spiritui sancto resistere.
Dec ibi. **Q**uarto persua-
det natura angelica hominibus in-
gressum religionis. **N**am exodi
viceesimo quarto. scribitur **E**c-
ce ego mitto angelum meum
qui precedet te et custodiat in-
via scilicet ingressus religionis.
et introducat in locum quem pa-
ui. observa eum et audi vocem
eius. **E**t beatus bernardus in
meditationibus dicit quod sancti an-
geli exultant quando venimus
ad religionem tamquam super his
quos ab ipsa inferni porta cer-
neret reuocatos. **D**ec ille. **Q**
Quinto persuadent nobis igre-
ssum religionis sanctorum dic-
ta. **V**nde beatus grregorius
i omelia viceesima quinta dicit.
Ecce vocat per se. vocat per an-
gelos. vocat per patriarchas.

vocat per prophetas. vocat per
apostolos. vocat per pastores
vocat per nos plerumque. vocat
per miracula. quandoque vocat
per flagella. quandoque per ad-
uersa. nemo contempnat. **D**ec
ille. **E**t beatus iheronimus in
epistola ad eliodorum. **O** des-
tum floribus christi vernans.
O solitudo in qua nascuntur il-
li lapides de quibus in apocali-
viceesimo primo dicitur. **C**ui-
tas magni regis constituitur.
obtemus familiaris deo gau-
dens. **Q**uid agis frater in secu-
lo qui maior es mundo? **E**t
idem in epistola ad eundem.
Audi edictum regis tui. mat.
duodecimo et luce undecimo.
Qui non est mecum aduersus
me est. et qui mecum non colli-
git spergit. **R**ecordare tui proci-
nq tui die in quo in baptismo
christo consepultus in sacra-
menti verba iurasti. pro nomi-
ne eius non te matri paraturus
esse. non patri. **E**cce aduersa-
rius christum in pectore tuo
conatur occidere. **E**t se quod licet
in limine pater iaceat. per cal-
to patre perge sicis oculis. et
ad vexillum crucis euola. solu
pietatis genus est in hac re ef-
se crudelem. **V**eniet veniet di-
es illa qua victor reuertaris
ex hac misera et erumpnosa soli-
tudine. et exilio calamitatibus an-
gustis et tribulationibus pleno

in patriam . quo ierosolimam
celestem vir fortis coronatus
incedas **D**ec ille **N**am ab hys
religijs non perit lex scilicet
sue salutis vt dicitur in episto
la . quoniam religio liberat a pe
riculo . purgat a peccatis . pre
bet magnitudinem gratie . de
fedit a contrarijs . cumulat me
rita . sublimat in dignitate . po
nit in quiete . dat araz paradi
si . prebet tutelaz in morte . lar
gitur celsitudinem glorie . **I**te
o venite filij audite me timore
dñi docebo vos **A**ccedite ad
deum et illuminamini . et mentes ve
stre non confundentur . quia
pro religiosis orat non pro mu
do . vt dicitur in euangelio .
Dic historias si placet .

Circa quam religionem tri
a notabimus .

I Primo multiplicitem

I Secundo bonitatem

I Tercio perfectionem

Circa primum principale
posit sanctus doctor secunda se
cunde questione . clxxxix .
magnam varietate religionu
cum pñ qui dicit . **B**

Astitit regina a dextris tuis
i vestitu deaurato circumdata
varietate . **D**ec namq regina
religio est . que via aurea est
ad seruiendum deo . sed est in
multiplici varietate . **N**am ali
qua instituta e ad opa vite a
etue . secundum illud iacobi p

mo capitulo . **R**eligio munda
et immaculata apud deum et pa
trem hec est visita pupillos
et viduas in tribulatione eorum .
que omnia ad vitam actiua
pertinent . **E**t hec sunt sacrifici
a talium religiosorum . sicut di
cit apostolus ad hebreos vlti
mo capitulo . **B**eneficentie et
communione nolite obliuisci
Talibus enim hostijs promittit
deus . **E**t in ista religione pos
sunt homines proficere sine ha
bitu religioso . quia quicumq
status hominum et mulierum
possunt visitare viduas et pu
pillos . hospitalia et elemosinas
facere **A**lia est religio or
dinata ad militandum pro deo . se
cundum quod ait beatus augustinus
ad bonifacium . **N**oli estimare
neminem deo placere posse qui
armis bellicis ministrat dum
modo tamen ad defendendum
dei cultum rem publicam iuste
et proximum pauperem arma
susceperit . **V**nde dicitur ma
chabeorum tercio capitulo .
Preliabitur prelium israel cum
letitia . et dilatauit dominus
gloriam populo suo . et hoc ad rei
publice defensionem **Q**uo autem
ad defensionem cultus domini ibidem
dicitur . **N**os pugnabimus per
animabus nostris et legibus
nostris . **Q**uo autem ad pau
perum et pupillorum defensionem
ibidem decimo quinto . **P**rimo

diat. **V**os scitis quanta ego
et fratres mei et domus patris
mei fecimus pro rege et pro san-
ctis prelia. **V**nde psalmista.
Eripite pauperem et egenum
de manu peccatoris liberate. **D**u-
ius religionis comestores sunt
et depopulatores illi qui solus no-
mine sunt milites sancti iohannis huius re-
ligio sunt milites carnis sue imple-
tes desideria carnis in luxuria et in
pula portantes crucem in pectore
ut sub umbra ipsius possint mun-
dialiter vivere meretrices sunt te-
tare et solo nomine militare. **A**li-
a est religio que ordinatur ad
confessiones audiendas et pre-
dicationes faciendas. **V**nde bea-
tus **gregorius** super ezechielem
diat. **M**aius etiam est spiritua-
libus armis contra errores here-
ticorum et temptationes demo-
num fideles defendere. quam corpora-
libus armis populum fidelem tu-
eri. **E**t in collationibus patrum
abbas **nestorius** ait. **S**unt qui
dam eligentes egrotantius cu-
raz. alii intercessionem pro mise-
ris atque oppressis. **A**lii doctrine
instant. **E**t huius religionis
sunt omnes fratres mendicantes
qui huius officiis proprie dediti
sunt. sicut sunt predicatorum.
minores. augustinienses et car-
melite.

C
Alia est religio que ordina-
ta ad studium. secundum bea-
tum **iberonimum** in epistola ad

paulinum qui inuitat eum ad
discendum in statu monastico
dicens. **D**iscamus in terris quoniam
scientia perseverat in celis. **E**t
idem. **Q**uidquid quesieris te
cum scire conabor. **E**t hec re-
ligio valde necessaria est. **P**ri-
mo sine studio scientiarum et
scripturarum fides perit. **E**t si
unquam fides fuit in periculo. nunc
maxime est. eo quod relicto stu-
dio omnes dediti sunt hypocrisi
iam persequuntur probi viri. non
audiuntur amplius ea que sunt
fidei. quia vulgus commune a
modo sequitur novitates. cla-
mores et actus insuetos. fabulas
et ostensiones. heu fides quo
vadis. versus quo iter tuum
arripis? **Q**uis amodo te tue-
bitur. quis defendet. quis du-
bia dilucidabit. quis confuta-
bit hereses? **O** humana fatui-
tas. **O** leuitas cordis. **O** va-
na deceptio huius temporis.
Nemo iam laborat discere id quod
sibi necessarium est ad eternam sa-
lutem consequendam. **Q**uid iam
fidem catholicam si ecclesie nece-
ssarium esset ab impugnatione
hereticorum defendere posset.
Jam impletum est tempus a-
postoli pauli dicentis ad sanc-
tum theimotheum. **E**rit enim
tempus cum sanam doctrinam
non sustinebunt. sed ad sua de-
sideria coaceruabunt sibi magi-
stros prurientes auribus.

et a veritate quidem auditum auertent. ad fabulas autem conuertentur. tu vero vigila et quantum sit necessarium studium nota. **¶** Primo enim est necessarium vite contemplatiue. coadiuuando hominem ad contemplandum. illuminando intellectum in consideratione diuinorum. **Vnde** in laudem viri iusti dicitur in psalmo **I**n lege domini meditabitur die ac nocte. **Et ecci xxxix.** Sapientia antiquorum exquirit sapiens. et in prophetis vacabit. Similiter adiuuat vitam contemplatiuam. remouendo contemplationis pericula. scilicet errores qui in contemplatione diuinorum frequenter accidunt hijs qui scripturas ignorant. sicut in collationibus parrum legitur. quod abbas serapio propter simplicitatem incidit errorem antropomorphitarum id est illorum qui dicunt deum humanam formam habere. **Vnde** gregorius in vi. moralium dicit Nonnulli dum plus exquirunt contemplando quam capiunt usque ad pueria dogmata erumpunt. et dum veritatis esse discipuli humilis negligunt. magnum errorum fiunt. Propter hoc dicitur ecclesiastico quinto Cogitavi in corde meo abstrahere a vino carnem meam ut animum meum transferrem ad sapientiam deuitaremque stultitiam. **¶** De

secundo est necessarium studium ad vitam actiuam. maxime illis qui predicare habent. **Vnde** ad thibitum primo **A**mplectere eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potes sis exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. **Nec** obstat quod apostoli line studio litterarum ad predicandum sunt missi. quia ut ieronimus dicit in epistola ad paulinum. Quicquid alijs exercitatio et quotidiana in lege meditationis tribuere solet illis spiritus sanctus suggererebat. **¶** Tercio studium est necessarium ad omne quod commune est religioni. et maxime ad vitam carnis lasciuiam. **Vnde** ieronimus ad rusticum monachum ait. Ama scientiam scripturarum et carnis vicia non amabis. Auertit enim animum a cogitatione lasciuie et carnes macerat. **Iuxta** illud ecclesiastico xxxi. **V**igilia honestatis tabefaciet carnes. **¶** Quarto studium est necessarium ad auferendum cupiditatem diuitiarum. **Nam** sapientie quinto capitulo scribitur Diuitias nichil esse dixi in comparatione illius. **¶** Quinto studium est necessarium ad obediencie documentum. **Vnde** augustinus in libro de operibus monachorum. **Q**ue est peruersitas lectioni nolle obtemperare.

Datet ergo quomodo hec vlti
ma religio inter plures nomia
tas est valde necessaria et vtil
Ad hanc ergo currere satagi
te. quia maxime in ista non pe
ribit lex Et hoc satis est de pri
mo principali.

Circa secundum princi
pale predicant quidam et asse
runt quod religiosi non possunt ha
bere aliquid in comunum. volen
tes eos talem sequi paupertate
tem ut omnino bonis temporalibus
quibuscumque careant. Ego
autem sequens doctrinam sancti
doctoris ubi supra dico quod in
comunum habere non contra
dicit perfectioni religionis.
Quod pro auctoritate ratione
et exemplo. **A**uctoritate
quidem sancti prosperi de vita
contemplativa. ut patet. xiiij.
questione prima. ubi dicitur Ex
pedit facultates ecclesie possi
deri. et proprias perfectionis
amore contempni. Non enim pro
prie sunt sed communes ecclesie fa
cultates Et ideo quisquis om
nibus dimissis quod habuerit aut
venditis sit rei sue contemptor.
cum prepositus factus fuerit ec
clesie omnium que habet eccle
sia efficitur dispensator. Demum
quod sanctus paulinus. ut ipsi me
tus nostris ingentia predia que
fuerunt sua vendita pauperibus
erogavit. sed cum factus esset
episcopus non contempsit ecclesie

et facultates sed fidelissime dispen
savit. quo facto satis ostendit
et propria debet propter perfectionem
contempni. et sine impedimento
perfectionis posse ecclesie facul
tates que sunt profecto comunum
possidere. hec ille. **R**ati
one autem probatur Quomodo per
fectio religionis non consistit
essentialiter in paupertate. sed
in christi sequela. secundum illud iero
ro. super mat. quia non sufficit
omnia relinquere addit petrus
quod perfectum est. id est secuti
sumus te. Paupertas autem est
sicut instrumentum perveniendi
ad perfectionem. unde in colla
tionibus patrum abbas moyses
dicit Ieiunia vigilie meditationis
scripturarum nuditas ac pri
vatio omnium facultatum non
perfectio. sed perfectionis instru
menta sunt. Privatio autem omni
um facultatum est instrumentum
perfectionis inquantum per ip
sam remouetur tria impedi
menta caritatis.

E
Quorum primum est sollicitu
do quam diuitie secum ferunt
Unde dominus dicit mat. xiiij
Quod autem seminatum est
in spinis. hi sunt qui verbum dei
audiunt et sollicitudo huius se
culi et fallacie diuitiarum suffo
cant illud **S**ecundum est amor diuitia
rum. qui ex diuitiis possessis
augetur **V**n ierom. super mat.

q̄ diuitie habite difficile cōtēp
nuntur. **N**on dicit dominus .i.
possibile est diuitem intrare in
regnum celorū . sed difficile

Tercium impedimentū ē
inanis gloria que ex diuitijs
nascitur secundū illud p̄. **Q**ui
confidunt in virtute sua et in in
finitudine diuitiarum suarū glo
riantur. **S**ed horum trium pri
mum nō potest a diuitijs sepa
rari totalit̄ . siue sint magne si
ue parue necesse est hominē a
liqualiter sollicitum esse de acq̄
rendis . **N**ec omnis sollicitudo
a domino interdictur sed tan
tum superflua et noqua . **V**n
de super illud mat . sexto **N**oli
te solliciti esse anime vestre q̄d
manducetis . dicit au gustm̄
in libro de sermone domini in
mōte **N**on hoc dicit vt nō ista
procurent quantum necessita
tis est . sed vt non ista intueā
tur et p̄t ista faciāt quiddā
in euangelij predicatiōe facere
iubentur **D**ec ille **A**lia autem
duo non consequuntur nisi pos
sidentes diuitias . que possunt
siue magne siue parue sint ha
beri in proprio . **N**am sollicitu
do que circa proprias res habe
tur pertinet ad bonū priuātū
quo quis se temporaliter amat .
Sed sollicitudo que adhibet
circa res communes pertinet ad
amorem caritatis que non q̄rit
que sua sunt . sed communibus

intendit . sed quia religio ad p
fectionem caritatis ordinatur
quaz̄ perficit amor dei vsq̄ ad
contemptum sui . ergo habere
aliquid in communem non minu
it perfectionē religionis . licet
per hoc possit impediri aliquis
altior modus caritatis scilicet de
i contemplatio . **E**xēplo
autem probatur . quia vt pat̄
Iohannis duodecimo capitulo
Cristus habuit loculos in qui
bus que ei oblata erāt seruabā
tur . et per hoc habebat ip̄e cū
apostol̄ in cōmuni **N**ec obstat
quod dicitur q̄ in cruce nichil
habuit in communem nec etiā i
particulari cū ibi posset sit nudus
Et ratio huius est quomā tūc
etiam habuit in cōmuni . quia
corpus suum exposuit pro cō
muni utilitate in cruce . quia ip
se est et fuit propiciatio p̄ pec
catis nostris . et non solum no
stris sed etiam omnium pecca
torum . **V**nde conclusionaliter
loquendo dico q̄ licet habere
in communem ad necessitatez nō
minuendo religionis perfecti
onem **I**deo beatus auḡ dicit et
pōitur . xij . questioe . i . **E**xem
plū dñi acapite ouerfat̄ m̄ i
ra **Q**uare habuerit loculos cū
angeli ministrabant . nisi quia
ecclesia ipsius loculos habitu
ra erat . **Q**uare ip̄e furem ad
misit nisi vt eius ecclesia fures
aliquos cum patitur toleret .

Hec ibi. **N**ō ergo recte sentiūt
qui predicant q̄ habere in cō
muni causat imperfectionem i
religione. **E**t hoc de secūdo pri
cipali.

Circa tercium principa
le scilicet circa bonitatem reli
gionis solet versari questio in
ter doctores videlicet **Q**ue vi
ta est perfectior in religione.
an solitaria. an socialis. ⁊ con
uersatiua. **E**t aug⁹ in libro de
opb⁹ monachorū. videt⁹ sētiē
q̄ religio solitaria sit perfecti
or. **H**ys enim verbis vtitur. **I**
los. sanctiores esse dicimus q̄
a conspectu hominum separa
ti nullum ad se prebēt accessū
vientes in magna intentione
orationum. **H**ec ille. **S**ed iero
nimus vt ipse testatur in epi
stola ad rusticum monachum.
videtur oppositū fore cēsend⁹.
ait enī. **M**ichi placet vt habe
as sanctum contuberniū. nec
ipse te doceas. **H**ec ille. **I**n q̄
bus dictis varia videtur versa
ri sententia. **V**nde pro hijs est
aduertendum q̄ homo potest
cōsiderari dupliciter. **V**no mō
vt ē i actu perfecto contēpla
tionis. **A**lio modo vt indiget
admiculo salutis. **S**i primo
modo tūc verum est quod au
gustin⁹ dicit in prima aucto
ritate. in qua laudat vitam so
litariam. sicut fuit perfectio i
gionis iohannis baptiste q̄.

adhuc i vtero matris erat ple
nus spiritu sancto. **S**i secun
do modo tunc secunda aucto
ritas beati iheronimi habet lo
cum. que laudat vitam soci
alem. quia talis imperfectus
posset errare in contemplatiōe.
Et in hoc cōcordat gregorius
tricesimo moralium dicens. **Q**uid
prodest solitudo corporis si de
fuerit solitudo cordis? **E**t sic
concordantur iste auctori
tates. **S**ed iterum distinguen
dus est. quia aut loquim⁹ de p
fectiōe religiosi quo ad se aut
q̄ ad alios. **S**i primo mō tunc
perfecto melior est ⁊ perfecti
or est vita solitaria q̄ social⁹.
Si secundo mō tunc vita soci
alis est perfectior. quia sancta
rusticitas solum sibi prodest.
Michi tamen videtur q̄ tutior
⁊ perfectior est vita socialis
q̄ solitaria. ratione eorū que
possunt aduenire. **E**t hoc satis
est de tercio principali.

Dominica palmarum. ser
mo de die determinata sumpti
onis eucharistie.

Noc sentite in vobis qd
est in christo ihesu. **A**d
philippenses secundo
capitulo. **D**uo vsq; in quadra
gesima locuti sum⁹ de peitētia

et communiter de omnibus qui-
bus peccator preparari potest
ad eucharistie sumptionem.

Ideo presentis sermonis inten-
tio et aliorum qui usque ad feri-
am quintam inclusive predica-
buntur erit et est de tam vene-
bili sacramento loqui. Non qui-
dem ut res in se expostulat. sed
ut facultas ingenii prestabit
exigui. Pro cuius materie prin-
cipio pono istam conclusionem.

A quod quilibet
cristianus tenetur semel in an-
no sumere corpus cristi. et qui
non recipit non est verus cristi-
anus. **Q**uam conclusionem au-
thoritate et ratione probabo quo-
ad utranque partem. **A**ucto-
ritate quidem. ut patet extra de
penitentia et remissionibus in
ca. **O**mnis ubi. dicitur. **O**mnis
utriusque sexus fidelis postquam
ad annos discretionis peruene-
rit tenetur semel in anno propria
peccata proprio sacerdoti con-
fiteri et eucharistiam sumere.
saltem in paschate. nisi de con-
fessionis ob aliquam legitimam
causam retractus fuerit.
Hec ibi. **R**atione autem
probo sic per factum doctorem
prima parte questione tricesi-
ma. **O**mnem hominem obligantem
id facere quod eis prodest ad sa-
lutem anime. sed sumere eucha-
ristiam prodest salutem anime
et igitur hominum digne fumentum

ergo omnes homines obligan-
tur ad ipsius sumptionem. unde
beatus augustinus in libro
de verbis domini dicit. **I**ste pa-
nis cotidianus est accipe cotidi-
e. ut cotidie tibi prodest.

Preterea omnes homines obli-
gantur querere et facere ut ha-
beant vitam eternam. **S**ed vi-
ta eterna sine sumptione eucha-
ristie haberi non potest. ergo om-
nes homines obligantur ad ip-
sius sumptionem. **U**nde iohan-
nis sexto capitulo scribitur. **S**i
si manducaueritis carnem filii
hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vo-
bis scilicet eternam. **H**ec
dauid probatur sic. **Q**ui non
custodit mandata ecclesie non
est bonus cristianus. sed non
sumens eucharistiam contemp-
nit mandata ecclesie ergo. **I**oh-
annes apostolus in epistola hodierna hortatur
nos ad hoc et dicit. **N**on sentite
in vobis quod et in christo ita
sentitum est. sed in
christo fuit vera diuinitas et hu-
manitas. ergo in nobis sentiri
debemus veram dei diuinitatem
et humanitatem. sed hoc non po-
test aliter fieri nisi in sumptione
corporis christi. ubi hoc duo cre-
dimus esse. ergo secundum apostolum
ad hoc obligamur. **D**ic his-
torias si placet. **S**ed quia magna est
difficultas et dubitatio de die
sumptionis tanti sacramenti.

quia aliqui opinantur q̄ debe
at sumi precise in die pasche.
aliqui in die cene. aliqui in dif
ferenter omni tempore. Ideo
de ista sup̄tionis die erit sermo
noster. **C**irca quam tria cō
siderabimus.

Primo quid de die cene.

Secundo quid de die pasche

Tercio quid de det̄miatōe

Circa primū principale sc̄z

an in die cene debeat sumi eu
charistia. xij. ad presens ad
ducam rationes quibus videbi

tur audientibus q̄ in die cene

debeat sumi corp̄ xpi ac etiā

alijs diebus. qđ fiendo videē

esse satisfactum ecclē

Prima ratio. de cō di. ij.

ca. Et si nō frequentius dicit.

q̄ si nō frequentius faciat in ā

no saltem faciat in natali. i. pa
sche. et in penthecosten. Sed

ponatur q̄ per totum anni cir
culum singul̄ diebus quis fece

rit qđ ad huc hodie possz aliq̄s

facere. adhibitis debitis circū
stantijs. obmisit tamen illis t̄

bus diebus. aut ppter debilita
tem. aut ppter reuerentiā tā

ti sacramenti. q̄a se reputauit

indignum nūqđ obligatur ad

diem pasche. Certe non quia

iam suffecit mandato ecclē

qđ ē semel i anno sumē. ergo

si sumeret in die iouis satisfacere

ret. **S**ecunda ratio est ista

Quotiens quis cadit totiens

debet accipere medicinam. s̄
quotiens sanguis cristi sumit̄
et in ora fidelium infunditur in
remissionem peccatorum sumi
tur. vt dicitur de cō. di. ij. ca.

Cotidie. ergo si ante resurrec
tionem quis cadit et die cene
satisfecit nō ē ei necesse eucha
ristiam sumere in die pasche.

Tercia ratio est ista. Om
nis cristi actio nostra ē instru
ctio. vt patet in ca. significa
sti de electionibz. sed cristus
in die cene communicauit et i
hac die hoc sacramentū insti
tuit. ergo oueniens est vt ei
institutionem sequam̄. **C**

Vnde cena domini in quatuor
est preilegiata. **P**rimo qui
a ea die penitens recipitur ad
communione. **S**ecdo qz in
ea nouū testamētū icepit et ve
t̄ testamētū t̄minatū fuit

Tercio qz in ea fit olei cōsecre
tio. **Q**uarto qz in ea fuit isti
tutū hoc sacramētū. et istituēs
sacramētū sup̄sit vt daret nob̄
exēplū et principiū noue legis

Ergo in illa die ad hoc signifi
cādum debem̄ cōuenientius
assumere. **Q**uarta rō est ista

Quomā de j. di. secūda i ca.

In cena. **B**otber papa rep̄be
dit ōnes illos qui illa die nō su
mūt eucharistiam. s̄ r̄p̄b̄atio

nō dat̄ nisi errātibz. ergo vide
t̄ q̄ nō solū satisfaciāt ille qui i

die cene suscipit. s̄ etiā peccat

si non fecit. **¶** Quinta ratio est illa. in ecclesia dei non debet apparere aliqua confusio in agendo sed cum in die cene omnes clerici communicent. si laici non communicarent videtur confusio in ecclesia apparere quia diuersitas in assumptione. **V**ides ergo ne appareat aliqua diuersitas et confusio illa die omnes christianam debent sumere sicut antiquitus fiebat. ut de eo. di. ii. ca. **¶** Peracta cum duobus sequentibus. **¶** Sexta ratio est illa. quoniam in capitulo **Q**ui passus est de eo di. ii. dicitur **V**nicuius corpus christi sumere similes omnes. vna fides vna species. vnaqueque filii caritatem omnes tenemus. **N**ec ibi. **¶** Quid ut euidenter demonstraret conueniens est ut inter ecclesiasticos et mundiales videatur vna sumptio. si clerici sumunt in die cene. ergo et laici sumere debent. **¶** Septima ratio est ista. **S**ignum conuenienter precedit figuratum. ut patet de eo. di. ii. ca. **S**ignum. et ca. **S**pecies. **B**ed christus per tale sacramentum quod instituit significauit mortem suam tunc immediate subsequenter. conuenienter ergo vbi est sumendum in cena quae praecedat pasceueris quod in resurrectione quod sequitur. iuxta dominum christum. **¶** Quotiescumque hoc feceritis mortem domini annuntiabitis. ergo vbi sumendum potius in die cene quam in die pasche. **¶** Octaua ratio est ista. **I**n dubijs tutior pars tenenda est. sed preventio temporis sepe

videtur securior ergo securius est sumere in die cene quam in die pasche. **¶** Nona ratio est ista quia textus in capitulo. **O**mnia vtriusque sexus dicit ad minus in pascha. quod verbum est terminus peremptorius et ultima meta statuta a lege et terminus ad quem. **S**i ergo ante pascha satisfaciatur magis satisfaciatur edicto. quod pluris est tanti est. **¶** Vnde dicitur solet in proverbij. **S**i non potes michi dare denarium quod saltem comoda bisantium quod est nomen diminutivum denarii. **E**t sic qui recipit in pascha eucharistiam diminutivum facit sed in die cene debitum facit. **¶** Decima ratio est ista. **T**ale sacramentum sumitur in memoria passionis christi. capitulo. **C**um frangitur de consecratione distinctione secunda. vbi dicitur. **C**um frangitur hostia. dum sanguis de calice in ora fidelium sumitur quid aliud quam dominum et corporis in cruce immolatio eiusque sanguinis de latere effusio designat. **S**ed dies cene precedit passionem ergo. **¶** Vnde decima ratio est ista quia dicit augustinus in libro de trinitate. **¶** Quia morte domini liberati sumus huius rei memores comedendo et potando quae pro nobis oblata sunt significationem. **¶** Duodecima et ultima ratio est. quoniam in morte christi completa sunt omnia veteris testamenti.

ipse dixit consummatum est. **H**z
eucharistie institutio fuit prin
cipium noui testamenti et finis
veteris testamenti. ut iquit guil
lelmus in tractatu de sabbato
scō. ergo videtur euz sit illa di
e constitutum nouū testamen
tum tali die sumi oporteat ab
hīs qui sunt noui testamenti.
Tercio concluditur ex hīs ratio
nibus q̄ eucharistia fumenda
sit die cene. **Q**uam conclusiōez
accipio de consecratione disti
ctione secunda capitulo. **Q**uia cor
pus. vbi dicitur. **Q**uia cor
pus assumptum ablaturus erat
ab oculis et illaturus ad fidera ne
cessariū erat die cene ut sacramē
tum corporis et sanguinis nob̄
consecraret et consecratum as
sumeret. et vsū fumendi docēt
Deci ibi. Et hoc satis de primo
principali.

Circa scđm principale scijs
an solū i die pasche fumēda sit
eucharistia. **D**

Adduco alias duodeci rōnes
q̄b̄ inducit q̄ tm̄ in die prima
pasche fumēda ē eucharistia.
q̄ p̄ma ē ista. extra de peiten
tijs et r̄miss. in ca. **O**is v̄t usq̄
sex. in q̄ sit mentio de sūptiōe
eucharistie et in paschate. h̄
p̄ paschate intelligim̄ diē re
surrectionis ergo eucharistia
nō dz sumi in die cene. **S**cd̄a ra
tiōe v̄llelmi in rōnali diuinorū
q̄ dicit ibidē q̄ pascha semper

dz fieri in die dñico q̄ illd̄ sta
tuit p̄p̄a et etiā victor pa
pa. q̄ p̄p̄ hoc cōciliū palestīnū
duocauit. **L**icz em̄ p̄us eadē die
celebraēt. q̄ tamen q̄dā inde
dubitabāt. āgel? dñi ad corro
borandos illos aios apparuit i
bitu pastoralis herme doctōri
p̄cipiēs vt pascha sēp die dñi
co ab omnibz celebraret. sed i
pascha debem? suscipe. ergo
in die dñico et nō i die cene.

Tertia ratio ē ista. **Q**uoniam
i p̄mitiua ecclesia olim pacta
cōsecratiōe sacerdotes om̄s coi
cabāt. sic em̄ apli et scā roma
na eccia statuēt. vt p̄z de cō.
di. ij. ca. **P**eracta. quā obser
uatā aug? nec laudat. nec vi
tuperat. vt p̄z de cō. di. ij. ca.
Cotidie. h̄ p̄p̄ refrigerē car
itatē statutū ē q̄ in natali. in
pascha et p̄thecost ē tm̄ fumē
tur. et postea ē restrictū ad diē
pasce. ergo ex hīs videtur q̄
non in die cene sit fumenda eu
charistia. sed tantū in pascha
te. **Q**uarta ratio est ista q̄
arguitur a diuersitate officio
rum. **N**am ecclesia in cena gau
det cantando in persona pen
itentium in principio misse illi?
diei. **N**os autem gloriam opor
tet. et sic penitentes gloriant̄
in cena domini quia peniten
tiāz egerunt per totam quadra
gesimā. et cantantur cantica pe
nitentium. quia gaudet āgeli

de conuersione penitentium **I**n
die vero resurrectionis ecclesi
a cantat in persona omnium.
Hec dies quam fecit dominus.
cantat resurrexi. per que dat
intelligi qd peccatores in die ce
ne debent contemplari crucem
cristi. et in die pasche gaudere
et epulari cibo spirituali scilicet
suspitione eucharistie. **¶** **Q**ui
ta ratio est ista **S**taturus est
pro solemnitate pasche et agni
paschalis esu qd tribus precedē
tibus et tribus sequentibus die
bus post penthecosten et nata
le domini quibus omnes habe
bant communicare et in quibus
etiam habebāt ab amplexib?
conugalibus abstinere vt sta
tutus est in consilio elibertino
vt patz de consecratione dist. ii.
ca **O**mnis sed statutū debz ob
seruari. ergo quācūqz qd
cōmunicauerit i die cene nō sa
tisfaceret statuto ecclesie.

¶ **S**exta ratio est illa **P**receptū
est comedere agnum die quo i
cepit veritas vite nostre. sed in
die resurrectionis incepit veri
tas vite **Q**uod pbatuz. quia
preceptū ē cōedere agnū cū la
ctuas agrestib? et i azimis sice
ritatis. hoc est puro affectu et
intellectu **S**ed quia cristus in
veritate mortē nrāz moriēdo de
struxit et vitam nostram re
surgendo reparauit. ergo in di
e resurrectionis parata ē nob

vita et per consequens illa die
comedere oportet agnum id est
sacram eucharistiam in qua ē
agnus immaculatus. **¶** **S**ep
tima ratio est illa
Quomā iudei triplex pascha
fecerunt secundum guilhelmū
in capitulo de festo paschali.
¶ **P**rimum in damasco. et p
interpretat coctio tineae. et p
hoc significatur spiritualis tri
fitus de vicis ad virtutes. et
per tineam intelligitur peccatū
Quia sicut tineae imperceptibi
liter destruit vestimentum. ita
peccatum animaz **E**t quando
mouetur peccatum a nobis fit
ille transitus. **¶** **S**ecundum
pascha fuit celebratus in fina.
quod interpretatur mensura.
per quam significatur secundū
pascha spirituale id est transi
de virtute in virtutem. per qd
restituit homini suā mēsurā ad
celestia. et tunc homo transeun
do de virtute in virtutem ac
accedit ad mensuram per quā
factus est vt sit socius angelo
rum **¶** **T**ercium pascha fuit
factum in galgala. quod inter
pretatur reuelatio. et istud fit
a nobis qn transim? a mūdo
ad patrem. id est ad celum vbi
reuelantur nobis que credim?
nunc. primum pascha cristus
non celebravit. quia peccatum
non fecit nec muentus est dol?
in ore eius **N**ec celebravit secū

dum pascha. quia datus est ei
spiritus non ad mensuram in
principio conceptionis sue
Tercius pascha celebravit cri-
stus per resurrectionem suam
Nec multum gaudium de primo
paschate. nec de secundo. sed
de tercio loquitur apostolus in epi-
stola solempnitatis illius diei
paschalis fratres si confur-
istis cum christo que fursum sunt
querite ubi christus est in dextera
dei sedens **A**d colo. iii. capitu-
lo **M**ortui enim estis et vita vestra
abscondita est cum christo. Mortui
enim estis vobis ut iam non vo-
bis sed domino vivatis. sicut dicit
apostolus **V**ivo ego. iam non ego
vivit vero in me christus. vita
autem vestra abscondita est in deo. quod
anon dum apparet quid facturi
estis cum apparuerit christus vi-
ta vestra id est cum resurrexerit appa-
rebitis cum ipso in gloria **C**onse-
quens ergo et necessarium videtur
quod cum christus resurrexerit in dominica
resurrectionis que est vita nostra non
etiam vivamus et resurgamus per as-
sumptionem vite nostre id est cri-
stia corporis et sanguinis eius
quia et vita nostra celestis et super-
na. **Q**uarta ratio est ista **E**u-
charistia est sacramentum nove lege
que lex a resurrectione sumpsit
exordium et ex illo sacramento ef-
ficimur novam progenies tamquam
filii adoptionis ergo in die re-
surrectionis summi debet

Nona ratio est ista **I**n om-
nibus tutior via est tenenda. scilicet
omnes scripture que loquuntur
de sumptione corporis christi no-
minant diem pasche ergo tuti-
us est illa die sumere quam die ce-
ne **D**ecima ratio est ista. do-
nes septem dies pasche incipi-
endo a dominica habentur per
vnam diem et semper in eis cantatur
Dec dies quam fecit dominus
exultemus et cetera. **E**t in pre-
fatione **T**e quidem domine om-
ni tempore sed in hoc potissimum
die gloriosius predicare. et in e-
is semper agitur de resurrectio-
ne. ad ostendendum quod per sep-
tem dona spiritus sancti perue-
nimus ad resurrectionem. vel
quia in tota vita nostra que per
septem dies currit debemus a-
belare ad gloriam resurrectio-
nis **H**ic et in veteri testamento
per septem dies celebrabatur
scenofegia que appellatur fix-
io tabernaculorum. ad designan-
dum quod quecumque hac die faci-
mus ideo facere debemus ut in
celo tabernacula nostra figamus.
quod fit per gloriam immorta-
litas quam speramus et firmi-
ter credimus. ut patet primo ca-
pitulo de summa trinitate. si cum
christo resurgamus per sumpti-
onem sacri corporis **V**nde
ultima ratio adducitur hinc sumi-
tur ex auctoritate guilhelmi
in rationali divinarum exponetis

epistolam illius diei ad cori.

Expurgate vetus fermentū id ē abicite vetustatem a vobis et quia feria est finis vetustatis id ē veteris testamēti. sicut estis azimi id est esse debetis per baptismū et penitentiā. Et enim pascha nūm imolatus ē xp̄s. quasi dicat. coctus est agnus et paratus venite et epulemur quia agnus est xp̄s. Nam xp̄us est pascha nostrum id ē agnus paschal. quia per ipsum et ab ipso et ad ipsum devenimus explicito modo. Non in fermento veteri nec in fermento malitie id ē malevolentatis. et nequitię et prave intelligentie. sed in azimis sinceritatis et veritatis id ē accenso affectu et purificato intellectu et sinceritate caritatis. sed resurrectio cristi est nobis transitus ad vitam ergo illa die cōmunicandum est. **D**uodecim et ultima ratio est illa. Quoniam auctoritates doctorū theologorum hoc asserunt. Nam sanctus thomas tertia parte questione octogesima octava articulo quarto hoc tenet. **B**ona uentura libro quarto sententiarum questione secunda idem dicit **R**ichardus in quarto distinctione decima tertia hoc idem. **L**andulfus in quarto distinctione vicesima idem sentit. Et communiter omnes theologi doctores tenent et sequuntur istam

viam. **D**ixi ergo ratioibus patet sacrum christi corpus debere sumi in die pasche. Et hoc de se cūdo principali.

Circa tercium principale dico breuiter pro concordia predictorū quia pascha a nomen grecum quod hebraice dicitur p̄phase quod interpretatur latine transitus secundum beata. Non enim dicitur pascha a passione ex eo quia passim grece latine dicitur pati. sed dicitur a transitu. Et hoc probo secundum sensum historiale ex eo quia exterminator angelus videtur sanguinem in foribus israelitarum pertransiit nec eos percussit. Et populus ex egipto transiit id est exiit tertia die e mare rubrum pretereundo. **S**ecundo dicitur pascha transitus secundum sensum allegoricum. quia hoc tempore ecclesia transit per baptismum ab infidelitate ad fidem. **T**ercio dicitur pascha transitus secundum sensum tropologicū quoniam hoc tempore transitur per confessionem ad contritionem. et sic de vicis ad virtutem de penitentia ad eucharistiā. **Q**uarto pascha dicitur transitus secundum sensum anagogicum. quia hoc tempore christus transiit de mortalitate ad immortalitatem. et facit etiam nos transire ut dicitur in euangelio. Cum vidisset christus quia venisset

hora qua transiret de hoc mundo
ad patrem. Et nominamus hoc
pascha greco vocabulo secundum
guilhelmum non hebraico licet he-
braica lingua dignior sit propter
tres causas. **P**rimo ne vide-
amur iudicare. **S**ecundo
ne imitemur quosdam hereticos
dicentes euangelium sine cerimo-
nialibus non sufficere ad salutem.
Tercio quoniam greca lingua
antiquius rome et in italia tunc
fuit auctoritatis ut non solum
dies solennes grecis nominibus
nuncuparentur ut pascha pen-
thecosten epiphaniam. Verum
etiam dignitates. **E**piscopus archie-
piscopus patriarcha et similes
eisdem grecis litteris nominantur.
Sed psidor? dicit quod pascha
non est nomen grecum sed he-
braicum. **V**nde hebraice pascha
dicitur pphase id est transitus.
grece vero a pphasim quod est
passio. **D**ec enim duo conueni-
unt in hoc nomine pascha tam
secundum significationem quam
secundum vocem. secundum
significationem quoniam in pas-
sione christi eius fuit transitus. secu-
dum vocem quia pascha. **V**nde
de merito hoc nomen habet in
tellectum utriusque nominis et
est latinum. ut sic ex duabus
linguis fiat tertia scilicet latina.
Vnde ex hijs que dicta sunt
potest videri quisque secundum suam
deuotionem iungere corpus

christi indifferenter in die cene
et in die paschatis.

Si diligenter hoc nomen pa-
scha interpretetur. **N**am secun-
dum interpretationem venerabilis be-
de pascha dicitur transitus. qui
secundum omnem sensum iam
dictum eque bene conuenit diei
cene sicut diei paschatis quo-
niam secundum historiam in-
telligimus transitum populi per
mare rubrum de egipto de cap-
tuitate ad libertatem. **I**n cena
autem christus transiit de veteri
lege ad nouam legem. **P**er ve-
terem legem serui eramus pecca-
ti. per nouam transiit ad libertatem.
Conuenit etiam pascha per al-
legoriam ad cenam domini. quia
per tale pascha transiimus de
infidelitate ad obedientiam primi
parentis ad fidem huius sacra-
menti. **C**onuenit etiam per tropo-
logiam quia per contritionem
et confessionem transiimus
ad venerabile sacramentum eucha-
ristie. **C**onuenit etiam secundum
sensum anagogicum quia in
cena domini transiit christus.
id est incepit transire a mortali-
tate ad immortalitatem. **V**el se-
cundum innocentium fuit tran-
situs in cena quia propinquus
passioni sue fuit saluator noster
christus. **V**el secundum beatum
augustinum quia in passione
domini fuit transitus et in hoc ver-
bo pascha dicitur transitus et passio.

et fit transitus ad passionem in
cena domini que prope appel
latur pascha. Et ideo proprie illa
die sacramentum suscipe possu
mus et ecclesie satisfacimus et
iam non communicando in die re
surrectionis. Nec reperitur ali
quis textus exprimens pro die
e pascatis diem resurrectionis.
Verum quia corpus christi po
test sumi duplici consideratione.
eo quod mors christi nihil profice
ret nisi esset resurrectio. Nam
aut per meritum sue passionis pla
gimus mortem domini. et cor
de crucifigimur cum christo. Aut
non habentes principaliter re
spectum ad mortem domini.
non valentes corde crucifigi cum
christo nec plangere mortem et
passionem letamur. christum sus
rexisse a mortuis. ac ipsum re
surgentem qui paulo ante mor
tuus fuerat deuote et cum gau
dio suscipimus. et sincero leta
mur affectu dicentes. Nec di
es quam fecit dominus? et. Nec
potest gaudere quis de resurre
ctione nisi etiam memor sit pas
sionis christi. Si primo modo di
co quod corpus christi suscipitur
in cena domini. Si secundo mo
do suscipitur in die pascatis.
quia qui suscipiunt in cena com
memorant passionem. qui suscipi
unt in pascale commemorant re
surrectionem. Non ergo contem
nant fumentes hoc diuerso re

spectu. quia nec centurio nec
zacheus inuicem contenderunt
nec inter se contrarii fuerunt.
ut patet luce decimonono et sep
timo capitulo. cum ille zacheus
dominum iherosolymis in do
mo suscepit letans et gaude
re. Centurio dicit. Domine non sum
dignus. ambo saluatores bono
rificantes quamuis non eodem
modo. ambo tamen misericor
diam a domino consecuti sunt.
Et pro ista conclusione faciunt
verba augustini de consecratio
ne distinctione. ij. ca. Cotidie
Quia sicut manna per quod sig
nificatur eucharistia omnem
ministrabat saporem gustanti
bus iuxta appetitum suum. sic ip
sum corpus christi secundum pro
prium voluntatem susipientis
causat saporem et dulcorem se
cundum fidem quas suscipiens
habet. Et idem augustinus super
iobannem sexto capitulo. Et ha
betur de eo. di. secunda capitulo.
Inuitat dicit. Manducatur cri
stus? vita manducat. nec occidi
tur ut manducetur. sed uiuifi
cat mortuos. Quando mandu
catur reficit non deficit. Man
ducatur christus. uiuit mandu
catus quia surrexit occisus.
Et beatus ieronymus in omelia.
Et habetur de consecratione di
stinctione. ij. dicit. Dine ergo
pensem qualem sit hoc sacrifici
um quod per absolute nostre passionis

filij semper imitatur. **F**aciat ergo unusquisque iuxta suam deuotionem. **V**n si quis suscipit in cena venerabile sacramentum eucharistie ipsum laudo. si in pasceat ipsum non dampno. si in utroque ipsum extollo. **E**t ut omnia ista firmiora sint. et omni robore firmata adducam nouam de confirmationem in pape eugenij an quae ista quaestio delata est. **Q**uae sic incipit. **D**ilecte fili. scilicet et apostolica bene dictio. fide digna relatione precepimus in ciuitate licet non paruum per hec tempora exacerbatum fuisse commotionem. de die debite preceptis sacratissimi corporis domini nostri ihesu christi. et quod per aliquos religiofos sit affirmatum. non coactis actualiter in die resurrectionis dominice mortaliter peccare. et si in die iouis sancta. et alijs quibuscumque diebus infra annum plures et frequentatis vicibus coicassent. quod prius auribus est audire molestum. **R**ecellimus alias per quod dam nostrum breue scriptum venerabili nostro episcopo licenti. quod intelligimus satisfactum esse si paulo ante vel paulo post dies resurrectionis quis communice. **M**irati sumus quod post modum noua controuersia surrexit. sed inimicus homo superseminauit zizaniam. **N**os igitur cupientes purgatum triticum in horreum domini congregare. et inutilibus contentionibus finem dare

Attescentes iuxta doctrinam sancti augustini quod solent circumstantie scripturarum illuminare substantiam veritatis. et non solum adiacentia sed etiam precedentia et subsequencia verba sunt consideranda a prudenti. cum dicat canon ecclesie. **O**mnes utriusque sexus fideles saltem semel in anno confiteantur suscipientes ad minus in pascha reuerenter eucharistie sacramentum et sequitur. nisi de consilijs proprii sacerdotis ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab eius perceptioe duxerit abstinentium. **D**icimus expresse non esse intentionis legislatoris animas illaqueare fidelium sub culpa mortali ad conuincendum precise in die resurrectionis. si terminum statuisset a pascha ad pascha. cum dicit. semel in anno. et infra. ad minus in pascha nisi et cetera. **M**ens enim magis quam verborum sonus attendenda est. **I**ntelligimus itaque optime satisfactum esse canonem si in ebdomada sancta vel infra octauam pasche resurrectionis dominice secundum meliorem dispositionem conscientie. et actionem. mentis deuotionem fidelem. preparatione debita sanctum eucharistie pignus accipiunt et cum domino pascha celebrant ad salutem. **E**t huic sententie volumus omnes acquiescere. **Q**uare

deuotioni tue committimus. ut
predicta ubi oportet intelligas
populis nota facias. Datum
rome apud sanctum petrum sub
anulo nostro secreto die octa
ua iulij. Anno domini millesi
mo quadringentesimo quadra
gesimosexto Pontificatus no
stri anno. xv. Et hoc de tercio
principali.

Feria secunda ebd omade
palmarum. **B**ermo de mirabi
libus sacrosacte eucharistie.

Noe sentite in vobis quod
in christo iesu. ca. ubi
supra. **D**eui declaravi
mihi qualem omnes christiani obli
gantur eucharistiam sumere scilicet
in anno. et quo tempe possunt
homines sumere. **H**odie circa eam
dem materiam huius sacramen
ti tam venerabilis pono istam
conclusionem. videlicet quod acce
dentes ad tam venerabile sacra
mentum debent ieiunium accedere.

A **I**sta conclusio
ne potest sciri doctor tertia parte
q. lxxx. quam probat tribus ratio
bus. **Q**uarum prima est propter bono
rem tanti sacramenti. ut scilicet
intret in os hominis nondum ali
quo cibo vel potu infectum.
Quam rationem ponit augustinus.
in libro responsionum ad ianua
rium. Et ponitur de consecrati
one dei. ij. capitulo. **L**iquidum. ubi

dicitur. **L**iquidum apparet quan
do primo acceperunt discipu
li corpus et sanguinem domini
non eos accepisse ieiunos. Num
quid tamen calumpnians est uni
uerse ecclesie quod a ieiuniis sepe ac
cipitur. **E**x hoc enim semper pla
cuit spiritui sancto ut in bono et ta
ti sacramenti prius in os christia
ni corpus dominicum intret quam ceteri
cibi. **N**am ideo per uniuersum orbe
mos iste seruatur. Neque enim quia
per cibos dominus dedit propter eam praesentiam
aut cenati fratres ad illud sacramen
tum accipiendum conuenire debent.
Hec ille. **Q**uod ratio est pro
pter significationem. scilicet debet inel
ligi quod christus qui est res huius sacra
menti debet primo fundari in cor
dibus nostris. secundum illud mat. vi.
Primum quare regnum dei. **N**am ratio
ne tangit augustinus. et potest de. dis.
ij. ca. ubi supra in qua dicitur. **N**am
saluator qui vehementer amanda est
mysteria huius altitudinis ultimam
hoc voluit insigere cordibus. et me
mone discipulorum. a quibus ad
passionem disgressurus erat. et ideo
non precepit. quod deinceps ordine fu
maret. **H**ec ibi. **T**ertia ratio est pro
pter periculum vomitus et ebrietatis
quod quicquid contingit ex hoc quod homines
indurato cibo utuntur. **H**ic apostolus
dicit prima ad cor. xi. **A**lii quod
esurit. alii quod ebrii sunt. **V**erum ab
hac generali regula excluduntur in
firmi qui statim coicadunt. etiam
per cibum si de eorum periculo

dubitaretur. ne sine cōmuniōe
de dāt qui a nece sitas legem
non habet. **N**az de con. di. ij.
dicat Presbiter infirmū statim
coicet ne sine cōmuniōe moria
tur. **I**deo dicat in themate. **N**oc
sentite in vobis i. firmū a ratū
habeatis q̄ accedentes ad hoc
sacramentū debent ieiū accē
dē vt patet p̄ rationes tactas
Circa hoc sacramentum ē a
visebinus.

Primo mirabilitatem.

Secundo veritatem.

Tertio necessitatem.

Circa p̄mū p̄ncipale
scz hui⁹ sacramēti mirabilitatē
Septē mirabilia adducā q̄ a si
forte impossibilia iudicāt. rōib⁹
tū exēpl⁹ declarabunt eē possi
bilia. **P**rimum mirabile est
hoc. Quō ē possibile q̄ dictis il
lis quib⁹ vbi⁹. **N**oc est enī cor
p⁹ meū. ille panis fiat illam et
caro xp̄i q̄ pependit in cruce
a illd corp⁹ vt hēf de 3. di. ij.
ca. **N**ō ois. vbi dī. q̄ p bene
dictiōem panis effiat corpus
xp̄i. **S**ed quomodo dicat tex
t⁹ de 3. di. ij. ca. **P**anis. **V**bi
āt sacramētū cōficiat. iā nō suis s̄
monib⁹ sacerdos vti s̄ vti ser
moib⁹ xp̄i. ergo xp̄i s̄mo hoc
cōficiat sacramētū. **N**ec immerito.
Quia si tāta ē vis i s̄moib⁹ cri
sti vt incipet eē qd nō erat. q̄z
to maior eē dī ei⁹ vti⁹. vt illd
qd ē mutet in alter⁹. **D**ixit enī

et facta sunt. mandauit a crea
ta sunt. vt ait p̄s. quia celū ter
rā mare a omnia q̄ in eis sūt cre
auit. **E**t alias de sua potētia rē
vnā mutauit in alterā. vt patz
gen. p̄mo. qm̄ trā ouertit in car
nē. a gen. xvij. qm̄ vxorem
loth ouertit in naturā sal. a ex
odi. iij. qm̄ v̄gā ouertit i s̄pen
tē. a s̄pentē in v̄gā. **N**ec mau
dibile est a oīa naturā. rē vnā
mutari posse in aliā. qz natura
in seip̄a hoc opat. vt dicat aris
to. in scdo de aia. qz cib⁹ ouer
tit in s̄bstantiā aliti. ergo a for
tiori de poterit hoc operari. in
cui⁹ v̄tute hec translatio fit. vt
dicat magi in q̄rto di. x. ca. vl
timo. **S**ed m̄ mirabile ē. **Q**uō
hec transsubstantiatio ita subito
possit fieri. cū tāta sit distātiā
a celo empireo vbi xp̄s localit̄
adest. vsqz ad altare vbi pa
nis localit̄ offertur. **A**d qd eti
am dicendum est q̄ licet hoc vi
deatur impo. sibile. tamen pōt
ratione exemplo naturali a ex
emplo septuē eē possibile. **E**t
p̄mo rōe. **Q**m̄ agēs illimitat⁹
quod nullam hz resistantiam
nec intrinsecā nec extrinsecā pōt
agē in instanti a in qualibet tē
poris mensura vt dicat aristo.
quarto phisicorū ca. de vacuo
Et vi. phisico. **S**z de agēs
illimitat⁹. nullam habens
resistentiam nec intrinsecā nec
extrinsecā. ergo pōt in istāti

agere illam translationem. **E**x
emplo autem nature hoc patet
quia ut dicit aristoteles. in secundo
de anima. lux in instanti diffundi
tur per totum orbem ab orien
te in occidentem. ergo per locum
a maiori hoc fieri poterit ab au
ctore nature. **P**atet etiam ex
emplo scripture ut patet dani
el decimo quarto ubi dicitur
quod angelus apprehendit abacuc
exstantem in iudea in vertice capilli. et
in instanti portauit ipsum in ba
biloniam ad danielem in lacu
leonum et postea reportauit ip
sum ad locum pristinum. **S**imi
liter sancta fides credimus quod om
nia corpora nostra tempore iu
dicij extremi in instanti erunt ante
conspicuum christi que tamen sunt
spersa per omnes mundi partes.
ut patet prima ad corinthios. xx.
ubi dicitur **O**mnem occurrem
christo in aera ergo etc. **T**er
tium mirabile est quomodo cor
pus christi tam magnum tam dis
tans ad quod capiendum ce
lum et terra non sufficiunt pot
tam parua contineri hostia. **A**d
quod dicitur quod corpus christi non
solum est totum in tota hostia
sed etiam est totum in qualibet
parte hostie. ut ponitur de co
secratione dei. ij. cap. **S**inguli
Et sunt verba iero. ubi dicitur
Singuli autem accipiunt cristum
dominum. et in singulis portioni
bus totus est. nec per singulos

minuitur. sed integrum se pre
bet in singulis. **D**ecim ibi **S**ed quod
modo hoc esse possit est intelli
gendum quod aliquid esse in loco
potest intelligi tripliciter. **P**ri
mo localiter et mensuratiue.
sicut sunt corpora que amantur
et circumsuntur loco. puta
corpora habentia quantitates
dimensionum. sicut est corpus ho
minis. ligni et lapidis. que om
nia sunt in loco mensuratiue.
Secundo aliquid est in
loco diffinitiuum. quia non habet
quantitatem dimensionum et ita
est in uno loco quod non potest
esse in alio. ut angelus qui simul
et semel non potest esse in pluri
bus locis ut declarat sanctus
doctor in prima parte. **T**er
cio aliquid dicitur esse in loco
presentialiter et potentialiter.
Sicut quando quod dicimus regi
esse in qualibet parte regni pro
potestatem suam. **M**odo ad pro
positum dico quod deus non est in
loco primo modo. quia non a
bitur loco quantitatiue. **N**ec
secundo modo. quia non est in
ta in uno loco quoniam etiam fit et
esse possit in alio loco. sed est
in loco potentialiter et presentia
liter. **S**imiliter est de corpore cristi
in hostia quia est ibi tercio mo
do et non primo modo neque se
cundo modo ut patet intuenti.
Et quod una magis res possit stare
in una parua re declarat exemplum

nature et scripture. **N**ā anima
que ita magna est stat in vno
pno corpe et etiā in qualibet p
te corpis . et vn? magn? mōs
in vna pua pupilla oculi. **I**n
scriptura etiam legitur mathei
tertio q? spiritus sanctus q? ita
magnus est in columba tam p
ua stetit quando apparuit sup
christum baptizatum.

Quartū mirabile est. **Q**uomodo
idem corpus sit simul in diu
fis locis . quia eadem hora in ita
lia . in francia . in alamaia . a
ceteris puintijs . a in vnaqua
q? in plerisq? locis simul et sel
est. **A**d quod dicitur q? fide te
nendum est vnuz . a idem cristi
corpus esse et posse esse in pluri
bus locis . vt pz de con . di . ij .
ca. **Q**uid sit . vbi dz infra . **T**ā
ta videt vnitās ecclesie in xpo
vt vnus vbiq? sit panis corpis
xpi . a vnus sit calix sanguis
eius . **C**alix em̄ quez sacerdos
catholic? sacrificat nō est ali?
nisi ipse quem domin? aposto
lis tradidit . qz diuinitas verbi
dei vita est . que totuz iplet mū
dum . ita licet mltis locis a in
numerabilib? dieb? illd corp?
consecratur . nō sunt tamē mlt
ta corpora xpi . nec multi cali
ces . sed vnuz corpus cristi . et
vnus sanguis cum illo que hūp
fit in vtero virginis a quem de
dit apostol? . **D**ecibi . **E**t bea
tus ieronimus in obitu suo **B**z

queso pie ihesu cuius tanta est
magnificētia . vt nulla queat
explicare creatura . quem celi
mare a omnia que in eius am
bitu continentur capere nō pos
sunt . qui idēz totus vbiq? loco
rum presens es . nec intus clau
sus aut extra exclusus . **D**ec
ille . **B**z quomodo vna res pos
sit esse in pluribus locis patz ex
emplo nature a scripture . **E**t
primo nature . **N**am eadez vox
numero vt dicit beatus augu
stinus est in diuersis auditori
bus . et eadem scia est in docē
te a addiscente secūdū cōmen
tatozem tertio de anima . **P**atz
etiam exemplo scripture . q? rti
regum quinto capitulo **D**ebe
liseo qui licet corpore esset i do
mo . erat tamen spū presens .
quando giezī recepit munera a
naaman principe . **Q**uintū
mirabile est . **Q**uomodo ad di
uisione? hostie xpc non diuidi
tur . **A**d quod dicitur q? corp?
cristi non frangitur . quia est
gloriosum et impassibile **V**nde
ieronimus in obitu suo dicit .
O magnum et inscrutabile mi
sterium . panis accidentia fran
guntur per partes . et tamen in
qualibet remanes particula to
tus a integer . sicut eras antea .
franguntur illa que humanis
sensibus videntur accidentia .
tu tamen non frangeris . nec
corrumperis cuz te dētes vidēt

inasticæ veluti naturalē panē
Nec ille **B**ed quomodo possit
vna res diuidi vt non diuidat
omne quod ipsa est. patz ex
emplo nature ⁊ scripture. **N**az
naturaliter videmus qd ad diui
sionem corporis humani nō di
uidit anima humana que est
in corpore. **I**tem si diuidat spe
culum non diuiditur imago q
est in speculo. **P**atet etia3 sc̃p
tura. **N**em ysaie sexto dicitur qd
terra erat plena gloria domini
⁊ tamen cum creature sint diui
se deus tamē qui in ipsis est nō
diuiditur. **S**extum mirabi
le quomodo totiens corpus
cristi sumitur ⁊ tamen nō cōsu
mitur. ⁊ tantum accipit vnus
quantum alter. vnde beat⁹ thō
mas in sequentia corporis xpi
ait **S**unt vnus sumunt mille
tantum isti quantum ille non
tamen consumitur. **A**d quod
dicendū illud est possibile. **E**t
ratio est quia corpus cristi nō
mutatur i nobis sed mutatū in
ipso vt dicit augustinus. **N**ec
tu me mutabis i te. sicut cibum
carnis tue. sed tu mutaberis in
me. **I**deo non potest minui. **S**z
quomodo vna res sumitur ⁊ nō
consumitur patet exemplo na
ture ⁊ scripture. **N**am corpus
continue consumitur ⁊ anima i
esse suo permanet. **S**imiliter ab
vna cādela accēsa plēs pnt accē
di pōri cādela non perdente lu

cem suā. **P**z etiam per scripturā
exodi tercio capitulo de rubo q
ardebat ⁊ non comburebatur.
sic ⁊ cristi corpus potest sumi
⁊ non consumi. **S**epimū
mirabile est quomodo i stoma
cho corpus cristi non macula
tur. **A**d quod dicitur qd corp⁹
cristi in stomacho non macu
lat sicut ponit prima questio
ne p̃ma capitulo. **M**ulti **V**bi di
atur. **S**unt autem sacramenta
baptism⁹ crisma. corpus. ⁊ s̃a
guis cristi. que ob id sacramē
ta dicuntur quia sub tegumento
corporaliū rerū diuina virtus
secreti⁹ salutē eorū sacramē
torū operatur. vnde a secretis
virtutibus vel sacris sacramen
ta dicuntur. que ideo fructuo
sius penes ecclesiam sunt. qui
a sc̃s in ea manēs sp̃s eūde s̃a
crām̃torū opatur effectū. cui⁹
panis ⁊ calicis sacramentū gre
ce eucharistia dicit ⁊ latine bo
na gr̃a interpretat. **E**t quid me
li⁹ corpe ⁊ sanguine cristi siue
p bonos siue p malos mistros
intra ecclesiam dispensetur sa
crām̃tū est. qz sp̃s m̃stice ille
viuificat. pollui⁹ itaqz corp⁹
xpi qn indigne accedim⁹ ad al
tā ⁊ sordidi mundū sāguine3
bibim⁹ ⁊ nō pollui⁹ in stoma
cho. **N**ec ibi **B**ed quō vna res
pulchra in re vili possit non ma
culari. **C**onsidera solem super
loca fetida qui quidem sol nun

q̄ maculatur. Corpus cristi
ergo maculat ex peccō et nō a
stomacho. Ecce ergo quomo
do illa que humano sensu iudi
cabāt impossibilia oñsa sunt po
ssibilia. Et hoc tē p̄mo p̄nci.

Circa s̄m p̄ncipale sc̄z veri
tate huius sacramēti. Sc̄a m̄i ec
clesia assignat q̄t uor veritates
q̄ cōtinēt i hoc admirabili sacra
mēto

C **¶** Quaz
p̄ma ē q̄ in hostia cōsecrata ē
vera caro et verus sanguis xp̄i.
q̄ illa hostia trās bat in veram
carnem xp̄i in virtute illoz v̄
boz platoz p̄ sacerdotē sup
hostiā. videlicet. Hoc est em̄
corp̄ meū. q̄ p̄ illa v̄ba visibi
les creature in xp̄i corp̄ et san
guine inuisibilit̄ cōuertūt. vt
p̄z tē con. di. ij. ca. Quia cor
p̄. ca. Q̄z pass̄. ca. Pais. et
ca. Ante benedictionē. in quo
d̄r. Ante benedictionem alia
sp̄s nominat̄. post benedicti
onem corpus xp̄i signat̄. **Hec**
ibi. Ad quā virtutem seq̄t̄ q̄
ibi est anima xp̄i et etiā diuini
tas xp̄i. q̄ licet verbum non p̄
tineat nature humane tamē p̄
vinitatez p̄positasim comitat̄.
et licet ibi concurret diuinitas
et humanitas. non tamen sunt
ibi duo sacramenta.

D **¶** Sc̄da veritas ē. q̄a
aliud videt̄ ocul̄. aliud credit̄
corde et fide. Nā illd̄ q̄d videt̄
nō ē dignū adorationē. q̄z videt̄

tur solū accidētia. s̄ illd̄ q̄d cre
ditur nō p̄t videri. q̄z xp̄e glori
ficat̄ nō p̄t videri cū ocul̄ cor
poralib̄ et istud adorat̄

E **¶** Et ideo maḡ s̄m̄a p̄
in q̄rto di. xi. poit tres causas
p̄t q̄s xp̄e tradidit sumenduz
corp̄ et sub sp̄e panis et vini

¶ Prima vt fides h̄et mēituz
vt dicit gre. in omelia pascha
li. q̄ si videret̄ fides nō haber̄
meritū. vbi humana ratio p̄be
ret expimentū.

¶ Sc̄da ratio
vt nō abhorret̄ anim̄. q̄ si cer
nēt ocul̄ carnē crudā comedē
dā et sanguinē pur̄ bibēdū que
nō h̄z in vsu. nō posset comedē
neq̄z bibē.

¶ Tertia ne ab iere
dulis religioni insultaret̄. Vnd̄
beatus augustinus. Nichil ra
tionabilius q̄z vt sanguinis simi
litudinem sumamus. vt ita et
veritas non desit. et ridiculum
nullum fiat a pagamis. quia
cruorez occisi hominis bibam̄.

¶ Tertia veritas est q̄ adore
tur siue vlla dubitatione. quia
non debet aliquis adorare sub
conditione. si ibi est corp̄ cri
sti. vel si presbiter dixit verba
sacrificantia hostiam quia cō
dicio nihil ponit in esse. **Nec** cri
stianus adoret hostiam nisi pri
mo viderit sacerdotēz adoraē.
p̄mmo nec sacerdos debet se in
clinare hostie. nisi primo conse
crauerit eā. **Hec** hic est vna du
bitatio. Vtrum si populus in
t̄ ij

ecclesia adoraret hostiam quā
sacerdos non consecratam ele
uaret committeret ydolatriam
Dico q̄ non . quia adorando
cristum intentionaliter non po
test esse ydolatria . vt patet ex
tra de presbitero non baptisato
quia talis adorans saluatur in
fide bona quam habet . Nec pec
catum presbiteri debet nocere po
pulo iguoranti . Sed ad caute
lam bonuz videret q̄ sp̄ q̄libet
haberet dispositionē mentale
non adorare panem nisi esset sa
cramentum . **S** **¶** Quarta veri
tas est q̄ cristianus qui iurat
se vidisse hodie cristum nō me
titur ea visione qua dictum est
Cum etiam moyses dicat se vi
disse deū in rubo quem tñ sola
fide videt . Nas ergo veritates
sentite in vobis . Et hoc satis de
secundo principali

¶ Circa tertium principale
scilicet necessitatem tam honora
bilis sacramenti

Dico q̄ ad faciendum tale
sacramentum in quo omnia que
dicta sunt in prima et secunda
parte reperiantur quatuor sūt
cause necessarie scilicet efficiēs
materialis . formalis . et finalis
Et primo requiritur causa quā
dico esse hominem habentem ca
racterem sacerdotalem . quia
nulla alia creatura preter homi
nem potest conficere hoc sacram
tum . quia nec angelus possit co

ficere sed solum homo . vt patet
de consecratione distinctione
secunda ca . **¶** Quia corp⁹ **V**bi
dicit apostol⁹ Accipite et come
dite hoc est corpus meum . Et
capitulo Quia passus est **V**bi
videtur saluator noster ihesus
crist⁹ mandasse hoc sui corp⁹
sacramentum per apostolos co
secrari et confici et per alios sacer
dotes successores eorū **E**t licet sa
cerdos esset excommunicatus
interdictus . degradatus . here
ticus . homicida . concubinari⁹
publicus . potest consecrare . vt
patet de emanona distinctione
capitulo **S**i romanorum . vbi
ista inueniuntur ad plenum

¶ Secunda est causa materi
alis scilicet panis de frumento
nō de ordeo nec de alio grano .
et vinū in calice cum aqua mix
tum . vt patet de consecratione
di . ii . ca **I**n sacramentorum ob
lationibus que intra missarum
solempnia deo offeruntur panis
tantū et vinū aqua permixtum
in sacrificiū offeratur **N**on e
nim debet in calice dñi aut vinū
solū aut aqua sola offerri . sed
vtrūq̄ permixtum . q̄ vtrūq̄
ex latē suo in passionē pfluxisse
legit **E**t ca . **S**ic . et ca . **N**ō o
dicit q̄ debet tantū aq̄ appoi
ne mutz s̄bz vini **T**ercia est for
ma et sūt vba ofectōis scz **D**oc
et corp⁹ meū . s̄ petr⁹ adiūxit

enim . quod significat cōtitudi-
nem . quasi dicat absq; dubio
hoc est corpus meum . vt patz
de 3 di . ij . ca . **Accipite .** Nam
papa potest addere euangelio
sed nō minuere . **Quarta** est
causa finalis . que est intentio
sacerdotis scz q; celebret cum
intentiōe sacrificādi hoc sacra-
mentū . **Et** si aliqua ex dictis
causis deficeret non esset sacra-
mentū . **Vñ** magz se . in . iij . di
xij . ca . **In** b? aut misterii ex-
pletionē sic formam cōseruari
sic ordinē haberi oportet . scz
vt sit sacerdos ⁊ intentionē o-
portet habere vt illd facere in-
tendat . **Hec ille .** **Et** hoc satis
de tercio principali .

Feria tertia palmarū sūmo
de fructibus eucharistie .

Hoc sentite in vobis qd
⁊ in xpō ihsu ca . vbi
supra **Dēi** locuti sum?
de mirabilib? vtutib? et causis
necessarijs huius sacramenti de
claratēs q; o3 quemlibz accede-
re ieiuno stomacho **Hodie** cō-
sideras q; appinquam? ad sup-
tionem tantū sacramenti **Deter-**
minavi loqui de tā honorabilis
sacramenti sūptiōe **A**

Circa e? principium datur
ista conclusio videlicz q; sacra
cōmunio comunicari petētib?
negari nō d3 etiā si peccōres es-

sent **Hāc** cōclusionem poit scū?
doctor t cia pte . q . lxxx . ar .
vi . assignans glosam beati au-
g? . sup illo verbo p? **Māduca-**
uerūt ⁊ adorauerūt omnes pi-
gues t're **Dicit** enim ibi aug?
Non phibeat dispensator pin-
gues terre id ē peccōres mēlāz
dñi māducaē **Sed** ipse distin-
guit int peccatoēs . quia qui-
dam sūt occulti . quidam vero
maifesti scz p euidentiaz facti
sicut publici vsurarii . aut pub-
lici raptores **Vel** etiā p aliqđ
iudiciū ecclasticum vl? secula-
re puniti **Maifestis** ergo peccō-
ribus etiā petentib? non debz
sacra communio dari **Vñ** cipa-
nus scribens ad quendam di-
cit **Pro** dilectione tua me con-
sulendum existimasti quid mi-
hi videatur de histrione ⁊ ma-
go illo . qui apud vos cōstitu-
tus adhuc in artis sue dedecōe
pseuerat . an talibus sacra com-
munio sic ceteris debeat dari
fidelibus **Puto** nec maiestati
diuine nec euangelice discipli-
ne congruē . vt pudor ⁊ honor
ecclē tā turpi ⁊ infami cōtagiōe
fedeat . **Hec ille** **Si** vero non sit
maifesti peccatores s; occulti
non potest eis petētib? sacra cō-
munio denegari . cuz emz qlibz
xpia? ex hoc ipso q; ē baptiza-
t? sit admitt? ad mensā dñicā
n̄ pt ei ius suū tolli nisi p aliq
cā maifesta . vnde super illd
t iij

prima ad cor. v. Si is qui fra-
ter inter vos nominat ut dicit
glosa **Aug?** Nos a comunione
quenqz prohibere non possum?
nisi aut spote confessus. aut in a-
liquo iudicio seculari vel eccle-
siastico nominatus atqz conui-
ctus. Pot tamen sacerdos ad-
monere populu i coi ne sez pec-
catores ad mesam domini acce-
dat ateqz peiteant **Io** dicit i e-
pla vbi supra **Doc** setite in vo-
bis sez quod iam supra dictus
est de itentioe facti doctoris.

Circa hoc sacramentu tria
notabimus

I Primo huius sacramenti
sumptionem.

II Secundo exclusionem

III Tercio fructificationem

Circa pmu principale sez
suptione tanti sacrameti ponut
sacri doctores quatuor modos
quibz sumit hoc sacramentum

B **Q**uoniam aliqui
sumunt hoc sacramentum sacra-
mentaliter tm **Secdo** aliq sumunt
spualiter tm **Tercio** aliq sumut
spiritualiter et sacramentaliter

Quarto aliq sumut neutraliter
sez nec spualiter nec sacramentaliter
Qui sumunt pmo modo sez sa-
cramentaliter tm faciut sicut iudas q
a cu pcc accipuit et diabolus in-
trat i eos sicut fecit in iudaz. et
tales sumut solu sapore. et sic re-
i sut corporis et sanguis xpi no di-
iudicantes corp? dmi qz xpc euz

talib? no vnit. vñ **aug?** i libro
de vb dmi dicit **Quid** est xpm
manducare? **Non** est hoc solu in
sacrameto corpus eius accipe.
multi emz indigne accipiut. s
in xpo manere et xps in se ma-
nente habere. **Cotra** quos dicit
de co. di. ij. ca. **Quid** est. vbi
dicit **Quid** est xpm manduca-
re. non hoc est solu in sacramtis
corp? eius accipe. multi enim
indigne accipiunt de quibus
ait **apls.** **Qui** manducat et bi-
bit calice dmi indigne iudicium
sibi manducat et bibit **Sed** quo
manducad? est? **Quo** ipe dicit
Qui enim manducat carne mea
et bibit sanguine meum digne
in me manet et ego in eo **Et** si i
digne accipit acquirit magnu
tormentum. unde de co. di. ij. ca.
C **Qui** scelerate. dicit
Qui scelerate viuut in eccia et co-
municare non desinut putates se
tali comunioe mudo ari discant
nihil ad emendatioz sibi pficere
digeste **ppha iher. xi.** **Quid** eq
dilect? me? fecit in domo mea
scelera multa. **Nuquid** carnes
sacte auferent a te malicia? tu
as? **Et** **apls.** **Probet** inquit
seipm homo et sic de pane illo
edat et de calice bibat **Secdo**
mo manducat spiritualiter. ut qñ
qs stat ad missa cu deuotione n
discordas a xpo credendo ho-
stia osecta tras bata i xeraz car-
ne et sa guine xpi. tuc spualiter

crebendo manducauit. **V**nde
magister in .nij. dis. ix. alle
gas aug? ait. **V**t qd pas ven
tre et bonte **C**rede q maducas
ti. **I**te idē aug? de vbis dñi ait
Quō maducad? ē xpc? **Q**uō
ipse dicit. q manducat carnez
meā et bibit meū sanguinē i me
manet et ego in eo. **N**ulli ambi
gendū est. tūc quēqz corpis
sanguinisqz picipē fieri domi
ni. quando xpi mēbz efficit.
nec alienari ab illi? panis vini
qz sortio. etiā si añqz panē
illū edat et calicē bibat. de se lo
qz i vmitate corpis xpi cōsti
tut? abscedat. qz illi? sacramē
ti bñficio nō puat. quādo in il
lo hoc qd illd sacramētū signifi
cat inuenit. **D**ec ille. **I**l. **T**erti
o mō fuit sacramētali et spūali
ter. **E**t fuit illi q bono aio. corde
puro. fide et deuotiōe et sine pec
cato mōli cū dē tñōe pmissa cō
fessiōe hoc sumūt sacramētuz.
q babēt sacramētū et vniōnē
cum ecclesia et xpo. **I**l. **Q**uar
to modo aliqui sumūt neutrali
ter. qz nec sacramentalit nec
spūaliter. et isti sūt pessimi
xpiani. qui nec accipiunt nec
venerantur in ecclesia corp? cri
sti. et si accipiūt accipiūt nul
la habita fide et deuotione. **V**n
de apostolus pma ad cori. vn
decimo. reprehēdit istos q rci
piūt corp? domini indigne tā
qz si accipient panem de mensa

non sacramentum dicens **V**n?
qsqz presumit cenā suā ad mā
ducandum. et alius quidēz esu
rit. alius quidē ebrius est. nū
quid domos non habetis ad
manducandum et bibendum.
Quasi dicat **V**os infideles qui
indeuote acceditis ad ecclesiāz
ad manducanduz corpus xpi
ac si manducaueritis vnuz fru
ctum panis. non habetis do
mos vestras ad manducanduz
panes de mēsa vestra absqz hoc
q veniat ad ecclesiā ad co
mēdendū sacramētuz tāqz pa
nem de archa vestra sumptum
An ecclesiā dei cōtempnitis et
cōfunditis eos qui non habent.
Et isti peius cunctis faciūt in
modo sumendi. **E**t hoc satis de
pmo pncipali.

Circa secundum principa
le scilicet exclusionem. **P**lura
sunt genera hominuz que exclu
duntur ab ista sūptione

D. **I**l. **E**t sunt numero quin
qz. **I**l. **P**rimum genus est eorū
qui per modicum et breue tem
pus excluduntur videlicet vsqz
ad vnum vel duos vel tres men
ses. sicut in meretrice publica
conuersa vl in publico vsurari
o. **E**t si confessores vellent vl
tra annum suspendere aliquem
non possunt nec debent quia fa
ciunt contra decretum ecclesie
Extra de penitētijs et remis. in
ca. **P**is vsqz sex? . qz aliter
t. nij

peccat mortalit^r **S**z bene pnt
retrahi p^r tempus iam dictu
videlicet per tres vel quatuor men
ses . vt patet de pe . di . i . capi
tulo **I**n actioe vbi dicitur **I**n
actione p^rme vbi tale commissu
est vt is qui commisit a cristi etiā
corpe sepetur non tam cōfide
randa est mēsurā t^rpis q^z dolo
ris **C**or enim cōtrituz a humili
atum deus nō despiciet **N**ec ibi
legas totuz cap^lm **S**ecū^s
genus exclusorū fit per tres an
nos sicut patricida . vt p^z trice
simatercia . q . ij . ca . **L**atores p
sentiu . vbi dicitur **L**atores p
sentiu^s matricidā esse cognoui
mus . cui precipim⁹ vt sub pe
nitentie iugo permaneat ita vt p
annum integrum ecclesiā non
igrediatur sed āte fores basilice
stās orans a deprecās deum p
seueret qualiter eripiat^r tāto
piaculo **C**ōpleto vero anni cir
culo introeundi ecclesiam licen
tiam habeat . tamē inter audie
tes stet h⁹ nōdū cōmūic^z . cōple
tis at ānorū triū cōcul^r admittit^r
Nec ibi **P**ossz tamē tāta eēcō
tritio patricide a mat^ricide q^z pos
set dispensari . imo possz eē ita
excellēs cōtritio q^z si illico mo
reretur in illa cōtritione euolāet
ad vitam eternā . q^z anq^z quis
q^z cōfiteat^r peccatuz a reatu su
e p^ruaricationis q^z eterna sibi de
beret^r supplicia p^r grāz iterne cō
pūctionis absoluit^r . vt p^z de pe

di . i . ca . **S**i cui **S**z tamen nō
p^rdest cōtritio illa nisi se quat^r
cōfessio oris . quia resuscitat^r
vuit dum cōfiteatur peccatum .
Nā cōfessio fit ad ostensionē pe
nitentie vt dictuz est supra nō
autem ad impetrationem venie
Terū gen⁹ est inuasor⁹ a
manus suas pollutas imponen
tium sacerdotibus a depredan
tium ecclesias in reb⁹ ecclesia
sticis . puta in vasis calicibus
a similibus . qui redire volēt^r
per quatuor annos debent su
spendi a communione a p^r sep
tem annos debent penitentiam
facere **D**e quibus habetur . xij
q . ij . in ca de viro nefando bu
ghardo nomine **E**t ca . **S**i q^z
de clericis **Q**uartū gen⁹ ē
illorum qui toto t^rpe vite ipso
ruz a cōmunionē p^ruantur vsq^z
ad mortē ipsorum a est vir ne
cans vxorem gladio aut vene
no **V**el econtra vxor occidēt^r
marituz q^z tales nūq^z possūt cō
municāē nisi in extremo vite su
e . vt p^z . xxxij . q . ij . ca . **A**m
monere . vbi habet^r de p^rma a
stulsi interfe^rtoris propriē
vxoris . vbi dicitur . **A**dmo
nere te cum lacrimis a multo
gemitu cor^d curau⁹ fili astul
se sed nō filius dicit^r a beres qui
a tā crudeliter infelix hominū
diū p^rpetra^rti **N**ā occidisti vx
orē tuam p^rter co^rp^ris tui legiti
mo matrimonio tibi sociatam

Dec ibi. **V**ide totuz capl3 Et
a. Quicūq; eadē bēt sūa
Quitū genus sūt illi qui nūq;
voluerunt ouerti a in extremo
quādo peccatē nō possunt petūt
eucharistiā. meo iudicio nō de
bet eis dari. quia dubitat an e
oruz cōuersio bona sit **V**n sicut
canes vixerūt ita vt canes mori
antur **N**ihilominus non est ab
breuiāda man? dñi qā in istāti
pōt mouē cor peccatoris ad tā
tā stritionē q; immediate vola
bit ad vitā eternā. Et hoc de se
cundo principali. **E**
Circa terciū principale scz
fructificationē digne sumētuz
tā venerabile sacramtuz decem
adducaz fructūs mirabiles quos
cōsequuntur digne fumentes.
licz ali; pluēs pnt assignari q; s
relinquo sufficiētie predicatiuz
Quoruz p̄m? est xpi mēmo
ratio. hoc nāq; sacramētum in
xpi mēmoratiōe factuz est te
ste ipsa veritate que ait **D**oc q
fienscunq; feceritis in mei mēo
riam faciētis **E**x qua memora
tio fit fumens dispositus ad omni
a toleranda **V**nde grego?. **S**i
passio xpi ad memoriā redu
catur nihil est adeo graue qd
equo animo non toleretur
Secundus est interior viuifica
tio. quia vt poit sct? doctor
in tercia parte **M**ultotiens per
sumptionem tanti sacramēti fit
homo de attrito contritus. sub

cuius figura dicitur in genesi.
q; lignum vite comestū presta
bat vitaz **T**ercia? fructus est
gracie collatio a augmentatio
qā eucharistia grece bona gēti
a interpretat latie **Q**uartus
fructus est amicitie dei conser
uatio. qā per hoc sacramtuz de
us est tecuz a in te. **V**nde iobā
mis sexto. **Q**ui manducat car
nem meam a bibit sanguinem
meum in me manet a ego in eo
Quintus fructus est angeli
ca conuiuatio **V**nde sancta ec
clesia cantat. **E**cce panis an
gelorū factus abz viatorū **T**ē
Panē āgelorū māducauit bō
Panis angelic? fit panis homi
num. dat panis celicus figuris
feminū **S**ext? fructus ē p̄mi
orū pmissio **V**nde iobis sexto
dicitur **S**i quis manducauēit
ex hoc pane viuet in eternum.
Et idē ibidem **E**go sūz pais
vite. qui venit ad me non esuri
et a qui credit in me non sitiet
in eternum. **S**eptim? fru
ctus est anime sancta refecti
o **V**nde iohannis sexto capitu
lo dicitur **C**aro mea vere est a
bus a sanguis me? vere ē pot?
De plerisq; legitur q; sola com
munionē residebantur non fu
mentes per pluēs dies aliquē
alium cibum **O**ctauus fru
ctus est sp̄ei eleuatio. quia sup
to hoc sacramento sp̄era? ipsuz
nobis esse viaticum ad eternam

vitā Ideo cristus dixit. Ego
sum via veritas et vita. **N**o
nus fructus est peccatorū re
missio id ē satisfactio. **V**nde gre
g? . Proficiat nob ad salutem
corpis et anime sacramēti hui?
susceptio. **B**atisfactio aut cois?
est corpori et aie. quia secū d ber
nardū. Qui fuerūt socj in vici
is socj debent esse in penis.

Decimus fructus est fomitis
mitigatio. Ideo dicit in colle
cta. Tuere nos dñe qsum? tu
a sacra sumētes. et ab omib?
ppicius absolue peccatis. **P**lu
res alij fruct? sunt quos cōse
quantur omēs sumētes digne.
Vt est virtutum roboratio. si
bei cōmendatio. spūal delecta
tio. cōtra diabolū armatio.
celestis vite collatio. amoris
excitatio et sic de singul. **E**t hoc
satis de ticio principal.

Sēia quarta palmar. **S**ūm
de ppatioe b? sacramti.

Noc sentite in vob qd et
in xpō ihū. ca. vbi su
pra. **D**ēi locuti sum? de
modo sumēdi corp? xpī et de
illis q merito excludūtur a tā
to sacramto. ita vt merito pūe
t omib? illis fructibus de qbo
facta est mentio. **H**odie cōside
rās q ipmeditate null? debz ac
cede ad tā venēabile sacramē
tum. **D**eterminavi loqui de eius

ppatioe
Circa cui? picipiū dicit ista cō
clusio q omnis act? carnalis
rimouet hominem a tāto sacra
mento et etiaz nocturna polluti
tio. **N**āc cōclusiōz ponit fact?
doctoz pte tertia. q. lxxx. ar
v. allegat illud quod hētur le
uitici. xv. ca. vbi dicit. **Q**uocū
q egrediet? semen coitus imū
d? erit vsq ad vespā. h immū
do nō debet patere aditus ad
sacramtū. ergo videt? q p
actūs carnales et pollutionez
nocturnam hōies ipediantur a
sumptiōe tāti sacramti. **H**z est
aduertendū q quilibet actūs
carnalis aut nocturna polluti
o potest habere secum aliqd
ānexum mortale et veniale. q
licet in omi actu carnali possit
cadere mortale peccatū. tñ in
actu carnali matrimoniali et
pollutione nocturna pōt esse ā
nexum mortale et veniale. licz
in ceteris actib? carnalib? hoc
non accidat. quia semper in il
lis est peccatum mortale semi
nis emissio. mō dico q si isti a
ctūs sūt annexi peccato mor
tali ipediunt de necessitate sup
tionem sacramenti et suscipien
tes sūt rei corporis et sangui
nis domini. **S**i vero tales act?
secum annexum habeant pec
catum veniale adhuc impedi
unt talem susceptionem. non
ex necessitate. s ex cōgruētia

quia est ibi feditas corporal
quam nō deest tantuz sacramē
tuz habere. ⁊ est etiā vagatio
mentis ⁊ maxime quando est
ex mala imaginatione Immo
⁊ si nūq̃ hī duo actus carna
les scz matrimonialis ⁊ polluti
onis secum peccatum annex
um haberent nec mortale nec
veniale adhuc impediūt cōiōnē
ex incongruentia illorū duorū
scz feditatis ⁊ vagatiois men
tis Quando autem fit mortale
annexum aut veniale aut nec
veniale nec mortale hoc relinq̃
iudicandum confitenti ⁊ confes
sori intelligenti cās ⁊ finem ho
rum actū. Hoc ergo sentite i
vobis dicit aplūs scz vt impol
luti quocunq̃ actu carnali ad
hoc sacramentuz accedatis

Circa hoc sacramentum tri
a notabimus

Prio pparationem

Deco figurationem

Tercio impinguationem.

Circa primū principale sci
licet pparationē ad tantuz sa
cramentum. licet multas ppara
tiones facē oporteat tamen ge
nerales pparationes numero
erūt quinq̃

Et pma pparatio est confes
sio qz cōfessis ⁊ cōtritis nō est
deneganda coio **E**t itelligo p
cōfessos illos qui ita cōfessi sunt
qz pterius talia peccata cōmit
tere nolunt ⁊ p̃prie vocātur con

uersi. vt patet de cō. di. ij. ca
pitulo **H**arracenis. vbi dicit
Harracenis atqz hīstrionibus
ceteris qz huiusmodi personis
vel apostatis cōuersis vel rueris
ad deum grā id est eucharistia
non negetur **N**ec ibi **S**i autē
essent confessi ex quadam tan
tum consuetudine vel manda
to ecclesie nō habentes intētio
nē relinque peccata cōicāe non
possūt nec debent. quia quicū
qz talis iudicium sibi māducat
⁊ bibit. vt ait aplūs **E**t de 3.
distinctione secunda capitulo
Qui scelerate viuūt **S**icut sūt
qui bona aliena continue rapi
unt. aut qui aliquam artem fa
ciunt indebitam. vt sunt taxil
latores. cartulas facientes pro
ludo. stipendiarij. ⁊ omnium
malorum fautores. iuuenes cō
tinue ad amasias concupiscen
tes **E**t communiter omnes qui
peccata relinque nō disponūt
tales communicare non possūt
ratione peccati mortalis animā
infidentis. **C**uius signum est
Quia hoc sacramentum venera
bile proponitur in modū cibi.
cibus autem non competit nisi
vitam habenti. vnde si carenti
vita datur cibus non sentit. sic
anime existenti in aliquo pec
cato mortali mortue si dat hoc
venerabile sacramentum non se
ntit **I**deo probet seipsuz homo
scz i q̃ statu sit an scz sacramēti

sumptionem quia beati mūdo
corde quomā ipi deum videbūt
quem videre nequeunt peccato
res qui merito puari debēt Vn
de con. di. i. ca. Si q̄s d̄r

C Si q̄s p̄ luxuria sua
auertit se a cōmuniōe sacramē
ti et in obseruādis mīsterijs de
clinat cōstitutā regulā discipli
ne. istū talē p̄ciendū de eccia
catholica deēnim? donec peitē
tiā agat. et oñdat fructū p̄nie
sue. vt possit cōmuniōe p̄cep
ta indulgentiam promereri.

Et qui non coicāt singulo āno
priuātur ecclesiastica sepultu
ra. vt patz extra de pe. et remi.
in capitulo Omnis vt usqz sex
u. Et sicut tales p̄uantur per
ecclesiam consortio mortuorū
ita sacerdotes ecclesiam tuētes
debent eicere eos extra ecclesiā
et segregare per excoicatiōez
a consortio viuorum. Et p̄ cō
sequens etiam primantur cōsor
tio angelorum et sanctorum.

Preparate ergo corda vestra
domino scilicet per contritiōez
et seruite illi in leticia.

II Secunda preparatio est r̄mis
sionis scilicet offensarū seu of
fensionū et iniuriarum. Vnde
accedentes debēt odia remouē
lites. inimicicias. guerras. rix
as. contentiones et offensas in
dulgē. In cuius signum domi
nus ihūs ante communionem
voluit duodecim congregā a

postolos. ex qua congregati
one in vnū significatur vnitās
animorum. Voluit benigne in
dulgere iude si voluisset. voluit
et in passione. in cuius memori
am hoc sacramentum factū est
omnibus p̄cere. vt nobis relin
queret exemplum indulgendi
et dimittendi quando tale acci
pim? sacramētū i eius memori
am. Vnde petrus in sua canoni
ca Xps mortuus est pro nob
vobis relinquens exemplū. vt
sequamini vestigia eius. Et
mathei quinto scribitur. Si of
fers munus tuum ante altā et
ibi recordatus fueris quia frāt
tuus habet aliqd aduersum te
relinque ibi munus tuum et va
de prius reconciliari fratri tuo
II Tertia est preparatio r̄sti
tutiōis. Vñ atē coionē restitu
endū est cū fieri p̄t. et possibili
tas adest. quia nō intelligitur
aliquem fuisse vere penitēte
nisi primo habuerit cōtritiōez.
confessionem. satisfāctionem.

Redde ergo que habes qz nec
confessor debet licentiam p̄bē
sumendi coionem nisi confitēs
promittat satisfāctionem.

II Quarta preparatio est deuoti
onis vt scilicet non tractus. nō
coactus. vadat homo ad coio
nem. sed cum summa reueren
tia. cum magno tremore. cum
summa fiducia accedat. sperās
tali subsidio posse iuari. de po

litis huius seculi vanitatibus
a pōpis omib? . feruentē hīs
memoriar? passiois xpī . plen?
vltimib? . fideiteriori vidēs xpm
accensus caritate . deo a proxi
mo stndens complacere . acce
dat . qz hīs a similibus fit bō
deuotus **¶** Quinta preparati
o est pudicie a castitatis . vñ
aug? **¶** Quāta oratione a lacrima
rum fonte . quanta reuerentia a
timore . quanta corporis casti
tate a anime puritate istud di
uinum a celeste sacrificium est
celebrandum vbi caro tua cri
ste in veritate sumitur . vbi san
guis tuus in veritate bibitur .
vbi summa pnis cōiunguntur .
vbi adest sctorum consolatū
angelorum . vbi tu es sacerdos
a sacrificiū **¶** Veniat mēs mea
dulcedine psetie tue . **¶** Nec ille
Et hoc de pmo principali **¶**
¶ Circa secundū pncipale scz
figurationē b? sacramti . Qua
tuor sūt figure figurātes taz ex
cellens sacramtuz **¶** Quarū pma
fuit melchisedech de q bēt ge
nes . xxiij . qz qñ abrahā rēxit
loth fr̄ez suū de maib? inimico
rū q venerāt tra regē zodomō
rū **¶** Qz abrahāz reuerfus est
cū victoria redempta pda ab
hostib? in vallē mabre . melchi
sedech sacerdos magn? sibi ob
tulit panes a vinuz . per quod
magi sententiarū in quarto di
stinctione octaua dicit **¶** Quis

sacramenti ritum ostendit mel
chisedech . vbi panem a vinuz
abrahā optulit . vnde ait ābrofi
us qz p hoc dat? intelligi anteri
ora esse sacramēta cristianorū
qz iudeorū **¶** Ista figura sic intel
ligitur qz quando de? pater vo
luit humanū gen? liberare tūc
per mortem filij sui in cruce cap
ta preda eorū qui erāt in libo .
tūc constitutū est hoc sacramē
tum in specie panis et vini sig
nificātis panē et vinū melchise
dech **¶** Secunda figura fuit agni
paschalis post habitam victo
riam de pharaone . Agn? aut
paschalis est cristus qm in pa
schate occiditur id est tēpore
transitus quem iohannes ostē
dit digito dicens **¶** Ecce agnus
dei . ecce qui tollit peccata mun
di . **¶** Post quem transitū recepe
runt iudei manna in deserto . p
quod hoc sacramentum signifi
catur . quia sicut manna omnē
habebat sāporem sic et sacram
tum hoc omnem habet suau
tatem . **¶** Vnde iohannis sexto
capitulo dicitur **¶** Amen amē di
co vobis **¶** Non moises dedit vo
bis panem de celo . sed pater me
dat vobis panem de celo veruz
¶ Tertia figu
ra figurans sacramentum babe
tur exodi decimosexto . de illo
māna qd habebat de oi sapore
vt dictū est **¶** Ii illo erāt due
cōditiones sumētū . qz aliquib?

erat abhominabile dicētib? .
nauseat anima nostra super ci
bo isto leuissimo **E**t numēi . xi
Interea ortus est murmur po
puli . quasi dolentium cōtra de
uz **N**az flagrauit desiderio car
mū sedens ⁊ flēs iūctis sibi pi
ter filijs israhel **Q**uis dabit no
bis carnes ad vescendum **R**e
cordamur pisciūz quos come
debamus in egipto gratis . **I**n
mentem nobis veniūt cotuin
ces ⁊ pepones porriq; cepe ⁊
allea **A**rida est anima nostra
Nichil respiciunt oculi nostri
nisi manna **A**lys autēz habēs
erat omne delectamentūz **V**n
mibil aliud significat nisi hunc
panem sacramētale corpis cri
sti qui generat fastidiū ⁊ nau
seam malis . bonis autem dat
omne delectamentum ⁊ suau
tatis dulcedinē . **V**nde iobis
vi . **L**itigabāt ergo iudei dicen
tes **Q**uomodo pōt hic daē car
nem suā ad māducandū ⁊ san
guinem suū ad bibendū **Q**uis ē
sermo? **E**t abierūt retrorsum
mōti qui sequebantur ipsū **E**t
hī sūt superbi curiosi ⁊ carna
les q nō capiūt per fidem fideli
t sed carnaliter **I**ntelligebant e
nim carnaliter debere cōedere
nō spiritualiter ⁊ sacramentaliter
⁊ per fidem sicut plures faciunt
Et ideo xp̄s dicit **S**piritus ē
qui vivificat caro non pdest
quicq; **V**erba que locutus sū

vobis spiritus ⁊ vita sunt . sed
sunt quidā ex vobis qui nō ere
dūt . **E**t ideo tales recesserunt
ab eo **D**icit ergo ihesus ad du
odecim qui remāerant secum
Nunquid ⁊ vos vultis abire .
⁊ respōdit petr? **D**omine ad
quem ibimus . verba vite etne
habes ⁊ credim? ⁊ cognovim?
quia tu es cristus filius dei vi
ui **V**nde patz q mal' nausea ē
hoc sacramentū . bonis autē dele
ctabile **¶** **Q**uarta figura est
panis ppositiōis de quo habe
tur leuitici . xxiii . vbi dicitur
Accipies q; simlam ⁊ coques
ex ea duodecim panes . quos
guli habebūt duas decimas .
quorum senos altari . senos su
per mensam purissimam corāz
domino statues ⁊ pones super e
os thbus lucidissimū vt sit panis
in monumentū oblationis . p
singula sabbata mutabuntur
coram domino **¶** **D**ecim . **D**ic ē
ille panis de quo primo **R**egū
viceprimoprimo capitulo scribi
tur . q; quādo dauid fugiebat
regē saul . iuit ad achimelech
sacerdotem valde famelicus di
cens **N**unc ergo si quid habes
ad manducandum vt mandu
cem vel quinq; panes da mihi
aut quicquid inueneris . **R**e
spōdit sacerdos ad dauid di
cens . **N**on habeo panes lai
cos ad manum s; tantūz panē
sanctum . **S**i mundi sūt pueri

maxime a mulieribus. Et dixit dauid. Si de mulieribus agitur. Sustinuimus quidem ab heri et nudius tertius. Dedit igitur ei sacerdos sanctificatus panem. Neque enim erat ei panis. nisi panis propositionis qui sublati erat a facie domini ut ponerentur panes calidi. Iste panis sanctus figurabat sacratissimum nostri saluatoris christi corpus quod solum sacerdotes debent sumere et etiam laici quando mundifunt. et maxime a luxuria. Unde quando aliquis vult communicare etiam a propria uxore debet se abstinere ut patet de consecratione distinctione secunda. Omnis homo. Et ideo ante sumptionem tanti sacramenti debent omnes purificare mentes suas et cum deuotione suscipere. Et hoc satis est de secundo principali.

S Circa tertium principale scilicet impinguationem illorum hominum qui digne suscipiunt hoc tam venerabile sacramentum ponit magister in quarto sententiarum distinctione undecima. quod hoc sacramentum est tante virtutis digne fumentibus quod impingat corpus et animam. unde Caro christi pro salute carnis et sanguis christi pro salute anime nostre offertur. Et alibi dicitur. Nil impingat caro christi hominem interiore quod aliter res mundi. Et iterum in obitu suo

160
dicit. Tu panis angelorum tua visione angelos reficis et glorificas. Tu esca es anime non corpori. impingas mentem non ventrem. Qui in te non impingatur virtutibus nimis eger iacet in flagitiis. Tu te manducante ut cōdecz in te transmutas ut tu in participatione efficiatur deus. nec tamen in illum transmutaris veluti alia corpora facta esca. Et de consecratione distinctione secundo capitulo. Non iste dicitur. Non est iste panis qui vadit in corpus. sed panis vite eterne qui anime nostre sufficit substantia. Iste panis cotidianus est. Accipe cotidie. quod cotidie tibi prodest. sic viuet cotidie merearis accipere. hec ibi. Et in capitulo. Christus dicitur. Christus panis est de quo qui manducat viuet eternum. Et capitulo. Credere dicitur. Credere in iesum christum hoc est manducare panem viuum. qui credit inuisibiliter saginatur. ubi dicitur glosa. Saginatur spiritualibus et diuinis virtutibus et donis. Unde de consecratione distinctione secunda capitulo. Omnia dicitur. Panem quidem istum quem sumimus in ministerio. illum quoque intelligo panem qui manu sancti spiritus formatus est hominum cibis. unde ipse ait. Ego sum panis viuus qui de celo descendi.

Et iterum **P**ais quem ego da
bo caro mea est pro mundi vi
ta **N**ec abrosi? ibi **O** vera pin
guedo **O** ineffabilis cib? **O** pa
bulus delectabile. q̄i hac vita
virtutibus impinguat anima. ⁊
in alia vita gaudet visione bea
tifica **I**deo propheta in p̄sona om̄i
um cupiebat impinguari hoc
cibo magnifice dicens **I**mpin
guatur in oleo caput meum ⁊
calix meus inebrians q̄z p̄cla
rus est. id est suavis ⁊ dulcis
Et hoc satis de sc̄cio principali

Feria quinta p̄ palmarum
mo de dignitate h̄ sacramenti

Hoc sc̄ite i vob̄ qd̄ ⁊ in
xp̄o i b̄u ca. vbi supra
Heri locuti sum? de p̄
paratiōe h̄ tā nobil̄ sacramēti
Hodie vero q̄a instat tempus
⁊ dies sumendi loq̄mur de dig
nitate sublimitate ⁊ vtilitate
tam nobilis sacramenti **A**
Pro cuius principio querēda
⁊ muestiganda est vna dubi
tatio videlicet. quare crist? nō i
stituit hoc tam celiberrimuz sa
cramētum ante hāc diem cum
p̄ plures dies ⁊ annos ātea fu
isset cum discipul̄ suis **A**d qd̄
dicendum est q̄ hoc q̄druplici
mysterio factum est **P**rimū
mysteriū fuit ratiōe societatis.
Hodie namq; plura alia confe
cta fuerunt sacramenta ratiōe

quorum istud cum eis debuit
institui **P**rimū fuit sacra
mentum baptisimi. vnde **marci**
vltimo cap. scribitur **E**untes
docete omnes gentes baptisā
tes eos in nomine patris ⁊ filij
⁊ sp̄s sancti. quod significa
tum est in ablutione pedum p̄
quam crist? voluit discipulos
mūdare **S**ecundū fuit sacra
mentum ordinis. quia cūstus
in cena ordinavit sacerdotes ⁊
postolos euz dedit eis potesta
tem consecrandi dicēs. **H**oc
facite in meam cōmemoratiōz
luce. xij **T**ercū sacramētū fu
it sacramētū p̄mē **N**ā ibidē dicit
iob̄. xx. **Q**uorūz r̄miseritis
p̄ccā remittūt̄ eis. ⁊ quorūz r̄i
nueritis retēta erūt **Q**uartū
fuit sacramētū eucharistie dig
ne cōsequens ista. qz p̄ qz h̄o
baptisat? ē ⁊ cōfess? sacerdoti ⁊
absolut? debz sumē eucharisti
āz **Q**uartū mysteriū fuit rōe
passionis sublequētis vt sc̄z fu
scipientes t̄e sacramētum sp̄s ef
fēt memoēs passiois xp̄i. luce
xxij. **Q**uotiescūq; hoc fecē
tis i meā cōmēracōz facietis
Tercū mysterium fuit rōe cre
atiōis **N**ā t̄i die de? creauit a
ues celi pisces maris. vt p̄z ge
nes. i. **E**x q̄ dat̄ itelligi q̄ v
lētes hoc suscipe sacramētū de
bēt esse cōtemplatiui **N**ā mens
nostra pascit̄ cōtemplatiōe hu
i? sacramenti. vñ amb. i libro

de sacramentis . et ponit de co.
di . ii . ca . **N**o iste . dicit **N**o iste
panis est qui vadit in corpus .
sed panis vite et ne qui anime
nostre fulsit substantiam **C**ote
platu alte volant sicut auis di
uina cōtemplando **S**ecundo
fuerunt creati pisces et positi i
amaritudine maris . figurātes
ex hoc qd fumentes debent esse
in amaritudine contritionis .
quia cor contritum . et humiliatuz
deus non despiciet **Q**uartū
mysteriū fuit ratioe p̄sentialita
tis vt nobiscum semp esset pre
sens **N**ā p̄mo fuit corporaliter .
Tunc vero qn recessurus erat
voluit remanē sacramentaliter
Vnde eccl̄a **S**e nascens dedit
in socium cōuescēs in edulium
se moriens in preciū se regnās
dat in premium . Merito ergo
hoc die debuit institui hoc sacra
mentū **V**n maḡ in . iiij . di . viij .
Sacramētū domi instituit quā
dop̄ t̄picū agnū corp̄ et sā
guinem suūz discipul̄ in cena
porrexit **E**t eusebius enissen?
dicit Quia corpus assumptuz
ablatur? erat ab oculis . et illa
turū fiderib? . necē erat vt die
cene sacramentum nob corpis
et sanguinis cōsecraret . vt co
l̄ ref̄ iugiter p̄ mysteriū qd se
mel offerebat in premium **D**ec
ille **D**oc ergo sentite in vobis
si z diei h̄ institutionē veniē
tem ex mysterijs **C**ircaloc

sacramentū tria videbimus

Il Primo dignitatem

Il Secundo sublimitatem.

Il Tercio vtilitatem **B**.

Q Circa p̄mum p̄cipale scz
dignitatem h̄ sacramēti **C**re
dit sācta fides catholica qd in
hoc sacramēto totus xp̄s deus
ver? et homo contineatur . vn
de psal . lxx . dicitur . **V**ere tu
es deus absconditus . deus isra
hel saluator . **A**bsconditus sci
licet in triplici substantia scili
cet eternal . rationali et corpora
li . **P**ropter p̄mum dicitur io
hannis . i . **D**oc erat i principio
apud deum **P**ropter secundū
anima cristi excellentissima fu
it viuione . affectione et cogni
tione **P**ropt̄ tertū dicitur ma
th̄i . i . **Q**d enim in ea natū est
de spiritu scō est **N**ā caro xp̄i
ex purissimis sāguinib? marie
rgis fuit accepta coop̄ate spū
scō . qz luce . i . scribit **S**p̄rit?
sanct? sup̄ueiet in te et vtus? al
tiss? obumbrabit tibi . **T**ocqz qd
nascet? ex te scm̄ vocabit? fili?
dei **E**t b̄ cib? nob xp̄ianis cō
ueniēt tradit . **V**bi notā ē qz
bene dīna sapiā qd om̄ia dispo
nit suauiter . cibos disposuēat
diuersos hoibus s̄m diuersas
tpm varietates put̄ t̄p̄z opor
tunitati iuxta diuersos status
hominū cōgruebat **I**uxta il
lud p̄ **O**culi om̄ium i te sperāt
domie et tu das illis escam in

tpe oportuno **Q**uod sic ostendit. **N**ā pmo ade in statu innocentie existenti fruct? omium lignorū paradisi qui suaves et pulchri erāt preter lignū scientie hōi et mali dedit in escā. gene. 3. ij. ca. Qui quidē ab illo tēpore hōi opetebat. **I**ntē emz ligna q̄ sibi fuerāt cōcessa in cibuz lignū vite cōtinebat p cui? es ū poterat nō mori. gen. 3. ij. ca. **C**ōsequēter vero cū adā lapsus fuisset in peccm p quod innocentie statū pdidit et de paradiso fuerat expulsus aliē fuit dispositū de cibo suo scilicet ut de terra maledicta cū labore et sudore cōderet panem suū et herbas terre germinantis spīnas et tribulos. gene. 3. ij. **U**nde sicut in statu innocentie rectissimo in quo ratio superior soli deo obediebat. et volūtas cum omnibus virib? inferiorib? soluz rationis recte sine impedimēto imperiū sequebatur. ab etiaz correspōdens erat suavis et sine ullo labore et dolore acquisit? et mōilitatis necessitatē non habuit. **S**ic istatu lapsus vbi ratio superior humana ab obediētia dei recessit et vires inferiores imperio rationis resistebāt. cibuz laboriosus et terrestris cū necessitate moriendi conueniebat. **Q**ui quidē cibuz humano generi p totaz primaz etate fuit cōcessus vsq; post diluviū. **P**ropterea vō tpe no

e deficientibus peccatorib? a terra per diluviū. edificato altari a noe super qd animalia mūdorū animalū deo optulit. quorū odorē suauitatis de? acceptauit. **U**nde noe et filijs eius benedicens omnia animalia dedit eis in cibū. **U**nde quibus antea olera et fructus terre solum comedere licebat de cetero omnia animalia in cibuz habere licuit. Gen. ix. **L**anguescēte enim humana natura p diluviū oportebat ut genus humanū possit laborem ferre qd ad laborem factum est ipsius cibuz aliquantulum fortificari. **I**n exitu autē israel de egipto quando deus voluit filios israel per longam solitudinē ad terrā pmissionis deducere cum ibi nō esset semē serenti nec panis comedenti oportebat ut de alio cibo eis puidēt ne fame perirēt et sic puius est eis de māna exo. xvi. **E**t circa eū cibū facta sunt mēta mirabilia. ut p exodi capitulo prelibato. **E**t hoc rationabiliter. **T**um ut per euidētiā atq; frequentiam miraculorum visibiliter arca illū cibum contingentium eorum fides que valde debilis et veritabilis erat firmitior et stabilior rōderetur. **T**um ut per experimentum cotidie comprobaret an recte ambulassent in lege dei. exodi sexto ca. **E**cce ego plus vob panē de celo egrediatur

populus et colligat que suffici
ūt per singulos dies . vt tēptez
eum vtrūq; ambulet in lege me
a . an non **T**al' enim cibus p
prie p̄tinebat illi populo rudi
et incredulo . per quem cibum
eorum infirmitas cōualesceret
in fide . et incredulitas peruerso
rum patefieret . **C**um autē ad
terram promissionis accessisset
et de eius frugibus comederet .
cessauit māna . vt habetur iosu
e quinto et eis dabātur fructus
secundum merita et demerita
populi . **S**ed nūc non est sic . q̄
a bona temporalia deus dat et t
bunt bonis et malis . **V**nde ma
quinto . **D**olez suum oīri facit
sup bonos et malos . et ecclesi
astici nono . **V**niuersaliter aq̄
venit iusto et impio . quod in
telligitur quantū ad ipsam sub
stantiam bonorum et malorum
temporalium . non autem quātū
ad finem vt declarat beat' tho
mas prima secunde articulo vl
timo . **V**nde populus ille quia
carnal' erat promissis presenti
bus huius vite inherebat . **C**ū
autem venit plenitudo tempo
rum . in quo populus dei non p
temporalia bona promissa que
vilia sunt et momentanea . sed
p̄bōa spūalia ducēt ad etna .
oportuit vt tali pp̄lo cib' dāe
tur supernatural' . sic vt mādu
cās nō moreret in et nū morte
scz spūali . **V**n saluator op̄at

hunc panem alteri qui dat' fu
it p̄orib' dicit iobāmis sexto .
Non sicut manducauerunt pa
tres vestri māna et mortui sūt .
Qui manducat hunc panem vi
uet in eternum . **C**um igitur in
hoc cibo sint vt dictum est diui
nitas caro xp̄i et anima . hoc sa
cramentum dignissimum est .
O quale zucchar . **O** qual' sua
uitas . **O** qualis dulcedo . **O** cō
positio mirabil' . vbi diuinitas
quaz tremunt angeli . vbi caro
eadez que pro te passa est . vbi
anima benedicta que thesauro
sapientie et scientie dei plena ē
Quam beata erunt labia q̄z fe
lices fauces gustantes hanc dul
cedinem . **V**nde in missa dicitur
Fac nos domine diuinitatis
tue perpetua fruitione reple
quam preciosi corporis et san
guinis tui corporal' perceptio p̄
figurat . **E**t hoc satis de primo
principali .

D **C**irca
secundum principale scz subli
mitatem huius sacramenti tam
venerabil' dicēd' q' hoc sacmētū
ē digni' et sublimi' ceteris sacra
mētis noui testamēti . **P**ri
mo rōe causē efficiētis . qz effi
citur et consecratur ab ordie sa
cerdotali q̄ ē dignior oib' **L**icē
enī dyomin' ponat episcopa
tū vt icludit sacerdotiū dignio
rem ordinē eē tñ sacerdotiū p
se acceptum vt distinguit oīa
v ij

episcopatu est incomparabile dig-
ni? ipso episcopatu. quia pl^u
est consecrare xpm q^u consecra-
re quencuq; aliū. **N**obilissim^u at
act^u episcopi est conferre ordi-
nes in quib^u hoies consecrat. **I**n
hoc vero sacramento consecrat ille
qui est verus de^u. **S**ecundo est
sublimi^u resp^u cū cō material^u q^ua
sicut cetera sacramenta versat^u
circa corp^u xpi mysticum. ita
istud circa corp^u xpi verū ime-
diate quia consecrat. **E**t ideo sic
corpus xpi verū sublimius est
ultra mysticū ita q^u hoc sacramē-
tū quēadmodū theologia ē dig-
nor ceteris disciplinis q^u circa
nobili^u subiectū versat^u. **T**er-
cio est sublimi^u resp^u cū cō forma
in qua exercet nobilissima cre-
atura. q^ua hūana q^u excedit bru-
ta omnia etiā in hoc excedit āge-
lo^u. **I**uxta ap^lm ad heb. xiii
dicēte. **H**abem^u altare de quo e-
dere nō hnt ptatē qui taberna-
culo deseruiūt scz angeli.

Quarto est sublimi^u resp^u cū cō
final^u omniū spūaliū pfectionū

Quinto rōe officij. unde ei^u
officiū celebratio vocatur. in q^u
officio ecclā militās pmitat^u ec-
clāz triūphante. **N**ā sicut in cele-
sti ierarchia ad ministrād^u xpo
istituti sūt ordines āgelorū q^ua
sūt assistētes. ita in hac vitā i-
stituti sunt āgeli ad ministrād^u
sacerdoti. **S**z pmo ē ibi pns duz
hoc sacramētūz celebrat tota tri-

mitas rōe tān miraculi quod nō
pōt effici nisi a trib^u psonis

Secundo est ibi presenti-
a sanctorum. unde de consecra-
tione distinctiōe secunda. **E**t
sunt verba beati gregoriⁱ in o-
melia paschali diat^u. **Q**uis iqt
fidelium habere dubium possit
in ipa immolationis hora ad sa-
cerdotis vocem celos aperiri et
illo ihesu cristi misterio ange-
lorum choros adesse.

Ter-
cio est ibi presentia sanctorum
animarum. **U**nde beatus ihero-
nimus contra vigilantium in sa-
ctorum reliquias reprobantes
Anime inquit sanctorum in hoc
mundo comitantur cristum q^u
cunq; ierit. **I**uxta illud apoca-
lip^s de amictorio capitulo. **O**n-
se quūtur agnum quocunq; ie-
rit.

Quarto est ibi presenti-
a matris cristi que est regina
virginum atq; virtutum. **N**az-
cum secundum beatum ihero-
nimum officiūz associandi cri-
stum sit officiū virginum.
Iuxta illud apocalip^s. **V**ir-
gines emz sunt. **E**t cū mī xpi
sit vgo vginūz seq^ut q^u ipsa in
hoc pncipal^u sit.

Est insup hoc sacramētū sublimi^u
oib^u sacramētis resp^u cū qtuor pūile-
giorū q^u p^umū d^u grē. q^u ofert
maiore grāz q^u cetera sacramēta.
Un dio. de āglica ierar. ca. iii
diat. **E**ucharistia ē p^ufāo pfe-
ctionū spūaliūz a nō est ultra

ipsius laudandum aliquod sacramentum. **S**ecundum privilegium dicitur veritatis. Nam in ceteris sacramentis inuenitur sacramentum frequenter sine re sacramenti. ut cum quis ad sacramentum fictus accedat. **D**ic autem res sacramenti spiritus est cum sacramento quod tunc quis fictus officiat quod semper est ibi corpus christi. **T**ercium privilegium est durability. quia omnia ecclesie sacramenta habent naturam successivam cum transierint cum usu. **I**stud autem sacramentum est permanens cum tam diu permaneat sacramentum istud ut notatur in .iiij. se. quod diu spiritus durare possunt. **Q**uartum privilegium est dignitatis. quia alia sacramenta ordinantur ad gratiam quam quod directe figurant. istud autem sacramentum ordinatur ad gloriam. quod dicit beatus Dionysius de angelica hierarchia ca. i. Sic notitia divinarum scripturarum est nobis imitatio future contemplationis in patria. ita sumptio eucharistie est imitatio illius fructus beatitudinis. qua satiabuntur sancti cum apparuerit gloria eius. et ideo dicit saluator luc. xxij. Non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Sed ad maiorem veritatem bene dicitur posset. quod licet baptismus excedat alia sacramenta ratione efficacie. Unde ambrosius dicit in libro de sacramentis. Per aquam baptismi transitus est de terrenis ad celestia. sic no-

taur de .i. di. iiij. ca. Per aquam. **E**t licet confirmatio excedat ratione conferentis. quia a solo episcopo confertur. **E**t licet matrimonium excedat ratione signi. quia significat communionem christi ad ecclesiam per unionem divine et humane nature. ut patet extra de bigamis ca. **D**e bitu. **T**amen excedit eucharistia a ratione dignitatis et sanctitatis. prout huiusmodi rationibus ostensum est. **U**nde de .i. di. iiij. ca. Nihil. sic dicitur. Nihil in sacrificiis maius esse potest quam corpus et sanguis christi. nec ulla oblatio potior est. si hec omnes precellit. unde saluator dicit hodie. **H**oc facite in meam commemorationem. **E**t hoc sentite ita esse. **E**t hoc satis de secundo principali. **C**irca tertium principale scilicet utilitatem huius sacramenti. **N**ota omnis effectus huius sacramenti quod posui supra. et dilata illos ultimos quod non dilataui. **E**tcludas illam esse utilitatem tanti sacramenti. **E**t hoc satis de tertio principali.

In bona feria sexta. **S**ermo de passione domini.

Hoc sentite in vobis quod et in christo ihesu ca. ubi supra. **H**odie sancta mater ecclesia recolit passionem domini nostri ihesu christi in qua christus passus est intimiori et maiori dolore quam quaecumque alia creatura.

que passa fuerit. Et hoc ostenditur ex parte trium ut ponit sanctus thomas tercia parte. q. xlvi. **P**rimo ex pte generis **S**ecundo ex pte corporis **T**ercio ex parte mentis **E**t primo ex parte generis **N**on enim christus passus est omnes species passionum propter duas causas. **P**rimo quia tales passionibus sunt sibi inuicem contrarie sicut combustio in igne et submersio in aqua. **S**ecundo quia a passionibus causate ab intrinseco sicut egritudines corporales non potuerunt esse in christo. tamen christus passus est omnia genera passionum si consideremus tria. **P**rimo mala inferentia. **N**am ipse est passus ab hominibus et gentilibus iudeis masculis et feminis. ut patet de ananias accusantibus petrum. a principibus ministris et popularibus. ubi impleta est figura david. ps. scdo. **Q**uare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania. **A**stiterunt reges terre et principes conuerterunt in unum aduersus dominum et aduersus christum eius. **A** familiaribus et notis. ut patet de iuda ipsum per dicit et petro negante. **S**ecundo considerando bona amissa. **N**am ipse passus est in omnibus bonis in quibus potest homo pati. scilicet in amicitia fama gloria substantia natura anima. **I**n amicitia. quia amici eius deseruerunt. **I**n fama. quia eum blasphemauerunt. **I**n bono et gloria. quia eum irriserunt et ei contumelias intulerunt. **I**n

substantia. quia rebus suis eum exspoliauerunt. **I**n natura corporea quia eum flagellauerunt. vulnerauerunt. contempserunt. occiderunt. **I**n anima. quia in ea habuit tristitiam. tedium. et dolorem. **T**ercio considerando membra passa. **N**am christus passus est quantum ad omne membrum et quantum ad omnes sensus. **I**n omni membro passus est. quia capite coronatus. **I**n facie alaphas et spinae. **I**n manibus et pedibus passus est fixatione clauorum. in toto corpore flagella. **I**n omni sensu. quia secundum tactum affixus est cruci. **S**ecundum gustum. quia fuit potatus felle et aceto. secundum olfactum quia posuit et crucifixus in loco fetido corporum mortuorum. secundum auditum. quia audiebat lacessitus voces blasphemantium. **S**ecundum visum. quia velata est eius facies. **P**atet ergo secundum genus ibi passus fuisse et habuisse omnes passionibus. **S**ecundo principaliter eius passio maior fuit ceteris ex parte corporis unde in persona christi iher. i. tremis ait. **A**ttendite et videte si est dolor similis dolori meo. **N**ota quod dolor corporis christi ex quatuor potest attendi. **P**rimo ex passionis generalitate. quia secundum omnia membra et omnes sensus sustinuit passiones ut dicitur. **S**ecundo ex diuturnitate. quia illi qui cruci affiguntur non statim moriuntur sicut illi moriuntur qui gladio interfecti sunt. **P**ropterea

mors crucifixorum in cruce est
acerbissima qz crucifigebat in
locis nodos et neruos in qbus ca
tur maior dolor in corpore

Tertio ex patientis complexione
Nam corp? quanto nobili? est for
matu. tato magis dolore affici
tur. h corp? xpi nobilissime co
plexionis fuit. eo q opatiõe
spūs sacti formatu ē. ergo

Quarto ex doloris puritate.

In alijs em patientib? dolor mi
tigatur ex consideratione rōnis. h
in xpo patiente hoc non fuit. eo
q xpc pmissit agē vnicuiqz vi
riū illud qd est sibi ppiū. vt da
mascen? dicit xlvi. di. p totuz

Si at dicat q dolor corporis
xpi in passione nō fuit maxi? .
eo q innocentia patientis diminu
it dolore passiois. et xps tāqz
agn? māfuet? et innocēs est du
ct? ad victimaz. vt dicit iō. xi.

ergo etc. Rūdeo q innocentia pa
tientis diminuit dolorem passio
nis quātū ad numerū. qz dū no
cēs patit affligit de duob? sciz
de pena illata et de recordatiõe

mali cōmīti. h ex alia pte ino
cēs magis dolet qz nocēs. in
quātū comprehendit nocumē
tum illatum iniustum sibi et in
debitum Vnde magis est rep
rensibil? qui non compatit in

nocenti qz ille qui nō opatit no
centi. Vnde psa. lv. dicitur.

Iustus pñt. et non est q reco
gitet in corde suo. **T**ertio

principaliter xpi passio est ite
rior ceteris ex pte aie Nam tota
aia xpi in passione fuit plena
doloē. Vnde ps in ei? psōa lo
quens ait. Repleta est malis
anima mea. glo Nō vicijs h do
loribus quib? anima carni com
paciēbatur Vel dicendum q
anima christi fuit plena dolo
ribus propter tria. **P**rimo

considerando pene causam Cō
siderabat enim q non p culpis
suis proprijs. h pro culpis ali
enis penā paciēbat. et ideo do
lor maxim? erat. Nec p amicis
tantum paciēbatur. sed etiam
inimicis quos videbat ingratos

Secundo amittendo vitā
ppriam q naturaliter ab omib?
diligit. et incurrendo mortem
que humāe nature est horribil?
Quāto em magis est aliq? vir
tuosus tanto magis vitam suā
diligit et mortem horret. Sed
passio illa vitaz perimebat. er
go dolorem ipsi anime infere
bat maximum. **T**ertio

considerando nostram culpam
Nam xp? nō solum doluit pro
amissione vite corporal? h etiā
pro peccatis omnium aliorum.

Qui dolor exēssit omnē dolo
rem contriti propter duo.

Primo quia ex maiori caritate
proēssit ex qua contritionis
dolor augetur. **S**ecūdo

quia pro peccatis simul omniuz
doluit psaie. liij. tertia **V**ere

languores nostros ipse tulit. et
dolores nostros ipse portauit
Si autem dicatur quod dolor ani-
me christi non fuit maximus. qui-
a dolor tunc est maximus qua-
do non est gaudium commixtus
Cristo autem patiente anima fru-
ebatur visione diuina. Pretere-
a gaudebat quia saluabatur ge-
nerum humanum ergo. **R**esponde-
re duobus modis. **E**t primo qui-
a gaudium fructus non contrari-
atur directe dolori passionis.
eo quod gaudium et dolor non sunt
de eodem. **S**ecundo quia ni-
hil prohibet contraria eisdem inesse
secundum idem. **E**t hoc modo gau-
dium fructus potest pertinere ad
actum patris superioris anime scilicet ra-
tionalis. dolor autem passionis
potest esse ex parte corporis cu-
ius est anima forma. **D**olor er-
go christi in passione excessit ali-
os dolores omnes. quem dolo-
rem quilibet anima in se mentaliter de-
bet hodie sentire. sicut in christo
ihesu ut dicebatur per apostolum.
Ideo per omnes christianos hodie
alloquens ait. **H**odie si vocem e-
ius audieritis nolite obdura-
re corda vestra. quia hodie clamat in
cruce. **D**eli Deli **L**amazabata-
ni. quod est interpretatur. **D**eus meus
deus meus ut quid me dereliqui-
sti. **Q**uid ergo dicendum est de beata
virgine. **Q**ualiter putatis dolorem
sustinuit in illa tremenda hora
amare passionis filii sui. que v-

nica mater inuolata spiritu sancto ple-
na filium dei unigenitum genuerat
Quem in cruce crudeliter affigi
videbat. **H**odie namque impleta est
illa flebilis et lacrimabilis pro-
phetia quam senex ille simeon ac-
cipiens puerum ihs filium in vlnas su-
as ait. **E**t tuam inquit ipse anima
pertransibit gladius. **Q**uam sen-
tentiam exponens origenes ait.
Gladius dominice passionis a-
nimam pertransiuit marie. que
et si christum utpote dei filium
sponte propriaque voluntate mo-
ri mortemque ipsam non dubita-
uit esse deuicturum. tamen cum
ex sua carne procreatum sine
doloris affectu non potuit videri
cruasigi. **H**ec ille. **V**nde do-
lor beate virginis ex tribus cau-
sabatur. **P**rimo ex maternali
amore. **N**am naturale est ma-
tres diligere filios et tanto plus
diligunt quanto virtuosiores
sunt. aut quanto laboriosius
circa eos se habuerunt. **C**um er-
go christus super omnes natos vir-
tuosior fuerit et propter eum be-
ata virgo multos labores su-
stinuerit. ut portando nutrien-
do. in egiptum fugiendo. in te-
plo querendo et ipsum continu-
e sequendo. sequitur quod ille ma-
ternalis amor mouet valde ip-
sam ad dolorem. **E**t in hoc osten-
dit amorem illum. quia rece-
dit amoris cunctis sola christum secu-
ta est. **D**icit enim apostolus p-

ma ad corinthios decimotercio
q̄ sola caritas est ē illaque nun
q̄ deficiat. **N**am scientia destrui
tur. quod patet quia hodie in
cruce moritur sapiētia. **L**ingue
cessabunt. **N**am hodie interro
gatus a preside non respondit
ei verbum. **P**rophetie euacua
buntur. quia hodie crux affix
us dicit consummatus est. sed
sola caritas sc̄z beata virgo re
manet. **V**nde **J**ohānis decimo
nono capitulo dicitur **S**tabat
mater ihesu iuxta crucem eius.
Secundo causabatur do
lor eius ex compassione. vnde
secūdo iero. Quot enim verba
quot spūta. quot vulnera. q̄t
penalia i corpore cristi fuerunt.
tot gladij ictu acutissimo aia
marie pupugerūt. **T**ercio cau
sabatur eius dolor ex creatura
rum inspectione. **N**am omnes
creature compatiēbantur xp̄o.
Vnde ieronimus super mat.
Omnis creatura compatit̄ cri
sto moriēti. sol obscuratur. ter
ra mouetur. **P**etre scinduntur
velum templi diuiditur. **B**e
pulebra aperiuntur. solus m̄s
homo nō compatitur. pro quo
sola cristus moritur. **H**oc ergo
sentite quod hodie i beata ma
ria virgine sentitus est. **E**t p̄
sequēs si vocē e i? audieritis no
lite obdurare corda v̄ra. **A**d ex
p̄ndū ergo tātū dolores neces
se esset primo diuinū auxilium

ip̄lorare a quo bona cūcta pro
cedunt vt nobis petētib? largi
atur quod petimus. **V**erū qui
a nō sum? sufficientes a nobis
quasi ex nobis. sed sufficienti
a nostra ex deo est vt ait apo
stol? . necesse est nobiscum a
liquem habere coadiutores cuius
patrocinio gratia sp̄ritus
sancti nobis donetur. **E**t mēte
vagās nescio cui pre omnib?
preces porrigam. **E**t primo nō
eterno patri qui hodie non pe
perat pro p̄o filio suo v̄nge mi
to. cum ip̄e dicat ysaie. liij.
Propt̄ scel? populi mei percus
si eum. ⁊ dabit impios pro se
pultura. ⁊ diuitem pro morte
sua eo q̄ iniquitatez nō fecerit
nec dolus inuētus est in ore
eius. ⁊ domin? voluit contere
re eū in infirmitate. **D**ec ibi **H**z
proprio filio non subuenit qui
hodie auxilium petijt in cruce.
multo minus mibi ⁊ vobis. **N**ō
iuocabo āgelos quia hodie oēs
sūt in mestitia ⁊ doloē. ysaie
lxvij. **A**ngeli pacis amare fle
bant sc̄z tempore passionis xp̄i.
Non ad aliquem apostolorū
confugiā. quia petrus petra fi
dei qui alias xp̄m cōfessus est
interrogat? a xp̄o. **Q**uem di
cūt homines eē filiū hoīs. et re
citatis aliorū opiniōib? de opi
nionē suā loquens ait. **T**u es
xp̄s filius dei viui. **H**odie em̄z
ad verba v̄nius muliercule

sine vlllo verbē et pugna nega-
uit dicens **O** mulier nō noui hōi-
nem . et quod grauius est iura-
uit et anathematizauit **J**oban-
nes quoq; qui de eius pectore
fluentem doctrinam euange-
licam in mensa fuxerat et qui au-
sus petē fuerat **D**omine quis ē
qui tradet te . relicto sindōe au-
fugit **V**nde petrus damianus
de ipso loquens **O** incōpabilē
viruz . pfert verbum in mediū
et totus tacet senatus aposto-
lorū . **T**acet lingua petri . que
clauis scā est celorum . silet an-
dreas . qui ipse fratri ad fontē
vite preui? fuit . non presumit
os aperire philippus . qui dum
patrem sibi poscit ostendi . p-
funda misteria diuinitatis au-
diuit . **J**obānes discipulorū
personā in se fusi eptaz cōsultor
accedit **N**ec ille **H**odie vero r-
elicta sindone nudus aufugit .
Quid de ceteris dicaz . **O**mnēs
relicto eo fugerunt **E**thi fuge-
runt quomodo ad eos confu-
giam? **N**ullo pacto **S**ed di-
ceres quā ad matrem inteme-
rataz nō vadimus ad quā soli-
ta est pgere nostra necitas .
Respondeo **N**escio qua facie
ad eam ibim? aut quib? verbis
ad eam euntes salutabimus .
Naz omnia verba salutatiois r-
soluta sūt itavt nec audeā api-
re os . **E**t pmo nō dicam **A**ue
qđ idem est qđ sine ve . quia la-

die multis ve plena est . vt bi-
ctuz est **N**ec gratia plena . qui
a hodie similis est noemi . que
dixit nuribus suis . **N**olite me
vocare noemi . sed maram quia
amaritudine plena sum . **N**ec
domin? tecum . quia non est se-
cum sed in mambus iudeorum
Nec benedicta tu in mulierib?
quia hodie super omneti mulie-
res videtur maledicta **N**ec be-
nedictus fructus ventris tui .
quia a iudeis blasphematur et re-
us mortis acclamatur **N**ec ora
pro nobis . qā hodie rogans fi-
liuz vt nō moreretur nō est au-
dita . et quō p nobis exaudiē-
tur . **Q**uid ergo faciā . **A**d quē
refugiam **N**um perit ois spes
Certe nō . sperantib? i deū **C**on-
tēploz hodie crucē fuisse victo-
riolā in qua xp̄s pepēdit . in q
pccā nra lauit **C**ruce emiz vt be-
da ait ē gaudiū sacerdotū . eecē
fūd amētū . orbē tē tutela . ido-
lorū r̄pulsio . templorū destru-
ctio . **C**ruce est scādālū iudeo-
rū . perditio impiorum . cruce ē
infirmorum virt? . egrotantiū
medicus . cruce est panis esuri-
entium . fons sitientium . **A**d
ipsam ergo accedamus adorā-
do dicentes . **O** cruce aue spes
vnica . hoc passiois tempe . au-
ge p̄is iustitiam reis qđ dona-
remiam . **A**men .

Hoc sentite in vobis quod
est i cristo ihesu . capitulo

ubi supra Volentes aliqd intelli
ge circa xpi passioz ate qz ad di
uinoz aliquā deuemamus Pri
mo tria discutiam? dubia qb?
introducim ad ea q i passioe di
ceda sunt Et p mū dubiū ē hoc
Si ate passioz p humile icarna
tioz bñficiū ira dei placata fuit
Et videt q sic. qz luc. ij. dicit
Gloria in excelsis deo et in terra
pax hoib? hōe volūtatis Cur i
git necm fuit xpm pati? Ad
hoc dubiū rēpōdit lincomensis
sic inqens Ostiū regni celoz
ex pccō pmi pntis duob? vcti
b? clausuz nob fuit. Prim? ve
ctē fuit reatus diuine offēse
Secūdu fuit reatus pene satis
factorie q p pccō exsoluenda
erāt **Dec ille** Et ideo licz p hu
militate maximā quaz xps in
marnatioe ostendit ira dei pa
tris placata fuit ad huc tñ rma
fuit illd ipe dimittuz scz ratus pe
ne satisfactorie quā xps hodie
in sua passioe psoluit. Et iō vl
tra humile incarnatiois beneficia
uz p quod ira dei placata fuit.
fuit etiā necessar iuz xpm pati
Et hoc ē plicū ex cā. **O**rio rōe
redemptionis nrē Nā p passioz
xpi sum? liberati a morte. iob
i. Opz exaltari filiu? hois vt o
mis qui credit in ipm nō pereat
s? hēat vitā et nā. **S**cdō ra
tioe exaltatiois sue Nā xps p
humilitate sue passionis meruit
gloriaz exaltationis **Luce vlti**

mo Oportuit cristū pati et ita
intrare in gloriaz suaz. **T**er
cio rōe preordinationis diuine
Quia illud quod preordinatū
est a deo necessariū est implēi
h passio cristī fuit ordinata a
deo **Luce. xxij.** Filius quidem
hominis vadit sicut scriptum
vel diffinitum est de illo. quia
deus est imutabilis vt hēf nu.
xxi. Nūquid de? est vt homo
vt mentiat? ergo necessariū fu
it cristī passioz implēi. **N**ota ta
men fm scm doctore. iij. pte.
q. xlvj. ar. i. q illā dūmā pre
ordinatioz nll a pccō sit necitas
vnde passus est qz voluit pfa.
lij. Oblatus est qz ipe voluit.
Ex volūtate inqz cālic h ex ne
cessitate fōlitez. p? qz illud ele
gerat et suscepit. vnde quāuis
necitas eēt cā p xima tamē vo
luntas fuit p xima cā. **P**omf ex
ēplū de illo q volūtarie accedit
ad ignez ex q accēsit necesse ē
ipsum calefieri. **P**atet ergo cur
fuit necessariū vltra humile icar
nationis beneficium cristum
pati. **D**e qua pena sic loquitur
bernardus. **C**aput illud treme
bundum angelis spiritibus
de aculeis spinarum pungit.
facies pulchra pre filijs hominū
sputis indeorū inquinat. oculi
lucidoēs sole velat? et in morte
caligāt. os quod docet agē os
felle et aceto potat. manus q
fōuerūt celos in cruce clauis

affiguntur. lancea pectus per
foratur. totū corpus crudeliter
verberatur. Et quid plura. **Nō**
remanfit in eo nisi lingua q̄ pro
peccōibus exoraret. et matrē v̄
ginē v̄gini cōmēdaret. **Nec ille**
¶ **H**ecūdum dubiū est. **S**i
hec liberatio per aliā q̄z dei p̄so
nā. siue p̄ hoīez. siue p̄ angeluz
potuit fieri. **P**otuit em̄ deus fa
cere hominem sine peccō. non de
massa ade p̄ quem opus liberati
onis potuisse fieri videtur. **A**d
hoc r̄ndet venerabil̄ doctor **An**
selm̄ i li. **C**ur de? homo. ca. v.
sic inq̄es. **Q**uecūqz alia creatu
ra siue p̄soa a deo hominē a mor
te et na liberasset. ei? seruus rōe
redemptionis rē iudicaret. q̄
si esset nullaten? r̄staurād? eēt
in illā dignitatem quā habitu
rus erat si nūqz peccasset. cum
ip̄e qui nō nisi dei seru? et equa
lis angel̄ bonis p̄ om̄ia futurus
esset. esset etiā fr̄uus illius q̄ nō
esset de? . p̄ cui angeli serui nō
essent. et ḡ cōs nō esset plenari
e redempt?. **V**nde nec hoc mo
do redimēt. nec soli deo seruīe
teneretur. cum vni ratiōe crea
tionis alteri rōe redemptionis
seruīre oporteret. **N**e ergo hoc
accideret licet deus hoc potuissz
facere. voluit poti? ip̄e pati. vt
in omnibus et p̄ oia ipi essemus
obligati. **D**e qua pena **aug?** sic
ait. **I**nspicite ergo vulnera p̄
b̄tis. sanguinē morietis. p̄ciū

redimētis. c̄p̄cat̄ oēs resurgē
tis. **C**aput habet inclinatū ad
osculādum. cor aptum ad dili
gendum. brachia extensa ad
amplexandum. totum corp?
exposituz ad redimendū. **N**ec
quanta sint cogitate. et in sta
tera cordis vestri appēdite. vt
totus crist? vobis figatur i cor
de. qui tot? pro vobis fixus est
in cruce. **Nec ille.** **¶** **T**ertium
dubium est hoc. **S**i alio mō po
tuit deus hominem liberare pre
ter q̄z per mortem crucis. **A**d
quod respondet magister sen
tentiarum libro tertio di. xx.
dicens. **A**lium modū fuisse ab
solute possibilem deo cuius po
testati cuncta subiacēt. tamē
nostre m̄s̄ eīe sanante conueni
entiorē alium modū nō fu
isse. nec esse potuisse. **Nec ille**
Ideco assignabo septem ratiō
ostendent es mortis huius con
uenientiam. quas ponit sanct?
thomas vbi supra. **¶** **P**rima ra
tio est p̄p̄t veritatis exēplū. **D**i
cit em̄ **aug?** in li. octuaginta
um q̄stionū. **S**apia dei hoīem
ad exemplū qd̄ rē viuēti? sus
cepit. **P**ertinet autē ad vitā rec
tā ea q̄ nō sūt metuenda non
metuere. **S**ūt at hoīes. q̄ q̄z
mortē non timeāt. gen? tñ mor
tis horrescūt. **V**t ergo nullum
gen? mortis recte viuēti hoī me
tuenduz esset. in illius hominis
cruce ostendēdū fuit. **N**ihil em̄

erat inter omnia genera mortis
illo genere execrabilis? et formi
dabilis? **T**o aug? dicit **N**oc mo
domi? mori voluit. vt homines
nec ipa mortis turpitudine a p
fectione iustitie repellat **B**apti
ste. ij. **M**orte turpissima odep
ne? eu. **E**t deute. xxi. **M**aledi
ct? b? q? pedit in ligno.
Seda r? e? p? satisfactiois co
uenientia. **N**am hoc ge? mortis
maxie coueniens erat satisfactiois
pca pmi pntis qd fuit ex eo q
otra mādatur? di pomū ligni ve
titi fumpfit. iō oueniēs fuit ad
satisfaciēd? p illo pccō q? xp? se
ipm patet affigi ligno q? risti
tus qd adā fustulēat fm illd
p? **Q**ue nō rapui tunc exsolue
bā **V**nde aug? in qdā smōe de
passioe **A**dā pceptū accipiens
otra pceptū accepit ex arbore
pomū h? quicqd adāz perdidit
xp? iuenit **D**ec ille **T**ercia
r? e? p? elemētōrū mudificatiōz
Criso. eniz ait i qdā smōe de
passione dñi **I**n excelso ligno
et nō sub tecto pass? ē vt etiam
ipi? aeris inatēia mūdet **H**ed
et ipa terra sile beneficiū sētie
bat decurrētis de latē sanguis
stillatiōe mūdāta **E**t sup ioh.
ibi **O**z exaltari filii hōi? dicit.
Exaltari audiēs suspēsiōnez i
telligas i altū vt sificat aerē q
sificauit terrā ābulādo in ea
Quarta r? ppter nrē exaltatio
nis ostēsiōnez **N**ā propter hoc

q? in cruce in alto morit? ascēsu
nob parat in celū vt criso. dicit
Et idē ē q? ipē ait ioh. xij. **E**t
ego si exaltat? fuero a tra oia
trahā ad meipm. **Q**uinta
r? ē propt? vniuerse salutis de
mōstrationez **N**ā greg? dicit q?
figura cruc a medio distracta
et in qtuor extrēa pnta signifi
cat vtutē et puidētiā ei? q? in ea
pēdit vbiq? diffusaz **C**riso.
āt dicit q? in cruce etiā expāsis
manibus morit? vt altera manu
veterē populū altera eos qui ex
gentib? traxit. **D**ec ille
Sexta r? est propter diuersa
rū vtutū designationem **V**nde
aug? dicit in libro de questioi
bus noui et veteris testamenti.
Non frustra tale gen? mortis e
legit. vt latitudinis longitudinis
et pfunditatis de quib? ap? s
loquitur mag? existeret. **N**āz
latitudo est in ligno quod tras
uersuz desuper figitur **N**oc ad
bona opera pertinz. quia ibi ex
tenduntur manus **L**ongitudo
in eo quod ab ipso ligno vsq
ad terram conspicuum est **I**bi
eniz quodammodo statatur sci
licet persistitur et perseveratur.
quod longanimitati tribuitur
Altitudo autem crucis scē est
in ea ligni parte superiori que
ab illa que transuersa figit? fur
sum relinquitur. hoc est ad ca
put crucifixi. quia bene speran
tium superna expectatio est.

Jam vëo illud ex ligno quod
deorsuz in terra occultatur vñ
totū illū exurgit signat pñdi
tatē gñuite gratie Et sic aug?
dicit super iobānem Lignū in
quo fixa erāt membra patiētis
cathedra fuit magū docētis

¶ Quinta ratio est pñ figurarū
correspondentiam **Nā** vt aug?
dicit in sermone de passiōe cri
sti **De** diluuiō aquarū gen?
būanū archa lignea liberauit.
De egipto dei pplō recedente
moyses māe vga diuisit a pha
raonem pñstravit a populum de
i liberauit **Idem** moyses lignū
in aquā misit a amarā aquā in
dulcem cōmutauit **Ex** lignea
vga de spūali pñ aq salutaris
pñfert. a vt amelech vinceret
circa vgam moyses expansis
manibus extendit. a lex dei
arche testamēti creditur lignē
e. vt hñs oib? ad lignū crucis
quasi p quosdam gñd? veniat
Dat ergo ex hñs quinq? rati
oibus ouementia mortis cristi
in cruce in qua passus est p no
bis miseris peccatoribus **De**
qua pena sic ait philippus can
cellarius in quadam oratione
quam loquitur in persona xpi
O homo vide que pro te patior
Quia ad te clamo qui p te mo
rior **Vide** penas qb? afficior.
vide clauos qb? cōfodior. **Et**
cū sit tāt? dolor exterior interi
or tamē plāct? est grauior. tā

ingratum dū te expior. **Dec** il
le **Et** hoc satis p mductiōe

¶ Circa ordinem passiōis
cristi tria videbim?

¶ Prio quō xps fuit pñditus.

¶ Secdo quō xps fuit capt?

¶ Tercio quomodo crist? fu
it sententiatus

¶ Circa pñmū principale vi
delicet xpi pñditionē tria nota
bim? . primo principiū . secun
do mediū . tercio finem.

¶ Principiū autē hui? pñditio
nis dicit fuisse xpi vñctio in q
maria magdalea pñctiō vngē
tum effudit . vñde discipuli e
gre tulerāt q illū vngētū non
vñderetur a paupib? dāetur.
maxie iudas q hēbat loculos.

¶ Ideo dicit textus euangelij .

Videntes autē discipuli in dig
nati sunt dicentes **Potuit** emz

istud vngētū vñdāri mñtis
a dari pauperibus . **Quos** cri

stus exhortabatur dicens **Quid**

molesti estis huic mulieri . vñ
q ibi . fecit in memoriam eius

Sed iudas qui sperabat posse

furari decimam nō fuit reconci
liatus . hñs disposuit cristum p

tere a vñdere iudeis . quos sci
uit contra cristum conspirasse

vt vel sic suum dampnum recu
peraret . **Vbi** notandum est q

pñ rñsuscitatioz lazari vt dñ io.
xij . mñti ex iudeis crediderūt

in xpm **Vñ** aggregatis pñcipi
bus a scribis dixerūt . **Quid**

facimus: quia hic homo multā
signa facit. si dimittimus eum
sic omnes credent in eum. et veni-
ent romani et tollent locum no-
strum et gentes. **D**ic impleta est
prophetia dauid. **P**rincipes po-
pulorum congregati sunt eum deo a-
brabā. quoniam domini fortes terre velle
inter eleuati sunt. **E**t contra figura
adimplet de consilio fratrum ioseph
contra ipsum. ut patet gene. xviij. **V**
nde igitur ex eis nomine capphas cum
esset pontifex anni illius. dixit i-
publicum. **V**os nescitis quicquid
nec cogitatis. **E**st necesse quod v-
nus homo moriatur et non tota gens
pereat. unde tunc determinatum est
ut si quis inueniret eum caperet. **E**t
christus iam in palatio non ambulabat
sed abiit in regionem iuxta def-
torem in ciuitatem que vocatur effraim
ibi morabatur cum discipulis suis.
Et in hoc impleta est figura. in-
adomus qui abscondit se in tem-
plo consilium contra eum factum per bet-
sabee nathana salomonem et dauid.
Vnde iudas sciens quid iam de-
terminatum esset cogitabat quomo-
do christum iudeis traderet. **C**um autem
esset pleuitudo temporis passionis christi
ante sex dies pasche venit christus
in bethaniam scilicet sabbato ante
diem oliuarum. et consequenter
die dominico in iherusalem. ubi cum ra-
mis palmarum pueris cantantibus
fuit sollempniter receptus. **E**x quo
magis indignati principes
et pharisei fecerunt quartam ante pas-

chionem iterum fecerunt consilium ut
ihesum dolo tenerent et occiderent.
sed hoc volebant facere in die fe-
sto ne forte fieret tumultus in po-
pulo. **E**t hic impleta est prophetia
sapie. iij. **C**ircūuemiamus ergo
iustum quoniam inutilis est nobis et con-
trarius est opibus nostris et im-
properat nobis peccatum legis. **T**unc
iudas volens recuperare illud
quod omnino perdidit de vincto
posito supra christum abiit ad
principes sacerdotum existimantes
in consilio et dixit. **Q**ueritis quomodo
dolo tradatis eum. **Q**uid vultis
michi dare et ego vobis eum tra-
dam. **E**t constituerunt ut haberent
triginta argenteos. **V**nde bea-
tus bernardus. **O** infelix merca-
tor iudas quid dicas. **Q**uid vultis
michi dare. **C**ur non dixisti.
Quantum potestis michi dare.
Et hic impleta est figura que
habetur gene. vicessimo octa-
uo capit. de fratribus ioseph qui
venderunt ipsum israhelitis
triginta denariis. **V**nde post
hoc iudas ad christum reuersus
est expectans tempus oportu-
num ipsum saluatorem traden-
di. **E**t sic patet iudam fuisse prin-
cipium proditoris christi salua-
toris nostri. **D**ic pie credendum
est quod in nocte sequente feriā
quartam beata virgo maria
allocuta sit filium uti matres
consueuerunt cum singulis filiis
et suspirans dicens. **O** dulcis filius

et dilecte fili dimittes sic matrem
tuam. **Q**uo vadam? quid
faciam? **V**ive amore matris tue
Cui filius **O** mī ad hoc vī. vt
p mortē peccā hominū deleā. sic
est necesse. et pordinatū a patre
meo. **C**ui mater **S**cio q tu es
deus. et potes facē qd vis. et hō
nū peccā dimittē vt tibi placet.
Tu es idē cū patrē. nec tibi in ali
quo tra dicet. ergo moueari
lacrimis meis? **M**emeto q mādā
sti in vetēi lege **D**onora patrē
tuū et matrē tuā **S**i me non de
spicias si me matrē tuā eē nō ne
gas. audi lacrimas meas. vi
de q cor meum scindit ex do
lore. et aliam viam quere ad li
berandum gen? humanū. **C**ui
filius **E**sto o mater mea q ve
rū sit qd dicis. tū q ordinatū
est. nō pōt pteriri. **C**ui mater.
Nunqd dulcissime fili amisti
misericordiam et pietatē? **T**u
em motus misericordia restitu
isti matri vidue vnicū filiū.
tu motus lacrimis magdalene
resuscitasti lazarū. tu hō mī
nez iacentē in piscina. xxviii.
annis liberaisti. **A**udiens lacri
mas et clamores chananee fili
um sanaisti. conturionez exau
disti. regulo filius restituiisti.
deprebensam in adulterio non
cōtempnasti. **E**cce nūc fili mi
mater tua lacrimo et ploro **N**ū
quid hī te pidero. nō ero misa
vidua? **N**unquid ero infirmior

qz iacens in in piscina? **N**ūqd
ero magis anxiosa qz chana
nea? **S**i alienos audis. michi
qz matri tue aures inclina **C**ui
filius. **O** mater in iudeam pro
posui ire. **C**ui mater. qrunte
interficere **P**tem? hic in betha
nia. et nullus poterit contradi
cere. **C**ui filius. **N**ūc tempus
est quia veni adimplere legem
non solū. **E**cce mater habet
in deuto. **D**ecima luna accipi
etis agnū qui immolabitur q
tadecima luna. **D**ecima quar
ta scilicet die primi mensis.
aplis ad vespērā. **I**deo inten
do hanc legem implere. **I**n
qua vdebitur medium proditi
onis xpi qd est scdm in ordie
partis principalis. **E**t hys ita
loquentib? facta est clara dies
Dūc venerūt discipuli dicētes
Vbi vis paremus tibi comedē
pascha? **Q**uib? **I**hesus ait **E**c
ce introeūtib? vobis in ciuitatē
id est in iherusalēz occurret v
bis homo anforam portans aq
sequimini eum in domū in quā
intrat. et dicite domino dom?
Dicit tibi magister. **V**bi est i
fectio mea. vbi pascha cum
discipulis meis manducē. **E**t
ipse ostendet vobis cenaculum
grande stratum in superiori p
te domus. et tibi parate. **E**t fe
cerunt sicut precepit illis **I**hesus
Triplex pascha celebrabāt
iudei **P**rimū fuit i damasco

quod interpretat coctio tinee.
et per hoc significat transitus de
vicijs ad virtutes. Et per tineā
peccati designatur. quia sicut ti
nea imperceptibilis destruit ve
stineta. ita peccatum animas
Et quando remouet a nobis
peccata fit transitus de peccatis
ad virtutes. Et hoc pascha non
celebrauit cristus cum discipu
lis quia nunquam fecit peccatum nec est
iussus dolus in ore eius. **¶** De
cundum pascha celebratur su
per mensam quod interpretatur men
suram per quam significatur transitus
de virtute in virtutem. hoc pascha
non celebrauit cristus. quia non
habuit spem ad mensuram a tem
pe sue natiuitatis. **¶** Tertiū pa
scha fuit celebratur in galgala
quod interpretatur reuelatio.
et istud fit a nobis quando tra
simus de mundo ad patrem id est
ad celum. ubi reuelantur nobis
que nunc credimus. Et hoc pa
scha celebrauit cristus. proprie enim
ipse in tali paschate fecit tran
situm ex hoc mundo ad patrem.
Et hoc patet ex euangelio ubi
dicitur. Vespere autem facto
usque ibi. hoc pascha manduca
re vobiscum. id est summe desin
deram hoc tempus ut possem re
uertere illuc unde veneram. ut sci
licet faciam transitum ex hoc mu
ndo ad patrem. In qua cena cri
stus quatuor misteria por
tionem fecit. Et primo pedes disci

pulorum lauit. quia surgens a
cena preclusus limbo et aqua
posita in pelum depositis vesti
mentis primo venit ad petrum.
quam res petrus stupens et con
siderans. quia dominus seruo et
creator creature sue pedes la
uare vellet ait. Domine tu mi
hi lauas pedes seruo tuo pesca
tori vilissimo. Non valeo sustine
re. Ideo non lauabis mihi pedes
in eternum. Cui cristus. si non la
uero te non habebis partem me
cum. Ad quem petrus. Domine
non tantum pedes. sed et manus
et caput. In qua lotionem cristus
quatuor documenta discipulis
et nobis reliquit. **¶** Primo
exemplum humilitatis profun
dissime. Quod patet ex verbis
suis. Vos vocatis me magister
et bene dicitis super etiam. usque ibi
Hic et vos alter alteri pedes la
uare debetis. **¶** Secundo re
liquit exemplum caritatis fer
uentissime. quia non solum petro
et alijs pedes lauit. sed etiam iu
de qui eum tradidit ut ex amo
re ad se traheret quem est auaricie
amiserat. **¶** Tercio reliquit
nobis exemplum mundationis
nobilissime que significata fuit
in ablutione. **¶** Quarto reliquit
nobis exemplum bonitatis com
plete. ut scilicet non essemus veloces
ad currendum in malum et ad
offensionem vel effusionem san
guinis. Ideo post omnia dicit

Exemplū enī dedit vobis vt quē
admodū ego feci ita et vos faciā
tis. **¶** Secundū mysterium fa
ctū in cena fuit qz sacramētum
instituit. Ex qua quatuor no
bis dona uit. **¶** Prīo refectionē
nem spūalez. quia accepit ihe
sus panem et benedixit dicens
Accipite. **¶** Secūdo societate
personalem. quia nō volēs vi
sibilitē remanē voluit saltē sacra
mentaliter stare nobiscuz. **¶** Un
de sequit hoc est corpus meuz
¶ Tercio acceptionē vniuer
salē. quia omnibus discipulis di
stribuit dicens Bibite ex hoc o
nes. per quod datur intelligi
qz ad hoc sacramentum accep
tat. **¶** Quarto exclusionē spe
cialē. quia iude etia traditū
est cui nō profuit sed nocuit.
¶ Et hic plures implete sunt fi
gure qz significarūt sacramentū
hoc. **¶** Prima fuit de melchise
dech qui optulit panē et vinūz
Gen. xiiij. quando abrahā rē
nit fratre suū loth de maibz
inimicorū suorū qui venerāt cō
tra regē zodomorū. **¶** Secūda fi
gura fuit māne. exodi. xvi
¶ Tercia figura fuit paīs propo
sitiō mī. **¶** Leuitici. xxiiij. qz oēs
declarate sunt heri in cena dñi.
¶ Tercium mysteriū fecim in ce
na fuit. qz xps pditorē reuela
uit dū dicit Amē dico vobis quia
vnz vrm me traditurz. **¶** Et hic
impleta est prophetia dñi. in ps.

Qui edebat panes meos mag
nificauit super me supplantatio
nem. **¶** Unde discipuli aspiciētes
admuticez dixerūt. **¶** Nūqz ego
fui dñe. **¶** Ait ihs Cui pauez tim
ctum porrexero hic me tradet.
¶ Que verba ita submisit plata
fuit vt solz iohes qz supra pēctz
dñi ex doloē recubebat intelli
geret. **¶** Et accepta buccella dia
bolz introiuit in cor eius. **¶** Cui
xps Iuda qd facis fac citius id
ē pditiōez quā ordiasti ponas
ad executiōez. **¶** In qua reuelatiōe
qz tuor edocem. **¶** Prīo vt sci
amz vt quecūqz operat hō latē
t et in occulto nuda sunt coraz
deo. qm vt ait salomō Omnia
videt oculz eius. immo vt scia
mz qz illd quod fit sub teclis p
dicabit in plateis. **¶** Secūdo
vt discamz qz nullus ē certus
status suū h qz existimat se sta
re videat ne cadat. **¶** Tercio
vt intelligamz secreta dei quia
in hac vita nullz est certus de
salute sua. **¶** Unde xps Neminez
salutaueritis in via id ē Nemi
ne saluū eē dixeritis in via. **¶** Et ex
hoc respōdetur quibusdaz qui
dicunt quāē xps fecit iudaz a
plm et pcuratorē suū quez sci
ebat se pditurū nisi vt daret in
telligi qz in hac vita nullz fuit
salutis certus sit. **¶** Quarto vt
intelligamus qz iōi statu pñ
tis vite sunt omixti bōi et mali.
¶ Et ex hoc nō videt mīz si aliqui

iter religiosos sint aliqui discoli. quia etiam iudas fuit in scola xpi. **¶** Quartum misterium factum in cena fuit. quia xpc testamentum suum dedit. in quo quatuor per ordinem discipuli hereditariis suis reliquit. ut patet in 10. xxiij. **¶** Primo fidem eorum roboravit. dum dixit petro **S**imon ecce satanas expetivit vos ut cribra ret faceret triticum. Sed tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Sed hic posset oriri una dubitatio. quia xpc sciebat petrum perditurum fidem. quomodo ergo recomendavit ei aliorum firmitatem in fide. **D**icendum quod fides petri potest duo dicere scilicet fidem petri. id est personae. et fidem petri. id est fidei ecclesie. **N**am prima defecit et huic non fuit commissa confirmatio discipulorum. **S**ecunda semper stetit. et nunquam defecit. **E**t de hac dixit xpc **E**go rogavi pro te ut non deficiat fides tua. sed tu aliquando conversus. id est in fide ecclesie posuit confirmare fratres tuos. **D**ec discipulorum vocatio fuit figurata in genesis. xlvij. de iacob. qui in fine mortis vocavit omnes filios suos. **¶** Secundo a morte et caritate donavit dum dixit **D**iligite invicem. **¶** Tertio per ipsos oravit dum dixit. **P**ater clarifica filium tuum. ut filius tuus clarificet te. usque. per eis rogo non per mundum. **¶** Quarto humilitatem reliquit dum dixit. **S**citis quoniam princeps

gentium dominantur eorum. usque. ibi **N**on autem sic erit inter vos. **E**t in his sermonibus iudas ad iudam aduocatum cohortem ut traderet ibi esum iuit. **E**t in his appetit medium in perditione xpi. **S**ed nunc transiendum est ad finem huius perditionis. **V**bi notandum quod xpc per quem cenaauerat et iudas iam recesserat voluit ire ad ortum ubi solitus erat orare. et de cenaculo recedens et ambulans versus locum quatuor misteria fecit. **¶** Primum misterium fuit quia nuntiavit apostolis suam dispersionem quia scriptum est zacharie quarto **P**ercutiam pastorem et dispergentur oves gregis. **X**pc erat pastor ut ipsemet dicit **E**go sum pastor bonus. bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. quod et fecit. quia animam suam dedit pro omnibus peccatoribus. **¶** Secundum misterium fuit quia petro suam negationem annuntiavit. **V**nde quod a petrus dixerat **E**t si omnes scandalizati fuerint in te. ego nunquam scandalizabor. xpc sibi dixit. **A**men dico tibi quia antequam gallus cantet ter me negabis. **T**ertium misterium fuit quia transiit trans torrentem cedron. qui transitus fuit figuratus tertij regum secundo per semei qui transiens cedron occisus est. ita xpc per quem transiit fuit captus et ad occasionem ductus. **¶** Quartum misterium fuit quia tristatum est cor eius dicens discipulis.

Tristis ē anima mea vsq; ad
mortē. sedete hic et vigilate do
nec vadā illuc et orē. **N**āc ē sti
ciā figurauit iacob gen. xxxij.
timēs elau. **S**ecūdo figurauit e
am belias timens iezabel. tertio
regum. xix. **E**t assumpto petro
iacobo et iohanne ait illis **S**ede
te hic et orate donec vadā illuc
et orēm. **E**t orauit tribus vicibus
hūc sermonē **P**ater si possibile
est trāseat a me calix iste. et re
uenit bina vice ad discipulos si
cut ponūt euāgeliste. **S**ed orā
tertio apparuit ei āgelus confortā
eū **Q**uis autē fuerit iste angelus
soleo meditari q; orante uerbo
et xp̄o in orōe pseuerante sibi af
fuit iusticia xp̄m alloquens **O**
bone ihesu qd oras. **V**is nō pa
ti. qre carnē subisti quaz nemo
assumēs calicē mortis euadē po
tuit. **Q**uis ē homo q; uiuet qnō
videbit mortē. **R**ecolo te dixis
se pri tuo p osiōe pphete **P**rop
tē me orta ē hec tēpestas. mitti
te me in mare. hoc est in carne
mortalem et mihi iusticie satisfā
ceres in hīs q; iniuste ptuli a p
mo homie in paradiso terrestri **E**t
ihesus ad eā **Q**uis nā est tu o ve
nerabilis mulier et domina q; de ce
lo lapsa mihi certātī apparuisti
Nūqt pte iuuabor aut auferet
a me calix iste. quē sic crudelez
p̄spicio. **E**t illa. **E**go sū iusti
cia p quā reges regnāt et ordo
rez cōsuat cui etiā peccm̄ p̄mi

hois satisfieri dicit **I**ō ad te uenit
ostēdā q; pati debes pro satisfā
ctione huius infiniti seleris ut or
do cōuet. q; p q; peccauit hō
p hec et torqat **E**t statim iusticia
a aduocat unū āgelū i cuius frō
te scriptū erat spes **C**ui iusticia.
Ostēde xp̄o arma calicis sue pe
ne. quā p̄mo ipm̄ sustinere o
p salute totius genēis būm qd
i uiculis alligat **E**t āgelus tenēs
in manibus cordam valte horri
bilem ostendit xp̄isto. quam
dum xp̄istus p̄spiciat ait iusti
cia **L**igauit in tenebris primū bo
minem qui astringitur a poten
tia principis tenebrarum et sibi
unica spes in te est. **E**t ihesus
Nūc video impletum esse dictū
p̄s de me. **Q**uia funes peccato
rum circumplexi sunt me. q; bo
affectus precor patres. ut si po
ssibile est trāseat a me calix iste
Ite iusticia **N**ec p hoc michi sa
tisfāto dulcis ihesu. q; fundamē
tum b u mane nature quod soli
dum totum naturam humanā
sustentare debebat diuissū est.
ita ut domus non possit perfici
nisi fortitudine roboretur **I**ux
ta illud. fundamenta eius in
montibus sanctis **E**dificata ē
domus dñi et q; s bitabit in ea
Nōne p̄ tu creauit hoies vñ
mū bonū intelligēt. intelligen
do amaret. amādo possideret
Et quō p̄ficiet illa qui in tene
bris sedet et lumen celi nō videt

Clamant cotidie homines ad
patrem. vt frangantur celi. ⁊
eorum salus appeat. ⁊ hoc nō
pōt fieri nisi per te. **N**e autē hoc
sibi ignotum sit. vocat iusticiā
secundum angelum in cui⁹ frō
te erat scriptur fortitudo. **Q**ui
veniens presentat ihesu colūp
nam fortem marmoream. ecū
sultā fūnicul⁹ ⁊ flagellis ⁊ arū
dūmbus ⁊ velū lineum sup eaz
Vide bone ihesu p te debet forti
ficari intentio generis humani
Tūc columpnā aspiciens ibs
totus tremebundus eam atem
plabat. **E**t iusticiā. **A**d colūp
nā astringeris. flagellis pcuti
eris. in hac tenebrosa nocte ti
bi pata. **E**t ihesus. **H**oc ē iqt
illd qd dixit dauid. **C**astiga
tio mea in matutinis. **S**ed pre
cor pte⁹ vt si possibile est trāse
at a me calix iste. **I**tē iusticiā
alloquit xpm. **O** bone ihu me
mor esto illi⁹ pmi hominis i quan
ta dignitate fuerit. quia sua sa
pientia omnia agnoscebat. in
telligebat ⁊ contemplant. **I**s
ta dignitas per imoderantiam
sauciata est. **E**t ideo cor eorū
obtenebratum est ⁊ stultū fa
ci sunt. quia veritatem agno
scē non possunt. **I**deo clamāt
⁊ dicunt. **D**eus misereat nri ⁊
benedicat nobis illuinet vultū
suum sup nos ⁊ misereatur no
stri. **E**t simeō pphetavit. q tu
es lūmē ad ruelationē gētū ⁊

gloriam pleb tue israhel. **E**t vo
cat tū anglm. in cui⁹ fronte
scriptū erat prudētia. q oñdit
ihesu spīneā coronā. tūc ait iu
sticiā. qz pmi hō putauit dū d
buz arboris scie accepit in pa
radiso fieri deus. tātum oīra di
uinā potentiam se opposuit. q
dignitatē suam q fūgebatur
sciz gloriā ⁊ honorē q corona
t⁹ fuit amisit. p te vō sua dig
nitas repabit. si hec corona i
capite tuo in derisionē ponatur
Tunc ait ihesus. **N**unc video i
pletum esse illd qd dixit ps.
Ego autem constitut⁹ sū rex ab
eo sup sion montē scīm suum.
Precor patrē si possibile ē tran
seat a me calix iste. **I**tez iquit
iusticiā. **A**udi iquit o bone ihu
Cor hominis ardoē desiccāt co
tidie cuz dauid dicēs. **B**ituit
anima mea ad ad deuz fontem
vium. **V**nde clamat. **M**itte
quem missurus es vt intingat
extremum digiti sui in aquam
vt refrigeret linguā meam.
Intueor enim te quia dixisti.
q habes fontē aque viue. dic
ergo vt bibant. **A**it ihes⁹. **A**u
di venerabil⁹ dñā. **P**ater me⁹
huic populo aperuit fontem
de petra ⁊ biberunt ⁊ satiati sūt
⁊ iuuita eorū ⁊ filij eorū. **E**t
iusticiā bene inquit respondit
ti o bone ihesu. **S**ed in te reuer
tere ⁊ audi. **N**ōne tu es petra
de qua in testo emanauit aq⁹
x in

Nō siliūt nisi te effūdere. et dic
bibe tu hō et camelus tuus potū ē
bue. i. affectioibz tuis vt satia
ti cesset mīmuratio eoꝝ. nō pnt
saciari nisi tu eos faciāuēis. **E**t
tunc iusticia aduocat qrtū āge
lū. in cui? frōte scptū erat tēpā
tia. **Q**ui qdē āgel? oñdit ei vas
plenū aceto mirra et psopo et arū
dinē cū spōgia. **E**t ait iusticia.
O hōe ihū fatigato cras dabit
tibi ista potatio. **E**t ihūs. **V**e in
tueor dauid dixisse. **D**ederūt in
escā meā fel et in siti mea pota
uerūt me aceto. quāpt pcor pa
trē vt si possibile ē. **I**te iustici
a alloq̃t ihū. **N**ōne qz in ligno
pecāuit hō. i. ligno dñfieri salu?
hō. prop̃ qd clamat ipē hō.
flecte ramos arbor alta tēā lax
a viscera. qz p lignū fui fā su
m? p lignū libei eē debem? **E**t
ihūs. **D**edit p̃ lignū p qd māe
dñfū ē. exo. xxiij. et salui fā sūt
Trāserūt iordānē i ligno archa
et salui fā sūt a moribz sp̃ēt iū
in ligno tenēte auguē enēū nu
meri. xiiij. **E**t iusticia. **O**ia ista
de te hōe ihū figuratē dñā sunt.
Et aduocat quitū āgelū i cui?
fronte scriptū erat caritas qui
angelus ostndit ihēsu magnaz
crucē. et quam videns totus
tremens et lugens illā contēpla
bat. **E**t iusticia. **Q**uid trepidat?
Hec ē nauis p quā hō ducitur.
hic ē pal? p quē sp̃ēs affigit?
Hec ē virga q̃ pducit aq̃s salu
tis. i. hac hodie affigeris vt p te

in illa cruce salui sūt q̃ in ligno
peccauerūt. **E**t suspirās ihūs ait.
Hoc ē lignū in q̃ oblat? ē ysaac
a prē abrahā. q̃ p̃t pcor patrē
vt si possibile ē. **I**te iusticia.
Audi iqt o bone ihū. qz hō in e
odē statu nō pmanet et nihil in
eo stabile ēpt hoc vag? et p̃fu
g? extitit ideo cotidie clamat.
Stātes sūt pedes nrī i atrijs tu
is iherl̃m. **E**t ait ihūs. **N**ōne p̃
stabuliūt celos in q̃b? stat āge
lica natura in grā dñmāta. **N**ō
pigeat te oia vba mea audire.
Merito hō vag? et p̃fug? pma
net. qz in cardine dñe potēte
sustētat? noluit pmanē. et tan
qz filius de brachijs sue mris ca
dēs claudicat in duas ptes sciz
h3 duas affectiōes. vnā de su
p̃mis. alterā de tēmis. **S**ufficiat
o dñā qz p̃ ex duabz vnā sibi
otulit bndictiōez scz oim terre
noꝝ. **N**ō iqt iusticia bone ihēsu
quia nō p t̃p̃alibz eiecit? est ho
mo sed p eternis. ppter hoc co
tidie clamat. **C**onfirma hoc de
us qd operat? es in nobis et te
nō terreat qd videbis. **E**t aduo
cat sextū āgelū i cui? frōte ē at
scptū pseuerātia. q̃ oñdit ihū
tres clauos magnos et horribi
les. **E**t iusticia. **C**ū hīs i illa cru
ce affigēis maibz ap̃edibz. vt
inde nō descēdēs moriaris q̃ p
seuerātia r̃paēt et ad vitā hūe
ad sup̃nā iherusalē p̃uēiat. **E**t
ihūs. **V**ideo qz sp̃ēs mea perit
Nō ē op? vt patrē meū deprec

quia scriptū est **Clamabo** per
diem et non exaudies. **Et** vi
deo verum esse quod p̄r dicit.
Foderūt manus meas et pedes
meos. **I**te iusticia **H**ōe ibū q̄a
iter te et hominē magnū callos
firmatū est. aperi ei o bone ie
su cor tuū. ostende dilectionē
p̄pter quā descendisti. **Tu** em̄
in patre p̄manens et ad hoīes
descendens homo fieri voluisti
ut homines fierent dñj. **Suffi**
ciunt ihsus. q̄z rogo patres
si possibile est transeat ac. **Et**
aduocat quintum angelum in
cui⁹ fronte scriptum erat fides
habens lanceā acutā valde in
manibus. **Et** ait ad ihsuz **L**a
tus tuū cum hac lancea apiet
et cor tuū hodie scindetur. inde
flumina sāguis et aque emana
būt quib⁹ eccl̄a repabit⁹ sacra
osificet. mortui p̄ te suscitabū
tur. aperietur celū beatificabū
tur hoīes. princeps hui⁹ mundi
eiciet⁹ foras. porte inferi frāgē
tur. Quā lanceā clauos crucez
acetū felle mixtū. coronaz co
lumpnā et cordā intues et con
templās ibūs fact⁹ in agoniaz
plexi⁹ orabat. **Et** cepit pauē et
tedē ita q̄ sudor ei⁹ factus est
sic gutte sāguis decurrentis in
terrā. **Et** patrē alloquēs inq̄t.
Nō mea volūtas s̄ tua fiat. **Cri**
stū orātes ēb⁹ viab⁹ figurauit
daniel q̄ ēb⁹ orauit. **tra**iberu
sālē. **Daniel. vi. Xpm** agoni.

zātē figurauit iacob q̄ orās luc
tabat⁹ cum angelo. **X**p̄istum
sudātē sāguinē figurauit ama
sa q̄ sāguine cōpersus iacebat
in tra. secundi regum secundo
capitulo. **T**unc venit ad disci
pulos et dixit illis. **D**ormite
iam et requiescite. **B**urgite ec
ce appropinquat qui me tradet.
Et ad huc eo loquente ecce iu
das vnus de duodecim apl̄is.
et cum eo ministri iudeorū cūz
gladij set fustib⁹ et laterib⁹.
qui dederat eis signum. **Q**uem
cūqz osculatus fuero ip̄e est
tenete eū. **E**t ihsus cūz vidissz
iudam dixit. **A**micē ad quid
venisti. **E**t accedens iudas di
xit. **A**ue rabbi. et osculat⁹ est
eum. **I**hsus autez dixit. **J**uda
osculo filium hominis tradis.
Hanc osculationem prodito
riam figurauit **J**oab secundi
regum secundo. qui amplex
ans amasam gladio interemit
eum post tergum. **E**t hic fuit
finis proditiōis ihsu cbr̄isti
per iudam. **E**t sic patet primū
p̄ncipale.

Circa secundum principa
le scilicet quomodo xp̄istus
fuit captus. **T**ria videbimus.

I Primo modum.

I Decundo ordinem.

I Tertio accusationem

Circa modum capiendi cri
stum tempore sue passionis q̄
tuor occurrunt misteria.

Primū est de iudeis retro-
sum cadentibus. **N**ā postq̃ tur-
ba vidit iudam osculasse xpm
irruerunt in euz. et ihesus sciēs
omnia que ventura erant obui-
auit eis. **H**unc occursum saul fi-
gurauit. qui cert? sue mortis oc-
currit philisteis primo regum
xxxi. **J**udas etiā machabe? q̃
moriturus erat iuit obuiam hos-
tib? **E**t interrogauit eos dicēs
Quem queritis? **R**esponderūt
ei. **I**hesum nazarenum. **V**t er-
go dixit eis **E**go sum abi erūt
retrosum et ceciderunt protin?
in terrā. et filii interrogatiōe fac-
ta secūdo et tertio dixit eis **V**i
ergo me queritis sinite hos abire
vsq̃ ibi. nō perdidī ex eis quē
quam. **H**anc responsionem fi-
gurauit dauid p̃mo palipome
nō. xxi. dicens. **V**ertatur ma-
nus tua in me et populus nō oc-
cidat. **E**t ait ihesus. **T**āq̃ ad la-
tronem existis cum gladijs et
fustibus cōprehendere me. **C**o-
tidie vobiscum eram docens in
templo. et non tenuistis me. **A**t
illi iniecerunt manus in ihesum
et tenuerūt eum. **X**pm ligatum
figurauit ioseph vendit? isma-
helitis genesis tertio. **I**tez archa
domini capta est a philisteis
primo regum quarto. **I**dem fi-
gurauit sampson volūtarie liga-
t? iudicū. xv. **S**ecūdm miste-
rium fuit de petro percutiente.
q̃ videntibus discipulis cristū

captum dixerunt. **D**omine si p-
cutimus in gladio. apetrus vo-
lens opere cōplere quod verbo
promiserat extracto gladio ab-
scidit auriculaz serui prināpis
sacerdotum. cui nomē erat mal-
chus. **T**unc ait ihesus. **C**on-
uerte gladium tuum in vagi-
naz. **A**n putas quia non possum
rogare patrē et dabit mihi plus?
q̃ duodecim legiōes angelorū
Que faciunt septuaginta nouē
milia. nongenta nonaginta du-
o angelorum. quia quelibet le-
gio est sex milia sex centū sex-
aginta sex. **E**t secundum q̃ di-
cit crisostomus. **S**i vnus age-
lus tpe dauid in vno die inter-
fecit septuaginta milia viroū.
quantomagis duodecim legio-
nes angelorum? **C**alicem quez
dedit michi pater non vis vt bi-
bam illum. **T**ertium miste-
rium fuit de xpristo sanāte. q̃a
volens nos docere vt bonum p-
malo reddamus. auriculā ab-
scisam accepit et reposuit omni-
bus videntibus miraculose ad
caput eius sicut p̃mo erat.
Quartūz mysteriū fuit de fuga
discipulorū qui omnes relicto
eo fugerunt. in quibus implete
sunt pphetie et figure. **N**ā p̃ i p-
sona xpi dicit **E**lōgasti a me a-
micum et p̃ximum. **E**t iob bea-
monono capitulo filii dicitur.
Fratres meos lōge fecisti a me
et noti mei quasi alieni recesserūt

ame **E**t hanc fugam discipu-
lorum figurauit sedechias rex
cōprehensus a caldeis quez bel-
latores sui reliquerunt. **D**ie at
credenduz est q̄ ōnes discipu-
li confugerit ad amicos cristi
magistri sui **V**bi notandum ē
q̄ in nocte qua crist⁹ fuit cap-
tus beata virgo hospitata fuit
in domo lazari **V**nde adueniē-
te quasi hora tercia noctis solli-
cita de filio ducebat noctem in-
sompnem **S**ensit ergo repēte
ostium domus pulsari. ac pa-
uefacta ostio aperto intrauit
thomas ⁊ singultibus plenus
voce ligubri ait **O** infortunata
mater ⁊ dolorosa mulier **D**eus
filius tuus magister meus nūc
captus est **I**rruerūt iudei cum
fustibus ⁊ gladijs acu-
tis ⁊ capto filio tuo eum percu-
tiebant et tanq̄ latronem euz
cedebant **F**aciem suam sputis
afficiebant. et vt vilissimuz ho-
minem ligatum eum captiuum
ducunt. quare nos timōe mor-
tis fugim⁹? fere omēs **E**o loquē-
te adest philippus eadem vba
loquens **N**ondum cōpleuerat
ecce iohannes nudus aduenit
Sequitur petrus euz manu sa-
guinolēta dicens se abscidisse
auriculam vnius **I**lluc omnes
discipuli cum pauore fugerūt
Ad hanc vocem consternate
sunt maria mater ihesu ⁊ mari-
a magdalena **V**nde beata vir-

go maria nō valens vocem rei-
nere incepit clamare dicens **O**
dilecte fili **Q**uid egisti? **O** di-
scipuli infideles vbi dimisistis
magistrū vestruz? **C**ur non e-
ripuistis euz de manibus iudeo-
rum **E**t vertens se ad thomā qui
primo venerat ait **O** thoma pri-
die dicebas. **E**amus ⁊ moria-
m⁹ euz ipso ⁊ modo primus fui-
sti ad fugiēdū **P**ostea ait ip-
sa beata virgo ad philippuz.
O philippe pridie petebas pa-
trem tibi ostendi. ⁊ modo fili-
um fugisti. **P**etro autez dixit
O petre inmemor effectus es
beneficioruz filij mei **N**ā te p̄n-
cipez apostolorum fecit. ad ōnia
secreta sua te admisit. **N**ūc au-
tez dimisti eum ligatum inter
iudeos. **V**bi est fides tua qua
confessus es eum esse filiū dei?
O iohannes vbi est amor filij
mei consanguinei tui **R**uibus
verbis confusi petrus ⁊ iohan-
nes exierunt domuz ⁊ seque-
bantur alonge vt viderent finē
Et sic patet modus capiendi
cristum

Circa secunduz scilicet or-
dinem capiēdi cristum **N**otād⁹
q̄ in quatuor domos cristus
fuit duct⁹ **E**t primo in domū
anne qui fuerat pontifex anno
preterito. qui ānas interroga-
uit ihesum de duobus scilicet de
doctrina sua ⁊ de discipulis su-
is. sed de discipulis nullam

faciens respōsionem. qz presen-
tes nō erāt. respōdit de doctri-
na sua **E**go palam locutus sū
mūdo ⁊ occulto locutus sū m-
bil **I**nterroga eos qm me audi-
erūt **Q**uid me interrogas cum
mibi nō credas. **N**ec cum dix-
isset vnus ministrorū dedit ala-
paz xpō dicēs **H**ic respondes
pontifici? vt adimpleret ppheti-
a mich. v. dicentis. **P**ercutiet
maxillam iudic israhel **E**t trēo-
ruz. iij. **D**edit pcutiēti se max-
illam suam **Q**ue iniuria magna
fuit ppter quatuor **P**rio rōe
percutientis. quia vilis seruus
Secūdo rōe recipiētis quia
xp̄s **T**ercio rōe loci. quia in
faciem. **Q**uarto rōe mltitu-
dinis. qz i pntia toti? cohortis
Crist? cū magna humilitate
respōdit **S**i male locutus sū te-
stimoniū pbibe de malo **S**i at
bene cur me cedis? **I**n hāc do-
mū introduct? petr? per iohā-
nem fecit p̄mā negationez ad-
instātiā vnius ostiariae q dixit
petrum esse ex discipulis xp̄i.
Quāe aut fuerit duct? primo
ad ānā. dicit q erat p̄p̄quior
porte ciuitatis **S**ecūdo fuit
introduc? i domū cap̄l̄e liga-
t? tāqz malefcor. **C**ū ergo eēt
p̄sētat? cap̄l̄e p̄ncipes ⁊ scri-
be sacerdotum ⁊ ōne cōsiliū qre-
bāt testimoniū aduersus xp̄z vt
eum morti traderet nec inuene-
bant **E**t cum multi diceret falsa

testimonia cōtra xp̄m testimo-
nia cōuenientia nō erāt. sed no-
uissime venerūt duo falsi testes
dicētes **D**ic dicit possuz destru-
ere tēplum dei ⁊ in tribus diebo
reedificae illud **E**t testimoniū
falsū est qā xp̄s nō dixit possuz
destruē. sed dixit soluite **I**tem
non dixit reedificabo. sed exa-
talo illud. que verba ad tēplū
sui corporis reducēbātur nō at
ad templū salomonis. de quo
loquebantur falsi testes. quos
prefigurauerunt testes **naloth**
ij. Re. xxij. Et sacerdotes cōt fu-
sanaz. Daniel. xij. Quib? eri-
stus nō respondebat. vt imple-
retur dictum dauid. Ego aut
tāqz furdus non audiebā. ⁊ si
cut mut? nō aperiēs os suū. Ite-
o dixit caphas. Nō audis qz
ta aduersum te dicunt testimo-
nia? Sed dum plus cristus ta-
cebat caphas magis irasceba-
tur. Et ideo ait caphas. Adiu-
ro te per deum viuū vt dicas
nobis si tu es filius dei viui. Cu-
i xp̄e. Si dixerō vobis veritate
non creditis michi. Dixerūt er-
go omnes. Tu es ergo filius de-
i viui. Qui ait. Vos dicātis qz e-
go suz. quāuis me vt puruz ho-
minē cōtēpnatis. Verūptamen
dico vob. Amodo id est in fu-
turo videbitis filiū hominis se-
tem a dextris dei venientē in nu-
bib? celi. q̄si diceret. Per mor-
tem istam exaltabor ⁊ mundū

finaliter iudicabo sicut nunc iu-
dicatis me **T**unc princeps sacer-
dotum scidit vestimenta suadi-
cens **B**lasphe-mavit **N**ec volu-
it ferre sententiā a se ipso s̄ vt
sua mortis xpi videt iustior
ab alijs eam exquirat dicens .
Quid vobis videtur? **Q**uid ad
huc egemus? **T**estibus? **A**t illi
dixerunt **E**x quo blasphemavit
reus est mortis . quia leuiti
a vicesimo quarto capitulo scri-
bitur . **Q**ui blasphemauerit no-
men domini morte moriatur .
Et lata mortis sententiā expu-
erunt in faciem eius . vt implere-
tur pphetie **Naz** **J**ob tercio ait
in persona cristi **S** faciem meam
conspuere non verentur **E**t p̄sa
ie quinto capitulo dicitur **S** faci-
em meam nō auerti ab increpā-
tibus et conspuentibus in me .
Et velauerunt faciem eius qui
a ipsi nō erāt digni vidē talē fa-
ciem **V**nde vsq; ad hanc diem
ipsi remanserūt cēci in ignoran-
tia sua **A**lij palmas in faciem e-
ius dederunt dicentes . **P**rophe-
tiza nobis criste quis est qui te
percussit . et alia m̄ta ipso pe-
ria fecerunt ei in domo caphar-
in q̄ tota nocte fuit ligat? **E**t
in hac domo petrus bina vice
negavit cristum magistrum su-
um **V**nde petrus existens ad
prunas primo negavit cristum
instigante alia ancilla . sed ve-
iens cognatus illius cui petr?

auriculam absciderat dixit pe-
tro **N**ōne ego te vidi i orto cū
illo **T**unc tercio cepit anathēa-
tizare et iurare id est seipsum ma-
ledicere dicens **S**i nosco hunc
hominem de me demergat in p̄fūd
Per deum viuum et verum non
nouisti hominem quem dicis
Et statim gallus cantauit **V**n-
cristus illo tunc eleuato oculo
in petrum **R**ecordatus est pe-
trus verbi quod dixerat ih̄sus
Vsq; tibi . amare . **H**anc petri
negationem figurauit cui ap-
arachites amicus d̄s eū negās
Secundi regum de amose xto
capitulo **T**ercio cristus fuit
ductus ad domū pilati vñ fco
māe consilium inierunt omnes
principes sacerdotum cum scri-
ba et vniuerso consilio et victū
duxerunt ih̄sum et tradiderūt
pontio pilato p̄sidi . et non in-
troierunt in pretorium vt non
contaminarent pascha . quia
secundum beatum augusti-
nū **N**on licebat in festo azimo-
rum intrare i domū alienigene
In q̄ domo xps m̄tas penas
passus est . vt patebit in accu-
sationibus **S**z quia vt videtur
in accusationibus fiet mentio
de galilea in qua herodes domi-
nabatur **I**deo pilatus volens se
ex hoc onere exonerare et capta-
re benuolentiam herod̄s d̄mit-
tens eum misit ipsum ad hero-
dem ex qua missione herodes
vi

et pylatus illa die facti sunt anni
4. **¶** Quarto ergo cristus in
trauit in domum herodis qui in
rogauit eum multis sermonibus
si ipse non respondit ei verbum
Vnde herodes spreuit eum cum
exercitu suo. **S**ed quid quesie
rit herodes et quare christus non respo
dit euangeliste non ponunt. **T**a
men dici potest quod herodes inter
rogauit christum si erat ille quem pa
ter suus in puericia queri fecerat.
et propter quem magna multitu
do puerorum mortua fuerat.
Item interrogauit de eius miracu
lis puta si verum esset quod suscitasset
lazarum. et quod illuminasset ce
cum natum et similia. **S**ed christus
ideo non respondit quia si dix
isset ista esse vera herodes ipsum
dimisisset. et sic impedita fuis
set liberatio generis humani.
Die ergo credendum est quod be
ata virgo noctem istam duxe
rit insomniem. querendo filium
suum quem dixerant apostoli
esse captum. **V**nde post lamen
tationem quam fecerat cum di
scipulis exiuit domum lazari et
ambulans per ciuitatem eum la
crimis petebat. **N**unquid vidi
stis filium meum et dilectum me
um? **E**t responsum est est sibi
Qualis est dilectus tuus? et qui respo
dit. **D**ilectus meus? ad id? et rubi
cundus? **E**t respondebat. **V**idimus
hunc non habentem speciem neque
decorum inductum ligatum in do

minu anne. **A**d quam cito currens
et illic non inueniens iuit ad do
mum cyprie dicens. **O** fili mi
dulcissime cur te non ostendisti
ante mortem matri tue mihic?
Et perueniens reperit quod dux
erant eum ad domum pylati.
que viam accelerans non inuenit
eum ibi. quia missus fuerat ad
herodem. **A**d quam accedens
per aliam viam ductus iterum fu
erat ad pylatum. **E**t iterum ve
nerunt ad plateam pylati quam
plena inuenerunt iudeis christum
apud pylatum accusantibus.
patet ergo quomodo christus
quatuor domos intrauerit.
Circa tertium scilicet accusatio
nem christi. **Q**uatuor accusa
tiones fecerunt iudei contra cris
tum. **V**nde pylatus dixit. quam
accusationem afferis aduersus
hominem hunc. **P**rima ac
cusatio fuit quia se regem iude
orum fecerat. **V**n pilatus interrogauit
eum. **T**u es rex iudeorum? **C**ui
christus. **A**temetipso hoc dicis an a
liis dixerit tibi de me? **C**ui pilatus.
Nunquid ego iudeus sum? **R**espondit
et pontifices tui tradiderunt te mi
hi. **Q**uid fecisti? **C**ui christus.
Regnum meum non est. usque ibi.
Non est hic. **C**ui pilatus. **E**rgo rex
es tu. **C**ui christus. tu dicis quod rex
sum. et ad hoc veni in mundum. usque
ibi. quid est veritas. **E**t quod christus
ostendit pilato veritatem regni sui
et esse verum regem. cognovit pilatus

q̄ ista accusatio non esset vali
da. **I**deo exiuit dicens. Ego
nullam causam mortis inuenio
in homine isto. **E**t apposita con
suetudine iudeorum. vt vn̄ in
pascate dimitteretur. elegerūt
iudei potius barrabam se ducto
rem a latronem q̄ xpm. **V**nde
p̄latus volens eum liberare fe
cit eum acriter ad columpnam
ligari a verberari vsq̄ ad san
guinē a poni coronam in capite
eius. ex cuius fixatione sanguis
currebat vsq̄ ad plātas pedis
vt impleteretur illud p̄sa. primo
A planta pedis vsq̄ ad verticē
nō est in eo sanitas. **Q**uo facto
p̄latus adduxit xpm a exiuit
xp̄stus portans sp̄meaz coro
nam et purpureum vestimentū
Et dicit eis. Ecce homo. ego
causam in ipso nullā inuenio.
Ideo fortius clamantes addu
xerunt secundam accusatiōez
volentes omnino q̄ crucifigere
tur dicentes. **I**nuenimus hunc
subuertentem totam iudeam in
cipies a galilea vsq̄ huc. **Q**uā
accusationem cognoscens p̄la
tus esse falsaz. volens se ex hōne
rare misit eum ad herodem. quē
sp̄reuit herodes cum exercitu su
o. vt impleteretur illud trenorum
tertio. **F**actū sum tota die in de
risum populo. **T**ertiā accusa
tionē dederant in domo cap̄le
quia voluerat destruere templū
dei. quam ostendi esse falsaz in
illo loco. **Q**uartam accusati

onem fecerunt iudei dicentes q̄
a filius dei se fecit ideo debz mo
ri. **Q**uem sermonem dum p̄la
tus intellexisset timuit a ingres
sus pretorium dixit ad iherum
Vnde es tu? iherus autem nō re
spondit ei. **V**t impleteretur illud
p̄sa. **E**x ore altissimi nō egredi
entur neq̄ bona neq̄ mala. **D**i
xit ergo pilatus. **M**ichi non lo
q̄ris? **N**escis q̄ habeo potatem
crucifigē te a potatē hēo dimitte
te. **C**ui iherus. **P**otās quā hēs da
ta ē tibi desuper. hic pilatus ex o
re suo dāpnat seipsum. **Q**uerebat
tū dimitte eū p̄pter q̄tuor. **P**rimo
q̄ inocēs erat. **S**ecundo q̄ ipsū de
us eē credebatur. **T**ertio q̄ vxor
p̄ ipso rogauit. **Q**uarto q̄ sci
bat q̄ p̄pter inuidiā a iudeis tradi
tū erat. **I**ō dixit iudeis. **E**cce rex
v̄r. **I**lli at clamabāt. **T**olle tol
le crucifige eū. qd̄ si nō feceris
nō es amicus cesaris. **Q**uod vides p̄
latus lauit man̄ suas dicens. **M**un
dus ego sū a sanguine iusti huius.
At illi clamabāt. **S**anguis eius
sup nos a sup filios n̄ros. **P**ie
tū credēdū ē q̄ btā v̄go seiserit
clamoēs iudeo p̄ p̄fetiū. vt cri
stus crucifigētur. **Q**uas audiēdo v̄
go ad filiū suū ait. **O** fili dulcissi
me q̄z tas portas tū iuris q̄z ta
tormenta passus es? **E**t se volēs
ad iudeos aiebat. **O** iudei miseri.
Iste est qui tanta bona fecit
pat̄ri vestro abrahe. **I**ste est
qui semetipm̄ p̄misit de p̄sa ac
nasciturū. **I**ste est q̄ p̄riarche

iacob benedixit et se ei ostēdit
ac eum defendit. **D**ic est qui tē
pōtē famis vobis pavit per ioseph
O ingratī iudei hic vobis extrax-
it de servitute egipti. **D**ic est q̄
vobis traduxit per mare rubrum
Dic est qui submersit pharao-
nem. **D**ic est qui dedit vobis co-
lūpnas ignis. **D**ic est qui dedit
vobis mānā in deserto et postea
terram fluentem lac et mel. **E**t
pro omnib; clamatis. cruci-
fige. crucifige eum. **O** duri et
crudeles iudei. Sūt ne iste gra-
tie quas filio meo retribuitis?
Hec et similia eum lacrimis profe-
rebat. **D**atet ergo quōdā cristus
fuit captus. **E**t hoc de secundo
principali.

Circa terciūz principale scz
quōdā xps fuit sententiatus tria
videbim;.

I Primo locum.

I Secūdo societatem

I Tercio de positionem.

Circa p̄mū scz locū **P**ilat?
volēs descendē iudeis sedens
p̄ tribunali sētentiavit xpm de
bē crucifigi in mōte caluarie. **I**
deo xps accepta sententia ex-
iit portās coronā sp̄ieā vt iēt
ad mōte caluarie quez. sequen-
tes plēs muliēs flētes dixit ad
eas. **N**olite flēsup me s; super fi-
lios vestros. **T**unc et iudas vi-
dens q̄ eēt dāpnatus ad mortē
magis suus abiit et laqueo se su-
spendit. **V**bi notādū q̄ nō ea

die qua xps mortuus est iudas
se suspēdit. q̄a tūc nō timebat
eum s; tūc se suspēdit quādo
sciuit xpm iam eē resuscitatu;
Et tūc iuit ad p̄ncipes sacerdo-
tum et retulit pecuniam quam
habuēat. **S**ed hic possūt assig-
nari quatuor ratios quāe locus
ibrlm fuit quēdā xpo vt ibi
moreretur. **P**rima ratio est
p̄pter proditoris et crucifixoris
iniquitatem. **V**t enim cristus oī-
deret a p̄ncipib; exortā esse i-
niquitatem voluit in iherusalem
pati vbi p̄ncipes morabātur.
actū. **I**n. **C**ōuenerūt in ista
ciuitate aduersus puerū factū
fuum. **S**ecūda ratio fuit p̄pter
passionis v̄tutem. **C**um enīz v-
tus passionis eēt diffundenda
p̄ totū mūd; voluit in medio tē-
scz in iherl; pati eo q̄ medium
facile diffūdit ad extrema. vt
impleretur dictū ps. **D**e? autē ex
nō opatus est salutes nostrā in
medio terre. **T**ercia ratio fu-
it p̄pter ostendēdā saluatoris
humilitatē. **N**ā turpissimū genū
mortis elegit. et cū cōfusiōe pa-
ti nō recusauit in loco vbi alij
honorabāt. ad dandum nob;
exēplū q̄ etiā in locis honorabi-
libus debem; patienter vēcū-
diā sufferre vt dicit leo papa i
qdā s̄mōe. **Q**uarta rō fuit
p̄pter oblationū figuratiōz. **I**te
iherusalem enīz ēat loc? a deo elect?
ad sacrificia offerēda q̄ sacrificia

figurabat passionem xpi que e
uerissimū a nobilissimū sacrifici
um **Vñ ad ephe. v.** Tradidit
semetipsum p nob hostiā a obla
tionē i odore suauitatis. Et si di
ceret q hec sacrificia offerebāt
i tēplo. a sic xpūs nō extra por
tā. s potius i tēplo debuit pati.
Qd qre nō sit factū oñdit tripli
a rōe. Quorum pma est ratione
figuratiois. Sicut em vitulus
et bircus pro solēpnissimo sacri
ficio oblata extra castra obure
bāt. **ut dī leuitia. xi.** Ita xpc
ut scificaret p plem suum p suū sa
guinē. extra portā pass? ē
Secdo rōe imitationis. Nā xpc
voluit nob exēplū dāe exēcūdi
a conuersatione mūdāna. **Vñ scri
bit ad hebre. xiiij.** Exeam? er
go cū xpo extra castra. iprope
riū portātes. **Tertio** rōe cō
muns saluatōis. Noliuit em cri
stus pati sub tecto. neq i tem
plo iudayco. ne iudei diceret p
illa tñ plebe est pass? s iō ex
tra portā ē pass? ut sciam? q
totius terre ablutio est illa cois
purificatio. sicut dicit crisō. in
fmōe de passiōe. Et posuit ē in
loco caluarie in q fm opinione
q dā est sepult? adā ut rīfert
iero. sup matheū. **Sz** fm rei ve
ritatē xpc nō fuit in loco abe se
pultus eo q abe sepulchrū legi
mus iuxta ebron. **Sz** fuit in lo
co caluarie ppter duas rationes
Prō qz sicut caluaria erat lo

cus dāpnatorū. ita ibi erigere
tur vexilla martirum. **De**
cundo ut ostenderetur q crux
cristi non solum erat in remedi
ūz oīa peccatū ade s etiā oīa
peccm totū mūdi. Et sic p p mū
viz iueiēte loc? **Circa** secū
dum scilicet societatem xpi ad
crucem. Sciendum q quando
cristus fuit condemnatus. fu
erunt etiam condemnati cū eo
duo latrones. ut impleretur il
lud psalme quinquagesimoterio
Et cū sceleratis deputatus est
Vñ vades ad crucem iuit euz so
cietas latronum. Et non valēs
crucem portare fuit angariatus
ille simon ut tolleret crucē ei?
Et venientes ad locum vbi cru
cifigendus erat expoliauerunt
eum diuidentes vestimenta sua
sortem mittentes. ut impleretur
illud ps. Diuiserunt sibi vesti
menta mea. a super vestez me
am miserunt sortem. **Sed** afflig
mantur qua tuor rationes prop
ter quas xprist? passus est euz
latronibus a iniquis. **Prima**
ratio quia ut dī super matheū.
Sicut pro nobis maledictum
crucis factus est xpristus. sic
pro omniū salute inter noxios
qsi noxius crucifigitur. **Se**
cunda ratio. quia ut dicit leo
papa in sermone de passione.
Duo latrones vnus ad dexterā
a alius ad sinistram crucifigun
tur. ut in ipsa patibuli spēde

demōstraretur illa que in iudi-
cio ipsius est boniūz faciēda
discretio. **E**t aug? dicit sup io
hānē. **I**psa crux si attendas ē
bunal: fuit. i medio emz iudi-
ce cōstituto vnus qui credidit
liberat? alter qui insultauit dāp-
natus est. **N**az significat quid
facturus est de viuīs et mortu-
is alios positur? ad dexteram
alios ad sinistram. **T**ercia
ratio quia secundum bilarium
duo latrones qui leue aut dex-
tre affigūtur signāt humani ge-
neris diuersitatem ad sacramē-
tum dñice passionis vocari

Quarta ratio quia vt beda di-
cit super lucā. **L**atrones qui cū
domino crucifixi sūt significāt
eos qui sub fide et cōfessione cri-
sti vel agonem martirij vel qz
libet arrioris discipline institu-
tionem subeūt. **B**ed qui hec p
eterna gloria gerunt dextri la-
tromis fide designātur. qui vō
humane laudis intuitu hec fa-
ciunt sinistri latromis mentez
imitātur. **I**stis ergo ratiōibus
patet societatez latronū fuisse
conuenientem xpo fm tamē intē-
tionē dei pris. **X**p? igit ē eleua-
tus in cruce. quez transeuntes
blasphemabant dicētes. **V**ach
qui destruis templū dei et in tri-
duo reedificas illud. **A**lij autem
dicebāt. **A**lios saluos fecit seip-
sum nō potest saluum facere.
Bed cristus hīs eorum verbis

nō rñdit. **B**ed qī ex necessitate
loquens locutus est septem vi-
cib? **V**nde cōmunit solet dici q
cristus septem verba in cruce
locutus est. **P**rimum vbu
fuit mentalis caritatis dum di-
cit. **P**ater dimitte illis nō enim
sciūt quid faciunt. **S**uper quo
verbo dicit bernardus. **D**ominus
facies super solem lucidior pal-
lescit. vox que quatri duanuz
mortuuz suscitauit laquefcit.
oculi omnia cōtemplantes ob-
scurātur. **E**t tamen quasi omni-
um imēoz doloruz ait. **D**ulcis
pater dimitte illis. **A**d qd ver-
bum beata vgo filiū intuens i
cruce eleuatum et ipsū loquen-
tem audiens clamauit cum do-
lore. **O** fili clamas in cruce. **P**a-
ter dimitte. **E**go clamo fili p-
ce matri tue. **N**ōne poti? exau-
dienda est vox matris qz pec-
catorum insultus. et auertēs se
ad crucifixoies vt ait bernar-
dus dixit. **O** duri homines aspi-
cīte quid dixit filius meus quē
i ligno affixistis. **P**ater dimit-
te illis qz nesciūt quid faciunt.
Crist? flagellatus. cel? spīs
coronatus. clauis cōfixus. pa-
tibulo affixus. opprobrijs sati-
atus. omnium doloruz imme-
mor ait. **P**ater dimitte illis. **O**
iudei eum iaz deponite de cruce
et circa vos eius amorem atten-
dite. et si deponere non vultis
matres simulcū filio crucifigite

Tunc super crucem pylatus fe-
cit ponere tabulaz in qua scrip-
sit titulum scilicet **I**hesus naza-
renus rex iudeorum. quem titu-
luz iudei nullo modo volebat.
sed dicebant. **D**ic quia regem se-
fecit. **Q**uibus pilatus. **Q**uod
scripsi scripsi. quasi diceret be-
ne scripsi. **I**nter que xpristus
secundo locutus est. secun-
dum verbum quod fuit maxie
largitatis. **Q**uia litigantibus
duobus latromibus ad inuicem
et contra cristuz multa i ppera
tibo. **V**n? dicebat. merito hec
patimur. Et se ad ihesum vol-
uens cum capite ipsuz confessus
est dicens. **D**omine memento
mei dum veneris in regnum tu-
um. **C**ui christus respondit.
Amen dico tibi. **H**odie mecum
eris in paradiso. **Q**uod verbuz
sane intelligenduz est. cum xpc
hodie non introierit paradisu.
sed stetit per quadraginta di-
es scilicet vsqz ad festum asce-
sionis post qz resurrexit. **N**ec e-
tiam dicenduz est xpm dixisse
mendacium. quia non est iuen-
tus dol? in ore eius. **I**deo tres
solent dari expositiones.
Prima q? latro fuit hodie i pa-
radiso scilicet terrestri ad quez
creditur christum post expoli-
ationem libi omnem illam mul-
titudinem duxisse. in qua fuit
etiam connumeratus iste latro.
Secunda expositio e. quia ho-

die latro fuit in paradiso per e-
lectionem. non tamen illa die
factaz. sed per electionez diui-
nam factam ab eterno. declara-
tam et notam sibi tamen ista
die. **V**nde cum dicitur. **H**odie
eris mecum in paradiso. est ac
si diceret **H**odie declaro tibi q?
elect? es ad paradisu ab eterno.

Tercia expositio e q? a hodie la-
tro fuit i paradiso cum xpo. qz vi-
dit xpm in q? erat divina essetia q?
qde visio est paradisu. **N**am
hec e vita eterna vt cognoscant
et. **A**d quod verbu beata vir-
go commota clamare cepit. **O**
misera mater. de te sola non re-
cordatur filius tuus. **O** dulcissime
fili non vides matrem tuam?
Non audis lacrimas meas? **A**sto-
misera iuxta crucez. tuam vce
expecto. **D**ic sum nec hinc re-
dam donec locutus fueris. **O**
fili mi recordatus es de iudeis et
pro ipsis rogasti. de aplis eis
pace relinquedo. de latromib?
eis paradisu pmittendo. **O** fili
cur solam matrem desolatam reli-
quis? **S**i non vis mihi face vt ma-
tri. fac vt latroni. **D**ic mihi ho-
die mecum eris i paradiso. **C**ui me
dimittis. **T**rahe me p? te vt tecum
moriar. tecum tanqz latro si in pa-
diso. **T**unc xpc t? cu vbu locut?
e qd fuit vbu filial? pietatis di-
ct? **O** mi pater ecce fili? tu? onde?
en iobez. **D**einde dicit discipulo
Ecce mi tua. Et ex tunc recepit

eam in suā custodiā quasi suā
habens matrem **A**d qđ verbū
btā vgo lamētabilis ait. **D**eu
me dulcissime fili. qualis est ista
mutatio. pđo creatorē a das
mibi creaturā. pro deo hō minē
recipio. pđo quem genui a di
mittor alteri. a filio dereliquor
a trador nepoti **M**agistrū dese
ro discipulū sequor **O** pessima
mutatio **Q**uem pđo adoratur
ab angel. quez accipio cu sto
dis ab angelis **P**eto adiutori
ū a das crucē et naz **I**nt hec v
ba cristus locut⁹ est quartum
vbū quod fuit vbū stimulat⁹
doloris dicēs **D**eli. beli. lama
zabatani. qđ est interpretatum
deus de? me? vt quid me dereli
quisti. i. mortū exposuisti **Q**ui
dā aut ibi exñtes dixerūt. **D**e
liaz vocat iste. sine videam? an
veniat helias liberā eū **A**d hāc
vocē beata virgo eleuās vocem
ait **O** fili dulcis causaris te dere
lictuz a patre a ego suz a te de
relicta **V**ideo qđ amō morieris
ecce ego post te morior vtinā
possem te tēgere **T**unc
xps locut⁹ est quintū verbum
dicēs **H**itio. qđ vbuz fuit iflā
mātis ardoris **Q**uod cū dixis
set vn⁹ accepta spōgia euz ha
rūdine imponēs acetum mirra
a aloē mixtum. porrexit xpo
potum quem gustans cristus
noluit bibere **A**d hanc vocem
beata virgo clamans ait. **O** fi

li dilecte. **P**ridie eras i templo
vocans omnes sitiētes ad te di
cens **S**i qđ sitit veniat ad me a
bibat **E**n mō sitim patēis. vt
nam possem te tangere saltē
lacrimis meis studerem balnea
labia tua **O** duri iudei date po
tum filio meo qui vobis potuz
dedit i deserto. qui aquas dul
corauit amaras vt bibere possi
tis **E**t post pauca cristus lo
cutus est sextuz verbū dicēs
Consummatuz est quod fuit
verbum triūphantis auctoris
Ad qđ mater **O** fili dilecte cō
summatuz est cor tuuz. consum
matum est cor meum. consum
matuz est corpus tuū cōsuma
tum est meuz **C**ōsummatuz est
qđ de te scriptuz erat per pph
tas **Q**uid tibi āplius faciēnt in
iquissimī iudei? **T**unc cri
stus locutus est septimū ver
bum dicēs **I**n manus tuas cō
mendo spirituz meuz. qđ fuit
verbum informantis timoris.
Et inclinato capite emisit spm
Et ecce velum templi scissum
est in duas partes a sumo vsq
deorsuz. **E**t tenebre facte sunt
super vniuersam teriā **I**ta qđ cō
turio diceret. **V**ere fili⁹ dei erat
iste **Q**uod videns beata vgo
maria ad angelum ait **O** ange
le quomodo me decepisti dicēs
Dic erit magnus a filius altis
simi vocabitur. **E**t dabit illi de
us sedem dauid patris eius et

Eccē nunc vidēo ipsūz magnū
a eleuatum in cruce nō vocatū
filiū dei sed puitū vt vilissimū
pcōrē. **V**ideo ipsū in curia la-
tronum **S**edes eius regal' est
cruce. **S**ceptū regale in maib'
sunt clauī. duratio regni eius
iā finita est **D**atet ergo scdm
scz societas ueniēs xpo in cru-
ce.

Circa terciū scz depositiōz
quatuor vidēda sūt **P**riō
quō fuit latus eius apertūz ex
quo manauit sāguis a aqua p-
quendā militūz noīe lōginum
Et nō tāt dicāt aptum nō vul-
neratū qz per hoc latus aperit'
nobis ostiū vite eterne **V**nde a
poca. nū scribit **V**idi ostiūz a
pertum in celo. **D**oc ē ostium
figuratum **G**enēb. viij. in qd i-
trabāt animalia nō peritura di-
luuio **E**t notāter exiuit sāguis
a aqua vt cognoscerem' nos
esse mūdatos a lauatos per sā-
guinem eius. vt impleret' illd
zacharie **E**rit fons patens do-
mus dñi in ablutiōe pcōz

Secūdo vidēdū est quō
corp' eius nō fuit fractū qmā
de sero euntibus militibus vt
frāgeret crura crucifixorum in-
uenerūt ipm mortuū a nō teti-
gerūt eum. vt cōplēt' quod di-
ctum erat per pphētā **O**s nō cō-
minuetis ex eo. **T**ercio vi-
dēdū est quō corp' eius fuit de-
positū **Q**uia ioseph ab arima

thia accepta licentia a pilato
deposuit corp' xpi a acceptis
centum libris mixture mirre a
aloes posuit ipsūz in sepulchro
nouo in quo nōduz aliquis po-
situs fuerat **Q**uarto vidē-
dū est quō corp' eius fuit cu-
stoditum quādo pñāpes iue-
rūt ad pilatū dicētes **A**udiui'
qz seductor iste dū uiuēt dix-
it **P**ost tres dies rursū **T**ube
ergo custodiri corp' eius ne
forte discipuli eius furer' corp'
eius a dicant plebi surrexit a
mortuis **Q**uib' pilat' . **T**u cu-
stodite hīc scitis **E**t sigillatum
ē sepulchrū a positi sunt milites
ad custodiendū **E**t ipm hic re-
linqm' vsqz ad diem pascha-
tis tūc uemetis a videbim' qd
factū sit de ipō **D**oc ergo qd hō
die audistis sentite in vobis **E**t
hoc satis de tercio pñāpali **A**m

Finitum est hoc egregiūz
a putile quadragesimale editū
a fratr' leonardo italico sacre
theologie pfectore quod valde
utile est omibus predīcātib' po-
pulu ad virtutes hortari a a vi-
cijs retrahere volentibus .

DE O. BRATIAS.

Dominica prima aduentus

Abiciamus opera tenebrarum. Ad rom. xiiij.

Ex quo hodie ecclesia pronunciat dominum deum venturum ad nos. ut liberum ingressum habeat ad nos hortatur a postolus in verbis thematis ut abicere studeamus opera tenebrarum id est peccata nostra.

Quia nichil est quod ingressum dei prohibet ad nos nisi peccatum.

Quemadmodum enim ut dicit albumasar de motibus planetarum.

Dum corpus opacum sicut luna interponitur inter nos et solem recto diametro. tunc non possumus percipere radios solis sed causat eclipsis. sed illo obstaculo opaci corporis amoto solares radios sentimus.

Hic quod tenebra peccatorum aliquo rum saltem mortalium fuerit in anima est obstaculum quoddam positum inter nos et deum. ita quod deus illi lumen gratie sue appropinquare nequeat. sicut possumus colligere ex verbis psalme prophete.

psa. lviij. Si abstuleris de medio tui cathenam. id est de corde tuo peccatum. quod est quasi cathena quia tenet animam per illud a diabolo ligata onetur lux tua scilicet gratia et dominus splendoribus domus gratiarum implebit animam tuam.

Ad illud igitur obstaculum amouendum hortatur apostolus

stolus dicens. Abiciamus opera tenebrarum. Ut ergo secundum saluberrimum apostoli consilium tenebra ab anima expellantur peccatorum tria sunt prorsus necessaria.

Primo ut misericorditer donetur gratia proueniens.

Secundo ut fideliter coopetur voluntas assensu.

Tertio ut efficaciter sequatur gratia peccatum expellens.

hoc enim ultimum est quiddam effectus semper sequens duo prima.

Feria secunda dominice passionis

Dominica secunda aduentus

Mundetis virtute spiritus sancti Ro. xv.

In dominica precedenti apostolus hortabatur unumquemque remouere a se peccatum quod solum elongat a deo.

Quod spiritus unusquisque fecit. Et ideo iam hortatur ad illud quod solum deo reuerentia hominem coniungit et unire habet videlicet caritatem. que dicitur virtus spiritus sancti. quia quod quid virtutis in sanctis ostendit per hanc ipse spiritus in illis operatur.

Quod pulchre deducit gregorius super eze. super illo verbo. Spiritus eius omnis virtus eo probans quod firmitatis fuerant apostoli ante istam perfectionem caritatem. quate quod virtutis postquam spiritus sanctus illos caritate

solidauit. **H**ec ergo caritas que
virtus dicitur spiritus sancti so-
lum vobis deo coniungere habet.
Dico soluz. quia quecumque ali-
a opera vir tuosa nisi mediante
illa deo non sunt accepta. **Q**uod
possit probari auctoritate rati-
one et similitudine ut feria sex-
ta post cinerum in principio ser-
monis. **A**d hanc hortatur apo-
stolus in verbis nostri thematis
dicens. **D**abundetis virtute spiri-
tus sancti. **V**t ergo secundum
saluberrimum apostoli consilium
caritatis unusquisque laboret
habere virtutem tria de illa in
presenti sermone declarabo.

Primo ne ex ignotis proce-
damus caritatis apiam diffini-
tionem.

Secundo ut illam puer te-
neamus eius pandam oppositi-
onem.

Tertio ne illam querere tor-
peamus ad illam hortantes po-
nam inductionem. **F**eria sexta
post cinerum.

Dominica tertia aduen-
tus.

In omni oratione petiti-
ones vestre innotescant a-
pud deum. **P**hilippensis. vl-
timo. **I**n prima dominica apostolus hortatur
ut peccata renuncietis. **I**n secunda ve-
ro hortatur ut nos caritati orne-
mus. **D**ico nos solui meti. **C**onsidera

quod hec non sunt in nobis nisi ora-
tione mediante. **Q**uia quicquid de-
sideret nobis peccata dimittit et cari-
tatem donat tamen vult quod pro
hinc eum debeamus deuote orare
sed illud augustinus. **D**e quod datur
est si differt non aufert. quod pro-
misit fixum est. fallere non potest.
habet vnum faciat sed tu ne in oratione
deficias. **I**deo hortatur apostolus in
verbis thematis. **I**n omni oratione
petitiones vestre innotescant a-
pud deum. et ergo secundum
saluberrimum apostoli consili-
um unusquisque orationis non
negligat studium. per quod pec-
cati purgamentum et caritatis
fit ut dictum est incrementum.
tria in presenti sermone de ipsa
oratione faciemus.

Primo ut sciamus quem ora-
re debeamus orationis declara-
bo obiectum quod scilicet sit orandum.

Secundo ut noscamus ubi
orare debeamus orationis decla-
rabo locum ubi scilicet sit inuo-
candum.

Tertio ut intelligamus quomodo
orationem perficiamus eius de-
clarabo modum quomodo scilicet sit im-
plorandum. **F**eria secunda secunda.

Dominica quarta aduentus.

Qui autem iudicat me dominus
qui illuminabit abscordita
tenebrarum et manifesta-
bit consilia cordium primum cor. non.

180
Spero q̄ vnusquisq̄ vestrum
in prima dominica aduentus
remouit obstaculum quod po-
tuit ingressum dei sui ad ipsum
impedire scilicet peccatum ex
exhortatione apostoli claman-
tis in epistola **A**biciam? opa
tūbarū. **E**t in secūda domi-
nica deponēs omē odiū ⁊ inui-
diam contra proximū induit
caritatem que sola habet vniū
deo. **I**uxta eiusdē apostoli hor-
tamēta in illius diei epistola
Abundētis virtute spiritus sā-
cti que est caritas. **E**t in domi-
nica tertia didicit per feruen-
tem orationem in domino ihū
xpo stabiliri ⁊ in inceptis bo-
nis confirmari. **I**uxta eiusdē
amoniōnē i eiusdē diei eplā.
In omī orōe petitiōes vestre in-
notescāt apud deum. **S**ed qui
aparum est ista incepisse nisi
etiam quisq̄ i hīs firmiter stu-
deat perseverare. ideo ap̄lus
considerans q̄ in hominibz q̄s
dam firmet caritas. quosdā
spēs veniē. quosdā desiderii
future glorie. sed maiorem nu-
merum timor isernal pene. qui
a maior numerus malorū ⁊ ip-
sektorū q̄ bonorū ⁊ p̄fectoz.
Mō vt orati? dicit **O**derūt pec-
care boni virtutis amore. **O**de-
runt peccatē mali formidine pe-
ne. **A**d quam in districto ultio
dei iudicio mittētur rei. **M**at.
vicesimo quinto **I**te maledicti

in ignem eternum. ⁊c. **V**t omēs
ergo in bo no inchoato stabili-
at. in dñice presentis epistola
iudiciū hoc omnibus considerā-
dum pponit. in quo nō iudica-
bimur secūdū p̄rium nostruz
quod de nobis habemus senti-
mentum. quia vt idē aposto-
lus ait. **N**ihil michi conscius
sum sed nō i hoc iustificatus sū.
Nec secūdum q̄ sumus in opi-
mione hominum. **P**rop̄ quod
etiā ait. **M**ichi q̄ pro minimo
est vt a vobis iudicer. **S**z secū-
dum veritatē quia qui iudicat
domi? ē qui illuminabit absco-
dita tenebrarum ⁊ manifesta-
bit cōsilia cordiū. que sūt ver-
ba thematis n̄i. **V**t ergo cum
ibero. hoc iudiciū semper nob̄
sit pre oculis. sēper i corde sit.
semper q̄ in auribus videat so-
nare illa horribilē tuba. **B**urgi-
te mortui venite ad iudiciū.
Ac illa terribilē vox. **I**te male-
dicti in ignē ⁊ cetēa. vt vel
sic retrahamur ⁊ pbibeamur
a malo volo hodie sermociona-
ri de iudicio. **E**t hoc satis cueit
huic tēpori. **N**am sum? in aduē-
tu dñi in quo solet communit̄
de quadruplici aduētū eius p̄-
dicari. ⁊ cuilibz dñice vn? ad-
uentus applicari. scz p̄me dñi
ce p̄m? aduēt? in carnē. scde
secūd? i aīaz. t̄cie t̄ci? in mortē.
Et huic vltie vltim? aduētus
scz i iudiciū. **C**ogitare igitur
p ij

debemus et frequenter pre oculis habere tria.

Primo diuini furoris insperatam occasionem.

Secundo diuini dulcoris admiratam indignationem.

Tertio diuini ratoris formidatam executionem.

Primo dico diuini furoris insperatam occasionem. Occasio enim istius furoris erunt peccata nostra et principaliter tria peccatorum genera. Quam dico insperatam quia committer homines non putant deus sic irasci pro peccatis sicut in veritate irascetur quemadmodum ex suo patet iudicio. Item secundo diuini dulcoris admiratam indignationem. Dico admirata quia angeli et sancti non sicut admirari quod tantum dulcor diuine bonitatis tantum posset humane offensa indignari et. Item tertio dico diuini ratoris formidatam executionem. Quia horribilis erit istius iudicii executio in principio in medio et in fine ut formidinem incutiat etiam sanctis et. Feria secunda prime.

Dominica infra octauam natiuitatis.

Ist de filiū suū vt eoꝝ q̄ sub lege erāt rōmēt gal. iij. Ex hīs vbiꝝ apli excludūt a rōptione xpi p nob incarnati oēs peccatores

in peccatis bestialitē viuentes et isto sacro tempore ad huc in pristinis suis peccatis pseuerantes et extra omnē legē existētes. Est enim oīm doctoz sētentia q̄ de? semper est patus redimē hominē dūm fecerit qd in se est. Tunc autem homo faat qd in se est dum se disponit ad obseruantiam diuine legis q̄tū būane viēs suppetūt. Qui ergo ad obfuantia diuine legis se non disponūt patet q̄ diuine redemptionis exptes sunt. q̄a vt dicit thema. Misit de? filiū suū et. ppter quod ppheta petebat hāc a domino cordi suo se per obia dicens. Legem pone michi domine viam iustificationum tuarum et exquiram eam semper. Ne igitur forte quis se excuset ab hac lege quasi ignota aut sibi non sermōnata aut docta. occasione presentis thematis in epistola presentis dominice signati. de hac lege monem facere proposui. Consideranda sunt igitur de illa tria

Primo q̄ diuina lex inter oēs leges magis est necessaria vna sit vel varia

Tercō ad qd pscise lex cristiane vite sit ordinata. Istis enim intellectis et effectui mācipatis credo q̄ a redemptione christi non eris alienus. Feria quarta tertię.

Dominica infra octauas epi
phanie.

Probetis que sit volun
tas dei bona bñplacē
a perfecta. Ro. xij.
In hīs verbis hortatur aplūs
vt diuinam studeam? scrutari
a inquirere voluntatez. nō so
lum ad sciendum. s; ad faciēd
eam. vnde in eadem ep̃la inq̃t
Vt exhibeatis corpora vestra
hostiam viuētem factam deo
placētez rationabile obsequiū
vestrum. Et infra Nolite cōfor
mari huic sc̃lo s; renouamini i
nouitate sensus vestri nō plus
sape q̃z oz sapere sed sapere ad
sobrietatē. Et quid queso ra
tionabilius q̃z secūdu exhor
tationem sc̃am ipsius apli di
uinam inquirē a facere volūta
tem. Nam ipse deus prius imple
uit per om̃ia nostrā. Audi que
volūtas hominis de deo fuerit.
psa. liij. Desiderauimus eum de
spectū a nouissimū viroz vi
rū pbatum a sciētē infirmita
tes. Audi quō deus impleuit eam
Quia enī desiderauit illū homo
despectū elegit extremaz pau
ptatē. secūdu illud. ppter nos
egenus factus est. pauprim?
nāq; fuit nascēdo viuēdo mo
riēdo. Desiderauit illū nouis
simū a elegit pfundissimā hui
litatē vt merito se om̃ibus excē

plum pponeret humilitatis di
cēs Discite a me quia mitis sū
a humilē corde. Desiderauit illū
viziū dolorum a scientem infir
mitates a elegit in se sūmaz pe
nalitatem. Nā a plāta pedis vs
q; ad verticem capitis a cetēa
Igit̃ a vs secūdu verbum the
matis pbetis que sit volūtas de
i bona. vt ergo sequamur apo
stoli exhortationem t̃plicez in
psenti sermōe faciē? de diuina
volūate cōsiderationem

Prio an diuinā possu? cog
nosce volūtatē r aliē

Secundo an illi tenem? nos
cōformaē totalit̃.

Tercio an aliquādo potēit
immutari aliqualit̃. Et an omē
quod voluerit pficē possit inte
graliter. Prima ps istius vlti
mi mēbri pbatur in tercio pri
cipali. Et secunda in introdu
ctiōe sermonis feria quarta se
cunde

Dinica sc̃da p? epiphaniaz

Dilectio sine simulatiōe
ro. xij. Hodie i euāgelio eccā
facit mētiōē de nuptijs q̃ istis
tp̃ibo frequentius solent cele
brari. vt vel sic p̃dicatoēs vbi
dei occasionem habeant infor
mādi nubētes. quō scz in hoc
sacro sacramento debeāt se ha
bere si deo cupiūt placere. apo
stolus igitur in epistola ponit
verbum quod est talib? maxie
p iij

necessarium quod est dilectio.
Nam secundū omnium docto-
rum sententiam tria debent cō-
currere in contrahentib⁹ matrimo-
niū si hoc ad salutē velint as-
sumere sacramentū. videlicet fi-
des firma. intentio recta. vita sā-
cta. quorum omnium radix et fun-
damentum est ipsa dilectio.
Nunquid enim fides seruabitur.
nunquid intentio rectificabit⁹.
nunquid vita sanctificabit⁹ si a-
nima dilectione non decorat⁹.
Igitur hodie oēs volētes nu-
tias aliquando contrahere vel eti-
am qui iam dudum cōtraxerūt
exhortat⁹ apł⁹ dicēs. **D**ilectio
supple vobis sit sine simulatio-
ne. **Q**uia hec operatur tria in sa-
lubri matrimonio requisita q̄a
Fidem debitam seruat ite-
graliter.
Finem rectum prosequi-
tur cordialiter.
Ipsū quoq; matrimoni-
um sanctificat intentionaliter. i-
cum diligētī intentione.
Primū enī patet. **N**am
consistit eius fidei obseruantia
in duobus. scilicet. **F**eria quarta
quarte.

Dominica tertia post epi-
phaniam.

Nolite esse prudentes a-
pud vosmetipsos. rōa-
norū duodecimo **E**x

quo iam in dies instant tempo-
ra vana quibus homines isto sa-
cro tpe dñice natiuitatis dieb⁹ sā-
ctificati. studio diaboli se dedi-
care cōsueuerunt omni vanitati
vtpote ludis choreis commessa-
tionibus ebrietatibus et etiam
impudicijs. **D**eo mater eccle-
sia si forte a sua vaitate vanoꝝ
retrahere possit qui potius timo-
re compelluntur q̄ amore tra-
hantur obiciant omnibus ipsū
infernuꝝ. vanis xpīstianis su-
is vanitatibus renūciare nolē-
tibus preparatum. secundū ip-
sū infallibilē veritatis vbu in e-
uāgelio ptestatum. **F**ilij rēgni
eiciētur in tenebras exteriores
vbi erit fletus et stridor dētū.
Sed quia ista plures vani cre-
dere nolūt auferentes a deo ius-
ticiā. fingentes i deo quāda-
que in ipso non est iniusticiā
sericordiā. vt tanto liberi⁹ su-
am malam sine cordis retracti-
one sequantur concupiscentiā.
Nā quidam infernum esse non
credunt. quidā eius penā tā-
acerbam esse vacillant. quidā
vero finem dāpnationis fallaci-
ter sibi proponunt. hos hortat⁹
apł⁹ in verbis thematis dicēs.
Nolite esse prudentes apud vos
metipsos scz talibus opinionib⁹
inherētes. **I**git⁹ fidez adbi-
bentes apostolo vt vel sic istis
temporibus efficacius traham⁹
a vano.

Credam? ifernū eē vēcīc

Credam? penas varias a
igne? acerbissimū etiā in ani
mā operari efficaciter

Credam? has non ē minari
fālīe. feria quinta scde

Et si quartum apponē placue
rit videlicet quomodo hūc eua
dē quis possit realiter. hoc in e
plā docet clāe apostol? cum
dicit. pūctētes bona nō tātūz
corā deo sed corā omnibus ho
minib? . nulli malū p malo rē
bentes. si fieri potest quātū in
vobis est cum omnib? homini
bus pāce? bñtes. Non vsmet
ip̄os defendētes. s̄ date locū
ire. quia scriptū est. Da michi
vindictā? et ego retribuam di
cit dominus. Si esuriēt iūmic?
tuus ciba illum. si sitiet potūz
da illi. Noli vinci a malo s̄ vin
ce in bono malum. Nec enim fa
cientes absq? dubio infernum
timē nō habēt. quod cōcedat
dominus et cetēa

Domica quarta post epi
pbāniam.

Nemini qdquam debe
atis nisi vt iūicē diliga
tis Ro. xiiij. Ex quo
iamā p̄p̄nquat t̄p? sacrū septu
agesimē in quo inuitam̄ omnes
ad salutarem penitentiā vt ap
tī sim? ad illam assumēdam p
uenit nos apostolus sacra ex

hortatione icitans ad restituti
onem faciendam priusq? illud
tempus veniat. Quia secund
bonauenturaz in q̄rto di. xv.

Ipsa restitutio non est propri
e pars penitentie et satisfactio
nis sed preambulū quoddā
et fundamentum penitentie sa
lutaris. Ad p̄māz em̄z requirū
tur nō solum quedā vt expedi
entia vt vitāe proximas occa
siones peccatorū. quedam vt
satisfactoria. sicut ieiunium ele
mosina oratio que sunt ptes sa
tisfactionis. quedam vt perfī
cientia vt opa superogatiois.
sed etiā requiritur quoddāz
fundamentum qd scilicet debz
p̄cedere videlicet iūrie dimissio
et aliene rei restitutio. vnde so
let dici q? alienum in cōscienti
a penitētis est sicut ferrū i vul
nere egrotantis. quia sicut nō
p̄dest tali medicina et ēplastrū
nisi p̄us ferrū extrahat sic nec
penitēti p̄mā nisi p̄us res aliēa
r̄stituatur. Hinc ē quāe aplū
āte temp? vere penitētie quod
ē septuagesima ad monz ad i
iustorum restitutionem dicēs
Nemini quicq? debeatis siue fu
ratum siue raptum siue per vsu
ram acquisitum. aut aliter quo
cunq? modo iniusto optentuz
Sed restituē studeatis qui ad
veram penitentiam festinatis
Vt ergo necessariū consiliū a
postoli debito modo implere
p nñ

possitis tria in presenti sermone
declarare.

Primo ne quis forte dissi-
mulet ad restitutionem obliga-
torum exprimam numerosita-
tem.

Secundo ne indebite cui
non debet illa resignet aptarū
personarū quibus scilicet resti-
tuenda debentur pādam qua-
litate.

Tertio ne quis seipm de-
fraudet sciz nō tantū restituen-
do vel nō tam cito sicut debet.
quātitatis. et p̄p̄r̄ et restitueda-
rū determinabo necessitate. Et
si quartū addi placuerit vt q̄li-
bet dictis tuis citi⁹ assētiat ad-
duc etia⁹ legum ad restitutiō-
nem obligantiū vniuersitatem
que patent in principio sermo-
nis **F**eria sexta quarte.

Dñica v. p̄ epiphaniā.

Induite vos humilitatē
Colocen. iij. Attēdes
mī eccl̄a q̄ instat tēp⁹ lxx. i. q̄
omnes sciz adolescentes iuue-
nes et senes currere hortabūt.
et in vineam dñi operandā per
opera scz virtutum ad obtinen-
dum eternum beatitudinis bra-
uium in aue meridie et vespere
conducentur. sciens qz q̄ secū-
dum omnium doctorū sētētiā
in vanum currit et laborat pro
optinendis virtutibus nisi p̄p̄r̄

lo cet stabile fundamentū hu-
militatis. **D**icit nāqz augusti-
nus in libro de v̄bis domini **C**o-
gitas magnam fabricam ac-
vide i prologo sermonis isti⁹
diei circa **B**. iduat paulum in
epistola vnūquēqz ad humili-
tatem inducentē. **I**nduite vos
humilitatem. **Q**ui ergo sperat
isto sacro septuagesimali tem-
pore virtutum capere incremen-
tum studeant omnium virtutū
prius iacere fundamentū. ad
quod faciendum vt vos induā
tria in presenti sermone faciā
Primo ne quis ex ignotis
procedat pandam in quo con-
sistat et quomodo conuenien-
ter acquiratur.

Secundo ne q̄s illā forte vili-
pendat oñdā qz necessaria sit
et qz excellēt commendat.

Tertio vt q̄libet in illa per-
fect⁹ existat ap̄ia quō ad sum-
mū ei⁹ p̄tinent ascendat.

Primū p̄z in p̄mo p̄ncipa-
li. secundum in fine p̄mi prin-
cipalis iuxta **C** et in secundo
primāli. tertium vero in ter-
tio. **D**ominica passionis.

Dominica in lxx.

Castigo corp⁹ meū et i
seruitutem redigo. i.
corinthiorum. nono.
Manifestū est qz qui magis se
quantur carnem suam in gula

et ebrietate in luxuria et alijs
carnis delictis perimittentes illam
dominari spiritui magis a deo
auertuntur et elongantur. **Q**ui
ait gregorius. Tanto a sup
no amore quis se iungit. qua
to inferius delectat. sic econ
tra. Quanto quis plus in peccate
tia carnem suam castigat et spi
ritum subicere conatur tanto ma
gis dicitur ad dominum conuer
ti et illi propinquare. **Q**uia igitur
istis temporibus carnis priuij o
nes vel saltem maior pars a do
mino auerti solent et concupiscen
tias sue carnis sequi. Ita quod be
ne potest dici de eis illud ibere
mie. viij. capitulo. Attendi et au
scultavi. Nullus est qui agat pe
nitentiam super peccato suo quia
uis scilicet sit iam tempus peni
tentie. **S**ed quid? Potius eli
gant mortem quam vitam. omnes
conuersi sunt ad cursum suum
faciendi scilicet malum. sicut e
quus in impetu vadens ad pre
lium. **M**iluius cognouit tempus
suum. turtur. prundo. et alio
ma cognouerunt tempus adue
tus sui. populus autem meus
non cognouit iudicium domini.
Et illud ibere mie septimo. Non
audierunt nec inclinauerunt aurem
suam scilicet vocem ecclesie iam in
uitantis ad penitentiam. **S**ed
quid? Abierunt scilicet a religi
one christiana in voluptatibus e
pulando et luxuriando et secu

ti sunt prauitate cordis sui mali
videlicet omni illicitate vanitati
se dedicando. **Q**uia inquit isto sa
cro tempore quod christus suo
ieiunio quadragesimali consecra
uit populum sic oberrat. **A**pосто
lus cupiens ab errore suo illos re
care ad veram conuersionem se
ponit omnibus in exemplum di
cens. castigo corpus meum et ce
tera. **Q**uasi dicit. Ego qui quod
dam auersus a deo secutus sum
vanum et oberrans cor meum in
delictis huius seculi. **I**am con
uersus castigo corpus meum et
cetera. ut et eius exemplo anima
ti eandem conuersionem nobis
exemplariter propositam sequi la
boremus. **E**t ne forte teneat iam
assuetudine delictis molestie carnis
hortatur per similitudinem at
tendere propositam conuersionem.
Nam teste iheronimo. Spes pre
mij diminuuit viri flagelli. **O**mis
inquit qui in agone contendit ab
omnibus seque quibuscumque delictis
se abstinere et hoc ut corrup
tibilem coronam accipiat. nos
autem incorruptam. **E**xemplo
igitur apostoli in isto sacro tempore conuer
tamur ad dominum a vitiis nostris prauis
et ab omnibus vanis et delictis car
nis. precipue cum et tempus pro
sens hoc requirit. **N**am mater no
stra ecclesia hodie celebrat anni
uersarium lugubre patris nostri
ade et matris eue in fletu et tri
stitia. omnia deponens letitie

cantica quomodo scilicet a paradiso euz tota sua ple sunt expulsi . et in vallez periculosam huius seculi missi Vnde legitur genesis tertio vbi hoc hystoria liter prosequitur . Absurdum igitur est valde illo tempore de licitari et gaudere . Igitur vt dixi exemplo apostoli conuertamur Ad quod vt vniuersos inducam tria in presenti sermone faciam .

Primo ne quis conuerti differat celeris conuersionis pro necessitatem .

Secundo vt quis modum conuertendi sciat eiusdem conuersionis declaro qualitatem .

Tertio ne forte conuerti te deat malorum que quis per conuersionem euadit manifesto numerositatem .

Priuum patet in probemio sermonis . secundum patet in primo principali et in tertio principali . tertium patet in secundo principali . Feria quinta passionis .

Dominica in sexagesima .

In fame et siti in ieiunijs multis . i . cor . xij . In precedenti dominica apostolus exemplo suo oēs adiuuit ad conuersionem Iam vero in presenti dominica adiuuat ad cristiane religionis exercitationem . Exercitatio enim xpiane

vite debet esse laboriosa et cruciatiua quia regnum celorum quod vitam xpianam sequitur vt dicit dominus vim patitur et violenti rapiunt illud . vnde se ponit hodie apostolus omnibus christianis in exemplum O paulus in quo exercitatio tua est Nunquid in leco molli . nunquid in longa dormitione . nunquid in comestatione et ebrietate et in amplora . nunquid in ludis et vasis exercitijs huius seculi . Non . sed in quo est In laboribus inquit plurimis scilicet itinerando . nauigando predicando . laborando manibus et . in carceribus in plagis super modum . quia a iudeis quinquies quadragenas vna missus es . Ter virgis cesus sum semel lapidatus sum ter naufragius feci Item periculum varijs scilicet fluminum et latronum . Ex proprio genere et ex gentibus . in ciuitatibus et solitudine . immo periculum in falsis fratribus in fame et siti in ieiunijs multis et . Ecce quod exercitatio apostoli . Et si in omnibus hijs illud sequi non valeamus saltem sequamur isto sacro quadagesimali tempore in castigando corpus nostrum in necessaria et debita fame et siti et ieiunijs . Dico necessaria quia vniuerso sexui dumodo vires suppetunt et causa rationalis excusationis non affuerit indicitur sub pena peccimorum

ieiunium. Quod quia multi et
precipue qui plus sunt obligati
ut diuites et opulenti parum pon-
derant ideo decreui prius quam tem-
pus illud ieiunii veniat unum
quodque de ieiunio auisare. occasi-
one accepta ex verbis thematis. In fa-
milia in epistola fratris. In fa-
me et siti in ieiuniis multis et c.
alias enim parum perierit ouersio
vni cuiusque ad quas in precedenti
dominica induximus. Quia vult
dominus ut dicat Iobel secundo quod con-
uersio nostra ad se precipue isto
tempore sit in ieiunio et fletu.
Conuertimini inquit ad me in ieu-
nio fletu et planctu et c. Circa
hoc igitur ieiunium vni quisque
tria faciat.

Primo ne meritum ieiunii
perdat studeat ordinare inten-
tionem.

Secundo ut illud perfectius
impleat studeat ponderare de-
minationem.

Tertio ut sensualitatem ieu-
niū refugietē cobibeat studeat
considerare utilitatem et obligati-
onem.

Primū patebit in primo prin-
cipali. secundo in secundo. tertio dixi
ut quod sensualitatem ieiunium refugi-
entē cobibeat. Nec enim frequen-
ter murmurat contra ardua exer-
cicia virtutū. Cōgruit enim dicens.

Debilis es non pualet infirmabe-
ris. sed vince illas et coronabe-
ris. Ad hoc hec rebellio homini

relicta est ut dicit magister secundo
se. di. iij. ca. xxij. ut sit fideli
certandi materia et vincendi occa-
sio. quod non vinceret si non pugna-
ret. Quod idem sentit augustinus libro de
baptismo et allegat de co. di.
iij. capi. Per baptismum. Per
baptismum inquit christi illud agi-
tur ut caro a peccato euacuetur. Non
tamen sic euacuetur ut concupi-
scetia in nata non isit sed ne obsit.
glosa etiam ut prosit. Quia ut
dicitur de penia di. iij. ca. ille rex
Vbi maior pugna ibi minor co-
rona. Hinc et apostolus in prima e-
pistola ait Virtus in infirmitate
perficitur. hanc ergo sensuali-
tatem ut melius cobibeas con-
sidera ieiunii utilitatem et obli-
gationem. Utilitas patet in
probenio sermonis et obligati-
o in tertio principali. Rogo er-
go ut hoc verbum de ieiunio
quod iam seminaui immo per
me seminauit ille qui exiit se-
minare semen suum christus. ut
non cadat secus viam ne concu-
lgetur. aut volucres celi come-
dant illud. nec supra petram ne
arescat propter deficientem hu-
morem. neque inter spinas ne ab
illis suffocetur. sed in terra bo-
nam in cor docile et flexibile et
vomere diuini timoris aratum
ac fimo diuini amoris firmatum
ut fructum faciat centuplum. Que enim
homo hic seminauerit in hac
in omni vita ea metet in alia vita

Qui aures habet audiendi au-
diat Feria quarta prime dominice

Dominica in quinquage-
sima.

Maior autem horum est ca-
ritas .i. cor. xiiij. **I**n isto
tempore quo omnes con-
uerfi sunt ad cursum vanitatis
sue explende .vbi tamen merito
deberent plus conuerfi ad cur-
sum virtutis exercentis . propter ip-
sus temporis sanctitatem . Nam
christus illud suo sacro ieiunio conse-
cravit . et propter ecclesie prohibiti-
ones . quia iam principaliter prohi-
bet vana . prohibet enim contra-
here inimicium quod in se est san-
ctum et hoc non ob aliud nisi ut
caueat illa vana que communiter
celebrationibus nuptiarum sunt
annexa . Et propter ecclesie frequen-
tem ammonitionem et inductionem .
Nam omnibus hijs que o-
dit in exteriori appetitu et sonat
in leuitate et cantu in matutinis in
euangelijs et epistolis inducit
ad tristitiam et penitentiam .
In istis in quibus tempore studiis lo-
que de peccatorum conuersione et
de consiliorum exercitatione in pre-
cedentibus dominicis . sed quia per
hoc parum quis fructificat nisi
mente caritas fulgeat . quia si-
cut sol ut dicit propheta secundo
methe . inter omnes planetas est
maior et plus calefacit et secun-

dat . sicut per experientiam vi-
demus quod propter sui elongati-
onem et approximationem est
causa generationis et corrupti-
onis eorum que sunt naturaliter
et corrumpunt in rebus inferiori-
bus . Sic etiam caritas inter om-
nia spiritus sancti dona et virtu-
tes habet fecundare . Vnde illa e-
nim nulla exercitia valent nec
elemosina nec oratio nec ieiuni-
um et ideo ad illam inducens a-
postolus ne forte exercitium ieiunij
nostri perdamus ait . Maior
autem horum est caritas . Qui
ergo hec est summa homini ad
salutem necessaria . quia omnium
operum et exercitiorum ut di-
xi spiritualium viuificatiua ut
etiam probatur in problemis
monis feria sexta post diem
cinerum . Ne perdamus labo-
res nostros isto sacro quadragen-
simali tempore laboremus habere
illam **Q**uid ut feruentius faciamus
faciemus tria .

Primo illi ostendam necessi-
tatem quia est omnium consummatio et perfectio

Secundo illi ostendam periculi
tem quod est ipsi et ceterorum impedi-
tiua et destructiua

Tertio illi ostendam periculi
tem et ea que sunt ad illam pro-
uocatiua et inductiua .

Primum patet in problemis
monis et in primo princi-
pali . secundum patet in secun-
do . tertio vero per eius dignitatem

ex hoc qd tā multiplicat sac sc̃p
tura natura ⁊ diuina gr̃ia ad il
lam mātare conantur ⁊ induce
re vt in tercio primāpali. feria
sexta post cinerum

Dñica pasche

Epulemur i azimis sin
ceritatis ⁊ veritatis. p̃
ma ad corinthios qui
to. Ex quo hoc die ab ecclesia
illa sacra dominiā corporis ho
stia indicitur sumenda. ⁊ hoc
cum puritate conscientie pre
habita. scilicet omnium pecca
torum suorum confessione. vt
p̃ de penitentia ⁊ remissionibz
Omnis vtriusqz sex? fidelis
postqz ad annos discretiois
puenerit tenetur semel in anno
propria peccata proprio sacer
doti confiteri ⁊ sumere saltem
in paschate reuerenter eucha
ristie sacramentum. nisi de con
silio sui sacerdotis ob aliqz legi
timaz causā retract? fuerit **I**de
o ap̃l̃us ad idem hortatur in ṽ
bis theātis dicens **E**pulem̃ i azi
mis sinceritatis ⁊ veritatis **T**an
git enīz primū scz cōmunionē
in hoc qd dīcūt **E**pulemur. **T**ā
git secūdū scz cōsciencie purifi
cationem in hoc qd dīcūt **I**n azi
mis sinceritatis ⁊ veritatis **G**au
deāt igit qui sic cōmunicauerūt
Doleāt vero qui nulla rationa
bili habita causā nō cōmūicaue

rūt. vel forte qd absit incōfessi
aut nō plene cōfessi hoc sacramē
tū partiāpati sūt **D**e hoc ergo
sacramēto qd hodie omib? crīsti
anis sumēdū indicitur locutu
ri tria faciāmus

Primo digne sūptiois pbe
m? necessitatez

Secūdo varie opinionis ex
planem? cōtrarietate

Tercio debite solutiois eno
dem? veritatez

Primūz patz auctoritate ⁊ ra
tione in p̃hemio sezmōis. se
cundum patet in primo primā
pali ⁊ se cūdo. vbi videt? quo
rundam fuisse opinio qd in cēa
quorūdz az vero qd in paschate
sit sumenda cōmūio **T**ercūz
ver o patet in tercio primāpali
vbi cōcordant? iste discordes
⁊ varie opiones dñica palma
rum **D**ñica. i. p? pascha

Hec ē victoria q̃ vīcīt mū
dū fides ṽra. i. **J**oh. v. **Q**uēad
mod? miles si habuerit armatu
rā p̃ quā cōtra om̃ia tela triūpha
re possit mēito gloriāet? ⁊ leta
ret? sicut fecit karol? magn? de
gladio sibi dato p̃ āgelū p̃ quē
om̃ia vīcīt ⁊ supauit vt legit? in
cronicis fr̃a corūz. sic miles xp̃i
merito gloriari debet de fide qd
scz nō sit iudeus vel paganus
sed fidelis. quia hec fides est
armatura fortissīma que potest
om̃ia tela nequissīmi dyaboli

ignea extingue vt dicit ephē.
quinto **A**dversarius em̄ hūam
genetis princeps huius mundi
nūc p se nūc p suos ifinitis tel
a iaculis temptationū nos im
pugnat scilicet gula luxuria ad
uerſitate pſecutione et sic de ali
is. **Q**uem certe vincē nō vale
m? niſi illi fide riſiſtam? . **N**ā ſi
mittit ſagittam ſiue iaculū gu
le fides vincit ſobrietate . ſi iacu
lo luxurie ferit fides vincit con
tinentia a caſtitate . ſi vero ſup
bie fides vincit hūilitate . ſi a
uaricie fides vincit largitate . ſi
aduerſitatis telo pcutit fides vi
cit paciā a lōganitate **D**ic di
cit apoſtolus hebre xi . **S**an
ctiper fidez vi . reg . op . ſ . iuſ .
et . **Q**uare etiā iuſtinus xp̄ia
niſſim? vtutē cognoscens fidei
dicit . **C** . de ſū . tri . in principio
Cūctos pp̄os quos clementie
noſtre repperit imperiū in tali
volumus religione ſcilicet fidei
vſari quomaz hec eſt vita a vi
ctoria que vincit munduz **C**ū
quo concordant verba thema
tis **D**ec ē victoria ac **V**t ergo
quilibet ſe ad veram fidem dili
genter coaptet tria de illa in p
ſenti diſſeremus .

Primo q̄z ſit fides fructuo
ſa a neceſſaria .

Secūdo q̄z q̄z numeroſa ta
men vna eſt a non varia .

Tertio q̄ ſola ē vtuoſa a p̄
eam non alia .

Primum patet ex p̄mo p̄i
cipali . ſecūdu patet in ſecun
do principali . **N**am q̄z q̄z ſit fi
des paganorum iudeorum a ſal
ſorum xp̄ianorum qui ſciē cre
dunt ſine operibus pp̄iis poſſe
ſaluari . tamen vna eſt per quā
tantuz quis vincere poteſt mū
dū a deo placere ac ſaluari ſcē
fides criſtiana op̄ib? cō p̄bata
ſicut in ſine problem̄ ſermōn̄
poteris colligē . **T**ertiu patet i
t̄tio p̄ncipali **S**eria ſexta t̄cie

Dominica ſecunda poſt
paſcha .

Criſtus paſſus eſt vob̄
relinquens exēpluz vt
ſequam̄ veſtigia ei? . p̄ma pe
tri ſecūdo **Q**uemadmoduz di
cit alexander de hal . xp̄c ſe de
dit ad paſſionem non ſolū illa
ſacra die paſceues . ſed a prin
cipio cōceptionis ſue vſq; in fi
nem in ip̄o ſine paſſiōe nō tran
ſiit tēp? **Q**uāq̄ nō fuit p̄ p̄i
a oſenſa purganda qz peccā
nō fecit nec inuēt? eſt dol? in
oē ei? . qz cum malediceretur
non maledicebat cum pateret̄
non cōmiabatur . nec neceſſari
um fuit pro humani generis re
demptione pro qua ſuffecit eti
am vnius gutte ſanguinis illi?
precioſiſſimi effuſio . ſed hoc fe
cit maxime in exemplum hūa
ne conuerſationis . vt ſcēz homo

a iuuentute se studeret dedica
re passioni. ergo a proprie morti
ficationi ac virtuose operationi.
qd certe sine pati fieri non potest
Vn notater dicit **R**elinquens
vobis exemplum vt sequa
mini vestigia eius **Q**uia bonu
est viro si portauerit iugum
domini ab adolescentia sua.
tremoru. **Q**uod exempluz pa
rum attedunt illi qui annuatiz
potius ex consuetudine qz deuo
tione isto sacro tempe pascha
li se tantum a consuetis vanitati
bus abstrahunt a ecclesias ac
predicationes visitant. sed du
exeritationem virtuosam ppe
in assuefactionem molestam car
ni senserint illam mox derelin
quunt. ad consueta huius mu
di delectabilia reuertentes. co
gitantes apud se qd tempe mortis
se ad dominum satis tempesti
ue conuertent **Q**ui certe si ipsa
mortem bene considerarent nu
quam penitentiam ac bonam
actionem vsqz ad ipsa differe
rent **Q**uia sicut domino intran
te iherosolimam comota est v
niuersa ciuitas. sic domino te
pore mortis visitante hominem
taliter commouebitur tota ci
uitas id est totus homo qui se
habet ad modum ciuitatis. im
mo dicitur minor mundus. qd
tunc tempus non vacabit peni
tentie aut bone operationi vt in
problemio sermonis dicitur **I**de

o consulo vnicuiqz a principa
liter qui post duas aut tres eb
domadas post pascha con
fueti sunt a bono proposito a bo
no virtutis inclinato readiuare
ac ad pristina tanquam ca
mis conuersus ad vomitum re
die. qd studeant sequi vestigia
christi. qui non in fine tantum h
toto tempore suo se penitentie
a virtuose operationi mancipa
uit sicut verba thematis canunt
Xp̄s passus est et c. **V**t ergo istos
tēit se spe sere pnie defraudan
tes domino lucrari possimus.
qui pro ipsis passus est a tra
didit iudicanti se iniuste pecca
ta eorum perferens in corpore
suo super lignum vt peccatis
mortui iuste viuant a ei? liuo
re sanentur **V**olo si possum oñ
dere eis qd in hora mortis vix po
terit quis penitere a in virtuo
sis se exercere. a hoc propter
dolorum peccatori tunc in sta
tium varietatem

Nam prio occurrit triplex
dolor magnus scilicet cogita
tionis. priuationis. et separa
tionis

Secundo occurrit triplex
dolor maior scilicet dubitatio
onis. offensionis. a citatio
nis.

Tercio occurrit triplex do
lor maximus scilicet dolor pre
sentationis. examinationis.
a dampnationis

Quos si quilibet ante oculos haberet credo quod faciliter omnia quantumcumque delectabilia contempneret nec tam faciliter a bono reciduaet et peccatis se immerget. **Q**uod bene sciebat qui dixit Memorare nouissima tua et in eternum non peccabis. Et ille qui dixit Facile contempnit omnia quod se semper cogitat moriturus. Quod queso aliquem quodcumque peccatum delectaret qui istos dolores morientium in mente continue habere faciat. **F**eria tertia prime

Dominica tertia.

Fraternitatem diligite prima petri secundo. Ex qua iam instant tempora quod christo in galilea destinato homines iterum in assueta vicia relabuntur et multipliciter se mutuo offendunt. namque alteri detrahit. alius alij inquit. ab alio alter dampnificatur. verberatur. vulneratur. mutilatur. aut alias multipliciter persequitur. Unde sepe in corde offensus insurgit radix mortalis inuidie non facili extirpande. non solum anime sed etiam proprii corporis lesive. apostolus petrus offensores et offensos sancta exhortatione peruenit in tota epistola. et precipue in verbis thematis scilicet fraternitatem diligite. quia hoc stante omnis cessat proximi iniu-

ria cessat. et per consequens omnis inuidia. Sed quia diuina dispensatione agitur. ut alter ab altero aliquando paciat. exhortor unumquemque cui talia inferunt. ut mentem ab inuidia contineat. ut non diuino consilio contradicat. ita ut talia mala inferenti non disfaueat de illius prosperitate non tristetur nec de aduersitate iocunde tuncut plures facere solent. Ut ergo circa hoc plene conformemur tria in presenti sermone de tali inuidia declarare volo.

Primo an omnis tristitia exorta in anima de alteri prosperitate inuidia iudicatur.

Secundo unde inuidia que est mortifera in rei veritate in anima causatur.

Tertio qualiter natura inuidia pestifera ex totalitate extirminatur.

Primum per primo principali. secundum in secundo. tertium in tertio. **F**eria sexta secunde.

Dominica tertia.

Obesecro vos tamquam aduenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis qui militat aduersus animam primo petri secundo. Ex quo nichil in hac vita contra naturam hominis sicut carnalia sequi desideria quod delectatio carnis omnem culpam abolet.

nutrit vt patet de pe. di. i. ca
Nōt fieri **I**deo perrus apłus
obsecrat vnūquēq; nostrum
abstinē ab ill. et vt verbuz sue
exhortationis mentib; nostris
efficacius inpmat duo in eis dē
vbi; ppoint quare merito car
nalia desideria debeant mortifi
cari. videlicet quia vita hęc ē
tādem a cito peritura. a quia
sunt contra animam in et nū vi
cturam **P**rimū in hoc q; nomi
nat nos aduēas a peregrinos.
scdm in hoc vbi dicit q; militāt
aduersus animā. **P**z qui istis
carnalib; desiderijs iam sūt sū
iecti. quorū scz deus vlt er est
cum ista audierint vt liberior
peccatis vacent intra se dicē
solent. qñq; etiā palam sonāe
linguis illd ecclī. ij. **V**nūq; inte
ritus hominū a iumetorum. a
illd sapie. ij. **C**ū tedio est tps
vite nostre a nō est refrigeriū
in fine hominis. a nō est agni
tus qui sit reuerfus ab inferis
quia ex nichilo nati sumus et
post hoc erimus quasi nō fueri
m? **E**t illd. ij. regū. xij. **O**m
nes morimur. a quasi aqua di
labimur que nō reuertetur **I**de
o fruamur boīs tpe vite nostre
cōedamus a bibam? ducam?
in bonis dies nostros relinqua
m? vbiq; signa letitiē quia hęc
ps nostra a cetēa. **F**atētes q;
dē mortē quaz negare nō pote
rāt sed aie vitā p? hāc vitā n

credētes **I**storū infidelīū errore
q; nichil periculosius q; scz hęc
cogitat corde. pferūt qñq; o
re. a qñ oī suo clamāt ope iu
dicauī āmibilā dēclarādo eē ip
si? aie fore perpetuū. vt hoc cōg
nito abstineāt a carnalibus de
siderijs q; ue militāt aduersus il
lam **N**oc igit pbari possit.

Rationum pluralitate.

Argumētōrū varietate.

Exemplorū claritate. feria
sexta prime

Anima igit exñte perpetua
ei? merita a p̄mia siue bona si
ue mala erunt ppetua. **C**ogit3
hec iust? a laboris nō tedeat.
Cogitet facinorosus a horreat
p delectatiōe taz modica eter
na in posteruz plecti pena.

Dinca quarta

Abicientes dñem imundi
ciā a hūāitiam malicie in mā
fuetudine suscipite istuz vbuz
Iac. i. **M**ater scā ecclā cōside
rās istātes festiuitates in qui
b? copiosi? solet cōferri donū
diuine gr̄ie. quod soluz de fur
fū est descēdens a p̄e luminuz
vt presens testat epistola ad
monet filios suos q̄s videt iam
pristinis assuetis vicijs denuo
imersos. vt p verā cōuersionē
illa abicere studeant vt vel sic
ad gr̄iaz r̄cipiendā apti extēt
Quia sicut homo sēñatus bal
samuz aut aliū liquorem quen

cumq; predosum vasi infundere
 denegat immundo. sic et deus g
 tiam suam infundere recusat pec
 catis obnoxio. vt patet. xv.
 questione p^{ma}. ca. Nec i hys
 vbi dicitur Cum interficiatur im
 pius cristus infunditur. et v
 bi abominatio abolet id est
 tollitur de terra id est corde ter
 reno sanctificatio consecratur.
 Quod etia; figuratur numeri
 tercio. vbi deus dicit filijs israel
 In illa die qua interfecero o^e
 primogenitu egipti id est vici
 a sanctifico mibi o^e prioge
 nitu israel. i. vtutes Qd etia; e
 cesima secunda questioe p^{ma}
 dicit Cu renuatiatur improbitati
 statim asistit virtus Egressus
 enim malicie vtutis opatur in
 gressum Igitur secundu osiliu
 salubre apostoli Abicietes o^ez
 immundicia; et habundantiam
 malicie p^{veraz} scz ouersionem
 ad deu suscipite vbū qd ē xp̄s
 istua grā que pōt saluare aīas ve
 stras Qd osiliū apli vt citius
 et melius ipse valeat et a in pnti
 smōe declarem?

Primo ipsi? ouersionis vtu
 osa diffitione

Secundo ipsi? ouersionis ne
 cessaria q̄lificacōz.

Tercio ipsius conuersionis
 copiosa ratione.

Quarto ei? piculosam di
 latioez. primū p³ in primo p^{ri}
 apali. scd³ i e^o. et cū in scdo

et qrtū in p^{lemio} hmois **F**eri
 a. n. passiois. **D**inca. v.

Qui pspexerit in lege et
 pmaferit i ea nō audi
 tor obliuiofus factus
 hfactor opis. B btus erit Jaco
 bi. i. In pcedeti dīca exhorta
 ta ē mat eccā filios suos in epi
 stola vt studeant abicē omēz
 imundiciā et bndātiāz malicie
 Bz qz nō suffiat mala nō agē
 nisi etiā quisq; studeat p bono
 et opum exercitiū bon? esse vt
 dicit greg? Et expse ostēdit
 figuratiue in ficu Marci. xi. et
 mat. xxi. que a domino male
 dca est nō qz malos hēbat fru
 ct? h qz bonis carebat Io in p
 sctis dīcē epl a ostendit p qd
 homo bon? et accept? deo rōda
 tur dicēs Qui pspexerit ac. v
 muerfaliē emz lex fāt hōiēs bo
 nos. vt dicit pbs. n. etbi. Vo
 lūtas iquit vniusc? q̄ legislato
 ris ē vt faciat hōiēs bonos Dīc
 etiā dicit. i. pol. q optimū ani
 maliū pfectissimū ē homo lege
 ordīnat? sic ecōtra a lege sepa
 tus pessim? est Dīc etia; coi
 puerbio dīcā solet Ibi popul?
 valet vbi viget lex. et vbi lex
 non est ibi omnia mala Et qz
 qz vniuscuiusq; legislatoris
 lex hec faciat tamē de illa lege
 iam loquendum est que hec
 excellentius faciet que est lex
 dīna. quazpetebat pba dicēs

Legem pone mihi domine viā
iustificationū tuarum ⁊ exgrā
eam semp. **C**irca hanc tua
cōsidem?

Primo qualē hui⁹ fuerit
necessitas.

Secundo q̄l noue ⁊ vetē
existat varietas

Tercio quid p̄prie opetur
decem preceptorum numero
tas **F**eria quarta tertie.

Si quis putat se religiosū
ēē nō refrenās linguā
suā? vana ē religio
Jacobi .i. **C**ristiana religio
duplex ēē demōstrat. vna ve
ra. ⁊ hec est illorū qui cogita
tiones locutiones opationes
secundū diuina regulant mā
data. Alia vana ⁊ est illorum
q̄ solū v sup̄pāt sibi nomen cri
stiane religionis s̄ sine v̄tutis
opatiōe. **H**ic enim homo depi
ctus non est homo s̄ quedā tā
tum exterior hominis similitu
do. **N**ā vt dicit arist. cui non
uenit diffinitū nec diffinitio.
homo autē depict⁹ nō est aiāl
rationale. ergo nec homo. **H**ic
etiā religiosū xpianū non facit
bitus aut nomē xpiani aut cri
stiane religionis p̄fessio sed ip̄s
us cristiane religionis regularis
obseruātia q̄ consistit in illius re
ligiois p̄fessione ⁊ opis exe
cutione. sed q̄ mlti valde hāc
religione infringūt p̄ mdebitū

modū loquēdi. vtp̄puta adu
lacione detractiōe. **E**t maxime
per mendaciā que hodie sunt
in contractib⁹ ⁊ maxime mer
cantis. i. in omnib⁹ s̄ in omnib⁹
de quib⁹ tamē pluēs sibi puaz
faciunt cōsciētā. quia non con
siderant quantum aīe infligant
lesurā. **I**deo ap̄lus tales in p̄fa
to thēmatīs v̄bo oīnt vanos cri
stianos dicens. **S**i quis putat
se religiosū ēē non refrenans
linguam suam scz a mendacio
hui⁹ vana est religio. vt ergo
pure hoc mendaciū peccatum
circa instans festū cōfitearis ⁊
emēdes. de tali mendacio tria
declaraē volo. videlicet

Primo q̄ in nullo cāu vici
ditas mēdaciū est admittēda

Secūdo q̄ nec in v̄llo casu ē
veritas subticenda.

Ter
cio q̄ discreto intellectu men
daciū diuersitas ē discernēda

Primū patz in p̄mo. scdm
in secūdo. terciū in terciō.

Feria quinta p̄me. **I**ste s̄mo
p̄prie hic non applicabit⁹ quia
dm̄ca ista post pētreco stēp
porcionabitur

In letanijs maioribus.

Confitemini altē utrum
peccā vestra Jacobi vl
tio **E**x quo null⁹ p̄cipiā p̄t
diuinā grāz nisi iustificatus a
peccatis Null⁹ autē iustificari

poterit nisi confess? ut dicat am
br osius et habet de pñia di. i.
Nō in q̄t p̄t a p̄cās iustificari
q̄s q̄z nisi fuēit aīe p̄ccm̄ suū cō
fess? **V**bi p̄līmōz doctorū ad
hoc iducūt auctoritates **H**inc
est quāe mater ec̄c̄ia vnūquen
q̄ in ep̄la hortat̄ ad cōfessiōez
ut hīs festitatib? sacris dīne
grē m̄eat̄ p̄ape cōiōnē dicē? **C**ō
fitemi alēut̄ p̄cā vīā **C**uius
exhortatiōe ut parē pleni? pos
sitis tria in ip̄a cōfessiōe nēcia in
presenti sermōe declarare volu
mus scz

Primo q̄ p̄cedē debet sol
licita triplex preparatio

Secūdo q̄ subsequi d̄z de
bita duplex discretio

Tertio q̄ cauēri debet peri
culosa triplex defectio

Primū patet in primo p̄ri
cipali. secundum in secundo.
tertium in tertio. **D**ñica iij. xl.

Dñica infra octauam ascen
sionis.

Vigilate in orōib? . pri
me pet̄ n̄j. **P**̄ q̄z dñs
noster q̄ causās nr̄as a
gē ap̄d p̄ez solebat nobiscum
existēs i tr̄is ascēdit in celū . re
liq̄t nobis vnā mīstrā q̄ it̄ ip̄m
et nos esset media q̄ oīa nr̄a de
fidēia ad ip̄m adducēt . dedit
q̄ illi priuilegiū ut liberū sem

p̄ ad ip̄m brēt igressū et ut oīa
q̄ vellēt impetraret dū tamen v
tilia postulaēt **E**t d̄z oratio de
uota . **I**p̄e iram p̄ris super nos
placare solebat ip̄se veniam da
bat penā relaxabat et p̄m̄ia di
sponebat . sed hec nunc nobis
operatur apud deum talis mīni
stra . vnde cassiodorus **O**ratio
nobis data est per quam ira di
suspenditur venia procuratur
pena refugitur et premiorū lar
gitas impetrat̄ . nec vnq̄z r̄spui
tur nisi tepida inueniatur . **E**t
ideo notanter hortatur apl̄? di
cēs . vigilate . i . diligētes et stu
diosi estote in orationibus . p̄
curator em̄z diligens cū impē
trat quod vult q̄z desidiosus .
Hinc etiam iura canon̄ et extra
de consuetudine . **E**x parte .
in glosa **V**igiliatibus et nō dor
mientibus subueniunt iura .
Cui simile ius practiacatur in ce
lo . quia ibi vigilantib? et non
dormientibus subuenit gratia .
Ideo de cet̄o cum intraueritis
ecclesias vel alias orare volueri
tis secundum consiliū aposto
li vigilate in orationibus id est
attenti deuoti studiose et dilige
tes estote in illis . **T**amen hec
tria circa orationem diligenter
sunt notanda
Primo q̄ q̄z q̄z solus deus
sit orandus tamen facilius vult
donare si per sanctos fuerit in
uocatus .

Secundo q̄ q̄z q̄z ubiq̄ sit
honorā dū tamen copiosius
facit impetrā si in templo ado
ramus

Tercio q̄ q̄z q̄z orōm sit ani
m̄? vigilā? applicand? tñ vult
illam fructuosā? exuberā? ubi
sup hoc q̄ vbo ⁊ sensui etiā finis
sit applicat? . Feria sc̄da sc̄de

In die sacramenti .

Hoc facite in meam cōmēo
ratiōz . i . Cori . xi . P̄ q̄z
dñs i būs memoriā fecit suoz
mirabiliū in institutione h̄? mira
bilissimū sacramētū corpis ⁊ san
guis sui sub sp̄e panis ⁊ vini la
tentis cōmunicauit discipulos

Hoc facite in meā cōmēoratiōz
Quasi dicēt Quotienscūq̄ de
cetero hoc corp? meū sūperitis
sitis memores caritatis mee ex
cellentissie ex qua tātū vob̄ sac̄
mētuz reliqui . ⁊ potētie p̄ quā
illud institui ⁊ sapie p̄ quā vob̄
illud saluberrimū inuei **Q**d
ut melius faciam? necesse est ut
aliquez intellectu de hoc sacra
mento habeam? Quia ergo ho
die hoc sacramētum solemnit̄
in eccl̄a festiuat de illo loq̄ dig
nū existimaui De tātō sacra
to ergo tria faciamus .

Primo q̄dā mirabilia q̄ for
te impossibilia vident? declarabo
Secdo q̄dā v̄rificabilia per

argumta nobilia patēt r̄seabo

Tercio q̄z v̄ilia existāt ip̄a
rabilia quedam elucidabo .

Primū p̄z i p̄mo principali . se
cūdum in sc̄do p̄ncipali feria
secūda palmarū . terciū vero i
p̄mo principali . feria quarta
palmarū

Domimica prima post pen
thecosten .

Hoc mandatū hēm? a deo
ut q̄ diligit deū diligit ⁊
frēm suū . i . Jo . n̄ij . Quāto eni
q̄s plura beneficia ab alio reci
pit tanto illi pl? obse q̄ tenetur
⁊ parē i licitis . ⁊ merito pūni
ri debet tāq̄z ingtūsi si nō fuēit
tali obsecut? . ut dicūt leges .

Ca de odu . ⁊ p̄cu . l . oducto
in fi . l . xi **C**um de? ergo m̄lta i
p̄derit homini beneficia sc̄z cre
atiōis recreationis r̄cōciliatio
nis . ⁊ p̄cipue in festo penthe
costes corda ad hoc aptata p̄
fudit sp̄s s̄cti grā . merito in
hoc p̄cepto illi obsequi ⁊ parē
debem? ut sc̄z diligamus ip̄m
diligat? ⁊ fratrem n̄m **N**az ut
thematis v̄bū pbat . hoc māda
tū hēm? a deo ut q̄ diligit deū
diligat ⁊ fratrem suū . **C**irca
quā dilectiōz tria declarabo

Primo ip̄a dilectio q̄z fructi
ficatua **S**ecdo q̄ illius mortifi
catua **T**ercio que ad illaz
inductua **P**rimū patz
in pl̄ennio s̄mōis . secūdū in

secundo principali . tertium in
tertio . **F**eria sexta cinerū . Et
poteris super primum inducere
quomodo ipsa pfiat omnia q̄
p recipit in huius dominice euan
gelio . Nam sunt omnia illa ef
fectus ipsius dilectionis Ipsa
enim facit esse misericordes Ip
sa neminē iudicat neminē cōdep
nat . omnia dimittit omnia do
nat . c̄ .

Dominica secunda post
pentecosten .

Omnis homināda nō ha
bet vitam eternam . p̄
ma . io . in . hec p̄pō e q̄
pollet suo contrario et est tātū
dicē . Nullus homināda habet
vitam eternam . Sed cum hec
non videntur vera . quia hominā
da est deus . homināda est natu
ra . homināda est et iudex . qui tū
propter hoc non excluduntur
a vita Ad intellectū igitur hu
ius verbi hodie volumus declara
re a quot causis mors procedat
hominis . quia secundum hoc ē
laudabilis supportabilis abho
minabilis .

Primo quāq; ē causa sup̄na
et tūc semp laudabilis licet etiā
violenta .

Secundo quāq; ē causa it̄na et
tūc sēp supportabilis quia cau
sant elementa .

Tertio quāq; est causa ext̄
na et est abhominabilis si sit vi
olenta id est si fiat ex furore ira

aut violentia . siue alia iniusta
causa **F**eria tertia passionis **O**ri
mū p̄z in p̄mo principali . fm in
sc̄do . et tū in tertio .

Dominica . in . p̄ pentecostē .

Omnem sollicitudinem pi
etates in eū sc̄z deū qm̄
ip̄i cura est de vob pri
ma p̄t ultimo **F**allunt in qdā
opinione homines qdā q̄ sc̄z pu
tāt q̄ suis astutijs et vigilantijs
diuicijs atq; potentijs naturali
b̄ istinctibus ac proprijs vi
bras custodiē valeāt et regē . pe
nitentias et alia vtutis opa facē
Quia verissimū est v̄bū p̄p̄e
te **N**isi dominus custodierit ci
uitatez frustra vigilat q̄ custo
dit eā **E**x quo sine eo nichil po
ssum . vt ipse testatur in euan
gelio . sed sufficientia nostra to
taliter ex ip̄o est teste aposto
lo **I**deo et verbum the matis p̄
fatum dicit **O**mnem sollicitudi
nem proicientes in eum quia ip
si cura est de nobis .

Nam primo prouidet nris
necessitatibus per superiorū cor
porum influentiam .

Secundo prouidet nris fra
gilitatibus per angelorum suo
rum prouidentiam .

Tercio adhibet totis nris
tpibus sine cessatione āgelorū
diligentiam .

Primū p̄z in primo prinā
pali . fm in sc̄do . tertiu in tertio .

190

dominice prime quadragesime
Dic poterit p[ro]p[ter] qui illud quod
babetur in p[re]mio sermo is sc[ilicet]
illud ieremie primo. **E**cce dedi
te in ciuitatem minutam in colup
nam ferream et in murum eneum. Et
sequitur. Et bellabunt aduer
sum te et non preualebunt quia
ego tecum sum dicit d[omi]n[u]s. Ipse enim
omnibus angelis suis mandauit
de te ut custodiant te in omni
bus tuis. Deputauit enim a pri
mordiis natiuitatis cuiuslibet cu
ilibet homini angelum secundum magnitudinem
sententie in secundo di. xi.
Et ideo est ipsis gaudium in ce
lis super peccatore penitente agere
te. ut presens diei testatur eu
angelium.

Dominica quarta post pe
tecosten.

Cristino quod non sunt con
digne passiones huius
temporis ad futuram gloriam
quod reuelabitur in nobis. **R**omano
ru viij. Qui pie volunt vivere in cri
sto ibi persecutiones patient dicit
ap[osto]l[us] tam ab hominibus quam a demo
nibus. **D**um sapiens admonuit fili
um suum dicens. fili accedes ad be
nitutem dista in timore et prepara
animam tuam ad temptationem. **Q**uod
quidem secundum doctores percurat sepe
a diabolo duplici ex causa. ut
pote ut tedium homini incutiat et ut
expulsiōis sue vindicem iniuriarum

Sed sepe an oculos uisare debemus
futuram gloriam quam preparat omnibus pa
tientibus propter iusticiam. **Q**uia non
sunt condigne passionibus huius
temporis ad futuram gloriam.
ut thema dicit. **N**am ut dicit cri
sostomus. **N**ulla in illa erit di
scordia sed omni sanctorum erit con
cordia. nulli ibi diaboli metus
nulle infirmitatis. procul mors corporis
et anime. procul omne malum et prope omne
bonum. **D**e hac et bernardus cla
mat. **O** beata regio paradisi. **O**
quam ad te suspiro de hac valle
lacrimarum. ubi sapientia sine ig
norantia ubi memoria sine obli
uione ubi intellectus sine errore ubi
ratio sine obscuritate fulgebit.
Beatissimi qui habitant ibi quam beatitudinem ple
ni sunt. **O** quis nollit tantam gloriam
quod pro illa non uellet sustinere infirmi
tatem penam. **T**amen ut dicit thema. non
sunt ac. **Q**uod etiam apostolos
fecit relinquere omnia et sequi cri
stum. ut presentis dominice tes
tat euangelium. quod dicit. reli
ctis omnibus secuti sunt domi
num. **D**e hac ergo beatitudine ut
plenorem habeatis intellectu
tria declarabo.

I Primo quod hec tantum in fu
turo possidebitur totaliter.

I Secundum quod non solum
anima sed et corpus beatificabi
tur realiter.

I Tercio quod hec omnibus
beatis erit sed valde inequali
ter.

Primum patebit in primo
principali. secundum in secū
do. tertium in tertio. **S**abbato se
cunde do minice.

Dominica scda.

Qui vult vitam dilige
re et vide dies bonos
coherceat linguam su
am a malo et labia sua ne loqua
tur dolum p. pe. tertio. In pre
cedenti dominica proposuit ecclesia
omnibus eternam beatitudinem
ad quam etiam obtinendam
probaui non esse condignas
passiones huius temporis. **S**ed
quia plures sepe impendit qd il
lam non consequuntur indebi
t? modus loquendi adulatori
e detractorie de ceptorie et pser
tim medacit. **I**deo in pnti do
minica in epla hortat apl? pe
trus vnūquēq; qui ad illam et
nam beatitudinem cupit pue
nire vt linguam suam studeat
ab omni malo et falso restringe
re et cobibere. **A**udi em eum in e
pistola. **I**n hoc iūq; vocati es
tis vt benedictionem heredita
te possideatis. i. et nā beatitudinem
et vitam. **E**t subfert vba thema
tis nri. **Q**ui vult vitam scz istaz
ad quā vocati sumus diligere et
videre dies bonos cobibet. i. s.
a malo et la. s. ne lo. dolum. **A**d
qd ppositū etiā dicit aug? Posui
it de? mercede tuā dies bōs **D**i

cs boni sunt vita sine fine requē
sine labore pro tāta mercede nō
iussit onera gūia portare. nec
machinam erigere nec fodere.
nec aliud opus laboriosū facē
sed membruz quod inter omnia
membra cito moues pcepit co
bibere. **C**obibe igitur linguam
a malo. **N**oli loqui medaciū.
noli loqui cōmationes. noli loq
calumpnias. noli loqui falsa te
stimonia. noli loqui blasphem
as. vide quō tu irasceris alteri
quando alter de te male loquit.
Et sic irasce tu tibi quādo de
altero male loqueris. labia tua
ne loquantur dolum. quod mo
uetur i corde hoc resonet foris.
nec aliud peccatus tegat aliud li
gua promat. **N**ec ille. **I**tem eti
am est cur presentis diei euan
gelium tam notanter vicia lin
gue prohibet. **V**t ergo illd de
cetero melius caueatis tria de il
lo volumus declarare.

Primo mendacij in excusa
bilem deformitatem

Secundo non minus excu
sabilem qui tacet veritatem.

Tertio probabilem menda
ciorum diuersitatem.

Primum patet in primo pn
cipali. secundum in secundo.
tertium in tertio. **S**eria quinta
prime.

Dominica sexta post pen
thecosten.

Quicumque baptisati su-
m? i xpo ihesu in mor-
te eius baptisati sum?
Roma. vi. ca. Hoc est dicere
Qui baptisati sum? baptismo a
que in morte ei? sciz xpi bap-
tisati sum? .i. abluti et mundati.
Quia per baptismum aqua quasi par-
ticipat mortem xpi in qua omni-
um abluta sunt peccata. unde subfert
Consepulti enim sumus cum il-
lo per baptismum in morte. ut
quo surrexit xps a mortuis per
gloriam ita et nos in nouitate
uite ambulemus. In illo nam-
que omnia omnium purgantur peccata
originalia actualia venialia
necnon mortalia. Unde di-
xit augustinus in libro de bap-
tismo puulorum Et ponitur de
co. di. iij. per baptismum id agi-
tur ut caro a peccato euacuetur.
Hinc clamat propheta ad unum
quemque. *psa. i.* Lauamini mundi-
estote. *q. di.* Baptisemini et seque-
mundicia a peccato. Quemad-
modum enim cecus a natiuita-
te euangelic? non potuit liberari a
cecitute sua nisi lauaretur in na-
tatoria siloe que ipse portat missus? Vnde
inquit dominus et laua in na-
tatoria siloe et recipies sanitatem
Hic nec peccator mundiciaz a
peccato a principio natiuitatis
sue contracto recipiet nisi conce-
sserit ad baptismum qui nobis
missus est a latere xpristi Ideo
bene dicitur Quicumque baptisati

ti estis etc. De hoc igitur bap-
tismo ita cetera sacramenta ecclesie ma-
gis necessario tria faciemus.

Primo nemini nisi baptisato
ascribo salutem.

Secundo ipsius baptismi
multiplicem aperio virtutem.

Tercio caueo ne ministri
aut forme qualitate immutem

Primum patet in primo pri-
cipali. secundum in secundo.
tercium in tercio *Feria quarta*
quarte

Domini vii. post pentecosten.

Sicut exhibuistis membra
vra sue immundicie
et iniquitati ad iniquitatem

Ita nunc exhibete membra vra
sue iusticie in iustificatione. *ro-*
manorum vi. Ecce considerans in
filiis suis quod neglecta gratia spi-
ritus sancti quam in penthe. suscep-
erat se iterum varijs implicauerunt
vitijs et iniquitatibus. Considera de pi-
etate patris eterni que ut dicit beatus
nec enormitate peccati nec longitu-
dine nec multitudinem peccatorum
potest vincere. audacter et confide-
ter reuocat filios suos ut relin-
quant errores suos et conuertantur
ad bonum que iam iterum ac iterum reci-
diuauerunt dei. Hic exhibuistis
membra vra sue immundicie et in-
iquitati etc. ostendens utique vite scilicet
peccatoris aberrantis et iam super
errore sue peccatis frenum. Stipendium
inquit peccati mors. Gratia
autem dei vita eterna. **Vt**

vel sic primum vt citius cōuer
tatur terrore inducat. **S**olēt
enim naturaliter omnia etiam
bruta horre illa que ducunt
in mortem. **N**ā vides q̄ equus
fortis paludem inuitus intrat.
vbi per odorem sentit prioris
cafuz. ⁊ mus si senserit parem
funi in muscipula captuz per
cruoris odorem illam declinat.
Hic merito homo rational̄ ab
horre deberet peccatuz in quo
omnes quicūq; capti sunt ma
la morte perierunt. quia verbū
est veritatis eze. decimo octa
uo. **A**nima que peccauerit mo
rietur. **E**t secundum vt cōstās
permaneat consoletur. **F**aciūt
enim facili⁹ ⁊ constanter to
lerare graui⁹ magna considera
ta premia. **S**icut ergo exhibu
istis membra vestra ⁊c. vt sic
Conuersio viam ad deū sit
perfecta.
Quia hāc persuadet rō rcā
Nec ei⁹ i dilatio in futurū sit
porcā. **P**rimū p̄ in primo p̄n
cipali ⁊ in tertio. vbi declarat
in quo consistat vera cōuersio.
⁊ qd̄ iquirat ac quibus circum
stantijs debet ornari. secundū
patet in secundo. tertium v̄o
in sermonis p̄bennio. **F**eria v.
passiois. **N**ec obstat alicui q̄ hec
materia supra sit semel applica
ta. quia illam repetere rō adē
oportuna. **D**ico enim ill⁹ pau
li **V**obis eadē rescribere michi

quidē non pigrum vobis autē
necessarium.

Dominica octaua post pen
thecosten.

Debitores sum⁹ nō car
ni vt secundum carnē
vuiamus. **R**omanorū
octauo. **C**ōsiderās mater eccle
sia filios suos prodigos. expē
dentes scilicet sua temporalia
vbi non oportet ad satisfaciēd
carni. scilicet bibēdo ⁊ come
dendo gulose. vestiēdo curi
ose. placendo alijs pompose ⁊
sic de alijs admouet illos q̄ q̄
uis debitores sunt ⁊ expentere
teneantur sua temporalia non
tamen carni vt secundū car
nem uiuant. sed pauperibus.
Et hoc dictate dño oim t̄pali
um nostrorū. qui p̄t eā t̄buere
cui voluerit luce tertio. **Q**ui ha
buēit duas tunicas det vnā nō
habenti. **E**t idē. **Q**d superest
date elemosinam. p̄pter qd̄ ba
sili⁹ audacter dicit. **E**st panis
fālici quē tu tenes. tūca nudi
quā cōuas. idigētis aux ⁊ ar
gētū qd̄ possides. q̄cca tot iu
riaris q̄t p̄stae vales. debito
res igit̄ sum⁹ paupib⁹. **E**t iō vt
etiā euāgelii dicit. facite vob
amicos de māmōna iniquitatis
vt cū defeceritis recipiāt vōs in
etna bitacula. vt ergo de hoc
debito simus informati triam

presenti sermone de ipā eleimo
fina declarare cogitamus.

Primo qui ad faciendū
elemosinā existāt obligati.

Secundo quib? dāda sit quia
hīs q̄ sūt indigentia artati.

Tertio quātū dādū sit q̄a
sū q̄ subiecti necessitati.

Quarto q̄ mie act? potio
res corpi aut aie deputati.

Primū p3 in pmo pñāpa
h. scdm in scdo. tñū in tertio.

q̄rtum in sermonis prole mio.
Feria quinta q̄rte.

Dñca. ix. p?penthecosten

Neq̄ ydolatre effiā
mi hīc q̄dā ex ip̄s sc3
xp̄iais .i. cor. x. **F**or

te q̄s cogitat ap̄d seipm̄ ad q̄d
de ydolatre a fmo q̄ iā ex oī mū

di pte cessauit **E**t vtmaz cessa
stet inter xp̄ianos. **V**idemus

nāq̄ hodie inter xp̄ianos mul
tos ydolatrie sb̄cōs. qui si rez

quācūq̄ p̄diderit. si ifirmitati
succubuerit aut alteri cuiq̄ ne

cessitati vbi diuino auxilio idi
get. deo relicto a ei? auxilio nō

postlato ad dīmos a alios sup
stīciosos p̄ osilio pit a auxilio

sfugiūt. supstīciosā p̄ remedi
is salub̄b? sequūt a credūt. a

sub xp̄iam noie ydolatras pes
simos tegūt. **Y**dolatria em̄ ni

chil aliud ē q̄z ydol? q̄buscun
q̄ p̄bē cultū latrīe q̄ soli deo ē

exhibend? . ideo q̄ se ill? fatui

tatib? subdiderunt dico illud

apo. ix. nisi pñiam egerint de

opib? manuuz suaz a ē. in p

hemio smonis **I**llis vero q̄ ab

hīs adhuc lib̄ei sūt dico illud

thematis nr̄i verbuz. neq̄ ydo

latre effiāmi **Q**uia vt in ead

ep̄la testat? ap̄l? q̄ stat vidē

habet ne cadat. **E**x quo enim

nichil in hoc mundo immuta

bile est nisi solus deus qui est p

mus motor immutabil? vt dici

tur septimo p̄b̄is. **Q**ui secun

dum boetium tertio de conso.

stabilis mens dat cuncta mo

ueri. **N**ullus quantūcūq̄ san

ctus a firmus de sua firmitate

multuz confidere debet. quia si

p̄idem etiā firmiores prolapsi

sunt a nūc cadere possunt. **E**x

vita em̄z transacta presumitur

de subsequenti conuersati one

extra de presūp. ca. mandata.

Vnde versūs. **A**dā sampsonēz

dauid regem salomonez **F**emi

na decepit quis modo tut? erit

Hic a hodie decipiunt plures

iste superstīciose vetule. **I**git?

dico neq̄ ydolatre effiāmi

quia hec a demone ortum ha

bet vtpote.

A demonis falsa scia.

Ab ei? de ficta potētia

Ab occulta ei? malitia.

Primū patet in primo p̄i

apali. secundum in secundo.

tertium in tertio. **F**eria quarta

quarte.

Dominica decima. 6

Alij datur operatio virtutuz. i. cor. xij. Post q̄z ostendit in epistola presentis dominice q̄les existant impij peccatores quia criminosi in principio epistole dicēs. Cuz gētes essetis ad simulacra muta put ducebamini euntes. mox eos dem quales sint iam ab impietate iustificati ostendit quia virtuosij. Alij nō in natura sed in voluntate et proposito inquit datur operatio virtutū.

Qual etiam discretio appz in euangelio ubi impij pharisei a iustificato publicano fit distinctio. Nā dñd it inqt dominus hic scilicet publicanus p̄us peccator publicus iustificatus ab illo. Ex quibz verbis omnibz peccatoribus spes datur venie iustificationis. Relicta igitur omni impietate et defructuositate studeamus nos aptare ad iustificationē. Quemadmodū enī vt dicit p̄b̄s libro de vegetabilibz duplex p̄ncipiū r̄qr̄t ad p̄fectionē plāte vtpote terra et sol. Terra enī est principiuū matēiale ip̄i a q̄ fuit nutrimentuz sed principium efficiens ē calor sol. Quae p̄bi dicūt q̄ terra ē m̄ h̄bay et plantay et sol p̄r. Hic dico sp̄ualit̄ in productione floz virtutum aīa se habet q̄i matēiale p̄ncipiū siue

q̄si mater. Et sp̄s sanctus sicut efficiens qui secundum diuersitatem dispositionū animarū coopatur p̄ calorem gratie. et secunduz merita vniuscuiusq̄ diuersitatem flozū virtutum plus et minus. Et ideo oportet vt dixi q̄ nos ad istam iustificationēz preparam? Circa quā tamen vt pleniorē habeam? intellectum sciē debem? tria.

Primo q̄ in om̄i iustificatione impij r̄qr̄t ex pte dei grā p̄ueniēs et subsequēs quam deus dat inequaliter.

Secundo r̄qr̄t ex pte iustificationis libez arbitriū et volūtas consentiēs nec etiā equaliter.

Tertio quōd hec duo seq̄t et fecit? mirabilis peccm̄ expellens totaliter.

Quarto q̄ hic actus q̄ quis in ter cet̄os maxim? tamē nō miraculosus singlariē. Primū patet in p̄mo p̄ncipali. scdm̄ in secūdo. tertiu in tertio. q̄rtū in 6mo p̄hemio. Feria scda dominice passionis.

Dominica vndecima.

Ego sū mim? ap̄loz q̄ nō sū dignus vocari a postol? qm̄ p̄secutus sū ecciam dei. i. cor. xv. Aplūs sciēs qm̄ sine humili confessione nō ē iustificatio s̄m illd̄ p̄phete. Dic tu iniquitates tuas vt iusti

fieris humiliter cōfiteatur peccatum
 suū in thematis vbo dicens **E**go
 sum minimus? apłorū ac vt iusti
 ficationis de q̄ pcedēti dñica lo
 cuti sum? possit p̄iceps fieri.
 Ad qđ etiam facit figura pñtis
 dñice euāgelij. vbi ad iherum
 adducto furdo et muto p̄ quē
 peccator significatur vt sanet il
 lum ait illi prius iherus. **E**ffe
 ta qđ est ad apire. quasi dice
 ret. alias non potest tibi esse
 salus. et statim solutū est vincu
 lū lingue ei? et loquebat̄ recte
 Si ergo volumus a peccō iusti
 ficari circa sacrum instans fe
 ctum assumptionis virginis glo
 riose necesse est prius ipsum
 peccatum confiteri exemplo
 apostoli dicentis **E**go sum ac
 Circa quam confessionem
 declaro quatuor
 Primo necessitatē confessionis
 Secūdo q̄litatē p̄parationis.
 Tercio legalitatem discre
 tionis. Quarto numerosi
 tatem deflectionis. Primum
 tangitur in prohemio sermōis
 Secūduz in primo principa
 li. Tercium in tercio. Quartū
 in quarto dominice tercie.

Dominica. xñ.

Doneos nos fecit mi
 mistros noui testamē
 ti. ij. corin. iij. Com
 mendat in hīs verbis vt dicit

Lira apostol? mistros ecclesie
 quos non littera sed spiritus p
 doneos sibi fecit. vt vel sic om
 nes inducat ad illorum reuerē
 tiam. **E**x quo enim non solum
 minime persone sed et maxime
 cuiuscumq; etiam conditionis
 existāt vniuersi et singuli viuū
 et mortui sacerdotis indigēt sub
 sidio et auxilio. **I**deo omnes
 debent illos cognoscere domi
 nos suos sicut i rei v̄itate sūt.
 q̄zuis aliqui rudes et supbi hoc
 cognoscere nolunt et eos in
 veritate venerari et reuereri si
 cut p̄cipitur. xi. q. i. ca. **S**ac
 dotibus. **N**on obloquendo ip
 sis nec deridendo aut indignan
 do. nec cōtempnendo illos.
 aut eorum doctrinas q̄zuis e
 tiam mali sint vilipendendo.
Quia sicut propter terram vi
 lem aurum preciosuz producē
 tem aurum non contempnitur
 sed terra relinq̄tur et aurū eligi
 t̄ vt dicit crisost. **S**ic doctri
 nam illorū quisq; debz suscipe
 et mores relinque. secūdo illis
 etiam xp̄i mat. xxij. **Q**uicqđ
 vobis dixerint suate et facite.
 sm opa eorum nolite facē **Q**uē
 admoduz enim in p̄sentis diei
 euāgelio samaritan? pbat̄ me
 lior sacerdotē et leuita. quia in
 sudit vulneribz pximi vinum
 et oleum. illis illum pretereun
 tibus et negligentibus **S**ic ho
 die populus melior reperitur

a sacrior sacerdotibus. tamē q̄a
status illoꝝ est dignior ppter
euz. s. qui sibi illos pdoneos mi
nistros fecit vt dicunt verba
thematis iō maior debet eis r̄ue
rentia exhiberi. **A**d quod vt o
nes inducā vt vel sic p omibz
illi cordialius orēt et sacrificent
tria hic declarabo.

Primo q̄ multiplici ratio e
sacerdotalis concio ē venerāda

Secundo q̄ eorum ptas
nullius potestati est eq̄panda

Tertio q̄ mēs oim hominū
ad eorum reuerentiam tripliciter
fuit obliganda.

Primuz patet in primo p̄i
cipali. secundum in secundo.
tertium in tertio. **F**eria tertia se
cunde.

Dominica. xij.

Abrake fcs sunt pmissi
ones sciz eterne salutis
a semini eius sciz xp̄o
gal. iij. In hīs s. verbis a deo pa
tre omibz xp̄iaīs in xp̄o salus
promittitur. **Q**ue tamen pmissio
frustra a peccōre speratur ni
si se ad salutem suscipiendā ap
tare cōetur. **Q**uia scdm phm
q̄cqd r̄cipit ad modū r̄cipiēti
r̄cipit. **H**z quō mqs se peccōr
ad salutem istam pmissam p
parabit. certe cum fm p̄phetaz
Lōge a peccōribz sal. oportet
q̄ prius radiat. peccā a desiderii

o a conscientia per veram con
tritionem euellas a sic ibidem
peccatorem destruas vt vel sic
iust. ex te resurgat q̄ sol. salutē
participat q̄ sol. iust. saluus e
rit. **N**ec enim contritio sola pec
cata delet vt etiā p̄ ex presētis
diei euangelio vbi duz leprosi
in quibus peccatōis significat
mūdari a xp̄o peterent dicētes
Iesu p̄ceptor miserere nostri
Et illi mitterent ad sacerdotes
Ite inqt crist. ostendite vos
sacerdotibus dum irent munda
ti sunt. **N**ota verbum. **N**on
dum enim ad sacerdotes vene
runt sed duz irent. i. i pposito e
undi fuerunt apud se contriti a
dolorati mundati sunt. **H**ac er
go mediāte v̄b a thematis etiā
peccatōrē cōsolat scz abrahe fac
te sunt p̄mis. a semini ei. q̄ cō
sate labe peccā int̄ semen cōputā
tur xp̄i. **V**t ergo vn. q̄q. no
st. q̄ oīnes peccōres sumus se
dignum faciat per veram cōtriti
onem dicte promissioni de ipsa
contritione ip̄m informāre volu
m. q̄ nihil sub sole peccatori ma
gis est necessariuz. de illa igit
tria consideremus.

Primo in ipsa contritione
quid quomodo a quare conte
ratur.

Secundo de eius perfecti
oue. q̄z difficulter acq̄ratur.

Tertio q̄ sufficiēs q̄ eminēs
a q̄ exuberās r̄putat. **E**t sic

habemus contritionis quidita
tem qualitate et quantitate
Primum patet in primo prin
cipali. Secundum in secundo
Tercium in tertio. Sabbato
tercie dominice.

Dominica .xiiij.

Spiritu ambulate et de
sideria carnis non per
ficietis **Galatas .v.**

Desiderium carnis fertur ad
duo scilicet ad carnalia. ut sunt
gula luxuria fornicatio adul
terium. et quęcūq; alia mollia

Et ad temporalia. Hinc est
quare apostolus in epistola pre
sentis dominice inter opa car
nis enumerat auaritiam dicēs

Manifesta sunt opera carnis q
sunt fornicatio imunditia im
pudicitia luxuria et auaritia q
ē dolorū seruitus. In predi

ctis igitur verbis suadet ap
ut secundum spiritum ambule
mus ne desiderium carnis in se

quēdo auaritiā inordinatē se
quamur. Quia q inordinate il
la sequitur nō potest habē de

ū dñm. quia ut euāgelium testa
tur eiusdem diei Non potestis

deo seruire et māmōe. Qui er
go deū solum vult habere dñm

videat ne carnis desideria perficiat.
quia qui cristi sunt carnē
suā crucifixerūt cū vicis et cō
cupis. et tñs. Spū igitur ambu

late et desideria carnis non perficietis
Que quāq; varia sint de
illo tamen quod est satis vni
uersale iam loqui intēdim? qd
est auaricia. Nā p̄ dolor a ma
iore vsq; ad maximū om̄s stu
det auaricie. H3 q̄a istius vari
i sūt mōi quos vno h̄mōe p se
q nō valemus de vno mō qui
dicit vsurarius in p̄sēti h̄mōe
diffēam? Et cōsiderem? de vsu
ratia

Primo vsura qd sit secundū
existētiam.

Secundo an aliquando fiat
secundum licentiam.

Tercio int̄ secretam et mai
festā ponam? differentia. Pri
mū patet in p̄mo principali cir
ca. C. Secūdm ibidē circa. D.

Tercium v̄eo ēca. D. Qui ergo
ex sua auaricia mō vsurario ali
quid acq̄ierunt i stituē tenēt

qz conclusio firmissima et v̄ēssia est
qz qui nō i stituit p vsurā abla
ta nō potest h̄re vitā et eternam
Que p̄batur in p̄hemio h̄mōis
Feria sexta quarte

Dominica .xv.

Qui seminat in carne de
carne metz et corrupti
onē. **Gal. v.** Videns
eccā maliciā b? t̄p̄is quō scz o
nes sequūt carnē in gula luxu
ria fornicatiōe et adulterio et
neglectis illis que sūt spiritus
et ij

ut sunt caritas gaudium pax
patientia longanimitas bonitas benig-
nitas mansuetudo fides mo-
destia continentia castitas fru-
ctus inquit spiritus sunt caritas gau-
dium etc. Que omnia quia violantur in v-
no actu carnis hodie per hunc dolor
satis coram ut puta in maledicto
adulterio. Nam ibi violatur fides
facti munus in frigitur caritas
gaudium et pax spiritus et sepe pro-
ximi longanimitas benignitas etc.
Iam ut ab illo retrahatur ponit de-
mentum hoc videtur sequentium per as-
sumpti thematis verbum dicens. Qui
seminat in carne etc.

Primo quod grue est inducat cor-
ruptionem mundialem.

Secundo quod grauius est mortem
corporalem.

Tertio quod grauissimum est in-
ducit mortem eternalem.

Quorum primum in tertio prin-
cipali sermone. secundum in secundo
tertium in primo. Et ideo propter quod
cumque malum in alio vitandum ho-
mo non debet committere adulterium
ut in sermone perhemio sabato
quarto domini mace. Dic adulter est
defunctus ille maritus vidue scilicet ec-
clesie per ablationem spiritus christi vi-
duate de quo euangelium. quod certe fer-
tur ad sepulchrum per quatuor elem-
ta ex quibus corpus est quod supra deum
colit est depositum. Que quidem tan-
diu in corpore pugnant donec illi-
us dissolutione inducat et in infer-
num qui in sepulchrum deducatur. Cui

christus passus est clamant cotidie ad o-
lescentes in quo hoc vitium. scilicet magis
viget tibi dico surge ex sordi-
bus tui labii. et beatus qui sic mor-
tuus resedit per veram actionem et in-
stituit loqui per confessionem et restitui-
tur misericordie scilicet ecclesie per veram
satisfactionem.

Dominica. xvi.

In caritate radicati et fun-
dati ephe. iii. Hodie in
euangelio phariseos ob-
fuentes maliciose christum si in sab-
bato curaret per dropicum quem esse
fecerunt ante illum dominus finaliter cor-
ripuit. et sanato egro per simile
eis demeruit quod illum sine peccato sa-
nae potuit dicens. Cuius virum vos
aut alium in puteum cadit et non co-
tinuo eum extrahit etiam in die sab-
bati nobis in hoc reliquies exemplum
quod oberrante proximum debemus hu-
militer et caritative corripere et per ra-
tionem si possibile fuerit sibi suum
errorem manifestare. Nam hoc patet
non solum ad superiores sed vniuersum
salutem ad omnes. unde dicitur xxiiij. q. iij.
Tamen sacerdotes qui reliqui fideles o-
nes sumus habere debent curam illorum
qui peccant. quatenus eorum redargu-
tione aut corrigantur a peccatis. aut
si incorrigibiles appareant ab eccle-
sia separentur. Sed quia istud non fit ideo
multiplicantur mala in ecclesia. Iam autem
non fit quia fraterna caritas valde
in nobis deficit quod si in nobis esset uti
quod fratres non correctionem que efficitur
caritatis est non omittet. Dic est

enim q̄ apl's in thematis verb
hortatur dicens **I**n caritate ra
dicati et firmati. **D**e hac igitur
frat'na correctione ut ple
nius informemur tria volum'
considerare.

Primo fraterne correctio
nis obligationem.

Secundo fraterni correctio
nis perfectionem.

Tercio correctionis et cor
rectoris qualificationem. **P**rimū
patet in pmo principali. **S**ecū
dū in scdo. **T**erciu in t'cio feri
a tercia tercie

Dominica .xvii.

Obscuro vos ego vin
at in domino ut dig
ne ambuletis suppo
rantes invicem in caritate sollici
ti servare unitatē spūs **E**phe.
iii. **I**n omib' ep'is suis. etia
in vinctis constitut' apl'us mi
sus est sup omnia discipulos
p'cipue exhortari ad spūs uni
tatem. et ad caritatem. **N**ec mi
rum euz hec sit a q̄ tota depēd'z
perfectio xpiane religionis.
Nam ut .i. cor. xii. ipse idem
recitat **C**aritas patiens ē benigna
est non agit perperā nō que
rit que sua sūt. **Q**uod crist'
firmat in presentis diei euan
gelio. ubi i quodam phariseo
rum doctore interrogatus de p'n
cipaliore mādato in lege r'spō

dit **D**iligēs dnm deū tuū ex to
to. cor. t. et ex. to. ani. tu. et
ex to. mē. tu. hoc est maximū
et p'mum mādatur. **S**ed
at simile huic **D**iligēs pximū
tuum sicut teip'sū. **E**t infert **I**n
hīs d'nobus mādatis tota lex
pēdet et pphete. **S**ed p' b' male
exaudita est obsecratio apl'i
et male servata est a cristiaīs
doctrina xpī. quia non est ho
die caritas que nō querit que
sua sūt inter homines. quia v
nusquisq; etiam iniustissimis
modis querit pximo ista t'pa
lia sibi vsurpare. quod omnino
est contra caritatem. **Q**uod apl's
a suis petit esse alienum dicens
Obscuro vos ut digne ambule
tis supportantes invicem in cari
tate. **Q**uod multis modis fieri so
let. tamē tres modos in p'nti s'
mone p'sequamur. quibus ali
ena dampnabiliter et cōtra ca
ritatem vsurpantur.

Primo per furtivā ablatiō;
Secundo per lusoriam cir
cumuentionem

Tercio per fraudulentam de
ceptionem. **C**irca declaratio
nem p'mi tria videamus. feria
sexta quarte circa **f**. **C**irca se
cundum etiam tria cōsiderem'
ibidem circa **k**. **C**irca terciū
considerabitur q̄ fraudulentia
talis tribus mod' fieri solet p'z
ibidem. **l**.

Dominica de aīma octaua.

In omnibus diuites facti estis . i . cor . i . **C**ōgratulať apl' d' diuiti' spiritualibz qz scz diuites facti sūt in deo ita qz nībil eis desit in vlla gratia **E**go cōgratuloz diuitibz de t'palibz diuitiis **V**olent em̄ hōies in presēti seculo dicere b'tōs ap'd quos viderūt fruct' diuitiarū cōgregatos s'm illud **U**tīm dixerūt ppl' in cuius hec sūt **P**ed multum attendenduz est vnicuiqz quō diuitias acq'it erit aut quō illas detinet **Q**uia si iusto mō adiuumenta sūt beatitudis . si vero min' iuste impedita sūt salutis **H**oc ē qd ait ābro . **D**iscāt diuites nō i facultatibz herē crimen s' in hīs qui nesciūt vti facultatibz **N**ā diuitie sic impedimenta in ipb sūt ita in bonis sūt adiuumenta virtutis **S**tudeat ergo qsqz . vt q possidet iuste possideat a detineat ne forte sibi impedimenta sint veniendi ad etnas diuitias . **Q**ui qz qz multi sint tamen in presenti tātum tria genēa distiguam' diuitū . qbo sue diuitie salutis eterne pstant impedimentū .

Primi sūt vltimaz volūtātū infideles executores .

Secūdi sunt ecclesiasticoz bonoz iuasores .

Tertij sunt pupillorū a viuarū tutores siue qcuqz aliorū

pcuratores **N**ij sepe gloriātur sup diuitijs suis . sed ille sūt diuitie de qb? sapiens ait que sūt in malū dñi sui . **P**rimū patet **F**eria sexta quarte āra **M** . secundū patet **F**eria sexta do minice passionis āra **D** . terciū v'eo patet **F**eria sexta quarte āra **D** . **I**sti optime possunt designari per paraliticū quez s' nat in euangelio domini **Q**uia sicut poit auicēna in canō e fenē . cāť ex tribz sciz ex frigore constringente humore opilātē aut vulnere lebēte . i paralitico transitus sanguinis a virtutis naturalis ipeditur . ne transeat ad instrumenta sensuiuz . et sic pri nantur membra motu a sensu a cansatur palis . **H**ic in tali cupido stringit affectum pietatis quoddam spūale frigē . a opilat rationem cupiditas q est ratiōem xpi scilicet . **S**urge tolle lectum tuum a vade in domū tuā . surrexit a abiit in domū suā sic deprecor dñm vt audiant vocem meā hodie a surgant ex onere cupiditatis quo hucusqz iacebāt depressi a studeant ire i domum suā scilicet eternā vt turbe glorificent deū qui dedit talem ptatem hōibz scz p' casuz resurgere posse .

Dominica .xix. 6

Nolite locum dare dyabolo **Ephe. iij. Apl?**
consideras quod iueterascunt
cotidie peccatores in peccatis
suis mentiētes inuidētes et irascē
tes furātes et auare sua retinētes
nec patienti necessitate tribuen
tes in epistola presentis diei sa
luberrimā facit exhortationem
dicens **R**enouami spū mētis ve
stre et induite nouū hominem quod
secundum deum catus est in iu
sticia et sanctitate veritatis **D**e
ponētes omē mendacium loqui
mini veritatem vnusquisque euz
proximo suo quoniam sumus inuicem
membra **T**rahemini et nolite pec
care nec sol oca dat super iracū
diam vram. **Q**ui furabatur iaz
nō furetur. magis laboret vnus
quisque manibus suis quod bonum
est vt habeat vnus tribuat neces
sitate patienti **E**t breuiter vt oia
mala excludat ait thematis nrī
vba. nolite locum dare diabolo
Quod cūque em vitis quis se
subiciat totiens locū in se dat di
abolo **S**ed nūquid frustra sibi in
no bis occupat locū **A**d quid que
sot. **C**erte vt ab homine tollat ve
stem nuptialem vt vel sic secuz
hereditet eternas tenebras. quia
carētis veste nuptiali hereditas
ē. sicut quod patet in euāgelio presen
tis diei vbi iuēto sine veste nup
tiali rex precepit. ligatis et mani

bus et pedibus mittite euz in te
nebras exteriores. vbi erit fle
tus et stridor dentium **C**aveat er
go quisque locum dare dyabolo
iuxta apli hortamentum. **Q**ui
vt diligentius quis facere stude
at tria in presenti sermone de
clarabo.

Primo illorum quod dicunt ifer
nū nō eē errorē reprobabo.

Secundo penarum diuer
sitate et dignis eius virtutem etiā
in animā operātem declarabo.

Tertio oim suppliciorū eter
nitatē probabo.

Primū patet in primo pri
cipali. secundum in secundo.
tercium in tercio. **F**eria quarta
secunde. **E**t potes addere quod
iste pene infligentur non solu
anime sed et corpori et quare sint
eternales in finemis probatio.

Dominica vicesima.

Note quod caute ambu
letis iudicantes tempus quoniam
dies mali sunt. **ephe.**
v. Plurimorum est opinio salu
tem hominis tantum fieri a deo
Dicunt enim illud Romanorum
octauo **Q**uos predestinauit ho
i vocauit. que vocatio nihil ali
ud est quā quedam electio. **E**t
illud augustinus in libro de predesti
natione **S**anctorum predestinatio ē
dina electio quā elegit quos voca
uit ante mundi constitutionē et reliquos

efne pene adiudicauit. Et ex
hoc torpent circa operationem
virtutum dicentes. si deus pre
destinauit me salu? eo finautē
ad quid opor bene. Sed istis
respondendum est q diuina p
destinatio non necitat aliquē
ad aliquid vt patz in problemi
o sermonis. Sed apposuit om
nibus aquam et ignem bonum
et malum et reliquit vnū quēq;
in manibus osiliij sui vt eligat
quodcunq; voluerit. Nunc di
cit augustin? Qui creauit te si
ne te non iustificabit te sine te.
Et ideo apostolus omīs admo
net non vt diuinam attendāt
predestinationē. sed videte i
qt quomodo caute ambuletis.
quasi dicēt Ex quo de? dabit
vnicuiq; iuxta viam suam et
iuxta frēm adinventionum su
arū videat vnusquisq; qmōdo
caute ambulet. **I**storum
ergo erroneā mente vt illuine
tria in presentī s mone declara
bo.

Primo illi? occlusionis De?
vult oēs saluos fieri. dabo itel
ligentiam.

Secdo de dāpnatione pecca
toris in deo volūtatis probabo
absētiā.

Tertio predestinationis cau
se declarabo exntiā.

Primū patet in pmo prin
cipali. secundū in secūdo. tū
in tūo dñice scde qdragesime

Dominica. xxi.

Accipite armaturā dei
vt possitis r̄sistē in die
malo ephē. vi. Quem
admodū dicit aug? Stabit ac
cusator frēm in iudicio cōtra oēs
obiciet q nob oia q fecim? ma
la. et q debui? si neglexim? fa
cē bōa. allegabitq; p̄fessōez
nrāz male. i finē deductā dicēs
Eqsstine iudex iudica hūc esse
meū ob culpā q tu? esse noluit
p grāz ac. Preualebitq; cōtra
ōnes inermes. i. vtutib? nō ar
matos. **I**o ap? dat osiliū neces
sariū Accipite inqt armaturā
si scz vtutuz vt possitis r̄siste
re scz dyabolo i die malo. **S**z
quia hoc consiliū multi n egl
gunt effectū mācipar e. quia
de die illo horrendo et de ibide a
gendis nesciūt cogitāe. **I**teo
tria de illo horredo iudicio qd
in illo fiet volo declarāe.

Primo ptractionis causam
rationabilem.

Secdo exactoris iram ieu
sibilem.

Tertio iudicatoris aduētuz
valde terribilē. Et hoc qz ibi ap
parebit.

Maiestas triumphat

Equitas indicial

Irreuocabilitas eternal

Primū pz in plemo sermo
nis. scdm in secdo pncipali cir
ca d. et tūz in tūo. **S**cia scda

prime **I**n quo qđ iudicio tato
misericordi? ageť nobiscū qđto
hic pximo maiorē ipēderi? mi
sericordiā sicut text? patefacit
euangelij.

Dominica vicesima.

Oro vt sitis sinceres ⁊
sine offensa in diē xpī
phil i. Quēadmodū in
pcedēti dñica dictū ē male erit
offensoribz xpī i die iudicij. Nā
audiēt hoc vbu presentis euan
gelij strenue ab eis exigi. Cui?
ē hec imago et supscriptio. Ideo
apl? exhortat? quēlibz vt supe
rioris etatis errata corrigat qđte
n? tūc sine offēsa appareat taci
te inducēs ad salutare pñiam si
ne qđ null? pccōr a diuina pť li
berari offensa. Offēdit quōdaz
nabugodonosor deū. h per pe
nitētiā remissa ē illi offēsa et re
gnō rstitutus. Offēderit nimui
te. h p pñiam eoz remissa ē of
fensa. vt dicitur iōne iij. Offen
dit petrus paul? ⁊ magdalēa
h per qđ sinceres repti sūt nisi p
pñiaz. Oro igitur cū apo. vt p
pñiam sitis sinceres ⁊ sine offē
sa in diē xpī. Et inuigilemus.
Vt illā nō secuē differam?
Vt illā perfecte impleam?
Vt ad illā inducētia sepe at
tedamus.
Primū pz in pñemio hmoi?
secūdū in pmo pñcipali. vbi o

portet primo considerare qđ sit
penitentia ⁊ in quo virtus illi?
consistat vt sic illā pfecte imple
re possim? **V**bi etiam prosequi
possis. qđ nullum est pecca
tum viatoris quod per illaz nō
dimittatur si perfecte agat?
vt patet ibidem in secundo pñ
cipali. tertiu? patet in tertio pñ
cipali. **F**eria qđta cinerū.

Dominica vicesima tertia.

Multi enim ambulant
quos sepe dicebā vob
nūc aut flēs dico iūni
cos crucis cristī phil. iij. **C**ō
sideranti mihi preletis thema tis
ex eplā assumpti verbum. insup
⁊ sacrum euangelij. considero
quoddam peccatū grauissimū
quod dicitur sacrilegiuz a pau
cis tamen ponderatuz quia mul
tis est incognitum. **C**um enim
sacrilegium dicatur sacre rei lesi
o. nonne sacrilegiuz grande est
crucē cristī que sacriā est immi
cari? **N**ōne sacrilegiū grande ē
ipsum cristum derideri. de quo
in euāgelio presentis dominice
scribitur qđ post qđ mulierez qđ
sanguinis fluxum patiebatur
sanauit. **P**ost qđ puellam mor
tuam suscitare voluit sicut ⁊ fe
cit. dicens ad tibiānes ⁊ tumultu
antes. **R**ecedite non est mor
tua puella h dormit deridebāt
eū. **I**uius igitur peccati scilicet

sacrilegij quocunq; etiam mo-
do committatur vt apostolus
ostendat grauitatem . et p cō-
sequens vnuquēq; in illius hor-
rorem inducat flebilibus oculis
sacrilegos lamentatur dicens .
Multi ambulāt quos sepe dice-
re . **N**unc autem flens dico et c.

De tertio igitur peccato
sacrilegij vt habeamus aliq; no-
ticiam tria consideremus .

Primo quid sit et quot mo-
dis committat

Secundo q; graui et q; va-
ria pena mulctat

Tertio ipsum sacramentum
cur merito veneratur . **P**ri-
mum patet in primo principa-
li . secundum in sermonis phe-
nio . tertium in tertio . **F**eria
sexta dominice passionis .

Dominica vicesima quar-
ta .

Eripuit nos de po-
testate tenebrarū
Colocen . primo .

Quotienscumq; mortali pecca-
to se quis subicit potestati subi-
citur tenebrarum qui est dy-
abolus . **I**ta q; q; q; in libertate
volūtatis creati tamē a manu
illius cui voluntarie nos subie-
cimur elabi non possumus nisi
miserorditer a deo per penitentia

ab eius potestate ritrahimur .
non enim potest quis se conuer-
tere et penitentiam agere dum
ipse voluerit q; q; sub tali falsa
spe plures peccent et periclite-
tur . sed dum christo adiuuat
placuit . **Q**uod apostolus con-
siderans liberationem peccato-
ris dñe ascribit misericordie
dicens **E**ripuit nos scilicet de
de potestate tenebrarum . **Q**uod
quidem facit duz informat vo-
luntatem ad penitentiam . **P**a-
tet igitur q; sicut ex parte dei
necessaria nobis ē misericordi-
a sic ex parte nostri non mi-
nus necessaria est penitentia .
De hac igitur homini peccato-
ri tam necessaria quatuor volo
declarare .

Primo an aliquod pecca-
tum tam grande et taz multipli-
catū sit quod penitentia non de-
leatur .

Secundo q; varia et diu-
sa sed vna vera penitentia repe-
ritur .

Tertio q; multipliciter
ad illam homo incitatur
Quarto q; etiam multipli-
citer et per varia ab illa retar-
datur .

Primum patet in prohe-
mio sermonis . secundū in secū-
do principali . tertium in primo
principali et quartum in tertio
principali **F**eria quinta post
cinerum **H**anc ergo studeamus

hic habere flendo peccata nr̃a.
vt a potestate tenebrarum e
ripiamur . quia qui se hic non
plangunt vt euangelij testat̃
textus cū apparuerit signum fi
lij hominis in celo plangent
se omnes tribus terre videntes
filium hominis venientem in nu
bibus celi cum virtute magna
et maiestate.

A 977 449

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

